

931.2.95
K. 64

Am cartil. mold.
M. Christofor

1885, 26 Oct

1885, 26 Oct

Natalie

Jan. 1929

LETOPISITELE TEREI MOLDOVEI

CRONICELE ROMÂNIEI

SĂU

LETOPISEȚELE

MOLDAVIEI ȘI VALAHIEI

A DOUA EDIȚIUNE

REVĂDUTĂ, ÎNDESTRATĂ CU NOTE, BIOGRAFII ȘI FAC-SIMILE,
CUPRINZÎNDU MAI MULTE CRONICE NEPUBLICATE ÎNCĂ ; ȘI, CA ADAOSŪ :

TABLELE ISTORICE ALE ROMÂNIEI

de la 1766 până la 11 Februarie 1866.

DE

MICHAIL KOGALNICEANU

TOMU II°

Letopisețul Moldovei (1662—1711) de Logofătul *Nicolae Costin*
A doua Domnie a lui *Nicolae A. Mavrocordat* în Moldova (1711—1716) de
Acsinti Uricarul.
Letopisețul Moldovei (1662—1793) de *Ion Neeulce Vornic* de țera de sus.

BUCURESCI

IMPRIMERIA NAȚIONALĂ, C. N RĂDULESCU, STRADA ACADEMIEI 24

1 8 7 2

LEATOPISEȚUL ȚEREI MOLDOVEI

DE LA STEFANŢ SIN VASILE-VODĂ

De unde este părăsită de Miron Costin Logofătul de pre isvó-
dele lui Vasile Damiană ce aă fostă treti Logofătă, a lui Tu-
dosie Dubău Logofătul și altora

DE

NICOLAE COSTIN

CARELE AŢ FOSTŢ

LOGOFĂTŢ MARE IN MOLDOVA

(1662—1711)

De domnia lui Evstratie Dabija-Vodă

Dupe mórtea lui Stefăniță seú Vasile-Vodă, sosind boeri la Czarigrad, Kiriță Dracu Ruset și Alexandru Costin Postelnicul, cu veste de mórtea lui Stefăniță-Vodă trâmisi de la țera cu mare rugămintă țerei pentru Domnă de țera să le dea impărăția, la care indată aú pomenitú de Dabija-Vornicul. Ce aflând pe acea vreme pe Chipruliul celú bêtrânú cu veziria fórte slabú de bólă și aprópe de mórte, chiámându bêtrânulú Chipruliul pre feciorul seú Ahmet-Pașa, care a stătut pre urma tătănă-seú Vezir, i-aú ăisú : *«Să facă pre voia țerei Domnă»* și așa purcese tótă boerimea țerei la Pórtă, lăsându aicea in Iași Caimacamú mai alesú pre Toma Cantacuzino Vornicul

Dupe ce aú sosit boeri la Pórtă, aú și pomenit inaintea Vezirulú lui Ahmet-Pașa Chipruliul de Dabija-Vornicul, priimindu-lú tótă țera Domnă. Și așa Vezirul sciind și cuvântulú tătănă-seú Chipruliulú, și vedënd și voia țerei, aú datú Domnia țerei Dabiji-Vorniculú, imbrăcându-lú dupe obiceiú cu caftanú; care nefăcëndú zăbavă, a purcesú Dabija-Vodă cu Domnia de la Pórtă spre scaunul seú, și acésta s'a întâmplatú in anulú 7170; la luna lui Dekembre aú sositú in Iași.

Érá la alú doilea anú a Domniei Dabiji-Vodă, cât s'a desvăratú, indată aú venitú poruncă să purcédă singurú cu ostile țerei la Uivar, la care orânduindu-lú Impărăția pre ostile turcesci Saraskeriú pe Sari-Husein-Pașa. Aceeași poruncă și Domnulú Muntenescú lui Grigore-Vodă i-a mersú.

Purce-s'aú de aice Dabija-Vodă și Grigore-Vodă din țera Muntenescă, impreunându-se cu Pașa care era Sarasker cu ostile turcesci la Rava; și așa aú purcesú asupra Uivarulú, in care era pučină óste nemțescă; care luptându-se șépte septemăni, de la uă vreme s'aú inchinatú cu tocmală de aú eșitú câtă óste aú fost in cetatea nemțescă, cu petrecători pêně aprópe de Pojoni. Érá dupe ce s'aú deșertatú cetatea Uivarulú de Nemți, aú ședutú câte-va ăile Pașa și cu Domniú aměnduoi de aú tocmitú cetatea, aședënd-o cu óste impărătescă Și așa s'aú intorsú Dabija-Vodă la scaunul seú. Preste iěrnă neavëndú nici-úă dodeială despre Impărăția, érá la anul de isnóva desvărându-se i-aú venitú po-

runcă de la Impărăția de aŭ mersu la cetate la Leva, fiindu acum și Ahmet-Pașa Chipruliul Vezirul purcesu spre Bosna. Érá la Leva, aŭ orândnită Sarasker pre Sari-Husein-Pașa împreună și pre Domniŭ amânduoi cineși cu oștile séle, și pre Tapangeali-Ahmet-Aga-Elagasi cu Tătarii. Și așa bătându câte-va zile Leva, éta și óstea nemțescă pogorită improtiva oștilorŭ orînduite la Leva, pre care ghenearal cum dicu ei hatmanu, aŭ fostu Zuza, vestitu de resboie pre acele vremi la Impărăția Némțului. Eșit-aŭ in intimpinarea oștilor nemțesci Turciŭ și cu oștile țerelorŭ amëndurorŭ și cu Tătarii, la care resboiŭ mare vitezie aŭ aretatŭ Grigorie-Vodă, luând cu sine totă boerimea țerei Muntenesci, vrëndu să mai aréte și mai multă slujbă către Impărăția. Picat-aŭ mulți boeri la acea năvală fără socotélă a lui Grigore-Vodă, anume Constantin Vărzarul, comisul cel mare; Ivașcu Serdarul; Pavel Buciom comisul și alți mulți. Nicŭ este șagă a năvali la focul nemțescu cu óstea ce-i deprinsă mai la largu și la armă mai ușoră, ce pucină vreme aŭ stătutu resboiul acela. Și biruind Némțiŭ, aŭ purcesu óstea turcescă in risipă, cu care și ai nostriŭ amânduoi Domni.

Fost-aŭ la această óste Turciŭ cu Tătarii 6000, și óste de țeră și muntenescă cu Dabija-Vodă și cu Grigore-Vodă ca la 9000, de tóte ca la 15,000. Érá Zuza ghenearalul cu óste nemțescă, precum amŭ înțelesŭ din ómenii ce s'aŭ întimplat cu Dabija-Vodă la óste, pucini de arŭ fi trecutŭ de 7000. Și așa amânduoi Domniŭ neasceptându să se împreune cu Vezirul, s'aŭ intorsŭ dreptŭ cineși la scaunul seŭ. Dupe ce înțelegëndu Vezirul, a și răpeditu de i-aŭ chîamatŭ la sine fără zăbavă. Decŭ Dabija-Vodă vëdënd porunca Vezirului, îndată s'aŭ intorsŭ de aŭ mersu la Vezirul la Beligrad, sfătuitŭ și de Dómna sa Dafina. Érá Grigorie-Vodă Domnul Muntenescu, nevrend mai multŭ adunarea cu Vezirul, póte fiind-că socotise să nu alunge asupra lorŭ perđarea acei oști Impărătesci, dupe preputitorea și neodihnitorea fire turcescă, și elŭ să-și tocmească lucrul seŭ despre Impărăția; luându-și pre Dómna sa cu totŭ ce aŭ avutŭ, aŭ lovitŭ prin Moldova pre la Sucéva, și aŭ trecutŭ in țera Leșescă de unde aŭ trasŭ la Beciŭ la Impărăția Némțului. Érá pre Dabija-Vodă imbrăcându-l Vezirul cu caftanu și pre 12 boeri ai lui, fără zăbavă l'aŭ intorsŭ Domnŭ la scaunul seŭ la Iași, și această norocire a Dabijiŭ-Vodă aŭ fostŭ fuga lui Grigore-Vodă. Érá in țera Muntenescă, in locul lui Grigorie-Vodă aŭ pusŭ Domnŭ pre Radu-Vodă.

S'aŭ fostŭ ispititu și Dabija-Vodă să nu mîrgă la adunare cu Vezirul, ci să urmeze calea lui Grigorie-Vodă: ci sfaturile cele întregé aducŭ norocire Domnilor, precum și aice se vede cu sfaturile boerilorŭ de țeră, trăindŭ pre acea vreme și Toma Cantacuzino Vornicul, (câci Iordake Cantacuzino Spătarul și-a fostŭ dat datoria cea de obsce a firei), de s'aŭ inturnat Dabija-Vodă érá in scaunŭ cu Domnia țerei. Și așa domnindŭ Dabija-Vodă cu norocire, aŭ isprăvit și monastirea Bârnova, care era din temelă zidită de Barnovsky-Vodă.

Făcut-aŭ Dabija-Vodă și bănărie de banŭ de aramă la Sucéva.

In zilele acestu Domnŭ, s'aŭ scornitu și pogonăritul de viŭ; însă numai in două rînduri s'aŭ luatŭ pogonăritŭ. Érá pre urmă cu mare blestem aŭ legat și aŭ lăsatŭ să nu mai fie pogonăritŭ pre viŭ.

Eră când a fostu cursul aniloru 7174, in luna lui Septembre, și-au plătitu datoria sa și Dabija-Vodă, și l'au astrucatu cu cinste in monastirea sa in Bârnova.

Acestu Dabija-Vodă a fostu omu de țeră, omu bunu eră bețivă; de duor ori făcea divană in ȕi. Decă la Divanul celu de dimință, dvoria toți la Divană; eră la celu de kindie, umblău fustași prin țergu chiămând omeni la Divană. La beția lui pre mulți îi da la armași să-i spëndure. Eră decă se trezea nimic nu scia, nici mai întreba; ci-i luasse séma și rōndul toți, și de și orânduia ori pre cine la armași ori la inchisóre, îi slobodea căci scia că a dua-ȕi nimic nu era. Și a domnită patru ani și jumătate.

De domnia Ducăi-Vodă d'ântéiu

Dupe mórtea Dabiji-Vodă, fiindu cursul aniloru 7174, eră de la Christos 1666 Sept. 11, Duca, ginerele Dafinii Dómei Dabijóie, fiindu Visternicu mare intr'acea vreme, decă a muritu Dabija-Vodă remănend țerra fără Domnu, s'au sfătuit boerii cei mari ai țerrei Moldovei și indată au purcesu la Czarigrad de și-au cerșitu Domnu de la Pórtă dupe obiceiul loră fiind sub stăpânirea Impărăției turcesci. Și pre pofta loră de acolo le-au datu Domnu Sultan-Mehmet Impératul pre Duca Visternicul, care a venită la scaună in Iași intr'același ană, in luna lui Ghenarie. Acestu Duca-Vodă era de némul lui Grecu de la Rumilia, și crescutu de micu in cassa lui Vasile-Vodă, aci in țerra Moldovei. Apoi pre urma lui Vasile-Vodă remănendu elu in țerră pēnă ce s'au făcutu boeră mare, cum s'a ȕissu mai susu; decă mai pre urmă s'a și domnită, ci n'a avută norocu să domnescă multă la acéstă Domniă, fără numai 5 luni a domnită și s'a mazilită.

Și pentru care pricină i s'a întemplată acéstă smintélă, așa despre Vezirul Afmet-Pașa, feciorul Chiopruliului celu bătrân, care a intemeiată mai cu din adinsu Impărăția turcescă, cădēndu și elu pe urma tătănu-sēu Vezir-Azem. Și decă au făcutu pre Duca-Vodă Domnul Moldovei, cătu s'au aședatū cu Domniă in scaună, a și scrisu Vezirul uă carte la Duca-Vodă, poruncindu-i ca să scrie Duca-Vodă de la sine cu iscodire la Mehmet Gherei-Sultan Chanul de Krim, care atunci umbla ca să hanească de către Impărăția turcescă. Duca-Vodă pre porunca Vezirului, scriindū la Chanulă așa: *Că de avea gândū să se rădice asupra Impărăției, el încă a hi cu ȕinsul una.* Și așa trāmitēndū Duca-Vodă cărțile séle la Krim, s'a întemplatū de le-au prinsu pre cale unū Kara-Mustafa-Pașa ce era la Silistra; care pe urmă târđiu a stătu și Vezirū; și Pașa nesciindū c'au fostu porunca Vezirului la Duca-Vodă, i-a părutū că suntū cărțile viclene intr'adevērū, carī indată le-au și trāmisu la Impératul turcescu; așijderea éraš nice Impératul nesciindū că este socótela cu sfatul Vezirului sēu ca să cerceteze de acelu lucru la Krim și să iscodescă, și Vezirul încă pre acea vreme éraš nefiindū lingă Impărăția, că atunci bătea cetatea cea vestită a Frāncilorū Kritul, adecă Candia, pre care apoi a și luat'ă acelu Vezirū, fe-

ciorul Chiprului. Și așa vedându Impăratul cărțile lui Duca-Vodă ce scria la Hanul de Crim, și cele ce scria Pașa de Silistra la dînsul cu pîră asupra Ducăi-Vodă, într'acel ceas s'au mîniat și îndată au și dîs se se mazilîscă Duca-Vodă Domnul Moldovei, și l'au și mazilit; și in locul lui au dat Domnia lui Iliășu Alexandru Vodă.

De Domnia lui Iliăș Alexandru-Vodă.

Dupe ce au mazilit Sultan-Mehmet Impăratul pre Duca-Vodă, totu într'acestă an, fiindu cursul anilor 7174, au și răpedit Impărăția fără veste de la Udriu la Czarigrad de au adus pre Iliășu Alexandru Vodă la Pörtă care era crescutu între Grecii Czarigradului și cunoscutu Porții dupe mazilia lui Alexandru Vodă tătănă-seu, și îndată ce au sosit la Udriu 'i-au și datu Sultan Mehmet Impăratul steag de Domnia țerei in locul Ducăi-Vodă la Moldova, Maiu 2. Și au venit cu domnia la scaun in Iași in luna lui Iulie in 20, in ziua de sântul Ilie proorocul, fiindu cursul anilor 7174, precum s'au dîs mai susu.

Eră pre Duca-Vodă l'au dus cu totă casa lui la Czarigrad, și au asceptat acolo pînă când au luat Vizirul cetatea Kritul, și isprăvind trebele Impărăției d'intracolo bine, au venit la Enişari despre Rumeli, unde era dus și Impăratul in préjma Kritului, pre care au bătut'o ôstea turcască 25 de ani și atunci au luat'o. Decî venind Vezirul lîngă Impăratul, atunci au înțelesu Imperatul dintru acel Vezir al seu totă dreptatea Ducăi-Vodă, și cum au fostu lucrul la Duca-Vodă cu porunca lui să scrie la Chanul de la Crim; și tocmindu lucrul Ducăi-Vodă, 'i au dat de isnová domnia la Moldova, mazilîndu pre Iliășu-Vodă, care și el dupe ce au domnit 2 ani și jumătate s'au dus la Czarigrad, și acolo au și murit.

Eră alții spunu cum mórtea lui n'au fost curată, ci se-lu fie otrăvit doctorii cu invătătura Ducăi-Vodă.

Acest Iliășu Alexandru Vodă, era la Domnia lui omu bun și prea milostiv, câtu nu este lesne a scrie milostivirea lui ca și el și Dómna lui; că de se pîrau lui ómeni la dînsul la divan, și remănendu cu giudețu unul pe altul, decă îi respundea Vodă celui remasu dîcîndu-i: *pas de plătesce celui l-altu, că i-ai luat cu strîmbul*. Decî de dîcea unul: *plăti-voi Dómne, numai ca se mă mă păsuiască pînă la uă dî, că sum sărac și n'am cu ce plăti acum*. Eră pîritul aşisderea de isnová decă dîcea: *mie încă imi trebuie, că sum sărac și imi moru copii de fómă că n'am cu ce-i hrăni, ci mă rog Dómne ca se se pună acestu omu la inchisóre, seu se-m plătescă acum că nu-l pociu ascepta*. Atunci Iliășu Vodă scotea bani din pozunar de la sine și plătea pre datornicu. La mulți făcea așa. Deră câte milosteni ce fără număr de nu le póte povesti nime, fără numai Dumneđu. Care Domnu așa de milostiv și indurător ca acesta n'au mai venit altu la Moldova; și in zilele lui au fost mare bilșugu și linisce.

De a doua domnie a Ducăi-Vodă éráși la Moldova.

Cândü aü fostü cursul anilorü 7177, érá de la Christos 1669 Noemvre, întimplându-se Mehmet-Sultan Impëratul turcescü fiindü intr'acel anü la Enișar despre Rumeli, precum s'aü pomenitü mai susü la Domnia lui Iliășü-Vodă, și de acolo aü datü Domnia Ducăi-Vodă de al doilea rîndü. și venindü in scaunü a Domnitü cu bună pace. Érá cândü aü fostü cursul an. 7180, érá de la Christos 1672, aü ziditü și sânta monastire Cetățuia lingă Ia in deal despre amédă-đi cu mare osirdie și cheltuială, și cu multe odóre și vestminte scumpe, și cu moșii bune îndestrând'o, d'aceea aü închinat'o sântului morméntü al Domnului nostru Is. Chr. la Ierusalim, indreptându pre acea vreme scaunul patriarșescü fericitul părinte Kir Dosotheiü patriarhul de Ierusalimü și a tótă Palestina, la care este hramul sântilorü apostoli Petru și Pavel iproci.

Intr'acésta a duoa Domnie a sa, Duca-Vodă aü începutü a scóte multe și grele dări pre boeri și pre țéră. Inșă pre uă sémă de boeri Lipușneni și Orheani ne lipindu-i de curte ca se-i hoeréscă; érá cu dările și cu asupririle Vistieriei nu-i uita in tótă vremea. Deci, cândü aü fostü cursul anilorü 7181, érá cel de la Christosü 1673, in luna lui Noemvre in 29 de đile s'aü sculatü Mihalcea Hincu ce aü focü Stolnicü mare și Durac ce aü fostü Serdarü, și Constantinü ce aü fostü Clucerü și alți boeri și multe capete, și alți mai de josü dintr'acele două ținuturi. Strângendu-se la unü locü multă țéră s'aü invitatü asupra Ducăi-Vodă și aü venitü cu óste la Iași de aü închisü pre Duca-Vodă in curtea cea Domnăscă și multe reutăți și jafuri aü făcutü prin tégü; și ținendu-l două trei đile închisü, apoi fiindü norocul lui că aü fostü intr'aceea dată și Aga Biraiol in curte, purcegătorü cu birul țerei și n'aü cutezatü pentru birü a face reü. Apoi l'aü slobođitü gonindu-l cu mare rușine din scaunü de la Iași, și fără scirea Impërăției Elü decă s'aü vedütü slobodü de la dênșii, s'aü dusü in țera Muntenăscă și de acolo aü scrisü cu jalbă la Impërăția de aü trămisü dînsul scire la Pórtă, tocmindu-și lucrurile séle de la Impërăția ca se fie érá Domnul Moldovei, se-și facă isbînda animei séle. Și de câte aü grăitü l'aü cređutü Impërăția, și i-aü datü Tătari ajuutorü, și pre Kaplan-Pașa care era Saraskerü la margine cu uă sémă de Turci, érá mai mare preste Tătari aü fostü Imir-Aali, și aü venitü Duca-Vodă de isnóvă in țéră să fie Domnü. Inșă acele capete ce s'aü fostü rocoșitü asupra lui, nevrendü să i se închine, Duca-Vodă le-aü datü resboiü la Kișănău, și infrêngendu-i pre acei Moldoveni cu Tătarii și Turcii multă mulțime de ómenü aü peritü de sabiă. Pre alți i-aü robitü și mulți aü muritü de frigü fiindü vreme de érnă, și fórté gerósă și mare; mulți din prostime bărbați, femei și copii aü peritü de frigü fiindü băjenii. Érá Hincul și Durac, și capetele cele-l-alte aü fugitü toți in țera Căzăcăscă. Érá Duca-Vo ă dupe isbîndă s'aü întorsü la scaunü in Iași in luna lui Ghenare, totü intr'acestü anü; și in pismă pre mulți i-aü omorîtü și el, și pre uni i-aü supëratü cu pedépsă in multe chipuri rele.

Érá cândü aü fostü primă-veră, totü intr'acestü anü 7181 și veleatul cel nou de la Christosü 1673 s'aü sculatü singurü cu sine Sultanul-Mehmet Impëratul turcescü cu tóte puterile séle cu mari óști turcesci și Tătari cu Han

cu totu, și au purcesu cu totă grăimea in țera leșescă, trecend prin Moldova asupra Cameniției. Decî când au fostu Iunie 9 zile Marți, au sositu la Țuțora Enicer-Aga cu enicerii; ăra Sultan Mehmet Impăratul au sositu a doua zi, Iunie in 10 zile, Mercuri, și atunci s'au cutremurat și pământul. Joui au ședut in locu Impărăția, ăra Vineri s'au preumblat prin Iași cu alaiu. Dupe aceea au purcesu la Cameniția, și bătend cetatea numai 9 zile și au dobîndit'o in Avgustu in 16 zile; că nici era intr'insa ómeni de óste nici bucate de hrană; cu nimic nu o grijisse cetatea Leșii. Și luând'o Turcii îndată au pus in intr'insa unu Pașă cu osti de au întărit'o cu arme și pâine și cu toate ce trebuiesc cetățiloru. ăra pre Tătari și uă sémă de Turci i-au trāmisu in Cēmburū prin țera Leșescă de au prădat'o și au robitu in susu până unde au pututu ajunge. Atunci au bătutu și tēgul Leovul unu Caplanu-Pășă trāmisu de Impăratul la Camenița, ce nu l'au pututu lua, că apoi Leovenii vedend greū s'au împăcatu cu banī.

Deci isprăvind Impăratul turcescu toate acestea, s'au māniat de la Camenița pre Duca-Vodă, căci au piritu mai 'nainte pre țera Moldovei in deșertu, și au fostu grăitu cu pismă. Tocmai acolo l'au adevăritu atuncea și s'au aflatu că au piritu cu strîmbătate. Alții spunu să-lu fie piritu și țera pre taină, și l'au mazilitu Imperatul vrēndu încă să-l și omóre, vedēdu-l omū cu inimă rea; ci apoi Duca-Vodă 'și-au scosu capul cu dare de banī de la mórtea ce i se gătea, și s'au dustu cu totă casa lui de isnová la Czarigrad mazil la Pórtă.

De Domnia lui Ștefan-Vodă Petriceicu.

Așijderea de la Cameniția intorcēdu-se Impărăția, câtu au sositu la Hotin au chiamatū pre boerii țerei Moldovei cu ceaușu Impărătescu la Pórtă Vezirului dādu-le poruncă, pre care voru pofti ei dintru dīnșii să-l arate ca săl-pună să le fie Domnū. Ci boerii cu toții s'au fostu sfătuitu și cu toții au arătatū pre Ilie Sturza, și așa apucādu-l ceaușul numai să-l ducă la Vezirul, ci Ilie Sturza măcar că n'au avutū feciorī n'au priimitu nici Domnia. Ci boerii poftindu-l și vedēdu că-l trăgea ceaușul, îndată s'au juratū că de va fi el Domnū să scie bine că pre toți boerii îi va pune sub sabiă. Ci boerii auđindū așa au și contenitū, că au fostu omū aprigū. Și îndată au arătatū pre Ștefan Petriceicu ce au fostu Medelnicerū mare, feciorū de boerū de țără, moldovanū dreptū; și l'au imbrăcatū cu caitanū dādu-i steagū de domnia țerei Moldovei. Ci fiindū el omū blindū și slabū la Domnie, că cine cum grăia îndată pre toți credea; și toți erau fără frică de către dīnsul.

Pentru acēsta neputēdu birui poruncile Impărăției fiindū multe, trebī și țera slabă că o călcase preste totu locul cu oștile, au domnitū și el numai unu anū totu de călare, că țera era totu băjenită.

Și intr'acel anū cândū era veleatul cel vechiū 7181, ăra cel de la Christosū 1673, au trāmisu Sultan-Mehmetū Impăratul pre unū Husein-Arap-Pășă cu óste turcescă la pradă in țera Leșescă. Decī care lucru prinđēdu

Leșii de veste s'au gătitu și ei cu ôste improtiva Turcilor. Decî Turcii vîdîndu așa, s'au trasu în cetatea Hotinului și au făcutu șanțu în tîrgu în Hotinî de s'au ingropatî ca să scape de primejdiă, ci nimica nu 'și au pututî folosi, că dîndu Leșii resboiî au intratî în Ocopu și au scosu pre Turci tîindu-l și omorîndu-l acoloa, și așa risipindu-le temeiul numaî ce au scăpatî Pașa cu pucinî de al sei la Camenița cu fuga, dîndu în notu prin Nistru. Intr'aceea ôste turcescă dîcî să fie fostu ca la 20,000 Turci cari scriu că mai toți s'au prăpăditu la acel resboiî. Atunci strîngîndu-se ôstea Impîrătescă la care au fostu și Stefan-Vodă-Petriceicu cu Moldoveni din porunca Impîrătescă și Grigore-Vodă Domnul Muntenescî și Caplan-Pașa și Sarî-Husein-Pașa, și Sendi Oulu Pașa cu Serbimea; decî intr'aceea vîră oblocindî și craiul Leșescî de venirea acestorî Pași la Hotinî, s'au gătitu cu puterea sa, și ajungîndu și cu Petriceicu-Vodă și cu Grigore-Vodă în Solin fost'au trîmițîndu craiul ômenî iscôde și cu midlocul Domnilorî umblau iscôdele printre Turci în tôte dîilele. Êră Hasein Pașa simțîndu și nu prea bine umbletele Domnilorî, făceau scire pre ascunsî la Vezirul. Vezirul intr'aceea vîră se scoborise la Obluciță și înțelegîndu de pogorîtul Craiului, ascepta să vîdă cum s'ar alege; și înțelegîndu din Sarî-Husein-Pașa Saraskerul pentru Petriceicu-Vodă au trîmisî de au cerșitî zălogu boeri. Ci au trîmisî Petriceicu-Vodă pre Nicolae Racoviță logofîtul, și pre Ionașcu Balșu Vornicul de țera de susu, și pre Aldea Vel-Med, și pre Caraiman Căpitanul. Êră Husein-Pașa în multe chipuri supîra pre Petriceicu-Vodă; pre biețîl boeri cei mari îl bătea la tîlpi, êră pre Grigore-Vodă mai pucinî îl supîra că avea fôrte prietenî pre Vezirul și mai scie și rîndul Turcilor.

Decî dîcî unîl să-l fie chiămatu Pașa și pre Grigore-Vodă la sfatî, și întrebîndu-l să-i fie dîsî să nu se îngrope la șanțuri, ci să iêsă la câmpu că alta e ôstea la câmpu slobodî, alta este cîndu e închisă, ci nu l'au ascultatî și au făcutu șanțuri în tîrgu în Hotinî unde au băgatî ôstea. Acolo asceptîndu pre Craiul Leșescî, êră Grigore-Vodă fiindî și el adjunsî în cărți cu craiul să fie cîtî una, dupe ce au sositî Craiul la Hotinî au tocmitî ôstea și din cotro a fostu Grigore-Vodă au slobozitî tôte puscele cele mari cîtî l'a acoperitî negrîța fumului și atunci au găsîtî și el vreme de s'a închinatî de care nici Turci n'au pututî să dîcă că dîră au făcutu vicleșugî; și apoi și elî împreună cu leșii și cu Petriceicu-Vodă au bătutî în Turci și ire sboindu-l de prin șanțuri cîtî d'abia au scăpatî Pașa cu pucinî ômenî de au datî înotî preste Nistru. Decî Grigore Vodă dupe isbindă, vîdîndu că cu Leșii nu va putea scôte lucrul la capu ca să-l pôta duce la scaunul țerei Muntenescî, au amăgitî și pre Craiul, dîcîndu cum va să 'și facă căutare oștilorî, și intr'ua nôpte au fugitî din ôste, și lovîndu pre la Cotnarî apoi pre Bîrlăzel, și au trecutî la Obluciță la Imperăție. Êră Petriceicu-Vodă mai vîrtosî cu îndemnarea hatmanului seî Hăbășescului s'au hainitî de multe necazuri ce-i făceau Turci, și au domnitî numaî unî anî, și au făcutî sînta monastire lîngă tîrgul Siretului, hramul Sîntului Onufrie, pre care au sîntit'o părintele Dosotheiî Mitropolitul țerei. Și de acolo au fugitî și el în țera Leșescă de au rămasî scaunul fără Mitropolitî.

De Domnia lui Dimitrașco-Vodă Cantacuzino, fiindu cursul annilor 7182.

Dupe ce au fugit Stefan-Vodă Petriceico în țera Leșescă, ăra boerii țerei dându scire la Pórtă de fuga lui, și fiindu veleatul cel vechiu 7182, ăra de la Christos 1674, au trimis Sultan Mahmet Impăratul turcesc de la Pórtă lui Domn ărei Moldovei pe Dimitrașco-Vodă-Cantacuzino, hireșu din Grecii cel de frunte a Czarigradului, care era destul cumplit și vrăjmaș, dupe cum sunt faptele ómenilor într'acéstă lume au bune au rele; deci câte reutări au fost și erau mai 'nainte de dînsul și pre vremea lui pre păméntu, tóte le făcea el bune câte erau. Numai că era fricosu fórt; că-l pusese Dumnezeu aceea zebală în gură și într'însul frică de era fricosu. Și din dílele lui a slăbitu țera mai rău, sosind mare cumpenă de perire.

Că îndată ce a luat el Domnia, și s'au aședat la scaun, avendu Turcii vrajbă cu Leșii, că atunci de curéndu luaseră Turcii Cameița de la Leș. Deci Dumitrașco-Vodă fiindu fricosu cum s'a dissu, și de reutările lui necredéndu pre nimene, adus'au pre Hanger-Sultan cu Tătarii de au iernat în țera Moldovei peste iérna aceea la veleatul 7182, cari ca nisce păgân multă reutate au făcut ómenilor din Moldova, muncindu-i și pre cărbuni punendu-i și la capu cetăuindu-i și de femei și de fete ridéndu-și a avea: ceréndu bani de la ómeni, odóre, haine ce-și avea. Páne le scotea de prin gropi și le vèrsa înaintea cailor lor, și istovind acele încă și mai căsnea de isnová, numai ca se le mai afle de ori-unde, și pre multe locuri pre mulți ómeni i-au și omorítu. Încă și din boeri mazili ce fusese mai d'înainte vreme cu boerii la curte, pre cari i-au apucat la țeră de cu tómnă la casele lor căud au mersu Tătarii la ernaticu, nu i-au mai lăsat să iasă în lături, și-l muncea în totu chipul, năslindu să le dea ce le venea lor în cugetu. Ăra venind primăvara, cându au stătutu a se rădica ei de pre țeră, au luat totu de la cine ce au fostu remas nemăncat de dînsii și neluat, ce nu stricară de cu iérna: iepe, cai, boi, vaci, oi, și pre multe locuri au prădat și au luat și ómeni de i-au robit; de aceea s'au rădicat și s'au strinsu și au eșitu din țeră.

Ăra la isvodul lui Miron logofétulu, scrie pentru acéstă Domniă a lui Dumitrașco-Vodă așa: Fugind Stefan-Vodă Petriceico de la Hotin în țera Leșescă, ăra boerii cari trimisese la Impărăția ce li s'a pomenit, numirile mai sus, dupe ce a sosit la Galați Ionașcu Balșu Vornicul și Caraiman căpitanul, pênă a nu se auđi de fuga lui Petriceicu-Vodă au mersu boerii la Oblucița, că acolo era Impărăția la ernaticu. Ăra Nicolae Racovița și Aldea Medelniceru rămănéndu la Galați, deci venind veste de fuga lui Petriceicu-Vodă, boerii ce s'au întemplat la Galați au fugit teméndu-se de Impărăția. Atunci îndată au chiămat Suleiman Kehaiaoa Vezirulu, care mai pe urmă a cădutu și Vezir Adem, avendu preiteșugu cu Dumitrașco-Cantacuzino ce au fostu mai 'nainte Visternicu în țerra Romănescă, ce era Capi-Kihaiaoa lui Petriceicu-Vodă, nefiindu alți din Grecii acolo lângă Impărăția, și fiindu în cunnoscînța Turcilor, și sciindu-l că-l e casa în Czarigradu. Boerii cari erau acolo, gură n'aveau spre Impărăția, bucușii erau se-și scutescă viața. Ci i-au dat Impărăția Domnia lui Dumitrașco-Vodă fără nici-ua cheltuială; și îndată au scos bani și i-au dat

de cheltuială care n'au fostu nici-ua-dată dușeași ca acéstă Domniă. Și indată l'au pornit cu Domniă în țără; și eșind pe la Reni au trecut Prutul pre la Giurgiulesci, au eșit la Galați unde i-au eșit acolo toți boerii înainte de i s'au închinat, când au fostu veleatul 7183, Decemvrie.

Deci de acolo au trasu dreptu pre Prutu la Iași, și aflându scaunul Mitropoliei fără stăpân, pus'au Mitropolitu pre Theodosie ce era Episcopu la Romanu; ci în Iași multu n'au zăbovit, că éta Petriceicu-Vodă cu câtă-va ôste Leșescă au fostu coborîndu în jos.

Caplan-Pașa era la Țuțora pus de Impărăția se fie pentru stréjă. Dumitrașco-Vodă auzîndu de venirea lui Petriceico-Vodă cu Leșii, n'au zăbovit în Iași nici două săptămâne, ci au eșit la Țuțora în préjma Pașii, și au lăsat în Iași de stréjă cu pucini slujitori pre Buhușu hatmanul și pre Conteșu Slugerul, cari au asceptat pînă au sosit strejile lui Petriceico-Vodă printre vii, și atunci au purcesu din Iași. Care dupe ce l'au vedutu pre Buhușu stréja lui Petriceico-Vodă l'au gonit; și vedîndu că-l voru adjuge, avîndu cuhnii dupe Socola, indată și-au luat cai și au lăsat cuhnii ce au avut, și vedîndu și Leșii că nu-l vor mai ajunge s'au întorsu în Iași.

Dumitrașco-Vodă la Țuțora au trecut Prutul și împreună cu Caplan-Pașa au luat Prutul în jos și s'au scoborit la Zernesci, și acolo zăbovind câte-va zile, au trasu éra la Oblucița la Impărăția, și fără zăbavă au orîndit Impărăția pre Kir-Husein-Pașa cu uă sémă de Serdenghesci, și într'acea vreme poruncise Impărăția de venea Galga-Sultan cu Tătarii din Crîm, și cu Hagi-Gherei Sultan, care la vremea Beciului au ajunsu și Hanu, precum vei găsi la rîndul seü însemnat. Și eșîndu érași de a dua ora Dumitrașco-Vodă la Galați, au purcesu pre Prutu în sus și venîndu împreună cu Kir-Hașein-Pașa pînă la Fălciu, au mersu de s'au împreunat cu Galga-Sultan la codrul Bigheciului. De la Fălciu au purcesu în sus pre Prutu, au trasu la Huși. De la Huși au alesu 20000 de Tătari ce erau cu cai mai bărbați, cu Hagi Gherei Sultanul și cu Buhușu hatmanul, și s'au întîmpinat cu Petriceico-Vodă și cu Leșii la gura Buhotinului, că se pogorise și Petriceico-Vodă pînă la gura Buhotinului. Ci cum s'au întîmpinat au datu puçinel resboiu într'acea di, ce prîndîndu limbă din Tatar, preste nôpte au și fugit Leșii pre Prutu în sus; și Tătarii n'au avut pre ce-i goni, că le erau caii slabi. Éra Petriceico-Vodă au lovit pre la Iași, și lovîndu pre la Sucéva și pre la tîrgul Siretului, și au trecut în țera Leșescă.

Déră Dumitrașco-Vodă împreună cu Kir-Husein-Pașa au mersu la Iași, și s'au aședat în scaun și au ținut și pre Pașa uă lună cu atâta cheltuială, jăcuîndu pre la țără vaci, oi, pâne, ce-și putea găsi, ca unu om fără milă și fără frica lui Dumnezeu. Éra pre Hagi-Gherei-Sultan, împreună cu Tătarii i-au împărțit prin țără la ernaticu la Orhei, la Lăpușna și la ținutul Iașilor și la Hirău; la Sălciu mai pre pucini. Pre aceste ținuturi au fostu mânia lui Dumnezeu. Atunci să veți casna spre bieții ômenî, precum s'au scris mai sus, muncindu-l în totu felul; pre cărbuni îi punea, le cetluia capetele, băta în totu chipul care nu este putinciosu omul a le spune, își rideau de fețele și femele ômenilor de față; ce aveau ômenii le lua totu, pânea de

prin gropi o scoteau și o turnau înaintea cailor. Și așa au chinuit bieții ómeni două luni, érá la rădicătura lorú au robitu și ómeni pre une locuri, și pre mulți i-au și omoritu. Incă și din boerii mazili ce au fostu mai 'nainte vreme cu boerii la curte, pre carí i-au pututu apuca la țera la casele lorú când au mersu Tătarii la ernaticú, nu i-au mai lăsatú să iésă în lături și-í muncea în totú chipul năslindu-le să le dea ce le venea lorú în cugetú; érá la rădicatul lorú nici au remasu iépă, nici caí, nici boí, și de atunci a remasu țera la mare slăbiciune, care adăogându-se din réu în réu péné într'acéstă vreme. Și așa au fostu traiul țerei într'acea iernă cu acel Domnú atheistú.

Érá Leșií apucase de pusese óste de a lorú prin cetățí la Némțú, la Suceva, socotindú că dupe ce vorú lua cetățile, prea lesne vorú lua și țera. Ci lăsase nisce Nemți prin cetățí. Érá de primă-vară au și trămisú Dimitrașco-Vodă pre Sandu Buhușú hatmanul și pre Velicico-Costinú Spătarú alú duoilea și cu óstea ce avea spre cetățí inchiđendu-í de la hrană; decí Nemți ce flămândise, și au căutatú a eși din Némțú, și mergendú spre cei ce erau în Némțú, i-au lovitú pre șesulú Băiei și le-au datú Buhușú hatmanul cu Moldovenií resboiú; ci au stăutú și Nemțií vértosú, ce de totú nu i-au pututu sparge. Érá câte-va capete au adusú la Iași la Dumitrașco-Vodă ca la veri-ua 50 de capete și veri-ua 20 Nemți vii, érá alțií au scăpatú apărându-se péné au intratú în cetatea Sucevei, ci eșindú totú-d'a-una de lovea în térgú de și apucaú câte ce-va de hrană, érá nu de adjunsú. Decí stándú impregiurul Sucevei la resboiú Buhușú în totú-d'a una. Védendú și Nemțií, că flămândescú, numai că au căutatú bieților Nemților a se inchina. Decí dupe ce s'au inchinatú, și aceea i-au dusú la Dumitrașco-Vodă, pre carí i-au scrisú slujitorií și-í ținea în curte.

Érá pentru cetățí, au îndemnatú Dumitrașco-Vodă pre Greci de le-au stricatú cetățile cele vestite ale Moldovei: Hotinul, Suceva, Némțul. Insa ántéia pricină de risipa asectorú cetățí au fostú și Petriceico-Vodă; érá a dua pricină cea mai desevérșitú este Dumitrașco-Vodă acesta, care lucru cine va vrea să scie din ce a fostú pricina acelorú cetățí de s'au stricatú, éttă o scrimú: Domnindú Stefan-Vodă Petru în țera, înaintea lui Dumitrașco-Vodă réul, și apoi decă s'au dusú la Iași lăsándú scaunul țerei cum amú și đisú mai susú, érá Nemțií au trămisú slujitori de ai lorú ca să țină și să păzescă cetățile, socotindú că cu aceste vorú coprinde mai pre lesne țera sub ascultarea sa. Érá dupe ce au venitú Dumitrașco-Vodă la Domniă, și încă nu bine aședéndu-se la scaunú în Iași, îndată au și scrisú la Turci de-și au trămisú éste, și așa punénd lagumú ierbă de sineți pre sub zidurile cetățilorú le-au arruncatú din temeliă. Numai cetatea Sucevei neputénd-o strica cu lagumú, au umplut-o de lemne și de paie, apoi i-a datú focú de au ars-o, și așa slăbindu-í zidul s'au risipitú cum se vede acum. Insa mai d'ántéiú neputéndú-í scóte cu resboiú de prin cetățí pre Nemți, s'a fágăduitú Dumitrașco-Vodă că de se vorú inchina de bună-voia lorú și să-í dea cet țile, îi va erta de mórte și-í va dărui. Și așa au eșitú Nemțií din cetățí, apoi le-au risipitú cum s'au scrisú mai susú.

Intr'acéstú anú a venitú și Mitropolitul Dosothe din pribegia la Dumitrașco-Vodă și l'au inchisú în monastirea sântului Sava de a ședutú cât-va.

Intr'acestă ană au început a umbla și tractate de pace cu Leșii, care au fost trimiși de două-ori Miron Costin Vornicul cel mare la țera de jos.

Eră când au fost cursul anilor 7183, vara, de isnovă s'au pornit Sultan Mehmed cu totă puterea sa de au mers la Uman în țera Căzăcască, și au trecut Nistrul pre la Soroca. Unde atunci au mers și Dumitrașco-Vodă de au făcut pod mercu peste Nistru, eră de la Soroca s'au întors înapoi la scaun. Atunci au mers cu Impărăția și Duca-Vodă Domnul Muntenesc cu Muntenii, și mergând Impărăția au luat Uman și alte cetăți și multă pradă și robi au făcut și mult sânger de chrestin au vârsat, și cetățile ce le-au luat le-au risipit pînă în pământ. Ci de acolo bolnăvindu-se Impăratul, s'a întors fără veste ce nu i-au prins nime de scire pre unde s'au întors.

Eră Vezirul s'au vîrtejît pre la Hotin, și luând Prutul în jos s'au întors la Udri.

Eră când au fost veleatul 7184, ierna, au scos Dumitrașco-Vodă hărtir, de atunci au eșit acea pomană în țară, de umblau toți omeni cu pecețile lui Dumitrașco-Vodă, cum dau Turcii iova haraci chrestinilor în țera turcască, și aceste toate pentru lăcomia banilor le-au făcut, ca să nu scape nici bogat, nici sărac. Și câți bani venea din țară, nu-i trimitea la Visteria să-i strângă dupe obiceiul țerei, ci-i număra el singur și-i strângea în casă la dînsul.

Și totu intr'acestași iernă la Bogoeavlania, s'au strîns călugării la Iași dupe obiceiul lor, ce în loc de ospetă ce au Domnii obicei să-i ospeteze a doua-ți dupe Bogoeavlania, i-au băgat pre toți în temniță în Iași dându-le pricină că au venit tîrziu.

Intracastă vară au scos din închisore pre Dosothei Mitropolitul, și l'au pus erăși la scaunul lui. Eră pre Theodosie pre care îl făcuse el Mitropolit, l'au închis erăși la sântul Sava la monastire.

Intr'acestași ană primă-vara, au trimis Impărăția pre Șîșman-Ibraim-Pașa, făcendu-l Sarasker la Juravna, și împreună cu Husein Gherei-Han și Duca-Vodă Domnul Muntenesc cu Muntenii, unde acolo s'au pogorit, și Ión Sobietki craiul Leșesc, care căduse de curînd Crai. Unde acolo s'au aședat pace cu Leșii, care s'au ținut pînă la vremea Beciului.

Intr'acestă ană, la luna lui Avgustă fostă mare omor de ciumă în Iași, cîtu i-au căutat a eși lui Dumitrașco-Vodă din Iași și au eșit la Galata și acolo ședea cu corturi; eră când au fost veleatul 7184 la luna lui Septembrie au sosit Șîșman-Ibraim-Pașa venînd de la Juravna la Tușora, și avînd poruncă de la Impăratul să mazilască pre Dumitrașco-Vodă; l'au chîamat la Tușora și dupe trei zile l'au și mazilit, dându-l în închisore la Deli-bașa, eră pre Duca-Vodă Domnul Muntenesc încă de la Hotin l'au slobođit Pașa, și lovînd pre Siret l'au adus la scaunul se la Bucuresci.

Eră pre Dumitrașco-Vodă Cantacuzino, l'au dus mazil la Czarigrad dupe ce au domnit doi ani.

De Domnia lui Antonie Ruset-Vodă, care mai 'nainte se numea Kirițe Draco.

Totă într'acestași ană, cândă au fostă cursul anilor 7184, dupe ce au mazilită pre Dumitrașcu-Vodă, au dată steagă de Domniă lui Kirițe Draco, care și-au pusă nume de Domniă Antonie-Vodă, și purcegându de la Udriș au venită la Galați unde 'i-au eșită tătă țera și boeri inainte, împreună cu fiul seă Alexandru ce fusese la ȧilele lui Petriceico-Vodă Sluger mare. De la Galați au mersă până la Timpesci din josă de Tecuci pre Bărlad, de acolo au luată Siretul și pre la tērgul Frumosă au intrată in Iași in luna Dekemvrie, și domnindă preste erna cu pace; era de primă-vară s'au apucată să lucreze la biserica lui Sântul Nicolae de lîngă curtea cea Domnescă, că era biserica descoperită și clopotnița stricată. Deci cu tătă osirdia s'au apucată și au tocmită clopotnița, și au istovită și zidul prin pregiurul bisericei la veleatul 7185, și au făcută și uă cișmea, adică fontăna in zidul bisericei despre pōrta cea mare a curții Domnesce, aducându apă pe oluri de departe la care au fostă ispravnică Abăza Cluceră, și au zugrăvită preste totă pridvorul lui sântul Nicolae, apoi și biserica au zugrăvită pre din întru, și au trāmisă in țera Leșescă de au adusă sfesnicile cele mari de aramă și alte vase multe de argintă au făcută, și cari suntă și astăđi in Sântul Nicolae. Așijderea au făcută și ceardacurile cele înalte despre casa Domnescă cea mică cu multă cheltuēlă ca la Czarigrad, și 'și au fostă făcută și gropniță in Sântul Nicolae in întru, dera n'au avută parte că acea in care gropniță s'a fostă mai pe urmă îngropată Cantemir-Vodă cum se va arēta la rōndul seă. Apoi s'au apucată de au făcută și zidă prin pregiurul monastirei sântului Sava, dera n'au ajunsă să 'l istovescă pre jumătate, și ară fi și mai făcută multe lucruri in țera bune, că era ună Domnă milostivă și îndurătoră; numai țera n'au avută norocă ca se domnescă multă. Că pizmașul diavolul pururea este neîubitoră la binele chrestinesc.

Deci cândă au fostă veleatul 7185 vara, s'au scornită ôste asupra Cehrinului, de au orînduită Impărăția erași pre Șisman Hraim Pașa, cu mulți Pași cu multă putere Turcescă și Gereiă-Han cu Tătari, și au orînduită pre Antonie-Vodă cu Moldoveni. Atunci era Gavril Costake hatman, și au mersă și Duca-Vodă Domnul Muntenescă cu Munteni, și trecēndă Nistrul pre la Tighinea, au mersă la Cehrin și au bătută Cehrinul câte-va ȧile, și neputēndu-lă lua l'au lāsată. Spună că au fostă eșindă Căzaci de au fostă scotēndă pe Turci din metereze și le-au fostă dāndă cu stupi vii din cetate in capă, și neputēndă dobîndi cetatea in acea vară, s'au intorsă ostile era inapoi pre la Tighinea, și slobođindă pe Domnă au venită cineși la scaunul seă.

Eră cândă au fostă la veleatul 7186, au chiāmată Impărăția pre feciorul lui Antonie-Vodă, pre Alexandru Beyzade la Pōrtă care era călărețu bună și curvară fōrte; pre multe locuri făcea silă de lua fetele ômenilor cu silă, însă ômeni proști. Libovnică era la beături și la alergături de căl, însă nu pira pre nime la tată-seă; de nu grăia de bine pre omă, de rău nu-l grăia. •

Duca-Vodă domnindă in țera Muntenescă, erau acum Munteni sātui de dînsul, ci începuse a se cerca mai vērtosă Șerban-Logofetulu cel mare cu

frații lui. Duca-Vodă prepunea dără nu putea prinde nimica, ci la această oște de la Cehrină au cercat Duca-Vodă pre boerii de Moldova ce unii îl primea; érá cercendú pre Gavriliță hatmanul dicendú-i așa: *«Antonie-Vodă este mazil, ce pe cine vorú pofti ca să siléscă ca să-l scóță la domniă.»* Au respunsú Gavriliță hatmanul: *de sciř Măria Ta că este adevăratú mazilú, sílesce Măria Ta să ne fí Domú; érá de nu, să nu-l amesteci Măria-Ta, să ni-l lași că este unú Domnú bunú.* Solia acésta o purta Antiohie Jora ce era Postelnicú la Duca-Vodă, nepotú de soră lui Gavriliță hatmanul.

Antonie-Vodă întorcendú-se de la oște, au ernatú cu pace despre tóte părțile péné in primă-vară; érá de primă-vară cum s'a desvărátú, fiindú intr'acésta cam la veleatul 7176, s'au gătítú singurú Vezirul Kara-Mustafa-Pașa de au purcesú la Cehrinú, ce atunci éráși a luatú pre Antonie-Vodă cu Moldovenii, și Duca-Vodă cu Muntenii, de i-au dusú Vezirul cu sine la oște, și trecendú Nistrul pe la Tighinea au mersú la Cehrin in luna lui Iunie 11 zile și au bătutú cetatea 37 zile, și au luat'o cu mare resboiú, Duminecă Avgustú 18. Ci vedéndu-se Turcii la cetate, dupe câte-va zile étă le veni veste la Vezirul cum vine de preste Nipru, Popovici Samuil hatmanul căzăcescú cu oște intr'ajutorul cetății, ci mai bine n'arú fi venitú, că mai multă stricăciune s'a făcutú. Decí Caplan-Pașa și cu Tătarii împreună au trecutú apa Casmenului pe podurile ce făcuse; unul Antonie-Vodă, altul Duca-Vodă, mergendú ca se țină calea lui Popovici hatmanul ca să nu trecă Niprul; ci nimica n'a pututú să-l sprijinéscă, îndată și a infrintú Căzacii pre Turci și pre Tătarii. La acel resboiú s'au rănitú și Caplan-Pașa, și i-au luatú Căzacii și corturile Pașii, și l-au gonitú pre Caplan-Pașa péné la apa Casmenului. Vezirul vedéndú că vinú bătúți, au pusú de au stricatú podurile ca să nu trecă, ci Căzacii cum au sositú, cum îndată le-au tocmítú podurile la locú și au trecutú, și 'și-au pusú tabăra împotriva cetății preste Casmenú și despre sóre-resare, și așa au ședutú veri-uă septemână. Ci dicú unii se fie ajunsú Vezirul cu bani la Popovici, că acum le perise Turcilor nădejdea de a lua cetatea, ce póte fi a fostú și voia lui Dumnezeu, numai când fu intr'uă nópte au legatú Căzacii tabăra și au fugitú; ci îndată au trecutú Tătarii dupe dinșii de i-au petrecutú cale de uă di.

Érá alții dicú că au fostú smintéla cetății intr'acestú chipú: Cum au sositú Popovici hatmanul cu Căzacii, s'au schimbatú polcurile de au intratú oște própétă in cetate ca să iésă cei vechi afară din cetate, și așa de bucuriă au începutú a se cinsti cu bătură, și cum le e rindul căzacilorú nebagéndú sémă, și de bucuriă vedéndú ajutorú, neavéndú grijă, s'au datú la beția, ci Turcii prinđéndú limbă și înțelegéndú de beția Căzacilorú, îndată au datú cu totú dinadinsul navală mare și ántéiu luándú cetatea, ci fiindú și unú șanțú in intru in cetate, încă au mai ținutú intr'uă di și intr'uă nópte, ci l'au luatú a doua di in reversatul zorilorú; însă dicú unii că au fostú eșítú intr'acea nópte Căzacii și Muscalii ce au fostú intr'acelú șanțú cam cu fuga, și au intratú Turci de aicea la ziua; ci a mai ședutú Vezirul de a mai risipitú cetatea péné in pământú, care nu s'au mai făcutú péné in ziua de astăzi. De acolo s'a

intorsă pre unde fusese Umani, și Vezirul pe la Soroca a intrat în țera Moldovei.

Atunci la întorsul Vezirului a început unii din boeri a amesta și a pâri pre Antonie-Vodă, din cari era unul Buhuș hatmanul, și altul încă pre care trecă-lu condeiu me, ce i-amă veditu osinda perindu nevinovat de alți Domni, însă totu prin mijlocul Ducăi-Vodă și cu îndemnarea lui, ci dupe obiceiul Turcilor ce a făcutu unu Mihnea-Vodă din țera Muntenescă, care a deschis ochii Turcilor să facă la trebele anu mucareina, adecă învoire Domniei pentru să se iea bani. Deci dupe ce a intrat în țera pe la Soroca Vezirul, și venindu la unu satu lingă Kișănău, l'a mazilitu pre Antonie-Vodă și a pusu Vezirul Caimacamă in scaunu pre Ghenghea Vornicul și pre Sandu Buhuș hatmanu.

Eră pre Antonie-Vodă punendu-l Vezirul in fere l'a luat cu dînsul, și mergendu boeri dupe dînsul: Miron Logofetul, Dubău Visternicul, Constantin Postelnicul, Gheuca ftori logofet și alți mai din prostime; unii trageau să fie Duca Domnă la Moldova, alți diceau pre unu Eremie din boeri de țera. Gheuca Logofetul umbla și pentru sine eră forte pre ascunsu, eră la aevea pentru Duca-Vodă. Mănat'a și Duca-Vodă boeri ce erau pribegi in țera Muntenescă Moldoveni, că de s'a scăpa de domnia țerei Muntenesci să fie la Moldova cum s'a și întâplat, precum se va arăta la rōndul se.

Acestu Antonie Ruset-Vodă, era om chrestinu și om bun și milostivu și blându, pucinu nu ca vrednicul de pomenirea lui Iliăș Alexandru-Vodă ce s'a scrisu mai sus; nelacomu, bunu la judecări, libovnicu, erau boeri forte desfătați cu preumblări cu veseli, și a domnită numai trei ani.

Eră in urma lui, dupe ce s'a aședat Duca-Vodă la scaunu, a și trāmisu pre boeri și pre țera la Pōrtă, de a piritu pre Antonie-Vodă, făcendu Duca-Vodă și acestu obicei, să pīrască țera pre Domnă la Împărăția deca se mazilescă și-l băgă la mare nevoia cu pira la Turci, că l'a muncitu cu multe feluri de muncă: trestii pre sub unghi i-a bătutu; datu-a de a înghițitu unu nemețu unsu, și trāgendu-lu afară i-a scosu mașele la gură și alte muncă ca să dea bani, ci el bani nu strānsese, că unu lacomu nu era, alta gāsise țera stricată de la Domnia lui Dumitrașco-Vodă Cantacuzino reul, încă de când ernase Turci in țera; și dupe ce l'a muncitu ce a gāsitu i-a luat totu. Așa i-a fostu mulțămīta ticălosulu Antonie-Vodă de la Moldoveni, care de atunci pēne la acēstă vreme ce suntemu acum, vedemu totu osinda lui că tragemu, că totu din di in di, din reu in reu pāșimū, și căți a fostu la acea pira, mai pe toți osindiți i-amă veditu.

Eră Antonie-Vodă dupe ce a scăpatu din muncile și închisorile Turcilor, a ședutu la casa sa in Czarigradu, că era și el unu din Czarigradeni, om de frunte, și trăindū pēne la uă domnia a lui Dumitrașcu-Vodă i s'a sfērșitu vieța in Czarigrad, trăindū cu multă lipsă in casa sa. Pōte să fi trasu osinda și Antonie-Vodă pentru fiul seū anume Alexandru Beizade ce s'a pomenitu mai susu pentru desfrānate fapte a curviei ce lua de prin țera fetele omenilor cu sila, neavendu nici-uă frică de către părintele seū.

De a treia Domniă a Ducăi-Vodă când s'au mutat din țera Muntenescă la Moldova, veleatul 7187, Dechemvrie in 6 zile.

După ce s'au mazilită Duca Vodă, de la Camenița, cum s'au scrisă mai sus, și ducându-se la Țarigrad cu totă casa lui, și au ședut acolo un an mazil, de acia i-au dat Impărăția Domnia la țera Muntenescă. Domni'tău și acolo ca la cincî ani, și au sugrumat pre trei boierî: pre Papa, Visternicul său cel mare, și pre Goiță vel Capitanu de margine, și pre Voicu, un boieru mai de jos, înse cu divanul giudecății. Ci nepărăsita lăcomia a Ducăi-Vodă, cum dice un cuvânt, că lupul pērul își schimbă, ăra firea ba; de care vedēndu Munteni la atăta lăcomia, că Duca Vodă trăsese din boierî pe unii cătră sine de-î făcuse al sei, anume pre Băleanul cel bătrān, pre Staicu Paharnicul; avea și căți-va din Greci, ăra mai vētosu pre Cupăresci, că se îngrădise cu dēnsii. ăra Cupăru cel bătrān, unul din Țerigrādenii cei de frunte, Kapu Kehaie, și un fecioru al lui anume Lascarachie, era Spătaru mare, și era omu mândru și trufaș, pre care nu'l puteau sē-l suferi unii din Munteni nici într'unu chipu. Era și altu fecioru al lui, anume Iordake, Postelnicu mare, carele luase pre fata Dabijōiei, pre Maria sora Dōmnei Ducăi-Vodă, ci acēsta n'au fostu supărătoru, ci pisma fraține-seu il acoperia și pre dīnsul; mai era și altul Scarlataki, era Grāmăticu. Deci, vedēndu Munteni, alesu un nēmu ce le diceau Șaitānesci, cum Duca Vodă și-au lărgitū mānele pre lăcomia, care nu mai putea sē rabde, ce au începutu a se cam cerca; ce cam simțindū și Duca Vodă, iar mai cerșutu-ș'au Cantacozineșci voie, la unu Sântul Nicolae, avēndu praznicu Șerban, Logofētul cel mare, de au mersu la țera la unu satu anume Drăgānesci; ce pismașii lui au îndemnatu pre Duca Vodă de au trāmisu ca sē-î cuprinde pe toți, sē-î prinde, ce unora le-au făcutu Dumneđu cale de au scăpatu in țera Ungurēscă. Mihaiu biv-vel Spătar scăpase asiș. din Rădvān aducēndu-l la Cucoreșci, că iutr'ăcea vreme acolo era Domnia fugită, că era omorū mare de ciumā in Bucuresci, ținēndu-î jupānesa lui pōla trīmbariului despre partea ce erau paznici. ăra Mateiū Aga de la Ruși au prinsu veste și au fugitū iarāși in țera Ungurēscă, ăra Iordake biv-Postelnicu la Moldova, și cu unul din nepoți, anume Mateiū Filipescul biv-ftori Post; ăra pre Șerban Logofētul și pre Constandin Stolnicul, care ținea pe nepōta Ducăi Vodă, i-au prinsu-î; ci scăpāndu cei-alți frați ai lorū, i-au căutatū Duca Vodă a slobođi pre cei doi, și iarāși la locul lorū la boierie i-au lāsātū. Ci puuēndu-se încă mai mare cutitū intru inimile lorū, acēsta cerca și și nōpte. Duca Vodă mergēndu cu porunca Impărăției la Cehrin, al doile rōndu, ăra pre Șerban Logofētul s'au temutū a-l duce cu sine la ōste, că-î era Vezirul mare prietenū, cātū și la a doua Domniă a lui Grigore Vodă, acēstu Vezirū Kara-Mustafa-Pașā, fiindu caimacamū līgā Impēratul, il ascunsese. Ci pre acea vreme făcea Duca Vodă casele Domnesci la Bucuresci; pusese pre Șerban Logofētul ispravnicu sē le gătēscă, ce Șerban fără zābavă pānā la întorsul oștii le-au gătītū. (Dicu sē fie dīsū atunci Șerban-logofētul: bune case de unu Domnū tēnērū). Ce gāndul lui nepotolindu-se, că era sufletulū lui amăritū de binele Ducăi Vodă, deci totū cerca vreme.

Ce când au fostu velétul 7187, în luna lui Septemvrie în 10 zile, făcându-și Șerban cale din Bucuresci, că merge la o moșie a sa la Cotroceni, unde apoi la domnia sa au făcutu o monastire foarte frumoasă, și așa de acolo fugind cu totul au scăpatu la Giurgioy cu totă casa lui. Ci scăpându preste Dunăre, îndată au începutu a agiunge la Vezirul cu piră asupra Ducăi Vodă, și asupra lui Lascarachie vel-Spătaru; ce Vezirul atunce, aruncând vina lui Lascarachie, l'au luat de lingă Duca Vodă și l'ai băgat în fieră, și cu multă cheltuială ai eșitu.

Deci, Duca Vodă, înțelegându de fuga lui Șerban Logofétul, și vedându și închisórea lui Lascarachie, socotind că nu va mai putea să mai Domnésca în țera Muntenéscă, ce îndată s'au agiunsu cu boeri țerii noastre a Moldovei, și au începutu a ámbla pentru domnie la Moldova, precum s'au pomenitu mai susu, că atunce mazlilise și pre Antonie Vodă, acel Veziru Kara Mustafa Pașa.

Deci, fiindu totu într'acestu anu, la velétulu 7187, érá de la Hristos 1678, luna Noemvrie, i-au sositu caftanu de Domnie Ducăi Vodă, de l'au mutat la Moldova; érá în locul Ducăi Vodă au pusu Domnu Munteniloru. pe Șerban-Logofétul Cantacuzino, carele purcedend de la Udriu cu stégú, au sositu Ianuarie în 7 zile în Bucuresci, de carele destul scriu letopisețele Munteniloru câtú au fostu de bétřinu și lacomu la sânge; că luându Domnia, și acela pre mulți boeri mari și mici au omoritu fără de vină, cu multe feluri de morți.

Érá Duca Vodă, mutându-se din Bucuresci, au sositu în scaun la Iași, Dechemvrie 6 zile, în ziua de sfintul Nicolai. Ce cum s'au aședatu la Domnie, au lăsatú țera în odihnă péné la vremea sécerei, și au plătitu atunce și mucareameoa, cum se dicea, înóirea Domniei, au datú bani din casa lui. Cu divanurile făcuse mare volnicie țeraniloru; și așa au domnitú peste iérná cu pace; érá în primă-vară au sèvresitu de au zugrăvitú și biserica lui sfintul Nicolai pe din nuntru, pe câtú remăsese neistovitu de Antonie Ruset Vodă, de la ferestri în glosu. De acia i-au venitú poruncă de au trimisú óstea la Doan Ghecet cu Jora Sárdarul, că pe atunce se făceau niste cetăți aprópe de Doan Ghecet, pe Nipru.

Și așa Domnindú Duca Vodă, al treile róndu, țera Moldovei, se îmúltiră nevoile țerii cu darea ce-i venia de la Turci, avéndú Impărăția multe și dese rěsbóie în toți ani, cu toți megiesii de prin pregiurul Impărăției sale, și fiind și Moldova de totu supusă Otomaniloru. Duca Vodă încă mazlindu-se de atâte ori de la Impărăție, érá într'unu róndu scoțendu-l și țera cu rușine, precum scrie mai susu; elú iarășí avéndú mare credință la Pórtă, pentru slujbă dréptă ce făcea Agareniloru, că nu se hainea să se ducă printr'alte țeri, ca alți Domni, dacă se mazileau: unii s'au dusu, érá acesta nu. Deci, pentru acestea, dându-i Domnia țerei, încă i-au mai datú Turci și Ucraina, țera Căzácéscă, subt ascultarea lui, precum vei înțelege mai nainte și mai pre largu.

Deci, domnindú el de odată améndoé țerile, Moldova și Ucraina, avéndú el pre Moldova mare mânia și pizmă vechiă: una, pentru căci îi făcuse rușine de-lú gonise din domnie; a doúa, că și din firea lui era rău și pismătaru, îndelungarețu la mânia, și lacomu la avuție, și el și Dómnă sa; și îndată au aflatú pricină, că era și omú meșteru și istețu la fire, dicéndú că are Impărăția multe trebí, și'i cere de la țera mulți bani; și așa îndată au și scosú dări multe fără sémă pre boeri și pre țera, nelăsându-se nemică mai josú la fap-

tele cele rele, (de cum au fostu tovarășul lui Dumitrașco Vodă Cantacuzino Atheista), c'au scornitū și Duca Vodă Mortasipia in țără, și au făcutu obiceiū de au datū și dau boierīl cei mari și monastirile goștină de oi; că de lăcomiă mare ce avea ca se totū mai strângă bani mai mulți, și Domnū era, și Visternicū mare, și neguțătorū, și vameșū, că tōtă hrana tutulorū luase elū și Dómna de precupia tōte căte erau, și da de la sinē din casă unde ce trebuia țerei. Apoi rinduia de plăția Visteria de la țără pentru unū banū și altul. Dómna sa, de altă parte, cărcimăria bucatele din casă, pânea ori pe unde avea, si bēutura și poclōnele ce le veniaū la beciū; încă făcea boi de negoțū, și mânca iarna fōnațele ómenilorū, sēracilorū, cu boiī lorū, pēnē se vindea aceia, și apoi se apuca de alții. Numai o bunătate aveau amēndoi între dēnsi, că erau fōrte curați, cum se grăiesce, in casa lorū se vrea putea cānta sfinta lyturghiă; însă numai pentru curăție grăimū acēsta.

Eră sosindū cursul anilorū 7188, Noemvre in 2 zile, Sâmbătă, au tăiatū Duca Vodă pre trei boierī: pre Vasile Gheuca, Visternicul seū cel mare, și pre Gheorghiță Bogdan, vel-Jegnicher, și pre Lupul, ce fusesē Sulgerū al duoile la Domnia lui Dumitrașco Vodă.

Eră povestea acestor boierī au fostū așa: Vēdēnd marea lăcomiă a Ducăi Vodă, s'au vorovitū cu Gheuca Visternicul și Racovițesci, că unul din Racovițesci ū era cumnatū, Ión Paharnicul și cu Ión Spătarul, feciorul lui Postolaki Milescu Spătar, și făcēnd cărți cu iscălitura lui Dumitrașco Vodă, ales iscălitura o au făcut o Ión Milescu, și așa trāmițēndū Gheuca Visternicul pe Lupul Sulgerul la Orheeni și la Lăpușneni cu acea carte, dicēndū că-i de la Dumitrașco Vodă, intr'acesta chipū: sē se scōle asupra Ducăi Vodă ca sē-l prindă, gāndindū că vor priimi ei, ca și d'ântēiū, cāndū Hāncesci, intr'aduoia domnie, asupra Ducăi-Vodă; ce acum îndată au făcutū scire lui Buhuș Hatmanul, și lui Nicolae Racoviță biv-vel Logofētū, că disesē Lupulū Sulgerul precum este și cu scirea lui Racoviță Logofētul; ce atuncea îndată i-au căutatū a face scire Ducăi Vodă; că de și indemnase iar, atuncea iar el au făcutū scire Ducăi Vodă, ca sē-și scutēscă viața, cum s'au și tēmplatū; eră mai mult au fost dintru înțelepciunea Ducăi Vodă de cātū din meștersugul lui, că îndată au rēpeditū Duca Vodă pre Gheorghiță Ciudin, Serdarul seū la Orheii, și 'l-au prinsū pre Lupul Sulgerul și 'l-au adusū la Iași; eră in ce di au trimisū pre Sērdarul sē prindă pre Lupul Sulgerul, îndată au închisū și pre Gheuca Visternicul și pre Bogdan Jicnicerul; și 'l-au pusū in beciū, sub casa cea mare; eră pre Gheuca Visternicul, in Visteriă; ér pre Lupul Sulgerul 'l-au închisū in beciul de sub casa cea mică, și de acia au trimis de 'l-au întrebatū, dāndū-i strinsóre, infričovindu-l că-l vorū munci; ce atunce au văditū pre toți; și atunce și pre Ión Milescu 'l-au închisū, eră pre Racovițesci n'au lāsātū sē-i ivască pecum au fostū și ei la acele amestecăturī; și așa i-au ținutū trei zile inchiși, din Mercuri Septemvrie in 29; eră Sâmbătă, Octomvrie in 2 zile, i-au scosū pre căte trei, și, dupē judecata Divanului, le-au tăiatū capetele la fōntēnă; eră pre Ión Milescu mai pre urmă 'l-au ȳertatū; ș'au șēdūtū trupurile cele tăiate pēnē in sēră, la fōntēnă; de acia i-au datū de i-au strinsū și i-au ingropatū: pre Gheuca Visternicul la Biserica lui Dancu, eră pre Bogdan Jicnicerul 'l-au dusū la casa lui la Ivesci, de 'l-au ingropatū.

Fost'au la acea faptă a Gheucăi sub prepusu și Gavriliță Vornicul, ținându-i Gheuca o nepotă de soră. Ci Duca Vodă era omu înțeleptu, au cercatu și 'l-au aflatu dreptu, neatinsu la nimică; și el fiind atunce la țeră, i-au scrisu car-te, și mergendu la Iași 'l-au îmbrăcatu după trei zile, pre Gavriliță Vornicul, cu unu conțesu cu sobolii.

Și totu intr'acestașu anu, in luna lui Decemvrie 11 zile, au trimisu Duca Vodă la Donie, fiiasturul Hincului, ce fusesă vâtaf de aprodi, érá atunce era staroste la Putna; și de la Focșeni aducendu-lu piné la Târgul-Frumosu, 'l-au sugrumatu in curțile Domnesci, acolo, Roșca-Aga, cu porunca Ducăi Vodă, pre obiceiul Muntenescu, luatú de la Turci, fără de nici-o vină, ci tocma in pisma că se rēdicase țera pre dinsul.

De Cometa, stéua cea mare ce s'au ivitu pre ceru in zilele Ducăi Vodă.

La cursul aniloru 7188, érá de la Christosu 1689, in luna lui Decemvrie 10 zile ivitu-s'au pre ceru o stea cu códá, căreia îi dicu Latinii Cometa, adecă mătură. Și lungă era de coprindea cu lungimea sa glumătate de ceru, începēdu-se ántéiu de josú dintr'o stea, despre partea țerei Unguresci, intre amédă-di și intre apusú. Apoi de di ce trecea, totu se urca pre ceru către mēdă-nópte in susú, și dindărátu se scurta, mergēdu in spre mēdă-nópte, precum este umbletul cerului, cu stelele invirtindu-se către apusú. Și așa au trăitú șapte sēptémăni și patru zile, pēné la di ántéiu a lui Fevruarie; de acia s'au stinsú și au peritú. De care mulți astronomi strângēdu-se prin alte țeri, au făcutu progniticu ce se va lucra in lume după aceea in urmă; care lucru a-poi curindú după acea cometă s'au scornitú vrajbă mare de oști mai la tóte Impărățiile și țerele, căti suntú megiesi impregiurú, de se hotărescu cu Turci, érá mai vėrtosu intre Impărăția Turcului și intre Impărăția Némțului, precum scrie mai josú.

Intr'acestași anu, fiind cursul aniloru 7188, érá de la Christosu 1679, fiind bise-rica cea Albă de lingă feredee, in Iași, bătrână și vechiă, de demultú și rēsipită, ați stricat-o Duca-Vodă de totú și au zidit-o din pașiște, cum este acum, cu de tóte impodobită, cum se vede; însă mai vėrtosu o făcu Dómna Ducăi Vodă, Anastasia, punēdu-i hramul Stratenia Domnului nostru Iisus. Christos, la care ántéiu era hramul nascerei Sfântului Ión Botezătorul; și au fostú isprav-nicu Pētrașcu Jicnicerul.

Intr'acestași anu au începutú a umbla Duca Vodă se ia și Ucraina de preste Nistru, că era o samă de Căzaci rupți de la cei-alți ce le diceau U-craineni, cari erau sub ascultarea Turcilor; că dupe ce au luatú Turci Cehrinul, precum s'au pomenitú la Domnia lui Antonie Ruset Vodă, au fostú cu-prinsú Turci tótá Ucraina, din Nistru piné in Nipru, și au fostú pusú și Hat-manú la Nemirova pre Iorașco, feciorul lui Hmil, cel mai micú de câtú Ti-mușú, ce au ținutú pre Dómna Rucsanda, fata lui Vasile-Vodă; care și Iorașco au fostú Hatmanú vr'o doi ani, și multe rēutăți au făcutú ómenilorú, bágēn-

du-î prin puțuri, și alte pedepse făcându totu ca se-î dea avuție; și pre unu Stamatenco, ce era Grecu, singuru cu sabia cu mâna lui din piciore l'au hăcuitu bucăți; ce de acêsta destulu'î; sê povestimû de ale nôstre. Dupê ce 'și-au isprăvitû Duca Vodă pentru Ucraina, in luna lui Iunie, au purcesu la Țarigrad cu toți boierii cei mari, pe porunca ce-î venise de la Impărăția, ca sê mērgă la sărutarea pôlei Impăratului pentru Ucraina, și atunci și-au dusu Duca Vodă și pre fică-sa, Dómna Catrina, la Țarigrad, că avea mare pîră de feciorul Radului Vodă, că au fostu de mici logodiți, și apoi bolnăvindu-se feciorul Radului Vodă, din care bôlă lipsise și din minte, érá mai pre urmă se indreptase; érá totu se dîcî că era deplinu cu minte, că ori din fel era așa, ori dintr'acea bôlă, că umbletul lui nu-l arêta a fi deplinu înțeleptu, și multu au silitu Duca Vodă in totu felul și n'au pututu, ce numai 'i-au căutatû a-l face ginere.

Intr'acestû anu, in luna lui Augustu 9 zile, Marți de nôpte, cu trei césuri de către dîuă, spre sfântul apostol Evangelistul Mateiû, au fostu cutremurû mare de pămēntu, câtû au cădutu Icónele josu de prin biserici la țēră, și vase și polițe de prin casele ómeniloru. Spuneaû ómenii bētrîni cum n'au apucatû cutremurû mare și strășnicu ca acela; și huetul venia despre mēdă-nôpte; érá dupe aceea sê vedî rēutăți in țēră despre Domnie, și prădî, și robii de oști păgâne și Leșesci, și vērsare de sânge in tóte țērile, precum vei ceti mai 'nainte la rōndul seû.

Érá Duca Vodă, fiindu la Țarigrad, 'i-au datû Impărăția și Hătmănia la Ucraina, îmbrăcându-l cu caftanu, dându-î și busduganu acei țēri, și întorcēdu-se iarăși la scaunul seû, la Iași, cu mare bucurie, fiindu stăpānû a douē țēri; érá la Ucraina au trimisû pre unu nemesnicu al seû, anume Iane, ce era Postelnicu al duoile, de 'l-au pusû Hatmanu la Nemiroya; și de atunce au începutû a se înălța și a se scrie la titulușii: *Господаръ земли Молдавской и земли Украинской*.

Deci, dupê aceste tóte, făcēdu Duca Vodă atăta cheltuélă cu calea Țarigradului și cu luatul Ucrainei, și cu pîra ce avusēse cu ginerele seû, feciorul Radului Vodă, la care pîră de față eșise și fata Ducăi Vodă, Dómna Catrina, cu feciorul Radului Vodă, pentru acēstă tótă cheltuială s'au apucatû Duca-Vodă sê o scótă totu din spinarea țērei.

Érá cândû au fostu cursul aniloru 7189, in luna lui Noemvrie 4 zile, au făcutû Duca Vodă nunta ficeii sale, Dómnei Catrinei, cu feciorul Radului Vodă, cu Ștefan Vodă, la care nuntă mulți soli dintr'alte țēri venise. Era din țēra Muntenescă Mateiû Cantacuzino biv-vel-Agă, cum dîcî la Munteni, și alți feciori de boeri; erau și din țēra Leșescă, și din țēra Ungurēscă; cu mare veselie ca la douē sēptēmāni s'au nuntitû; numai celoru de țēră nu le era fôrte veselie, că acea cheltuélă era totu din spinarea bieteii țēri. Atunce mergēdu Vorniciu de tērgu, Nicolai Ciocărlan și Ponici, la Duca Vodă, de au cerutu numai de chieltuială ca sê cumpere ce arû trebui din tērgu ca sê facă nisce cuhnii, i-au bătutu cu buzduganul pēnē la mórte, și alesu pre Nicolai Ciocărlan, câtû l'au dusu ómenii lui pēnē la gazdă, au și muritû, nici-unu ceasû dupē bătaie n'au pututu trăi. Érá Ponici s'au rēdicatû; ér de totu sēnătosu n'au mai fostu pēnē au trăitû.

Și totu într'acestă ană au mersu Duca Vodă la Nemirova cu Dómna sa și cu ginere-seu și cu multe glóte; și mergéndu, apoi întorcéndu-se pe la Soroca au făcutu case Domnesci cu beciuri de pétără la Țicanăuca împotriva Sorocii peste Nistru, și alte case la peștere, lângă Buh, aprópe de Nemirova; érá la Nemirova au începutu a'și face stupi, vaci, oi, pluguri de boi pre la tóte tér-gurile pe de ceea parte de Nistru, déră velniță de horilcă, de bere și de altele, cumpéra miere, și domnescă ce era, și ducea la Ucraina de făcea mieduri de vindea, și orî-că avea gându să se mute acolo, cum și era cuvéntu între óme-nii lui, cum se părăsescă Moldova, și se se mute cu tótă casa lui la Ucraina și de acolo se tragă la Moscú. Ci voia lui Dumneđu nu se potrivește cu a ómeniloru, (ce precum ȕice la sánta Evangelie, adună, adună, și nu scie cu). Duca Vodă gândeá că mare agonisită face casei sale cu Ucraina; érá lui i-au venitú in locú de agonisită, mare risipă, cum vei ceti la rónđu peirei lui.

Totu într'această ană, după ce s'au întorsu Duca Vodă de la Ucraina, aflándu și el obiceiul făcutu de la Dumitrașco Vodă, au scosu și el hárții pe țéră fórte mari, și cumplite de grele, carele ántéiu când le-au datú pe fețele ómeniloru se páreau a fi ușóre, érá mai apoi pe císia lorú au scosu multe orînduțele alte-le, de saú venitú argaților carii luase hárție de 2 lei, érá mai pre urmă la orînduțele au datú câte 10 ug. érá căsașii carii luase hárție in față de 2 ug. érá la orînduélă au datú câte 16 ug. și mai bine; érá carii luase hárție de 4 ug. au datú câte 32 ug. alții ajunsese și la 60 ug, érá cu nápăștile ce au plátitú pentru cei fugiți, și drumeți, și multe necazuri ce au trasú bieții pámêntení, de la unú făcêtorú de rele ce fu Duca Vodă. Strínsóre mare pentru baní făcea tutulorú, și boierilorú, și neguțătorilorú, și a tótă țéra, muncindu-í și căsnindu-í pre toți in tóte chipurile, pre uniú cu inchisorí pedepsindu-í, pre alții cu munca, și bătăi cu busduganulú până la mórte ucigându-í, carii și mai susú s'au pomenitú; nu cruța nici boierú, nici sêracú, nici țeranú, nici femei. Dintru carii și anume sê-í pomenimú: pre Tóder Paladie vel-Vornic de țéra de susú, Tudosie Dubáu vel-Spătar, Chiriác Sturdza biv-vel Spatarú, și alți mazili, erau toți închisi la Seimeni și puși in fieré. Pre Ursachie, ce au fostú Visternicú mare, cêlú vestitú de bogatú, și din baní la toți in tóte țêrile, l-au desbrăcatú cu pelea și l-au legatú la stîlpú la gerú, fiindú iarnă, de la carele ȕiindu-lú unú anú in temniță și băténdu-lú la talpe, i-au luatú 250 pungi de baní. Pre Ión Isar Visternicul și pre Andreiú Șipoténulú Vorniculú de pórtă, desbrăcându-í cu pielea gólă, și ungêndu-í cu miere, véra, i-au legatú la stêlpú, de-í mâncaí muscele și albinele.

Déră încă pre Giupănésa lui Stefan Brăescu și pre Giupănésa lui Bucium ce au fostú Vel-Medelnicer, și pre Giupănésa Sandului Stamati Comisulú, ácêsta încă fiindú a doua vară a Dómnei, murindu-le boeriú de curênd, la acele hár-tii a lui, le-au legatú și pre dênsele la puscú, de sta ȕiua legate, érá nóptea staú fuchise la odăile Seimenilorú. Așa ȕinêndu-le închise câtă-va vreme, ca se istovescă ele rêmășița boierilorú sei din hárții, și ele n'aveau de unde, că rêmăsese satele totú pustii; ci de la o vreme au intratú la Duca Vodă unú Hadimb ce-í ȕicea Iane, carele au făcutú monastirea la Délulú mare, de au grăitú, și in totú felulú aducéndu-í aminte:

(Graiul lui Iane Hadîmbulă ce aî grăitî Ducăi Vodă pentru giupănese).

«Dómnne, mă rogî sê aibîr la Măria-Ta pasî, sê grăiescî Măriei-Tale doê-trei cuvinte. Eû, Dómnne, coi n'amî, mulere n'amî, copîi n'amî, se mă temî de o-sinda lorî; in trecute-ðile te-aî mâniaî Măria-Ta pe mine, aî trimisî unî Armaşî sê mă înece in Bahluiî; elî, bată-lî Dumneðeû, armaşulî, (şi sê mă ierîi iubite cetitorî) n'aî păzitî sê mă înece, ci m'aî îngăduitî până te-aî des-mâniaî Măria-Ta, şi m'aî iertatî. Ci acum îndrăsnescî de grăiescî Măriei-Tale pentru cele trei giupănese sêrace, ce şedî legate la puscî, că vèðî că nime nu 'îi îndrăsnesce a grăi Măriei-Tale, ci eû am îndrăsnitî: una, că-sû bucurosî cu unî ceasî mai înainte sê morî; a doua, ce nu s'aî audîtî nici într'o ţeră, nici aflî scrisî nici in istoriî acêsta, sê se închiðă şi sê se lege la puscî femeiele boierilorî, déca morî». (Atunci sê fi ðisî Duca Vodă: sê-i bată Dumneðeû, păgăniî); şi îndată aî învètatî de le-aî sloboðitî, că acum şi boierîi staî in-cremeniî şi îşi căutatî locî cine incotro va lua.

De care vèðèndî boierîi că nu mai potî birui nici mai potî sătura nesaîiul Ducăi Vodă, că i se desfrinase şi i se lărgise maţele spre luatî, (cum ðice la psalmul alî cincile, *гробъ отъ вратъ разравъ ихъ*: Adecă: grópă deschisă gâtlejiul lorî), ce numai ce le-aî căutaî a se risipi.

Fugit-au atunce Dubău vel-Spătar, şi Gavril Neniul vel-Stolnicî, Ilie Moţoc vel-Medelnicer, Ilie Drăguţescu vel-Armaş, Necolaî Murguleţ ftori Logofèt, pe urmă şi Savin biv-vel-Medelnicer, şi frate-sèu Gheorghîiă Postelnicul, Vărlan Logofètu cu frate-sèu Sberea, şi alîi mulî; acestia de-o-dată toîi, in ţera Leşescă, ce pe atuncia se ţinea pace Leşîi cu Turciî, de când făcuse la Juravna. Ce le-aî căutatî boierilorî a astepta vreme, la care vreme peste nădejdea lorî le-o dedese Dumneðeû, precum veî ceti mai josî. Eră alî boerî ce mai remăsese, Chiriac Sturdza vel-Spătar, Contêş Stolniculî, Iorga Căracăş Spătar alî duoile; aceştia aî muritî de uă bólă ce-î ðicea Duca-Vodă, adecă de supărul Ducăi Vodă; eră alîi cariî aî fostî mai rêmăsî, in mare nevoie şi supèrî şi strînsóre de banî. Blestatî era boierulî de pe atunce ce avea sub ascultarea lorî brésla, cumî la vel-Lăgofètu Curteniî, la vel-Vornicî Hînsariî, la Hatman Călăraşîi, că şi ţinuturile istovîatî, şi breslele ce aveau sub ascultarea sa, cari de atunce s'aî stinsî casele boiereşci mai tôte, şi. aî încăputî la mari datoriî, de aî rêmăsî vènduî şi feciorîi lorî până astăðî. Déră pre tîrgoveîi din Iaşî, şi de aiurea, îi punea pin grosurî de staî închişî câte unî anî, totî pentru acele hărtîi. Ei, sêracîi, de mare lipsă ce aveau asupră, mulî şi-aî lăsatî femeile şi copii, şi casele, de gróză mare, şi fugiaî in lume; elî prindea pre veciniî de aprópe sèu pre femeile lorî, de le ţinea in grosurî, pre unele câte unî anî şi mai bine, dintru care multe aî şi muritî de fôme, altele de pruncî, că erau multe şi grele, de 'şî făceaî copiiî pin grosurî, şi totî nu le sloboðia, până la multe le-aî crescutî copiiî acolo in grosurî, până aî începutî a grăi, uniî a umbla in picioere.

Aşjiderea şi pe preoîi încă îi închidea d'a valma cu mirenî la grosurî, şi bisericile staî închisse câte dua-trei lunî şi mai multî. Nimèruî nemică nu vrea sê ierte saû sê rîdice măcar unî banî; şi mulî ómeni, cine ce avea, haine, odóre, de alte bucate, şi moşîi, lepèdaî in ce puteaî, şi cu acei banî plătindu-şî

capetele, și cum scăpaū de la închissóre, cum se duceau în cotro puteaū să scape, lăsându-și totū în peire, și case, și bucate, și femeī, și copii, fugindū printr' alte țeri se înstrăinaū. Care lucru mulți feciori de boieri de țeră, și mazili și curteni, și slujitori, și din țeranī, precum s'aū scrisū și mai susū, și-aū părăsitū părinții și frații, de acele necazuri, de s'aū dusū pin alte țeri, și unii s'aū făcutū omeni rei și tâlhari, de mare nevoie ce li era asupră, că nu mai aveaū de ce se mai apuca.

Așijderea și pentru alte porunci ale sale ce avea, fiindū omū fôrte greu la mânia și aprigū, bătea el singurū totū cu buzduganul, pre cine se mânia, care mulți din bătaia lui aū muritū, cariī nu se potū scrie toți anume. Dintr'aceste nemilosărdiī multe și de totū felulū ce avea rele, aū începutū țera a scădea și a sērăci fôrte tare, lipsindū și imputinându-se deomeni, că din câți și erau sērăcisse de totū, dosădindu-i în totū chipul.

De care lucru mulți din cetitorii acestui leatopisețu, pôte să nu nici crêdă vre-unii, cetindū și vedëndū atâtea tiraniī cumplite ce aū făcutū, câte s'aū scrisū aice; șocotindū cineva că dóră aū fostū veri-unū pismașu acestui Domnū acela ce aū scrisū, isvodindū ântēiū vieța domnielorū Ducăi-Vodă, de câte ori a domnitū el țera Moldovei, și ce i s'aū lucratū în tôte rîndurile domnielorū lui, cum și într'a lui Dumitrașco Vodă Cantacuzino atheista. Insă, eū acela scriitor punū martor pre Dumneđeu, și mē lasū pre mărturia a tótă Moldova, de la mare până la micū, că ei toți mărturisască de nu este așa. (Dară este cu greu a nu se scrie aceste lucruri, că scrie sânta scriptură, că de vorū tăcea omeniī eră petrele vorū răspunde). Insă, necum omeniī cești pămēteniī pătimași, ce străini de alte țeri împregiurū, Turci, Tătari, Greci, Sērbī, Arbănași, Latini, și alții toți câți s'aū întâmplatū într-acele vremi, de aū vedutū tôte necazurile Moldovenilorū, cari pre Duca Vodă blăstēmaū, și pre toți omeniī Moldovei îi căiaū toți.

Ce impetrita de pismă a lui inimă (ca și ôre când a impetritului Faraon de pismă și de lăcomie) că în ce chipū acela, într'același chipū acesta făcëndū împotriva lui Dumneđeu, aievia nici cum nu se umilia să se părăsiescă când-va, și se slobódă pre chreștini să fie volnici a jertvui lui Dumneđeu cu inimă curată; ce așa pedepsindu-i cu închisori, cu bătăi, precum s'aū pomenitū mai susū, până i-aū venitū și lui oșinda, precum vei ceti mai josū la rîndul sēu.

Într'acestū anū, la veleatul 7190, aū ziditū Duca Vodă monastirea lui Sfântul Ión Zlataust, din Iași, pre care locū aū fostū o biserică mică, pe temeliă înaltă de pētră, care era făcută de Stefan Vodă Tomșa; și înzestrând'o cu moși aū închinat'o la o monastire de la Rumele, la Andriano de la Arghiro Castro, căci, ântēiū era monastirea Hlinea a lorū, și aū luat'o Duca Vodă de aū dat'o la monastirea sa, la Cetățuia, mai multū pentru moșiile ce are pin pregjurū.

Eră sosind cursul anilorū de la Adam 7191, eră de la Christos 1683, aū început Împēratul Turcescū, Sultan-Mehmet, gânduri înalte asupra chreștinilorū, că pre atunce Turciī erau mari și tari, câtū lumea se cutremura; că încotro se pornea nu era să nu biruiască. Veziru-Azem stătuse atunce în locul lui Ahmet Pașa Chiupruliul, Cara Mustafa-Pașa, omū mândru, lacomū fôrte, gândul lui, se pusese la mare lucru într'acesta chipū. Luândū Beciul și supunëndū Im-

părăția Nemțescă, se coboră prin țera Leșescă, și așa întorcându-se prin Moldova se pufe Pașă și în țera Muntenescă. (Ce precum scrie psalmul 170 iapi, i ископai, iвпадець взъему iаже сътвори. Adică: șanțu săpă și cădu într'-însul cel ce l'aŭ făcutu). Așa și acest Kara-Mustafa-Pașa chibzuindă aceste. Êră apoi cum aŭ fostu voia lui Dumnezeu așa aŭ fostu, precum ȑice totu într'-acelașu psalmu : (Обратиць болезнь ero iаглыу ero, i iаверхъ ero, не правда ero съидет). Adică: Întórce-se-va durerea lui la capul lui, și spre crescutul lui nedreptatea lui se va pogóri.

Deci, începându ântéiu Turciî acéstă vrajbă mare în lume, gâtindu-se într'acestă anu de cu iérná cu osti; érá cum s'aŭ desveratú, aŭ pornitú tóte puterile sale asupra străluminatului și adevératú nebiruitului Leopoldos, Împératulú Nemțescu, carele este din cassă Austriei; și așa aŭ trasú acel Vezirú cu mare putere de Turci de aŭ ocolitú cetatea Beciul, căreia 'i ȑicu Viena. Venit'aŭ poruncă și la Duca Vodă și la Șerban Vodă, Domnulú Muntenescu, ca se se gâteȑ de óste. Ce pêné a nu se porni ostile turcesci la Beciú, venit'aŭ atunce sol nemțescu cu mare rugăminté se nu strice vecnica pace ce o aŭ aședat'o strămoșii vostri. Și așa dândú solului răspunsú Împératul, se mérgă la Vezirul se-și ia răspunsul; de la Vezirul 'l-aŭ rînduitú se-și ia răspunsul de la Enicer-Aga; mergéndú acolo, Enicer-Aga aŭ strînsú Ciorbagiú, și așa și din Eniceri i-aŭ datú răspunsú, cum de are și vrea Împératul se așede pace cu Nemȑii, și Vezirul, noi avemú a cere hacul sângelui nostru și a pârîntilor nostri; ci noi ceremú óste.

Și acestú răspunsú luándú de la Turci solul, aŭ fostú și opritú. Êrá la 15 a lui Martie, aŭ și începutú a scóte urdiele, și apoi și óstea, cineși după o-rînduiala sa, cu alaiuri. Și avéndú și solul nemțescu gazdă dată în calea pre unde era eșitul oștii, de era totú în privéla lui, atunce se fi ȑisú solul: pe acestia numai Dumnezeu i-a bate, cândú îi va fi voia Sântiei Séle.

Duca Vodă încă aŭ eșit din Iași la óste, April 24 ȑile, Luní. Deci, atunce lăsând în urmă pe țérá 32 de orînduiele mari, pe țérá luatú-și-aŭ atunce și pre Dómna cu sine pêné la Focșeni, că de la Focșeni despărȑindu-se de Dómna sa, nu s'aŭ mai adunatú, nici se vorú mai aduna pêné la a doua venire a lui Christosú. Luat'aŭ atunce Duca Vodă și pre Pleșca, Jicnicerul al duoile, legatú, la puscú, și l'aŭ dusú pêné la Focșeni, pentru baniú ce remăsése din ȑinutú, care nu-i găsise, că fugise ómenii; pre boierú, câȑi nu erau la ȑinuturi, îi luase la óste cu sine; numai ce lăsase Caimacamú pre Necolai Racoviȑă biv-vel Logofétú, și pre Tóder Paladie vel Spătar, și pre Tóder Iordachi vel Visternicú. Lăsase și pre Gheorghiȑă Ciudin vel Stolnicú, se păzescă pre cine ar vrea se fugă, érá și camú în prejma Caimacamilorú.

Pe aceea vreme, când purcedea Duca Vodă la óste, étă îi veni veste cum și Murat Gherei Hanul, cu tótă puterea Crimului și a Bugeagului, merge la Beciú. Și trecéndú Prutulú pe la Pagul, și luándú Bârladulú, aŭ trecutú Siretulú pe la Furcení. Deci, nedându-i Duca Vodă poclónele, pe unde aŭ agȑunsú, pin Tutova, totú aŭ prădatú, numai căci n'aŭ robitú; érá ce aŭ găsitú pe la ómení, vaci, boi, iepe, cai și borfe, totú aŭ luatú.

Dupé purcesul Ducăi Vodă, aŭ mai fugitú câȑi-va boierú din Gîosení, cari e-

rau rînduiți pe la ținuturi, Constantin biv-vel Comis, Cantemir vel-Clucer, Stefan Scărlăt biv-Postelnicu, Dahița Scărlăt biv-treti Vist. Preda Paladie Postelnicu, Neculai Antiohie vtori Cluceru, și alții mulți ca acestia, totu în țera Muntenescă; eră căți și mai remăsese, asteptau din césu în césu să ia care încotro voru putea, cum s'au și tîmplat.

Impărăția mergendu cu totă puterea sa pene la Belgrad, ce acolo au rămasu Sultan-Mehmet Impăratul cu curtea sa; eră Veziru cu tôte puterile Impărăției, și cu Murat-Gherei, Hanul Crimului, și cu Apafi Mihaiu, Domnul Ardelului, și Duca Vodă și Șerban Vodă, Domnul Muntenescu. Insa pre Apafi Mihaiu 'l-au lasatu de streja inapo, nu 'l-au dusu la Beciu. Deci, asa sosindu subț cetatea Beciului, indată au și repețitu Vezirul Turci și Tătari în pradă prin țera Nemțescă, cari au făcutu mare robie și pradă, și versare de sânge, pene unde și-au pututu agiunge cu ceamburul lor, fiindu Nemților fără de veste; care morțe și stricăciune și robie ca aceea nu se mai povestesc să fi mai fostu și altă-dată, ca atuncea, de cându-i țera Nemțescă. Și bătendu și Beciul patru-deci de zile, eră apoi și Nemții stărnindu-se ca din somn, s'au gătitu degrabă, și sosindu-le și agiutoru însuși cu sine și Ioan Sobietzki, craiul Leșesc, cu oști; și așa aflându pre Turci, cari incungiurase de bătea cetatea Viena, adecă Beciul, și cu agiutorul lui Dumneșeu dându chrestinii răsboiu Turcilor și Tătarilor, i-au biruitu și i-au bătutu preste putere, câtu au scăpatu de acolo Vezirul cu fuga, și cu uă semă de călărime; eră pedestrima câtă au avutu, totă au topitu-o Nemții și Leșii acolo pre locu, și corturile cum erau intinse și hasneua Impărătescă totă cu tunuri, cu ierbării, cu totu ce au fostu, le-au luat u tôte Nemții. Acastă rușine păindu Impărăția Otomanică și Hania Tătarăscă, au fugitu, și tocma la Belgrad s'au opritu.

Eră decă au sositu Vezirul la Belgrad, turcescu, atunce, ca să-și tocmască lucrul se u despre Impărăție, vedendu că au greșitu, căci el-au fostu indemnatu pre Impăratul se u de au făcutu acea oste asupra Nemților, n'au avutu ce face, ci au inceputu a omori Pașii, și a le lua avuția.

Insa venindu atunce pre la Buda Vezirul cu ostea Turcăscă câtă scăpase, că era Buda atunce a lor, mai avut-au Turcii unu răsboiu cu Leșii, totu atunce, și la Ostrogon. la care răsboiu, aflându Turcii pre craiul Leșesc amblându dreptu vênatul, și lovindu-l fără veste, puțin de nu 'l-au prinsu; și așa gonindu Turcii pre Leși pene în tabăra lor, și câte-va capete au adusu la Vezirul. Atunci Vezirul indată au mai repețitu ostea, și cu căți-va Pași; ce întîmpinându-se cu ostea Leșescă, eră i-au infrintu. Leșii pre Turci, și i-au bătutu forțe reu. Atunce au cădutu și duoi Pași la robie, anume Mustafa-Pașa și Cara-Pașa, cari apoi, târziu s'au răscumpăratu cu bani mulți la Domnia lui Cantemir Vodă.

Impăratul, auind de cinstea și de ospetul ce avusese Vezirul se u la Beciu, au și purcesu din Belgrad de s'au dusu la Udriu; eră Vezirul cum au sositu la Belgrad, cum s'au pomenitu mai susu, de a i omoritu Pașii, unde acolo s'au piritu de față Șerban Vodă cu Duca Vodă, pentru nisce bani ce aveau gălcévă din birul Muntenescu, pentru care bani au remasu ca să-i plătescă Duca-Vodă; și așa punendu-și di, 100 de zile, să dea bani, și-au pus zalogu doi

boeri, anume pre Catargiul, Comisul seü cel mare, și pre Tânasie de la Soroca vel-Șetrar; și așa 'l-au slobođitü pre Duca Vodă de la Belgrad.

Eră Vezirul încă fiindü acolo, aü mazilitü pre Murat-Gherei, Hanul Tătărescî, și aü pusü Tătărilor Han pre Ahgean-Gherei Sultan. Ci nici cu schimbarea Hăniei nu și-aü pututü folosi nimică; pentru că, înțelegendü Sultan-Mehmet Impăratulü de totü lucrulü cum s'aü timplatü, de i-aü peritü óstea și has-neua, de la Udriü aü rēpeđitü la Belgrad de 'l-aü sugrumatü pre Cara-Mustafa-Paşa, Vezirul seü, și tăindu-ı capul l'aü adusü la dınsul la Udriü. De acia aü pusü pre altü Vezirü, ce-'lă chiăma Cara-Chihae; apoi și pre acesta l'aü mazilitü curēndü, și aü pusü in locul lui pre Suleiman-Paşa, ce era Sarasker despre Moldova. Ci de aceste destulu-ı; se venimü iarăși la ale nóstre.

Căzaciü de la Ucraina, cariü eraü sub ascultarea Ducăi Vodă, auđindü de bi-ruința ce făcuse chrestiniü, la Beciü, îndată aü gonitü pre Ene Drăghinicî Hatmanul, ce era pusü de Duca Vodă la Nemirova; și vedēndü și Bugeagulü pus-tiü, că Tătariü eraü duși la Beciü, îndată și-aü rădicatü unü Hatmanü dintre dınșiü, anume Cunițkie, ce era Inductar, pus de Ene Hatmanul la Bohoslav, despre Nipru, la graniță, și închināndu-se la Leși, care era rēmasü la granița Leșescă, unul ce era Catelén Cracovskie, și Hatmanü Polniü; și așa viindü și căți-va din Moldoveni pribegî, acolo era și Petriceico Vodă in țerra Leșescă și așa cu toțiü indemnāndu-se aü începutü a se cobori. Decî Cunițkie Hatman cu Căzaciü, trecēndü Nistrul pe la Soroca in țără, rădicatu-s'aü și Sorocenii, și Orheeniü, și Lăpușnenii, împreună cu Cunițkie. Auđindü acum și cărțile Crăesci strigēndu-se pe margine ca sē mērgă toți in óste asupra Bugeagului. Eră plugurile cu boi, și stogurile cu pāne de pe la tóte tērgurile ce avea Duca Vodă pre marginea Nistrului, pe de ceea parte, tóte in rēsipă aü purcesü, de n'aü avutü nici o parte din acele bucate.

Dómna Ducăi Vodă, auđindü aceste vesti de Căzaci, și boeriü cariü eraü Caimacami in Iași, eraü bucuroși de una ca aceasta tulbureală, ca sē pótă și ei scāpa sē nu le mai fie a da māna cu Duca-Vodă, mai tare aü începutü a purta vestile; și așa numai ce i-aü căutatü Dómnei a se ridica din Iași, încārcāndu-se cu totü ce aü avutü; și așa viindü și boieriü Caimacami cu Dómna pēnē la Vasluiü, acolo remāindü, și boieriü încă părăsind'o, luāndü drumul sē tragă spre țera Ungurēscă, cum s'aü și timplatü; numai din toți boieriü de țără s'aü ținutü de Dómna Tóder Paladie vel-Spătar. Lāsāt-aü strajā in Iași pre Ioan Costin, alü doile Postelnicü; ce venindü Dómna la Bărladü, socotise sē se așede acolo; ce venindü și Ioan Costin, Posteleicu alü doile, de la Iași, îndată și Dómna aü purcesü din Bărladü in josü; și așa mirāndu-se încotro va lua, spre Galați aü la Focșeni, ce și-aü alesü calea de aü mersü la Focșeni, trecēndü Siretulü pe la Mărceșci; ce după ce aü sositü la Focșeni n'aü făcutü zăbavă, că acolo încă aü începutü a striga cărțile lui Petriceico Vodă, unde numai ce i-aü căutatü a trece prin țera Muntenēscă la Brăila, și acolo s'aü aședatü. Eră bucatele cele Domnesci, epele, boii cei de negoțü, oile, carele cele cu boi, aü rēmasü totü in urmă, și le-aü totü jecuitü ómenii de țără și alții, cum aü pututü. Acea dobindă aü făcutü Duca Vodă cu neguțătoriele lui.

Petriceico Vodă, coborindü la marginea țerei Leșesci, și îndată aü trimisü

pre Savin, ce-lă poreclea Smucicâne, biv-vel Medelniceră, și pre Ilie Moțoc Medelnicerul, și pre Gheorghiță Postelnică, fratele lui Savin Medelniceră, înainte la Iași; ăra Petriceico-Vodă aș pogorită la Sucăva, și aș ședută dece țile; deacia aș purcesă de aș venită la Botoșeni, de la Botoșeni aș venită în Iași. ăra boierii ce-î trimisese înainte strîngendă ăste de țără, aș pogorită pe Prută, și s'aș aședată la Epurenă, la ună sată a Vorniculă Gavriliță. Și așa strîngendă-se ăntăiă cu sila, ăra apoi alergată de bună-voie.

Cunițkie Hatmanul adunăndă-se cu ăste de țără, aș trasă de-o-dată la Chișinău, de acolo spre Tighinea, unde i-aș eșită Beitul de Tighinea înainte cu ăste Turcască și Tătărăscă, și lovindă-se față cu Căzaci și cu Moldovenii, i-aș înfrintă pre Turci; și așa gonindă-i i-aș tăiată pănă ce i-aș băgată în Tighinea la cetate. De acolo, învărtejindă-se, aș purcesă pe Kogălnică, prin Tătari, totă ardendă și tăindă, și copii și muerile Tătariloră, și așa aș trasă asupra kodrului ca să se împreune cu boierii ce erată trimiși de Petriceico Vodă. Unde, trecendă și boierii Prutul pe la Fălciă, și adăogăndă-se și Codrenii, s'aș împreunată în Ialpuh amăndouă oștile. Și așa purcegendă pre Ialpuh în josă, totă prădăndă, ardendă și tăindă, și Tătari și mueri, și copii, totă sub sabie puindă; și așa pogorăndă-se pănă împotriva Cășlei celei mari.

ăra Duca-Vodă, de la Belgrad purcegendă, aș venită prin țerra Ungurască, unde s'aș adunat cu Apafi Mihaiă, Domnul Ardealului, și l'aș chemat craiul de l'aș ospătată; la care ospăț se fi ăisă Apafi Mihaiă pecum aș umblată Duca-Vodă să fie Craiă, și dupe aceea sosindă acolo o slugă a Vorniculă Gavriliță, și i-aș spusă de tôte căte erată în țără. Atunci Duca Vodă sfătuiudă-se cu boierii lui pe unde socotescă să mērgă în țără, ce unii aș ăisă pre Oituz, ăra Gavriliță Vorniculă să fi ăisă: «Eă, Dămne, sfătuescă așa: să eșimă pin țera Muntenescă: Hanul vine, Dămna Măriei Tale este la Brăila, și de la Brăila de vor sta cine-va împotriva Măriei-Tale, atunce vei lua ăste de la Turci și de la Tătari și vei merge la scaună.» Și așa d'ăntăiă aș plecată și Duca Vodă spre sfatulă lui Gavriliță Vorniculă. (Ce unde nu va Dumneșeă omulă nu pôte). De care vădendă Gavriliță Vorniculă, că aș întorsă Duca Vodă să mērgă pre Oituză, și sciindă și pre sfetnicul pre al cui sfată era să mērgă pre Oituz, sosindă la Vașarhei, atunci să fi luată pre Postelnicul Constantin ce-lă poreclea Ciobanul, de peptă, și pre ună nepotă de vară primară a Ducăi-Vodă, ce-lă chiăma Cirstea, fiind vătavă de aprozi, și aș ăisă: «Fătulă meă, Cirsteo, eă suntă bētrînă, ăra tu ești tēnēră, voiă să sciă cine duce pre Măria Sa Vodă pe Oituz să-lă dea neprieteniloră.» Atunce Postelnicul Constantin respunse: «Eă ilă ducă, și pre sfatulă meă merge». ăra bētrănulă Gavriliță Vorniculă ăisă: «Să mi fi mărturie, că eă nu-lă sfătuescă. Duca Vodă are feciori, că eă potă muri, și voră rămănea feciorii meă, cu feciorii Ducăi Vodă, și margă Măria Sa sēnătosă, că eă nu voiă merge». Și așăși de acolo l'aș părăsită Gavriliță Vorniculă pre Duca Vodă, și Ioan Racoviță vel-Paharnică, și Gheorghiță Logofetă ală treile, și lovindă pre la ună prietină, ce-î ăicea Gherfaș Iștioan, le-aș dată povață, lă-săndă-și carele acolo, l'aș scosă pe potica Buzeului în țerra Muntenescă.

Duca Vodă, de la Vașarhei aș trasă la Brițco, și trecendă muntele pe Oituz aș eșită la Troțușă; însă trimițendă pre Sandul Buhușă Hatmanulă strajă

înainte, că acum la ocnă era Ilie Pleșca cămărașu, pusu de Petriceico Vodă. Și așa prindându de veste au fugitu de acolo. Neculaî Racoviță biv-vel-Logo-fetă, și Tóder Iordakie vel-Visternicú, și Gheorghiță Ciudin vel-Stolnică, trecuse éráșî in țera Unguréscă, de frica Ducăi Vodă. Duca Vodă, de la Trotuși au trasu la Domnesci la casele sócră-sa, a Dómnei Dabijóei, și s'au aședatú acolo, și astepta de ăi in ăi se mérgă la Iași, se se apuce de ale lui. Scărșca cu dinții, și-și lărgea mațele. (Cum ăice la psalmulú alú noé-lea : Leșuésce într'ascunsú ca unú leú întru ograda sa ; pândesce se apuce pre celú sêracú, se apuce pre celú sêracú ca se-lú înghiță pre dînsulú). Ci Dumneleú nu l-au sporitú, că l-au venitú și lui la capú perirea.

Cunițkie Hatmanulú, cu óstea Căzăcésă și cu óstea Moldovenésă, ce era cu Savin Medelnicerul, ce-lú poreclia Smucicâne, și cu Ilie Moțoc Medelnicerul, fiindu acolo la Căslă, precum s'au pomenitú mai susú, unde de acolo au trasú cu óstea la Tobacú, éta că le-au venitú veste pecum vinú nisce Tătari de la óste, și au orinduitú pre o samă de Moldoveni cu Stefan Cerkezulú biv-ftori Paharnicú, și agiungendu-i pre acei Tătari la Vălcănesci, și așa fiindu Tătari cu cai slabi, uni și pe boi călări, érá erau cu bani și cu de alte multe lucruri bune pe giur-dânșii aducendu de la Beciú, din țera Nemțéscă, dupe ce au purcesú Stefan Cerkezú Paharniculú, așa s'au înșiratú óstea mai pre giúmătate de s'au trasú la Vălcănesci, și cumu 'i rîndulú Moldovenilorú, s'au împrăștiatú pe la jacuri, nu căutaú ântéiú de isbêndă; ce uni agiunsése aprópe de Reni, érá Sultanulú au pripitú de au lovitú la taberă, așa d'ântéiú, ca in chipú de ispită, cu pucină óste. Érá Moldoveni și Căzacii au și datú înapoi puținú; decî Tătari, vêđendú așa, s'au mai adaosú, érá pe deluri tóte hergheliele camú pe departe au fostú aducendu, întru ochii Căzacilorú și a Moldovenilorú, ca se se vadă mulțimea de Tătari; și venindú și acea óste ce era la Vălcănesci, totú nimică n'au mai adaosú; ci și acia au începutú a se spăimânta; că Turcii, cari eșiau la harță, pêne in taberă veniau cu sulitele, ci dândú Căzacii focú îndată îi depărtaú. Decî de la Căslă au purcesú cu taberă spre Prutú, și așa luândú pe de-o parte Troianulú, érá pe de altă parte se apărau. Și așa venindú la satú la Troian, au luatú Prutulú in susú cu tabera legată. Acolo au agiunsú și Motefeleul de Smil cu óstea Turcésă, și cu doué pusei, și cu nisce sacalușe. Așa au începutú a-i bate și mai tare pre Căzaci, ce ținendu Căzacii tabera, nu le puteau strica nimică; și vêđendú Căzacii pre Moldoveni indoiti, socotindú se nu-i vicienésă cu fuga, cum s'au și timplatú, i-au pedestritú pe Moldoveni, și caii li băgase in taberă, érá ei pre josú pre lingă taberă. Și așa au mersú pêne la gura Frumósei, unde acolo le-au datú Tătarii mare năvală, câtú, așa spunú, că sórele unú césú bunú nu s'au vêđutú de mulțimea sâgețilorú, ci totú au ținutú tabăra; érá de acolo le-au datú mai resufu, vêđendú că nu i-au pututú sparge; și așa trăgendu-se totú cu tabăra pêne la gura Lărgii, acolo au începutú ântéiú Moldovenii, cum li 'i rîndulú lorú a fugi: uni spre Codru, alții, cari erau de peste Prutú, peste Prutú, și așa dândú uni înotú cu cai cu totú, alții cu luntri, cari cum putea se-și scutéscă viața, și se hălăduiésă de robie.

Atunce, in ăiua de agiunul Crăciumulú, in luna lui Decemvrie 24, lovise

ninsóre, și unü gerü mare, că pêne atunce fusesé vreme bună. Érá din loci aü începutü a veni sloi, și așa prindëndu-i pre unil sloil așa rămăneaü; érá capetele oștilorü peste nópte aü fugitü și aü trecutü Prutul, lovindü pin bejenil, pin tără, s'aü dusü la Iași. Cădüt'aü o iernă fórte mare atuncea. Tătariil peste nópte n'aü datü că fugea óstea; și așa puținl Căzacil mai rămă-nëndü, ca vr-o cincî șese mil in tabără, veldëndü că i-aü viclenitü și Cunițkie Hatmanul, de i-aü lăsatü ș'aü fugitü. Atunce îndată și-aü rēdicatü dintre dișil altü Hatmanü, anume Movilă Polcovnicul; și aü mai ținutü tabăra pêne in desérä, și peste nópteä aceea s'aü trasü, unil pe pantece, cine cum aü pututü, peste ghiața Prutulul, și aü trecutü; érá căți aü fugitü prin stuhü i-aü robitü Tătariil, fără samă de mulți, și Moldovenil și Căzacil; érá căți aü trecutü Prutul aü hălăduitü; și așa s'aü isprăvitü acea óste.

Norocul țerei s'aü tāmplatü, că aü cădütü iernă fórte mare, câtü se pome-nesce ierna lui Cunițkie; și mulți din oștenil s'aü inecatü in Prutü, fugindü de Tătari ca să scape, unde sosiaü la Prutü acolo săriaü din mal, și daü sărindü din mal cu cal cu totü, și așa periaü.

De a doua Domnie a lui Ștefan Vodă Petriceico, velēțul 7192, Decemvrie.

Petriceico Vodă, după ce aü venitü in țără la Sucéva, apoi s'aü pogoritü la Botoșeni, precum s'aü scrisü mai susü, fiindü ostile la Bugeagü, apoi aü venitü și la scaunü in Iași, in luna lui Decemvrie. Ce pêne era óstea la Bugeagü înce-puse Petriceico Vodă a se cerca la Turcî. Era unü boerü pusü Părcălabü la Galați, anume Alexandru Burnaz, ce fusesse Sluger mare, Grecü; ce-l scrisese Petriceico Vodă cărți să mērgă la Saraskerul, că dōră și-ar putea face de la Turcî pace, se-l dea Domnia iarăși; ce n'aü apucatü a merge.

Că aü fostü trimisü Petriceico Vodă óste sprintenă, Leși, și Moldoveni, și Că-zacil; punēdu-le capete peste Leși și peste Căzacil, pe unü Demidețkie Reimantar, Leah, érá preste Moldoveni pre Varlan Armașul seü cel mare, și pre Vasilie Baenskie, nepotul seü, și pre Ilie Pleșca, ce aü fostü Jicnicerü al duoile, și pre Nekițele Vornicul, pentru strajă împotriva Ducăi Vodă. Și așa încetü tră-gēndu-se in josü, și înțelegēndü de Duca Vodă cum este in Domnescil, la ținutul Putnei, era și Vasile Hăbășescu cu nisce adunătură, ómenil de țără, pe la Movilenil; trimis'aü pre Sandu Buhușü, hatmanul seü, de i-aü lovitü; ce ei de rēsboiü nu s'aü apucatü, ce îndată i-aü imprăstiatü.

Baenskie și cu cei-alți boieri ce erau trimiși cu dēnsul, ce s'aü numitü mai susü, prindëndü de veste cum cu Duca Vodă óste nu-i, și cine și era il urise, și slujitoril toți erau induoiți, puținței Seimenil ce erau; și așa fără veste aü sirguitü de l-aü lovitü pre Duca Vodă, Decemvrie 25, Marți, in ziua de Crăciunü, la vremea ce aü ședütü la masă; și așa prindëndü vremea pre boieril afară in satü, prins'aü pre Miron Costin vel-Logofētü; ce norocü aü avutü de unü prietenü Leahü ce s'aü tāmplatü acolo, că aü stătutü și așa de totü nu l-aü jecuitü; érá pre Constantin vel-Postelnicü, ce-l ȕiceaü Ciobanul,

l-au jecuită totu, de l-au lăsată cu pielea; și pre giupănesele boțeriloră desbrăcându-le, cum erau cu tôte hainele, și odóre podobite, in ȕiua de Crăciunū, cu peile le-au lăsată; érá Sandul Buhușă Hatmanul, fiindu-i gazda mai de parte, au scăpată cu giupănésă și cu trei coconă al lui, apărându-se la Focșeni. Și așa ținându-l pre Duca Vodă închisă într'acea ȕi in ograda curȕii, ce era cu bolovană groșă ingrădită; slujitorii ce erau in întru cu dēnsulū nu le dedese mai de timpuriū lefe, il urise; prafū n'aveaū, érá din câtū și aveaū, nu-i trăgea inima.

Dómna Ducăi Vodă venise la Focșeni ca se mérgă și ea la Domnesci; ce n'au apucată a trece, că étă și au venitū perirea. Buhușă Hatmanul, dupe ce au scăpată la Focșeni, au ȕisū Dómnei: «Dă Măria-Ta banī sē facemū slujitori, sē mergemū sē scótemū pre Măria-Sa Vodă din mână neprietenilorū». Dómna n'au vrutū sē dea, ce ȕise: «mérgă ántéiū sē-l scóță, și apoi va da; ómenii erau bucuroși se-l ia, că-l urise toȕi. Și așa a doua ȕi făcēndū navală cei de afară, și venindū la pórtă, érá cei din întru slujitori le-au deschisū porȕile; și așa intrândū 'l-au luatū de grumazū pe Duca Vodă, viū nevătāmātū, dupe ce au domnitū într'acestū rōndū cincī anī și trei sēptēmānī. Érá ómenii ce avea pre līngă dīnsul, pre uniū i-au desbrăcatū și le-au luatū totū ce au avutū; alȕii cariū au datū preste cunoscuȕi, au hălăduitū. Și așa fu plata de la Dumneȕeū și a Ducăi Vodă.

Érá lui Petriceico Vodă mergēndū veste de bătaia Căzacilorū și Moldovenilorū din Bugeagū, dupē ce au șēȕutū in scaunū in Iași numai 15 ȕile, i-au căutatū a eși din Iași, și luāndū calea spre Sucéva, unde aducēndū și nepotul seū Vasile Baenskie, pre Duca Vodă, s'au împreunatū la monastire la Dragomirna amēndoi, și așa de acolo 'l-au trimisū in țera Leșescă la robie, in tērgū in Liovū.

Cuniȕkie Hatmanul, cu câȕi Căzacī scăpase el înainte de tabără, mergēndū prin țéră, s'au dusū la Ucraina și s'au opritū la Movilăū, de ceea parte de Nistru, asteptāndū ca sē mai stringă din óstea ceea ce ar fi scăpatū de pre urmă. Érá după aceea, preste câte-va ȕile, étă și Căzacii pedestrimēa, ce scăpase mai pre urmă, cu Hatmanul lorū cel nou, cu Movilă; cariū dacā au sositū la Movilăū, și fiindū într'o Duminică, eșindū Cuniȕkie Hatmanul din biserică, s'au sculatū Căzacii cu toȕii și 'l-au omorītū cu măciuci, căci i-au viclenitū și au fugitū din tabără. Acéstă plăťă au luatū de la Căzacī și Cuniȕkie Hatmanul; érá in locul lui au rēmasū Hatmanū Movilă, așēȕēndu-se la tērgū la Nemirova.

Așȕjderea și Petriceico Vodă, au mai șēȕutū la Sucéva pēnē in luna lui Martie; decia s'au dusū și el in țera Leșescă; érá Moldovenii cariū umblase la Bugeagū de jăcuise, și prădase, daca s'au dusū Petriceico Vodă, in urma lui au plătitū pagubele Tătarilorū, induoite și întreite, cu bucate de pre la casele lorū; și mulȕi și cu ómenī au plătitū, că i-au luatū robī, că și-au plinitū totū ei singuri câtū le-au fostū voia, și cu judeȕū și fără judeȕū, cu sila, fiindū Moldovenii rēū slăbiȕi de osti, ce le călcase țera. Și de către Turci și despre Tătari le era numele de haini, adecă vicleni Impēraȕiei. Érá in țéră au venitū Domnū, cu a doua Domnie, Dumitrașco Vodă Cantacuzino.

De mórtea Ducăi Vodă, fiindu robu in țera Leșescă.

Șeșendü Duca Vodă la robie unü anü și trei lunî, și ar hi și eșitü din robie, că acum își aședase lucrul despre Craiul, cu rescumpărarea, ca să dea 180 pungi de bani și să iasă; însă acele 180 pungi de bani, cu tótă cheltuiala au fostü să dea. (Ce cum se dice unü cuvëntü proteste, că sufletul bucuros este să intre in raiü, numai păcatele nu-l lasă;) așa și Duca Vodă, trämîțendü la Dómna sa cărți prin Anastasie Visternicul ca să le ducă la Țarigrad; decî, trecendü prin țera Muntenescă, atunce s'au timplatü Șerban Vodă la Buzeu, mergendü la Cameniță, și înțelegendü de Anastasie Visternicul, îndată au trimisü nisce slujitori la tóte drumurile și îndată 'l-au aflatü; ci ducendü-l prin lunca Buzeului, mergendü Saragelele inaintea lui, el s'au făcutü a merge din drumü in pădure pentru tréba lui, făcendü semnü lui Spandoni, ce au fostü cămărașü de rafturi, și au aninatü cărțile cu o traistă într'unü copaciü, și îndată au purcesü după Saragele.

Spandoni Cămărașul, după cum i-au fostü învătătura de la Anastasie Visternicul, au luatü cărțile, și au sirguitü calea pre alte drumuri, trecendü Dunărea pre la Giurgiov; érá de la Rusciuk au luatü in josü și au mersü la Udriü, de la Udriü la Țarigrad, și au scăpatü cu cărțile de le-au datü la Dómna Ducăi Vodă.

Pre Anastasie Visterniculü, ducendü-lü Saragelele la Șerbanü Vodă și cercändu-lü pentru cărți, n'au aflatü nimică la densus; pentru care dändu-î strănsóre și gróză cum că-l vorü munci, au căutatü a spune dreptü, că suntü cărțile la Spandoni Cămărașul. Decî Șerban Vodă îndată au repeđitü căți-va Saragele in urma lui pre tóte drumurile cele mari și preste Dunăre de l'au gonitü péné la Udriü, și nu l'au aflatü; căci el au fostü luatü pre alte drumuri, precum s'au pomenitü mai susü; decî întorcendü-se inapoî Saragelele, și spunendü cum au datü in urma lui Spandoni, de la Udriü la Țarigrad purcesü, au slobođitü Șerban Vodă și pre Anastasie Visternicul.

Dupé ce au mersü și Anastasie Visternicul la Țarigrad la Dómna, dändu-și solia, au grijitü Dómna baniî toți, totü galbeni de aurü, prin anteree cusuți, înbrăcați pre ómeni, și dând iarăși pre sama lui Anastase Visternicul, cariî dacă au luatü baniî au sositü in țera Ungurescă, la vameșul de Bistrița, anume Apor Iștioan; de acolo au socotitü cu alți Domni de s'au popritü baniî, și s'au trimisü nisce boieri Unguresci ca să remănē in locul Ducăi Vodă péné și-or da baniî. Ce sosindü acolo, étă și mórtea 'l-au pripitü pre Duca Vodă.

Sossindü veleatulü 7193, érá cel de la Christos 1685, la luna lui Martie in 24 de zile, într'o Marți sara spre Mercuri, către Blagovestenie, la al treile ceasü de nópte, 'l-au lovitü de palizü, adecă cataroiü, și după acea lovitură au mai trăitü încă o săptămână, péné iară Marți sara, Martie 31; érá Marți sara, in spre Mercuri nóptea, au răposatü Duca Vodă in țera Leșescă, in robie, in tērgü in Liovü. Și spintecändu-l doftoriî, după ce au muritü, spunü că au găsitü in herea lui 27 de petre roșii, așa de late și de gróse, într'unü chipü cumu'î acéstă figură, ce scrie aicea . Érá deosebi de aceste, spunü că au mai aflatü și la rărunchiî lui, de către stânga, alte două pietre, încă mai mari de câtü acele din here, cumu'sü aceste două figurî:

eră plămănele cele albe au fostu arse de sete; maiul celu negru i-au fostu sênătôsă, și inima sênătôsă, însă fôrte mare, ca de giunculu interțiu. Și așa petrecându-se Duca Vodă 'l-au astrucatû in biserica lui Alexie Balaban, neguțatorulu cel mare, carele au avutu și câte-va Bude in țera Moldovei, mai 'nainte, cu Ursachi celu vestitû de bani mulți ce are. Punându trupul Ducăi Vodă așa in scipulu gropniței lui Alexe Balaban, de la carele amû luatû și acestă istorie pêntru môrtea Ducăi Vodă; că Balaban s'au tãmplatû la tótă vieța lui și la môrtea lui, fiindû rînduitû de Craiulu Leșescû să fie lêngă Duca Vodă: pêntru că era și Balaban grecû de la Rumeli, heamșeră cu Duca-Vodă, de la unû locû. Și așa s'au petrecutû. Și banî încă s'au prăpăditû la Unguri, că nu i-au mai datû s'î ducă inapoî la Dómna. Eră la môrtea Ducăi-Vodă, din trei feți ai lui, Constantin Pirvorodni, Matei, Stefan Vodă, și din șese fete ale sale, Dómna Catrina, Iléna, Sanda, Maria, Safta și Anastasiă, ce au avutu, nu s'au tîmplatû să fie; încă tocmai nici Dómna sa nu fu acolo.

Deci, așa plătesce acestă lume celora ce vorû să o coprinďă cu tôte desfătările, și cu averile și cu stăpânirile ei. Eră blăstemulu rămâne in urmă in veci de veci petrecutû, cum vedemû și acestui Domnû astăđi cum scrie, și și altora, iarăși după faptă, și plată.

De a dua Domnie a lui Dumitrașco Vodă Cantacuzino.

Fiindû cursul anilorû 7192, eră de la Christos 1684, in luna lui Martie, cădënd Duca Vodă la robie, și au muritû acolo, cum s'au ăisû mai susû, așijde-rea și Petru Vodă, după ce au bătutû Tătariî pre ôstea lui, la Bugeagû, și pre Cunițkie Hatmanulu, socotindû că nu-i merge pe tréba lui, că Tătariî cum s'au desvêratû, au și începutû a prăda pe marginea țerei; deci și elû, temându-se, s'au dusû in țera Leșescă iarăși. Eră Dumitrașco Vodă, aflându-se într' acea vreme la Pórtă cunoscutû tutulorû, și știindu-l că au mai domnitû țera Moldovei, étă de alû doile rândû i-au datû Impêrăția stégû de Domnie, și au venitû la scaunû in Iassi in postulû cel mare, in luna lui Martie. Ci așa fómete era in Iassi și in țeră, in câtû mănca omû pe omû și se vindea. Mulți s'au dusû la robie de bună voia, la Tătari, cari, aducëndû pâne aici in Iassi de vëndutû, și intorcëndu-se, stringeau copîi, fete, și ômenî căsași, sêrăcime, mergëndû la Bugeagû, acolo se istoviau la robie. Acea urgie era a lui Dumneđeu pre acestû pămêntû, pêntru pécatele nôstre.

Dumitrașco Vodă daca s'au așeplatû la Domnie, ci iară nepărăsindu-se de rêu-tățile lui ce avea, nici acum la acestă Domnie n'au avutu strîște să domnescă multû, că făcea multe asuprele boierilorû, și țerei mari greutăți făcea, fiindû cumplitû tutulorû. Nimică bunû nu era într'insulû, numai lăcomie și luătură nespusă; ci mirându-se și socotindû unii din boierii țerei, de țera de gîosû, ce vorû face să nu-și pérđă pămêntulu, ci au pribegitû in țera Romănescă la Șêrban Vodă, și cu dragoste i-au priimitû. De acolo s'au dusû la Soleiman Pașa Saraskerul

la Obluciță, și le-au dat Domnă dintre dinșii pre Cantemir Clucerul, ce-l dăcă Constantin Vodă. Țăra Dumitrașco Vodă Cantacuzino, până a-l mazili, cum luase puterea monarchiei al doile rînd la mîna sa, avîndu nesătulă inimă, că de lăcomia banilor și de răutăți nepărăsindu-se, că frica lui Dumneșu înaintea ochilor lui n'avea, îndată au și scos hărtii, meșteșugul isvodului se, ce-lu scornise el încă de la întăia domnie a sa, mai dobîndind încă și altu isvodu de obicei de la tovarășul se Duca-Vodă tiranul, gata obiciuit; în ce chip s'au împrumutat și Duca Vodă cu răutate de la dînsul cătă nu avusese el.

Acestu tiran fricosu, încă pentru se scotă bani mulți, au spîndurat de mîni pre Gavril Brăescu, ce au fostu Jicnicer mare, și pre Tôder a Naculu, feciori de boieri mari; așijderea și pre alți mulți. Pline erau odăile Seimenilor și ale Avgielor, nisce slujitori de al lui ce le pusesse elu acestu nume, ținîndu-l mai de credință; și beciurile și Divanul cel mare, erau pline totu de ômeni pe cari îi pedepsia în tôte chipurile, mai ca și în dîile rului Duca Vodă. Inșindu-se amendoi la tovarășie cu răutăți asupra biete Moldove, sêraca, ca și cum au fostu luat frăție și tovarășie ôre-când Raasim Împêratul lui Isramil, și cu Fakei Împêratul lui Israil, se oștêscă amendoi asupra Ierusalimului și asupra lui Ahaz Împêratul Iudeei; ce, precum au numit Dumneșu atunce pre Rasim și pre Fakei, doi tăciuni afumători, dîcîndu, nu te teme: «și ca se nu slăbască sufletul tîu de doi lemne tăciunose afumîndu-se,» așa dîce Dumneșu și acum către țera Moldovei: *nu te teme! și ca se nu slăbască sufletul tîu de doi tăciuni ce se afumă cu focul Iadului.* Că și acestu Dumitrașco Vodă mazilindu-se dintr'acastă domnie a dîua, s'au dusu la Turci; și ținîndu-l Turcii în temniță, că au fostu înțelesu de tôte pentru jacurile ce au fostu jăcutu fără de ispravă din țera, luîndu pânea și bucatele ômenilor, și dobitocele tote, fără socotelă, și mergîndu și din boierii cei mari al țerei la Pôrta, trăgîndu pîra asupra lui, și remînîndu asupra lui din banii țerei, mâncați, multe pungi de bani. Și așa fiindu închis au murit acolo la închisore; țăra au murit și un copîl al lui, voinic. Decî, au scăpat Moldova de amendoi vrăjmașii se.

În dîile acestui Dumitrașco Vodă, așa jăcuind pânile de pre la ômeni din cătăși era în țera, că de 4—5 ani totu osti și prădi erau într'însa, și arau ômenii fôrte cîte puțin, pentru neputință. Decî, luîndu-le pânea și de cîte avea, s'au făcutu fôrte fômene mare, cîti au agiuns mirța tîrgului cea de 16 ocă de grău, 3 lei bătui; țăra sacul de sêcară, ca de 2 mirțe și polu, era cincî șese lei; pentru acêsta s'au făcutu fômeci mari, de mânca omu pre om; că în Iași au amăgitu un țiganu pre uă fată sêracă și au băgat-o într'ua pivniță pustie, și acolo au ucis-o și au tăiatu dintr'însa de au fript și au mîncat, pe care l'au și prinsu Dumitrașco Vodă; spunîndu dreptu nu i-au făcutu nimic; și pre multe locuri s'au înțelesu așa. Apoi murind mulți ômeni de fôme, ca de ciumă, zăcîndu pe ulițe, de aceea se învățase lupii de mânca acele trupuri môrte, neputîndu-l birui cu îngroparea pre toți morții. Dintru cari mai pre urmă se învățase lupii de apuca și ômeni vii în multă vreme, femeii și copii mic, de-l mânca din medîlocul tîrgului, și prin sate pe la țera, dîndu năvală și asupra a ômeni mari de-l smintea; așa au ținutu mânia lui Dumneșu că-

tă-va vreme. Și au domnit Dumitrașco Vodă într'această Domnie a sa a doa numai unu an și trei luni, și s'au mazilită, precum s'au pomenit mai sus. Spun, cum fiindu mai vr'o doi ani la închisore la Țarigrad, și făcându-i-se o bolă la grumaz în chipu de tragănu, și dintr'aceea i s'au timplat și mórtea; érá în loculú lui au cădutu la Domnie Cantemir Vodă.

De domnia lui Cantemir Bey, ce-î dicu Constantin Vodă bătrănu.

Când au fostu cursulú aniloru de la începutulú lumii 7193, érá de la Christos 1685, în luna lui Iunie în 15 zile, au îmbrăcatu caftanu de Domnie Cantemir Vodă la Obluciță, precum s'au pomenit mai sus; și îndată au și trimis pre fiul său, pre Antioh Beizade, la Țarigrad, pentru credință, ca să se afe în chipu de zălog; însă și boierii cei mari de țără și-au trimis toți câte unu fiu alu său cu Beizade, de au ședutu trei ani la Țarigrad, în Bogdan-Sarai, totu cu cheltuiala țerei. Érá la scaunu în Iași au venit în lună lui Iulie în cinci zile. Carele din boierie era numit Cantemir, ce au fostu Cluceru mare la Domnia Ducăi Vodă, omu de țără, Moldovan dreptu, fiindu de la Tobac de loculú lui, și fórté vitezu bunu, érá la fire blándu și cu inimă milostivă, răbdătoru, cu puțină mănie ântéiu, apoi ertătoru, și nelacomu la avere, și îndurătoru, necărturarú, érá slujitú, și la tóte priceputú. Bisericele cu rugă păzia, și cu sfatú bunú întemeiatú, împodobitú la cuvinte, dulce îi era vorba lui, limba Turcescă bine scia, la răspunsuri gata era. Vitezii, voinicii, slujitorii îi erau dragi, și-i miluia din câtú era prilejulú țerei fórté slabú; că despre Leși din susú rămăsese tîrgulú Iașii graniță și hotarú, în locú de margine, precum vei înțelege și mai pre largú înainte, de sprijinia tóte relele din susú ântéiu în Iași, despre Leși. Că multii feciori de ómeni buni, și de boieri, și de curteni, și de alți slujitorii, cum s'au scrisu mai susú, la a treia Domnie a Ducăi Vodă, că au fugitú multii prin țera Leșescă și în țera Ungurescă, și de acolo făcendu cete de tâlharii, veniau în țera de o prădaú și jácuiaú carii aî pututu, ântéiu la tóte monastirile și lavrele cele mari domnesci, câte aî fostu pre sub munte, încependu de la Putna din susú, și de la Soveja și péné la Focșeni, nu alți ómeni străini, ci totu Moldoveni, ómeni de țără. Și acestia pribegise totu în zilele Ducăi Vodă și a lui Dumitrașco Vodă, mai d'înainte vreme; și neputendu ținea domnia slujitorii că nu era țără nemică, precum s'au scrisu, ce n'avea cu ce plăti Domnulú să țină slujitorii, ca să se pótă apêra de tâlharii, și pre multii ómeni au friptú și au arsú de 'au omorítú-tâlharii. Și așa s'au pustiitú țera de totú, câtú n'au fostu așa mai de cându-i ea.

Osebitú de aceste, cum s'au aședatú Cantemir Vodă la scaunulú țerei în Iași, într'această anú la Septemvrie, au și pogoritú Ioan Stanislav Iablunovskie, Hatmanulú celú mare a corónei Leșesci, cu óste, și au intratú în țera de au venitú péné la Boian, pe Prutu, vréndú să poprască zaheréua turcescă, care o duceaú turcii să o bage în Cameniță, fiind Camenița a lorú, luatá de la Leși cu sabia. Ce eșindú împotriva Leșilorú, Suleiman-Pașa Saraskerul și cu Selim-Gherei

Hanul Tătăreșcū, au datū rēșboiū Leșilorū de față, din tōte părțile; ce nu le puteau strica nemică; și așa bătēndu-se, spunū cum și Cantemir Vodă au eșitū singurū cu capulū lūi și cu curtea lūi, cu boierinașii și cu slujitorii ce avea mai de trebă, la harță, și mare viteziă au arētatū, la acea aripă dincotro au datū el năvală asupra Leșilorū, câtū spunū că îndată au legatū Leșii tabēra, și au clătītū înapoi dintr'acela cēsū; care vēdēndū Suleiman Pașa, cu căpi-va galbinii l-au dăruitū pe Cantemir Vodă atunce.

Eră când au fostū la vealeatul 7195, în luna lūi Augustū, pogorīt'au și Iani Sobiezkī, Craiulū Leșescū, cu tōte puterile sale, în josū, de au intratū în țēră, trăgēndu-se cuvēntul pecum merge asupra Bugeagului, luāndū Prutulū în josū, și au venitū și în tērgū în Iași de au făcutū bencheturi. Cantemir Vodă, prindēndū de veste, au eșitū din Iași mai timpuriū, și au, luatū dreptū în josū la Fălciū, spre Tătari. Ilū sfātuiaū unii din boierii cei mari pre Cantemir-Vodă ca să mērgă spre Focșeni, ce el au ținutū sfatul sēu de au mersū dreptū la Tătari, pentru țēră mai cu deadinsu, să nu cadă la vr'o primejdiă de robie și de pradă.

Craiulū Sobiezkī încă pogorindū cu tōte ostile sale pe Prutū în josū, precum s'au scrisū mai susū, și întorcēndu-se atunce, au datū focū de au arsū și Treisfetitele, Mitropolia cea vechie; și atunce venindū ostile și trecēndū pe līngă Iași, au datū focū Monastirei Goliei de au arsū; Dumnezeu sē nu' l erte, că și-au luatū și ei plată: spunū sē-i fiū spānșuratū Craiul.

Și așa mergēndū pe Prutū în josū pēnē la Fălciū, cu mare pagubă și jacū făcēndū țērīi, de acolo învirtejindu-se înapoi, și iară au venitū pe la Iași, ducēndu-se în țēra Leșescă; și de atuncia au rēmasū țēra Moldovei la mare sērăcie și pustietate din prada și jacul Leșilorū, că mai n'au scăpatū nime cu nimică.

Atūncea, la întorsulū Craiului, s'au sculatū Dosoteiū Mitropolitul, și au închinatū mōștele sfântului mucenicū Ioan Novi la Craiul Sobietzki. Care pre acestū sfântū l-au fostū adusū în țēră cu multă cheltuială rēposatul Domnū, bētrīnul Alexandru Vodă, feciorul lūi Roman Vodă, de la păgāni, de la Cetatea Albă, din velētul 6923, de au stătutū în țēră ca la trei sute de ani; și s'au dusū și Dosoteiū Mitropolitul împreună cu sfântul în țēra Leșescă, cu tōte odórele de multū prețū a Mitropoliei și a sfântului, carea de atunce este lipsitū sfântul din țēră, de-lū ținū Leșii fără de nici-o pricină.

Asijdere, totū atūnci, la întorsul Craiului Leșescū de la Fălciū, rēschirāndu-se Leșii, și Căzacii, și Moldovenii pribegii, prin țēră, dreptū jacū, de au aglunsū și pre sub munte, aflat'au pre Dōmna Rocsanda, fata lūi Vasile Vodă, pre carea o au fost ținut'o feciorul lūi Hmil, anume Timuș, în cetatea Nēmțului, și cu multe munci au muncit'o pentru avuție; pe urmă i-au tăiatū capulū pe pragū cu toporulū. Spunū cum sē fie găsitū la dīnsa 19,000 de galbeni. Și de atunce nu mai avea Cantemir Vodă odihnă în Domnie de podghiazuri, că se impluse țēra de tālharitū; numai și lūi îi didese Dumnezeu strīște de-l prindea lesne, și cu munci grele îi muncia; că pre unii de vii cu focū îi ardea, pre alții în patru bucăți de vii îi tăia, altora le tăia mânele și piciórele, și așa îi lăsa de se pedepsiau pīnă ce muriau; și așa punēndū și la Focșeni pre Miron Costin Lo-

gofetul staroste de Putna, dându-i volnicie pentru ómenii rói, de-i înțepa acolo la margine, pre câți îi prindea, movile de dinșil făcea; care de la o vreme singuri o samă din tâlharii veniau de bună-voie de se închinau și se făceau slujitori, ómenii buni, și apoi ei mergeau de prindeau pre soții lor, și-i aduceau de îi înțepa Cantemir Vodă, și Miron Logofetul, și totu nu-i puteau stérpi. Érá încă mulți s'au lăsatú de acea hrană și s'au făcutú ómenii buni, vedéndú acele casne și munci strașnice ce le făcea Cantemir Vodă fără de nici-o milă.

Intr'acestú anú, la velétul 7196, au mazilitú Turcii și pre Impératul său cel vestitú de rěsbóie, pre Sultan Mehmet, carele au împărătitú 47 ani; érá in locul lui státu la Impărăție frate-séu Sultan Suleiman, carele au ședut 47 ani la poprelă, pe câtú au ședutú la scaunul Impărăției Sultan Mehmet.

Intr'acestași anú s'au prestăvitú și Șerban Vodă, Domnul Muntenescú, in luna lui Noemvrie 8 zile, și cu mare cinste 'l-au îngropatú in monastirea sa la Cotroceni, carele au domnitú in țerra Romănescă 10 anni. Érá in locul lui rădicat'au țera și boierii Domnii șiie pre unú nepotú de soră a lui, anume Constantinú Brincoveanu, ce a fostú Logofetú mare, carele și-au pusú nume de domnie Constantin Basarab Vodă.

Scrie la isvodul lui Teodosie Dubău, ce au fostú vel-Logofetú la Cantemir Vodă, cum péné la al patrule anú a domniei lui Cantemir Vodă domnindú bine, ținéndú prietenie cu Șerban Vodă, care pentru megiesia ce avea cu Moldova, cu multă nevointă au silitú Șerban Vodă de i-au scosú Domnia. Érá lipindu-se Cupărescii pe lingă Cantemir Vodă și stándú la sfaturile lui, din al patrule anú multe amestecături între Domnii și între țeri făcut'au Cupărescii, și la multă cheltuélă adus'au țera. De care lucru pisma și zavistia nici-unú lucru bunú nu aduce, fórá numai perđare de sufletú, și unora rěsipă de case; cum s'arú fi vedutú pre urmă, că acei prietenii al lui Cantemir Vodă, Cupărescii, adusése pre Cantemir Vodă péné la atăta, că de nu i s'arú fi prilejitú mórtea in domnie, prin temnițele Turcilorú ar fi patreditú (ce aceste de pe urmă nu póte nime a sci sfirșitul seú la ce va sosi, ce numai cum dá Dumnezeu).

Făcut'au Cantemir Vodă și obiceiú bunú preoților din totă țera, pentru care obiceiú de-lú vorú uita de la pomelnicú vorú avea plată de la Dumnezeu, că péné atunce erau și preoții de dau birú cu țera, ca și țeranií, de-i cisluiău țeranií cu satul pe preoți la tóte orónduțelele, și de mare ocară erau preoții când se cisluiău cu țeranií, că-i suduiău de plete și mai rěu cum nu se cădea, și-i băteau, de rămăsése bisericile pustii mai prin tóte satele; muriau ómenii nepricestuiți, neprohodiți. Ce intr'acea vreme, la velétul 7201, tímplându-se de au fostú venitú aice in Iași și fericitul Dositeiú, Patriarhul de Ierusalimú, și cu îndemnarea sântiei sale s'au umilitú Domnul și au făcutú preoțilorú testamentú de aședare, și cu mare blăstémú legatú, ca se fie din dările țerei preoții aleși de altă țeră; și orí bogatú, orí scăpătatú, le-au făcutú rup-tóre ca se dea pre anú numai câte duoí ug. la birú, și la ínoirea Domniei iar câte doí ug., érá altă peste anú la nimică se nu dea; și scutelă de bucate se aibă a scuti cu somă și preoții și diaconií, precum sciú toți aeve. Și s'au datú acel testamentú in Vistieră, și de atunce au hălăduitú preoții din cisma țera-

nilorū, și de supărul lorū, de se mai află pre la biserică, la sate, câte unū preotū, că acum rămăsese bisericile pustii fără preoți, la țeră.

La această domnie a lui Cantemir Vodă, la velétul 7199, in luna lui August, érá s'aū sculatū Ioan Sobietzki, Craiulū Leșescū, cu oștile sale, de aū pogoritū in țeră, și alū duoile rōndū, și aū venitū până la Têrgulū Frumosū, și iar aū făcutū multă pagubă și jacū țerii; ce de la Têrgulū Frumosū învêrtejindu-se, atunce aū luatū cetatea Némțul și cetatea Sucevei cu Câmpul-Lungū cu totū, și aū pusū oște de a sa prin cetățī. Inșă, in Sucévă aū făcutū ocopū pe giurū capiștea Armenescă despre Areani, și acolo și-aū aședatū Ioste de aū ținutū têrgulū Sucévă; érá in cetatea Sorocel aū intratū oște Căzăcescă. Și așa Craiul Leșescū, după ce aū luatū aceste cetățī, s'aū întorsū iar la scaunul seū in țera Leșescă. După aceea vêdêndu-se Câmpo-lungeniī sub altă stăpânire, trimițêndū la dînșii Cantemir Vodă cu poftă ca se dea ajutorū țerei cu o samă de berbeci, érá ei n'aū băgatū samă, ce încă cu rușine aū scosū pre trimișii lui Cantemir Vodă. Intr'aceea, vêdêndū Cantemir Vodă neascultarea lorū, aū trimisū de aū adusū Tătari de ai lui Bek Mărzea, și aū trimisū și pre Ioruk Dima Buliuk-Baș al seū cu Simeniī și Lefeciī de aū mersū împreună cu Tătariī de aū intratū fără veste pe la Vamă in Câmpu-lungū, și multă stricăciune și pradă și robie aū făcutū, și multū dobitocū de vite și oi aū scosū, care apoi vêdêndū Cantemir Vodă robie ca aceea, multū s'aū căitū ce aū făcutū.

Acum, la atăta rămăsese lucrulū, de se domnia țera Moldovei in trei părți; că cetatea Némțul, și Sucévă cu Câmpul-Lungū, și cu acele ținuturi, le țineau Leșii, precum s'aū dîsū mai susū, și cetatea Sorocel. Așijderea la ținutul Orheiului și a Lăpușnei coprinsese acum Hanul Tătărescū, de făcuse Hatmanū Căzăcescū, de ținea pe locul țerei Ucraina cu têrguri și cu sate, numindu-se Căzaci, și mai mulți Moldoveni erau. Decī, se făcuse și sate Tătăreșci a lui Glaun Mărza, și altor Mărzaci, de cuprinsese locul țerei aprôpe din Kișinău până in Nistru; rămăsese și Cantemir Vodă de domnia numai Iașii cu țera de josū. Ce, mai multū ședea la Cetățue de cătū in têrgū in Iași, că n'avea odihnă de poghiazuri leșesci și de Moldoveni ce erau pribegi in țera Leșescă.

Ce fiindū țera împărțită in multe părți și puțină, și stricată de neprieteniī Impêrăției, fost-aū cu greū și Domnului și țerei, mai vêrtosū cu chilele Cameiției de cătū cu dările; ce neavêndū puțină intr'altū chipū, cercat'aū de aū aflatū isvodul a Dabijeī Vodă, pogonăritulū de vii, de aū scosū și Cantemir Vodă in țeră pre vii, de aū datū și daū toți câte nnū talerū de pogonū, cine are vii, care și până acum totū umblă acetū obiceiū. Inșă la Cantemir-Vodă intr'unū anū îl lua, érá intr'unū anū îl lăsa, până ce s'aū sêvrșitū.

La veleatulū 7200, in luna Decemvrie, in domnia sa, Cantemir-Vodă tăiat-aū pre Miron Costin, ce aū fostū Logofêtū mare, și pre frate-seū Velicico, ce aū fostū Vornicū mare, dându-le vină că s'aū rēdicatū pre domnia asupra lui; inșă, Miron Logofêtulū nefiindū in Iași intr'acea dată, ci la țerră, la unū satū al lui, și s'aū fostū timplatū de i-aū fostū muritū giupănésa, ce vrêndū se o as-truce, étă aū sositū și la dinsul, de la Cantemir Vodă, Armașulū al doile, Racoviță, cu unū stêgū de lefecii, ca se-lū ducă la Iași; ce elū se ru-

gase să aibă păsuială pînă și-a îngropa giupănésa, și să purcégă; și fiindu așa, éta de sirgü aü sositü și Macrii vätavul cu a doa poruncă, cum in ce loc'i il va afla acolo sê-i taie capul'i; și după poruncă așa într'acela césü i-aü tăiatü capul, și 'l-aü astrucatü împreună cu giupănésa lui. Și așa întorcendu-se trimișii înapoi cu isprăvirea de poruncă, atunce nóptea, ca la cincî césuri, scóseră și pre Velicico Vornicul din beciü, de sub casa cea mică, și-l duseră la fôn-tănă de-i tăiară capul. Și aü stătutü acolo de față, pentru credință, fiul sêi Dumitrașco Belzade, pinë ce l-aü tăiatü capulü.

De mórtea lui Cantemir Vodă.

Éră când aü fostü veleatulü 7201, in luna lui Martie in 17 zile, aü muritü și Cantemir Vodă, după ce aü domnitü optü ani fôră trei luni, și 'l-aü astrucatü cu mare cinste in biserica cea Domnêscă a lui Stefan Vodă cel bunü, unde este hramul Sfântului Nicolai, in gropnița ce și-aü fostü făcutü Antonie Vodă; și la mórtea lui s'aü timplatü doi sfinți patriarhi, Kir Gherasim de Alecsandria și chir Iacov de Țarigrad. Érä dacă aü venitü la domnie fiul sêu Antioh Vodă, mutatu-i-aü ósele la a lorü sfântă monastire, ce'i făcutü de Cantemir Vodă, pre anume Mira, ce este pe apa Milcovului, la ținu-tulü Putnei.

Acestü Constantin Cantemir Vodă fost-aü omü cinstitü la cuvinte, și cunos-cător la giudețe, făcendu dreptate tutulorü; numai țerra fiindü puțină și stri-cată de neprietenii Impêrăției, fost-aü cu greu și țerei; érä cărmuitorü și pur-tătora de grije fost-aü țerei preste tótă vremea, și s'aü sêvrșitü in domnie.

De domnia lui Dumitrașco Vodă, feciorul lui Cantemir Vodă, Mart. 19.

După mórtea lui Cantemir Vodă, aü rădicatü boierii, cu sfatul lorü, cariü aü fostü de casa lui Cantemir, pre fiul sêu cel mai micü, pre Dumitrașco Vodă, la domnie, ducendu'l după obiceiü la sfîntul Nicolai, unde acolo i-aü cetitü molitfa de domnie părintele chir Gherasim, Patriarhul de Alecsandria; și așa e-șindü din biserică, mergendu cu alaiü domnescü la curte, acolo in Divanulü cel mare aü mersü toți boierii și cu toți slujutorii și țera din căpi s'aü timplatü, de i-aü sêrutatü póla de domnie nóă; căci frate-sêu cel mai mare, Antioh Vodă, nu s'aü timplatü la mórtea tătâne-sêu, lui Cantemir Vodă, fiindü zălogü la Pórtă la Țarigrad. Și așa Dumitrașco Vodă, după ce 'l-aü domnitü boierii și țera, aü astrucate pre tată-sêu cu mare cinste la sfîntul Nicolai, in gropnița ce și-aü fostü gătitü réposatul Antonie Ruset Vodă, precum s'aü scrisü mai susü; ci in puțină vreme aü fostü bucuria Domniei lui, că nu s'aü plinitü bine nici trei sêptemăni, și aü venitü veste de la Țarigrad și cărți la boieri, in ziua de staule Floriilorü, Aprilie 8, cum este domnia țerei dată lui Constantin, feciorul Ducăi Vodă; și peste nóptea aceea aü și fugitü Bogdan

Hatmanul, ginerele lui Cantemiră Vodă, și Iordake Rusetă vel Visternică, în țera Leșescă.

Eră pre Dumitrașco Vodă din Joia mare 'l-au rădicat Turcul Aga, ce venise de la Pörtă, și 'l-au dus la Țarigrad cu totul, Aprilie în 13 zile.

Pentru Domnia lui Constantin Duca Vodă.

După mórtea lui Cantemir Vodă, la velétul 7201, în luna lui Martie, aă îmbrăcată caftană de domnie la Pörtă, și aă zăbovită ca la trei luni, că aă venită în scaună la Iași în luna lui Iunie în 24 zile, Vineri, în ziua de născerea lui Sfântu Ioan Botezătorul, și aă domnită doi ani și jumătate, și s'aă mazilită Decemvrie în 8, la velétul 7204.

Intr'acéstă domnie aă trimisă Constantin Duca Vodă sol în țera Leșescă pre Ioan Costin ce aă fostă Sărdar, de i-aă adusă oșele a răposatului părintelui său, Ducă Vodă, de la Liovă, și cu mare ciuste, cu sōboră de Archierei și de preoți, și cu totă sfatulă său, cu litie, din Iași 'l-aă petrecută pēnă la Monastire la Cetățuia ce'i zidită din temelă de Duca Vodă, și i-aă astrucată oșele.

Intr'această ană, iarna, s'aă sculată ună Sultan cu Tătari din Bugeagă, și aă mersă pin țeră de aă intrată la țera Ungurăscă, pe Oltuz, și multă pradă și robie aă făcută; că fără de veste aă fostă intrată ca ună puhoiă, și cu multă dobândă și robă s'aă înturnată înapoi fără de nici-o smintelă, și multă pagubă făcuse în țeră, întorcându-se înapoi; că acum fiindă cetatea Némfului pe sēma Leșiloră, deci se învățase Tătari de umbla pe Bērădel și se suiaă pentru pradă la cetatea Némfului, de apucaă omeni de pin pregiură de acolo, și de pe la monastiri de sub munte, și întorcându-se înapoi multă stricăciune făceaă și în țeră.

În zilele acestui Domnă, fiindă țera stricată de tâlhari, precum s'aă scrisă și mai susă, și mai vērtoșă de Tătari, că o străbătuse peste totă locul, și neavendă Domnia puțină de aiurea cu ce plini poruncile Impărătesci, s'aă scornită ună obiceiă pe vite, căruia obiceiă dică mūntenescă vācăritulă, de aă dată toți câte ună slotă de boi; de vacă, cine câte vite aă avută, de gonitoră și de gonitōre câte ună tultă, de cal, de épă câte ună leu. Și așa s'aă trasă acestă obiceiă vr'o dece ani, până la a doua domnie a domniei sale, precum vei ceti la rōndulă său acolo.

Și s'aă mai scornită și altă obiceiă, câte doi orți de pogonă de pre popușoi că acum la omeni se impușinase boii, și sērăcimea câtă era în țeră se învățase de-și făceaă ogōre cu sapa, pin păduri și pin silistă, pe sub păduri, de semănaă popușoiă, și cu acea hrană se țineaă; eră la plugă a nimēruī nu vrea sē āmble. Și mai multă pentru această pricină cu totă sfatulă aă socotită de s'aă scosă pogonăritul pe popușoi.

În al treile ană al domniei lui Constantin Ducă Vodă, venise aice în Iași ună Turcă mare de la Impărăție, nu scimă cu înoirea domniei, aă cu alte trebă, căruia era numele Cerkez-Aga; îi dedese gazdă despre Bahluiă, după monas-

tirea Trei-sfetitele. Care acel turc, făcea multe răutăți în târgu. ómenilor, și grăia multe cuvinte próste și împotriva Domniei, fără cale, și de față; și pre unú turcú boțezatú, ce era céușu, încă 'l-aúmuncitú cu muncí gróznice până la mórte. Ci apoi nici el păgânul n'aú scăpatú de osindă, că de sârgú i-aú plătitú Dumneđeú; că într'acea vreme înțelegéndú Moisei Sêrdarul, carele era reimentarú la cetatea Némțului, lipsise și el din țeră de curândă vreme pentru nisce gâlceve unorú Tătari din ȕilele lui Cantemir Vodă. Decí, s'aú sculatú el de acolo cu osti cālărima, ca 300 de voinici, însă totú aleși, mai mulți Moldoveni pribegi, cu îndemnarea óre-cuí, și aú venitú în luna lui Augustú de aú lovitú până în ȕiuă uniú, la acel turcú Cerkez-Aga, și multú s'aú luptatú cu dînsul până 'l-aú omorítú, că viu sê-l ia n'aú vrutú sê se dea; alții aú lovitú chervăsăria cea turcescă, oborîndú gardul din dosú și aú jăcuitú tótă chervăsăria de bani și de negoțú, și până în ȕiuă s'aú bulucitú și aú eșitú din Iași. Sărise după dînsii Selmenii și slujitorii din cāți se tîmplase gata într'acel césú, și 'i-aú agiunsú de laturea Păcurarului, s'aú făcutú a da răsboiú; ce cu greú este cei puțini și negata a sta împotriva celorú mai mulți și grijiți gata de răsboiú. Și i-aú lăsatú de s'aú dusú fără de nici-o smintélă cu multă dobîndă; că mai mulți din slujitori se miraú, curtea orú pădi despre acea undă, aú la monastiri s'orú căra ca și alți tîrgoveți; că fiindú de nópte, nu putea sci nime mulți'sú veniți din neprieteni, aú puțini. Și așa s'aú mântuitú și tîrgulú Iașii de răutatea acelui păgânú de Turcú.

Spunú pecum după ce s'aú mazilitú Constantin Duca Vodă, sêl fi pîrítú la Pórtă la Țarigrad cadîna, mulțerea acelui Turcú Agă, pentru mórtea bărbatului seú; care și Constantin Duca Vodă aú eșitú la divanú față cu acea cadîna, și nimică nu i-aú stricatú; căci Constantin Vodă aú fostú unú Domnú de carte prea, învêtatú și crescutú la Țarigrad între Turci; și s'aú chivernisitú bine, aú cheltuitú și cu înțelepciunea lui s'aú îndreptatú și s'aú mântuitú.

Acestú Constantin Duca Vodă, măcarú că era omú tēnērú, iar fórte înțeleptú și prea învêtatú la cartea Elinescă, negrabnicú la mânia, nerstitorú. De avea pre cineva a'lú certa, cu blîndețe respundea ȕicēndú: *«Ce-ai făcutú așa?»* Ori celorú mai de fire, ori și celorú mai prosti, măcarú de se tîmpla și țeranú din cei de josú: *«luați-lú pre dumnealú și-lú puneți la poprélă;* seú de era de certatú: *dați atâtea torege.»*

Așijderea și la Divan făcea dreptate tuturilor, și mai virtosú celorú ce se piraú pentru vecinătate, nu-l da fie-cum la vecinătate și fără jurămētú; ci mai cu deădînsul rēspundea celui ce avea nevoie de vecinătate, ȕicēndú-i: *«pasú de-ți caută trei patru ómeni jurători, cum n'aú fostú nici tată-seú, nici moșul seú vecin de moșie aceluia cine 'l trāgea»;* și așa jurāndú, îi da volnicie sê fie slobodú în večí de vecinătate; că acum făcuse boierii obiceiú nou, de ȕicēu: *«cine aú ședutú în satú boierescú 12 aní, se remānă vecinú»*. Érá Constantin Duca Vodă nu se uita acolo, și încă ȕicea: *«Cu pēcatú este sê-lú robesci pe frate-tēu, căci păgāniú își cumpēră robí pe bani, și în al șpetelea anú îi értă, érá alții și mai curāndú le dau slobodenie; érá tu esci chrestinú, și neluāndú-lú pe bani, și fiindú chrestinú ca și tine, și tu vei în večí sê-lú vecinesci»*.

De Domnia lui Antioh Vodă, fecioru lui Cantemir Vodă.

După mazilia lui Constantin Duca Vodă, a venit cu stégă la domnie Antioh Vodă, feciorul lui Cantemir Vodă cel mai mare, carele dupe mórtea tă-tăne-seu, aflându-se lângă Pórta Impărătéscă la Țarigrad, fiind în cunoscință la toți Agalarii din curtea Vezirului, și avându credință și nume bun depe tată-seu, 'l-au miluit Impératul cu domnia țerei Moldovei, fiind cursul anilor 7204, în luna lui Decemvrie și antéi; érá la scaun în Iași aș sosit în Ianuarie; și aș domnit cinci ani fără doué luni și doué săptămâni, și i-aș venit mazilia, Septemvrie 14 zile, la velétul 7209, precum vei ceti la rîndul său.

După ce s'aș aședat Antioh Vodă la Domnie, fost'aș țerei cu ușurință antéi, în anul cel d'antéi; érá în al duoile an, neavându cu ce ca sê pótă plini poruncile Impărătéscă, numai ce 'i-aș căutat a scóte vácăritul pe vite, precum s'aș pomenit mai sus, la domnia lui Constantin Duca Vodă; însă mai prè sus 'l-aș adaos, câte un u. g. de vită, ori cai, iepe, ori boi, vaci, de vită mare, érá cee mică nu se punea la socotélă.

Așjderea într'acéstă an și într'acéstă iarnă, în cáslegile Crăciunului, s'aș căsătorit Antioh Vodă, de aș luat și Dómnă de țéră pe Catrina, fata lui Dumitrașco Ceaur de Valea Sacă, ce aș fost Logofét mare; și cu mare veselie aș nuntit uă săptămână, și 'i-aș cununat sâștia sa părintele chir Iacov, Patriarchul de Țarigrad, carele aș fost lipsit din scaunul patriarchiei, și aș fost venit la Moldova în zilele părintelui său, lui Cantemir Vodă, și apoi tot la domnia lui Antioh Vodă mai pre urmă s'aș și prestăvit, și l'aș astrucat la sfînta monastire Golia, și cu mare evlavie, că aș mers tot norodul de l'aș sêrutat mâna, luându și ertăciune.

Cercatu-s'aș Antioh Vodă, când aș vrut sê se cásătoréscă, pentru uă fată și la Constantin Brâncovénul, Domnul de țéra Romănescă, ce nu i s'aș trecut; care spun că, una pentru neprietenia ce avea cu tată-seu, cu Cantemir Vodă, pentru Staico Paharnicul de țéra Muntenescă, care aș fost atunce pribag aice în Iași, și cu îndemnarea lui Cantemir Vodă sê fie mers de aice, Staico Paharnicul la Pórta de aș pîrit pre Brâncovénul ca sê-l scóță din Domnie, pre carele apoi, sêracul, 'l-aș dovedit Brâncovénul cu cumpéna lui la Turci, și aducéndu'l la Bucureci, 'l-aș spândurat cu cărțile de grumazi, în târgul denafară.

A dóua, pentru căci aș scos Antioh Vodă din Domnie pre ginere-seu pre Constantin Duca Vodă; că nu' lucr pușintel, că până a nu lua Domnia Antioh-Vodă, aș fost logodit mai înainte vreme cu uă soră a lui Constantin Duca-Vodă, cu Domnița Maria; ce fiind ca nisce cumnați, érá când aș găsit vreme petrecere și îndemănă, 'l-aș scos de domnie, pe Constantin Duca Vodă, cu prieten și cu dare. Ce dupe cât aș încăput Antioh Vodă la Domnie, după cum sunt gândurile, și cugetele, și faptele ómenescă, pismătare unuia asupra altuia, de vrea și cum aș fost logodit, amu se gâtea sê facă nuntă. *(Ce unde nu va Dumneșéu omul nu pôte).* Ce pôte fi și datul de la Dumneșéu, urméză după fire, și după faptele ómenilor sê nu fie prieten desévêșit, că n'aș trăit Dómnă Maria cu care era logodit, și aș rémas lucrul la vrajbă între dinși deplin. (Că și cásătoria ómenilor pôte fi că este cu numitulă la ce loc aș

fi cu temeiul, cum scrie Sirah la cartea lui, cap. 13, stih 18, de ȳice: *«Totul trupul duple nemul se adună, și la cel de potriua lui se va lipi bărbatul.»*

A treia pricină au pusă că suntă de uemul prostă Cantemirescul; ce nemurile le preface nu mai unul cel de susă. (Că iarăși grălesce Sirah la cap 11 stih. 5, de ȳice așa: *«Mulți tiranți au ședută pre țerină, ȳră cel nepricepută au purtată stema. Și mulți puternici s'au necinstită fôrte, și slăviți s'au dată la mănile altora»*). Ce și Antioh Vodă, vȳdendă că nu s'au trecută la Domnulă Muntenescă, n'au mai cercată și pe la alți monarchi, ci și-au luată Dămnă de țără, precum s'au ȳisă mai susă, și au domnită cătă au fostă voia lui Dumneȳe. Ce de aceste destulă cătă amă povestită.

Intrăcestă ană, fiindă la veleatulă 7206, în luna lui Ghenarie, s'au sculată Devlet-Gherei Sultanul, carele este acum Han, și au mersă cu Tătari de au bă-tută cetatea Liovul din țera Leșescă, și puțină de n'au luată cetatea, de nu s'ară fi prilejită Hatmaunulă corănei leșesci cu ôstea la cetate de s'au apărătă; că acum didese Tătari năvală la parcană de intrase, și le arsese; ci apoi din lă-untru din cetate dândă cu tunuri, s'au dată Tătari îndărăptă, și au ședută trei ȳile acolo de au prădată pin pregiură, și așa s'au învȳtejită înapoi fôră nici o smintelă. Ce i-au fostă cuprinsă ună omētă mare de au stătată caii a mulți de au venită pedestri, și a mulți au degerată piciôrele; și au venită tătă grei-meă prin târgă prin Iași, și de aice au luat în ȳiosă prin ținutul Vasluiului, și pre la Fălciul, și bogată stricăciune au făcută, cătă și aici în Iași tȳrgoveții de pre de lături s'au cărată cu totulă pe la Monastiră, că au trecută Tătari ca ună pohoiă degrabă prin Iași.

Intrăcestă ană au începută a umbla și tractate de pace între Turci cu Nemții, și cu Leșii, care apoi s'au legată la Carlovița, în țera Nemțescă, fiindă trimisă solă de la Impȳratulă Turcescă Sultan-Mustafa, ună Rami-Reiz, împreună cu Tergimanul celă mare Impȳrătescă, anume Alexandru Mavrocordată, carele scia 12 limbi, omă alesă și fôrte învȳtată; ȳră din partea Hanului au fostă ună Agă, anume Șubangaza Oulu, și au zȳbovită cătă-va vreme acolo, până când s'au legată pacea Beciului.

Intrăcestă ană, în luna lui Martie, Vineri, în sȳptȳmăna cea mare d'ântȳiă a postului celui mare, au sosită și ună sol Leșescă în Iași, anume Leșcinski, carele au trecută la Pôrta pentru socotela păcii, și i-au ȳsită Antioh Vodă înainte, locă de o milă, că venia cu mare trufă, cu vre-o 500 ômeni, cum li'ȳ firea Leșiloră, și cu mare dirjie; și multă cheltuělă au făcută țerei, și pre mulți ômeni au omorită în Iași cu beția loră. ȳră cândă s'au întorsă înapoi, mai môle au fostă.

După acēsta venise poruncă de la Impȳrăție la Antioh Vodă, de au mersă asupra Bugeacului, că âmbლა Tătari rocoșindu-se asupra Turciloră, și nu vrȳ sȳ dea Kazan-Ahcesi; și s'au cercată Muradin-Sultană și la Moscali sȳ se închine și nu i-au priimită, că se aflaă solii Moskicesci la ȳarigrad pentru așȳdarea păcii. Ce s'au fostă coborită și Antioh Vodă până la Fălciul, și potolindu-se vrajba între Tătari cu Turci, s'au înturnată la scaunu-și cu pace.

Intrăcestă ană, la velȳtulă 7207, vara, în luna lui Maiă, făcută Antioh-Vodă mare veselie cu nunta fratelui seă, Dumitrașco Vodă, cu fata lui Șerban-Vodă, anume Casandra, pre care o au adusă din țera Ungurȳscă.

Așijderea într'acestă an, după ce s'aū legatū pacea Beciului la Carloviță, Turcii cu Némți și cu Leși, aū venitū poruncă de la Impărăție la Antioh Vodă pentru deșertarea Cameniței; că de cândū o aū luatū Turcii, de 27 ani, tocmai într'acestū an aū dat' o Leșilorū. Așijderea și Leși aū datū cetățile țerei Moldovei înapoi: Némțul, Sucéva cu Câmpu-Lungū, și cetatea Sorocel. Și așa, după poruncă, aū purcesū Antioh Vodă la Cameniță în luna lui Iunie, și antéiu, și aū trimisū și Domnul Muntenescū, Constantin Basarab, o samă de óste Muntenéscă, și aū zăbovitū 3 luni acolo, până o aū deșertatū și aū dat' o pe mână Leșilorū în luna lui Septemvrie în 12 zile, Marți, velétul 7208. Érá a doua și Mercuri, Septemvrie 13, s'aū întunecatū și sórele, de aū ținutū întunecare mai bine de unū cifertū, de diceaū ómenii că aū inseratū de către nópte.

Și după deșertarea Cameniței, s'aū mutatū și Hanul de Crim de pe locul țerei în cea parte de Nistru, în olatulū Tighinei; și Tătarii carii s'aū fostū tinsū de și-aū fostū făcutū Geaun-Mărzea, și cu alți Mărzaci, sate, la ținutulū Lăpușni, din giosū de Chișănău, pe de ambe părțile de Bicū, încă aū lăsatū locul țerei și aū lipsitū de acea stăpânire; și aū fostū hălăduitū pământulū Moldovei de sub cumpăna păgînilorū puțină vreme, ca o ierbă ce este nădușită de iernă grea, cum vedemū că aū cădūtū pământul Moldovei și acmu subț aceea nenorocire de pe acea vreme, care se o lăsămū la mila lui Dumnezeu. Acéstă îndemână aū adusū țerii din nesocotită minte și grabă a sa Dumitrașco-Vodă, care vei ceti, iubite cetitorū, la rōndulū Domniei lui.

La al cincile an alū Domniei lui Antioh Vodă, scos'aū uă socotélă peste totă țera, și pe hoieri și pe mazili, și pe tóte breslele, și pe țerani, ruptă, ca se se scie totū omul ce va da într'unū an, dândū a totū omul pecetluitū Domnescū, anume și pe fața omului scrisū; și banii se-și dea omulū în patru ciferturi, după cum era aședatū la vistieră, după tocma la și puțința omului; érá altă peste totū anulū, întrū nimică se nu fie supératū la casa lui. Și cu acéstă socotélă se vrea mai tocmi și țera; numai, nenorocirea ei nu o lasă, cu schimbările Domnielorū,

La acéstă Domnie a lui Antioh Vodă, s'aū născutū unū vițelū cu două capete, și cu patru ochi, la Andrei Stegaru, în târgū în Iași. — Și apoi curândă vreme i-aū venitū și mazilie, Septemvrie 14 zile, la velétul 7209. Érá cu uă și mai 'naite, petrecuse pe unū solū Moskicescū, anume Emeliano Voznițin Armistițium, carele pe la Crim aū trecutū, mergēndū la Țarigrad, și aū zăbovitū acolo doi ani pentru graiurile păcei, carele aședase pe 25 de ani antéiu. Și așa învartejindu-se de la Țarigrad, aū venitū pe la Moldova, prin Iași, și aū trecutū pre la Soroca în cea parte. Érá pre urma lui ce aū fostū mai rămasū altū solū la Țarigrad, anume Gospodin Ucrainețū Ceredaeav, prin porunca stăpână-sei, Impératului Mosk, aū legatū pace, tocmai pe 30 de ani, în anul de la Christos 1700, fiindū amu la scaunulū Țarigradului Impératū Sultan Mustafa, feciorulū cel mai mare al lui Sultan Mehmet, carele aū luatū Camenița.

De a doua domnie a lui Constantin Duca Vodă, velétu 7209.

Dupe mazilia lui Antioh Vodă, feciorul lui Cantemir Vodă, età de al doile rîndu au venitî cu stégî la Domnie Constantin feciorul Ducăi Vodă, cu a doua domnie, fiindu cursul anilorî 7209, la luna lui Septemvrie 4 zile, când au îmbrăcatî caftanî de domnie. Şi dupe obiceiî îndată au trimisî de olacî, de acolo de la Pórtă, cu unî Turcî, pre al sêu credincios, pre Costea Căpitanul, cariî au sositî în Iaşi Septemvrie 14, în ziua Crucii, diminêta, după ce au eşitî boierî de la Leturghie, şi pre toţi i-au cuprinsî în visterie, închidêndu porţile curţii tôte.

Şi mai vêrtosî acel Costea Căpitanul avea poruncă sê prindă la mână pre Iordachi Ruset vel Visternicî, şi pre Lupul Bogdan, Hatmanul; şi așa vr'o sêptemână de zile i-au păditî cu slujitorî, şi ziua şi nóptea, prin pregiurul curţii domnescî, până ce au purcesî Antioh Vodă cu mazilie în gîosî, şi totî nu i-au pututî prinde; că pre Iordachi Ruset Visternicî 'l-au scosî cu meşterşugî din curte Ilie Cantacuzino Comisul, îmbrăcându-l în haine prôte, în locî de comîşa, mergêndu pre lingă boierî pe gîosî, ducêndu în spate şi uă epîngea. Şi așa au trecutî pen strêjă, pe pórtă cea mare, şi nime din strêjerî nu 'l-au cunoscutî. Êră pre Bogdan Hatmanul 'l-au scosî altul din boierî, alţiî dicî cum au datî şi Costîi Căpitanului căţi-va banî de s'au scosî; ce orî-cum au fostî, că totî cu meşterşugî 'l-au scosî.

Bogdan Hatmanul, după ce au scăpatî din curte, au fugitî în ţera Muntenescă, şi acolo încă au trimisî Constantin Duca Vodă pre Dumitraşco Buhuş, cu meşterşugî, în chipî de pribagî, ca sê-l împuce. Ce apoi Dumitraşco Buhuş măcar că au fostî vêrî premare cu Constantin Duca Vodă, nu s'au abătutî spre ucidere, sê-şi pérđă credinţa de către moşia sa, sê se chieame ucigaşî; ce au făcutî chrestinesce, dândî scire cu taină lui Bogdan Hatmanul, care apoi şi el făcêndu meşterşugî, prindêndu pre Dumitraşco Buhuş şi cercându-l au găsit pistol micî, în mînică supusî, şi așa dândî scire lui Basarab Vodă, 'l-au pusî la oprêlă de au şedutî câte-va zile la închisóre, şi pre urmă 'l-au slobođitî; şi cu acêstă socotêlă şi meşterşugî au hălăduitî şi Bogdan Hatmanul de mórte.

Êră Iordachi Ruset Visternicî, au fugitî în ţera Leşescă, după ce au scăpatî din curte; ce pre urmă i-au adusî în credinţa pre toţi boierî cariî au fostî fugitî, Constantin Vodă, şi au venitî şi Iordachi Ruset Visternicî, şi 'l-au pusî Vornicî mare de ţera de gîostî; êră Bogdan Hatmanul totî n'au vrutî sê vie din ţera Muntenescă, asteptândî la cea de apoi, la ce va eşi lucrulî.

Şi așa Constantin Duca Vodă, domnindî cu pace în anul d'ântêiî, êră în al duoilea anî au ziditî din temelie şi o monastire frumósă, şi fórte iscusită, în târgî la Galaţi, unde este hramul Adormirea prea Sfintei de Dumneđeî Născătóre şi pururea fecióră Maria, înzestrând'o cu moşî şi cu bucate şi cu veşminte scumpe; şi au închinat'o la sântă monastire de la Mavromol, care monastire este deasupra Feanariului, de unde se lăţesce marea Négră, aprópe de Țarigrad.

Aşijderea şi Monastirea lui Danco, cărea au fostî mainte beserică de mirî, de 140 anî, êră acmu într'acêstî anî au făcut'o monastire, dându-l moşî din lo-

cul târgului Iaşilor, şi bucate, şi au închinat-o la Rumeli, la o monastire unde este hramul patru-deci de mucenici.

Aşijderea şi monastirea de la Copou, carea au fostă zidită de Vasile Vodă, şi fiindu rescôle s'au fostă pustietă de câţiva ani, fiindu arsă, numai pétra rămăsese, o au tocmită ca de isnovă, Constantin Duca Vodă, cu de toate podóbele, şi pe din întru şi pe din afară, precum se vede aevea şi astăzi.

Făcut'au şi case domnesci la Mitropolia din Iaşi, la biserica Albă, carea este zidită de maică-sa, de Dómna Anastasia, şi au tocmită şi feredeul cel mare a Treisfetitelor, aducându meşteri din ţera Turcescă, care feredeul este zidit din temelie de răposatul Vasile Vodă, şi s'au fostă pustietă rău din vremea Craiului Leşescă, când au fostă venită cu toate puterile lui, în două rînduri, de au călcată ţera Moldovei, şi au jecuit-o la dîilele lui Cantemir Vodă, când au luat şi pre sfântul Mucenic Ioan Novii, precum scrie şi mai sus; atunce au stricată Leşi şi feredeulă, că au ruptă uă bucată din căldarea cea mare ce este zidită sub feredeie.

La această domnie a lui Constantin Ducă Vodă, măcar că se împăcase toate ţerile, érá despre Turci era mare asuprelă, că au începută a cere toate obiceiurile de plină, cumu'i *Baircamlicul*, *Mucareame*, *Cearasăul*, şi altele multe, carele pe vremea rescóloră le lăsase Turcii, fiindu ţera stricată şi risipită. Şi lingă aceste adăogându-se adese schimbările Domnieloră, s'au socotit de s'au vîndut văcăritulă, la Koki-veki, ca gorştina de oi, şi desetina de stupi; ce póte fi, neputendu-se plini poruncile Impărătesci nice cu atăta, s'au mai scorinită pe vină câte 2 bani pe vadră, cine pre câte bui au avut, însă mima în tîrgu în Iaşi, la neguţatori şi la Tîrgoveţi; érá boierii n'au dată.

Aşijderea şi la vremea desetinei, au mai adaos pre bani desetinei céră şi miere, osebită de bani desetinei, ce mai mare ciudă era celora ce aveau uuma mascuri, că n'aveau de unde da céră şi miere.

Deci, vedendu Constantin Vodă aceste obiceiuri nu bune, au socotit cu Archiereii ţerei şi cu totu sfatul său şi au legat cu mare blăstemă, şi văcăritul şi céracu mierea să nu mai fie. Însă au făcută sôbori în divanul cel mic, strîngendu-se ţera şi boierimea, şi s'au îmbrăcat toţi archiereii în vestmintele sale cele archieresce, şi ântău s'au sculat Domnul Constantin Vodă în picioare, luânduşi gugiumana din cap, plecânduşi capul cu chipă smerit spre ţeră, de şi-au cerşit ertăciune, căci în domnia lui s'au isvodit aceste obiceiuri de mare neputinţă a ţerei. Şi aşa ţera cu toţi cu dragoste au strigat pînă în de trei ori: «*Dumne-deu s'el erte*».

Érá după ertăciune, pus'au de s'au cetit testamentulă carele era scris cu blăstemă, întru auzitulă tutuloră, stăndu în picioare şi Domnul şi Archiereii, şi cu toţi au disu: «*Amin!*» şi au blăstemată să nu mai fie în veci aceste obiceiuri. Şi s'au făcută patru testamenturi, cu mare blăstemă legate, şi asupra acelora cine s'ară ispiţi să mai deslege; şi unul s'au dat în Vistierie, érá cele-lalte pe la episcopii. Şi aşa s'au răschirat şi sôborul, mulţămind ţera lui Dumnezeu şi Domnului de bucurie ca acésta, că se lipsise amu mulţi pămînteni de vite pentru réul văcăritului.

Intrăcestă ană au venit din Tarigrad un sol a Moscului carele a legat pace.

cu Turcii, pre urma altor soli moschicesci, anume Knéz Dimitrie Golițin, pre carele dacă 'l-au vëdută Constantin Duca Vodă sosită în Iași, 'l-au poftitū sē-i boteze unū cuconū ca sē-l fie cumătru; și îndată aū priimitū și i-aū botezatū. Și i-aū făcutū Constantin Vodă masă mare, și cu multă veselie 'l-aū cinstitū, ca pre unū Voevod; carele acestū solū, Knéz Dimitrie Golițin, și astădī este Voevod, la Kiev. Și după purcesul solului din Iași, aū și începutū neprietenii a cuvēnta de rău pe Constantin Vodă, punēndī acea cumētrie la mare socotēlă, care spunū cum d'intr'acēstă pricină i s'aū tāmplatū și mazilie.

Dupē aceste tōte, domnindū Constantin Vodă țēra Moldovei, s'aū fostū rēdicatū Sultanul Devlet-Gherei cu Nohaii, și cu toți Tătarii Bugeacului, asupra Impērăției Turcului, carele Devlet Gherei este acmu Han. Decī, după ce aū făcutū Turcii pace, aū trimisū la Tătarii ca sē-și dea *Cazan-Ahcesi*, și ei nu vrēu sē'lū dea, și pentru acēstă pricină aū făcutū zorbalicū, de aū făcutū rēsboiū cu Turcii, la Smil, și închisēse amu în cetate și pre Iusuf-Pașa Saraskerul, și arsese țērgul Renii și alte sate prin pērgurū, și prădaū peste totū locul pe acolo, și nime nu le putea sta înainte. Ce norocū aū avutū Turcii că n'aū înghețatū intr'aceia iērnă Dunărea; nu scimū la cea de pe urmă cum ar hi fostū; ēră așa spunū că de ar hi înghețatū Dunărea, și cum se gătise Tătarii, tocmaī la Țarigrad arū hi ajunsū cu pradă intr'aceia iarnă.

Atunce de sīrgū trimisēse Devlet Gherei Sultanul firmanul seī cu unu Mirzac la Constantin Duca Vodă, dāndu-i poruncă cum mai de sīrgū sē se scōle cu tōtă ôstea sa și sē-i inērgă intr'ajutorū asupra Turcilor; ēră nemergēndū vor pradă țēra Moldovei. Ce vēlēndū Constantin Vodă unū greū ca acela, care dīcū sē hie mersū porunca ca aceea și la Basarab Vodă, Domnul Muntenescū, și așa Constantin Vodă temēndu-se mai virtosū de pradă, fiindū Tătarii buzurluiți, și inherbāntați, și făcēndū atātea rēutāți în olatul Turcescū, precum s'aū pomenitū mai susū, numai ce i-aū căutatū a merge la ôste. Și după ce s'aū gătītū, pornit'aū agārlăculū înainte cu Seimenii, pedestrime, de ajunsese amu la Vasluiū, ēră singurū aū purcesū a treia dī din Iași, Fevruarie 8 dīle, și aū masū la Scānteia. Acolo i-aū sositū de sīrgū ispravă, de aū datū în grabă 15 pungi de bani Sultanului, și s'aū întorsū din calea aceea de la Scānteia înapoi la scaunū în Iași.

Ēră Tătarii vēlēndū că nu înghețā Dunărea, îndată s'aū slăbitū puterea lor; că amū fugise uā samă de Mirzacī, de aū mersū la Pōrtă, trāgēndū pīră a supra Sultanului și altor Mirzacī, cariī aū fostū pricina zorbalicului din începutū. Și așa Impērăția aū și orōnduitū o samă de ôste Turcescă ca sē mērgă asupra Bugeacului; și așa s'aū datū și Tătarii înapoi, unii intr'o parte alțiī intr'altă parte dosindu-se, aruncānd tōtă vina asupra lui Geaun Mirza. Ce dacă aū sositū și Cazi-Gherei Hanul, din porunca Impērătescă, așa aū mersū asupra Sultanului, lui Devlet-Gherei, că-i era frate, și așa 'l-aū luatū cu toți Mirzacii cariī mai rămăsese cu dīnsulū rocoșelnici; se pusese ei cam d'ântēiū improtivă cu rēsboiū, ce nu le-aū sporitū. Atunce și pe Geaun Mirza 'l-aū luatū cu totū ogéoul lui, și pre toți i-aū gōuitū fōră drumū pin stuhū; și asēși i-aū trecutū peste Nistru, de i-aū dusū la Ordie; că acum se înțelesesē că tōtă pricina era zorbaliculū despre Geaun Mirza. Mers'aū atunce și Constantin Duca Vodă până la Chișinău cu ôste, că era în luna lui Maiū, și s'aū împre-

umatu cu Hanul, la locul ce se chiamă Gómëna; și acolo zëbovindü vr'o lună de zile, s'aü invârtejitu în scaun la Iași.

Dupë isgonirea Sultanului, câtă stricăciune aü făcutü Tătarii în raiaua turcëscă, pus'aü Turcii bumbașiri asupra lorü în Bugeacü de aü plătitü totü, și a Turcü, și a Chrestinü, pre Tefterü, cui ce aü peritü, și până în bușile de lemnü, vase deșerte, tôte pagubele aü plătitü cu prețü. Și de osebi de aceste, trimis'aü Impërăția Eniceri asupra lorü de aü iernatü, și multü supëru le-aü făcutü într'acea iernă, că-și rideaü aeeva de femei și de fetele lorü. Și așa aü pățitü Tătarii pentru acea greșelă a lorü.

Eră Constantin Duca Vodă, spunü că aü fostü trimisü câte-va care de sare și cu vinü în țëra Căzăcëscă, făcëndü neguțatorie; alți dicü că dintr'acele bucate aü trimisü și peșkeșü cumătrului seü, lui Dimitrie Golișin, Voevodului de Kievü. Aü eșitü cuvëntul de la neprietenü cum este së fugă într'acea parte de locü; decü Impërăția aü rëpeșit fermanü cu Hasan Vezir Aga, la Iusuf Pașa Saraschierul de la Babaoa, de aü trimisü föră veste vr'o cincü sute de Spahii de 'l-aü rëdicatü din Iași, și 'l-aü pornitü cu tötă casa lui în giosü, de 'l-aü dusü la Impërăție. Și aü Domnitü Constantin Duca Vodă într'acëstä a doua domnie a sa numai 2 ani și 9 luni, și s'aü mazilitü la velëtul 7211, Iunie în 15 zile.

Și în domniea lui aü tăiatü capulü lui Goie, căpitanulü de la Cohurluiü, cu pravila, pentru căci aü răpitü uă fată logodnică altuia, și 'l-aü îngropatü la Sânțul Nicolai, și bucatele lui încă aü datü fetii.

Eră Constantin Vodă, aü mersü domnesce, pecum vei ceti înainte.

De domnia lui Michaiü Vodă Racoviță, velëtul 7212 Septemvrie 23.

Făcëndu-se într'acesta chipü cu Spahii rëdicătura domniei lui Constantin Ducă Vodă, precum s'aü dîsü mai susü, la fermanü scria ca së rămână în scaunulü Iașilorü caimacam Iordaki Ruset Vornicul, carele dupë ce aü înțelesü și aü venitü la curte, îndată, dupë obiceiü, aü poruncitü së se ia samă ce bucate rămânü în curtea domnescă. Așijderea și Moldovenii, cum li'i firea de suntü gata la gâlcevitü, alesü la mazilitul Domnilorü, pôte fi că boğații fiindü necăziți și asupriți de acel Domnü, și facü și ei atunce calabalicü câtü potü; ce de vomü socoti la dreptate, că Domnii toți suntü bunü, și ar face tuturorü dreptate, numai totü vina boșierilorü, cari suntü îndemnători și îmbunători spre stingerea unulü altuia.

Constantin Vodă, dupë ce vëdu la căimăcămie pre Iordachi Vornicul, nu îi păru bine, socotindü cele de pe urmă; ce fiindü și unü Domnü meșterü și istețü la firea lui, într'acela ceasü pe taină aü rëpeșitü în cai de olacü pe Paleologü la Iusuf Pașa, Saraschierul de Babaoa, fiindü într'acea vreme Pașa la Chilie, trimițëndu-l și peșheșü 600 de galbeni roșii, și o blană, și unü cal, și unü șolmü; și a treia zi aü venit un Agă, anume Chiosă-Agă, cu ferman, cum Constantin Duca Vodă nu este mazilü, ci 'l poftesce Impërăția ca së mERGă cu toți boșierii țerei la Pörtă, föră câtü Ioan Buhuș Logofëtulü ca së rămăte Caima-

camă în scaun. Deci, pe Iordachi Rusetă Vornicul îndată popriră, și pe alți boieri câți fură acolo; că alții din boieri erau fugiți mai 'nainte în țera Muntenescă, anume Vasile Vornicul, Mihălachi Racoviță Spătar, Ilie Cantacuzino Paharnicu, Ilie Catargiu Comisă, și alții mulți, de frica lui Constantin Vodă. Și trimisese Constantin Vodă la Pórtă cu piră asupra lor, și așa au venit un Kapegi-Bașa, cu ferman împărătesc ca să i iea cu sila din țera Muntenescă, de nu vor merge de bună voință, ca să i ducă la Constantin Vodă, carele multă cheltuială făcuse, și totu n'au putut face nimic. Atunci au mazilit Constantin Vodă și pre Sava Mitropolitul, dându'i vină că n'au vrut să meargă la marginea țerei Muntenescă, la Focșeni, să cheme boierii pribegi, în credință, pe cuvântul Domniei. Alții spun cum pentru că n'au priimit ca să deslege văcărul, că au fost legat mai 'nainte de Antioh Vodă; ce cum au fost, totu pentru o pricină 'l-au mazilit. Și au pus Mitropolitul pe Misail Episcopul, ot Roman, carele apoi au mers cu Donici vel Logofetă, și împreună și cu alți boieri, la Focșeni, de au chemat pre pribegi în credință, și uni amu trecuse în țera. Purcuse și Vasile Costache Vornicul, ce pripindu-l mórtea, acolo s'au sevîrșit.

Éra Mihălache Racoviță Spătar, și Ilie Cantacuzino Paharnicu, și alții, totu nu vrea să vie; éra cuvântu trâmiteau că vor veni și ei. Ce întorcându-se și Kapigi-Bașa, venind în Iași, și-au luat ciubotele ce au fost de la Constantin Vodă și s'au dus la Țarigrad cu atâta ispravă. Ce de aceste ajunge câtă amă povestită, și se venim la cuvântul de mazilia lui Constantin Duca Vodă.

După ce i-au sosit altă fermană lui Constantin Vodă cu Chiusea Aga de la Chilie, de la Iusuf-Aga Saraskerul, precum s'au ăisă mai sus, și după ce au aședat pre Ioan Buhuș Logofetă Caimacamă, și eșind cuvântul, precum Constantin Vodă nu este mazil, ci 'l poftesce Impărăția să meargă la Pórtă cu boierii țerii; și așa înveță Constantin Vodă pre Turci, că îi impluse de bani pre toți, ca să i prindă pre boieri; și așa, ce ăise cel Agă: *tut şulnar*: ce boierii ticăloși, neșciind ce este meștersugul acela, în ce chip este, începură a fugi din Divan; Turcii i-au luat în gónă; deci, pre uni i scoteau de prin podul Divanului, pre alții din Visterie și de la îmblători, că umpluse toate găurile de dênșii; și mulți se lepădau, jurând Turcilor că nu sunt boieri; (ca sântul Apostol Petru, când s'au lepădat de Domnul nostru Iisus Hristos, înaintea Evreilor, cându îl munciau; deci frica așa face). Ce așa, prindându-i pre boieri, pre uni i-au pus la feare, pre alții la paze; éra cari țineau cu Constantin Vodă erau slobođi, până s'au gătit cu toți de calea Țarigradului.

Și așa, Constantin Duca Vodă, cu acest meștersug, au rădicat totu ce au avut din curte, de au încărcat și bucate, și vinul, și grăul, până într'un cap de ăță, de au lăsat numai pētră sacă. Și au pornit la Galați, unde, de acolo au încărcat în corăbie și au trimis la Țarigrad.

Éra singur, când au purces Constantin Duca Vodă din Iași, au eșit domnesce, cu tabulhana, cu slujitorii, și pre toți boierii i-au luat cu sine; cari vedându nevoia și fiind sub paza Turcilor, numai ce le-au căutat a mergere; din cari erau: Iordachi Vornicul, frate-său Manolachi Ruset biv-vel Postelnică,

Ciocârlan vel Vornică, Savin vel Ban, Lupu Costaki, Pavel Rugină vel Şetrar, şi alţii mulţi. Era când au fostu la Galaţi, au începutu Constantin Vodă pre unii din boierii a'î maşili, pre alţii a'î boieri; ce acolo, decă au trecutū Dunărea, au sositū in urma lui, la Galaţi, şi alţi boieri, cari au fostu pribegi, rămaşi in ţera Românească, anume: Mihalachi Racoviţa biv Spătar, şi socru-sēu Dediul Medelniceru, Ilie Cantacuzino biv Paharnicū, Ioan Sturza, Gheorghiţa biv Sērdarū, Costachi biv Sērdar, şi alţii mulţi, cari nu'î putemū scrie totū anume. Deci, indată cum au sositū in Galaţi, au şi începutu a prinde pe ómenii lui Constantin Ducă'î Vodă, şi pre unii i-au trimisū pre la ocnă, pre alţii in butuci; că acum le dedesē scire boierii cei-alţi de peste Dunăre, cum au slăbitū puterea lui Constantin Duca Vodă; că, la Macin, se tâmplase de au născutū pruncū Dómna lui Constantin Vodă, şi numaí o di după nascere au asteptatū Turcii. Era decia n'au mai lăsatū, ce cu mare sirguelă 'l-au şi pornitū de a dóua di, de la Macin şi pe boieri încă i-au slăbitū din pază; cari dacă s'au vėdutū slobođi, iscodindū, din Turci, au priceputū că'î meştersugū, era totū nu se incredeaū. Era scire au datū boierilorū la Galaţi ca sē sirguiescă sē vie pre urma lorū la Udriū, câtū de mulţi, şi sē mai stringă cate-va capete şi din ómenii de ţeră. Şi după porunca lorū, așa au făcutū: au strinsū ómenii de ţeră, şi au purcesū la Udriū după cei-alţi boieri.

Era Constantin Duca Vodă au mersū până la Udriū, totū domnesce, din conacū in conacū, totū cu surle şi cu dóbe, încă şi cu trımbicerii Leşesci; era au şi cheltuitū câtū-va cu Turcii, socotindū ca sē-i infricoşeze pe boieri, sē-i induplece sub voia lui. Spunū, precum îi era cārmuitorū Panaiotachi, vel Postelnicū al sēu; trimisese Constantin Vodă înainte la Pórtă, ca sē facă firman pentru boieri, după ce vorū sosi la Udriū, sē-i puie la poprelă, care dicū că au fostū şi isprăvitū. Ce boierii încă nu dormiaū, că au fostū trimisū şi ei, prin taină, de au repeđitū inainte la prietenii sēi de le făcuse amu ferman gata, şi le dedese in mână, scriindū ca sē le dea pace până la divanū, cum s'au şi tâmplatū. Că dupe ce au sositū Constantin Vodă la Udriū, indată au şi trimisū unū céuşū ca sē'î rēdice de la conacul lorū, sē'î ducă la oprelă, ce indată şi arētară boierii ferman; ce cum vėdu céuşul fermanul, indată se ruşină şi îi lăsă.

Intr'aceia dată, când au sositū Constantin Vodă la Udriū, éta că s'au aşıţatū şi zorbalicū intre Impērăţia Turcēscă; ce cum au fostū lucrul, au biruitū partea boierilorū. Era pe Constantin Duca Vodă l'au trimisū Turcii surghun tocma la cetate la Cavala, de au şedutū acolo la poprelă câte-va lunī, până au eşitū de la inchisóre. Şi așa au fostū mazilia lui Constantin Duca Vodă.

După ce s'au vėdutū boierii de Constantin Duca Vodă mintuiţi, au şi ajunsū la dēnşii Antioh Vodă, feciorul lui Cantemir Vodă, carele mai fusese Domnū o dată in ţeră, precum s'au scrisū mai susū, poftindu-í ca sē le fie Domnū, precum le-au şi mai fostū; şi *nici-unii*, dicēndu-le: *n'aţi avutū de către noi strımbătate*. Şi se apuca așa cum: *«Ei voiū rēdica tótă cheltuēla, de către mine, era nu de la ţeră*. Şi dedese cuvēntū şi boierii, cum pe voia Măriei sale va fi; era la inima lorū altele cugetaū, însă nu toţi, ce o samă, cari erau mai frunte. Aşijderea nici Antioh Vodă nu se lăsa in nădejdea aceea numaí, ce şi-au fostū aşedatū lucrurile despre Vezirul, prin miđlocul lui Ienicer-Agasă cu giuruite;

și ascepta din césu in césu ca să mérgă să imbrace caftanū de domnie; și cu nădejdea aceea s'aū scăpatū.

Că într'acestū anū, la veleatul 7211, precum s'aū pomenitū mai susū, fiindū zorbalicū între Impărăția Turcescă, de s'aū mazilitū Sultan Mustafa Impăratul, feciorul cel mai mare al lui Sultan Mehmetū Impăratul, carele aū fostū luatū Camenița, și in locul lui stătu frate-seū Impăratū cel mai micū Sultan Ahmet; și aū făcutū boierii multă zăbavă acolo până s'aū aședatū Impărăția Turcescă. Érá când s'aū trezitū Antioh Vodă, ei didese la Impărăție arzu, rugându-se ca să le dea domnū țerii dintre dinșii, că s'aū săturatū de domni străini, și incepuse a se jelui și de Antioh Vodă. Decī, el vędëndū așa, îndată aū dositū să nu cadă la vre-o închisore, și îndată aū lipsitū. Érá boierilorū le-aū eșitū de la Impărăție răspunsū, după pofta lorū, pe carele și-orū alege dintre sine, acela să le fie Domnū țerii lorū.

Și așa fiindū pe voia lorū, se sfătuiră boierii, și aleseră dintre dinșii pre Mihălache Racoviță ce aū fostū vel Spătarū, pre carele arētându-l, 'l-aū dusū la Vezirul de 'l-aū imbrăcatū după obiceiū cu caftanū. Pre urmă aū mersū de aū sērutatū și pōla Impăratului, carele atunci stătuse Impăratū Sultan Ahmet. Și acestea aū fostū la veleatu 7212 in luna lui Septemvrie in 23 de zile. Și purcegându de acolo domnul cu toți boerii și cu țera câtă mersese acolo, aū sosit in Iași in luna lui Noemvrie in 19 zile in postul Crăciunului. Și aū mersū la biserica cea Domnescă la sfintul Nicolae, unde i-aū cetitū și molitfa de domnie Grigorie Arhiepiscopul proin de Ohrida, impreună cu Misail Mitropolitul țerii, și cu totū clirosul bisericii. Și decia i-aū pusū nume de domnie Mihaiū Vodă. Și după ce s'aū aședatū la scaunū, și decia aū domnitū numai unū anū și patru luni, fără 14 zile, că i-aū venitū mazilie Fevruarie in 12 zile, la veleatu 7213; și s'aū dusū mazil cu tōtă casa lui la Țarigrad. Érá in locul lui stătut'aū la domnie Antioh Vodă, feciorul lui Cantemir Vodă, cu a doa domnie.

Intr'acéstă domnie aū mai adaosū Mihaiū Vodă Biserica cea domnescă de pe pōrtă, carea este zidită d'ântēiū de Stefan Vodă Tomșea, și era biserica mică; ce apoi Mihaiū Vodă aū stricatū clopotnița, sub carea era visterie ântēiū, și aū lungitū biserica cum se vede acmu.

Așjderea și camăna, și bezmānul cu cepărie ce aū fostū dāndū cārșmele din tōtă țera, că pe la tērguri aū fostū scutindū boerii cei mari și mici cārșume, așjderea și Archiereii și Monastirile; érá Mihaiū Vodă aū legatū acestū obiceiū, să nu mai fie cārșmă scutelnicū a nemēruia pe la tērguri in tōtă țera, ce să albă a da venitul totū deplinū la domnie. Érá la țera de la cei mari, pēnē la cei mici, și pēnē la țeranī, pe a cui moșie va fi cārșmă, aceluia să dea venitul. Érá de camānă ce se lua la domnie să n'albă a mai da, care de atunci așa stă neclătitū.

**De a doa domnie a lui Antioh Vodă, feciorul lui Cantemir Vodă, fiind
cursul anilor 7213.**

După ce au mazilită Impărăția pre Mihai Racoviță Vodă, dat-au steagă de domnie lui Antioh Vodă, feciorul lui Constantin Cantemir Vodă, la veleatu 7213, in luna lui Fevruarie in 2 zile. Și acesta-i fu a doua domnie; deci au zăbovită la Pôrtă mai vr'o 4 luni. Și purcegând spre țeră, au sosită la scaunū in Iași totū intr'acestași anū, in luna lui Maiū in 21 zile, Lunī, in ziua de sfintul Constantin și maică-sa Elena Impărății. Și când au sosită la valea Ezărenilorū, viindū cu alaiū Impărătescū, după obiceiū, unde au asceptatū țera și boierī, deci cum au trecutū valea Ezărenilorū și s'au suitū in dealū, acoloa i s'au inchinatū toți boierī, și 'l-au sêrutatū pōla de călare stândū. Și așa cu toți cu mare pohvală au intratū in tîrgū in Iași, și după ce s'au cetitū fermanul Impărătescū, au șeșutū Domnul la masă cu toți boierī și s'au veselitū intr'acea zi cu toți, dândū laudă lui Dumnezeu de Domnū bunū ce le-au venitū.

Intr'acestū anū s'au născutū unū copil in Braniște, la unū omū anume Tôder, fără mîni și fără cerul gurii, și au trăitū numai o săptămână și au muritū. Povestescū ômenī, unde se facū de aceste semne nici de unū bine nu este.

Deci, cândū au fostū la alū doilea anū al domniei sale, au mersū Antioh Vodă, la tîrgū la Hărlău de au socotitū pentru biserica cea domnescă, care este zidită de Stefan Vodă celū bunū, din veleatu 6995; și au vrutū sē o tocmască sē o inzestreze cu moșii și cu bucate, sē o facă monastire și sē o inchine la Sfintagora; co apoi n'au sirguitū și cu fapta sē-și plinescă gîndul desêvêrsitū, și au rēmasū lucrul in deșertū.

Intr'acestași anū s'au apucatū Antioh Vodă, de au ziditū monastirea de pētră din temelie la Milcovū, ce se chiamă Mira, cu zidū de pētră pen pregiurū, unde este monastirea de lemnū, făcută de tată-sēi de Cantemir Vodă, și au fostū ispravnicū Cîrstea Vornicul.

Intr'acestași anū au făcutū Antioh Vodă tutulorū monastirilorū câte suntū in țeră, de le-au așeșatū cu ruptă, și le-au făcutū și testamentū, carele 'l-au legatū cu mare blêștēmū împreună cu Archiereii țeri și cu totū sfatul sēu de la mare pēnē la micū iscăliț, cum sē nu mai fie amestecate la dări cu țera, ce sē-și plătescă rupta pe sfeturī; pe cum au făcutū și Mihaiū Vodă ruptă monastirilor Ierusalimului ce suntū din țeră inchinate acolo; fiindū atunce venitū aice in Iași rēpausatul fericitul Dositheiū Patriarchul de Ierusalimū.

După aceste tôte, intr'acestă tōmnă s'au isvoditū și vedritul pe vinū in tōtă țara unde suntū vii, de au datū toți câte 2 bani de vadră, care acestū obiceiū au purcesū de atunce ca unū pojarū viilorū, pe cum vei ceti înainte la rōndul sēu; că apoi Mihaiū Vodă 'l-au adaosū pēnē in 4 bani de vadră, 2 bani cela ce vinde, și 2 bani cela ce cumpără, érá carele nu vinde, plătesce singurū acei 4 bani de tōtă vadră.

Osebitū de acēsta, au mai eșitū și altū obiceiū noū, anume fumăritul, totū intr'acestū anū iarna, câte 2 orți de casă, și de grajdū cine avea, saū de poeată iar 2 orți, in tîrgū in Iași. Érá la țeră au datū ômenī fumăritū, câte 1

zlotă de casă. Aceste obiceiuri bune s'au isvodit în zilele lui Antioh Vodă de 'l-au rămas pomană.

Eră cându au fostu acmu la veleatu 7215, eră de la Hristos 1707, iarna, au intrat cu oștile în țara Leșcă Impăratul Moscului Petru Alexeevici, de au iernat peste Leși, și au mers și la cetatea Jolkva, unde este aședat și sfintul mucenic Ioan Novii, carele au fostu a Moldovii odor, și 'l-au luat Craiul Sobietiski, cându au fost venit cu toate puterile sale asupra Moldovei, la veleatu 7194 în luna lui Avgust, la zilele lui Cantemir Vodă bătrînul, precum s'au scris și mai sus la rândul său. Deci, aflându-se Țar Petru la Jolkva, au fostu socotit Antioh Vodă, se trimată sol pre Savin Banul ce'l poreclia Smucicane, se i se roge pentru sfintul, ca se'l dea înapoi țerii Moldovii, precum au fostu, că țera n'au fostu cu nimic Craiului Leșcă datore. Și de ar fi trimis cu rugămintă cum gâdisă, pôte l'ar fi și dat pre sfintul; ce nu 'și-au plecatu cugetul, și așa au rămas lucrul, că 'l-au și venit poruncă se se gătescă de mers la cetatea Tighinii.

Intr'acestă an în luna lui Februarie au venit veste de la Țarigrad aice, cum au răpausat fericitul părintele chir Dositheii, Patriarchul sfintei cetăți Ierusalimului, și a totă Palestina, carele multă nevoie au pus pentru credința pravoslavnică, și au întemeiat Sfintul și de vieță făcător mormântul a Domnului nostru Iisus Cristos. Și multe cărți au scos în tipar împotriva Ereticilor, cu filosofia dascălului, că era un om prea învățat și îndrăzneț la cuvânt, și nu veghea voia din dreptate afară nici a domn, nici a boier, nici a bogat, nici a sêrac. Pene și împotriva Agarenilor de multe ori cu cuvântul s'au pus; eră în locul său aproape de mărtea sa au lăsat diadoh pre nepotul-său, Hrisanth Patriarchu, carele nu este mai gios la învățăturele didașilor de cât unchiu-său răpausatul Dositheii Patriarchul.

Tot într'această an, la veleat 7215 în luna lui Aprilie în 20 zile, Duminica Thomei, într'o săptămână după Paști, din porunca Impărătescă au purces Antioh Vodă din Iași la cetatea Tighinea, și în 23 zile acestei luni Mercuri au ședut la Chișinău în ziua de sfintul Gheorghe. De acolo au purces în gios pe Bic pe marginea țerii pene în țărmurile Nistrului la sat la Davida la hotarul țerii, și au ședut acolo o săptămână. Și de acolo au mers saltu numai cu curtea sa Antioh Vodă la Tighinea de s'au împreunat cu Iusuf Pașa Sarascherul la corturi delaturea de Tighinea. Apoi a treia zi au venit și Pașa la tabără la Antioh Vodă, la sat la Davida, numai cu curtea lui, și au poposit acolo de au odihnit ca vr'o 3 césuri vedându tabăra, și 'l-au dăruit Antioh Vodă și un cal Turcescu cu toate podóbele. Și decia s'au învîrtejit Pașa iar la Tighinea. Și după aceea de a treia zi s'au sculat și Antioh Vodă, cu totă óstea sa din câtă avea, și au mers la Tighinea, și din sus de Tighinea pe podiș, despre Nistru, acolo era tins seivanul Pașii și corturile, unde acolo cu alai mergendu Antioh Vodă s'au adunat, și după obicei 'l-au îmbrăcat cu caftan, și pre boierii cei mari câți au fost. De acia Pașa s'au ridicat într'acea dată de acolo, eră Antioh Vodă s'au aședat acolo pe loc, între Varnița și între Tighinea de și-au făcut bordeie în pământ, alții colibi.

Muntenii amu venise înainte de săpa unii la șanțul cetății, alții căra la lemn;

că Muntenii adusesese și salahori, érá Moldovenii ba. Că într'acestú anú aú mai adaosú cetatea Tighinii Turcii de aú mărit'o cu șanțul ziditú de pétră, și cu tabii, și aú făcutú' și 4 porți mari zidite de pétră; și acu și-aú mutatú și Iusuf Pașa Saraskerul din porunca Impăratéscă scaunul Serdăriei din Babaoa la Tighinea de s'aú aședatú; carea de atunci aú cădútú mai cu deadinsul totú greul asupra țerei Moldovei, de cară în toți anii pétră și bolovaní, déră finú și lemne! De le trebuie o dógă, uă sítă încă alérgă la Moldova, carea vedemú că nici unú bine nu va fi de Moldova sêraca!

Ce dupe ce s'aú aședatú Antioh Vodă lingă Tighinea, vedéndú pre Munteni sâpândú și Turcii și Tătarii din Bugiacú, i s'aú făcutú rușine, și dîcéndu'í și singurú Iusuf Pașa: Beii! noi n'amú venitú aicea sê facemú zefchiurí, ce sê lucrámú sê plinimú porunca Impăratului cu o dî înainte. Ce atuncea și-aú cerșutú cu măsură o bucată de locú sê sape; și neavéndú cu ce săpa, i-aú datú de la Pașa traiste și sape și hârlețe totú cu samă, și nefindú salahori, aú pusú slujitorii la săpatú, siimenii de léfă și călărașii, și căpitanií și buluc-bașii, carií nu erau de acea trébă. Ce vedéndú că nu sporesce lucrul nimică fiindú ómenii puținii, decia aú pusú zapcii de aú scosú curtea tótă, și boierii cei mari și cei micí, și tóte diregătoriile, și de rușinea boierilor, săpat-aú câte-va dîle și Antioh Vodă singurú, îndemnándú pe boierii, și alți sê între în voia Turcilor; care și Pașa singurú trecéndú pe acolo cu cercarea, și vedéndu'lú sâpândú, 'l-aú lăudatú din gură dîcéndu': aferimú Beii! érá de la inimă nu scimú párutu-i-aú cu dragoste aú ba. (Că Turcului s'í daí bani și s'í scoí ochii).

Așa Antioh Vodă sâpândú la Tighinea, érá alții ilú săpa pe dînsul la Pórtă; că elú socotindu-se că este la trébă și la porunca împăratéscă, nu'și aducea aminte de mazilie, că tótă vara aú lucratú. Eră cândú aú fostú Iulie în 20 dîle, Duminecă sêra, i-aú sositú și mazilia; și nu i-aú fostú nici de unú folosú căci aú săpatú și singurú, ce mai mare defăimare și necinste de către Munteni, și de către Turci.

Atuncea aprópe cu vr'o dîce dîle mai 'nainte de mazilie, doué semne i s'aú arêtatú próste, și nime n'aú socotitú că nu este a bine. Ântéia, ședénd Antioh Vodă pe unú scaunú den afară de corturi, bîndú tiútîunú, érá unú Turcú aú datú cu pușca, dîcú, într'unú vênatú; așa aú datú Tureul samă dacă. 'l-aú prinsú și aú începutú a'l bate, érá glonțul aú trecutú vêjiindú aprópe pe deasupra capului lui Antioh Vodă, care îndată spălméntatú fiindú aú sáritú, și aú strigatú s'élú prindé. Ce fiindú Turcú 'l-aú cam bătutú și 'l-aú datú la Pașa.

A doa, venindu'í veste bună de la Țarigrad de la fratele sêu Dumitrașco-Vodă și de la Kapi-Kihăi, și de voia bună făcéndú masă mare, și veselindu-se cu toți boierii, și dîcéndú surlarii și trîmbicerii, érá unú căne de ogarú. mersă alătura cu mehterii, și el de urla și'l gonía; érá elú până în de 3 orí aú totú venitú de aú urlat'í. Eră la sêptémâna după aceea i-aú venitú și mazilie.

Atuncea aú fostú trimisú Antioh Vodă pe al sêu Spătarú al treile pe Constantin Silion zapcii la ținutul Fălciului; ce dândú peste dînsul ómenii lui Mihaiú Vodă carií mergeau la Iași, și așa aú luatú fuga și el s'aú silitú de aú venitú nóptea ca la 4 césuri Duminica spre Luní, de aú datú scire lui Antioh Vodă de mazilie.

A doua zi Luni, vedându că de nicăire nu sosesce nime nici cu o veste, s'au sculat singur Antioh Vodă de au mersu și au datu scire Pașii. Pașa atunci nu i-au dîsu nemică neavîndu nici o poruncă; érá cum au inseratú, au și trimisú vr'o 100 de spahii de 'l-au stréjuitú împregiurú peste nópte. A doua zi dimineța s'au rîdicatú de acolo Spahii, érá la chindie Marți cum au sositú veste și la Iusuf Pașa, îndată au trimisú Turci de ai sêi de l'au rîdicatú cu totul pe Antioh Vodă și 'l-au dusú înuntru în Tighinea și 'l-au așe-
datú la unú sêraiú, și cu pázitorí la tóte porțile. Și de aciea au trimisú Antioh Vodă ómení de casa sa, și au trimisú și Iusuf Pașa pre unú Agă al sêú cu Turci de au adusú și pre Dómna lui Antioh Vodă cu coconí cu totú, la Tighinea, și de acolo 'l-au pornitú în giosú pin Bugiacú spre Țarigradú. Și așa au hălăduitú și bieții boierí și slujitorii de sápătura șanțului, cá i-au lăsatú pre toți Iusuf Pașa Saraskeriul, de au mersú la Moldova.

Acestú Antioh Vodă când giudeca la Divanú, gróznicu era; întru totú sémăna tătane-sêú lui Cantemirú Vodă; giudețul lui ca pe pravilá era. Numai prea înfruntătorú era. Și nu numai spre cei micí, ce și spre cei mari; cá ántêiú la unú divanú au dîsu Vlădicăi de Huși lui Varlaam strigándú: *Popo! ce nu giudecú dreptú, cândú iți vinú cărțile-mele? ți-oiú rade pletele*. Atuncea Vlădica Varlaam eșind de la divanú cu lacrimí plângéndú și rêú 'l-au blêstematú. (De care așa scrie la cartea lui Sirah, la cap 11, de ȕice: mai înainte de ce nu vei cerca, nu huli; gândește ántêiú și atunci dojenesce.) Așijderea cine se piria alesú pentru vecinătate cu boierii, lesne da pre omú la vecinătate. Ce pentru unele ca aceste, și altele, se aducú necruțările domnielorú. (Dreptú aceea ȕice și sfintulú Prorocú Davidú, la psalm 31: Nu fireți ca calul, și catirul, cărorá nu este înțelegere.) Așijderea mai ȕice și la psalmulú 42: Giudecă-mé Dumneȕeule, și resgiudecă pira mea.) Decí ori cum nici o dată nici unú giudecătorú cu giudețul se nu se pripescá nici sê învoiască; cá unde este puterea acoloi și dreptatea.

Insă Antioh Vodă fórte era milostivú și alesú spre călugêri strêini și la monastiri; libovnicú și desfátătorú la mese mari; către boierii cei mari cu cinste le era, și către toți câți se aflaí la masa cea domnêscă, către toți cu glumi și cu cuvinte dulci vorbia. Lá preumblări și la vênaturí cu șoimi și cu ogari pururea ímbla, de se desfáta și cu mîncări, și bêuturi, și la arcú încă trágea bine.

Și în domnia lui d'ántêiú, fost-au aice în Iași unú slujitorú bunú, și de frunte cu casá și cu femeie, lefegiú; ci apoi nu sciú din ce priciná au fostú cá-și-au lăsatú casa și s'au dusú de s'au curtenitú la Hanul, și după aceea mai târȕie vreme venindú cu nisce porunci aice a Hanului acelu slujitorú anume Ștefan Boulú, și din simeția lui au suduitú pe Bogdan Hatmanul de față; carele apoi spuindú lui Antioh Vodă, cá 'l-au suduitú, láudándu-se cu Hanul cá-i va face și alta mai cu asuprá, ce cândú s'au desceptatú ómenii, a doa zi, 'l-au vêdutú pre Boulú spânduratú delaturea têrgului, și nu-iaú folositú nimieua.

Și într'acéstá a doa domnie a sa, aí domnitú Antioh Vodă; numai doi ani

și gîmătate fără 12 zile, și i-au venitî mazilia, Iulie în 20 zile, la Tighinea, precum s'au ținî mai sus, fiindu la velétul 7215.

De a doa Domnie a lui Mihaiu Vodă Racoviță, Iulie.

După mazilia lui Antioh Vodă, feciorul lui Cantemir Vodă, venit'au cu steagî de la Impărăție, la Moldova, cu a doa domnie, Mihaiu Vodă. Și au sositu la scaunu în Iași Noemvrie în 13 zile Joi, în ziua de sfântul Ión Zlataust, fiindu cursul anilor 7216.

Intr'acestași anu au venitî vara și locuste în țera Moldovei de au acoperitî cu taberile lorî pe multe locuri, și au mîncatî rîda de pâne la multe părți; și așa s'au îngropatî în țeră, care din anu în anu totu s'au îngropatî și s'au îmulțitî fără cislă de multe, pînă intr'acestu anu la veleatî 7220, și așa s'au adaosî de s'au îmulțitî, câtî nu se vedea sîrele de dînesele, când sburaî; ce nu era puțință sê mîrgă omul pe drumurî cîlare saî cu carul și de putîrea mare unde se tîmpla masul lorî. Ci atîta se scumpisê pânea, câtî s'au adaosî mare cumpînă ômenilorî spre fîmete; și acêsta fu certare de la Dumneđeu pentru pîcatele nîstre; cî preste aceste încă au mai trimisî sfinția sa Dumneđeu și oști strîine asupra țeriî, și schimbările Domnilorî adese, și cu obiceiurî izvodite de noî, și prădi și robî, precum veî ceti înainte la rîndul sêu.

Intr'acestași anu, la veleatî 7216, êră de la Hristos 1708, au și stricatî Mihaiu Vodă obiceiul desetinîi, și au scosî peste totă țera de au datî desătînă țerănesce și Mitropolitul cu Episcopîi, și boierîi cei mari și micî, și monastirile, și preoțiî, și tôte breaslele, cariî au avutî scutêla pre obiceiul carele au fostî legatî de la Domniî cei bîtrîni.

Și după ce s'au strînsî banii desetinei, au și făcutî cărți domnesci, cu mare blîstemî scrise, și au trimisî pre la tôte ținuturile făgăduindî tutulorî cî nu vorî mai da la anul viitorî desătînă țerănesce, ce vorî fi cineși după statul sêu în scutêla cî d'ântêi, și pre urmă strîngêndu-se și Archiereîi, vomî face și testamentî cu mare blîstemî. adevîrîndu-le cum cî se va urma după obiceiî. Și cu adevîratî așa au făcutî, și cu mare blîstemî au legatî, și cu strașnică afurisanie au scrisî testamentul, cî sê stea neclătîtî în veci, êră cine s'arî ispiti sê mai deslege, orî Domnî, orî Archiereî, saî cine ar hi îndemnătorî spre stricare, unî cî aceia cu totă casa lorî și cu feciorîi lorî împreună, sê fie cu Antîhristî, și cu toți diavoliî, sê ocineze focul cel nestînsî, și viermîi cei neadormîi, iprocî.

Și așa au iscălitî Mihaiu Vodă acel testamentî, și sfinția sa chir Ghedeon Mitropolitul a totă Moldavia, și acmu asceptau și pre cei-alți Episcopî viîndî de la țeră la Iași sê iscălescă și ei, și acêsta fu în luna lui Iulie. Ce apoi nu s'au ținutî de cuvêntî; ce de isnová au strîgatî la koki-vechi; cariî daca au vîđutî numai ce s'au miratî de faptă cî acêsta necuviîsă, cî atîta blîstemî ce au fostî legatî și apoi l-au cîlcătî.

Osebitî de acêsta, au mai adaosî și pogonăritul de viî intr'acêstă vară cu unî zlotî mai multî peste leu, de au datî biețiî ômeni cei cu viile cîte unî galbênî

de pogon, și tare se ofta și se văeta, și ei nu sciau ce li se găta la cap. Era când s'au trezit la vremea culesului le-au eșit și vedritul câte 4 bani de vadră și ultișe pogonăritul. Era încă bine nu se plătișe de vedrit, etă că le-au eșit peste totă țera și fumărit, de totu hornul, câte 2 ughi, de care daca au înțelesu ticăloșii pământeni mulți și-au stricat căsciorele de le-au răsipit din temeliei, alții răsipiau hornurile de pen căsciore; căci câte hornuri avea omul în casele lui de totu hornul da câte 2 ughi; și măcar că era iarna era bieții omeni și babele și altă sărăcime pustiau casele și fugiau în lume plângendu cu lacrimi suspinându; că altă căscioră nu plătea nici doi orți. Era încă și aceia cari au cumpăratu acelū fumăritu dela koki-veki li s'au stinsu a mulți casele, că au luatū bani de la Turci de au datū pentru slujbă, ș'apoī n'au pututū scote slujba la capu. Ce aceste obiceiuri de nevoie pōte fi că le-au scosū și Mihaiū Vodă, (că scrie la unū locū așa: Нужда боіа ихмѣниет закон. Adică, *nevoia schimbă legea.*) Era de au scosū de vr'o lăcomie, acole lăsămū în giudecata lui Dumnezeu, carele este sciutorū a totă inima și a totū cugetul omenescū.

Istoria pentru Craiulū Șvedulū Carol XII-lea, când s'au sculatū asupra Impăratulū Petru Alexevici, la anul 1709.

Acestū Craiū fiindū cu mare sumeție și cu multă îndrăsnire, s'au fostū sculatū asupra altorū stăpînitōri cu ște: asupra Craiulū Poloniei, și a Craiulū Danimarcēi, și a Curfūrst de Brandenburg, și a Curfūrstū de Saxonia, și asupra altorū Fürstī; la cari multă stricăciune și pagubă le-au făcutū la țerile lorū, fiindū ște vre-o câți-va ani; și cu atăta sumeție și mărire, s'au fostū înălțatū, câtū s'au fostū scriindū *Leū nebiruitū*. După acea la acestū anū 1709, la al doile anū a domniei lui Mihaiū Vodă, de cu tōmnă la luna lui Noemvrie, s'au sculatū cu tōte puterile sale asupra Impăratulū Petru, și intrandū în hotarulū Impărăției sale la Movilău, de acolo mergendū în josū pe margine, au trecutū apa *Desna* de au intratū în țara Căzăcescă de au ernatū. Și acestă intrare a lui, mai multū au fostū din vicleșugul Mazepi Hatmanul Căzăcescū și a polcovnicilor lui, carele din câți hatmani Căzăcesci, cei ce au fostū mai n'ainte de dēnsul, altulū n'au fostū mai credinciosū și mai cinstitū de câtū dēnsulū, carele au fostū și juratū Impăratulū Petru, și au ținutū hătmănia ani 22. După aceea daca s'au îngășatū și s'au imbuibatū cu sftēnicii lui cu Polcovnicii, s'au viclenitū de către stăpēnulū sēu, ca și Iuda vēndēndū pre Domnul Isus Hristos Jidovilor. Așjdere au vrutū sē facă și Mazepa stăpīnului sēu Impăratulū, precum odiniōră s'au viclenitū și Hmil Hatmanul de sub Leși; dēră Dumnezeu nu i-au ajutatū, nevrendū sē se stingă de totū cornulū chrestinătății; pentru aceea și rău l-au osinditū, care se va auđi mai înainte.

Dupē ce au intratū Craiulū Șvedescū în țera Căzăcescă, era Mazepa Hatmanul au fostū grijitū bine cetatea Baturina unde era scaunulū lui, și au lăsatū în cetate ște de a sa cu polcovnicul anume Cecel și unū Generalū nēmțū anume Fridrich Kenicseka, și cu dīnșii multe polcuri de Căzacī ce le ȑicū serdenci, pre cari implēndu-i cu banī, și nu numai la Baturina ce și prin alte ce-

tăți pen câte-va, dându-le poruncă să nu cum va să slobodă în cetăți oștenî Moscali, ca să se afe acéstă cetate cu tóte oștile a Zaporohăi cu tóte cele trebuincioase ale oștil, cu tótă gephanéoa, cu puscî, prafu, glónțe, și altele, ca să fie pentru tréba Craiului Șvedescú, ca să aibă din destulú, când va face óste împotiva Moscului. Érá Mazepa însuși s'au sculatú cu toți Polcovnicii ca să se inchine Craiului Șvedescú; ce pentru nesciința celorú mulți oștenî arétându-le mai 'nainte cuvêntú pentru sine, precum are poruncă de la Impêratulú să mérgă cu oștile împotiva neprietenului; și purcegându cum au trecutú apa *Desna*, s'au făcutú a se apropia spre óstea Șvedescă tocmindu-și óstea spre chipulú răsboiului. Și după aceea 'și-au descoperitú totú vicleșugulú tutulor, precum n'au venitú să se bată cu dênșii, ce sub ajutorulú Craiului să fie. Érá când áu fostú după graiulú lui, érá óstea lui numai de câtú s'au vêdútú încongiurată de óstea Șvedului, precum și-au datú elú parola cu Craiulú mai 'nainte.

Érá Țarú Petru prindêndú de veste acéstă, îndată în grabă au trimisú la cetatea Baturina, pre unú Generalú al sêu de călărime, pre Cnezú Menjicú, carele déca au sositú cu óstea acolo, au trimisú de vr'o câte-va ori de la sine cu poruncă Impêrătescă către mai susú pomenitul Cecel Polcovnicul, și la Fridrich, și către toți deobste de le-au grăitú, ca să nu se pue împotiva oștilorú Impêrătesci, și de bună voie să-l slobodă să intre în cetate, arétându-le și vicleșugulú Mazepii. Ci cei din cetate după invêțătura vicleanului Mazepa n'au vrutú să-l lase, ce încă au începutú a da focú din puscî într'înșii.

Vêdêndú Cnézul Menjicul sumeția lorú, au datú năvală cu Moscalii asupra cetății, și o au dobînditú; după aceea pre nimene n'au cruțatú, ce pênê în copii de țîță totú sub sabie au pusú, de cura sângele pe ulițe ca rîurile. Și așa au arsú și têrgul cu biserici cu totú, de au rēmasú jăriște. Așa ántēiași dată s'au arētatú bărbăția Căzacilorú împotiva Moscalilorú, și au peritú cu toții cei din cetate; că Dumneđeú i-au osînditú, căci s'au vicienitú de către stapinulú lorú, Impêratulú, a căruia au mîncatú pânea și sarea și au vrutú să se inchine la Șvedul, la fratele lui Moamet; ce Dumneđeú nu le-au ajutatú.

Gândul Craiului Șvedului era suitú susú, și cu laudă mare, care spunú că au fostú scrisú la Impêratulú Moscului, să-l gătēscă conacú la Stoliță, care era de a și credere, că călcase câte-va țeri: Slezia, Saxonia, Litva, Curlandia și Jmudia, și în Crăia Leșescă coborîndu-se pênê la Liovú, și atâta avuție strînsese fără numărú, că unde mergea pre la cetăți arunca milióne de banî de se rēscumpērau ca din robie ómenii de prin cetăți de da Șvedilorú, și nimene nu putea sta împotiva lorú. Care apoi acea strînsóre cu nedreptate a lui întru mulți anî au grămădit'o; érá apoi într'unú cēsú au rēpus'o. (Scrie la sfînta scriptură: *„S'au înălțatú pênê la cerú și s'au coborîtú pênê la Iadú.”*)

Dupé ce s'au făcutú Mazepa totú una cu Șvedulú, érá o sémă de Polcovnicii au și fugitú la Impêratul Moscului. Érá Craiul au și pusú păđitori la ceilalți ce au mai rēmasú; și așa au și intratú cu oștile prin cetățile căzăcesci la ernaticú. Érá Țarul Petru au și trimisú oștirile sale în préjma lui, și au rēdicatú ómenii de prin sate și de prin tērgurile cele mici din calea lui, și i-au dusú cu totulú prin cetățile cele mari; érá alții veniau în urma lorú de da focú și caselorú și nutrețelorú, de nu au rēmasú nimică în urma lorú. Érá iarna

era foarte grea și gerosă câtă și lemnele plesneau de ger. Da Moscalii năpăsea pe de laturea târgurilor, și da focul caselor unde erau Șveții la ertatică, și pre mulți i-au ars prin case; erau ca mai mulți au murit de ger, cari erau pre la străji; ce Moscalii mai luptau cu mânușele; erau așa spunând că pre Șveți diminuează îi găseau înghețați țepeni cu sinețele a mână. Așijderea și din cei călări îi găseau morți cu cai cu tot; și de lipsa pâinei mulți muriau, că-i strimtorase Moscalii pre Șveți despre toate părțile, despre hrană. Și așa din zi în zi mulți s-au scădat din oștea Șvedilor; erau Moscalii tot s-au fost adăogind. Și mai ales că i-au fost închisă din urmă, că avea Șvedul gând că acela ca să meargă spre Kiev, că-i venia o samă de oște Leșcă din cei violenți întru ajutor, și i-au mai fost venind și un General al lui anume Levenhaupt cu 16 mii de ostași cu obuzul său de 8000 de care cu zaharea și cu multă avere din Polonia, și din Litva și din Curlandia. Era Moscalii prinzându de veste au mersu asupra lor și cu ajutorul lui Dumnezeu i-au biruit; dintru cari nice 3000 n-au scăpat; erau carele, cu puscile, cu steaguri și cu toate ce au fost tot pe mâna Moscalilor au rămas. Era pentru acest obuz ce am scris mai sus, ce l-au luat Moscalii, așa am aflat scris la izvodul lor cel tipărit, dintr'unu universal a lui Țar Petru.

Craiul dacă s-au vădutu coprinși din dăraptu, i-au căutat a urma în țera Căzăcască unde apucase locu la cetatea Hadeaci. Era dacă s-au desverat bine, s-au socotit și au mersu spre cetatea Poltava, unde și-au dat parola cu Țarul Petru ca să se lovescă față la față unul cu altul, precum s-au și timplat. Era de altă parte meștersuguia să meargă la Azac să aprindă flotele (adece galiónele) cele de oște de pe apă ce se aflau acolo ale Moscului; căci se violenise și Căzaci Zaporoeni de către Moscali, și se unise cu Șvedul. După aceea au trimis Moscalii oște asupra lor, și neputându răbda focul Moscalilor, mulți au perit, și le-au spart de atunci cuibul lor de la prăguri, unde le era locașul lor din zile bătrâne. Și cei cari au scăpat uni cu vase pre apă, alții prin stuhuri și prin alte locuri, erau dupe ce s-au adunat care unde au fost risipit de frica Moscalilor, s-au dus și s-au închinat la Tătari.

Războiul ce s-au întimplat la Poltava, Șvedul cu Moscul, fiind cursul anilor 1709 Iunie 27.

Intr'această lună 20 de zile, au trecut totă armia Moscului preste apa Vorskla și de pe această parte ca o milă mică de la armada neprietenului au statut. După aceea în 24 de zile s-au mai mișcat și au statut mai aproape ca un sfert de milă de la neprieten. Și pentru ca să nu dea Șvedul fără veste asupra lor au făcutu pregiur tabără cu șanțuri; erau călărirea o au așezat Moscul în dreapta între păduri, și din naintea lor câte-va metereze au făcutu cu omeni și cu puscă așezate, asupra cărora au comendat pe un Brigadir August.

Era în 25 și 26 de zile au datu Împăratul poruncă ca să fie toți gata a da re navală asupra neprietenului. Ce totuși Șvedul după a sa obiceiuită cumpă-

tare mai înainte-au apucat, că în 27 de zile, în revărsatul zorilor fiind în tunecă cu totă tocmela oștilor sale au dat năvală cu totă călărima și pedestrima, asupra călărimii Moscului, și cu atâta vrăjmașie au năpădit, câtă pînă în sfârșit s'au silit să surpe călărima Moscului, cu metereze, cu tot. Era Moscalii ca nisce vrednici, cu vitezie au statut împotriva Șvedilor, și numai două metereze le-au luat, care într'acea noapte au fost începute și ne isprăvite; era celorlalte nici-cum vr'o stricăciune nu le-au putut face; și pînă la atîta au ajuns, că șese batalioane de pedestrima a le Șvedului, și câteva steguri de călărima ce se numesc *șcadrone* din adrepta din fruntea oștii s'au rupt și de nevoe la pădure s'au tras. Era fruntea oștii lui cu neputină pagubă s'au străbătut unde 14 steaguri și standarturi Moscalii au dobîndit, și de multe ori pe călărima a neprietenului au înfrînt; ce pururea acea călărima de la pedestrima neprietenului afla *secursu* (ajutor). Într'acéstă bătaie General Rene a Moscului s'au rănit. Era pedestrima Moscului, așa în grabă nu era cu puțină să iasă din metereze, a dare ajutor călărimii sale; pentru aceea s'au dat poruncă la General Baur ca să se dea cu călărima în dreapta despre metereze, ca să poată afla vreme și pedestrima să iasă, și după poruncă așa au făcut. Și cum au început Baur Generalul cu călărima a se mișca și a se roti, era neprietenul asupra lui năpădit. Ce atunce prea îndemănă șieși au aflat, că Moscalii au început cu tunurile din meterezele sale și multă moarte în oștea Șvedului au făcut. Și așa neprietenul, vedînd că nu-l fu îndemănă a goni pe călărima, s'au lăsat și s'au dat într'o luncă spre apărare câtă se nu-l ajungă din tunuri. Între aceste fu trimis Cnezul Menjicul și alți Generali, General Leitenant Ghensih și Rensel cu 5 polcuri de călărima și cu 5 batalioane de pedestrima, după Șvedii cei mai sus pomeniți ce s'au rupt și s'au dat la pădure, la cari mergînd i-au încongiurat, și de sîrgă cu ajutorul lui Dumnezeu deservînd i-au biruit, și pe General Major Șlipenbach l-au prins.

Era General Major Rozen s'au rotit cu al săi apărîndu-se către al săi, sub deal; după carele au urmat Generalul Leitenant Rențel de al Moscului și i-au ocolit la mijloc. Și trimițîndu la dinșii pe un solitor al său căroră le dăcu Baranbancik, de le-au dîsu să se închine, era ei și-au cerut soroc, ce mai mult pasu de o jumătate de cîsu nu le-au dat. După aceea General Major Rozen cu toți al săi eșînd din metereze au pus armele lor jos și pre credința Împărătească s'au închinat. Într'acea vreme îndată totă pedestrima Moscului din șanțu au eșit și s'au ales dintr'înșii 3 batalioane de s'au trimis cu Polcovnicul Galovin în deal la monastire pentru comunicație cu cetatea și cu Hatmanul Scoropadeski; General Major Devolcon cu 6 polcuri de dragoni, așijderea și 6 polcuri de cavalerie luînd din aripa dreaptă, și s'au dus pe din dosu de pedestrima de s'au aședat la aripa cea stîngă, și așa totă armia au statut gata de război. Ce vedînd neprietenul așa, într'acel cîsu au eșit din luncă, și au statut și el cu fruntea dinaintea Moscalilor gata de război. Ci Moscalii după aceea într'numele lui Dumnezeu pe neprietenul l-au aședat ca să purcă la război asupra lui, carele ne așteptînd, pre locu însuși au pornit asupra Moscalilor.

Și așa la alu 9-lea césu din di s'au începutu bătălia fórté iute, care de trăsnetul puscelor și alu sinețelor, și de fumul prafuluî ce era nu se cunoscea unul cu altul, fără cât'i pre semnele lorú ce aveaî; că Șveđiî aveaî semnú de purtaî șumoiogu de paie, érá Moscaliî purtaî o flóre de hártie la pălărie. Ce măcar câtú de iute le-aú fostú bătaia, érá mai multú de doá césuri nu s'au delungatú; căci nebiruitul Șved precum se socotia a fi, de sírgú dosul și-aú arétatú, pe cari Moscaliî cu mare îndrăsnire au începutú a-i goni și a-i junghia cu șpege și cu baghionete ce suntú în gura flintelor, și cu sulítele; care de minune au fostú, că după ce i-au înfrintú Moscaliî, érá Șveđiî după aceea nici o-datá nu s'au mai pututú îndrepta, ce péné în sférșitú i-au gonitú omoríndu-i, péné la o pădure ce se afla acolo.

Dupé góna aceea ántéiași dată, la acea pădure General Major Stakelberg și General Major Hamilton, așijderea pe urmă și Feldmarșalul Renselt și prințul de Wiurtemberg, împreună cu mulți Polcovnici, și cu alte capete din polcuri și alți ofițeri, și câte-va miî de cei de rónđu, mai multá parte cu arme și cu cai, s'au închinatú și la robie luatú.

Érá Șvedul Craiulu după ce l-au înfrintú Moscaliî, n'au mai căutatú sê mai dea rêsboiú, ci îndatá cu o sémá de óste a sa ce era pe lingá dênsul de o parte, s'au datú și s'au ocolitú. Érá o sémá care au eșitú d'ántéiú, gonitu-i au Moscaliî cálărima o milá și jumátate de locú. Érá mai în scurtú piná unde au pututú birui caii; și atâtú câtú s'arú socoti de la singurú Poltava (circumferență) ca la trei mile și mai bine, pre toți câmpii și pădurile trupurí mórte de a le neprietenuluî se aflaú, și așa s'au socotitú dintru dinșii piná la 13000 omoríți, căci s'au numératú pe locul rêsboiuluî și prin șanțurí 9224. Așijderea și câte-va puscí, și steagurí, și litavre și tóte ale oștíi s'au luatú de la neprietenú.

Așijderea și din partea Mosculuî câtí ómení s'au omoritú și s'au rânitú, veî afla înainte, precum va aréta isvodulú.

Așa cu mila celui a totú-puternicul Dumneđeú s'au sférșitú victoria (de care asememe puține s'au auđitú) cu ușórá trudá și cu puținú sânge improtiva trufașuluî neprietenú, prin socotéla și chiverniséla cea prea înțeleptá a prea luminatuluî Petru Alecseevicí, și prin bărbăția și vrednicia capetelorú și a soldațilorú biruință s'au făcutú. Că și Impărăția sa însuși cu chipul sêú nu s'au cruțatú, ci acolo fiindú cu a sa ispitire, și bărbăție arétându-și, neavéndú grije spre înfricoșare, mai pre susú s'au nevoitú, și pre lingá acestea și prin pălăria ce era în capul sêú, printr'insa unú glonțú au trecutú, (și Dumneđeú de altá vătémare l-au feritú).

Așijdere și sub luminăția lui Cnézul Menjicul, carele éráși acolo bărbăția sa din destulú și-aú arétatú, triî cai sub dînsulú s'au rânitú.

Pe lingá aceea și acésta se cade a sci, precum din pedestrima Mosculuî, numai o linie (sau o grămadá) în care nici ócece miî nu se aflaú, care cu neprietenul rêsboiú au arétatú, érá alta la acea bătaia n'au fostú sositú, căci neprietenii de acea linie a Mosculuî d'ántéiî deseversitú au fostú înfrânți și bătúți și goniți.

Intr'aceeași di după sférșitul norocituluî rêsboiú, îndesérá, după nepriete-

nul în urmă fură trimiși General Porutci și Polcovnic de gvardie Cneazul Galitin cu gvardia, și General Porutcik Baur, și polcurile drăgănesci. Érá dimineața la 28 Iunie, și luminăția lui Cnézul Menjicul într'acolo fu trimisă.

Așijderea la 30 zile lui Iunie însuși Țarul Petru într'acolo aș purcesă, și măcar câtă nevoință aș făcută ca să pôta cum mai de sîrgă a-l ajunge pe neprietenul, ci totă pe însul într'aceeași și nu l'aș putută ca să l'ajungă, carele lăsând mai mare parte de strînsura sa, cu sîrguélă către Nipru aș fugit. Érá totă într'acéstă și nu prea departe de Perevolocina în fôrte tare locă sub deal lîngă Nipru, aflat'aș din oștile lui stând; și dintru aș loră din care s'aș luată în robie ună cfartir-maistru (adecă vel-conacciă) și câțî-va Moldoveni, s'aș însciințat că Craiul Șvedescă pînă la acea vreme cu trei césuri, cu câte-va sute de călăreți preste Nipru aș trecută cu mare trudă, și numai pe doi Generali-majori pe Șpar și pe Lagercron cu sine aș luată. Érá pre general Levenhoubt cu cei remași din armia cea bătută a oștii, pe de acéstă parte de Nipru aș lăsată despre țera Căzăcescă; căci pentru lipsa vaselor, a trece nu aș putută.

Deci după însciințarea aceea aș socotită de aș poruncită luminăția lui Cnézul Menjicul, fără perdere de vreme celoră ce se află sub a lui comendie, cari mai multă de 9000 nu eră, ca să mîrgă asupra neprietenilor. Și de vreme că de la cei luați în robie s'aș însciințat de la dînsii cum neprietenii s'aș sfătuită că se voră închina, și pentru aceea luminăția lui Menjiculă aș trimisă la dînsii ca să le dică, și către acéstă să le arate ca să se socotescă ei cum tótă scăparea și mîntuirea loră despre dînsii s'aș curmată; érá tîmplându-se împrovizire, ei să nu-și mai ascepte cruțare că toți voră fi omoriți.

După aceea neprietenii aș socotită și aș trimisă pe General Major Creize și pre Polcovnicul Diker, și pre Pod-Polcovnicul Traut-Feter, și pre General-adiutant graf Duclas la Cnézul Menjicul, cerendă acordă ca să se închine. Și așa s'aș și făcută; care de Cnézul Menjicul, și de General Graf Levenhoubt s'aș iscălită. Și după aceea neprietenul s'aș închinată și armele sale le-aș pusă josă, ca nisce slujitori robiți, cari aș fostă de toți o sumă 14000 într'armați, mai mare parte de cavaleri. Și într'aceă și cu totă ce aș fostă ale oștii, cu artilerie și cu alte ce aș f. stă de a pușcăriei, și steaguri, și cu hazneaua cu logofeții s'aș trimisă la General Leitenant Baur.

Érá vicleanul Mazepa încă cu câte-va césuri mai înainte de Craiul Șvediei împreună cu ai sei, întru cugetă vicleană preste Nistru aș trecută.

Așa cu ajutorulă celui prea puternic Dumneđe tótă neprietenescă greime cea în lume vestită (careă cî fințarea sa la Sacsonia, nu puțină frică aș făcută în Evropa), în mîna lui Țară Petru aș cădută. Din care nu multe sute cu Craiulă peste Nistru în țara Turcăscă aș scăpată; dintre cari după aceea vr'o 200 s'aș ucisă, și mai mulți de cătă 260 s'aș prinsă de gonași, întru cari aș fostă și General auditoră și alții. Nime n'aș scăpată, ce toți la mîna Împăratului aș cădută și s'aș închinată, atătă cătă nime nu s'aș putută întorče la moșiele sale.

Érá câte de la neprietenii, puscă, steaguri, standarte, și alte lucruri de ale

oștii, și câți Șveți s'au omorîți și s'au prinsu robî de Moscali, așijderea și din Moscali câți au perîtu și s'au rănită va arăta izvodulă care se scrie înainte.

Isvodulă în vremea răsboiului de la Poltava, cătă sumă s'au luatū robî din Șveți și cătă lucruri ale oștii.

1. Graf Piper, celū d'ântăiū sfetnicū alū Craiului.

1. Secretarū Zederhelm.

1. Secretar Diben.

2. Cancelierū.

1. General Feldmarșalū, și alū Craiului Sfetnicū Graf Renschelt.

Generali Maiori.

4. Șlipenbah, Roze, Stachelberg, Enșchelt.

Polcovníci.

5. Cneaz de Württemberg, Hornu, Apelgrin, Hamilton, Capralul de la Drăbanî.

Podpolcovníci.

7. Sasū, Fridrich, Adolf Pelmu, Ghendrich Ribender, Iulius Mode, Vranghel, Spensu.

Maiori.

4. Iagan Veidemer, Strik, Peiper, Beer.

16. Rotmaistri.

18. Căpitanî.

5. Prabanți.

59. Porucinicî.

16. Corneturî și stegarî.

5. Adiutanți.

6. Cvartir Maistri de a polcurilor.

186. Acestora ce le dîcū Ștab și Ober-Ofițeri, osebitū de Generali.

2587. Deregători și de ceî de rîndū.

2773. Face suma acēsta preste toți.

De ceî ne sluiți.

1. Ober Krigs Comisar.

4. Krigs Comisari.

1. Krigs Fiscal.

De ceî de rôtă ne sluiți.

45. Slujitori de a jicniței și de altă orânduēlă și acelorū ce le dîcū volonterî.

2824. Și alți cu ceî ne sluiți.

Fără acestia ce se scriū măî susū ce s'au luatū din curtea Craiului

1. Camerher Carol Ghinter.

1. Stolnicū.

1. Doctor de medicină.

1. Duhovnicū alū Craiului.

1. Stabă Feldmedicus.
1. Apotecar (sau Spițer) de curte și de câmp.
1. Feld Camerier (sau Împărțitor).
2. Cvarțir maistri crăesci (adică conaccii).
1. Camer Schreiber, (adică gramatic).
1. Futer-Marșal.
19. Trîmbițași și Lacai, și Cucerii, și de tot felul de muzicanți.
40. Al lor ce sînt de ceta.
2874. Preste totu omeni ce robiți.
14. Standarte de Cavalerie.
29. Steaguri drăgănesci.
93. Steaguri de pedestrime; într'această sumă, au fost 6 de la Leib-gardie.
136. Preste totu steaguri.
4. Puscă, 4 litavre; într'acești număr de la Leib-regimentu unele de argint.

Aice am scriș altă isvodă câtă oste Șvedescă s'au închinat la Moscali, când îi au ajuns la Perevolocina lângă Nipru, și câtă artilerie s'au luat de la dînșii, și standarte, și steaguri, și altele.

1. Generalu de Riga Gubernatoru, Grafu Lewen-Haupt.

Generalii-Maiori.

6. Kreize, Kruz, tijă Generalii ai lui Feldmarșal ce au fost Adiutanți, doi frați, Grafi Duglesie, și Grafu Bonde; și General-Auditoru Stern.

Numele polcurilor Reitarilor.

Laib regimentu.	De Smolența.
De Ostergoța.	De Corelța.
Sfezescu Adel sfan.	Lifender Adel sfan.
De Oboleansca.	De Norde Sconsca.
Zider-Șonsca.	Inlandsca.

a Kruzulu. — De totu 11 polcuri.

Polcurile a Dragonilor.

De la Gvardia.	A lui Șreitelfeld.
A lui Taub.	A lui Șlipembah.
A lui Alfendeil.	A lui Diker.
A lui Meerfeld.	A lui Ghildenștern.
De Cherner-Sternsca.	A lui Württemberg.

De Ghemsca. — Facu 11 polcuri de aceste.

Polcurile de pedestrime.

De la Gvardia.	Iunche Pinsca.
De Zidermanleansca.	De Vester-Goțca,
De Vest-Șoțca.	De Vest-Marlența.
De Carmarleansca.	A lui Ostergoțu.
De Upleansca	De Dalcarsca.
Ivermoleansca.	De Enșetțca.

Sunt polcuri 12,

Numele Stabofîterilor.

Polcovníci:

10. Fongera Felt Leşerzu. Andor Ramsfert. Taub. Diker, Gildestern. Verner ştet. Helm. Magnus Posse. Croiman. Foc.

Podpolcovníci:

12. Ihen Durn, Freidenfelt. Enze Cron. Platar. Etistet. Çongars. Anton Fon Fraiman. Fonşvabe. Clasinhu. Cristap. Sac. Brunşeltu.

Maiori:

20. Iacov Blilistreiman, Brin Hertu, Holdu, Carol Prinţu Stern, Carol Iagan Ganster, Coşcul, Ande Stremşiltu, Gamel Stern, Fon Freimon, Fon Holţu, Rozen-Camf, Lode, Fon Criger, Iagan Indric, Diker, Iacov Indric, Rotuzin, Graf Ocsentenşten, Ocs, Ramze.

Numele Ober-Ofîterilor.

Ritmaistri, Capitanî, Porucînici sau Leitenanţî, Corneturî, Stegarî, Adiutanţî (Ceauşî), Cvartir-Maistri, Buznici (sau conaccî).

Dirigătorî, (sau Zapci), şi cu cei de rând.

A polcurilor Auditorî (adecă judecători), şi Comisarî, cei de rătă şi ne slujîi de totu felul de cete, şi rînduitori, şi Volonteri, adecă cinesi după statul şi vrednicia sa, precum este socotela oştilor Şvedesci după limba lor, a căroră, iubite cetitorule, vei afla suma cu număr legat preste totu măgîos de cetele puşcării.

Artilerie, adecă puşcărie.

Isvodul de Ofîteri ale puşcării, ce le dîcî ober şi unter, şi de altu-fel de slujitori.

1. Polcovníci Bonus care de rană au murit.
2. Pod-Polcovníci, Post şi Appelman.
1. Maior
4. Căpitan.
1. Căpitan-Porucînic.
6. Porucînici.
1. Adiutant.
6. Stegar.
15. Stiuci-Iunkerî (adecă dregători de tunuri).
11. Şerjanţi (adecă Baş-Ceuşilor).
28. Furieri şi pisari (adecă taingi şi conaccî, şi gramatic).
13. Bumbaragi, şi ucenici lor.
49. Puşcari, şi ucenici lor.
62. Pomoşnicul, şi Minerii (adecă lagumgi).
200. Slugi de al lor.
- 400 preste totu.

De cei ne slujîi.

1. Felt Zaig-Maistru (adecă vîndători de bucate).
1. Ober Ştal-Maistru (sau velu Comis.)
1. Cvartir-Maistru (sau vel conacciu).
2. Pastori (sau duhovnici).

1. Auditor (saŭ judecător la stégă).
1. Zaig-Varter (saŭ Ispravnică preste pusce).
1. Doftor.
1. Ober-Vaht-Maistru.
4. Unter Ştal şi Vaht-Maistri (adecă vel tunar).
1. Notar.
1. Unter Adiutant.
19. Furier saŭ Taingil.
- 301 totă felulă de meşteri, şi de alte cete mai de jos.
335. Şi aceloră neslujii.
535. De toŭ, cel de sus, şi de jos, şi cu cel ce nu slujesc.

Lucruri de a puşcăriei.

18. Pusce de alamă.
2. Haubițe.
8. Mortiri.
4. Iară, ce s'aŭ luat în vremea răsboiului.
124. Ştandarte şi stéguri.
136. Iară, ce s'aŭ luat în vremea răsboiului.
- Éră preste totă, cel în vremea bataliei la Poltava, şi la Niprul lîngă Perevolocîna, omen s'aŭ prins:
- 59 Ştabur Ofiteri de călărimă.
- 16,980 Ober şi unter Ofiteri, şi de cel de rînd, şi de a puşcăriei, slujitori; éră cu cel neslujii, şi din curtea Craiului slujitori, facă 18,746 ¹⁾).

**Aice se scrie isvodulă, câtă ôste de a Moscului la bătea de la Poltava
s'aŭ ucisă şi s'aŭ rănită.**

Din cavalerie ucişi:

1. Polcovnică, Lov.
3. Maiori: Vasilie Cropot, şi Erst, şi Gelt.
12. Capitan.
7. Poruşnic.
8. Pod-poruşnic, şi Corneş.
22. Unter-Ofiter.
571. Căprari, şi de cel de rînd,
- 624 suma preste toŭ.

Răniţi:

1. Generală-Laitenant, Ren.

¹⁾. Adunând suma totală cu deamăruntulă, acestă numără nu ese; 'l-amă păstrat, însă, fiindă că se află în ambele manuscrite de cară m'amă slujit: în generală, în aceste isvode şi numile şi numerile mai tôte suntă greşite.

2. Polcovnicul: Iacov și Șamordin Leontie,
 3. Pod-polcovnicul: Mihail Noștochin, și Petru Pohvisnea. și Cnez Petru Horcéc.
 4. Maiori: Ivan Vidman, Matei Cușnic, Matei Neilov, Stefan Zahreșca.
 26. Capitanul.
 18. Porușnicul.
 19. Pod-porucnicul și Corneșul.
 59. Unter-Ofițerul.
- 1322 Căprari, și de cei de rîndu.
- 1454 facu peste totu.

De Infanterie uciși:

1. Brigadir, Felengeim.
 1. Polcovnicu, Neciaș.
 1. Pod-polcovnicu, Cozlo.
 6. Capitanul.
 6. Porucnicul.
 2. Pod-porucnicul.
 4. Stegarul.
- 691 Căprari, și cei de rîndu,
- 712 cari se facu suma peste toți.

Cei răniți:

1. Brigadir de Polonțca.
 3. Polcovnicul: Leslin, Ingaș, Voeico.
 2. Pod-polcovnicul: Korcîș, Coșelev.
 4. Maiori: Larionie, Cozlov, Buhaj, Ciambers.
 4. Capitanul.
 7. Capitanul Porucnicul.
 8. Porucnicul.
 3. Pod-porucnicul.
 3. Adiutanșul.
 6. Stegarul.
1784. Căprari, și cei de rîndu.
1825. cari se facu suma peste toți.

Din artilerie uciși:

1. Serjant (adecă Bașcêuș.)
 3. Canonirul.
 5. Fuzelerul.
9. peste totu.

Cei răniți:

2. Canonirul.
 6. Fuzelerul.
8. facu peste totu.

Ēră indeobște :

1345. De Cavalerie, infanterie și artilerie ucișl.

3287. De Cavalerie, infanterie și artilerie rănișl.

4632. facū peste totū de a Mosculū ucișl și rănișl la bătea de la Poltava.

Craful Șvedescū, după ce 'și-au răpusū ōstea tōtă, și au fugitū trecēndū Niprul, precum s'au scrisū mai sus, împreună cu Mazepa Hatmanul, au năzuitū la Turci la cetatea Vozia, ci și pēnē acolo avut'au pedecă apa Buhului; cā din urmă avea frică de gonași. Ce acolo la trecētōre, cine s'au tēmplatū cu vase, s'au āmplutū de galbenl, și Turci și Căzacī; cā āntēiū aceli cu luntrea tindea vēsla de-ī puneā cāte 16 galbenl de omū, și apoi intra în luntre pe cāți ōmenl putea rădica, ș'așa īl trecea în cēsta parte de Buhū despre Vozia. Ēră și până acolo 'i-au ajunsū gonașil Moskulū (Căzacil și Moldovenil), pe caril ājungēndū-ī, pe mulți au omoritū, și au prinsū și vii, și multā dobāndā au luatū de la dēnsil, caril unil vorū hi bunl cātū vorū trāi, dintr'aceli dușișū ce li s'au tēmplatū atunce, care ca acesta nu s'au mai pomenitū, precum s'au tēmplatū Șvedilor atuncī.

Ēră cālārimea de Căzacī Zaporojenl ce s'au fostū īnchinatū subț protecția Crafului Șvedescū, asijderea și o sēmā de Moldovenl, ce slujiaū cu lēfā Crafului, caril, vēdēndū cā nu potū trece Buhul, și avēndū frică de īn urmă de gonași, au luatū cāmpil cei pustil pentre Nipru și īntre Buhū, spre Crimū, și cu mare trudā, flāmānđil și īnsetașil au scāpatū, și de acolo au mersū la stāpānul lorū Craful.

Aice te poftescū, iūbite ōetitorū, sē nu ne dīvescī cā s'au prea delungatū a-cēstā istorie cu acestū rēsboiū de la Poltava; cācī, d'īntr'acēstā īntēmplare și fuga Crafului, s'au mazilitū și aceli Pașā de la Vozia, și Iusuf Pașa Saraschie-rul, asijderea și vre-o doi-trei Vezirī; și dintr'acēstā pricinā s'au tēmplatū și mazilia lui Mihaiū Vodā; dentr'aceea s'au așitātū și alte rēutāșil de s'au stricatū și pacea īntre Turci și īntre Moskalil, și mai alesū tōtā peirea asupra țēreil Moldoveil, cu pradā, cu robie, și cu multe asuprele, cātū sosise lucru la cūmpēnā de istovū, precum se vorū arāta mai 'nainte fiesce-care la rōndul sēū,

Dupē ce au scāpatū Craful la Vozie, de acolo s'au trasū de au mersū la Tighinea (ce se dīce Bender), și acolo s'au așēdatū, împreună cu Mazepa, Hatmanul Căzācescū, și cu alte capete de polcovnicil, caril dupē aceea pentru crestinātate s'au pohtitū la Craful, și la Mazepa, de 'i-au lāsātū cu muieril, cu copiil, de au mersū aice īn tērgū la Iași, anume: Iōn Lamikovski General, Obuznik cu toșil fiil sēil, Filip Orlik Pisar-general cu toșil canțalieril ce au fostū de trēba oștilorū Căzācescī, Dimitrie Horlenco Polcovnicul de Preluca și alți Polcovnicil mai de josū. Și le-au datū Mihaiū Vodā gazde bune aice īn Iași totū īn curți boierescī, și cāte o īaloviță de boierū, cā atunce venise īn postū, Augustū īn 12 dīle.

Dupē aceea au venitū de la Tighinea și unū General a Șvedului, cu vr'o 600 de Șvedil și cu vr'o 700 de Căzacī, ca sē erneze īn țērā; ce Mihaiū Vodā īl

îndrepta spre ținutul Sucevei, arătându-le cuvântu să se ferescă de margine pentru neprietenul lor Moskul; ci ei, ca nisce ómeni semeți, nu aș băgatú sémă, ci aș mersú dreptú la Cernăuți de s'a'i aședatú acolo, tocmai împotriva neprietenilor sei, Moskul. Care fiindú unú Bregadirú cu óste de stréjă acolo, pe marginea țerei Leșesci, staú împănați peste totú locul, pentru ciuca a Crafului Șvelescú, se nu cum-va se trecă pe furișú spre provincie la partea sa; ce cum aș înțelesú acelú Bregadirú de venirea Șveđilorú la Cernăuți, așa s'aú sculatú cu o sémă de Moskalí împreună și cu Turcul Rotmistru și aș trecutú pre hotarul țerei, din sus de Cernăuți, și fôrá-veste aș lovitú pe Șveđi, și pre toți 'i-aú luatú de grumazi de 'i-aú dusú la robie, fôrá câtú aș scăpatú puținei Șveđi, cariú aș fostú răschirați prin sate dreptú hrană. Érá Cázacii aș datú într'o luncă de pădure apărându-se, și și-aú scutitú viața; érá mulți și-aú pusú și capetele acolo. Ce nici aceia n'arú fi scăpatú, ce 'i-aú lăsatú fiindú creștini pravoslavnicí; aș socotitú óre-cine, se nu încapă la mâna lui Țar Petru, că 'i-arú fi belitú de viț. Érá pre Șveđi, pre câți 'i-aú robitú Moscalii cu Constantin Turculețú Rotmistru, pe toți 'i-aú trimisú la Kievú.

Dupé acea întâmplare aș și eșitú cuvântulú de la neprietení, precum și cu scirea lui Mihaiú Vodă se fie fostú. Și așa, in scurtă vreme, aș venitú de la Tigine Iusuf-Aga cu vr'o 600 de Spahií și cu unú capegiú Împărătescú, fôrá veste, și 'l-aú rădicatú pe Mihaiú Vodă din scaunú, și cu mare mánie și grabă 'l-aú cuprinsú, in 14 zile, fiindú Vineri, fiindú Mihaiú Vodă la biserică la Trisfetitele, fiindú in dioa sêrbătórei a Prepadómnei Paraskivei, fiindú cursulú anilorú de la Adam 7218, érá de la Hristos 1710. Și cum i-aú datú scire, n'aú mai asteptatú sfânta liturgie, ce aș mersú de grabă la curte. Érá Dómna aș rēmasú cu jupăneșele boierilorú pēne s'aú sfêșitú sfânta liturgie; érá dupé ce aș mersú și Dómna la curte, étă la prânzul celú mare aș sositú și Spahii.

Dupé aceea, a trie-đi 'l-aú pornitú cu mare pază pe Mihaiú Vodă cu casa lui, spre Tighinea; érá la scaunú in Iași pus'aí Turciú Caímacam pe Ión Buhúș, ce aș fostú logofetú mare la alți Domni, și pe Ciocărlan biv-vel Păharnicú; căci, până lá pornitul lui Mihaiú Vodă din Iași, câți boieri mari erauú fiindú de casa lui Mihaiú Vodă, toți fugise, cine încotro aș socotitú, negoniți de nime.

Aí donnitú Mihaiú Vodă intr'acéstă a doa domnie numai doi ani și doé luni, și s'aú mazilitú.

Érá dupé ce 'l-aú dusú la Tighinea, acolo i-aú scrisú tótă averea Împărătescă (fôrá câtú ce arú hi pututú supune). De acolo pornindu-lú in giosú prin Bugiacú, trecēndú Dunărea pe la Smil, unde de acolo 'l-aú dusú la Țarigrad și 'l-aú pusú la închisóre la Edecule cu tótă casa lui, la loculú unde aș fostú și Vasile Vodă închisú. Și aș fostú acolo închisú șapte luni. Norocul lui aș fostú, că aș ajunsú unul din prietenii lui, Chiopriliolu Vezir-Azem, anume Numam-Pașa Vizir, de 'l-aú scosú din Edecule; dupé aceea avea nevoie multă de da-tornici, și până intr'acéstă vreme.

Intr'acéstí anú 1710, la luna lui Martie 18 zile, aș muritú și Mazepa, Hatmanul Cázăcescú, la Tighinea, și 'l-aú astrucatú in Biserică la unú satú anume Varnița, ce este lúngă cetatea Tighine. De acolo i-aú mutatú trupul la Galați de 'l-aú ingropatú la mōnăstire la Sfetí George, și nici acolo n'aú avutú

odihnă. Spunū, pe cum 'l-au desgropatū Turcii la vremea rēscōlei, la domnia lui Dumitrașco Vodă, când au robitu ōmenii din Galați, de i-au ajunsū ōsele la țermurile Dunărei; pre care nici după mōrtea lui nu 'l-au răbdatū nice pāmēntul.

Spunū precum la mōrtea lui s'au găsitū 160,000 de galbeni de aurū, fōră de bani de argintū, fōră taleri, fōră pōtori, și fōră cițeice, și alte scule de aurū și de argintū, și fōră de haine scumpe. Ce din acești galbeni au māmcutū vr'o 40,000 și craiul Șvelescū; ēră cei-alți a'i rēmasū la mōna nepotu-sēū Voinarovski. Așa plătesce acēstă lume celora ce nu se satură de lācomia ei, și de mārirea ei. Că avuția lui au rēmasū la mōna cui n'au gānditū; ēră elū nici partea de țērīnă odihnitōre trupului lui n'au avutū; ce au rēmasū numai cu fapta, din care faptă multă robie și vērsare de sānge s'au făcutū intre chrestinī.

Ēră după mōrtea lui, rădicat'au Craiul Șvelescū Hatmanū pe pisarul lui Mazepa, pe Filip Orlik, care de atunce totū hātmanēsc pe locū la Tighinea, nu scimū până când; că unde cură apa rēpide anevoie este improtīva repegīunei ei a īnota. Ce înainte precum se va lucra, vremea va arāta.

Domnia lui Nicolaī Alexandru Vodă, veleatul 7218.

Dupē mazilia lui Mihaiū Vodă Racoviță, care s'au tēmplatū la velētul de la zidirea lūei 7218, ēră de la Hristos 1710, la luna lui Octomvrie īn 14, īn dīoa de sērbătōrea Pre-cuviōsei Parasckei, pribegit'au o sēmă de boierī de țēră (și acēstū obiceiū de la o vreme īncōce s'au făcutū), anume: Lupul Costachi, Vorniculū de țēra de jos pe acea vrēme, și Manolache Ruset, Vornicul de țēra de sus, cu Dediul vel Spātarū, socrul lui Mihaiū Vodă, și cu alții, īn sus īn țēra Leșescă; īnsē, nu departe de marginea țērei, ce la Sneatinū. Ēră Dumitrașco Racoviță Hatmanū, fratele lui Mihaiū Vodă, a'i pribegitū de-o-dată la socrul sēū Mihaiū Cantacuzino, Spātarul, īn țēra Muntenescă. Ēră a doa-đi 15 Octomvrie, īncă nepornitū Mihaiū Vodă, au fugitū și Iordaki Ruset, ce fusese mai 'nainte Vornicū mare (matca tuturor rēutātilor), īn țēra Leșescă la cei-alți boierī pribegī, precum s'au arātātū mai pre-larg unde s'au scrisū de domnia lui Mihaiū Racoviță Vodă.

Ēră aice cātă-va vreme nu s'au sciutū de domnia țērei, cui s'arū fi datū de la Impērāție. Se tēmplase aice īn orașū din boierī țērei Ioan Buhuș, ce fusese și logofētū mare, și Clocārlan, de nēmū prostū, făcutū de Constantin Duca Vodă, mai 'nainte Vornicū mare de țēra de sus. Pre acēstī doi i-au făcutū acēlū Agă ce venise cu mazilia lui Mihaiū Vodă, anume Iusuf Aga, Caimacamī de au pāzitū scaunul până la venire cu veste de domnie noă. Īnsē, până la acea vreme, nesciundu-se adevēratū, mai multū se socotea că va fi Domnū Antioh Vodă, feciorul lui Cantemir Vodă, carele īn doē rānduri fusese Domn aice īn țēră. Pentru care sta tare Domnul Muntenescū, Constantin Bāsārab Vodă, īmpreună cu Iusuf Pașa, Sarasker de Tighinea; și Domnul Muntenescū mai multū nevoia, și pentru cuscria care făcuse și legase cu Antioh Vodă, logodindū unū feciorū alū sēū,

anume Răducanul, cu fata lui Antioh Vodă cea mai mare, Maria. Pornise și pre boierii cari fusese din țilele lui Mihaiu Vodă pribegi în țera Muntenescă, anume Ilie Cantacuzino biv vel Visternicu, și Ilie Catargiul, tiji, ce fusese Visternicu mare, de au venit aice în țără, cu acea nădejde că aru lua domnia țerei Antioh Vodă; căci și lucrurile lui, prin prietenii, și la Pörtă, și Iusuf Pașa Șaraskerul, și Domnul Muntenescu, se părea mai tare și mai apröpe de Domnia țerei elü, de câtü alți Domni ce se aflaü mazili la Țarigrad. Că acmu și cărțile lui Antioh Vodă erau la acei boieri scrise, și cu dată poruncă, și mai ales la Ilie Cantacuzino Visternicul, pre carele avusese mai apröpe de câtü pre alți boieri, în domnia sa, Antioh Vodă, se prinđă pre câți-va din Grecii ce fusese pre lüngă Domnia lui Mihaiu Vodă; precum au și făcutü: că au prinsü pe Mihalachi Ralachi, ce fusese Postelnicü alü doile la Mihaiu Vodă, pre carele ilü trimisese la cetatea Némțului, și pre alții. Eră totü n'au cutezatü Ilie Cantacuzino se vie la Iași, vedëndü întârđierea caftanului de Domnia lui Antioh Vodă. Ce au pornitü pe Ilie Catargiul Visternicu în Iași ca se fie Caïmacamü cu Buhuș Logofëtul, și cu Clocărlan Vornicul; eră elü singurü la satul seü, la Șerbesci, purta trebile, de cerca în țera Muntenescă de zăbava Domniei ce arü fi pricina. Eră avëndü grijë de Costantin Duca Vodă, aflându-se și elü din Domniü mazili la Țarigrad, se nu ia Domnia, poftit'au pre Neculai Costin Vornicul, fiindu-i cumnatü, și cumnatü și lui Constantin Ducă Vodă, de au venitü la Iași, pentru ca, de s'arü tēmpla Domnia țerei dată lui Costantin Vodă, se-i facă scire, se nu-lü apuce ómenii lui Constantin Vodă aice în țără, și se albă și de grijë lui Ilie Catargiul.

Mirarea și grija nu lăsa pre bieții boieri aice în Iași se fie în odihnă: că una, pricina de grija lorü, cum nu le venia nime se le spue de domnie noă; a doa, cea mai mare grijë, că le venise poroncă de la Tighinea, unde acmu se afla și Craiul Șvedescu scăpatü de la Poltava, precum este poroncă de la Împărăție, se ierneze câtă-va óste turcescă pe locul țerei. Ce se facă? rēpedit'au deo-dată cu rugămintē la Constantin Băsărab Vodă, Domnul Muntenescu, se-i sfătuiescă la grija lorü, și mai alesü se le facă scire ce arü fi întârđierea Domniei de la Pörtă, de nu se aude nimică.

Eră la Iusuf Pașa au rēpeditü pe Iamandi biv vel Armașü, omü streinü, dér deprinsü cu trebile țerei, cu mare jalobă pentru lipsa țerei, și cu mare rugămintē se li se rădice acelü iernaticü de oști împărătesci. Trimisu-i-au și 2 pungi de bani, și o sémă de oi, fōră ce i-au datü și pe la pörta lui. Venitu-le-au cu ispravă de la Iusuf Pașa, cum li s'au rădicatü acelü iernaticü de oști din țera noastră.

Osebitü de acēsta, au nemeritü și unü Agă, trimisü de la Împărăție, și altü Agă de la Șaraskerul; cărora, dādu-li-se slujitori și din țără, și purtatori de grija lorü pre Hristea, ce fusese Jicnicer, impreună și cu Ión Abăza, aflându-se la Cernăuți staroste, de au mersü acei Agi de au vedütü câtü locü de țără din Prutü, de unde se hotărăse țera Moldovei cu țera Leșescă, au călcatü Moscalii, când au lovitü pe o sémă de Șvedi la Cernăuți; cari, mēsurāndü și locul țerei câte cēsuri au călcatü, s'au intorsü iarăși pe aice prin Iași, și pe la Tighinea au trecutü la Pörtă.

Și așa, Nicolai Vornicul, vădîndu că s'a'au isprăvită aceste, a'au purcesu la casa sa, nesciindu-se nimică de Domnie noă cu' s'a'au dată; măcar că de la Ilie Cantacuzino Visternicul venia'au scrisorî, precum altul nu-i, ce Antioh Vodă va fi Domnă; numai se astéptă sosirea mazîlului, lui Mihai Vodă, la Țarigrad. Ce depărtate-să lucrurile lui Dumneđe'au de a bietului omă, că la Noemvrie în 6 zile a'au îmbrăcată caftan de domnia țerei Nicolai Alexandru Vodă. Țice ună poetică: batjocuresce puterea Dumneđească lucrurile omenesci. Precum și aice se cunósce căte nevoínțe pentru dómnia lui Antioh Vodă, și póte fi și Costantin Duca Vodă, că âmbla pentru Domnie; déră din poronca puternice' Impără'ăi a'au luată Domnia Nicolai Vodă, precum s'a'au ȓisă mai sus, Noemvrie 6, la velétă 7218, după obiceiă, de la Vezirul, fiindă Vezir Ali Pașa, a'au îmbrăcată caftan.

Răpeđit'a'au îndată cu cărțile sele, Nicolai Vodă, pe ună gramatică ală sěu, a-nume Enachi, la Iași, făcîndă Caîmacamă pe Ión Buhus logofétul, și pe Antiohie Jora Hatmanul. Și scrisese cărți și la Mitrea Vornicul, ce nu 'l-a'au aflată viă. Pre Nicolai Vornicul 'l-a'au aflată vestea acésta mergîndă pe cale la casa sa; însă, Ilie Catargiul Visternicul a'au și plecată îndată din Iași dreptă în jos; érá Ilie Cantacozino Visterniculă și elă n'a'au cutezată a șede la Șerbescă, ce a'au plecată érá să trecă în țera Muntenescă. Venise acmu poroncă la margine de la Domnul Muntenescă să nu lase pre nime diu boieră, nice pre siugură Ilie Cantacuzino Visternicul (măcar că-i era cuscru), să trecă în țera Muutenescă; ce 'l a'au tēmpinată dreptă Faraónă cartea de la Băsărab Vodă, și de la Nicolai Vodă, cum se n'aibă nice o grijă căci a'au luată Domnia țerei Nicolai Vodă. Intorsu-s'a'au érá la casa sa, la Șerbescă; însă, a'au mersă pe la cumnatul sěu, Nicolai Vornicul, de s'a'au împreunată, și 'i-a'au arătată și cartea lui Nicolai Vodă; și-i scria și carte cuscru-sěu lui Băsărab Vodă, Domnului Muntenescă; însă, pe urmă 'i-a'au venită cărți de la unchău-sěu, Constantin Cantacuzino Stolnicul, de 'lă sfătuia să nu ședă în țera de-odată, ce să trecă în țera Ardélului la Brașovă, unde se aflaă și alți boieri; căci, și Dumitrașco Racoviță Hatmanul trecuse din țera Muntenescă la Brașovă; și Manolachi Ruset Vornicul trecuse la Brașovă, avēndă grijă încă de Domnia lui Antioh Vodă, și sciindă pe Ilie Cantacuzino neprietenă (precum toți Cantacuzinescă, Cupărescilor); însă, din țera Leșescă, pin țera, de odată la satul lui la Bogdănescă, care sată stă sub munți, apoi pe Oituz a'au trecută la Brașovă.

Érá gătindu-se Nicolai Vodă, după ce a'au îmbrăcată caftană Noemvrie, 29, și a'au luată și cuca, după obiceiă, de la Impărăție, iată a'au murită și tată-sěu Alexandru, marele tainică și celă din lăuntru ală Impărăției, și acésta a'au fostă zăbava lui Nicolai Vodă, până a'au astrucată ósele tătâne-sěu.

Érá pre Ilie Cantacuzino Visternicul nu 'l-a'au lăsată socotéla scrisoriloră lui Băsărab Vodă și a ginere-sěu să trecă la Ardélă, ce a'au asteptată în țera. Érá Nicolai Costin Vornicul, ședēndă la casa lui, iată 'i-a'au venită și lui carte de la Nicolai Vodă să se afle și elă Caîmacamă la Iași. Purces-a'au, déră, și elă pe poronca Domnescă fōră zăbavă la Iași, unde a'au aflată și pre Enachi gramaticul sosită în Iași.

Aice la începută s'a'au arătată înțelēptă chiverniséla lui Nicolai Vodă, pentru

folosul țerei, că nimică n'ați făcut și zăbavă aicea la Iași Enaki Gramaticul, și au purcesu la Tighinea cu cărțile lui Nicolai Vodă, pentru trebile țerei. Și la boierii caimacamî poruncă era, nice remășițe și nice unu felu de dare în țără să nu ăsă, și cum că nu'i trebue să-i trimită din țără nici banî, nici altă nimică, ca să nu cadă cu grei pămînteniloru. Eră după astrucarea tătâne-sei, lui Alecsandru, au purcesu și Nicolai Vodă din Țarigradu spre țără la scaunul sei.

Aice ne-au părut cu cale să pomenim pentru acestu Alecsandru Tergimanul, tatăl lui Nicolai Vodă. Fost-au Țarigrădeni, născut în Țarigradu, care au stătut mare omu la Împărăție; că după mórtea lui Panaïotaki ce au fostu omu vestit pre acele vremi, și Tergiman mare la Împărăție, stătut-au acestu Alecsandru, ce se numia din Șlehtecie Mavrocordat, Tergiman mare; și pe-urmă i s'au datu titlul, Ecsaporitu, adică tainicul din lăuntru la Împărăție, omu prea învățat în tôte învățăturile, așa filosofesce, astronomesce, cum și teologesce, carele se arată din cărțile ce au făcutu, și se află tipărite; omu vestit și la împărățiile creștinesc. Fost-au trimis de Împărăție și sol la Beciu, la Leopold, Împăratul Nemțesc, și popritu acolo câtă-va vreme; că pre acea vreme era trimis de Împărăția Turculu la Beciu, când avea mare price și răsbóie împărăția Turculu cu împărăția Némțulu. Pe urmă iarăși cu înțelepta chiverniséla sa, slobođindu'l de acolo au trecut la Pórtă. Acesta au fostu trimis mai pre urmă cu Rami Reiz Efendi la Carlovița, unde s'au legat pácile între împărăția Turculu și între împărăția Némțulu, și între Crăia și Republica Leșescă cu împărăția Turculu și cu Venețianu, fiindu strinși la Carlovița. Despre acești soli cineși ai sei trimiși, eră despre partea Turculu, acel Rami Reiz Efendi, carele după aceea în scurtă vreme au agiunsu și Vezir Azem, și acestu Alecsandru Mavrocordat, cum s'au pomenit și mai sus.

Aședământurile și legăturile păciloru, cine va vrea să scie, va afla așurile. Acestu pontu numai l-amu pus aice, pentru căci pe urmă se va vedea ce folosu au adus după sine țerei. Era pus și acestu pontu: Turci séu Tătari, în țera Moldovei nice-odată să nu se lățescă cu stăpînirea, ce totu Domni trimiși de Împărăție. Legându-se, déră, pace între toți, cum s'au pomenit mai sus, înturnându-se și Camenița iarăși către crăiea Leșescă, și țera Moldovei care era îngumătățită, și luată de Leși, iarăși înturnată de Leși către stăpînirea Turculu, adaosu și-a mare veste și laudă, vei dice, la tótă Europa, acestu Alecsandru Mavrocordat, pre carele nu'l voru uita curând vécurile viitoare. Acestu Alecsandru Mavrocordat au fost făcut cuscrie cu Domnul Muntenescu, Constantin Băsărabu Vodă, logodindu-și feciorul Tergimanul, pe Scarlat, cu fata Domnului Muntenescu, cu Ilinca. Făcutu-s'au la anul și nunta în țera Romănescă, aflându-se și câți-va boieri pribegi din Moldova la nuntă în Bucuresci. Têmplatu-s'au într'acea vreme și sînția sa Dosotei Patriarhul de Ierusalim, care i-au și cununat pre cei tineri. Acestu Alecsandru Mavrocordat au avut feme, nepótă de fată lui Alecsandru Iliș Vodă, și nepótă de soră lui Iliș Alecsandru Vodă.

După ce au sosit Tergimanul Alecsandru la Pórtă, fu priimit de Împărăție cu mare cinste, îmbrăcându-l Împăratul cu blană de sobol; care acesta este cîntea cea mai mare la Turci, când îmbracă pre cineva împăratul cu

blană de sobolî; şi nice-odată acesta până atunci nu se făcuse, ca să mai îmbrace pe vre-unu Creştin cu blană, nice pe Domnă, nice pe altă cineva. Carele fiindu acmu şi îmbătrânit, nu aşa din vîrstă, cum de ostenele, slujind Ţara, a isprăvit Tergimănia cea mare fiului său, lui Nicolai, care şi el slujind Ţara 12 ani în slujba Tergimăniei, a sosit şi la Domnia ţerei Moldovei de care scriem.

În urmă la mare primejdie fusese Alecsandru bătrânul, tatăl lui Nicolai Vodă, pe vremea zurbalelor Ţarigradului, asupra lui Sultan Mustafa la Odrii, de l-a mazilit, puindu-l la închisoare; şi pe urma lui a statut împărat frate-său Sultan Abmet, carele este şi acmu împărat. Şi a cercat tare pe Alecsandru să-l prindă, pentru păcile ce se făcuse între împărăţia Turcului şi între împărăţia Némţului, şi alesu pentru înturnarea Cameniţei de sub stăpînirea Turcului, către Craia Leşescă. Pierdutu-şi-a şi averile Alecsandru pe acea vreme; l-a ferit unul Dumnezeu de primejdia vieţii.

După ce a purcesu Nicolae Vodă din Ţarigrad spre scaunul ţerei, venit-a poruncă să-l easă la Galaţi Ión Sturza Păharnicul, şi Ilie Cantacuzino Vist. şi Georgiţă Apostol biv Vist. Manolachi Hrisovergi Comisul; unde nu numai acesti ce s-au pomenit, ci totă boierimea ţerei i-au eşit înainte la Galaţi de i s-au închinat. În urmă după ce a purcesu din Galaţi, la toate conacele mulţime de ţărani şi de slujitori îi eşiau înainte: unii, jeluindu-se de strîmbătăţi ce aveau; alţii, fiindu înstreinaţi din ţară, se poftiau să vie la pămîntul lor, şi îndată pe loc li se făcea ispravă. Intrat-a Domnia în Iaşi, Genarie 25, cu mare poftă, cu alai împărătesc, şi cu iscusite podobe. Şi mergîndu la sfîntul Nicolae, s-a blagoslovit de Gedeon Mitropolitul ţerei; şi ducîndu-se la curtea cea domnască s-a cetit *Beratul* cel împărătesc, întru care erau multe cuvînte neobişnuite: că scria împăratul pentru Nicolai Vodă, că este slugă dreptă din părinţi..., şi alte laude. În Duminică, după ce a eşit de la biserica domnască de la utrină, a boierit, după obicei, boierii cei mari: întâiu pre Ión Buhuş Logofet mare,³ pre Nicolai Costin Vornic mare de ţara de jos, pre Ión Sturza Vornic de ţara de sus, pre Antiohie Jora Hatman, pre Ilie Catargiul Spatar mare, pre Georgiţă Apostol Păharnic mare, pre Ilie Cantacuzino Visternic mare.

În urmă nu lasă aice, mai înainte a pomeni de pecetluiturile ce scosese în ţară Mihai Vodă, care s-a dat la tot omul ce eşise la pecetluituri; în urmă, neputîndu-se strînge banii atîta cît s'îi plînescă lăcomia cea nesăţie, eşise poruncă la zlotăşi să arunce năpăşti să se îmbrace toţi banii după somele care eşise din Visterie. Ce, apucîndu-l mazilia, o sémă din boierii socotiau să nu mai supere ţara cu acele nevoi, şi năpăstile acelor pecetluituri; căci luîndu şi Nicolai Vodă Domnia, n-au avut aice poruncă boierii, cum era la Domni trecuţi, de trimiteau bani înainte la Ţarigrad, ce nici un ban ca să se trimită nu s-au trimis. Ce n-au lăsat alţi boieri din călmăcani să fie după socotă, ce a poroncitu pe la zlotăşi să arunce năpăşti pe omeni şi pecetluituri albe, nescrise faţa omului. Erau şi câţi-va boieri, cari cheltuisă în zilele lui Mihai Vodă, unii la Visterie, alţii la Sulgerie, alţii la Jicniţă, alţii cu împrumutele cari lua biei boieri cu poruncă domnască de la neguţitorii Turci,

și pe-urmă îi lăsa ne-orânduiți, de au venit casele boieresci la mari datorii și răsipă cu împrumutele. Și unii din boierii lui Mihaï Vodă, la mazilia lui, își făcuse pecetluituri domnesci, cum, li s'au orânduit câte o somă de bani din tr'acele pecetluituri, că mai multă aceia stău s'eși la bani, ce didesă împrumut; érá pe-urmă au venit poroncă de la Nicolaï Vodă, încă nesosită în scaun, se se lase năpăstile se nu se dea ómenilor, care se didesă și se strinsese și o sémă de bani. Ce, peurmă, după ce au sosită Domnia în Jași, au avut boierii mare scârbă, pentru nesocotela a o sémă de boieri; măcar că pe-urmă au oblicită cine au lăsată acea nesocotelă cu năpăstile pecetluiturilor de s'au dat. Se invitase acum țerani de venia la divan cu piră asupra zloțasilor că le-au luat atâte năpăști; ce îndată poroncă eșia, și cu mare scârbă asupra acelor zloțasi cari n'arú întorče banii ómenilor ce le-au luat pentru năpăști. Inchisese pe Rugină Sulgerul, și pe Stefan Luca Visternicul, pentru banii năpăștilor în Visterie; ce, Rugină apucase de-grabă de întorsese ómenilor; érá Stefan Luca, nedându, cu mare scârbă 'l-a' pus și la închisóre în temniță, și vre a păți și mai rău, ce cu mare chizeșie au eșit de s'au aședat se plătescă ómenilor ce le luase.

Érá aflându-se boierii în Visterie, iată într'o ții numai ce veni Armașul al doile, de au luat pre Ión Sturza Vornicul, și pre Ilie Catargiul Spatarul cel mare, de 'i-au dus la odae de Siimeni de 'i-au închis; cu mirare fu tuturor cum așa curind, la a doua săptămână dupe ce 'i-au boierit, de au arătată acéstă scârbă asupra acelor boieri, și cum ună Domnă așa de chibzuită, după ce 'i-au boierit au arătată acéstă scârbă, Nicolaï Vodă, asupra lor, fiind ună Domnă ca acela, că nu numai pornirea spre réutate ci rivnă acelor bune îndemnă de, multe, ori pre cei prea înțelepți la fapte ca aceste. Cercau cei-alți boieri pricina, fiind și ei îngrijiți acum, după ce luasă dintre dênșii pre acei doi boieri la închisóre. S'au aflat că mai mult vorbele și îndemnarea lui Iordaki Ruset Vornicul, pre carele măcar că nu'l făcuse cu diregătorie la curte, érá la Visterie și la socotelele țerei deatocma cu cei-alți boieri, din poronca lui Nicolaï Vodă, se afla mai înaintea altor boieri cu diregătorie. Pricina acei scârbe asupra acelor boieri s'au fostă alesă asupra Vornicului Sturzii, cum că este pricitori de se pricește, și se pune împotriva Domnilor, cum făcea la Mihaï Vodă. Din gura lui Iordaki Vornicul au fostă eșită acéstă réutate, și cu îndemnarea lui s'au făcut de s'au împotrivit așa degrabă Nicolaï Vodă asupra acelor doi boieri, precum se va vedea mai pe-urmă adevărul acestui sfat și îndemnarea viclenă a lui Iordaki Vornicul, precum de nime bine nu grăla, cum 'l-au descoperit Dumneleu (după cum țice sfânta Scriptură: «grópa au săpată, și au cădută într'ensa»). Érá avea și vătămăre și bănat mare Nicolaï Vodă asupra lui Ilie Spatarul Catargiul, pentru supărările ce făcuse aice în țéră pre vremea ce trecuse din țéra Muntenescă cu Ilie Cantacuzino Vist. cum s'au pomenit mai sus, de închisese fórá poroncă, și luase și bani de la slujitorii de Focșeni, nefind de la nice-ună Domnă poroncă, fiind boier de țéră, se făcă și unuie și altuie supéră cu închisórea; și către acéstă, fusese scârbit și pentru ună tilhară, anume Bucur, ce făcuse multe réutăți și furțisaguri, și aice în țéră și în țéra Muntenescă, care prindându-se dincóce acel tilhar

Bucurî, îl didesă Ilie Catargiul de ceea parte căpitanului Muntenescî, peste obiceiul şi hotarele ţerilorî acestora, de i s'au făcutî acelui tilharî de ceea parte certare. Însă, pe urmă Nicolai Vodă pricepîndî aceea faptă, degrabă, cu închisórea acelorî boierî, au poroncitî fórá nice-o vătămăre de 'i-au slobođitî pe boierî de la închisóre. Didese ei şi o sémă de banî Visteriei împrumutî, fiindî şi ţera în mare slăbăciune cu vremile trecute; însă, după ce 'i-au slobođitî de la închisóre, nu 'i-au lăsatî de totî păgubaşî, ci la vremea desetenii le-au orînduitî de 'şi-au luatî o samă de banî, din împrumuta ce didese, cu adevărînţă şi făgăduinţă că şi cei-alţi banî ce au datî nu'î va lăsa păgubaşî, şi scosese şi cei-alţi boierî la împrumutî de didese, fiindî mai în-grabă a se da o samă de banî pe poronca Impărăţiei. Érá pe-urmă nu s'au lăsatî păgubaşî; ce tuturorî li s'au întorsî banii, nu o-dată, ce pe-rîndî.

Érá Ilie Cantacuzino, Visternicul celî mare făcutî, n'au apucatî a intra, săracul, în Visterie, că după ce 'l-au îboieritî, a doa-đi au şi căđutî în zăcare de bóla, din care la săptămána au şi muritî. Érá pe-urmă Pavel Rugină, ce fusese Sulger mare la Antioh Vodă, şi cu Luca Visternicî ce fusese Logofătî alî-treile la Mihaî Vodă, au fugitî în ţera Leşescă esiţi acmu din tóte nevoile, daţi pe chiezăşie sê-şi mérgă amu la casele sêle. Ce, după ce au fugitî iar, Luca Logofătul avut-au mare călală pe urmă de înstreinarea sa; şi nemică zăbovindî unde au fostî pribegitî, scriindî şi la Nicolai Vodă, şi pre la boierî aice în ţeră, 'i-au făcutî pace despre Domnie de au venitî în ţeră neavêndî nice o nevoie pre-urmă. Érá Rugină Sulgerul, fiindî omî mai sprînşarî, nu s'au ma întorsî în ţeră, ce s'au trasî spre Moskalî, de care la rîndul sêu se va pomeni, unde se va scrie de Domnia lui Dumitraşco Vodă Cantemir.

La Tighinea încă aflîndu-se Craiul Şveđescî, după mórtea Hatmanului Mazepî, fiindî despre primăvară, la luna lui April 14 đile, pus'au Hatman Cázăcescî pre Filip Orlik, carele fusese mai 'nainte pisar la Hatmanul Mazepa (precum s'au pomenitî şi mai sus); érá după Paşci, April în 23 đile, au intratî în Iaşi cu mare cinste şi Dómna lui Nicolai Vodă, Pulheria, petrecută de boierî, şi de giupănese, şi cu slujitorî cu pohfală, precum s'au căđutî.

Trecut-au la Pórtă pen ţeră şi unî solî Franţuzescî, anume Marchez Dezalor, înaintea căruia, din poronca lui Nicolai Vodă, 'i-au eşitî Nicolai Vornicul celî mare de ţera din jos, şi pentru limba Lătinescă, eşindu'î mai sus de Copoî înainte cu slujitorî, de 'l-au petrecutî până aice în oraşî la gazdă.

Érá pre acéstă vreme aflîndu-se Ţarul Moskului şi cu oştile lui în ţera Leşescă, după isbînda sa la Poltava asupra Craiului Şveđescî, fiindî Leşî adunaţi la Varşav la Seimî, şi strînşi de grijă au alesî de isnóvă cu totî, unî şi de frică, ales cei ce fusese cu partea lui Stanislavî Craiului în partea Şvedului, au primitî Craiî Leşescî pe Avgust, care fusese părăsitî de-o-dată crăia Leşescă. Érá Iosif Potočki, Voevodul ce se chîamă de Kiov, ne putîndu'şi afla locî de amistuitî în ţera Leşescă ca unî viclénî (căci mai 'nainte cu puţină vreme au fostî căđutî elî pre mâna Moskalilorî, şi érá cu vicleşugî au scăpatî); deci, acmu şi Craiulî Stanislav fiindî eşitî din ţera Leşescă la Pomerania, au trecutî şi Iosif Potočki în ţera Ungurescă la Racoţi, care şi elî încă cu o sémă de boierî Unguresci sta împotiva împărăţiei Némşului, cercându-şi

și Halițki slujbă la Racoți; însă, mai cu puținți ómení de cum purcesese, că 'l-au fostú luatú în gónă Moskalíř, de au agíunsú pre o samă de Leși neîntrați bine în munți, și 'i-au spărcuitú. Era aice căți-va în țeră boieri, și nemiși Ungurí, pribegiți de frică Nemților, încă din Domnia lui Mihai Vodă, și o samă și de la Antioh Vodă, anume Mihai Mikiș, omú de cinsté, Petki David, Lazor Ferent, și alți căți-va, cărora le-au arătatú dragoste, și cădută priimirea crestinéscă, Nicolai Vodă. Fost-au și aicea veniți acesti boieri Unguresci de s'au adunatú cu Nicolai Vodă; datu-le-au cărți de volnicie și lorú și ómenilorú lorú, sê fie slobođi de tóte supărările; și orí ce felú de hrană arú face în țeră, sê n'albă nime despre vameși nice despre párcălabi nice o nevoie, până când Dumneđu îi va scóte iarăși la moșiile lorú.

Eră pentru solulú Franțozescú, de care amú pomenitú mai sus, pre carele cu mare cinste aducându-lú la adunarea sa Nicolai Vodă, de aice 'l-au petrecutú cu ómenii sêi până la Tighinea.

Iosif Potočki, Voevodul Halițchií, în scurtă vreme petrecendú în slujba lui Racoți, au eșitú peste munți, și fôră-veste, prin Câmpul-Lungú rusescú, aice în țeră, și lasându-și ómenii în urmă pe la Cernăuți, ca la 3000, elú singurú cu 40 de ómení ai seí, cu Gruginskie, Starostele de Rava, și cu alți ofițeri ai seí, au venitú aice în Iași. De a căruia sosire înțelegendú Nicolai Vodă, cu cele ce s'arú fi cădutú unuí omú de cinste și stréinú deplinú 'l-au căutatú trimițendu-i la gazda lui de tóte ce 'i-arú fi trebuitú. Trimis'au pre Nicolai, Vornicul de țera de jos, pentru limba Leșescă, cu închinăciunea și cercetarea venirei lui.

A doua-đi au purcesú la adunarea sa, cu Nicolai Vodă, pe calú turcescú prea împodobitú, și alți doi cai iar turcesci pentru alți doi ofițeri a lui, cu alaiú domnescú, Siimeni, Paici, până la curte. Acolo, în casa cea mare, scaunú domnescú și lui pusú din stânga, alături cu scaunul lui Nicolai Vodă; eșindu-i înainte Nicolai Vodă, dreptú Spătărie, petrecutú până în casa cea mare la scaunul seú. Acolo stândú în picíore améndoí cu șlicele a mână, ántéú voróvă Látinescă au începutú Voevodulú de Kiov, către Nicolai Vodă; pe urmă răspunsú la voróva lui a lui Nicolai Vodă iar Látinesce. Cine s'au tэмplatú cu mare mirare au fostú a înțelegé limba látinescă din cuvintele alese și împodobite, către Voevodulú De Kiov. Și acolo, eșindú alții într'alte case, numai Nicolai Vodă și Voevodul cu starostele Ravskií, tus-trei rémași în casă au făcutú voróvă câtă-va; și la purcesú, petrecuți până la Spătărie, iarăși cu alaiú 'l-au petrecutú boierii orónduiți până la gazda lui. A doua-đi după adunare 'i-au trimisú darú unú calú Moldovenescú. Eră pe-urmă ce nemulțămitorú s'au arătatú lui Nicolai Vodă, la rúndulú seú se va pomeni.

A patra-đi după venirea lui în Iași, au nemeritú unú Agă de la Tighinea, împreună cu omul craiului Șveđescú, de au mersú Voevodul de Kiov la Tighinea, lăsându în urma lui în țeră 3000 de ómení, Leși și Lipcani; aice mare nevoe și mare pradă și nespuse supărări bieților locuitorilor. Fost-au poftitú pre Nicolai Vodă, sê-lú împrumuteze cu o samă de bani, seú sê-l oróndulască 1000 de íalovițe pentru hrana slujitorilorú lui, arătându mare fiámândăciunea lorú; și mergendú la Tighinea îi va trimite banii, orí pentru bani, orí pentru acele vite ce se vorú da la slujitorii lui.

N'au putut Nicolai Vodă să-î facă îndestulul poftel lui, fiindu țera în lipsă, și neavându nice poronca împărătescă, care pe urmă și acesta au fostu pricina la neprieteșugul lui Halițkie Voevodul, cu Nicolai Vodă. Érá 3000 de ómenî ai lui au rămasu de au vëratu și peste tómnă aice în țerà la Cârlegătură, cu colibî pe văi; nu rămânea nime nice cu boû, nice cu vacă, nice cu stupu, nice cu fînațe, nice cu pâne, că călcau țérinele cu caii sêi, ce'î lăsase slobodî neîmpedicați; hăleșteele sêci de pesci vênându-le ei, érá totu murlaú de fóme, și acmu și bôlá intrase întrênșil.

La aceste nevoi a țerei, Nicolai Vodă făcea scire și la Împărăție de stricăciunea țerei despre dênșil. Veniaú Leșii și aice în orașu pe la cârșme de se îmbătaú, âmbლაუ cu sabiile smulte, rânîaú, băteaú, pre mulți și omoraú pen tîrgu. Nu era o ȕi se nu vie plîngere, vaete pe la divanuri, ómenî rânîți. Sta tare Nicolai Vodă pentru pămîntenî; de la o vreme se aședase și gîudecátorul oștii Leșesci aice la gazdă în Iași, pentru gâlcevele ce s'arú face între ómenii lorú cu ai noștri, sê se gîudece. De-odată se părea lucru bunú, și dóră se vorú mai înceta gâlcevele; și alesése și Nicolai Vodă pre Nicolai, Vornicul de țera de jos, sciindú limba Leșescă, despre partea sa. Nemică nu s'au pututú isprăvi nice cu acea socotélă; că mai multe bătăi și morți se făceaú, ómenî deprinși în beți, în volnicie nesupuși. De la o vreme au datú voe și poroncă Nicolai Vodă Hatmanului de au poroncitu slujitorilorú de âmbლაუ totu cu beldi, și acmu și tîrgoveți, âmbლაუ cu bețe; poroncă era sê âmble și singurú Hatmanulú sê nu lase unde are a vedé că se facú gâlceve, ce de la o vreme îi băteaú și ai noștri pe Leși. Érá aice, pre Leși fiindú lăsatú Reîmentarú Gruginski, Staroste-le Ravski, omú nebunú, și grabnicú la gâlceve și la price, au scrisú în câteva rînduri la Tighinea la Voevod Halițki, și acolo fiindú și Craiul Șvedescú, s'au ațitatú neprieteșugul asupra lui Nicolai Vodă, care, cumú s'au obârșitu, se va cunósce mai pre-urmă.

Érá neguțitorii Turci, ce erau și aice în orașu, și pe la alte tîrguri în țerà, încetase a face supărări pentru datoriile sêle, cum deprinsése mai 'nainte la alți Domni, a face și a supéra cu cametele. Nu'î încungitura nimică cu voróvă Nicolai Vodă, nice li da obrazú, avêndú și Fermanú împărătescú la mâna sa pentru cametele lorú; nice se pomenia de camătă, nice cărți de plinitú cu Armași, cu Copii din casă, sêu cu Aprozi, nu daú; ce cărți pe la scaune, la Pârcălabi, sê chieme față pe cutare cu turcul, sê stea sê le ia sêma, și ce ar fi dreptú pe zapisú cu ȕi sêi plătescă, érá nu cu plinelă saú cu închisóre.

Se făcuse obiceiú într'a-doa Domnie a lui Antioh Vodă, pe boi de negoțu, de lua, deosebi de vamă, de boi câte unú leú; i se pusese acei dări nume *cornăritul*. Aice în țerà de la o vreme deprinsése neguțitorii Turci, neîndestulați cu miera, cu cêra, cu alte negoțe ce precupiaú, cu dughene prin tîrguri, vedêndú și țera și boierimea lipsite, de 'și făceaú ciređi de boi de negoțu. Eșise poroncă sê dea și Turci, cari vortú avea boi de negoțu, în ȕilele lui Nicolai Vodă, sêși dea cornăritul de pe boi; staú împrotivă Turci tare sê nu dea, ȕicêndú că ei vama 'și plătescú, érá cornăritulú nici-cumú nu vorú da cu altă țerà. Trăgânatu-s'au acéstă gâlcévă câtú-va: Turci sê nu dea, ómenii domnesci, ce erau pe acéstă slujbă, sê ia; până, iată ce-și-au scosu Nicolai Vodă și Fermanú

de la Împărăție, să-și plătescă Turcii boii de cornăritu; de vreme că ei neguțiorescu și cu boi de negoțu.

Era și acesta scrisă în Fermanu de la Împărăție, să nu mai fie slobođi Turcii a neguțitori în țără cu boi de negoțu. Într'o ți, din poroncă s'aũ strinsu Turcii toți din Cărvăsărie la curtea Domnăscă, și acolo eșindũ în Spătărie Nicolai Vodă, ne sciindũ chemarea sa Turcii, unde acolo intrândũ și Turcii, chemândũ și pre Jazagiul de le-aũ cetitu Fermanulũ împărătescu, scriindũ se dea Turcii cornăritul, îndată aũ amorțitu și s'aũ măhnitu, unũ scărșnindũ în dinți aũ eșitu din Spătărie; căutatu-le-aũ a'și plăti cornăritul de boi de negoțu.

Pe aceeași vreme, scos-aũ Nicolai Vodă *rupta* pe totă țera, și pe mazili, orânduise boierii mari pe la ținuturi. Și la Sucăva orânduise pe Savin, Banu mare, se socotăscă *rupta* acelu ținutu într'unu anũ, dându-se somă din Visterie la tôte ținuturile, fără mazili, ce s'aũ aședatu din Visterie o sémă. Era o sémă carii aũ poftitu să-și cisluescă ei banii, și se se pue rupta lorũ cinesi pe prilejũ, le-aũ datũ voie; ce Banul, neașteptându se-și plinescă slujba, mergendu'i zapcii așa pentru tabla se trimiță la Visterie, cum pentru fruntea banilorũ ce se orânduise la tôte ținuturile, aũ pribegitu în țera Leșăscă, luându'și și giupă-nesa, și n'aũ mai venitũ în țără până ce aũ năbușitu Moskalii în țără, și elũ cu dênșii, precum se va pomeni mai pre-larg unde se va scrie de Domnia lui Dumitrașco Vodă.

Era la luna lui Iunie, totũ într'acestașu anũ, s'aũ mazilitũ și Vezirul Ali Pașa, luându'i 1000 de pungi Împărăția, după ce s'aũ mazilitũ. Adevăratũ și lacomũ aũ fostũ acelu Ali Pașa; era în veziria lui, în care făcuse aprópe de 3 ani, mulți bani aũ adunatu și puși în visteria împărătescă. Cu oștile trecute, și cu lăcomia deosebită a Ispravnicilorũ mai nainte de dênșul la împărăție, la mare lipsă era visteria împărătescă; că acestũ Ali Pașa, fiindũ Viziru, și vrëndũ se între în voia Împăratului Sultan Ahmet, unde scia Pași avuți trimiterea de'i lua avuția și o punea în visteria împărătescă. Stătu-aũ pre urma lui Ali Pașa Vizir Numam Pașa Kiuprilăulu, ce n'aũ făcutũ mai multũ de 2 luni în Vezirie; cu anevoe va fi Vezir dacă nu va fi lacomũ la bani; precum și acestũ Numam Pașa nemică nu era datũ spre lăcomie, precum totũ némulũ Kiupriłoescilorũ.

Venisẽ unũ Agă împărătescu aice în țără, fiindũ încă Numam Pașa Vezir, la Nicolai Vodă, pentru birul din domnia lui Mihaĩ Vodă, anume Mastrap Mehmet Aga. Acolo la Țarigrad fiindũ mazil Mihaĩ Vodă, și stringendu'lũ de rămășița birului, aũ fostũ datũ sémă, după mărturia ce făcuse la mazilia sa cu Iusuf Aga, fiindũ încă ne eșitu din Iași, Iordaki Vornicul, de aũ pusũ atâtũ la cale pre acelu Iusuf Aga (se pricepea la acesta Iordaki Vornicul se bage pre alții în nevoie, și se fie numaĩ elũ slobodu), de făcuse mărturiĩ cu pecețile boierilorũ, carii se tẽmplasẽ pe aceea vreme în Iași, anume Ión Buhuș Logo-fetul, Ciocărlan Vornicul, Georgi Păharnicul, Rugină Slugeru, Sandul Crupenski Jicniceru, și póte fi fostũ și alții de le-aũ cerșutu pecețile acelu Iusuf Aga, venitũ cu Mazilia lui Mihaĩ Vodă, de la boierii, dicendũ că va Împărăția se scie, cine aũ rămasũ din boierii în țără și cine aũ pribegitu. Și cu acelu miđillocũ s'aũ fostũ amăgitũ boierii acela de 'și-aũ datũ pecețile, de aũ mersũ

într'alte mărturii, în mărturia birului. Nici puteau boierii să nu'și dea pecețile, ce omu' strașnicu' fusese acelui Agă.

Venind, dără, acelui Agă împărătescu', cum s'au pomenit, strânsu-s'au boierimea și mazilii de la țără, venind poronca domnescă, și Lupul Costaki, ce au fostu' Vornicu' mare la Mihaï Vodă, de țera de gîosu', și Ión Păladi Visternicul, și Bașotă ce fusese vel Vist. la Mihaï Vodă, fiindu' și Cadiul de Brăila față, de s'au dovedit cum birul s'au luat din țără, care de nu 'l-au dat Mihaï Vodă, se dea sémă, că țera 'l-au dat; că alte rămășițe ce lăsase Mihaï Vodă în țără, de orînduise pre la boieri să le ia ei, luăndu' domnia Nicolai Vodă tôte din poronca lui s'au lăsat de nu s'au strînsu', se se mai supere țera, fiindu' acmu lipsită și slăbită de-tot.

Nevoitu-s'au Nicolai Vodă să lipsescă și să se părăsescă pările (deprinse de la o vreme încôce asupra domnilor după ce se maziliau), prin mișlôcele și trimiteră la Pôrtă boierilor, care socotela a lui Nicolai Vodă, pentru nevoița să nu se părăsescă domni, nu socotim să o hulăscă cine-va, ce mai multu' să o laude.

Đicea Nicolai Vodă că nici-unu' folosu' dintr'acele pări nu aducă după sine țerei, ce mare scădere și stricăciune, și a ochiul luat la împărăție țera, pomenindu-se de atâta somă de oani strînsă și luată din țără, și pe altă parte se plîngea țera de sêracie; și cu acele pări nemică alta fără câtu' folosu' altora, și rêsipa țerei, și cel mai mare rău, ura bleșilor boieri ai țerei despre acei Domni ce se părăsesc de dênșii; și la domnia sa Nicolai Vodă n'au trimis pără asupra lui Mihaï Vodă.

Mazilit'au Nicolai Vodă pre Hatmanul Antiohie Joara, la luna lui Iunie, dintr'aceste pricină: ântêi, că-lu' pricepusă forțe slabu' în slujba Hătmănescă; adouă, că vrîndu' să facă căutare slujitorilor, din care să se trimită o samă de salahori pe poronca împărătescă, au poroncit, cu câte-va zile mai-nainte, să fie toți Siimenii Hătmănesci și cei Agesci de căutare gata, și cineși cu capul sêu, éra nu argații lor să se afle la căutare, să le poroncască Hatmanul să nu facă altu' meșterșugu'. Eșita după aceea la grajdurile domnesci la căutare, fiindu' toți boierii acole; început-au pre isvode a'î striga pe numele seî să trecă la căutare; ce în locul unuia trecea altul cu altu' nume. De isnovă îl chema pe acela ce trecea și îl întreba: «cum te chiamă?» atuncea și spunea numele care nu era în isvod, și mai mulți argați eșise la căutare. A tria pricină, cuscria lui cu Iordaki Ruset Vornicul, dându-și Antiohie Joara Hatmanul fata în némul Kupărescilor după Iordaki, ce fusese Agă la Mihaï Vodă, feciorul lui Lascaraki din Țarigrad, și nepotul lui Iordaki Vornicul; și i se đisese de o samă de boieri să nu facă acea cuscrie, pricepîndu' peste voia lui Nicolai Vodă că s'ar face acea cuscrie. Ș'au trebuit să pricepă și singur, când au poftit Hatmanul pe Nicolai Vodă să'î cunune fata și n'au priimit: nu'î đisese adeva Nicolai Vodă să nu facă acea cuscrie, éra în sine nu priimia; căci vechiul neprieteșugu' era cu Alecsandru bătrânul, tatăl lui Nicolai Vodă cu casa Cupărescilor. Curînd după ce s'au isprăvit nunta, care s'au tîmplat la lăsatul seculu' de postul Sân-Pietrului, și în postu' 'l-au mazilit pre Antiohie din Hătmănie, trimițîndu' pre Postelnicul cel mare, pe aceea vreme Du-

mitraki Ramadan, omă bună, din ómenii străinii, și cucernică cu toți boierii, fiindu în Spătărie cu alți boieri și Antiohie Hatmanul, i-au șoptit la urechi poronca lui Nicolai Vodă; și luându-i toiagul 'l-au dusu în lăuntru. Érá pe Antiohie Hatmanul 'l-au pusú la poprelă în Visterie, poroncindu-i și de o sé-mă de bani pentru ținutú, la care erau și alți boieri soție, și cei-alți își didesé partea lorú la Visterie; și atuncéși au poroncitú vátavului de Aprođi, de au luatú și pe Iordaki Ruset Vornicul de 'l-au dusú la odaíea lui; așíjderea și pre nepotul său Iordaki Aga, ginerele Hatmanului Antiohie, de curénd făcutú, la odaíea lui vel Cămărașú.

Érá pricina lui Iordaki Ruset Vornicul și a nepotului său era cea dată: venindú unú Agă de la Pórtă, stándú Vezirú Numan Pașa Chípriuli — Oul, cum s'au pomenitú mai sus, ei, socotindú (póte fi cu scire de unde-va) că schimbându-se Vezirul și în grabă venindú acelú Agă, nu cu altă ce cu mazilia lui Nicolai Vodă că vine, au alergatú ómenii lui Iordaki Vornicul cu Iordaki Aga, de pe la gasdele séle, trimiși să védă ce se va lucra la curte, și să audă și fermanul ce va fi adusú acelú Agă; căci, Iordaki Aga, fiindú Țárigrádénú, scia Turcesce. Așa curénd se sáturasé Iordaki Vornicul de Nicolai Vodă, neavéndú nici-o nevoie până atuncí. Intrat-au nisce feciori a Vornicului Iordaki și în casa cea mare, unde intrasé acelú Agă, de s'au adunatú cu Nicolai Vodă.

Până la acéstă vreme, cum amú pomenitú mai sus, fiindú Vornicul Iordaki o și nelipsindú din voróvele cu Nicolai Vodă, de se îngrijise boierii, ȓicénd: «Séracii de noi, iar au încăputú Iordaki Vornicul și la acestú Domnú!» Ce, luéndú séma deamánuntul ómenii lui Nicolai Vodă cei de curte, cum îndată se afla îi ómenii lu Iordaki Vornicul la curte cu acelú Agă, și cum așa cu îndrăsnélă au intratú și în casa cea mare, în carea boierii cei mari erau slobođi a intra și a ședea numaí, aceste spuindú ómenii de curte lui Nicolae Vodă, a doa-đi au închisú pe Iordaki. Și atunce, fiindú boierii la curte, după închisórea Hatmanului Antiohie în Visterie, și a Vornicului Iordaki la odaíea vátavului de aprođi, și a nepotu-séi la odaíea Cămărașului celui mare, nu cu puțină mirare aflându-se boierii; ce, vorbindu-se în desine, au purcesú nezábávindú nimică, au intratú în casa cea mare la Nicolai Vodă de s'au rugatú de-o dată pentru Hatmanul Antiohie; și, pe rugámíntea boierilorú, au poroncitú de 'l-au slobođitú din Visterie la gasda sa, ȓicéndú numaí să caute dumnialui banii ce s'au orónduitú a ținutului, sé'i istovéscă, precum a'ți istovitú și dumniavóstră.

A-patra-đi au poroncitú de au slobođitú și pre Iordaki Aga, ginerele lui Antiohie Hatmanul, nepotul lui Iordaki Vornicul. Érá pe Iordaki Vornicul, trimițéndú pre Manolaki Hrisovergi Comisul, netémpléndu-se Armașul celú mare cea dată la dvorba curței, 'l-au mutatú la odaea lui Baș-Bulluk-baș de Siimeni de léfă. Érá Antiohie Jora Hatmanul, stándú o lună mazilú, după carea, aducéndu-lú la curte, și făcéndu'și incredințare de isnóvă, puindu'și mâna pe Evangelie de au gíuratú lui Nicolai Vodă, cum îi va sluji cu dreptate, și nu se va uita la cuscúria lui Iordaki Ruset Vornicul, atunce i-au datú toiagul, făcéndu-lú iară Hatman.

Érá după ce védură boierii cum pre Iordaki Vornicul 'l-au mutatú de la odaea vátavului de aprođi, la odaea lui Baș-Bullucbaș, nu cuteza nime să gră-

escă din boierii, pricepëndu acmu boierii că arü hi altă pricină a lui, de scirbă despre Nicolaï Vodă. Nezăbovindü după aceea nimică zăbavă, vrëndü Nicolaï Vodă să le arăte pricinile închisórei lui Iordaki Vornicul, chîemat'au boierii in casa cea mare, și acestü cuvëntü au grăitü către boierii: «Intre voróvele ce aveamü cu Iordaki Vornicul, nicî-odată de-bine de dumniavóstră nu grăla, vedëndu-vé pre dumniavóstră de noi trași cu diregătoriile curții.» Și 'și au rădicatü puțin șlicul din capü; «Martorü puîu, ȓice, pre Dumneđeü, cum dumitale acelü felü de hulă îți da; dumitale, așijderea, felü-de-felü de hulă (înșirändü pre căți erau boieri chîămați la acea voróvă a lui Nicolaï Vodă), de sta cu voróvele lui, Iordachi, să vé depărtezü pre dumniavóstră de lüngă mine.»

De aice se cunoscea scirba cea maînainte a lui Nicolaï Vodă pre Sturza Vornicul și pre Catargiul Spătarul, eșindü maînainte din gura lui Iordaki Vornicul, de vreme că la voróvele lui Nicolaï Vodă aflase meidénü și vreme a grăi rău de boierii; erau și alte pricinii închisórei lui Iordaki Vornicul aceste s'au cunoscutü, neprieteșugul vechiü casei Cupărescilorü, cu Alecsandru celü bêtrânü, tatăl lui Nicolaï Vodă. Érá și nepotu-seü Iordaki Aga, ginerele lui Antiohie Hatmanul, multe rele au spusü de unchü-seü, de Iordaki, lui Nicolaï Vodă.

Doveditu-s'au și acésta asupra lui Iordaki Vornicul, cum, au îndemnatü pre Turcii carvasaragiü să mérgă la Pórtă să părăscă pre Nicolaï Vodă, precum au și făcutü, de 'l-au și páritü, că le arü face mare nedreptăți cu datornicii lorü, de nu va să lase să li se plinésacă datoriile.

Și acésta, precum îndemná și au îndemnatü de au fugitü boierii din țéră, să se auđă la Pórtă, cum de răul lui Nicolaï Vodă fugü boierii (deprinsü obiceiü a lui Iordaki acesta); precum și in ȓilele lui Constantin Ducăi Vodă au făcutü, de au îndemnatü de au fugitü căți-va boierii, uniü in țéra Muntenésacă, alții in țéra Uugurésacă, cu cheltufala lui, și elü sta in Iași, făcëndu-se că n'arü sci nimică. Precum unü boierü dintr'aciea au mărturisitü, după ce s'au înturnatü din țéri, precum și Luca Logofétul, după ce s'au întorsü din țéra Leșésacă in țéră, să fie spusü singurü lui Nicolaï Vodă, cum, din îndemnarea lui Iordaki să fi pribegitü in țéra Leșésacă; și cărțile lui, cum pe la Basarab Vodă, nepărăsite, și pen țéra Leșésacă, precum s'au aflatü câteva cărți; că după ce'lü închisesé, intr'aceeași ȓi trimisesé Nicolaï Vodă ómeniü sêi de casă de au aflatü fôrá veste câteva scrisori in casa lui Iordaki Vornicul, cărțile lui Mihaiü Vodă mazilul, și a frățâne-seü lui Scarlataki, scriindü Scarlataki precum elü nu dórme, ce âmbă tare, pentru să se mazilésacă Nicolaï Vodă, și cum este bună nêdejde, că fôrá zăbavă va lua Mihai Vodă domnia; și acele ce i-au fostü scrisü lui Scarlataki, precum le-au înțelesü Iordaki Vornicul aceste pricinii; nesocotindu-le Nicolaï Vodă să le arăte pe-taînă asupra lui Iordaki Vornicul, ce la ivéla tuturorü. Eșit-au lucrurile asupra lui Iordaki de-odată in Spătărie; érá pe-urmă in divanul celü micü cu pârá de la țéră asupra lui Iordaki Vornicul, fiindü și țéra câtă se tēmplase la divanü, de s'au cetitü asupra lui carte iscălită de toți.

Scria in carte cu jalobă, cum, fiind Iordaki Vornicul străinü cu frații lui, cu-vreme au supusü tóte casele boieresci, și au stinsü câteva case boieresci;

fiindă frații lui Capi-kihăi la Pórtă atâta vreme, și elă vreme îndelungată puternicú aice în țără, învrăjbitorú de domni, de nu se mai satură de domni. De cunoscea pe vre-unú domnú că nu 'i îmbla în tóte pe voia și plăcerea lui, cerca mijlóce de se mazíliau domniú aciea, de alegea pre alții s'ěi între în voia lui, și se fie tótă puterea în mâna lui; și acele se făceau cu mare cheltuele țerei, și cu risipa tuturorú. Și pentru acésta atunce aú pusú Nicolai Vodă de aú întrebatú pre Mitropolitul Gedeon, care era față la divanú, dovedindu-se aceste asupra lui Iordaki Vornicul, ce dicea pravila; și mergendú la gazdă Mitropolitul, după ce s'aú rădicatú divanul, aú trimisú Mitropolitul scrisú cu slova lui dindosul cărții ceí de pără asupra lui Iordaki Vornicul, cum pravila scrie: *dovedindu-se aceste asupra lui Iordaki Vornicul, mórtea!* Trimisu'-aú lui Iordaki Vornicul, unde era închisú, cartea aceea ce scria țera asupra lui, de aú vėdút'o și o aú cetit'o; întrebându'lú ce răspunde la aceste Iordaki Vornicul.

Atuncea Iordaki, de arú hi răspunsú cu blăndețe, arú fi eșitú de la închisóre; ce, aú răspunsú împrotivă, cu semeție, ȓicendú că'sú minciuní acele tóte. Acestú răspunsú a lui Iordaki, după ce aú intratú la urechile lui Nicolai Vodă, semețe și főră socotélă cuvintele lui (fiindú la poprelă, dar slobodú), s'aú implutú de mânie (cu blăndețele ca bumbacul se moloșeză și se îmblândescú inimele Domnilorú); de sirgú chēmândú pre Baș-Buluc-baș, poronci s'ěi tae limba. Érá aflându-se încă boierii la curte, neeșii pre la gazdele séle, aú alergatú la Domnú cu rugămintे de l'aú ertatú de acea sluțire, poroncindú s'ělú lase. Érá Horopćenul, ce aú fostú căpitanú, trecendú pre la odae unde era închisú Iordaki Vornicul, póte fi fostú și beatú, striga: «Sé ni'lú dea Vodă s'ělú ucidemú cu petre pre Iordaki; saú vomú strica rátezele și'lú vomú ucide acolo în odae, că ne-aú măncatú și ne-aú sérăcitú elú cu frații lui, și nu se mai satură de Domni. Aceste cuvinte a Horopćenului, dintr'alții ce le auȓise și i le-aú spusú lui Nicolai Vodă, îndată aú poroncítú de'lú pusé la închisóre pre Horopćenul, și pre alții ce fusesé cu dēnsul; și era sé petrécă mare pedépsă Horopćenul. Aicea áncă se vede și sé cunósce negraba spre pedépsă a lui Nicolai Vodă, niae spre vėrsare de sânge, macar cu priciní arátate. Și acmu și boierii staú sé nu éśă cu ȓile Iordaki Vornicul; Nicolai Vodă nu primía, ȓicendú: nu voii sé-mí implântú mânele în spurcatú sângele lui; și socotindú dintr'acele cuvinte a Horopćenului sé nu se facă vre-o návală asupra lui Iordaki s'ělú omóre țera, aú poroncítú de 'l-aú mutatú înlăuntru în curte, la odae, subt scări, despre casele Dómnei, și acolo aú fostú închisú până la mazilia lui Nicolai Vodă.

Érá și acésta ni s'aú părutú cu cale a fi sé pomenimú aice: După ce se vėđu Iordaki Vornicul în urgia lui Nicolai Vodă, avendú grije sé nu'l cerce casa, o scatulcă ce avea cu odórele séle le-aú trimisú prin taină la unú Mitropolitú ce fusése de Ohrida, în Iași, Grigorie, socotindú că, fiindú chipú duhovnicescú, nu o va vėdi acea scatulcă. Ce, frumósă taină! Că Mitropolitul acela, luándú acea scatulcă cu odórele lui Iordaki Vornicul, o dusé la Nicolai Vodă; spunđú că'i a lui Iordaki Vornicul, trimisă la dēnsul sé o ascundă.

Érá Nicolai Vodă, deschidendú acea scatulcă, în carea aú aflatú și isvodú de câte odóre suntú, și care de câtú prețú, atuncea aú trimisú acelú isvodú

la Iordaki unde era închisă, de i l-a arătat, și l-a întrebată a cui suntă acele odóre ce scriu in isvodă; a răspuns Iordaki că s'ă tôte a lui, érá nu le scie unde le-a fostă trimisă giupănésa lui s'ă le amistuésă. Și atuncea i le-a trimisă tôte neatinse; ce, Iordaki Vornicul, fiindă la închisóre, s'a aflată la dânsul isvóde cu pecetea lui Mihaí Vodă, cum că a luată din țéră 15,000 ug. Pentru aceea i s'a poroncită de a dată 12 pungí de baní, in baní birului; insé, și până a nu încăpea la închisóre a dată o sumă de baní imprumută, care și aciea s'a socotită tôte de a mersă in nevoile țerei, cu alte imprumute ce s'a fostă dată, precum a arătată tótă séma sea Nicolaí Vodă, la a-doa domnie a sea, de care se va pomeni la rândul seú.

Têmplatu-s'a de a perită și ună Buliuk-baş, anume Paraschivă, dintr'acéstă pricină. Eșisă la preâmbulare Nicolaí Vodă, spre Copoă, și, la intorsul lui de la preâmbulare, îi eșisă înainte vr'o 100 de Siîmení cu beldí, că așa âmbლაუ pen tîrgă atuncea, de réul Leșiloră, de strigaă pentru ruptele ce eșisă și pre Siîmení Hătmănescí; insé, pe-ușoră, la greul țerei, se pusesă și Siîmení Hătmănescí, și cei Ágescí. Se ingrijisă Nicolaí Vodă, vîdîndă atăta slujitorí cu beldí, care ară fi putută mai cu cale s'ă fie mersă fórá bețe inainte Domnului; și pre-lîngă acéstă, se înțelesă cum acela Parashivă, ce era Baş-buliuk-baş pe Siîmení Hătmănescí, era se rădice slujitorí asupra boferiloră. Aceste priciní asupra lui Paraskivă fiindă și sfătuindu-se cu căpí boferí, s'a aflată, a poroncită de i-a tăiată capul, din gîosă de grajdîurile Domnescí.

Pe aceeași vreme trecîndă salahorí din țera Muntenéscă, s'ă mérgă la Vozia, pe la Galați, din ce pricină alta ară fi, nu s'a sciută, că îmbătîndu-se in Galați Munteni, a aprinsă tîrgul de a arsă, și a jecuită câte-va case in Galați. Veniaă bieți ómení cei arși și jácuiți, aice la Nicolaí Vodă, cu jalobă asupra ómeniloră Muntenescí; ce s'ă facă alta Nicolaí Vodă, nevrîndă s'ă vatăme pe Constantin Băsărab Vodă, scria la dânsul, și de acolo iar scrisorí pe scrisorí veniaă.

Trimisesă cărțile séle pe la margine de slobođi, de curiaă ómení in țéră de preste Nistru, și din țera Muntenéscă, și de preste Dunăre din țera Turcésă; și sfătuiaă boferí s'ă mute acei ómení de la margine mai inlăuntru țerei, pentru s'ă nu póta lesne a trece iar preste Nistru. La aceste răspundeá Nicolaí Vodă, că nu ține pe omă locul, ce mila.

Poruncise pe la giudețe la țéră, pe la Părcălabí, s'ă nu inchiđă ómení pentru fie-ce vină; ce, care ară fi mai grele giudecăți, s'ă orînduésă la Iași la divan, cu sórocă de la Părcălabí.

După mórtea lui Ilie Cantacuzino Visternicul, stătuse Visternică mare Georgiță Apostol Păharnicul, pre carele ilă avea Nicolaí Vodă aprópe; ce, elă, nesimțindu-se de séma Visteriei, că i-ară lua'o așa curîndă, nu'și lua séma cu dieci de Visterie. Étă de o-dată poruncă la Visternicul s'ăși caute séma Visteriei; poruncit-aă din boferí lui Ión Buhuș, fiindă vel Logofătă, și lui Ión Păladi, ce fusesă Visternică mare la Mihaí Vodă. Stătut-aă acei boferí câte-va đile in Visterie, luândă séma lui Georgiță Visternicul, fiindă isvódele din lăuntru scóse, s'ă potrivésă cu isvódele din Visterie; că avea Nicolaí Vodă tôte orînduéléle câte se strîngeaă din țéră, așa pre țeraní cum și pre mázili, isvóde

Grecesci, pe sēma lui Sculi cămărașul din nuntru. Aflatu-l'au acei boierii pe Georgiță vel Visternicu datoru Visteriei cu câte-va pungi de bani; și atunce, după sēma și socotēla acelorū doi boieri, scârbindu-se Nicolai Vodă pe Georgie vel Visternicu, 'l-au aruncatū la Siimeni, la lefe, de 'l-au închisū la odăile sēle, (Puindū Visternicu Mare pe Gligorie Jora). Ținutu-l'au Siimenii la odăile sēle închisū pentru lefele sēle; a' datū de-nevoe, vėdėndu-se de nisce ómenī, peste poroncă, pedepsitū. O sēmă de bani aū datū pe la stėguri Siimenesci, la cariī era orōnduitū; și atunce 'l-au slobođitū Siimenii, când aū nemeritū mazliia lui Nicolai Vodă.

Făcuse Nicolai Vodă in domnia sa o socotēlă, care ni se pare că nu o va huli nime pe-urmă, pentru hoțarele tērgurilor domnesci, de la o vreme de deprinsese Domniī cei mai de-curėndū a da, și a boierii și a altora, așa cātū n'au rēmasū locū deosėbitū pentru hrana și agonisita, pe dānsul, tērgurilor. Hărăzit-aū locuri Domniī cei vechi, a boierii, a slujitori, pentru slujba și cre-dița spre stăpāni; ərə nu așa aprópe de orașe: cātū se n'albă tērgurile de-osėbitū hotarele sēle nesupuse zecuielilorū a boierii și a călugėri, precum se cunoscū bėtrīnele urice, și ispisócele a bėtrīnilorū Domniī cū ce aū miluitū pre alțiī. ərə hotarele trebuitóre tērgurilor nu le-aū clintitū; ce, de aū datū din locurile tērgurilor, ce prisosia tērgurilor da, ərə ce era trebuitóre tērgurilor le-aū lāsātū neclintite; nu cum staū acmu, de n'au tērgurile unde se se hrănescă, fōră đeciuélă de pre alțiī. Aceste, socotindu-le Nicolai Vodă, nu đicea nemică de daniile cele vechi (a vechilorū Domniī celorū bėtrāni), ce, de daniile cestorū de-curėnd domni; insė, ăntėiū aū spusū și boierilorū seī socotēla sa. Pus'aū de aū făcutū cărți se se strice daniile cele ce s'aū făcutū de Domniī mai de-curėnd, cu impușinarea locurilor tērgurilor domnesci; că venise jalobele de la căți-va tērgoveși a câteva tērguri, cum, n'au unde se hrāni. Ce, pe-urmă, mai-nainte de ce le-arū trimite pin țərə se le sune, pricepėndū acmu bėnă-turi despre o sēmă de boierii, cărorā li se đidese daniile, și miluirile acelorū Domniī trecuți, socotindū se nu'ī mǎhnescă, aū pǎrāsītū, de aū poroncītū se nu se mai ivească acele cărți.

Luase Nicolai Vodă de la Iordaki Ruset Vornicul satul Șkeea, tērgū, nu locū de a tērgului, și Drăgșanul, care 'l-au fostū datū ăntėiū Iliăș Vodă Alecsan-dru, lui Ursa-hi Visternicul, când 'l-au cununatū: pe-urmă, de Constantin Vo-dă Cantemir, datū lui Iordaki Ruset Vornicul; ce, aceste pe-urmă iarăși le-aū datū Nicolai Vodă, trimițindu'ī și scrisorile ce avusese de la Constantin Can-temir Vodă de i le-aū datū lui Iordaki Vornicul.

Dupė închisórea lui Iordaki, pribegit-aū Lupul Costachi Vornicul, cu nepo-tul seū Constantin Comisul, ginerele lui Iordaki Vornicul, și cu Catargiul Spa-tariul, in țera Ungurėscă, mai multū pentru închisórea lui Iordaki Vornicul. ərə Manolachi Vornicul, fratele lui Iordaki Vornicul, mai-nainte trecuse in țera Ungurėscă, până a nu se închide Iordaki; legāndū pe unū Cihodarū a lui Nico-lai Vodă, aū pribegitū la Brașovū. Și acéstă legătură a omulnī seū, de Mano-laki Vornicul, aū mai adaosū scārba pe Iordaki Vornicul.

ərə la velétul 7219, de cu tómnă, trecut-aū Cucuic Imbrohorul impėrătescū la Crim, la Devlet Gerei Hanul, de 'l-au chīămatū la Țarigrad. Stătuse acmu

Vezir, după Numan Paşa Kfupriolhoulu, Mehmet Paşa Baltagîul, cu a-doa Vezirie; de au stătuţ la sfat: din care s'au stricat pacea cu Moscalii, îndemnându Craiul Şvelesc, aflându-se totu în Tighinea; de care se va pomeni la rîndul seü.

Ëră Nicolaï Vodă, înţelegîndu de Hanul că au trecut la Pîrtă, şi că s'au schimbatu şi Vezirul, sciîndu pe Hanul neprietenü încă tătăne-seü, şi simţîndu şi de iernatecul aice în ţeră a Leşilorü lui Haliţki, cu cheltuêla ţerei, şi singurü işi pohtia mazilie, vîdîndu şi ţera slăbită. Aştepta din ăi în ăi, se'î sosescă mazilie; precum s'au şi tîmplatü; că, nezăbovindü vreme, fiindü încă Hanul la Pîrtă, la luna lui Noemvrie în 23 ăile, i-au sositü mazilie, după ce au domnitü unü anü. Era într'o gîoi la divanü, Nicolaï Vodă, şi acolo giudecîndü două rînduri de ômeni, vîdura boieriü, cariî se tîmplase la divanü, cum au benitü unü Copil din casă de au spusü Postelnicului celui mare cum au intratü doi Turci dreptü la odaie unde este închisü Iordaki Vornicul, de au sfărămatü rătezile, şi au intratü în lăuntru la Iordaki. Aceste spuîndu-le acelü copilü din casă Postelnicului în taină, şi Postelnicul celü mare au şoptitü lui Nicolaï Vodă, îndată s'au sculatü de la divanü, însë nemică schimbatü din faţă; ëră boieriü, cariî se tîmplase la divanü, îndată au priceputü mazilia domniei, şi o sëmă au eşitü pe pîrtă despre sfântul Nicolaï, că cele-alte porţi acum erau închise. Decî, adoa-ăi, stringîndu-se boieriü la curte, au aflatü Caîmacamî puşi de la Domnul noü, Dumitraşco Cantemir Vodă, pre Iordaki Vornicul, pre Antiohi Jora Hatmanul, Dabija Paharnicul. Însë, nu aşa veselü Iordaki de domnia lui Dumitraşco Vodă, căci nu'î era pe voie nici aceea domnie, numai căci s'au vîdütü slobodü de la închisóre; şi atunci şi Gheorghită Visternicul, au eşitü de la închisóre, de la odaia Siimenilorü. Şi dintr'acei doi Turci ce scosese pre Iordaki de la închisóre, era unul slugă lui Antioh Vodă, învălitü turcesce, anume Saracea, pre carele apoi l'au făcutü Dumitraşco Vodă Agă. Într'acea ăi sosise şi Iusuf Aga cu mazilie.

Ëră fermanul celü de mazilie, fiindü'î acelü Agă prietenü, nu s'au cetitü în ivêla tuturorü; ce, l'au datü lui Nicolaï Vodă de l'au vîdütü, şi l'au cetitü singurü, de nime auăitü. Ëră Dabija Paharnicul, îndemnätü de Vornicul Iordaki, au mersü la odaia Camăraşului celui mare, se ia banî ce va găsi de a lui Nicolaï Vodă. Dat-au veste lui Nicolaï Vodă pecum Dabija Paharnicul au mersü se cerce pentru banî la cămară; degrabă, înfocatü de mânie, luăndü buzduganul, şi purcesëse singurü se mîrgă la cămară; ce, oprindu-lü Postelnicul celü mare, Dumitraki Ramadan, arătându'î, că nu i se cade singurü se mîrgă, au mersü Postelnicul celü mare la cei-alţi Caîmacamî; şi aşa, s'au întorsü Dabija Paharnicul din calea sa.

Ëră Nicolaï Vodă, gătîndu-se spre calea Țarigradului, au purcesü Noemvrie în 26 de ăile; şi, maiînainte de purcesü, gâlcevitu-s'au Iordaki Vornicul cu Nicolaï Vodă înainte Agăi; care lucru nu'î va lăuda nime, a supëra pre Domnü la mazilie. Petrecutu-l'au boieriü cariî s'au tîmplatü aice cu slujitori, şi Şveđii, şi Căzacii cariî se aflaü aice în oraşü pe aceea vreme; numai Iordaki Vornicul, vrîndü se'lü petrecă şi elü, şi acum se suisë în leftica lui, căci era slabü de picîóre, nu l'au petrecütü, oprindu-lü unü Turc, trimisü de acelü Iusuf

Aga, dicându-i s'e-și m'ergă la gazdă-i; și aice se vedu că Nicolai Vodă nice petrecerea lui n'a-ū vrutū s'e primescă.

La luatul ȃioa bură de la boierii ce l'a-ū petrecutū, a-ū ȃisū g'jurându-se, cum n'a-ū avutū g'ndū re-ū, nice spre boieri, nice spre ț'ără; ără cine i-a-ū gre-șitū s'e fie to-ți erta-ți.

Buhuș Logofetul era închisū in Visterie de Iusuf Aga, pentru ac'astă prici-nă: Venise ac'estū Agă n'ainte și cu mazilia lui Miha-ī Vodă; și atuncea, la a- ceea mazilie, aflându-se Buhuș cu al-ți boieri aice in orașū, cu îndemnarea lui Miha-ī Vodă, acmu mazil, a-ū fostū făcutū mărturie ac'elū Agă, cu pece-țile bo-ierilorū ac'elora ce se t'emplase pre acea vreme, între cari-și și Buhuș Logofetul era, cum, birul ce era s'elū dea Miha-ī Vodă la Imp'ărăție a-ū remasū asupra ț'e-rei. Care, pe urmă, venindū Nicolai Vodă Domnū, a-ū cercatū cu cad-i, și nu se a-fasē asupra ț'erei; ce, ac'elū Iusuf Aga, vr'endū s'e-și indrepteze acele mărtu-rii cā s'a-ū făcutū drepte, de a-ū r'emasū ț'era datōre cu ac'elū birū din ȃilele lui Miha-ī Vodă, și Buhuș Logofetul pricin-dū, cum ei n'a-ū mărturisitū atuncea nice sciū nimicā; ără de le suntū pece-țile, atuncea a-ū strinsū pece-ți cu poron-ca lui, pomenindū cā facū alte mărturii, s'e se 'scie cine din boieri a-ū r'emasū nepribeg-i in ț'era Leșescă, și cine suntū r'ema-și nedu-și din ț'ără; ără de al-tele nu scie s'e fie mărturisitū; ără pece-țile lorū de le-a-ū luatū, cine scie la ce felū de mărturii le-a-ū pusū. Și așa, m'aniindu-se Aga, a-ū poronc-itū de a-ū in-chisū pe Iōn Buhuș Logofetul, vr'endū s'e-lū ia cu d'ensul s'e-lū ducă la Pōrtă (Ce, pōte fi și pentru s'e-i mai ia cāte-ceva, dupē lācomia lorū). Fugit-a-ū Buhuș Logofetul din Visteriā cu o ȃi mai-nainte de ce era s'e purc'egă ac'elū Agă, cu mazilia lui Nicolai Vodă, nōptea, la Miros-lava ascunsū, p'ână a-ū purcesū ac'elū Iusuf Agă și s'a-ū dep'artatū, de a-ū e-șitū iarā-și la gasda sea Buhuș Logofetul.

Dupē ce a-ū purcesū Nicolai Vodă din Ia-și cu mazilie spre Țarigrad, de la Piscu s'a-ū pornitū ag'arlicul inainte la Gala-ți; și acolo la Piscu i-a-ū e-șitū in-nainte cā-ȃi-va ōmen-i slobodien-i, pre cari-și i-a-ū fostū adusū cu cār-țile s'ele din-tr'alte ț'eri, in ț'ără, fiindū in odihnă pe cār-țile de tocm'elă ce li s'a-ū fostū datū, de a-ū gr'aitū inainte lui Iusuf Agă, care ducea pe Nicolai Vodă la Pōrtă, ȃi-c'endū cā mare strimbătā-ți a-ū făcutū Imp'ărăția de a-ū mazilitū pe Nicolai Vo-dă, care a-ū făcutū ț'ără. — «Era unū Domnū de se ț'inea de cuv'entū; ne-a-ū adusū cu cār-țile s'ele; ne-am-ū aș'edatū in ț'ără; acmu, ne vorū r'ēsipi al-ți». A- ceste acmu fiindū sositū și Dumitrașco Cantemir cu Domnie la Gala-ți, in-ȃele-g'endū acmu ag'arliculū lui Nicolai Vodă, cā Iordaki Aga sosisē la Gala-ți, a-ū pusū de a-ū poronc-itū ac'elū Agă ce era Ispravnicū pe ag'arlicul lui Nico-lai Vodă, s'e t'recā mai in-grabă in ceea parte, s'e nu-lū apuce ȃioa in Gala-ți; ără Nicolai Vodă a-ū intratū cu to-ți ōmen-i sei ce a-ū avutū in Gala-ți, de a-ū ș'edutū oturacū douē ȃile.

Mers-a-ū la Dumitrașco Vodă de s'a-ū impreunatū, de a-ū vorovitū cā-ȃi-va a-m'endoi Domnii, și mai multū pentru aceste, cā, trimi-t'endū Nicolai Vodă nisce tescherele și fermanuri Imp'ărătesci, și polițe, mai-nainte, la Țarigrad, și fiindū unele și pentru s'ema birului ț'erei, pre cale duc'endu-s'e ōmen-i lui Nicolai Vo-dă, le-a-ū t'ilnitū Dumitrașco Vodă și le-a-ū luatū la sine. Pentru acele ilū po-ftia Nicolai Vodă pe Dumitrașco Vodă s'e i le dea; ci, a-ū r'espunsū Dumitrașco

Vodă cum nu'su la dânsul, nice suntă indemână. Érá trecëndü Nicolai Vodă de ceea parte Dunărea, aü rëpeđitü de isnóvã la Paşa de Tighinea, de i-aü trimisü alte tescherele, de aü incheiatü birul datü din domnia sea la Visteria împërätéscã. Îi scrisëse şi priteniü de la Pórtã, precum se nu'şî facã inimã rea Nicolai Vodă de mazilie; cãci, aşa acéstã-datã aü impinsü vremile; érá fórá zãbavã va fi iar Domnú; precum aü şi poroncitü la o sémã de boierî, se scie cã nu va zãbovi unü anü, şi va eşi Domnú. Ac-lü Agã Iusuf, ce venise cu mađilia lui Nicolai Vodă, îi era prietenü, precum s'aü vëđutü şi cu fermanul celü de mazilie, de i 'l-aü datü de şi'l-aü cetitü singurü, neaüditü de nime, cum s'aü đisü şi mai sus.

Acesta Nicolai Alecsandru Vodă era la statü de miđilócü; era cinsteşü omü; şi in filosofî, şi in istoriî, şi intr'altele ce se cade a sci unü Domnú, era deplinü invëţatü; scia şi câte-va limbî, precum amü arëtatü şi mai sus; şi, omü Dumneđescü, păzia tare biserica; la mâncare şi la bëturã fórtë puţinü; spre sfintele biserici şi mănăstiri scãpate milostenie făcea; spre sëraci şi spre vëduve cu milã era. Dérã era grabnicü la mânie, şi mai alesü asupra acelora ce'î cunoscea cã mâncaü baniî Visteriei, şi spre cei ce făceaü strimbătãţi, şi supãrãri sëracilorü, şi spre cariî erau neascultãtori la poronci; era fórá pregedü, şi cu priveghere la trebile ce eraü a țerei, gata şi cu nevoințe a plini poroncile împërätésci. Măcar cã nu era rësipitorü, dérã încăşi spre cei ce slujiaü cu osãrdie era darnicü; cã, cunoscëndü acele ce suntü de folosü țerei, din multe pricinî impededëndu-se nu potü se se facã, şi vëđlëndü pre uniî din boierî cã nu eraü mulțemiți, dicea acestea: «Nu odatã se sémãnã şi se sëcerã, şi nu odatã se altuesce pomul, şi se culege dintr'ãnsul rodul; aşa şi noi, tótã avearea nóstrã o amü cheltuitü in trebile țerei, şi avemü răbdare. Trebuie şi dumnévóstrã se rugați pe Dumneđeü se trăimü şi noi in domnie, şi pe urmã veți cunosce dumniavóstrã şi plata ostenelelorü vóstre, şi intemeerea caselorü dumi-lorvóstre.» Şi in domnia lui nici unü obiceiü nou nu s'aü istovitü: rădicat-aü, dérã, şi darea depre popușoi, şi aü legatü se nu mai fie, care s'aü fostü scor-nitü la alți domni de-măina-vreme.

Inse, nice acéstã uitãrei nu vomü da: cum aü sositü Nicolai Vodă la Galați, venindü la domnie, şi făcëndü divan, care jeluindu-se cei sëraci pre boierî pentru strimbătãți ce avea pentru dãnşii, pentru care vëđlëndü Nicolai Vodă nedreptatea, n'aü făřãritü nimãruî; ce, pre mulți i-aü certatü din Galați până la Iași, pre undë aü făcutü pre la conace divanuri, pre obiceiü. Şi in tãrgü in Bãrlad fiindü strinși toți boierii cei mari şi micî, şi maziliî, şi tótã țera de glosü, şi fiindü temnița Bãrladului plinã de ómeni, pentru datoriele Turcilorü, din đilele lui Mihaî Vodă, indatã aü poroncitü de i-aü slobođitü pre toți; ce, veniaü Turcii de arëtaü cãrți de giudecãți de la boierî; pre cariî intrebãndu-i Nicolai Vodă, rëspunđendu-le: aceste giudecãți faceți dumnévóstrã sëracilorü? Ce, boierii aşa aü datü sémã, cum le-aü scrisü cãrțile lui Mihaî Vodă, aşa aü giudecatü. Dupë care, fiindü ei strinși toți de față la divanü, le-aü rëspunsü: «In đilele mele se cãutați la dreptate, ca se nu diceți pe urmã cã nu v'amü datü dumi-lorvóstre a înțelegë.» Pre-lungã aceste, cariî nu vreaü din cei neînțelegãtori se vie de față la divanü, dupë jaloba omului, indatã trimi-

tea de'i aduceau 6meni domnesci cu ciubote, f6r6 voia lor6. Ce, v6d6nd6 di-
vanur6 stra5nice, se invitas6 6meni6 cei cu strimb6t66i asupra6i, de apuca6 unul
pre altul, strig6nd6: *«ha6de la divan6!»* Dec6, cei vinova6i, 5i mai virtosu6 cei
ce's6 m6nc6tori6 din slujbe, v6d6t'am6 acolea pre-loc6, 5i din cei mai de frun-
te, 5i din bo6eri6, 5i din cei mai de g6osu6, scotea bani6 din buzunar6 de se 6m-
p6cau6, numai6 la divan6 se nu m6rg6. Carea apoi 5i la Ia6i, in t6t6 domnia a-
c6sta, mul6i se 6mp6cau6 afar6 din divan6, ferindu-se de fa6a Domnului6 se nu
cad6 la ru6ine. 5i erau6 veseli6 to6i p6m6ntenii6, mul66m6nd6 lui Dumnezeu6 c6
ne-au6 trimis6 Domn6 bun6 5i milostivu6, c6 era6 linisce mare 5i pentru d6r6 5i
de cai6 de-olac6; nime bou6 omului6, s6u6 carul, sau6 p6nea6 se ia6 cu sila6 la jic-
ni66, cum lua6 la al6i Domn6, ba. Sta6 t6rgul6 F6inei6 ezit6 de p6ne6 din t6te
p6r6ile; eftin6tate 5i bil6ug6 in t6te bucatele. Numai6 m6nc6tori6i avea6 v6le
rea, c6 nu puteau6 m6nca6 ca in 6ilele de-nainte6 altor6 Domn6; ce in pu6in6
vreme6 au6 fost6 acea bucurie6 bie6ilor6 p6m6ntenilor6 Moldoven6, c6 s'au6 ma-
zilit6 Nicolai6 Vod6, dup6 ce au6 domnit6 un6 an6, precum s'au6 pomenit6 mai
sus. 5i pre urma6 lui6 au6 venit6 la domnie6 Dumitra6co Vod6, feciorul6 lui6 Cante-
mir Vod6, cel6 mai mic6, de au6 f6cut6 in 66r6 mari6 zorbale.

De domnia lui Dumitra6co Vod6 Cantemir, vel6t6 7219,

35 a 5

1711

Domnia6 lui6 Dumitra6co Vod6 6ntr'acesta6 chip6 au6 fost6: Viind6 el6 om6
iste6u6, sciind6 5i carte6 Turc6c6 bine, se vestise6 acmu6 in tot6 6arigradul6 nu-
mele6 lui6 de'l6 ch6ema6 Ag6i6 la ospe6ele6 lor6 cele Turcesc6, pentru priete6ug6
ce avea6 cu d6n6i6. Al6i6 dic6, sciind6 bine6 in tambur6, fl6 ch6ema6 Ag6i6 la o-
spe6e6 pentru dic6tur6. 5i ales, au6 fost6 legat6 mare6 priete6ug6 cu un6 Daul
Ismail6 Aga, care6, fiind6 Kapi-Kihae6 Hanului6 la P6rt6, dec6, ch6em6ndu-se6 Ha-
nul6 Devlet6 Gerei6, precum s'au6 pomenit6 5i mai6 sus, prin Cuc6uk6 Imbrohorul6
6mp6r6tesc6, la P6rt6, 5i acmu6 Hanul6 av6nd6 a ochi6 pre Nicolai6 Vod6, afla-
t'au6 vreme6 acel6 Daul6 Ismail6 Aga, prin mi66locul6 Hanului6, fiindu'i6 Kapi-Kihae6,
de au6 scos6 domnia6 6erei6 lui6 Dumitra6co Vod6, sciind6 Turc6i6 5i credin6a6 t6-
t6ne-seu6, lui6 Cantemir6 Vod6 b6tr6nul6, 5i fiind6 acmu6 5i pacea6 stricat6 6ntre
6mp6r66ia6 Turcului6 cu Moscali6. Dec6, dup6 ce a6 luat6 Dumitra6co Vod6 dom-
nia, nemic6 z6bav6 n'au6 f6cut6, ce, de sir6u6 a6 purces6 din 6arigrad6 spre
Moldova, in cai6 de menzil6, 6mpreun6 cu Skimni6 Aga, f6r6 tuiuri6, f6r6 sang6c6,
f6r6 tabulhanaoa6 6mp6r6tesc6; 5i pre-urm6, t6r6i6, i s'au6 trimis6 de la 6mp6-
r66ie6 tuiurile. 5i au6 sosit6 Dumitra6co Vod6 la Ia6i, in scaun6, in luna6 lui6
Decemvrie6 10 6ile. Inse6, dac6 s'au6 apropiat6 de ora6u6, i-au6 e6it6 bo6eri6 6erei6
5i cu slujitori6, 5i cu tabulhanaoa6 6erei6 de i-au6 f6cut6 al6i, dup6 obicei6; ce,
in-loc-de6 6re-care6 semn6, ven6a6 6nainte6 lui6 un6 turc6 cu o ghig6 lung6 de
lemn6, 6iind6 am6n6; 5i a6a6 intr6nd6 in ora6u6, au6 mers6 la biserica6 lui6 sf6n-
tul6 Nicolai6, unde i-au6 cetit6 molifta6 de domnie6 Kir6 Ghedeon6 Mitropolitul6 6e-
rei6, 5i de-acolo, merg6nd6 la cur6ile6 domnesc6, s'au6 cetit6 fermanul6 6mp6r6-

tescú, și, după obiceiul, i-au sărutatú boierii mâna și póla, ca unui Domnù ténérú, in divanul celú mare.

Dupé aceste tóte, și Dumitrașco Vodă aú făcutú voróvâ singurú la toți de obscite, cá era slovednicú la aceste, dicéndú sê fie unil către alții întru dragoste, poftindú pre cei bătrâni ca pre nisce părinți, pre cei de vêrsta sa ca pre nisce frați, pre cei mai tineri ca pre nisce fi, arătândú ce arú fi folosul unirei boieresci; și după aceea aú îmbrăcatú pe Caimacamii cu căftane, mulțamindu-le de slujbă. Peste trii zile aú boieritú și pre boierii cei mari; érá Decemvrie in 23 zile aú sositú la Iași și Dómna lui Dumitrașco Vodă, anume Casandra.

Aice in Iași, acmu venise vr'o 3000 și mai bine de Leși a lui Halițki; erau amestecați și Lipcani, și Tătari, și Căzaci; asupra cărora era mai mare Gruzinski, Staroste Ravski. Ernaticul lorú era din țeră orânduitú, care aú luatú boierii, cu poronca lui Dumitrașco Vodă, pungi de bani de la neguțitorii Turci de le-aú datú Leșilorú pentru iernaticú; ce iernândú Leșii in Iași, multe rêu-tăți aú făcutú ómenilorú; ce bătai și morți, la beția lorú, cum lii obiceiul Leșilorú, care nu le putemú lungi cu scrisóre.

Érá când aú fostú in luna lui Fevruarie, di ántétú, din poroncă ce aú avutú, aú purcesú toți Leșii din Iași la óste, și ca sê se împreune cu Tătarii la Nistru, la ținutul Sorocel, și cu stépănul lorú, cu Halițki; ce, atáta aú fostú de gerú, vr'o patru zile, câtú, până la Soroca, mulți Leși și Căzaci aú înghețatú; érá pe unde le-aú fostú calea, din Pruț până in Soroca, câte sate aú fostú totú aú măncatú, de aú rămasú pașiște.

Tătarii încă le-aú fostú poronca sê mérgă pe de ceea parte de Nistru; ce, ei, ca nisce păgăni cruți, n'aú băgatú sémă, și aú trecutú peste ómeni pen ținutul Lăpușni, și a Orheiului, și a Sorocel; care, sê nu lungescú cu voróva, căci numai cá n'aú robitú, érá alte ce aú găsitú totú aú măncatú, și aú prădatú pe ómeni până la Soroca, de n'aú rămasú cu nemică. Prinsése ómenii de-veste pentru oștirea Tătarilorú; și s'aú cercatú și la domnie ca sê se dea in laturí din calea lorú; ce, Dumitrașco Vodă, avéndú fermanú de la Hanul și de la Vezirul, și de la Saraskerul, cum sê nu trecă Tătarii pin țeră, și intr'aceea nádejde aú poroncitú acelorú locuitorii sê ședă pre-locú; cá, carele se va clăti, de pedépsă va fi; și nu s'aú clătitú, și la mare stricăciune aú rămasú acei bieți ómeni.

Și așa, împreunându-se oștile, de la Soroca aú trasú Halițki cu Sultanul la Nemirova, la moșia lui; ce, bieții creștinii, locuitorii de pin sate de-pe-acolo, védéndú atáta spuđime căđéndú asupra lorú, s'aú închinatú, de aú ernatú Tătarii și Leșii peste dênșii, până in primăvară; căci, oștile Moskicesci aú fostú depărtate, in țera Leșescă, o sémă la Litfa, alta la Riga cu Șeremet, la iernaticú aședate, érá Țarú Petru, la Sant-Petersburg; căci, căpi Moscalii oștenii aú fostú din Nistru până in Nipru, și Căzaci de cei nevicienii, dacă aú înțelesú de venirea Tătarilorú, aú păđitú de s'aú datú toți spre Kiov.

Așijderea, totú atuncea, și de la Crim s'aú sculatú Devlet Gherei Han, cu mulțime de Tătari, și cu Căzaci Zaporojeni, cari s'aú fostú rocoșitú, și de frica Moskalilorú fugisê la partea Tătarilorú, spre Perecov, pre cari, încălă-

rindu-l Hanul, i-au luat cu sine; și, fiindu aplele înghețate, mers'a-l Hanul cu totă greimea pe dincolo de Nipru, până au intrat în țera Moscului, unde se chiamă la Slobodîi, la tîrgu la Harcova, care nice acolo nu se tîmplasă din oștile Moskicesci, fiindu depărtate, cum s'au ȑisă mai sus; ce, o sémă de tîrguri, mai slabe, vîdîndu nevoea, s'au închinat; și iarăși au ernat și acolo Tătarii peste dînsii, și multă rîutate și robie au făcutu.

Înțelegîndu Moskalii de acésta, căci ei au sciut că au pace, s'au bulucit unu Voevodu cu oști, impreună cu Hatmanul Căzăcescu, Scoropadski, pre care l-au pus Moskali Hatman in locul Mazepei; și așa, au mersu acolo de au dat rîsboi Tătarilor, vitezesc; care, vîdîndu Tătarii focul Moskalilor, au dat dosu, și cât au putut au robit pre creștini, și s'au învîrtejitu iar la țera lor, la Crim, cu mulțime de rob.

Êra Galga Sultan și cu Haliŭki, totu pre acea vreme, sculatu-s'au de la Nemirova, și de prin tôte tîrgurile și satele cele inchinate, stringîndu ôste, și mojiŭ cu sape, și cu hârlețe, și cu alte măestrii, și au mersu de au ocolit cetatea Biela-ŭircov; unde, numai acolo se inchisese puținei Moskali de ôste, și cu orășeni de-locu, și mare năvală le-au dat câte-va ȑile; făcut'au și metereze; ce, n'au putut isprăvi nimică. Decî, tăvîlindu-se Tătarii totu pe acolo pen-pregiur, spun că au fost 30,000 de Tătari și cu ôstea lui Haliŭki; și au venit Galîŭ Voevodul cu 8000 de Moskali, și cu nisce stêguri de Moldoveni, de cei sluji în lîfă, care ei s'au lovit ântîu cu strêjile Tătăresci; intre cari au fost capu Grigoraș Ivanenco Polcovnicul, și frate-seu Ioniŭ Rohmistru, care l-au fost robit Craiul Șvedului fôră veste de la Iuhurluc, și apoi fusese scăpat. Ce, Tătarii, cum li'î firea cea viclenă, au stătu ântîu a dare rîsboi, êra apoi au dat dosu a fugire; Moldovenii au dat intr'ênșii a'î gonire, tîindu'î, până au dat asupra Tufului, și atuncea i-au impresurat Tătărilea, și mulți au cădu sub sabie, și rob, pre mâna Tătarilor. Atuncea au perit și Ioniŭ, fratele lui Grigoraș Polcovnicul, fiindu vitêzu bun, numai avîndu smintêla de i s'au poticnit calul și au cădu gîos, și așa fiindu impresurat de pîgani au perit de sulîŭ. Êra alții puțini scăpat; ce, sosind și Galîŭ Voevodul cu Moskali, au dat rîsboi faŭ Tătarilor; ce, Tătarii, nepu-tîndu suferi focul Moskalilor, au dat dosu inapo; nice Moskali fiindu ôste grea, nu i-au gonit. Și așa, Tătarii, âmplîndu-se de rob și de alte jacuri, prădîndu și robind, s'au învîrtejitu iar inapo, pe la Tighinea, la Bugiac, plin de rob. Acestu bine au făcutu Haliŭki Creștinilor.

Lucrîndu-se aceste intr'acele țeri, êta acmu venis de la Impêrăție poroncă la Domnul Muntenescu, Basarab Vodă și la Dumitrașco Vodă, ca să facă podu mereu peste Dunăre, la Obluciŭ; decî, Dumitrașco Vodă orînduis pre Ión Buhuș biv vel Logofêtu, fiindu mazil, să mîrgă la Putna pentru sirgueala lemnului; ce, elu, fiind omu bîtrînu, și cam bolnavu, și neavîndu nice cal in grabă să purcêgă, s'au mînat Dumitrașco-Vodă de au pus Copii din casă de l-au scos din tîrgu numai pe unu cal cîlare, fôră slugi, fôră nimică (ocarnică faptă! pentru pricină mică au ocăritu pe boieru mare!). Êra pre-urmă, nu se scie din ce pricină, au venit poronca de la Pôrta ca să pôrte de grije Dumitrașco Vodă pentru Craiul Racoți să nu trecă pin țeră la oștile Moskicesci;

datu-s'au tare poroncă la străji pe margine; ce, elū, când au fostū la cea de apoi, au eșitū pe-de-altă-parte pentre munții țerei Unguresci, și s'au dusū la Impăratul Moscului, fiindū la Iavorov. — Ce, de aceste'i destul.

Domnindū Dumitrașco Vodă țera Moldovei, de-odată se părea tuturorū că arū avea de grije pentru chiverniséla spre folosul țerei, ceva; sciindu-se elū pre sine forte a fi invētatū, n'au socotitū ca sē intrebe sfatū de boierii cei bētrāni; ce, cu mintea seā cea crudă au socotitū de au trimisū pe Pricopie Căpitanul pin țera Leșescă, la Impăratul Moscului, ca sē vadă, cercēndu-se cu cărți încă de cu lērnă pe când se afla Hanul in țera Moscului, și Sultānul cu Halițki la Bilașercov, pe cum s'au pomenitū mai sus, dāndū parolă că, de va cobori Impăratul Moscului cu oștile in giosū asupra Turcilorū, va fi și elū totū una, dāndū a înțelege că, dāndu-i-se banī, va face și elū vr'o 20,000 de Moldoveni călărime. Așjdere și Băsārab Vodă, Domnul Muntenescū, încă s'au fostū mai-de-demultū cercāndū, că așa'si avea rezidentū acolo, ca sē fie și elū totū una la acea tēmplare, cu oște Muntenescă.

Impăratul Turcescū încă gătise oște improtiva Moscului, cu Vezirul sēu, Mehmet Baltagiolu, ca la 150,000, alții dicū că au fostū și mai multū; ce, lui Dumitrașco Vodă, dacă i-au venitū adeverința de la Impăratul Moscului, au inceputū și mai tare a āmbra, și in ce chip arū face sē se hānescă și sē nu'i prindă Turcii de-veste; ce, de-oparte trimitea vestile la Pōrtă, de-altă-parte trimitea cu giurāmēnturi la Moskalī despre sine, ca sē vie mai tare, și ce se lucrēzā la Turci.

Ēră simpindū și pentru Nicolaī Vodă, precum nu dōrme, și se cercă la Pōrtă pentru Domnie, au și orōnduitū căți-va boieri sē mērgă la Țarigrad cu pīră asupra lui Nicolaī Vodă, anume: Iōn Sturza, vel Vornicū de țera de sus, Manolaki Ruset, biv vel Vornic, Dabija Banul, Gheorghitā, biv vel Visternic, Vasili Hābășescul Medelnicer, și pre alții mai de giosū; Fevruarie 13 au purcesū din Iași. Ēră pe Lupul Costaki, vel Vornic, cu o:sēptēmānă inainte 'l-au trimisū la Tigbinea la Cara Mehmet Pașa Sarascherul, de au făcutū și Pașii arzu cu pīră asupra lui Nicolaī Vodă; ce, când au sositū boierii la Țarigrad n'au apucatū pe Vezirul acolo, fiindū acmu eșitū și purcesū la Odriū. Deci, nefiindū Vezirul, dat'au boierii ruga la singurū Impăratul, aprindēndu'si și o rogojină in capū, că despre Vezirul își tocmise acmu lucrurile Nicolaī Vodă, că înțelesēse cum vinū boierii cu pără; ce, nice de unū folosū nu i-au fostū, fiindū Veđerul la Odriū; și macar că au fostū poroncitū Vezirul la Calmacumul de Țarigrad, sē trimiță boierii țerei cu jalobele lorū la Odriū, ce n'au avutū cum face Calmacumul poronca Vezirului, căci acmu intrasē in urechile impăratului jaloba asupra lui Nicolaī Vodă, și au dositū cātava vreme de la casa sea. Cē eșise poroncă de la Impăratul la Baltagi-Baș, de i-au călcatū casele până in trii ori, cercāndu-lū; și auncheltuitū boierii cātēva zile acolo; și nemică isprāvindū s'au inturnatū ēră in țēră; și încă mare norocū au avutū că nu i-au apucatū acolo pe-locū vestea, precum s'au hānitū Dumitrașco Vodă asupra Impărăției, că n'arū fi mai vēdūtū Moldova in veci.

Intr'acestașū anū, velētu 7219 April 6 zile, murit'au și Iosif Leopold, Impăratul Nemțescū, fiindū și Impăratul Moscului la Iavorov, in țera Leșescă

cu oștile la Iernatică. — Eră pre-lungă acésta, iubire cetitoră, să ști că amă mai adaosă la acésta istorie, și nisce răspunsuri din nisce trătăje Moskicesci tiparnice, precum au scrisă Impărăția Turcului la Impăratul Moscului, și apoi și Impăratul Moscului la Impăratul Turcesc, pentru pricinile păcei, cum s'au întărită, și pre-urmă cum s'au stricat; care aceste răspunsuri s'au purtată mainainte, până a nu se cobori oștile Moskicesci din sus în gîos.

Cartea Sultanului Ahmet, către marele Domnul Moscului, Petru Alecsievici.

Sultan Ahmet Han, fiul lui Mehmet Han, pururea biruitoră.

Slăvitului și alesului întru cei înălțați Domni, ce cred întru Iisus, care este întru norodul Potentatului a Mesiei, resjudecătorelui de lucrurile cele mai de trebă a norodului Creștinesc, Domnului înfrumosețului cu mare cuviință. covârșitului cu cinste, cu slavă, Imperatorului a domniilor Moskicesci, și a totă Rusia, și altor multe țări domnitoră, sub stăpânirea lui aflându-se, lui Petru Alecsievici. (Căruia sfârșitul ca să fie norocit, și cu bine aflat, și îndreptat către cale de spăsenie). Cum acésta a noastră Impărătescă carte va sosi, înștiințat ca să vă fie, precum mainainte de acela care s'au trimis din partea voastră, patru cărți la solul vostru, care acmu este petrecătoră lungă a mea Pórtă, slăvitul între cei mari Voevođi a norodului Mesiașesc, Petru Andrievici Grosul (a căruia sfârșitul să fie norocit), și pomenitul solul vostru luându acele de mai sus și disc cărți, la a noastră Mărire împărătescă și pentru isprăvirea a lucruri ore-care lui poroncite de la mărirea voastră, elă, dără, întru a noastră norocită Pórtă, după vechiul obicei a stăpânirei Otomanilor, din rostul seă le-au arătată nemesnicului Veziră (a căruia slavă și putere, a lui Ali Pașa, întru totă celă de sus ca să'i înmulțescă în veci). Prin a căruia mișlocire, a noastră Impărătescă mărire amă poroncit, ca de mai sus numitul solul vostru să se arăte întru seninată și prea înălțată a noastră împărătescă Pórtă, și cu plăcată închinăciune, după vechiul obicei, să ne dea cărțile voastre, și după aceea prin pomenitul Vezirul nostru, din transele să se prepue. Așijdere, după aducerea solului vostru întru a noastră puternică împărătescă curte, precum se cade s'au adus, și de totă către a noastră împărătescă mărire s'au făcută vestire; mai virtos întru acea d'ântău a voastră iubită carte s'au scris, cum întru bună vreme a fericit răpaosatului nostru frate, Sultan Mustafa Han (carele de la Dumneđu aședat în cuibul raiului), de la mutarea lui Moamet (asupra căruia ca să fie blagoslovenie), în anul 1112 în luna lui Muharem 26 zile, cu pré înălțată Pórtă a fi petrece în veci, cu a voastră împărăție urmată este pe 30 de ani ca să stea pace. Și până la acestă număr, despre ambe părțile grațurile de pace ferite și pădite suntă neclintit; ce acmu, de-vreme dintru a sea parte voi că ați socotit și ați arătat, cum aceea ca să o înnoimă, și a noastră împărătescă mărire, cum ne-am rădicat și ne-am pus pre bună aflatul, pre înălțatul și împărătescul

scaunū, și ne-amū coronitū, ce până la acestū numărū, măcar că acestū lucru pentru ore carele prepusurī s'au delungatū, ce totuși alū vostru cugetū s'au arătatū curatū, și din partea vōstră solulū vostru depīn putincīōsă voīe s'au datū, pentru aducerea aminte, și pentru întăritura aședărei de prieteșugū și a cădutei păci. Așjdere și dintru a nōstră Impērătēscă parte s'au hotăritū a-cēsta pentru bună a vōstră tovărășie, și a sănătăței priimire, și alū vostru curatū prieteșugū a 'lū ținea; pecum din vremea fericitū repaosatului nostru frate, din numărul aședatū, cea întărită cu graiurī impērătēscă carte, tocma pe 30 de anī au fostū datā. Decī, și noi, după cea întărită cu graiurī a nōstră impērătēscă carte, cu cele numērate stările, cu tōte graiurile de pace aședate și acorde, carele staū intr'acea întărită carte, și din partea Impērăției nōstre asemenea innoimū, și denainte preluminătei feței nōstre Impērătesci, solululū vostru cea carte s'au datū la mână. Și, așa dar, duple acele de mai sus numite aședările, pentru mai bună întăritură și a stărei, cum s'au făcutū pace, și către Hanul Crîmulū, și la marginile împregiuru Niprului, și altorū capete, și diregătorilorū ce se află intr'acele părți, precum se cade fōrte tare amū contenitū și amū datū poroncă. Așjdere și din partea vōstră pentru ferința păcei, și a graiurilorū pre la locurile ce s'arū cădea, Ispravnicilorū și zapciilorū oștilorū vōstre, érá așa sē poronciți, ce, déră, aevea s'arū face, aceea vrednică de laude va fi. Érá ce mai poftiți in cărțile vōstre pentru Sfântul Mormēntū, carele se află la Ierusalimū, ce, aceea stătătōre este intru ore-carele socotele, ca după pace de āmbe părțile cu folosū sē fie. Și pentru a-cēsta de grăitū cu solulū vostru s'au întirđiatū, érá cum înainte se grāi, și acele prin de mai sus numitul alū vostru solū, răspunsul vi s-a trimite.

Pe-urma acei cărți, alte ale vōstre trei cărți au mai venitū, și ce este scrisū intr'ēsele, pentru acele cu solul vostru prelargū și din-destul s'au poroncițū a grāi. Decī, și acele lucruri přecum de amānuntul i se va face luī scirē și ce se va cădea amēndurorū părților de întăritura prieteșugulū, care și ce s'arū cădea, după datornicēscă arētare de tōte vomū face insciințare. Pace, déră, ca sē fie asupra aceluia carele va urma calea de mântuire.

Scrisu-s'au in anul 1121, la sfērșitul numărulū, in luna luī Zilcadea, intru impērătēscă cetate Constantinopoli, intru a nōstră Sultanēscă prea înălțatā curte.

CAPITOLA

Adecă întăritură

A tuturor bunătăților Ziditorul, intru totu Puternicul, carele in veci este petrecătoru, neapropiatul, nevedutul, pururea laudatul, și pururea slăvitul, unul Dumneșeu și Domnul: cu agiutorul și mila și a Proorociloru, mai Capu, Muhamet Mustafa (asupra căruie ca să fie blagoslovenia lui Dumneșeu), carele este amândurorū luminelorū mai slăvitū, a căruie debivū multe a lui și minunate ciudease, asupra tuturorū ca să fie pace și blagoslovenia lui Dumneșeu.

Sultan Ahmet Han, fiul lui Sultan Mehmet Han, pururea biruitorū.

Eū, a prea cinstitelorū și a blagoslovitelorū cetățī și a cinstitelorū hramurī, și a Sfintelorū locurī, unde totu norodul se inchină, de Dumneșeu cinstitei Mecă, sfintū seninatei Medine, și a sfintei cetățī Ierusalimului, slujitorū și stēpānū, și Monarha poftitelorū a trei mari cetățī, Tarigadului, Udrilului, și a Brusei, poroncitorul Vavilonului, și Damascului, avēndū duhul Raifului, și mai alesū in vremile de acmu neprotivnicul Egiptul, a tōtā Arabia, Halepul, Anti-ohia, Haldea, Arapia, Persia, Ahea, Dalsia, Richia, Mesopotamia, și a altorū părți de țeri: Vania, Cilicia, Gruzia, țera Mitilina, Giurgia, marea Armenie, Sivas-etna, Caramania, Barbaria, Etiopia, Algeria, Tripolia, și a ostróvelorū, Rodosul, Ciprul, și Candia, a mărilorū cei Negre și cei Albe, și a ostróvelorū Sivah, Anadolul (adecă mai mică Asia), și țerei Rumeli și a țărilor Tătăresci, și a țărilor de la Kefe, și cu țerile carele suntū sub ascultarea ei, și a Bosni, Temišvarul, și alū Belgradului, și cu cetățile țari pîn olatul de acolo, și a țerei Muntenesci, și a Moldovei, și a multe slăvite, laudate, și vrednice cătrē arătare locuri, și a cetățī Impēratū, și a visteriilorū celorū direpte, Impēratū peste Impērați, mai milostivū, și mai puternicū Sultan, fiul Sultānescū și Monarha și Monarșescū fiū: *Sultan Ahmet Han*, fiul lui Sultan Mehmet Han, nepotul lui Sultan Ibrahim Han. In ce chipū cu însemnare de mai înainte, noi, a noastră mărire Sultānescă, acelū prea înălțatū și mai norocitū, Otomānescū și Impērātescū și Monarșescū, și Sultānescū și fōrte prea laudatul scaunul cu întăritură 'l-amū aflatū, ērā mai înainte de acēsta intru bună aflatā vreme a fericitū răpausatului, carele este de la Dumneșeu aședatū in Raīū, al nostru frate Sultan Mustafa Han (asupra căruia ca să fie milostivire și ertare), cu slăvitul și alesul intre domniī cei înălțați, cari credū in Isus, asupra Potentațilorū ce oblăduescū intru norodul Mesiei, Potentatului rēșgîducătorului celorū mai de trēbă lucruri a noródelorū creștinesci, Domnului ce'i prea infrumūșiatū cu prea covērșitā, cu mare cuviință, cu cinste, cu slavă și cu cetenie, Impēratorū a domnielorū Moskului, și a tōtā Rusia, și a multe ce se aflā subt insu țeri, cu Domnul Petru Alecsievici (a căruī sfērșitul ca să fie norocitū, cu bine aflatū, și indreptatū cătrē calea de spāsanie), urmatū este de 30 de anī ca să stea pace. Și cum aū fostū grăitā și întăritā cea Impērātescă carte aū fostū datā la māni, ērā acmu, de-vreme ce din partea de-mai-sus numitului Domnū, pentru

cea mai vîrtosă aședare și inoire, datu-s'au deplin putincîlósă voie solului, slăvitului între cei mari Domni a norodului Mesiașului, Stolnicului, pre cirele 'l-au alesu ca se se afe pre-lungă a noastră seninată Pörtă, lui Petru Andrievici Grosul (a căruî sfîrșitū ca se fie norocitū), și a lui iubite cărți au agîunsu cu poftă, cum pre acea întăritură cu graiuri d'antēiū împērătēscă carte se o întărimū și se o inoinū. Și de vreme că alū nostru celu de frunte sfetnicū, și alesul nemesnicū, luminatul Vezirū, Ali Pașa (a căruî slavă și puterea, cel intru totū de sus ca sē'i imulțēscă in veci), către a noastră Impērătēscă seninată față pentru acele ne-au datū a înțēlege; și noi, dēră, din partea noastră, cu mai sus numitul Impēratorū, acea cădută tovrășie și cuvēntare se o pădimū, poftimū. Dreptū aceea, dupre acestū alū nostru prea cinstitū și mai puternicū împērătēscul semnū, acele de pace graiuri și acorde, carele intru acea întărită carte cuprindū, cuvēntū intru cuvēntū, innoimū: cu acestū alū nostru prea înălțatū, și prea slăvitū semnul, a merge 14 statii, ca se fie stătătore intru acēstă a noastră prea cinstită și întărită, precum s'au grăitū, cartea, cu întărire o arătămū, in vremea de mai sus pomenitului și fericitū repaosatului nostru frate, in anul 1112 in luna lui Muharem in 26 zile. Asemine, tocma pe 30 de ani, pecum s'au fostū puse de mai sus numitele statiile, și pecetluite poncturi, cuvēntū in cuvēntū, și eū, cu cinste întărescū; pomenindū pre cēla ce au făcutū ceriul și pămēntul, și pre cinstitū, și pre sfântul numele lui Dumneđeū, și a celui de-pre-urmă tuturorū prorocilorū, Mahmet Mustafa (asupra căruē ca se fie pace, și blagoslovenie, și spāsēnie lui Dumneđeū), privindū pre a lui multe giudețe, după alū nostru Monarșescū și încoronitū obiceiū curatū, pentru ținerea cuvēntului nostru, făgăduimū, de mai sus prenumitele staturī, pecetluite graiuri, și aședări, cum se cade se le ferimū până cānd dintru acea parte nice unū felū de vedere pretivnică nu se va arāta. Ėră pintru a noastră Impērătēscă parte se poroncesce, ca din partea celorū ce vorū urma, și mainainte inființați Ispravnici, și și dintr'alți ai noștri prea cinstiți zapci, și despre tōte a le nōstre biruitore oști, cu toți podani, pe la noi cu cinstiți slujitori, nice de unū felū protivire se nu se facă.

Scrisu-s'au in anul 1121 in numērul de'ntēiū, in luna lui Șeval, in cetatea împērătēscă Constantinopole, intru a noastră Sultānēscă prea înălțată curte.

A marelui Domnū carte, către Sultan Ahmet.

Macar că noi de douē-orī către a vōstră Sultānēscă mārire, in trecutul anū 1710, in cărțile nōstre, in luna lui Iulie din 17, și a lui Octomvrie din 18 numērul, prelargū socotirea nōstră, pentru oprirea a Craiului Șveđescū, prin atāta indelungată vreme intru oblastia vōstră, împreună cu acei intr'unū cugētū a lui rocoselnici dintru ai noștri podani Căzaci, așijderea și de a māriei sēle Craiului Leșescū tovaroșul nostru, cu vicleni, lui, Voevodul de Kiov, și alți, amū arātātū, poftindū ca pre pomenitul craiū Șveđescū din oblastie a a sea, fōră de nice o grija pre cale a poronci sē'lū slobođiți; ca fōră de clin-

tirea păcei se mǎrgă la stǎpânirea lui. Cătrǎ cât, amǔ arătatǔ și noi: de veți vrea și prin țera Leșescă a'lǔ slobodi, aceea putemǔ lui pentru a vǔstră Sultănescă mǎrire a învoința, a trecere pentre oștile nǔstre, cu călărime Turcescă, până in 3000 de ȳmeni; ȳră prin solul nostru, dupǎ aceea amǔ poroncitu ca sǎ arăte și până in 5000 de ȳmeni. Pentru carea și despre Mǎria sea Craiul, și a recii-pospolitei Leșesci posvolire, așijderea așa aǔ fǎgăduitu, luându asupra sea acea petrecere a lui. Și pre-lungă acǎsta aǔ arătatǔ, de vreme ce veți Mǎria vǔstră pre insul a'lǔ trece preste Polșcea, mai multǔ de acelu arătatǔ numărul cu călărime sǎ nu fie cu mai multă putere, și ca sǎ ne dați arătată vedere și nouǎ, și Craiului Leșescǔ, cătrǎ clintirii de pace; care aceea n'amǔ putea suferi, și tovarǔșu pre tovarǔșu, dupǎ datoria legăturai ce avemǔ între noi aședate, nu vomǔ putea lăsa; și nevinovați vomǔ fi intru rumptǔrea de pace: care noi, cineși din partea sea, cu sfântă a ținere fǎgăduimǔ. ȳră de se va întembla dintr'aceea ca sǎ ȳsă vr'o vǎrsare de sânge omenescǔ, aceea va cerca Dumneđeu deasupra acelu ce'i începătoru a clătirei de pace. Prelungă acestea, Craiului Șveđescǔ, multe și alte drumuri slobode, și osebiti de Polșcea suntǔ de a trecere: ȳră acǎstă cale peste țera Leșescă cu mare numărǔ de oști, nu este de altă trebuitǔre, fǔră cǎtǔ aducerea prepusul cătrǎ arătată rumptǔre. Că totuși despre amǎndouǎ de mai sus numite a le nǔstre cărți, netocma nice-unǔ rǎspunsǔ ca sǎ aflămǔ, ce încă nice de la solul nostru pre-lungă aceea nice-o veste n'avemǔ, priimitu-le-aǔ elu acele la dǎnsul, și adusu-le-aǔ la a ta Mǎrire Sultănescă; ce, mai virtosǔ dintr'alte părți aǔdǔimǔ, și de la cei de gȳos vestile avemǔ, cum, de mai sus numitul al nostru sol la pađă s'aǔ pusǔ, care și in Țarigrad intru totǔ norodul aeve este, și poronci preste totǔ trimise, ca sǎ se stringă oști cătrǎ margine; așijderea și la Tǎtari pretutindene poroncitu aǔ ca sǎ fie cătrǎ oștirea ta gata. Și ce socotiți pe Craiul Șveđescǔ sǎ lǔ petreceți cu sila peste țera Leșescă, și intru totǔ a face începere rǎsboiului împrotiva împǎrăției nǔstre? Pentru aceea, noi amǔ rǎsǔiudecatǔ pentru bune, cu acǎstă a nǔstră carte, cătrǎ a vǔstră Sultănescă mǎrire, ca din partea nǔstră încă odată a se rǎspunde, trebuindǔ pre acea d'ântǎlu, și pre acǎsta a le nǔstre cărți rǎspunsuri, și de adevǎrată a vǔstră socotǎla a sci: Veți, dǎră, cu noi dupǎ aședatǎ, și din trecutul anǔ, iarăși de la a vǔstră Sultănescă mǎrire, întǎritei, și cu giurǎmǎntul despre voi, denaintea lui Dumneđeu, ca cu unǔ giudecătorǔ adevǎratul întǎritu'i, in 30 de ani de a se ține pace, sǎu fǔră de nice-unǔ felǔ de pricinǔ de la noi vi s'aǔ datǔ ca aceea șǎ o surpați? Și ȳtă cǎ arǎtămǔ pre lungă a ceste, de nu cumva la aceste de la a vǔstră mǎrire niscal rǎspunsuri și nedǎjduirea pentru de a ținere pace nu vomǔ afla, ce, cum și până la acestǔ numărǔ aǔdǔitori vomǔ fi, pentru a vǔstră gǎtire a oștire, și acea socotitǎ petrecere a Craiului Șveđescǔ cu sila prin țera Leșescă, ce de nevoie ne va fi a priimi acǎsta pentru adevǎrată rumptǔre de pace. Și nu vomǔ da nice pre sine adormirei mai multǔ, nice cu o delungare; ce luându pre celǔ de susǔ intr'agiutorǔ, vomǔ fi intru a sea grijă, tǔte pǎșiturele neprietenescǔ a le întrece, pentru care acmu și oștilorǔ sǎle cătrǎ granițe a clăti amǔ poroncitu. Și dacǎ va ȳși dintru acea clintire de pace, și vǎrsare de sânge omenescǔ, ce in-

tru acela denaintea lui Dumnezeu, și denaintea a totă lumea îndreptați putem fi; căci, noi, spre acesta suntemă asupra; întru care pre acel întru totu de sus la mărturie îl chiamăm. Pentru căci noi nice cum socotela n'am avută către clintire spre sfânta pace, ce pre însă după făgăduința sea sfântă și neclătită am ținut, și înainte a ținare făgăduim. Și nădăjduim cum după dreptatea noastră ne va agiuta cel de sus, improtiva tuturor clintitorilor de pace și a giurământului se. Și spre acesta vom fi așteptători de răspuns. Era întârziindu-se, éta că vom priimi acmu pentru adevărată rumptore. Era de vom afla de la a voastră Sultănescă Mărire, câtă decurând vre un răspuns spre acesta, și nădejdi, cum, pace cu noi, după făgăduință, vei invoința a ținare neclătită, și Craul Șvedesc cu bună inchipuire fără de clintire petrecut va fi, și alte prepusuri se vor lepăda; deci, măcară că oștile noastre intru a sea grijă, și apropiindu-se către hranițe, ce totuși nice cum neprietnesce lucru n'oră face; și acesta nu va fi priimită din partea noastră de către voi pentru rumptorea de pace; căci, socotindu-se, și iarăși de la hranițele vostre îndărăptă duși vor fi, și pace fără clintire din partea noastră, cu a voastră mărire ținută va fi. Pre lungă acesta, a măriei tale poftim sănătate.

Datu-s'au din Sanct-Petersburg, in anul de la nascerea lui Hristos Mantuitorul nostru 1711 in luna lui Ghenarie 6 zile, la 20 de ani ală stăpaniei noastre.

Și așa, pre aceste scrisori, fiind și solul Moskului, care s'au pomenit mai sus, pus de Turci la inchisore la Edicule, n'au mai mers nice-un răspuns la Impăratul Moskului. Și mergându și Tătarii in pradă la țera lui, precum s'au disu mai sus, făcându multă stricăciune și robie, până ce i-au gonit Moskali pre Tătari din țera lor, tocma atuncea au vedut și Moskul cum s'au rumptă despre Turci pacea.

Deci, după această stricare de pace, s'au pornit și oștile Moskului tote in giosu de pre-unde au fost la Iernatecu, unele trecându pre la Kamenita in giosu, altele au lovit pe la Nemirova, impreunându-se dreptu Soroca, de ceea parte, la Ticănauca. Era Boris Șeremet venia mai in urmă; ce, de la Ticănauca au orânduit pe un Polcovnicu de au mers cu polcul lui de strajă înainte, totu pe Nistru in giosu, până la Rașcov, unde acolo s'au apucat a face și podu mereu peste Nistru, pentru ca să trecă o sémă de oști de ceastă parte, să mērgă in giosu. Era o sémă spunu cum era să mērgă pe de ceea parte de Nistru, și totu asupra Tighinei, să o bată, și asupra Bugiacului; ce, Turci, dacă au prinsu de-veste, trimis'au de sirgu Pașa de Tighinea, vr'o 1000 de Turci, ca să nu dea vreme să facă Moskali podu peste Nistru; ce, n'au putut folosi nemică, ca s'îl pôtă sprijini, și au cădutu mulți din Turci acolo. Ce, vedendu că nu pot sta improtivă, s'au învârtejit inapo; era Moskali, făcendu podu, au trecut o sémă dincóce; și de aru fi mers totu cu acela sfat asupra Tighinei, dora vrea hi și făcutu ceva isbândă și răscumpărare intr-acea parte de locu asupra păgănilor. Că acmu se trăgea cuvântul de la o sémă de Tătari a lui Giau Mărza, că cine a birui, lor totu li' un stăpanu, și de acela se vor ținea; era și Craul Șvedesc, și Orlik Hatmanul Căză-

cescū cu Polcovnicul Preluțki, și cu Lamicovski Obuznicul, și cu alte capete de al lorū, acmu toți fugisē din Tighine de frica Moskalilorū, până la Kilia spre Dunăre; și Tătarii cești de margine își dusēse muierile cu copii tocma la Ghîolurī, in coturī, după catatea Albă, despre marea Négră. Ce, iarăși sē dicemū că norocul celū reū a țerei nōstre aū cursū așa, ca sē nu scape de pradă și robie, precum s'aū și tēplatū. S'aū premenitū sfatul lorū intr'altū chipū, că Dumitrașco Vodă nice-cum nu se părăsia, ce pururea cerca improtiva Moskalilorū pe la Soroca, că acmu intrasē și in cetatea Sorocei Moskalī, și cercaū și spre Rașcov, avēndū la Moskalī pe Pricopie Căpitanul. Êră mai înainte trimisesē pe Stefan Luca Logofētul, cumnatul lui Ión Neculcea, Hatmanul seū, la singurū Impēratul Petru Alecsievici, pe la Cernăuți, in țera Leșescă, tocma la Iavorov, de aū întăritū lucrurile mai tare cu gîurămēnturī; că Impēratul venia cu obuzul seū pe urma tuturorū Generalilorū seī. Și așa, i-aū ademenitū și pe Impēratul și pe Șeremet, de aū lăsatū calea spre Tighinea; și aū socotitū sē trecă Nistrul sē vie spre Prutū, la Iași.

Dumitrașco Vodă avea poroncă de la Mehmet Pașa, Saraskerul de Tighinea, prin poronca Vezirului, sē purcēgă mai de sîrgū la ôste; ce, elū avea mai mare frică sē nu vie niscaī spahiī sē-lū ia sē-lū ducă fōră de voia lui. Și acmu mazilisē și pe Antiohie Jora din hătmanie, de pusesē pe Ión Neculce Spătarul; ce nu s'aū pututū alta pricepe, fōră cātū pomenisē intr'unū rōndū Dumitrașco Vodă, cum, cu scirea Pașii de Tighinea 'l-aū mazilitū, că înțelesesē că scria Antiohie Hatmanul cărți la Generaliī Moskicesci; êră pōte fi, aū fostū și alte pricinī. Ce, făcēndū Dumitrașco Vodă taine numai cu sfetnicii seī cei tineri ca și dēnsul, și pre-urmă vēdēndū că nu se va putea tăinui despre Turci și despre boierii cei mari lucrurile și âmbletele lui ce avea la Moskalī, aū poroncitū lui Ión, vtorī Șetrariū, de aū tinsū și corturile lōngă Bahlutū, din glos de mormēnturile jidovesci, Mai 20 zile, la Duminica Sfântului Duh, ca sē ducă și tuīurile de ôste acelo a doua-ți; și acēsta o făcea totū pentru Turci sē nu pricēpă hainiea lui. Și intr'acea țī, la chindie, aū mersū și singurū Dumitrașco Vodă la corturī sē vadă; êră la apusul sōrelui aū și sositū unū călărasū de la Prutū, de la strēji; și, neaflāndū pe Vodă la curte, aū alergatū spre corturī, și i-aū datū unū răvașū scrisū cu vestea, cum, vine unū Agă cu 20 de Turci, și aū sositū la Prutū, vrēndū sē trecă dincōce. Decī, cum aū înțelesū de Turci, indată 'și-aū prepusū că'i vine mazilie; și, de-sîrgū mergēndū la curte, indată s'aū intrarmatū, și aū datū scire și la boieri; și așa, aū datū spaīmă tērgului, fiindū intr'amurgul, de s'aū fostū nădușindū ômenii pe porțile mōnăstirilorū, fugēndū nōptea cu copii, și cine cu ce avea, și nu sciaū de ce fugea. Intrebatu'l-aū uniī din boierii cei mari, dicēndū: «ce este măria ta?» Elū aū datū sēmă, cum, aū venitū veste de la Prutū, de la strēji, că vină vr'o 50 de Turci sē lovēsă in Iași pe la gazdele boierilorū sē'i prindă pre toți. Ce, așa, bieții boieri, uniī și-aū pornitū casele intr'acea nōpte in sus spre tērgul Frumosū, alții intr'altă parte; numai Vornicul Iordaki aū stătutū cu totul pe locū. (Dicū, că numai elū aū sciutū ce poveste aū fostū).

Și așa, aū purcesū Dumitrașco Vodă decuséră, cu Ión Neculce Hatmanū, sfetnicul seū, și cu Bănarīul vel Căpitanū, și cu vr'o 100 de slujitorī, la mōnăstirea lui A-

ron Vodă. De acolo au cercat pre acel Turc ce venia de la Tighinea, și aflându-l desupra Stăncei, la masă, au dat poroncă de i-au lovit noaptea într'adormit, și pre doi Turci i-au omorât pre-loc, apărându-se; erau pre cei-alți, prinzându-l, i-au dus la Dumitrașco Vodă. Dacă le-au cetit fermanul, atunce au adevărit, cum n'au fost viind cu mazilie, ce i-au trimis Saraskerul de Tighinea, că se făcuse aice în Iași mare gâlcă între Turci și între nisce Tătari Abalgibași, de se rănise unii, și alții omorisă, că au fost și nisce Eniceri adunați; ce, făcuse Dumitrașco Vodă jalobă, cum, făcând acel Turc jacuri și nebunii, și pentru acel Turc trimisesse Pașa ca să-l prindă să-l ducă la Tighinea. Ce, vedându-se Dumitrașco Vodă la acea greșelă, de-odată au împăcat pe Turci cu bani, aducându-l în Iași și făcându-le taină, erau de altă parte avea mai mare grijă de-acia înainte de mazilie. Și așa, făcându-și spaimă și mai mare că vinu Moskali, și au eșit cu totă curtea lui și cu Dâma la Cetățue. Era țera, cum au auditu, au și purcesu totă în răsipă la codri, în bejenii, cine încotro au socotitu, mai vartos boierimea, la munte. Era Lupul Vornicul cel mare cu nepoții lui au luat în glosu, și s'au bejenitu la monăstire la Bursuci.

Turcii din Cărvăsărie, unii erau duși la earmaroc, la otace, alții, dacă au vedit că s'au bejenitu Iași, s'au încercat și s'au dus în glosu. Era Mehmet Iazagi Efendi, și cu alți Turci ce au fost mai frunte, pricepându lucrurile, mers'au la Cetățue de atâte-oră de au disu lui Dumitrașco Vodă în față, strigându, de vreme că nu purcede la ôste este hainu. Elu punea pricină că se hainesce țera, și n'are cu cine merge la ôste, și elu va pune Sangecul Împărătescu în sinu și se va duce la Vezirul. Că acmu se audia că și Vezirul Mehmet Baltagi se apropie să sosescă la podu la Dunăre; și totu încă nu putea a înțelege de Dumitrașco Vodă cum este hainu, că el totu vartosu trimitea cărți cum este gata să purcegă la ôste, că întinsesă acmu corturile în șesul Bahluiului, despre Cetățue, și scosesă și tuurile; erau singuru mânea totu la Cetățue.

Era dacă au înțelesu, cum, au sosit și Șeremet cu Moskali la Nistru, într'o zi, acolo la corturi, s'au făcut cu buzduganul a bate pe alu seă Agă de dărăban, anume pe Dumitru, făcându-se că l-au lipsitu și din boierie, se nu-lu mai vadă în curte, suduindu-l; care, vedându și Turcii, le părea căl într'adeveru. Era pe de altă parte l-au repedit la Șeremet săl trimață nisca Moskali mai în grabă la Iași, săl cuprindă, se nu'l apuce nisca Turci săl ducă la ôstea lor; și peste câteva zile au și venit Dumitru Aga. spuindu lui Dumitrașco Vodă cum sosesc și Cropotul Vasilie Brigadiru cu 3000 de Moskali, la Prutu, și Kigheci Polcovnicul cu polcul lui, cu călărime, cu Moldoveni de cei slujii în lăfă.

Deci, când au fost în luna lui Iunie, zi antetă, Vineri, desdimință, au eșit și Dumitrașco Vodă înaintea Moskalilor la Prutu, la Zagarancea, la adunare. Era în tîrgu au dat poroncă lui Ion Neculci Hatmanul de au dat învătătură Căpitanilor să dea jac în Turci. Deacie înainte să veți ispravă; îndată au dat de au jecuitu toate chervăsăriile, și pe Turci îi purtau totu legați pre ulițe, bătându-l săl spue banii pe la cine sunt. Așijderea și pe la

alte târguri, au purcesu din slujitori, cine cum au pututu, pentru Turci; pre unii i-au tălatu, pre alții s'au poftitu de i-au boteđatu, cari pe-urmă iar s'au făcutu păgâni, dacă s'au intorsu Moskali; (apo! au pățitu reu despre dênșii și nănașii lor). Dec! când au fostu indeseră, au sositu și Bregadirul Crotul, și Kigeci Polcovnicul, și s'au tăbăritu pe șesul Bahluului, despre Tomesci. Atunce au vedutu toți boierii și țera cum s'au hănitu Dumitrașco Vodă, și au adusu Bregadirul și câte-va mi de ruble bani de argintu, totu copeice, de la Impăratul, de au datu lui Dumitrașco Vodă ca să dea lăfă Moldovenilor să facă ôste.

Și așa, Dumitrașco Vodă, luându acei bani, făcu pe Stefan Luca Logofetul Visternicu mare, fiindu cumnatu lui Ión Neculce Hatmanu, carele de-curând atunce venise cu răspunsul de la Impăratul Moskului, de la Iavorov, și adusesă lui Dumitrașco Vodă unu leftu de auru cu diamanturi, cu chipul împărătescu, și cu lanțu, si unu ocazu, seu cum dicu, universalu, scriindu cum să fie Dumitrașco Vodă Domnu vecnicu, și pe urma lui feciorii lui neschimbați.

Dec!, Dumitrașco Vodă, dacă au vedutu veniti acei Moskali cu Crotul, i-au parutu bine, (ca când au vedutu pe Dumneđu cu mi de ingeri) și îndată au datu acei bani la Stefan Luca, velu Visternicu, să dea lăfă la slujitorii cari se voru scrie de-odată. Așa, au datu cuventu câte 5 ruble de omu intr'o lună, care facu 50 lei proști și unu tultu, făcendu din boierinașii curții și din căpitanii totu Polcovnici și Rohmistrii, dându-le banii cine pe câți omeni au poroncitu să se facă la stegu. Dec!, Moldovenii, cum au luat banii de lăfă, cum au începutu a'i bea pe la cărșme dîoa, era nôptea se duceau la drumuri de jeculașu pre omeni de ce aveau, și la drumuri, și la bejenii, și furiași, era apo! și fâțiși. Alții imblau de stricașu prisecile omenilor. Și așa au purcesu tôte lucrurile țerei d'ântelasi-dată spre răsipă și fôră socotelă.

Era Dumitrașco Vodă au și începutu a scrie cărțile seles pe la tôte ținuturile, dându scire tuturilor locuitorilor, cum se scria și la titulușu cum, este Domnu vecnicu țeriloru Moldovei; și carele din boieri seu dintr'alte cete și breslași, nu va veni la ôste asupra păgânilor, și a perde și moșiile, și va fi și podanu. Și nu'și aducea aminte cum a fi sfârșitul, și cum grăesce prorocul David la psalmul 21: «Eû, dără, suntu verme, era nu omu. Ocară omenilor și defăimare norodulu». Că numai sfinția sea Dumneđu, este vecnicu; era tu, omu, astăzi esci, era mâine nu esci, și rămăi defăimatu.

Era când au fostu la 5 zile a lui Iunie, au sositu și Boris Șeremet Feld-marșal, cu vr'o 30,000 de ôste, și Dolgoruki, și alți generali, la Prutu, la Zagarancea; ce, cum au înțelesu Dumitrașco Vodă, îndată au luat cu sine pe Hatmanul seu, pre Ión Neculce, pre Costantin vel Păharnicu, feciorul lui Iordaki Ruset Vornicu, și pe Stefan Luca vel Visternicu, și au mersu la Prutu de s'au adunatu cu Șeremet, și cu Sinior Sava, care totu prin mijlocul lui s'au isprăvit lucurile lui Dumitrașco Vodă, despre Impăratul Moskului. Acestu Sava era de nêmul lui Dobroveneticu, omu mândru și trufașu. După aceea au sositu la Prutu și altu Generalu cu ôste, anume Ianôși.

Iunie 24 zile, Sâmbătă, au sositu și Petru Impăratul Moskului, cu obuzul seu, la Prutu la Țutora, și atunci au venit și Șavin Banul, și Pavel Rugină

Sulgerul, pribegî ; unde acolo la Prutû, i-au eşitû înainte Ghedeon Mitropolitul ţerei, şi Iordaki Vornicul şi cu alţi boierî ; că Dumitraşco Vodă nu se tēmplasē la Iaşi, fiindû dusû la obuzul lui Şeremet. Decî, cum au trecut Împēratul Petru Prutul dincōce, i-au urmatû Mitropolitul, blagoslovindu-lû cu cruce, şi cu aglasmă stropindu-lû, şi boierîi toţi i-au sērutatû mâna Împēratului. Ce, atunce la trecătōre, i s'au inuecatû unû maskaragiû împērătescû ce avea, vrēndû sē facă şagă pre apa Prutului : innotāndû calul, şi mascaragiul stāndû in piclōre pre spatele calului, şi fiindû, pōte fi, şi bētû, s'au cufundatû.

Decî, Împēratul, cum s'au adunatû cu boierîi, de la Prutû au purcesû numai cu curtea lui şi au venitû la Iaşi cānd apunea sōrele, şi au mersû in curtea cea domnēscă ; ēră pre urma lui au sositû şi Împērătēsa lui, ca la unû cēsû de nōpte. Apoi au sositû şi Dumitraşco Vodă, încă mai târîiû ; ce acmu, Împēratul venîa de la feredēu, şi in curte la scārî s'au adunatû cu Împēratul de i-au sērutatû mâna, şi Împēratul 'l-au sērutatû pe capû, luāndu-lû in braţe şi rădicēndu-lû susû cu o mână, fiindû Dumitraşco Vodă omû scundû, şi Împēratul omû de fire intrû totû şifaeşî. Şi Dōmna lui Dumitraşco Vodă atuncea se adunasē cu Împērătēsa, şi i-au dāruiţû Împērătēsa unû leftû de aurû, cu lanţuh şi cu petre scumpe, de i-au pusû in grumazî.

Duminecă, Iunie 25, i-au făcutû Dumitraşco Vodă masă mare Împēratului, şi au ospētātû pre toţi Generalîi câţi se tēmplasē ; ce, Petru Împēratul n'au vrutû sē şēdă in capul mesei, ce au pusû pe Vezirul seû, pe Gavriil Holovcin, carele numai acela nu mânca carne, fiindû postû. Êră din drēpta pe scaunû au şēdūtû şi Împēratul, şi mai sus de cātû sine pus-au in capul scaunului pe Dumitraşco Vodă ; şi cānd au vrutû sē şēdă i-au sērutatû mâna Împēratului ; Împēratul încă 'l-au sērutatû pre capû ; şi la pābarul de'ntēiû, cānd i-au inchinatû Dumitraşco Vodă, iar aşa au făcutû sērutare. De la Împēratul, alû treile mai gîos, au şēdūtû la masă şi Toma, Spātarul lui Bāsărab Vodă, Domnul Muntenescû, şi lūngă dānsul altû boierû de a Muntenilorû, anume Gheorghie Castriot, Comisû. Şi aşa, intr'acea ūi s'au veselitû in casa cea mare, cu toţi, cu tabulhanaoa ; şi Împērătēsa aşijderea, cu Dōmna lui Dumitraşco Vodă, in casa cea mică s'au ospētātû.

A doua-ūi, Lunî diminēţă, au eşitû Împēratul fōră-veste pe pōrta despre grajduri, singurû, pe gîos, şi a'î mersû pānă la Trei-sfetitele de s'au inchinatû in mōnăstire, sērutāndû sfintele icōne, şi Mōştele sfintei Prēpadōmnei Paraschivei. Acole, atunce, s'au tēmplatû şi Mitropolitul Ghedeon, şi 'lû pōftia pre Împēratul ca sē şēdă in scaunul celû domnescû ; şi n'au vrutû ; ce totû in piclōre au stātutû pānă ce au cāntatû psalţi, acsionû, şi ectenia. Eşindû din biserică, s'au suitû la trapezarea Egumenului ; atunce au sositû şi curtea lui cu unû povodnicû, şi apoi sosi şi Dumitraşco Vodă, cu curtea lui, dupē ce au māncatû dulceţî, şi eşindû din trapezare. Êră Dumitraşco Vodă acmuşi tocmise de au fostû stāndû dearāndû toţi Polcovnicii şi Rohmistrii ce'î făcuse Dumitraşco Vodă din Moldoveni. Şi trecēndû Împēratul pentre dēnsi, arātāndu-i Dumitraşco Vodă şi Împēratului, şi spuind-ni că'sû cu lēfă, şi i-au sērutatû mâna Împēratului toţi, dearāndul. De acolo au mersû totû pe gîos pānă la Mitropolie de s'au inchinatû ; şi au mersû şi la casa Mitropoliei. De acolo eşindû au încă-

lecatu cu toți și au mersu la Golia, de s'au închinatu; de acolo invârtejindu-se au mersu și la sfântul Nicolai, și apoi la curte; și până în seră au pusesu iar la obuzu, la Prutu, de ceea parte, la Tuțora, cu Împărătesa cu totu.

Eră Iunie în 28 de zile, Mercuri, au făcutu masă mare și Petru Împăratul, de au cinstitu pe Dumitrașco Vodă și pre toți boierii țerei; și acolo s'au iscălitu boierii de au priimitu Domnă vecnică pe Dumitrașco Vodă și pe seminția lui. Eră măcaru că au fostu postul lui sfinți Apostolu Petru, cu toți au mâncatu carne; și mare benchetu au făcutu totă ziua aceea; și acolo au masu; eră peste noptea aceea n'au scăpatu fără pagubă mai nici unu boieru, și nefuratu de Moskali: cu pistole, cu rafturi, cu epîngele, nice boieru, nice slugă. Deci, apoi, Împăratul totu acolo au făcutu și Sân-Petrul.

Eră Boris Șeremet, cu obuzul se, totu clătia din Ți în Ți înainte, pe de ceea parte de Prutu în gîosu, incetu, către o milă de locu, pentru erbă, că era sîcetă și locuste multe, peste sîmă de multe, de acoperisă locul. Eră Tătarii au și lovită fără-veste la tabăra lui Șeremet, și până în părcane au mersu; eșitu-au îndată la harțu Polcovnicul Gligoraș Ivanenco cu rohmistrii lui și cu tovaroși de la stégul lui, Moldoveni slujiți în lîfă, și cu o sîmă de Căzaci Donți. Ce, Tătarii, cum li'y firea loră cea viclenă, s'au arătată întelu puțin, și s'au făcutu a da dosu. Ei după dînsii, a'y goni, și nesocotiți, mai mulți de vinu amețiți. Ce, cându s'au trețitu, eră Tătarii cei supuși dintre văi, ca vr'o 2000, i-au și cuprinsu din dosu; și așa, s'au întorsu și cei din frunte ce fugeau, și așa i-au luatū la mișlocu pre creștini; ce, Gligoraș Ivanenco Polcovnicul, fiindu omu vitețu și cu alți rohmistrii, s'au luptatu cât-va și au eșitu din toful Tătariloru. Eră pe stegariul lui, Eni Muntenu, cu stégu cu totu l-au luatū, și vr'o 100 de tovaroși de la stégul lui, fără câți au peritu, de au adusu și la Iași vr'o 6 omeni de acolo de i-au îngropatu. Ce, așa d'ântelășidată li s'au arătatū vetezia Moskaliloru împotriva Tătariloru; și mai bună limbă de aru hi cercatu, Tătarii nu i-arū hi luatū, că au fostu apucatu și pe câțiva Căzaci; ce le dicu Donți. Locustele încă istovisă erba de ceea parte de Prutu; se duceau Moscalii glote cu corneturi pe departe dreptu erbă; eră Tătarii totu le dau năvală de'y apucau. Și la acestu harțu cu Tătarii rău s'au fostu rănitū Gligoraș Ivanenco în spata dinastănga.

Vezirul încă sosia cu tote puterile lui în gura Sărăței, de ceea parte de Prutu, și Hanul cu Tătarii așidere.

Înțelegendu Împăratul Moskului aceste, cum se pîrtă lucrurile înainte, și gătindu-se să clătască în gîosu după Șeremet; ce, nu se scie dintr'acui sfatu arū hi fostu, au de frica primejdiei, au lăsatū calea dincolo și au trecutū cu totu obuzul se de acesta parte de Prutu, și au luatū Prutul în gîos. Șeremet încă au făcutū podū mereu peste Prutu dreptu tabăra lui, din gîos de gura Jijiei, unde acolo și oștile lui au începutu a trece Prutul dincăce.

Eră Dumitrașco Vodă, nu se scie din ce pricină alta arū hi, vrëndu a purcede la ôste, au clevetitū la Petru împăratul pe cuscruseu, pe Iordaki Ruset Vornicul, și degrabă au venitū 50 de dragoni, și Nicolai vel armașu cu stégul se, și l-au rădicatu din Iași, de l-au dusu la cetate la Soroca, de l-au datū pre sîmă Moskaliloru cari pădău cetatea; și elu glurase lui Dumitrașco

Vodă până în de trei ori, care și Dumitrașco Vodă singur au mărturisit către boierii, după ce 'l-au luat Moskalii din Iași și 'l-au dus la Soroca. Ce, unii ziceau că, mai înainte până a nu-l rădica Moskalii, s-au fost puind împotriva lui Dumitrașco Vodă, Vornicul Iordaki, de n-au fost priimind că se fie și feciorii lui Dumitrașco Vodă la domnie vecnică pe urma lui; că s-au fost scos cuvenit la socotelă, pe cum, de s'ară templa se moră Dumitrașco Vodă, și neavându alți feciori, și rămăind Dóma lui îngrecată, se se ascepte pre acela prunc până a nasce; fiind făt, acela se fie moștenu Domniei Moldovei; iar altul, ba. Și Iordaki Vornicul nepriimind, 'l-au pârțit Dumitrașco Vodă pecum are frați în Țarigrad, și sunt amestecători de domni; și pôte fi și pisma cea veche, că s-au lepădat Cupărescii de giurământul ce au fost legat cu tată-seu Cantemir Vodă, și cu frate-seu Antioh Vodă; au, pôte fi și blăstemul țerei 'l-au agiuns; că apoi, după eșitul Moskalilor din Soroca, 'l-au luat și pe Iordaki Vornicul de 'l-au dus tocma la Kiev, și tot în pață; și mira-te-vei de a mai vedea țera Moldovei. Ce, se lăsam de aceste, și se venim la rînd, precum au mers Moskalii de s-au lovit cu Turcii.

După ce au trecut Impăratul Moscului și Șeremet cu oștile lor Prutul dincóce, așijdere și Dumitrașco Vodă, puind pe Savin Banul Postelnic mare, și pe Pavel Rugină Comis mare, care fiind pribeg și venise cu Impăratul Moscului, pecum s-au pomenit mai sus, și așa au purces de s-au tras toate oștile în glos, până drept Movila Răbăii.

Turcii și Tătarii, așa se trăgea cuvenit, cum, aveau mare frică de Moskalii, că tot mai veniau din urmă Moskalii cu zaharele. Era dacă au prins păgăni de veste, cum, au trecut toate oștile creștinilor Prutul dincóce, îndată s-au simețit, puind la socotelă cum de frica lor au trecut. Ce, cum mergeau oștile Moscului în glos, era Tătarii și Turcii treceau Prutul înnoți călări, sprinteni, numai cu cămeșile și desculți, cu sulite, și dau năvală de apucau oameni și dobitoac ce puteau, și iară da peste Prut în ceea parte.

Eră după ce s-au scurs oștile Moskicesci din urmă, despre Iași, Tătarii au și cuprins drumurile din urma lor despre toate părțile, de n-au mai putut răzbi nime cu nimic la obuz; și mulți și-au pus capetele și au cădut la robie pentru agonisita. Că acum agiunsese sacul de foină câte 10 ruble, cumu-l la noi 10 ug; era la obuz, pânea de 60 dramuri 6 copeice, adică 12 bani; și începuse oștenii a hămnesi și a se bolnăvi. Aveau slujitorii bani mulți, cei de oște; dăru ce folos, că pâne în țară nu era, că o măncase locustele de trei patru ani; și aceea totă smintela au fost Moskalilor.

Strănsese Moskalii câte-va mi de boi de negoț Turcesci, din țară, și cum-păras și cu bani Impărătesci, de le-au dus după obuz, pentru ca se fie de hrana oștilor, că nu se biruia cu pânea; ce, toate acele bucate au cădut pre mâna Tătarilor și oștenii cari duceau, și n-au agiuns la obuz nici unii.

Orînduis Moskalii înainte, cu o sémă de oști, pre Ianoș Generalul, ca în chip de stréjă, și cu Tanski Polcovnicul cu polcul lui, și cu o sémă de Căzaci ce le dăcu Donți, călărime, de au mers ca se strice podul Turcilor ce-l făcuse pe Prut, în gura Sărăței, la Vetrișoe, și se nu lase pe Turci ca se trecă dincóce, că acum agiunsese și Vezirul Baltagiul cu totă puterea, a-

colo. Că acmu Moskalii așa se socotise, încă despre Iași purcegându, au numărât cu Dumitrașco Vodă toate conacele câte sunt până la podul la Dunăre, ca să meargă totu pe de acesta parte de Prut; ce, poate fi că le-au părut că Turcii dormu.

Însă, dacă au trecut toate oștile de movila Răbăii, ales'au Moskalii pre un Generalu, vestitu de răboie, anume Ren Bour, cu 12,000 de oște, călărime, și l-au trimis împreună cu Toma Cantacuzino Spătarul, muntenu, ca să lovască la cetatea Brăila; apoi să treacă peste Dunăre în ceea parte și să strice podul Turcilor în urma Vezirului, să nu mai potă scăpa Turcii înapoi, nici alții să mai potă a trece dincóce; și așa, oștea, cum era alésă, așa vrea hi făcutu poronca deplinu, de n'arū hi făcutu smintelă din urmă despre temeiul oștii, precum vei înțelege la rōndul seū.

Eră purtându-se lucrurile așa, spunu că mare nechivernisélă s'au făcutu între Moskali de și-au împărțitu oștile în multe părți; că, la Soroca lăsase o semă de oște; aice își lăsase, pe-lungă Dōmna lui Dumitrașco Vodă, pre Polcovnicul Gingaul și pe unu Maforū, cu vr'o trii-patru sute de Moskali, pentru pađa curței și a tērgului, și vr'o 180 de Căzaci, cum dicu ei, Horodovi, și nisce Siimeni de a tērgului Iașilor. Mai sosise acmu o semă de Moskali la Iași în urma oștilorū, ca la 3000 de căruțe, cu zahere, cari erau mergători după obuzū, și au tăbăritu sub curtea cea Dōmnescă, pe șesū, pân' la podul la Balulū; ce, dacă s'au înțelesu că au cuprinsu Tătari calea din urma oștilorū, n'au mai cutezatū să meargă, ce au stătu pe locū până la intorsul obuzului din glos.

Așijderea, o semă de Moskali, și pre Polcovnicul Kigeci, cu polcul lui, l-au fostu trimis de au cuprinsu tabera ce era la mōnastire la Bursuci, să fie de pađa acolo, mai vartosu pentru Lupul Costaki Vornicul cu frații și nepoții lui, și alți boieri gloseni, că totu nu'l credea pre Vornicul Lupul nice Dumitrașco Vodă, fiindu aprópe de Tătari; că așeși, dacă au datu vrajba în țera cu Moskalii, au fostu trimis Vornicul Lupul rēspunsu la Dumitrașco Vodă cum, ca să scie, că au scrisu cu jalobă la Vezirul, că ei cu țera nu sunt haini, ce, de nevoia Moskalilor s'au bejenitu. Și bine au fostu socotitu Lupul Vornicul pentru acesta, ca să nu dea în pripă Tătari cu prada în țera de glosu, de carea apoi totuși n'au scăpatu sēracii creștini, căci dōră cărțile a Lupului Vornicul pre cine s'au trimisi n'au pututu rāsbi să agiungă la Vezirul. Așijdere și Lupul Vornicul, fiindu indoitu, temându-se din glosu despre Tătari, și de Turci, că nu era de șagă, de susu se temea de Moskali; alta, dacă au vedutu că au venitū degrabă de l-a cuprinsu și Moskalii, deci, i-au căutatū numai a ținea cu dēnșii; că își didese și zalogu pre fiul seū, pre Iordaki, și elū totu au rămasu, că'i era casa bolnavă. Făcuse Vornicul cu gloseni și o slujbă spre Moskali, ca să albă credință cum că ținu cu creștini, de au fostu apucatū vr'o 700 de epe de la Tătari, până a nu se lovi oștile, de le-au adusū la Șeremet de le-au închinatū, cari apoi acele epe le-au luatū Tătari din spatele țerei cu multă chifluta! Eră și aciea ce le-au fostu luatū de la Tătari, pre urmă la multă pedepsă au agiunsu, și multă vreme au trasu nevoe, ședēndu la închisóre.

Eră codrenii de la codrul Kigécifului, dacă au vădută că se apropie Vezi-
rul și Hanul cu oștile, îndată au agiunsu la Hanul de s'au închinat; și cu
atâta apoî au hălăduitu de pradă și de robie.

Răsboiul lui Petru, Impăratul Moskului, când s'au lovită cu Turcii pe Prut, din giosu de Huși, la Stănilescă.

Așa s'au înțelesu din multe chipuri de ómenî aleși, precum, de totă óstea
Moskicéscă mai multă n'au fostu de 90,000, cu bunî cu rēi, cu neguțitori cu
toți. Eră de óstea Turcéscă, spunu cum se fi fostu 150,000; alții dicu că au
fostu și la 200,000, și Hanul cu Tătarii Crímului și a Bugécului.

În luna lui Iulie 7 zile, Sâmbătă, velét 7219, sosit-au și Ianoș General cu
óstea lui, precum s'au đisū mai sus, la Prut, în gura Sărăței, de césta parte
de Prut, dreptu protriva podului ce'lū făcuse Turcii; și cum au tăberitū in-
deseră, eră Turcii și Tătarii au și pripitū de i-au lovitū ingrabă, și le-au și a-
pucatū o sémă de cal, cu păđitori cu totū; și așa, totă nóptea le-au datū ne-
părăsitū răsboiū de tóte părțile. Ce, neputându suferi, i-au căutatū numai a
se da înapoi către ai seî, apărându-se până la tabăra lui Șeremet.

A doua-đi, Duminică, Iulie 8, au și trecutū totū temeul Turcilor, și cu Tă-
tarii, Prutul dincóce, și mare năvală au datū la tabăra lui Șeremet, și Lunî
așjidere, și điuă și nóptea neincetatū; eră alții, din ceea parte de Prut, au
fostū dându cu focū ca se nu se apropie Moskalii la apă; și acestū răsboiū au
fostū din giosu de gârla Vlădicăi. Acolo au eșitū și Dumitrașco Vodă la harțu,
cu Moldovenii seî; póte se fie fostū vr'o 2000, că mai mulți, cum au luatū
léfă, n'au mai mersū la óste, ce au rēmasū tălhuindū pin țeră pe la prisecile
ómenilor. Ce, dându răsboiū Dumitrașco Vodă, n'au mersū și Moskalî pedes-
trime, niscal corneturî mai de temeiu, se fie stēpănitū délul despre dumbravă,
despre apusū, ce, Turcii și Tătarii în locū i-au infrântū; și așa, luându-i în
gónă la vale, și fiindū și o ripă adâncă, mai mulți peste capete și-au datū cu
cal cu totū, unde acole mai mulți au peritū de sulilele Turcilor. Acole au
peritū și Baltagū Părcălașul, de glonțu; acole prinseră de viū pe Căpitanul de
Lipcani, de lege Turcū, și pristănisē a ținea cu creștinii; și ducēndu-lă la
Veziurul, îndată i-au tălatū capul. Și i-au gonitū pe Moldoveni până i-au bă-
gatū în tabără, și nice Moskalii nu le putea apărare da, că de vrea vērșa focū,
întu Moldoveni vrea hi fostū mórte ântēiū, că Turcii gonașii pre urma Mol-
dovenilor erau.

De care, vėdēndu-se Moskalii la o strămtóre ca aceea, și de arū hi clătiti
điuă înapoi, cu tocmelă apērându-se, mai la locū largū, nemică stricăciune n'arū
hi avutū; ce, s'au pornitū nóptea, Lunî spre Marți, de nu se scia unul cu al-
tul cine de a cui este. Ce, păgăniî, prinđēndū de veste, au și datū năvală după
dânșii, puindū la socotélă că fugū; și cu năvala aceea au apucatū și pre unū Ge-
neralū, cu totū ce au avutū, și pre alții pre mulți din códă i-au apucatū într'-
acea nópte; că da unul peste altul, deși frăgeau carele, învăluindu-se, și așa

le lăsaū cu totul și fugeaū la tabără unde era temeul; cari s'au trasū mai la locū largū, la satū la Stănilesci, intr'unū cotū despre Prutū, și acolo aū legatū tabăra cu părcane impregiurū, și s'au mai indreptatū ôstea Moskicescă.

Eniceri, la diuă, s'au și apropiatū de obuzū, și aū apucatū, in locū de meterezū, valea cea răioasă; și acolo aū trasū și puscile cele mari; și mare năvală și rēboiū aū datū despre partea apusului cu tōtă Turcimea, și Tătari fōră numărū, cât se întunecase sōrele de pravū ce era, și de buhnetele puscilorū și a flintelorū, și de chiotul păgânilorū, de mulțime ce eraū; câtū, spunū, că unū Enicerū, la acea năvală ce era in frunte, s'au apucatū cu mânele și de părcane. Și reū începuse a strica pe Moskali Eniceri din metereze, că apucasē și valea Pruteului; ēră cu puscile cele mari cam covârșia, până le-aū luatū sēma Moskali Enicerilorū, de unde'i stricaū.

Ce, așa, aū eșitū însuși Petru Impēratul de aū datū poroncă, cu șpaga, la nisce rōte ofițeri și la granatari, cari pōrtă la sine cumbarale de cele mici, cu feștilă, de aruncă din mână; și așa, aū purcesū intr'acela cēsū rōte după rōte, vērșândū focū nepărăsitū vr'o câte-va cēsuri spre Eniceri, la metereze; ēră dacă s'au apropiatū, aū începutū a arunca cu granate asupra lorū, și in locū i-aū împinsū pre Turci, de i-aū scosū și din meterezele lorū afară, și aū apucatū de la Turci și cincī tunuri. Spunū, că s'au omoritū intr'aceea năvală 7000 de Eniceri, in metereze, de granate și de șpăgile Moskalilorū; alți dicū că aū peritū mai mulți, îndoitū și întreitū; ce, dacă nu s'au numēratū, adevērul nu se scie; ēră dintr'aceea papară aū peritū mulți, că in locū i-aū depărtatū pre Turci. Și așa, intr'aceea di, Marți tōtă diua, și peste nōpte, și adoua-di Miercuri, de āmbe părțile s'au bātutū rēboiul față; ce, vēdēndū și Turci că periră fōră sēmă, aū încetatū a mai nāvāli; și alți spunū, pecum le venise veste despre Brăila, pecum o aū dobișdit'ō Moskali. Și aș, intristându-se, sē fie trimisū ei înainte unū Turcū la Moskali de aū strigatū de a păcei, numai sē le dea Moskali ce poftesce Vezirul.

Moskali se gāteau sē mai dea unū iurășū mare Turcilorū, că acmu slăbisē o sēmă reū și de fōme, ēră mai vērtosū caii lorū; că din părcane afară pre nime nu lăsa sē ēsă, nice la ērbă, nice la apă; ēră vinū avea cât-va, și le începuse a hāmnesi caii; că unde aū fostū obuzul pe-lungă Prutū, belise din luncă toți copacii de cōje deși hrāniāū caii; și de s'arū hi mai bātutū vr'o trii patru zile, acolo pe locū arū hi rēmasū toți, pedestrii, și la mare cumpănă.

Miercuri, Iulie 11, pre amēdă-di, aū și strigatū pace de āmbe părțile, dāndū Moskali zalogū pe feciorul lui Șeremet, anume Mihail Boris, la mâna Turcilorū, și pe altū boierinū credinciosū Impēratului, anume Baron Șafirov, și sē dea și cetatea Azapul, și sē surpe și cetatea cea nouă ce'i la botarū despre Crimū: și precum aū grăitū, așa s'au ținutū de cuvēntū.

Și lucrāndu-se aceste rēsbōie, ēră mai nainte cu câteva zile aū fostū venitū până la Brăila și Iōn Vodă Tergimanul, fratele lui Nicolai Vodă, trimisū de Vezirul in locū de Domnū țerei; carele, îndată aū și scrisū la Ivan Căpitanul, și la Costandaki Aga, și la Tălăbăscul, și la alți boieri căți erau bājeniți la mōnăstire la Dumbrăvița, dāndu-le a înțēlege, ca sē dea scire și altorū boieri in țēra de giosū, pe la bejenii, ca sē mērgă la dēnsul, că apoi, nemergēndū,

va cădea țera în pradă. Și nici unii n'au vrut să meargă, că toți trăgeau nădejde de izbînda Moskalilor; și reu au greșit.

Intr'aceea-dată, etă venia și Ren Generalul; și, sosind la Focșeni cu Toma Spatarul Munténul, au rădicat și pe câți-va Munteni de la margine, și au trasu spre Brăila. Ce, Ión Vodă Tergimanul, înțelegend dintr'unu răvașu a lui Ivan Căpitanul, cum, vinu Moskalii, au trecut de-acea-parte de Dunăre.

Când au luat Moskalii cetatea Brăila.

Tot într'această an, fiindu cursul anilor 7219, în luna lui Iulie 12, (?) zile, Gioi séra, au sosit și Ren Generalul la Brăila; și a doua-zi, Vineri, Iulie 13, au tocmit oște de răsboi, și mare navală au dat Enicerilor la meterezele lor. Ce, Turcii de-odată tare au stătu, érá pre urmă n'au mai putut suferi focul granadirilor, și i-au scos Moskalii din metereze. Érá alții le-au luat apa despre Dunăre; și așa, lipindu-se de cetate, au aruncat granadirii cu grante preste zidu în cetate, și până, în muieri și în copii au fost omorind. Ce, vedend Turcii că le-au luat și ap³, numai ce le-au căutat a se închina. Dec, Sămbătă, în răsăritul sórelui, Iulie în 14 zile, (?) s'au și închinat Turcii toți din cetate; și s'au găsit la număr Turci uciși 743, și 100 prinși la robie, vii; érá Moskali uciși s'au aflat 53, și răniți 78.

Duminică, Iulie 15 zile, au dat Moskali poroncă Turcilor ca să érá din cetate cu femeii cu copii cu-tot, și să ia asupra sa halne, argint, aur, cîne cât are putea rădica, și să i trecă slobod preste Dunăre. Érá după ce au făcut Turcii așa, eșind din cetate spre Dunăre, încărcati cu ce aveau mai bun, depărtându-se, ce Moskali încă așa i-au meștersuguit de i-au lăsat afară până s'au depărtat de la cetate, și numai cu cămeșile i-au lăsat; - érá altă ce au găsit mai bun pe giur densesi, și mai scump, tot le-au luat, și i-au dat în vase preste Dunăre. Și decia au intrat Moskalii în cetate, de s'au umplut de avuție, și acum se găteau să trecă și peste Dănăre să meargă să strice podul de la Oblucița, după poroncă precum s'au disu și mai sus.

Érá Luni séra, Iulie 16 zile, au și sosit un turcu mare de la Vezirul, și cu Moskali, la Brăila, cu veste de pace, și au dat Moskalii pre toți robii Turci înapoi, și au lăsat și cetatea, fórá câtu vr'o 70 de copii și fete de turci, și mai bine, i-au tălnuit de i-au luat cu sine. Care acestea tóte pentru câte s'au lucrat la Brăila mi le-au arătat Ivan Căpitanul, carele au fost acolo cu Moskali; dec, și eu așa le-am însemnat. Érá Miercuri, Iulie 18, au purces de la Brăila și Ren Generalul, trecend Siretul pre la Măcsineni, și au luat Siretul în sus, și au trecut Nistrul pe la Hotin în țera Leșescă, cu multă dobândă. Și mai bună isbândă au făcut el cu oșteea sea de cât stăpanu-seu.

Érá după ce s'au făcut pace între oști, la Stănilesc, pecum s'au povestit mai sus, Impăratul Moskului câtă gephană au avut, și carete cu steele, și câte here de meștersugul răsboiului, tóte în Prutu le-au aruncat de s'au

cufundată ; că avea câtă-va somă în care cu flinte, și de haîne, și de totu felul de măestrii ; și de toate s'au ușurat. Vorovescu unii cum se fie dat și o sémă de bani Vezirului până la purcesu de-acolo ; ce, adevêrul nu se scie de datul banilor.

Aice în Iași ântêrîi au lovită Tătarii cu pradă, gioi pe amedă-qi, Iulie 12 zile, și mulți ômeni au robitu de pin case pin Tătarași, fiindu fôră grijă, în nădejdea Moskalilor ; și dobitocu cât au găsită pe șesul Bahluiului, totu 'l-au culesu, și lovisă vr'o câți-va Tătari și în Broșteni, unde era zahereaia Moskicescă, de care s'au pomenitu mai sus, că erau la 3000 de care, și erau și Moskali de ôste câte-va sute ; și Tătari puțină au fostu. Moskali n'au vrutu să sae după dâșii, nice Donți, dicendă că n'au ucazu ; fôră câtă, din têrgoveți au săritu vr'o trei patru ômeni, și au prinsu două Tătari, de i-au adusu în curte la Moskali. Ce, numai Dumeđeșu au feritu têrgul Iași, că au fostu ploș pe totu césul nepărăsite, și dioa și nôptea ; că, de ară fi venită numai vr'o 500 de Tătari, ară hi arsă toți Iași de focu ; că așa au mărturisu din Tătarii cei prinși de limbă, că pentru ploș s'au întârziatu de n'au venită.

Êră și Vezirul, Ahmet Baltagi (spunea Macsută Post. carele au fostu Capi-ki-hae lu Dumitrașso Vodă) pecum au asteptatu cincă zile după pace, ca să vie din boierii țerei cine-va s'îi inchine ; ce, n'au cutezatu nime. Nu era de șagă s'șî pue cine-va capul atunce în pripă, la mânie, nesfetindu-se nime la Domnie. Ce, boierii, după ce au eșitu din obuză, toți au fugitu spre munte, alți pin codrii, pe unde și-l-au sciutu casele în bejenii. Și într'acele zile, spună unii că s'au tēplată de au fostu mersu nisce cămilară de a Vezirului, vr'o 20 de ômeni și mai bine, dreptă érbă, spre sată spre Bârboși, la ținutul Făciului ; și așa, au eșitu la dâșii Moldovenii cari erau bejeniți acolo, nesciindă de pace, au dată asupra cămilarilor de i-au jecuită, și pre unii s'î fie și rănită.

Deci, vedendă Vezirul cum nu veniră din boierii țerei să i se plece, și înțelegendă și dintru cămilară se, ce le-au făcută Moldovenii, îndată, de mânie, au și dată voie Tătarilor și Turcilor să robescă țera. Și așa, Lună, Iulie 16 zile, au și purcesu Tătarii în pradă, în țera de giosă peste totu locul.

Dumitrașco Vodă, îndată după ce s'au făcută pace, mai nainte până a nu purcede Tătarii în țeră, Miercuri nôptea spre Gioi, au eșitu din obuză, cam pe furușu, cu Moskali cari erau de aretu pegiuru dâșul, de la Stănilești, călă cereau Turcii la făcutul păcei ; și așa, au plecată înainte cu slujitorii se, și s'au întâmpinată cu Tătarii, dreptă Movila Răbăei, cari ducea robii și diu-mul ce apucasă din Iași ; și așa, le-au dată Moldovenii răsboiă Tătarilor, și ai începută pre o sémă a'î și tăia ; deci, vedendă Tătarii așa, au lepădată și robii și dulumul, si au dată dosă la fugă, și cu acea norocire au hălăduită sêracii creștini de robie. Êră țera de giosă au căduțu totă la robie ; care, povestescu bêtărâni, că mai au covêșitu prada care au fostă la zilele lui Vasilie Vodă ; căci, ômenii înțelesese de pace, și fôră de grijă eșise la sêcere, și i-au lovită Tătarii fôră-veste, de i-au robitu, și au dată focu de au arsă peste totu locul. Să plătescă Dumneđeșu sfetnicilor cari au cârmuită pe Dumitrașco Vodă ! că de la ținutul Vasluiului începândă, în giosă, și până la munți, au istovitu totă, și încă și la ținutul Hârlăului au robitu.

Éră Dumitrașco Vodă, după ce s'au întorsu de la ôste, au intrat în târgu în Iași, Iulie 14 zile, Sâmbătă la apusul sôrelui; și au ședut în Iași și Duminecă, până s'au gătitu. Éră Luni, Iulie 16, viindu din gîos și Împăratul Moskului trecendă pe Prutu în susu, s'au rădicat și Dumitrașco Vodă cu totă casa lui și cu o sémă de boieri, sfetnici de ai sei, anume Neculce Hatmanu, și Savin Zmucilă, vel Postelnicu; și încă au luat și tolagul cel de argintu a țerei cu sine, și Ștefan Luca vel Visternicu; și s'au dus Sturza vel Stolnicu, și Rugină vel Comisă, și Iorga Aristarho Țăgrădenu vel Ușeri, și Gheorghie vel Spataru, și alții mai de gîosu boierinași, câți au fost de casa lui, și s'au dus cu Moskali în țera lor, trecendă Niprul pe la Kiev. Și 'l au fost aședat Moskali pe Dumitrașco Vodă la unu târgu, anume la Harcova, despre cetatea Azapul, și de acolo 'l-au părăsit mai toți sfetnicii lui pe Dumitrașco Vodă; și de acia s'au mutat la Stoliță cu totă casa lui.

Éră după eșitul lui Dumitrașco Vodă din Iași, prădand și arđendă Tătarii țera de gîosu; așijderea și după dusul lui Ren Generalul de la Brăila, diavolul, neubitorul spre nêmul creștinescu, și spre sfințele a lui Dumneđu biserică, indemnătu-au pe frații sei, pre o sémă de Lazî Turci, și s'au închinat cu nisce Tătari, și, fôră poronca Vezirului, au lovit până în-điuă târgul Galați, și au robit toți ômenii câți erau la mănăstire la sfântul Gheorghie bejenii; și au spart și mănăstirea, de au jecuit totu ce au găsit; și cu multă dobândă au eșit cu rob cu totu din Galați. Decă, de pre la alte mănăstiri ce au mai rămas ômeni neprădați și nejecuiți, după eșitul Tătarilor, n'au mai întârđiat cu șederea, temendă-se să nu pață asemenea; au eșit de pin mănăstiri, și s'au dus cine incotro le-au părut, unii la Reni, alții preste Dunăre. De acia înainte se veđi stricăciunea Galaților, de Turci! Care, de cându'i țera Mo'dovei, și câte răscole au fost pe țeră, n'au pătit Galați așa, de au rămas mănăstirile numai pētră; éră icônele și tôte podôbele și odôrele sfințelor mănăstiri, pe unde au fost tănuite și supuse, tôte le-au găsit; că au săpat Turcii peste totu locul, și pre toți morții i-au desgrogat, cercandă pentru avere. Desgropat-au și pe Mazepa Hatmanul, fiindă decurendă ingropat, la sfântul Gheorghie; spun, pecum i-au agînsu ôsele în țermurile Dunărei, aruncate. Și, mai în scurtă vorôvă se grăimă, că n'au rămas la sfințele mănăstiri, nice clopote, nice uși, nice unu heru, și până în jilțuri, și sfințele icône le-au fărămat și le-au ars de istôv cu focu. Éră târgul Bârladul și mai rău au pățit, că au rămas numai pajiste; éră ômenii n'au cădutu la robie, că mai de timpuriu au fugit, de și-au scutit viața la codri și spre Focșeni; că într'acolo n'au lovit Tătarii cu pradă, fiindă apele mari, și a-doua, pôte fi că s'au ferit și pentru trecerea Moskalilor pe Siretu, cari veniau despre Brăila.

Acestu bine au agonisit țerei Dumitrașco Vodă cu socotela lui cea grabnică, de nu se va indrepta mai în veci. — Și au domnit Dumitrașco Vodă numai șese luni și șese zile, și s'au dus cu totă casa lui în țera Mōckului, pecum s'au đisă mai sus.

Și după unu anu i-au și murit Dōmna lui Dumitrașco Vodă, și au ingropat'o acolo la Stolița Moskului, în biserica cea Grecescă.

Aice scriemă când au venită Curt Mehmet Paşa in scaunul țerei Moldovei pe urma lui Dumitrașco Vodă.

Acestă Curt Mehmet Paşa, fiindă de nămul lui Bosnănu, și pentru limba ce scia Sîrbescă, 'l-au alesă de la urdia Turcescă de 'l-au trimisă petrecetoră după obuzul lui Șeremet, și ca să scotă și Turcî pe cari'i robisă Dumitrașco Vodă in Iași, neguțitorî; că rădicându-se din Iași, au fostă luată pre căți-va Turcî Moskalîi cu sine, când au purcesă Dumitrașco Vodă din Iași.

Eră aice, in tîrgă in Iași, erau mănăstirile pline de ômenî, și la mare grijă cădusă, că nice ună capă de boieră nu rămăsese nime. Moskalîi încă să strecurasă; de la Turcî, nime nu venia, nice de Domnă țerei cine ară hi nu se sfetia. Ce, rămăsese ună turcă ce au fostă Beșlăgă la Dumitrașco Vodă, carele era de nămul lui Lăh, scia bine limba lui, și pe vremea Moskalilor se boteșasă; eră dacă s'au dusă Moskalîi din Iași, iar s'au făcută păgână; și apucasă elă Monărchie in curtea cea domnescă, și cu vr'o doi turcî Lazî, ce scăpasă din robie in becurile curței, la purcesul din Iași a Moskalilor. Ce, începuse a face nisce răutăți pin tîrgă, și jacurî; că o sémă de Siimenî ce era, și cu Arapul Buluc-bașa, ascultaă de dănsul la ce le poroncia; și au jecuită pre căți-va cu pricinî. Vădendă Egumenîi și neguțitorî că se ingrășă lucrul, s'au sculată cu toții și au mersă la curte, și 'l-au scosă din curte afară, dîcendă că'lă voră ucidă; și așa, s'au potolită; și de-acia pusă pe Cârstea Vornicul cu toții, să fie capă tîrgului, până când voră sosi de la Turcî cine-va.

După acăsta, vădendă întărîiarea, că nu venia nime, scrisă o carte de au trimisă o cu doi călărași, ca dără ară putea agiunge la urdie, unde era Vezîrul, seă la Lupul Vornicul; și au âmblată șese dîle călărași, și n'au putută răsbi, că acmu cuprinsese Tătariî cu pradă in țera de gîos peste tot locul; și s'au întorsă inapoî călărași, fôră nice o ispravă.

Iulie 21 dîle, Sâmbătă, au venită și Curt Mehmet Paşa, numă cu vr'o 20 de Turcî, că au fostă ună Pașă mazilă, după ce au petrecută tabăra lui Șeremet, și au scosă și robîi Turcî, cariî s'au fostă robită din Iași. De acăruiă venire înțelegendă neguțitorî, i-au eșită delaturea tîrgului de i s'au închinată. Decî, aședendă-se in curtea cea domnescă, s'au măi bucurată ômenîi, că era cu blăndețe; și ômenîi totă nu se incredeau, că totă se temă de vr'o pradă, să nu păță ca pe aiurea.

Ce, vădendă și Curt Paşa cum este pe afară țera turburată, și că nu'să boierî, aflănduse numă Grigorie Bozagiul vameșul, impreună cu Cârstea Vornicul și cu Anastasi Vornicul, le-au dată poroncă pentru taină să grijescă; ce, pățiau răă despre Turcî, că nu se afla orădu. Decî, începuse Curt Paşa a gîndi lucruri inalte, și a se scrie la cărți socotitoră țerei Moldovei; și didesă poroncă ômeniloră să nu esă afară din tîrgă nime fôră pecetluitul lui. Pusă pe Ștefan Beiul de Orheiă Sărdară, că avea elă vr'o dece slujitorî pe lîngă sine; decî, îlă trimitea cu turcî de ai seî la strēja, de pățiau nóptea la drumuri dealătura tîrgului, și cine veniaă la tîrgă îi prindeau și le luaă cai, și arme, și altele ce gășiau bună; și încă, pre unî da la inchisorî deî bănău, apoî îi sloboțiau. Trimisă și cărți acmu la urdie la Vezîrul, cum se află elă

la Iași în scaun, și va strînge raiaua de pin bejenii la-loc, și precum ară
hi poronca Vezirului, așa va face.

De-altă-parte, strîns-au mehterii și tabulhanagii a țerei, și punea de băteau
chindie în toate Țilele în curte; și începuse a boieri boieri, pe Bazagi-Oulu vel
Postelnicu, pe Darie Donici Șerدار Hatmanu, pe Diani vel Comisii, pe Iordaki
Medelniceru Ușeru mare, pe Vasile Adam Agă, și Căminari pe Nicolai negușito-
rul Vameșu mare. Era până adoua-Ți, i-au făcutu de au și datu câte 60 ug. din
cifertu. Apoi atunce au tălatu și capul unui fecioru a Ianculu Căpitanu, pă-
rându-lu unu turcu cum că l-au tălatu elu la grumazi; și începuse a închide
și pe Egumeni, Țicendū că este poronca Vezirului ca se'i trimiță acolo, și după
ce'i dau bani se'u alte daruri, îi sloboȚiau.

Lucrându-se aceste la Iași, era Baltagi Vezirul, înȚelegendū de Lupul Costaki
Vornicul cum este la Bursuci cu bejenii tăbăritu, îndată au făcutu fermanu la dān-
sul. Era Tătarii tot pradau țera pe la bejenii, pe unde aflau omeni tăbăriȚi din
codrii; și acolo, la Bursuci, încă în toate Țilele nepărăsiti se băteau cu Tătarii.
Ce, pȚe fi, au mai avutū norocu o semă de creștini se nu pēra desēvēșiti: că
acum orōnduisē Vezirul nisce Enicēri, și cu Tătari, ca de n'arū veni Lupul Vor-
nicul, nicē pe fermanu, se mērgă se'i spargă tabēra, și se'lū dobîndēscă și pre
dēnsul. Deci, vestindu-se așa, etă au și aglunsu peste-nȚpte unū Mărzacu pri-
tenu, la Lupul Vornicul, Vineri spre Sămbăta, Iulie 21 Țile, și i-au datu veste
în-taină în ce cēsū va sosi fermanul de la Vezirul se nu se îndoēscă. ce în-
dată se purcēgă, că apoi vorū peri de istovū; și etă că eu fiindū în acēstă
nȚpte de strajē, m'amū furatū despre alȚi Tătari, și amū venitū de 'Ți-amū
datu scire.

Deci, cānd au fostū Sămbăta pe aprānzul celū mare, etă că au și sositū
Bekir Aga, Talhășciu Impērătescū; căru, prinȚendū de-veste Vornicul Lupul,
dacă s'au apropiatū de tabēră i-au eșitu înainte de l-au privitatū cu cădută
închinăȚiune. Și atunce și Tătarii de-pre dēluri, cari îmblau cu pradă, vȚdendū
pe Bekir Aga venindū, fugeau în laturī de la tabēră, contenindū cu prada,
vȚdendū omū impērătescū; carele, dacă au arătatū fermanul și poronca Vezir-
nulu, încredinȚându-se, au mersū cu Lupul Vornicul și Bekir Aga, și cu 50
Turci ce erau veniȚi împreună cu dānsul, în tabēră. A-doua Ți, Duminică, i-au
făcutū Lupul Vornicul masă, de l-au ospētatū, împreună cu ofișeri Moskicesci,
cari erau cu ōstea acolo, și au mersū toȚi de i-au sārutatū māna lui Bekir
Aga, și ofișeri, și Kigēci Pokovnicul, și apoi s'au ospētatū cu toȚi d'impreună.

Era Lunī, desdiminēȚă, Iulie 23, s'au gātitū și Lupul Vornicul, luāndū cu
sine și pre Dabija celū Negru Păharnicul, și au purcesū cu Bekir Aga; era
cu mare frică; mai se lāsasē și de viaȚă. Și sosindū la urdie, i-au numēratū
cāȚi omeni au fostū pre toȚi, așēdendū'i la cortul chihaiē Vezirului.

A-doua-Ți au sositū și Iōn Vodă de-preste Dunăre la urdie, fratele lui Ni-
colai Vodă, carele au fostū socotitū de Vezirul Caimacamū țerei mai denainte-
vreme, fiindū la Brăila, și acum era gata spre aceea socotēlă ca se vie la
scaunū în Iași. Era dacă l'au chēmatū Vezirul pe Lupul Vornicul la adunare
la cortul seū, elū îndată au ingenunchiatū; și după multă mustrare ce l'au
înfruntatū pentru hainie, se'i fie pomenitū Vezirul și de domnie. Ce, atunce

aă răspunsă și Lupulă Vorniculă, cum elă nu este vrednică de domnie; érá și cine a fi Domnă, nice lui nice altuia uu este țera bună de nimică, că aă robit'o Tătariă mai de-istovă. Atunce aă disă Vezirulă, făcendu-se că nu scie nimică, dicendu cum se fie așa? (Și elă, bată'lă Dumneđu! singură aă dată țera in pradă). Pentru care dicendu Lupulă Vorniculă Vezirulă cum și urdia măriei téle plină este de robă Moldovenă, atunce îndată 'l-aă îmbrăcată cu caf-tană, puinđu'lă Calmacamă, răspundendu'i; Étä că'ti daă țera in sēma ta; și până in de-trei-oră i-aă disă: *ișitū Lupulă, ghiozun aci*; adecă, fôrte sē'ti des-chidă ochiă; și altele.

Și după tótă voróva, i-aă și dată la mână fermană ca se scóță robii, și cu ceauș, oră că'ti 'și-ară găsi in tótă urdia, sē'ī la pre to'ti; și aă fostă trimisă Ve-zirulă pe la tóte vadurile ómeni împărătesci, de aă scosă robii de la Tătari. Érá Lupulă Vorniculă, de la Vezirulă aă mersă și la cortulă lui Devlet Gerei Han, și iar ca mai multă muștrare i-aă dată. Cătă aă zăbovită Lupulă Vorniculă acolo, vr'o cincă zile, scos-aă la 2000 de robă. Și atunce aă fostă sosită la Vezi-rulă și cărțile lui Kurt Pașa din Iași, de carele s'aă pomenită mai susă. Érá de a-cincea di, aă purcesă și Vorniculă Lupulă împreună cu Bekir Aga, și cu Mehmet Efendi Iazagiulă, și aă sosită in Iași, Iulie 31 de zile. Érá Kurt Meh-met Pașa, după ce aă ședută in Iași dece zile, implutu-s'aă de robă de Mo-scală, și elă și Turciă lui ce venisă cu dânsulă, de cei ce rămăsese in urma oștī flămândi, și bolnavi, și de cei fugiți; și s'aă dusă la locul lui.

Aice n'amă putută lăsa cu cuvântulă și pentru rōndulă Munteniloră. Măcară că aă fostă amestecată și Constantină Băsărabă Vodă la socotēla Moskaliloră, pe-cum s'aă pomenită mai susă, érá încăși negraba și chivernisēla cea bună trece primejdia cea rea, pecum s'aă vedută și aice. Căci, Costantină Băsărabă Vodă nice cum din poronca Vezirulă nu s'aă abătută in latură, ce și salahoră și care de óste, și de altele aă dată; érá singură se afla spre Tērgoviște, aștep-tândă la cea de apol cum va eși lucrulă, dacă se voră lovi oștile față, și cine va hi biruitoră. Érá nu ca Dumitrașco Vodă Cantemir, d'ântēlăși-dată a se numi Domnă vecinică, cu fecioră seă, și a număra conacele cu Moscali, câte suntă până la Dunăre la podă; și de Bugiacul cu Tătariă uu'și aducea aminte ce, cum dice Proroculă David la psalmulă 20: «cugetară sfatură, carele nu le putură scóte la capă». Érá Băsărabă Vodă, numai ce pândia la ce se va alege lucrulă; și îndată ce simți că s'aă lovită oștile și s'aă împecată, intr'acela cēsă și tri-misă de-sărgă boieră la Pórta Vezirulă de se aflară cu daruri, așijderea și la Hanulă, și'și îndreptă lucrulă despre tóte părțile, și nu i-aă cădută țera la ro-bie; macară că aă fostă Toma Cantacuzino Spătarulă din partea lui trimisă la Moscală, și aă mersă și la Brăila, pecum s'aă pomenită mai susă. Érá pe-urmă aă mutată vina asupra Tomei Spatarulă, cu mare meștersuguită pricină, cum s'aă sculată ca ună viclénă fôră scirea domniei, și s'aă dusă la Moscală de aă venită cu dânsiă și la Brăila; și așa, Constantină Vodă 'și-aă îndreptată lucrulă despre Turci.

Érá Toma Spatarulă, după ce aă eșită din Brăila, luasă cale spre țera Ro-mănescă, pentru îndreptăciune casei lui; ce, socotindă că va cădea in cursă 'și-aă luată cale spre țera Ungurască, unde, de acolo s'aă trasă iar la Mo-

skali, și 'l-au înluit cu diregătorie, Graf și Generalu. Eră Băsarabă Vodă au cheltuit pre urmă câte-va sute pungi de bani cu Brăileni Turci, până s'au mântuit de gâlcéva lor¹⁾.

Aice scriemă precum au călmăcămîtu Lupul Vorniculă și cu Bekir, Aga Vezirulu, și apoi cum au petrecut.

După ce au mersă Lupul Vorniculă, chemat cu fermanu, la Vezirulă, prin Bekir Aga Talhigiū, precum s'au pomenit mai susu. și sosindă acolo și Ión Vodă Tergimanulă, carele era gata să purcégă să vie la Iași să fie Caîmacamă, spunu unii cum Ión Vodă, dacă au înțelesu de venirea Lupul Vornicu, 'l-au chemat la cortulă sēu, și Lupul n'au vrut să mērgă; și rēu au greșitū, că n'ar hi pățitū pedépsa care i s'au tēmplatū atocma cu capulū, precum veî înțēlege mai giosu la rōndul sēu; căci, că de s'arū hi priceputū Lupul Vorniculă, încă elū singurū să fie poftitū de la Vezirulă pentru Iónu Vodă să fie venitū Caîmacamă, și i-ar hi fostū mai cu ticnēlă, sciindulū că'i omū mare, de la ușa împērătēscă, și frate de Domnū, și încă și Tergimanū, și nu i-ar hi venitū Lupul Vorniculă asupră nice o patimă despre nime.

Ce, Lupul Vorniculă, după ce 'l-au îmbrăcatū Vezirulă cu caftanū și 'l-au făcutū și Caîmacamă țerei, pecum s'au ăisū mai susu, vrēndū să purcégă spre Iași, au lăsatū la Pōrtă pe Kapi-kihăea lui Dumitrașco Vodă Cantemir, anume Ianio Critēnulū, cu carele au fostū soție și Macsutū Postelniculū, care și Mascutū Postelniculū socotindū-se să nu încapă la vr'unū greū despre Vezirulă, s'au fostū lipitū lūngă Ión Vodă, la primejdie de rēscōlă. Eră după ce au vēdūtū pe Lupul Vorniculă la urdie, indatā au părăsitū pe Ión Vodă, și au mersū la Lupul Vorniculă de au venitū în țēră la casă'si. Eră Iónu Vodă, vēdēndū așa, cerșut-au de la Lupul Vorniculă ca sēi dea patru pungi de bani din țēră, ăi-

¹⁾ Eră după ce au făcutū pace Turciū cu Moskaliū, și s'au dusū împēratulū Petru la țēra lui, și vēdēndū tōte lucrurile cum i s'au intēmplatū, câtū era în cîmpănă să se primejduēscă Impēratulū să cadă în mână Turcilorū, eră Dumneđeū celū multū milostivū și puternicū nu 'l-au lăsatū a-părāndulū de acea primejdie; după aceea înșciințāndū Impēratulū Petru pe Impēratulū Turcului, de cele ce s'au lucratū prin Constantin Basarab Vodă; și aūđindū de aceste Impēratulū Turcului la anul 1714 în ăioa de joi mare, în sēptāmāna patimilorū Domnului Hristos, 'l-au mazilitū pe acestū Domnū, ducēndulū cu tōtă casa lui în Țarigradū, cu Dōmna, și cu patru cuconī, și patru gineri, și i-au pusū la închisōre, fiindū închisī până la 15 ăile a lunii lui Argustū. Și făcēndū judecatā, au poroncītū Impēratulū de au tăiatū capetele āntēi la acei patru coconī, după aceea lui Constantinū Vodă, și tōtă aūđia o au luatū Impērāția, precum le este obiceiulū Turcilorū. Acestū Domnū au fostū fōrte bunū și milostivū spre toți, și au domnitū anī 25 și ăimātate. Spunū că pe acestū domnū 'l-au fostū blestemāndū la tōte sfintele bisericī cāte au fostū subțū stāpānirea Moscului. Eră după ce au mersū alū doile nepotū alū acestui domnū, anume Nicolai la Petruboli sau Petruburg, fiindū mersū Mitropolitulū țerei, și trei boierī mari, fiindū și acestū nepotū alū acestui fericitū Domnū, la anulū 1760, fiindū Moskaliū în țēra Moldovii și țēra Romānēscă, avēndū ōste cu Turciū, și cādēndū cu rugāciune acesti mai susū numiți boierī la înălțata Impērātēsă Ecaterina, 'l-au ertatū de acelū blestemū, care și noi toți sē ăicemū Dumneđeū sē'lū erte, și sē fie pomenitū întrū Impērāția fāntū (Ad ūsū în manuscrisulū de la D. Poenar).

când, ce au cheltuit la Brăila și aiurele, viind la Căimăcămia țerei; ce, Lupul s'au aședat ca să trimață un om al său cu densusul la Iași, și i va da din țera.

Deci, după aceste toate, dacă și-au luat Lupul Vornicul și dioa bună de la Vezirul, viind la tabără la Bursuci, împreună cu Bekir Aga, și cu Mehmet Efendi Iazagiul, și cu Haidar Aga a Hanului, pre carele apoi l-au lăsat pentru aretul taberei, că tot încă nu se potolise Tătarii bine cu prada, așijderea au trimis Vornicul Lupul la Iordaki Aga, feciorul lui Laskaraki, fiind ginere lui Antiohie Hatmanul Jora, de l-au adus de la bejenii, și l-au trimis să fie și el Kapi-kihae la Pôrta Vezirului cu cel-altă ce scriem mai sus, și să pörte de grije pentru scosul robilor.

De la Bursuci au sosit Lupul Vornicul în Iași, Iulie în 31 de zile, cum s'au disu mai sus; era Bekir Aga s'au aședat în curtea cea domnescă. Ce, Lupul Vornicul făcuse atâta cheltuélă cu scosul robilor, și la Pôrta, fiind țera bejenită, ce numai i-au căutat de au scos asupra bejenarilor, la toate ținuturile, câte doi lei de capu se ia, pe aiure și mai glosu. Apoi au venit poroncă de la Vezirul de au dat țera și 100 de căruțe câte cu patru cai. scoțend cuvânt pentru pornitul Craiului Șvedesc din Tighinea spre țera lui; și au fost trimis și din țera Muntenescă Domnul Băsarab Vodă câteva mii de chile zahere, făină și orđu, de au ședut carele la Tuțora multă vreme, până începuse a putrezi sacii cu făina, și totuși nu s'au alesu nemica de aceea pâne, descărcându-se la monăstirea Birnova; și apoi o au dat la nisce Căzaci zaporojeni de o au mâncat'o; căci, Craiul Svedului își batjocuria de Turci, și n'au vrut să mergă.

Aice în Iași, tēplatul s'au de au venit și un Agă de la Pôrta, de la urdia Vezirului, de au cercat la cetatea Hotinului cum este; și începuse a suna cuvântul, cum, era să vie un Pașă la Moldova, că de domnie nu se sfetia nime. Boierii țerei încă nu vreau să vie la Iași, vedend că Vezirul totu ședea cu oștile în gura Sărății; și cu adevărat nu era de a crede, de vreme că unii erau fugiți în țera Ungurescă, alții la munți. Era în tērgu în Iași s'au tēplat tērgoveții toți acasă; ce, fiind Lupul Vornicul Căimacam, împreună cu Antiohie Joara Hatmanu, că așesi de la Vezirul îi adusese căftană ca să fie și altă boieră Căimacamă, pre care a socoti Lupul Vornicul; și Macsut Postelnicul încă se afla pre-lungă dēnșii, pentru limba Turcescă pe la Agi ce veniau în Iași.

Fost-au să dea Lupul Vornicul și vr'o 60 pungi de bani la Vezirul, din venitul țerei ce ia domni, din ocne și din văm; ce, alți bani nu prea erau, fôră câtă copeice și dutce de câte patru bani, și timfi de cei noi Moskicesci. Deci, cu mare uevointă, de-abia s'au strins 12 pungi de acei bani, și au trimis la urdie la Vezirul, și i-au luat totu cu scădere.

Eră Costantin Moselimul, omul lui Ión Vodă Tergimanul, carele au fost venit pentru bani, au ședut câtă-va vreme, și cum au venit, așa s'au dus din Iași, fôră bani inapo, și încă infruntat. Ce, adăogându-se la neprieteșugă una ca a-cēta despre Ión Vodă, a-doua, și despre Vezirul, căci nu ia trimis bani buni, și mai mult, atria, nu se scie ce blăstămătie au făcut Kapi-kihaile, cari s'au numit

mai susu, nu știu ce meștersuguri oru hi făcutu cu scosul robiloru, intrându aceste tôte la urechile Vezirulu, îndată au poroncită de au prinsu pre Ianio Critenulă, dicându: «Tu ești celă viclenu Kapi-kihăea lui Dumitrașco Vodă Kantemir-Oulă hainulă; ai știută faptele stăpănuului tēu, și n'ai vedită, și de acmu nu vei mai fi viu:» Și îndată au poroncită de i-au tăiată capulă. Eră Iordaki Aga, feciorulă lui Laskaraki, s'au pricepută mai curēndu și au fugit de la urdie tōcma pre Tutova, la satulă socru-sēu, lui Antiohie Jōra Hatmanulă, la Tomesci, și avut-au mare norocū, că au lăsată omenī de straje mai în urmă, că din locū ce au fugitū, au și purcesū gonașī după dēnsulă ca s'elū prindă, și s'au fostū pripitū acolo, în curte la Tomesci. Ce, dāndu'i veste străjeri, au păditū de au eșitū cu fuga la delū, pedestru, de 'și au scutitū viața cu pădurea. Eră caii lui, cu totulū cum erau, așa i-au apucatū Turcī gonașī, și intr'acesta chipū au hălăduitū și Iordaki Aga de acea cumplită și de năprasnă primejdie.

Dicū unū, cum, și cu acelă Bekir Aga 'și au fostū imputatū Lupulă Kostaki Vorniculă, și cu Mehmet Efendi Iazagiulă, că Turciloră cine le pōte satura lăcomia lor? Decī, s'elū fie adăosū cū pără la Vezirulă și ei; osebitū de aceste, fōrte ucidea pre mulți sēraci de omenī, pre unī și după vina lorū, eră pre mai mulți pōte fi și foră cale, cu asuprelă pentru banī, ca sē plinēscă poroncile (său și păcatulă omulū urmēză spre osândă). Eră încăși dac'și immulțesce omulū urăciunea la neprietinī, nebăgāndū în sēmă, și alesū cei mai putincioși, când nu te gāndesci, atunce te surpă. Care, aceste tōte, căte s'au scrisū mai susū, grāmădindu-se una peste alta, mai vārtosū i-au scornitū neprieteni cu-vēntū, cum, au strinsū și stringe banī mulți din țēră Lupulă Vorniculă, și va sē fugă și elū, cum au fugitū și alți din boierī.

Decī, când au fostū intr'o di, sosit'au aice în Iași de la Vezirulă unū agă, ce'i dicū Delibaș, carele au petrecutū până aice pre unū solū Leșescū, mergētorū în susū. Ce, Lupulă Vorniculă, încă avea mare gālcēvă de nisce Tătari pentru nisce epe Tătăresci, ce s'au pomenitū și mai susū, și acmu le orāndula ca sē se ia din țēră și să se dea Tătarilorū. Ce, când au fostū Septemvrie 9 zile, așeși din curtea cea domnēscă i-au popritū, arătāndu-le fermanulă Vezirulū; precum s'el ducă acolo. Și așa, îndată i-au pusū în hiere pre trei boierī: pre Lupulă Costaki Vornicul, pre Antiohie Jōra Hatmanulă, pre Macsutū Postelniculă, și cu mare pađă i-au dusū la urdie; și nice i-au adunatū cu Vezirulă; unde de acolo i-au pornitū cu mare urgie, și i-au trecutū preste Dunăre de i-au dusū la cetate la Varna, de i-au băgatū înuntru cu obezi în piclōre și cu lanțuh de grumazi. Și aprōpe era sē se mântuēscă și de viață căte-trei; ce, noroculă lorū, ca sē mai aibă zile, de sārgū au trimisū Constantin Basarabū Vodă, Domnulă Muntenescū, milostenie de la sine, 300 lei, de au datū la mai marele cetăței, și i-au mai slăbitū de i-au mai scosū afară la lumină de i-au aședatū; că acmu li se infasē limbile în gurile lorū, de lanțuh ce avea în grumazū; cătū vrea hi mai zăbovitū nescoși, acolo a hi peritū. Și decie înainte au mai ședutū la paza până s'au plinitū la optū lunī.

Și au fostū Lupulă Costaki Vorniculă Caïmacamū în Iași nūmai 40 de zile, până au căđutū la închisōre, precum s'au đisū mai susū.

**Aice scriem, precum, au venit la scaunul țerei episcopul Ion Vodă,
frate mai mică a lui Nicolai Vodă.**

Dupe ce au venit acelu Agă Delibaș, și au rădicat pe boieri din Iași, pecum s'au povestit mai sus, era aice în oraș au rămas deacia Caimacam însuși Bekir Aga Talhâciu. Ce, îndată s'au mahnit orașenii: una, că au luat pre acei boieri mari în hiere; adoua, că au rămas iar Turcul în scaun, și socotla să nu cadă cu acele amestecături vr'unu Pașalic la Moldova, de care prea sfântul Dumnezeu se ne ferescă de aceea socotelă, precum ne-au ferit și până astăzi. Însă, Bekir Aga, a-doua-și după pornitul boierilor, netemplându-se dintr'alți boieri în Iași, fără cât aflându-se într'aceia-una-dată Gheorghie Apostol biv vel Visternic, l-au chemat la curte, și îndată l-au făcut Caimacam, ca să porțe de grijă pentru trebile țerei, după obicei; era bani, de unde venia, tot la Bekir Aga îi stringea. Și au stăpănit și el, vr'o 17 zile scaunul Iașilor, până au venit Ion Vodă Tergimanul, fiind cursul anilor 7220, Septemvrie 26, într'o Miercuri.

Eră Bekir Aga peste 3 zile încă s'au rădicat, plin de rob; și măncase și bani câți-va; și s'au dus după Vezirul. Dera nice el n'au pătit bine; că, schimbându-se Vezirul Baltagiul, i s'au luat tot, și căduse și la pedepsă, cum li obiceiul Turcilor, după firea lor cea nestătătoare.

După ce au venit Ion Vodă în scaun la Iași, atunce foarte s'au bucurat țergoveții și țera totă, trăgându nădejde pentru domnia lui Nicolai Vodă, vedându pe frate-său sosit cu stăpânirea la scaunul Moldovei; carele, după ce s'au aședat în curtea cea domnească, îndată au porocit la toți zloțași, pe la toate ținuturile, să nu mai stringă rămășițele, și să dea omenilor pace să nu'i mai supere. Eră titlușul lui așa se scriea la cărți: Ion Mavrocordat, marele Tergiman, puternicele Împărații, și episcopul țerei Moldovei, iproc. Și așa, apoi, cu blândețe scris'au cărți pre la toți boierii unde se află prin beienii, și la pribezi, ca să vie cineși la locul său fără de nici o sială.

Când s'au cutremurat pământul.

Tot într'acest an fiind cursul anilor 7220, în luna lui Octomvrie, spre numărul alu-septe, la 8 césuri nóptea, spre Duminecă, foarte tare s'au cutremurat pământul, în slava lui Dumnezeu, până în de-două-ori; și huetul venia despre răsărit.

Sfârșitul Letopisefului lui Neculai Costin.

A DOUA DOMNIE
A LUI
NECULAI ALECSANDRU MAVROCORDAT V. V.
IN
MOLDOVA
DE
ACSINTI URICARUL
(1711—1716).

De a doua domnie a lui Nicolai Alecsandru Vodă.

Vrîndu a scrie a doua domnie a lui Nicolai Vodă, facu incepere de unde au părăsit repausatul Nicolai Costin, ce au fostu Logofet mare, carele au scrisu domnia cea d'ânteu a lui Nicolai Vodă, și au scrisu până au mersu Nicolai Vodă la Galați și au trecut Dunărea, mergendu spre Țarigradu; și acolo părăsindu, au începutu a scrie de domnia lui Dumitrașco Vodă Cante-mir. — Incependu, dér, eu a scrie de unde au lăsatu dumnului, n'amă lăsatu nepomenite nici cele ce s'au întemplat și s'au încratu la mazilia lui Nicolai Vodă, vrednice fiindu de pomenire; sciind că și de la cele ce se vedu a fi socotele mici, potu cei înțelepți a se folosi și a lua lumină, amă lungitu istoria, nelăsându nepomenite unele din cele mai mici ce s'au întemplat la mazilia și la a-doua domnie a lui Nicolai Vodă, și amă începutu după ce au trecut trei ani din a-doua domnie a măriei se-le, a scrie, și amă intratu într'alupatrulă an.

Sosindu la Țarigrad Nicolai Vodă, Decembrie 25, în ziua Nascerei Domnului nostru Iisus Hristos, și mergendu dreptu la casele cele părintesci ce aveă la Fănaru, fi era curtea deschisă, și toți boierinașii lui strinși în totă vremea, și mergeau prietenii de se împreună în toate zilele; trimiteau și solii ce erau în Țarigrad pe Dragomanii lor la Nicolai Vodă de'i dicen complimenturi, și'lă mângăiau ca să nu facă voie rea de acea tîmplare a maziliei.

Trimis-au și Vezirul de au chemat pe Nicolai Vodă îndată, cu poronca Împăratului, și pentru ca s'elă mângăie, că nu era cu voia Vezirului acea mazilie, precum s'au pomenitu la domnia lui de'nteu; d'era mai vîrtos elă chemat ca s'elă întrebe de vești, fiindu mersu decurendu despre aceste părți de locu: și au făcutu taină, scoțendu pe toți afară, și au rămasu numai amîndoi; multe cuvinte de mângăere i-au quisu atuncea Vezirul, și cum că'i este slujba cea cu dreptate cunoscută de Împăratul, și să nu facă voie rea, că foră de zăbavă i se va da domnia. După aceea, elă întrebatu pentru vești despre părțile creștinesci, ce se aude și ce se lucră, și pentru oștile Moskicesci unde se află. Măcar că oștile Moskicesci până atuncea mai nice au aflatu bine de stricatul păcei; pentru aceea, lovindu foră-de-veste Tătarii cu cîmbur în Ucraina, au robitu multe suflete peste-semă. Fost-au cu acei Tătari unu Sultanu, și Voevodul Kiovski, cu Leși de al lui și cu Lipcani; și s'au intorsu inapo cu pace, făcendu multă pradă și stricăciune, și încărcati de dufumuri. La această întrebăciune a Vezirului măcaru că socotia și scia Nicolai Vodă că răspunsurile sunt cu mare primejdie la o vreme ca aceea, nesciindu-se la ce sfîrșitu va veni trebile care se începuse; d'era, precum i-au luminatu Dumnezeu mintea, au răspunsu la tote, și au spusu ce au sciutu și ce au socotitu; care, dacă le-au spusu Vezirul Împăratului, spunu că i-au plăcutu forțe.

Impreunarea aceea a lui Necula Vodă cu Vezirul, și mai vîrtos că au fă-

cută taină cu dânsul (neobcîlnuită lucru este la Veziri să facă taină cu Domnii mazili), au zădărită zavistia Domnilor, și celor ce erau mazili în Țarigrad și celor cu domni, și au început a-lă zavistui nu numai Moldovenii ce și Muntenii, și cercau să afle vr'unu mișloc cu carele să-l pôtă strica. Care mișloc 'l-au și aflat Dumitrașco Vodă Cantemir, sfătuindu-se aice în țără cu o sémă de boieri, cari nu-l erau voitori de bine lui Nicolai Vodă, adevă: să trimetă boieri la Pörtă și să facă mare jalobă, precum Nicolai Vodă au făcut multe nedreptăți în țără, și au luat averea boierilor, și pentru poclonul bairamlăcului (ce era s'el dea Dumitrașco Vodă, că un poclon îl didese Nicolai Vodă în nouă luni ce au domnit), se dăcă că 'l-au luat din țără și 'l-au poprit la sine; socotind că cu aceste voru face mare stricăciune lui Nicolai Vodă; cătă, una, i se va strica numele cel bun ce avea, și cu greu i se va mai scôte domnia: ăra cu cea-altă, socotiau că-l voru face mare pagubă și sărăcie, ca, și ce are să dea tot, și la mare datorie să incapă, cătă se nu mai pôtă lua nici-odată domnia. Dără, dăce un cuvânt, altele sunt sfaturile ómenilor, și altele poroncesce Dumneđu.

Făcendu-se, dără, primăvară, au orânduit Dumitrașco Vodă pre Manolaki Ruset Vornicul, și pre Ión Sturza Vornicul, și pre Gheorghifa Păharnicul, că acesti au primit să facă acéstă slujbă, și le-au făcut isvod de pâra ce era să facă, le-au dat isvod de tóte veniturile ce se strînses în domnia lui Nicolai Vodă din țără, la care isvod două lucruri erau făcute din cale afară forte, și afară de domnie: unul, că pusesă imprumuta ce au luat Nicolai Vodă de la boieri, de două-ori, și anume de la fiesce carele ce au luat, și tótă suma deoseb; iarăși ală doile, că pusese că au luat Nicolai Vodă poclonul baiaramlăcului din țără, și tocmise și isvódele ce erau la visterie de bani birului ce strînses la Pörtă, și au stricat unde dăce *bani birului* și au scris în locul *birului, a bairamlăcului*, care isvóde au cădută tóte în mânele lui Nicolai Vodă, dacă au luat iarăși domnia.

Pornit-au Dumitrașco Vodă pre acei boieri la Țarigrad și cu isvódele ce le făcuse, dăcendu-le că voru lua invetătură și de la Ianio, carele era Kapi-kihae lui Dumitrașco Vodă; cari dacă au agiuns la Țarigrad, au găsit gata pre Vezirul ca să ăsă cu oștile să mērgă improtiva Moskalilor; au apucat de s'au impreunat odată boierii cu Vezirul, și au spus jalobile lor; le-au răspuns într-acea-dată Vezirul că voru avea dreptate. După aceea au ășit Vezirul din Țarigrad și au mers la Daut-Pașa, aprópe de Țarigrad, cale de un cēs, după obiceiul Impărăței Turcesci ce au când voru să mērgă la óste, sedă acolo la Daut-Pașa câte-va zile ca să aducă aminte și să se grijească cu tóte cele trebuitore de călătorie și de oștire. Mers'au, dără, și acolo boierii și s'au impreunat cu Kihaea Vezirul și cu Vezirul, și iar s'au jeluít de Nicolai Vodă, și s'au rugat să aibă județu drept; ăra Vezirul, aflând socotelele lor, și sciind că nu-l plresc cu dreptul, le-au răspuns să mērgă impreună cu urdia pēne la Udrii, și apropiindu-se de Moldova le va lua sēma, că au făcut vechil Nicolai Vodă pe frate-sēu Ión Vodă, marele Tergiman. S'au făcut boierii a fi bucuroși și de acēsta, și au dīs că voru mai rămēnea în Țarigrad ca să se gáteze, și așa, purcegēnd Vezirul, ei au rămās în Țarigrad; și vedēnd că nimi-

ca n'aŭ pututŭ isprăvi, și socotindŭ că de vorŭ merge la urdie orŭ isprăvi și mai rău, că aŭ cunoscutŭ pre Vizirulŭ că avea în dragoste pre Nicolai Vodă, și sfătuindu-se ce vorŭ face, i-aŭ îndemnatŭ acelŭ Ianio să dea ruca, adică răvașu de jalobă la singurŭ Împăratulŭ. Și așa, într'o ȃi, venindŭ Împăratulŭ de la Scudari, că mersese să se închine, după obiceiulŭ Împărașilorŭ Turcesci, cari mergŭ în totă Vinerea câte la o gémie, de se închină la gémiele cele mari împăreșci, i-aŭ ținutŭ calea boierii; și, aprindendŭ rogojina în capŭ, aŭ datŭ rucaua. Spunŭ să fie ȃisŭ atuncea Împăratul către Bostangi-bașa, acela, precum se vedŭ, séménă să fie nisce tălpiȃi, de vreme ce aŭ aprinsŭ rogojina în capŭ.

Lucru afară din cale și fără de socotelă aŭ făcutŭ acei boieri; și, precum se ȃice, cu capetele lorŭ aŭ vrutŭ să jóce; că cine dă ruca la Împăratulŭ, se chiamă că nu bagă sémă pre Vizirulŭ, care lucru este de mare primejdie, că Vizirulŭ, orŭ cum ar fi, potŭ ȃice că póte întocmă cu Împăratulŭ; déră, osebitŭ și de acésta, a se pune în price cei mai mici cu cei mai mari, este nebunie; cu celŭ de potrivă de se apucă nescine în price, și încă nu se póte să nu se păgubescă améndoŭ; precum și cândŭ se luptă doi ce suntŭ într'o vėrtute, de și se întéplă de biruesce unulŭ pre altulŭ, déră, încă și celŭ ce aŭ biruitŭ suflă tare de ostenéla și slăbesce fórte; cu câtŭ mai virtosŭ cândŭ se apucă nescine în price cu celŭ mai mare și mai putinciosŭ de câtŭ dēnsulŭ. De una ca acésta aŭ ȃisŭ înȃeleptulŭ Sirah «óla și cu căldarea nu póte să se lovescă; că de s'orŭ lovi, érá óla se va strica»; asemenea este și pira boierilorŭ cu Domniȃ; de câte orŭ aŭ mersŭ boierii să pırească Domnulŭ mazilŭ la Pórtă, nici odată n'aŭ pututŭ isprăvi mai nemica; că Domniȃ, orŭ cum arŭ fi, aŭ prietenȃ ómenȃ mari, și se punŭ pentru dēnsii, și nu le potŭ strica nimica cu pıra. Așa n'aŭ pututŭ strica nici lui Nicolai Vodă; căci, și prietenȃ avea multȃ, că mai toȃi cei cu diregătorii la Pórtă îi erau voitorȃ de bine; déră, lăsándŭ ajutorulŭ celŭ de la ómenȃ, voiȃ ȃice căȃ ajuta Dumnezeu la tóte trebile lui, că multe bunătăȃi făcuse în țéră la sėracȃ și la sfintele biserici. Pentru aceea, acei ce aŭ mersŭ s'ėlŭ pırească, s'aŭ întorsŭ inapoȃ cu rușine; érá Nicolai Vodă aŭ luatŭ éráșȃ domnia Moldovei în scŭrtă vreme.

Décă aŭ luatŭ Împăratulŭ rucaoa și aŭ vėdutŭ jaloba acelorŭ boieri, aŭ poruncitŭ Kaımacamulŭ ca să scóȃ pe Nicolai Vodă la divanŭ; érá Kaımacamulŭ, temándŭ-se să nu se dea cum-va Nicolai Vodă înlature înȃelegendŭ de acésta, și să gındescă Împăratulŭ că i-aŭ datŭ elŭ scire de aŭ dositŭ, aŭ poruncitŭ lui Céuș-bașa ca să mérgă fără-de-veste la Nicolai Vodă să nu apuce să se ascundă; și aflándŭ că era Nicolai Vodă la casele ce avea, la Arnănt-Kioi, pe Bogaz, aŭ luatŭ și unŭ Hasichiŭ de la Bostangi-bașȃ, căci nu póte nimenȃ să calce casele acele ce suntŭ pe lângă mare, fórá scirea lui Bostangi-bașȃ; și așa, mergendŭ acolo unde era Nicolai Vodă (că se tēmplase de era la casele lui Ión Vodă, fratelui-sėu) s'aŭ supusŭ acolo aprópe și aŭ asceptatŭ pēnă s'aŭ deschisŭ pórtă, vrēndŭ să éśă unŭ omŭ cu trebă, și așa aŭ intratŭ Céuș-bașȃ și Hasichiulŭ cu taifaoa lorŭ. Eră Nicolai Vodă, prindēndŭ de veste că i s'aŭ călcatŭ curtea și'lŭ cėrcă s'ėlŭ prindă, aŭ încuiatŭ pȃ din lăuntru ușa odăei întru care era, și aŭ ședutŭ acolo. Mers'aŭ Céuș-bașȃ și cu Hasichiulŭ într'o odăe întru care eră o sémă de boiernașȃ, și din slugȃ, și aŭ întreatŭ de

Nicolai Vodă; ei au dată sémă că nu este acolo; disu-le-au să le descue și o-daea cea încuiată; ei au dată sémă că este încuiată de Tergimanul cel mare, și cheile suntă la densusul. Și cu atâta s'au dusă de acolo luândă vr'o doi boierinași și vr'o doi copii din casă, pre cari i-au dusă la poprela bostangiloră. Mers'au și a doua di Céuș-bașa la saraiul cel de la Fănară a lui Nicolai Vodă, și iar altă cercătură n'au făcută, fără câtă, intrândă într'o odae de cele de josă, au întrebată pe boierinași, ce se întemplantă acolo, unde este Nicolai Vodă, și pentru ce se dă înlatură cândă îl chiamă Împăratul. Era acei boierinași au răspunsă că nu este acolo; nici îl știu unde este; și aducândă cafea și șerbetă de susă, s'au dusă de acolo cu atâta, trimițendă la Pörtă pe vr'o doi trei din boierinași ce se întemplantă acolo, dicendă să fie disă boierii că au a se piri și cu unii din boierinașii lui Nicolai Vodă. Era Nicolai Vodă, în nóptea aceea ce l'au cercată la Arnăut-Kioi, ori că s'au temută, vedendă că l'au cercată nóptea, ori pentru ca să nu stea la piră cu acei boieri, că socotia a fi lucru fôră-de-cinste să stea cu unii ca aceia la divană, și ca să nu'î grăescă niscare-va cuvinte improtivă, au socotită de s'au dată înlatură, și au ședută câte-va zile tănuită; și au scrisă cărți la urdie, la frate-său, la Ión Vodă, și la Vizirulă, cum că au dată boierii ruca la Împăratulă, și cum că au trimisă Kaimacamulă de l'au cercată nóptea la gazdă; care, înțelegendă Vizirulă, i-au părută rău fôrte, și au scrisă la Kaimacamulă cu bănată, dicendă că nu s'au cădută să facă una ca aceea; și au înscințată și pe Împăratulă de acéstă, adică cum că au mersă și la densusul acei boieri Moldoveni cu jalobă, și cum că le-au disă să mERGă cu-urdia, și apropiindu-se de Moldova le va lua séma, că au făcută Nicolai Vodă vechilă pe frate-său marele Tergimanulă, și i-au dată și tôte dresese ce avea, și nu s'au cădută să mai supere Împărăția; care, înțelegendu-le, Împăratulă, spună să fie disă: «decă este așa, s'au cădută să mERGă acolo să le ia séma Vizirulă.»

Făcut'au și la Împăratulă ruca Nicolai Vodă, și au dată singură Dómnă, întră care scria cum că și părintele lui Nicolai Vodă și elă din copilărie au slujită cu mare dreptate Împărăției, și acéstă piră ce au fucută acesti boieri este mincinosă, că numai nouă luni au domnită, și cum ar fi putută să ia duoe poelone a bairamlăcului; și întrăcele nouă luni ce au domnită, au plătită și birulă deplină și bairamralăculă acelu ană, și balgi-bașlacurile; și miera, și cêra ce se dă la mutpaculă împărătescă, și tôte poruncile Împărăției le-au făcută deplină; era aceste suntă meșterșuguri a lui Dumitrașcu Vodă, că elă are gîndă să se facă haină și să se închine Moskaliloră, și pentru ca să'î rămăe lui banii bairamlăcului și alți bani ce ia din țeră, scornesce aceste piri; că nici vre o strămbătate s'au tirănie, precum au pirită acei boieri, n'au făcută; că, cândă au mersă cu dómnia, au găsită țera fôrte slabă și resipită; și în câtă vreme au domnită, au începută a se tocni și a se strănge ómenii din tôte părțile; care aceste, unde este tirănie și nedreptăți, nu potă să fie. Aceste și altele au scrisă Împăratulă; și i-au eșită răspunsulă, cum că, precum în zilele împărăției s'elă nimărui strimbătate nu s'au făcută, nu se va face nici lui strimbătate.

Au mai cercată în două trei rânduri acei boieri la divanul împărătescă, și dau arzuahuri, d'era altă răspunsă nu le-au eșită; cari, vedendă că nici cu rucaoa ce

aă dată nimica n'ăă isprăvită, și cum că aă încăpută la mare primejdie por-
nindă pe Vizirulă asupra loră cu urgie, s'ăă întorsă înapoi în țără cu multă
grăză, câtă unii s'ăă temută a merge pre uscată, și aă mersă cu corabie pe
mare; ăă cariă aă mersă și pe uscată s'ăă amestecată printr'alți călători ca
se năă cunăscă nime.

Ajungăndă Vizirulă cu oștile împărătesci la Obluciță unde era podulă fă-
cută peste Dunăre, aă aflată de hainia lui Dumitrașco Vodă, și cum că aă in-
trată Muskalii în țera Moldovei, și câte s'ăă lucrată aicea în țără de Moldo-
veni; și aă socotită de aă orânduită pe Ión Vodă, fratele lui Nicolai Vodă,
se mărăă la Brăila; și aă scrisă și fermană la toți locuitorii țerei ca se nu se
potrivăscă lui Dumitrașco Vodă, și se fie supuși și plecați Împărăției precum
aă fostă. Și aă mersă Ión Vodă la Brăila cu acea poruncă a Vizirului; și pôte
se fie avută și alte porunci; și aă scrisă la unii din mazili ce înțelesese că
suntă la margine, precum s'ăă scrisă și la domnia lui Dumitrașco Vodă, dără
n'ăă vrută se înțelăă nime, că erau înflați mai toți pământeni cu nădejile
cele deșerte, nesciindă voia lui Dumneđeă cum va fi; câtă, cu nesocotă loră,
cândă se țineaă că suntă scăpați de sub giugulă robiei, atunci erauă se cadă nu
număi la mare robie, ce și la perire desăvărșită, de nu le-ară fi agiutată ăă
mila lui Dumneđeă, care nu lasă desăvărșită pe creștini la perăare.

Nevoitus'ăă în totă chipulă Vizirulă ca se nu mărăă acestă veste la Împē-
ratulă, cum că s'ăă hainită Dumitrașco Vodă, ca se nu se întrist se; dără, nepu-
tăndă fi tăinuită ună lucru ca acesta, aă aflată și împēratulă, și și-aă adusă a-
minte de cuvintele lui Nicolai Vodă ce-i scrisese în ruca, precum s'ăă pomenită,
cum că are gîndă Dumitrașco Vodă se se facă haină, și popresce poclonulă bairam-
lăculă, și dăcea cum că-l-aă luată Nicolai Vodă; și i-aă părută răă Împēratului
căci aă mazilită pe Nicolai Vodă; și agiungăndă la toți vestea acestă, huliaă toți
pe Hanulă carele aă fostă pricina de s'ăă mazilită ună Domnă ce slujă cu drep-
tate Împărăției și aă tocmită țera Moldovii, și aă făcută pe ună haină. Și puneă
la socotă toți cum că, de va rămăne Moldova pe mână Împărăției, nu este altă
ca se se trimită Domnă, fără număi ăă Nicolai Vodă; pentru aceea, aă îndem-
nată pe Nicolai Vodă prietenii săi se nu mai ședă tăinuită, ce se ședă la casă lui;
carele, sciindă și pentru frate-săă Ión Vodă cum că l'aă fostă trimisă Vizirulă la
Brăila, precum s'ăă pomenită, ca se tragă pe Moldoveni se nu se hainăscă, vē-
dăndă și îndemnările prieteniloră, aă eșită de unde era tăinuită și aă mersă de
ședea la saraiulă săă.

Ión Vodă, dăcă aă mersă la Brăila, aă ședută pēne cândă aă înțelesă că vină
oștile Moskicesci se o ia, și atunci aă trecută Dunărea în ceea parte, și aă
mersă la Măcină; ăă a doăă di aă și sosită Muskalii și aă începută a bate cetatea
care aă și luată pēne în trei zile, măcară că aă stătită și Turcii fôrte bine
la răsboiă, și s'ăă apărată și din cetate cum se cade; dără neputăndă suferi
foculă Muskaliloră și setea, că le luase apa, a treia-di aă închinată; și aă dată
Muskalii voie Turciloră se ăă număi cu câtă va fi pe dănsii și cu câtă oră putea
rădica; dără eșindă Turcii din cetate prin ôstea Moskicăscă, câtă se depărtaă,
ceva de capite, daă năvală dragonii și-i jecuaă. ăă a duoa di, dupe ce aă

luatū cetatea, aū şi sositū trimişii cu veste cum că s'aū făcutū pace; şi aū lăsatū Moskalii cetatea, precum s'aū scrisū la domnia lui Dumitraşco Vodă.

Înţelegendū Ión Vodă că se întorce şi Vizirulū, isprăvindū cu Moskalii cele ce aū vrutū, că cuprindendū'i de tóte părţile cu mulţime de oşti, şi dându-le năvală nepărăsitū, şi nelăsandū se le mērgă în obuzū nici unū felū de hrană de cai sēu de ómenī, le-aū căutatū Moskalilorū a cere pace, cu vērsare de sudorī şi de avuţie, şi cu fāgade că vorū face tóte cererile Turcilorū, care aū fostū aceste: sē dea Azaculū, sē strice Şamar cetate şi altă cetate, şi sē nu lase în ţera Leşescă oştī Moskicescī, şi alte puncturī, care aceste le trecū, pomenindu-le fórte pe scurtū, de vreme ce le-aū scrisū alţiī mai nainte de mine. Isprăvindū, dēră, aceste Vizirulū, şi mergendū spre podū ca sē trecă Dunărea, dēcă aū sositū la Carţal, acolo aū mersū şi Ión Vodă de s'aū împreunatū cu Vizirulū.

Acolo aū mersū şi Lupulū Costaki Vorniculū de s'aū împreunatū cu Vezirulū şi 'l-aū îmbrăcatū cu căftanū de Caīmacamie. După aceea aū trimisū de 'l-aū luatū din Iaşi, d'impreună cu Antioh Jora Hatmanulū, şi cu Macsut Postelniculū, şi i-aū dusū de i-aū închisū la cetatea Varnei, precum s'aū scrisū, după domnia lui Dumitraşco Vodă; şi de acolo aū trimisū pe Ión Vodă Caīmacamū şi socotitorū ţerei Moldovei, adeverindu'i cum că şi domnia se va scóte lui Nicolai Vodă.

Nevoitu-s'aū unii din boţerii ţerei atuncea ca sē aducă Domnū pe Mihaī Vodă, făcendū magzarurī cum că tótă ţera poftesce Domnū pe Mihaī Vodă; şi le-aū trimisū la Impărăţie; dēră n'aū pututū isprăvi nemică nici cu acele magzarurī la Pórtă, nefindū voia lui Dumneđeū.

Trimiţendū Vizirulū pe Kihaea lui la Impēratulū cu vestea isprăvei şi a biruínţei ce făcuse improtiva Moskalilorū, mers'aū la dēnsulū Nicolai Vodă de s'aū împreunatū, carele i-aū spusū atuncea cum că va Impēratulū sē'i cēră 50 de pungī de bani, pentru poclonulū bairamlăcului ce nu 'l-aū datū Dumitraşco Vodă; putea după aceea Nicolai Vodă sē se dea inlaturī, dacă aū înţelesū că va sē'i cēră Impēratulū atăţa bani; dērū pusēse gândū sē nu se mai ascundă, că şi prietenii aşa ilū indemnau. Pentru aceea, nu s'aū mai datū inlaturī, ce şedea la saraulū ce avea la Fănarū, pe de o parte, năđeđuindū în mila lui Dumneđeū şi aşteptandū din ăi în ăi sē i sē scótă domnia Moldovei şi sē'lū chīeme Impēratulū sē'lū îmbrace cu caftanū, precum îi scriea frate-seū Ioan Vodă şi alţi prietenī; pe de altă parte, era cuprinsū de măhnire şi întristatū, sciindū că va sē'i cēră Impēratulū atăţa bani, precum s'aū ăisū mai susū.

N'aū trecutū multe ăile, şi aū trimisū Caīmacamulū unū ciohodarū la Nicolai Vodă ca sē'lū chīeme sē mērgă la Pórtă; care chīemare, macarū că Nicolai Vodă o scia pentru ce este, dēră nevrēndū, cum amū ăisū, ca sē se mai do-sēscă, s'aū sculatū de aū mersū la Pórtă; toţi aū începutū a ăice că'lū chīamă ca sē'lū îmbrace cu caftanū de domnie pe Nicolai Vodă, dacă 'l-aū vēđutū că merge la Pórtă, că aşa se purta cuvēntulū la toţi, cum, de este sē se mai trimată Domnū creştinū la Moldova, nu se va trimite altulū, fōră Nicolai Vodă; că veuisē lucrulū la cumpēnă, sē se facă Paşă la Moldova, şi sē nu mai trimată Domnū.

Mergendū Nicolai Vodă la Pórtă, i-aū ăisū Caīmacamulū cum că peronca Im-

păratului este să dea 50 de pungi de bani, poclonul bairamlăcului, ce nu s'au dat, într'altă chipă să nu fie; răspuns'au Nicolai Vodă cum că acel poclon l'au luat Dumitrașco Vodă din țără, și s'au dus cu bani la Moskal; dără de vreme ce este așa poronca Impărăției, va vinde ce are, și'l va plini câtă va putea cuprinde cu ce are, ără câtă nu va putea plini, ce va fi mila Impăratului. Și dăcea Nicolai Vodă că în câtă vreme ău domnit, ca să nu rămăie giosu nici o poroncă împărătească, s'au îndatorit și ău plinit și birul și bairamlăcul, și toate câte s'au dat din țără, și ău rămas plin de datorii; că din țără n'au apucat să ia câtă ău dat, domnind numai nouă luni. Spusu-i ău Calmacamul, precum, poronca Impăratului este să ședă la poprelă până va plini acei bani; și l'au întrebat unde îi este cu voie ca să-l orânduască; și ău poftit să-l rânduască la Ceușlar-Emini, fiindu-l casa aproape de saraful lui Nicolai Vodă; și așa, de acolo ău purcesu dimpreună cu Ceușlar-Emini și ău mersu la casa lui la poprelă.

Vedându-se Nicolai Vodă la poprelă, și cum că-i cere Impăratul atâta bani, ău început a se lăsa de nădejdea domniei, și acinu dădese poponcă ca să scotă odorele și lucruri ce-l mai rămăsese nezălogite, la vândare; ără pe afară, între unii oameni erau vorove totu de rău pentru Nicolai Vodă; că dăcea că nu va mai vedea domnia nici odată, că nu este lucru prost a se da cineva înlatură cându i-ar poronci Impăratul să mergă la giudecată, și cum că aceste le-au făcut totu cu meșterșugul Turcilor de ău scos cuvântu că voru să-l dea domnia, ca să ăsa de unde era ascuns și să-l dobândască în mânele lor, precum s'au și făcut, și cum că Turcilor gonescu epurele cu carul, și alte asemenea, fiesce carele după socotela lui grăla; dără, precum dăce Proorocul David: «gândurile oamenilor sunt toate fricoșe și cu greșelă cugetele lor», altele gândiau oamenii și alte erau orânduite de Dumnezeu să se facă; că într'acele zile ce era închis Nicolai Vodă, ătă ău sosit la Impăratul Talhișu de la Vezirul, carele îl trimisese cu sfatul tuturor Pașilor de la urdie, întru carele scria să trimită Domn pe Nicolai Vodă la Moldova, că altul nu este de trimis Domn, făr de dănsul, că și Impărăției este credincios, și țera îl vrea; și câte l'au părit acei trimiși de Beul cel hain erau toate minciuni; și să-l trimită fără-de-zăbavă ca să strângă raeaoa și să caute de poroncile Impărăției. Care Talhișu dacă ău mersu la Impăratul, și socotind și Impăratul cum că cu adevărat nu era altul de trimis Domn la Moldova, că cei-alți Domni, ce erau mazili în Țarigrad, aveau toți câte o pricină mare: Antioh Vodă era frate lui Dumitrașco Vodă, carele să hăinise și mersese cu Moskal; Mihai Vodă avea nume că era să fugă la Moskal, și ău adus oști Moskicesci în țără de ău luat pe o semă de Șvedi de la Cernăuți; Costantin Duca Vodă avea nume că ău adus pe Leși de ău omorît pe un Capigi-bașa împărătescu; și ău socotit să dea domnia iarăși lui Nicolai Vodă; și ău trimis de ău întrebat pe Muhtiul de este obicei să se dea cuca la Domni de la Impăratul, nefind Vezirul acolo; ără Muhtiul, fiind prieten lui Nicolai Vodă, având prieteșug cu părintele său, cu Ecsaporitul, ău răspuns Impăratului, cum și cuca să se dea se cade, și a se zăbăvi trimisul Domnului la Moldova nu este bine, și se cade cu un césu mai înainte să dea domnia lui Ni-

colai Vodă și se'lă pornescă spre țără, dicându și multe laude pentru Nicolai Vodă. Atuncea au trimisă și Împăratulă să chieame pe Nicolai Vodă de unde era închisă ca se'lă îmbrace cu caftană de domnie.

«Nu suntă sfaturile mele ca sfaturile văstre, nici căile mele ca căile văstre, ce precum este depărtatū cerulū de pământū, așa suntă depărtate sfaturile mele de sfaturile văstre, și gândurile mele de gindurile văstre», dice Dumneșeu prin Prorocul Isaia în sfânta Scriptură; și într'altă parte a Scripturēi iarăși dice: «Dumneșeu cértă și iarăși tāmăduesce.» Pentru aceea, toți înțelepți și dascălii ne învătă, nici se ne prea bucurămū când vedemū tôte trebile făcēdu-se pe voia noastră, nici se ne prea întristămū când nu urmēză acele ce voimū după a noastră pohtă. Când se afla Nicolai Vodă la acea mări mare întristare, perlēndū nădejdea de a luarea domniei, cuprinsū de multă voie rea pentru închisore, înspăimătū că nu va putea plini cu totū ce avea acele 50 de pungi de banī ce'i cerea Împăratulū, și fōră nădejde, din bogată mila lui Dumneșeu, carele nu trece rugile acelorū ce se temū dedēnsulū și dă plată făcētorilorū de bunătăți, nu numai în ceea lume, ce și într'aceasta, s'au dăruitū lui Nicolai Vodă tôte cele bune și dorite; și din închisoare s'au scosū, și domnia i s'au datū; și acele 50 de pungi ce cerea Împăratulū le-au lāsātū; și nu este de miratū de i-au trimisū Dumneșeu și ore ce întristare cu acea închisore lui Nicolai Vodă, pōte se fie greșitū ceva, ca unū omū; că nu pōte nime se fie în lume și se nu greșescă; și pentru greșelele lui se'i fie trimisū Dumneșeu acea întristare.

Era în anii de la zidirea lumii 7220, în luna lui Septemvrie în 25 zile, când au chieamatū Împăratulū se'lă îmbrace cu caftanū de domnie pe Nicolai Vodă; și mergēndū la saraiulū Împărătescū, și îmbrăcāndulū cu caftanū, și dāndulū cuca, este obiceiū când mergū Domniī se sērute pōla seū pământulū înaintea Împăratulū, atuncea dicū Împărății Domnilorū, prin mișloculū Vezirulū, câte-va poronci; după aceea le dicū și cu laude de n'orū face așa; ēră lui Nicolai Vodă atuncea i-au dīsū Împăratulū aceste cuvinte: «Ėtă că iarăși te-amū miluitū cu domnia Moldovei; se cauți iar se ne slujești cu dreptate.» Și așa, s'au întorsū la gazdă cu alaiū mare și frumosū, cum se cade.

Îndată după ce au îmbrăcatū caftanū Nicolai Vodă, încă până a nu'i veni sangēculū de la Pōrtă, au învătătū se se scrie cărți în țără; și avea gīndū se orōnduēscă Caīmacamī, pe Lupulū Costaki Vorniculū și pe Antiohū Jora Hatmanulū, că încă nu scia că s'au trimisū Caīmacamū de Vezirulū Iōn Vodă, fratele seū, și acesti doi boieri au cădūtū la urgie; dēră, într'acelașū cēsū, au sositū și cărți din țără de la Iōn Vodă, însciințāndū de tôte de aceste, și cum că au trimisū Vezirulū de au luatū pe Lupulū Vorniculū, și pe Antiohū Hatmanulū, și pe Macsutū Postelniculū, și era se le taie capetele, și cum că au pusū nevoița de i-au mātuitū dintr'acea primejdie, dēră n'au pututū se'i scōțā de-totū, și i-au trimisū Vezirulū la Varna de i-au închisū. Scrisu-i-au, drept-aceasta, Nicolai Vodă într'acesta chipū: «Iubite frate, îți mulțāmimū fōrte căci, ai pusū nevoița de n'ai lāsātū se peră acei boieri; veī avea și de la Dumneșeu plată, și de la noi mulțāmītă.» Au scrisū și la Iōn Buhuș biv vel Logofētū, și la Gavril Miclēsculū Vorniculū, ca se fie împreună cu fratesēū Iōn Vodă se pōrte grije de trebile

țerei până va merge și singur în scaunul său; scris'au cărți și la toți locuitorii ca să iese din bejenii și să meargă să se așeze pe la casele lor, și să n'arbă nice o temere despre nime; scris'au și la boierii, cari orî fi pribegiti, știindu-se vinovați căci au mersu de l-au pârît la Țarigrad, ca să nu se tîmă, că l-au ertat pe toți, și să nu arbă nici o grijă, și să meargă pe la casele lor, și cum că l va avea pe toți în dragoste, dîcîndu-le că acele trecute le-au dat uitașă; scris'au și la cari orî fi pribegiti, știindu-se că au făcut niscare-va greșele împotriva Turcilor, pe vremea ce erau Moscalii în țară, adevîndu-le că n'orî avea nice o nevoie. Făcuse voia reia Nicolai Vodă pentru acei boierii ce l trimisese Vezirul la Varna; dîră avea nădejde, împreunîndu-se cu Vezirul pe drum, că acum se pornia de mergea spre Țarigrad cu toate oștile, și socotia să lî întîmpine dincoace de Udrii, cum se prinde de aice, precum s'au și întîmplat, și acolo avea gîndu să se rîge Vezirului că să l erte și să trimită să l scîță de la închisoare, și să l aducă împreună cu sine în țară.

Venit'au lui Nicolai Vodă și sangécul de la Pîrtă, iar cu alai și cu obișnuita ceremonie; și avîndu porocă de la Împăratul ca să purcîgă fîră-de-zăbavă în țară, au începutu de sîrgu a se gîti și a se griji de cele ce sîntu trebuitor la călătorie.

În ziua a-șecea a lui Octomvrie, au purcesu Nicolai Vodă din Țarigrad, și mergîndu pe drum se întîlnia cu Pașii ce veniau de la oște, și se împreuna cu dîșii și făcea vorbă, și l arăta toți multă dragoste, grîndu l cuvinte dulci, și arătîndu că le pare bine căci mergea Domn. Era dacă s'au apropiat de Udrii, întîlegîndu că nu este departe Vezirul, n'au vrut să meargă pre la Udrii să nu se întemple să sosescă și Vizirul acolo, și arî fi făcutu și mai multă zăbavă cu împreunarea, și mai multă cheltuială; pentru aceea, de la tîrgul ce se chîamă Hafsa au lăsatu drumul cel mare a Udriului, și luîndu câțiva din boierinași au purcesu sprinten fîră de agărlic, la patru cîsurî de nopte, și tîindu decurmezișu i s'au făcutu ziua dincoace de Udrii, la unu satu ce l dîcu Dervent-Kioi; de acolo, mergîndu la unu satu ce se chîamă Vacșălă, au sositu sîra acolo și Vezirul și Hanul Devlet Gerei; și au mers Nicolai Vodă de s'au împreunat cu amîndoi; și l-au priimitu cu dragoste, și l-au arătat mare prietășug, că Vezirul era prieten încă cu repăosatul Alecsandru Ecsaporitu, pîrintele lui Nicolai Vodă. Hanul, iarăși știindu-se că au fostu pricina maziliei lui Nicolai Vodă, orî că s'au cîit de ce au făcutu, hainîndu-se cerécul lui, Dumitrașco Vodă, orî că l era și milă de Nicolai Vodă, făcîndu l atăta pagubă, l-au arătat multă dragoste și prietășug. Aceste lucruri, dragostea și prietășugul, la creștinii se dau fie cui, de la omu cîtu de mare la celu mai micu și mai de gîosu; dîră la Turci, este lucrul mare, cînd arată unu creștinu, măcaru să fie și Domn, nisce omî mari ca acia, Hanu și Vezir, dragoste și prietășug; că la Împăria Turcîscă este multă mîrire, și o numescu dumneșire pre pămîntu. Imbrăcatu l-au acolo cu caftanu Vezirul, fiind acolo și Hanul; dîră n'au cheltuit la amîndouă părțile nici 100 lei, puîndu pricină că este în drum, și au purcesu degrabă; și cu făgăduință numai, au potolit lăcomia Turcilor cea multă și nesățioasă.

Rugămîntea cea d'întîeu ce au făcutu la acea împreunare Nicolai Vodă cu

Vezirulă aă fostă ca să slobodă pe acei trei boieri ce se trimisesă la Varna; dără aă răspunsă Vezirulă că nu se pôte, că aă apucată de aă făcută scire Impăratulă pentru închisorea loră, și trebue iar cu scirea Impăratulă să se slobodă; numai s'aă adeverită că, mergendă la Impăratulă, îi va spune și va trimite de-i va scôte; dără n'aă agiunsă să mergă la Impăratulă acelă Veziră Baltagi Mehmet Pașa, ce agiungendă la Udriă, după puține zile aă trimisă Impăratulă de l-aă mazilită, și luându-i totă averea, l-aă trimisă la închisore, și puțină aă lipsită s'elă și omóre; că-lă pîrise. Hanulă și Craiulă Șvedescă la Impăratulă, cum că ar fi putută să ia la la robie pe toți Moskalii și cu Țarulă loră, cu câte puteri avea, și la ce slăbiciune și strimtorire aă fostă agiunsă, de n'ară fi lăcomită să ia mulți galbini și să facă pace cu dênșii; și în loculă lui s'aă făcută Veziră Iusuf Pașa.

Purcegândă de acolo Nicolăi Vodă spre țeră, l-aă timpinată cărți din țeră de la Ión Vodă și de la boierii ce erau Calmacami, scriindă cum că nu esă ómenii din bejenii unii temendă-se pentru datoriile ce erau datorii Turciloră, alții pentru jacurile ce făcuse Turciloră, când veniaă Moskalii în țeră. Scirea și pentru óstea lui Voevodă Kiovski, cum că aă intrată în țeră și s'aă aședată de la Orhelă până la Hotină; care, înțelegendă Nicolăi Vodă, de acolo din locă aă întorsă pe Ușeriulă celă mare să mergă la Pórtă; și aă scrisă la Kapi-kihale să siléscă să scóță fermanuri Impărătesci pentru tóte pricinele ce s'aă pomenită, să n'albă nevoie pămênțenii nici pentru jacurile ce s'aă făcută Turciloră pe vremea Moskaliloră, nice pentru datorii, și pentru óstea cea Leșéscă ca să se rădice din țeră; care fermanuri, tóte s'aă scosă, precum le poftise, și s'aă adusă la Nicolăi Vodă; și scirea, pentru ce se va fi lucrată pe vremea oștii nime să nu supere raeaoa, și datornicii să pásuésacă pe ómeni până în trei luni; și pentru rădicatulă oștii Leșescă din țeră; numai acelă fermană n'aă vrută Nicolăi Vodă s'elă aréte îndată ce aă venită în țeră, socotindă a nu fi vreme.

Dacă aă trecută Nicolăi Vodă muntele, aă trimisă la Băsărabă Vodă, Domnul Muntenescă, pe Manolaki Aga, pre carele l-aă făcută Comisă mare venindă în țeră, scriindu-i și făcendu-i scire cum că din mila lui Dumneđeă și a Impăratulă i s'aă dată domnia Moldovei; și i-aă trimisă și puținele daruri: ună césornică de aură, panzehruri, și tenzuhuri, de care și Băsărabă Vodă, după ce aă venită Nicolăi Vodă în scaună, i-aă trimisă cărți, bucurându-se că i s'aă dată domnia; și i-aă trimisă și nisce călămări de argintă dară.

În 29 zile a lui Octomvrie, aă sosită Nicolăi Vodă la Dunăre, și trecendă într'aceeași di, aă mersă la Galați. Nu i'aă eșită nime înainte din boierii țerei, fiindă venirea cam degrabă, și fiindă și boierii răsipiți, unii la pribegie, alții dați cu bejenii spre munte; și încă nici conacele nu erau grijite bine, macară că pentru conace trimisese bani înainte. Nicolăi Vodă pe Iamandaki Suțu biv Caminară, și aă dată la tóte conacele câte 50 lei, din Galați până în Scântee, și s'aă cumpărată de ce aă trebuită; și aă arătată d'ântelăși dată acéstă milă, care nici-ună Domnă n'aă făcută, să vie spre țeră cu domnia și să-și cumpere conacă pe banii săi.

Mare jale și durere la inimă avea Nicolăi Vodă și în Galați; și dacă aă purcesă din Galați spre Iași, vedendă țera care, cu ună ană mai înainte o

lăsase tocmită și imbelșugată, nu numai robită și ustiită de ómeni, ce și casele și bisericile răsipite și arse; și se ofta de la inimă, vedându pe ticăloșii pământeni, câți scăpase de robie, golii, lipsiți și despărțiți bărbați de femei, părinți de feciori, și frați de surori, cari în toate zilele și la toate conacele veniau și cădeu la Domnă cu lacrimi, tânguindu-se și jeluindu de pradă și de robia ce li s'au întemplat; de cari, făcându-i-se multă milă, îi mângăia cu cuvinte bune, adevărindu-li-se cum că, cu ajutorul lui Dumnezeu, va sili câtă va putea și pentru scosul robilor și pentru odihna lor.

Luându veste Ión Vodă cum că au trecut Nicolai Vodă, fratele-său, Dunărea, și vine spre Iași, au purcesu să'i eșă înainte în timpinare; și trecendu de Vaslui, și trecendu apa Bărladului dreptă Baba-rea, s'au împreunatu cu Nicolai Vodă, unde descălecaser Nicolai Vodă, dacă i-au spusu cei ce veniau înaintea lui Ión Vodă, cum că este aproape, și'lă aștepta; și, dacă au început a se apropia, i-au trimisă Nicolai Vodă ună cală turcescă de cei de frunte, cu podóbe frumoșe, pre carele încălecându au mersu și au descălecatu unde îlă aștepta Nicolai Vodă; și acolo împreunându-se, s'au îmbrățișatu și s'au sêrutatu; și, ședendu ca vr'unu cêsă la vorová, au încălecatu, și mergeau amândoi alături vorovindu.

În ziua ce se prăznuesce soborul Arhangelilor Mihailu și Gavriilu, în optă zile a lui Noemvrie, au intratu Nicolai Vodă în Iași cu alai, și cu pompă domnescă; și mergendu la sfântul Nicolai, au intratu în oltaru și i-au cetitu molitfa cea de domnie Pahomie, carele era Episcopu Romanului, și făcendu rugă la A-tot-puternicul Dumnezeu, ca să'lă întărescă cu ajutorul celu de sus, au eșitu din biserică și au mersu la curte; și stându în divanul celu mare până s'au cetitu fermanul celu de domnie, că bereatu încă nu se scosese; după aceea, ședendu în scaun, au mersu toți de i-au sêrutatu póla, urându'i să domnescă cu pace într'anii mulți.

Êra după ce au trecut câte-va zile, au împărțitu toate boierile, și făcendu masă mare i-au ospătat pre toți, la care masă au ședut și Ión Vodă; și fôrte s'au veselitu într'acea zi totă curtea; și s'au sculat boierii de la masă de au giucat în casa cea mare, că acolo se pusese masa; și după ce au giucat au dăruit Nicolai Vodă tuturor boierilor câte-unu postav și câte unu atlaz, și celora-lalți boierinași cari au giucat le-au dăruit câte-unu postav. După aceea, n'au zăbovit Ión Vodă, și au purcesu la Țarigradu, în cai de olac, grăbindu-se să mergă la Pórtă.

Dacă au purcesu Nicolai Vodă pre frate-său, pre Ión Vodă, la Țarigradu, iar au mai scrisu cărți la boierii ce erau pribegii, adevărindu-le cu glurământu că, pre cari îi sunt greșiți, i-au ertatu, și se vie fôră nici-o sielă în țeră. Li se adevêra și pentru alte gâlceve, și pentru datorii, că n'oră avea nici-unu supêru și cum că voru avea de la domnia sea cinste și căutare; cari sciindu din domnia d'ântêiu că este stătătoru la cuvêntu, s'au incređutu, și au venit toți, cari mai ingrabă cari și cu ore-ce zăbavă.

După aceea au pus mare nevoie pentru scosul robilor; și au orânduit ómeni de au mersu cu fermanul ce se scosese de la Împărăție, ca unde voru găsi Mo'doveni robiți să fie volnici a'i lua; scos-au și de la Hanul Iarlăk, a-

semine cu fermanul Impăresc; și au dat Hanul Buluk-bași și Siimeni Hănesci ca să meargă împreună cu omeni cei domnesci, și amblaș pin Bugiacu, și pe la Kilia, și pe la Smilă, și pe la Brăila, și unde găslău Moldoveni robiți, bărbați și femei, îi luaș și îi trimiteau în țară; și se scotiau sute de omeni, și muieri, și fete, și copii mici, și îi duceau înaintea lui Nicolai Vodă de îi vedeau pe toți; și poroncea de li făcea îmbrăcăminte, că îi aduceau goli, și ca vai de densii; și le da bani de cheltuélă; celor căsătorii le făcea cărți de scutélă, ca să n'aibă nici-o supărare; și așa îi trimiteau pe la casele lor.

Măcaru că la purcesul lui Ión Vodă din Iași spre Țarigrad i-au adus aminte Nicolai Vodă și i s'au rugat, mergându la Țarigrad, să pue nevoieșă la Pórtă pentru sloboditul boierilor ce erau trimiși la Varna, déră încăși și cându au socotit că este agiunsu în Țarigrad i-au scris cărți pentru acesta; asijde-rea au scris și la Capi-kihaele ca să siléscă să facă ispravă și să se slobodă acei boieri. Déră, tēplându-se primenélă Vezirului, n'au putut face ispravă ingrabă.

Măcaru că era pe atunci Devlet Gerei Hanul, mare și putincos, și se temea toți de densul, vedēdu-l că avea mare trecere la Impărăție, déră scriindu-i Nicolai Vodă cu rugăminte, și trimițindu-i și óre-ce poclonu, au făcutu tóte pe voia lui Nicolai Vodă, dāndu tare poroncă și pentru scosul robilor, și pentru ca să gonéscă Tătarii din țară, cari au fostu intrat cu vite până aprópe de Iași, și făceau mari supărări și réutări și năpăști pământenilor; și alte gálceve mari ce aveau Nohai cu țera, tóte le-au potolit. Arătādu-se cu dragoste și cu priință lui Nicolai Vodă, scris-au Hanul pentru Nicolai Vodă și Musaii Impăratului, Silihtar Aga, Ciohdar Aga, și Rekiptar Aga, ca să lă aibă în dragoste, căci și el și părinții lui s'au socotit vrednici a avea cinste și socotință de la Impărăție; care, dacă le-au cetit Hanul, spunu să fie dīsū: noi și până a nu ne veni aceste cărți 'l-amu avut în dragoste pe Nicolai Vodă; érá de acmu, scriindu-ne acești fii ai nostri într'acesta chipu, îl vomu avea și mai în multă dragoste». Și așa, precum amu dīsū, de câte îl poftia Nicolai Vodă pe Hanul, de tóte îi făcea pe voie; și au lipsit supărările cele multe ce făceau Tătarii pământenilor.

Iusuf Pașa Vezirul, carele căduse în locul lui Mehmet Pașa Baltagiul, încă îl avea în dragoste pe Nicolai Vodă, și îi scria adese mehtupuri, déră nu așa cu mărire precum scriu alți Veziri, ce fórté cu blāndețe, ca cum aru scrie la un prieten; și așeși în mehtupurile lui îl numia prieten și voitor de bine a Impăriei; cari titlusu nu suntu obicnuite a se da Domnilor creștinesci, nice le-au scris vr'o dinióră aceste cuvinte vre-unui Domn alt Vezir; și-l poftia pe Nicolai Vodă ca să i trimită vești de cele ce se întelegu din părțile de sus; și nu numai vești, ce și sfat cerea de la Nicolai Vodă, dicēdu să i scrie ce aru sci și ce aru sócoti că este pentru folosul Impăriei, că cele ce scrie le crede Impăratul, sciind că nu scrie minciună; déră lui Neculai Vodă fórté îi era cu greú a respunde la aceste; că, pe de o parte cunoscea pe Vezirul că era poftitor de pace, pe de altă parte vedea pe Hanul și pe Craiul Șvelesc că amblaș cu feluri de feluri de meștersuguri, de făcea amestec-turi, ca să strice pacea care așeșas Mehmet Pașa Vezirul cu

Moskaliî, scriindû la Pórtă multe minciuni, cum că Moskaliî nu se ținû de cuvânt, nice făcû cele ce s'aû adevăritû, că nu scotû oștile ce aû în țera Leșescă, și cum că se pogorâ și alte oști Moskicesci, și alte minciuni, ca să îndemne iarăși pe Împăratulû să rădice ôste asupra Moskalilorû.

Și Muhtiulû ce era pe acele vremi, carele se chiema Ebezadea Efendi, încă aî scricû la Nicolaî Vodă mehtiupû, și'i da titulușurî fôrte de cinste; care, și acesta este lucru neobiciuitû la Turci; că Muhtiulû nu scrie carte nice-odată de la sine la vre-unû Creștinû, măcarû de arû fi Domnû câtû de mare. Semira și Nicolaî Vodă de atâta socotință ce'i arătaû stăpâniî, déră nu se înălța cu firea nimică pentru aceste, ci cu smerire dicea: «Acele suntû vântû sêu fumû: Dumneđeulû meû la tine îmi este tótă nădejdea!» De multe orî, când îlû lăuda vre-unû boierû pentru vre-o trébă cum că aû chivernisit-o bine, și'i dicea: «acésta cu înțelepciunea Măriei télé s'aû făcutû,» răspundea cuvintele Proorocului Davidû: «eû suntû verme și nu omû; mila lui Dumneđeû le isprăvesce tôte cele bune.»

Fôrte cu greû îi era lui Nicolaî Vodă a plini poroncile împărătesci, fiindû țera prădată și robită; ôsebitû de acésta pe de o parte intrasê o sémă din ôstea lui Halițki, și se aședase pe iernaticû în țeră, precum s'aû ăisû, puindu-se ôste de la Orheiû până la Soroca; pe de altă parte, luase la ținutulû Orheiului câte-va sate unû Studinski, Léhû, și unû Géunû Beî, Tătarû; cariî aceștii, aflândû vreme după ce s'aû dusû Moskaliî în susû, mergendû la Pórtă și spuindû multe minciuni, aû luatû fermanû ca să stăpănescă acelu locû, precum s'aû ăisû, câte-va sate; și se lipsia domnia, neluândû nici-unû felû de dare de la acele sate; pentru care lucru, macarû că scosêse Nicolaî Vodă fermanû ca să se ăa iarăși înapoi acelu locû, să fie a țerei, cum aû fostî și mai înainte, déră, vëndendû că nu dă vreme îndemănă, n'aû vrutû nici s'êlû arâte acelu fermanû; că acelu Studinski și cu Géunû aû fostû isprăvitû de aû luatû acelu locû cu miqilocolû Hanului, fiindû Hanulû pe acele vremi, precum s'aû și mai pomenitû putinciosû, s'aû temutû și Nicolaî Vodă a mai pomeni ceva, ce ținea fermanulû așteptândû vreme ca acela ca s'êlû pótă sluji. Avea fermanû Nicolaî Vodă și pentru scosulû oștenilorû lui Halițki din țeră, și 'l-aû trimisû la Saraskerulû de Tighinea, la Kara Mehmet Pașa, carele se și apucase ca să plinăscă poronca și să scóță pe Leși din țeră; déră, tēmplându-se de 'l-aû rădicatû pe dēnsulû de la Tighinea și aû trimisû pe Ismail Pașa Saraskerû, nemică nu s'aû isprăvitû; că Ismail Pașa, nu numai că n'aû scosû pe oșteni din țeră, ce și voie le-aû datû ca să ierneze în țeră, veghindû voia Craiului Șvedescû; că se purta cuvēntû atunci, căî Vezirî și Pașî se schimbă toți pentru voia Craiului Șvedescû îi schimba Împărăția; și începuse acmu a se teme de dēnsulû Pașî; pentru aceea și Ismail Pașa imbla totû după voia Craiului, și nemică peste voia lui nu făcea.

Scriș'aû atunci și Craiulû Șvedescû la Nicolaî Vodă, și Halițki, poftindu'lû ca să lase ôstea Leșescă să ierneze în Moldova; și nu vorû face nici-o supărare locuitorilorû, că și hrana lorû, și a cailorû lorû, își vorû cumpăra cu bani, numai câte puțintelû fânû să se dea acelorû ce n'aû prilejû; răspunsu-le-aû și Nicolaî Vodă cum că țera este a Împăratului, și Împăratulû aû datû fermanû

să        enii din   r  ;   i cum va putea să dea vole s   între    enii peste raeaoa   mp  ratului? Trebuie să dea scire   mp  r   iei,   i pre  um va veni poronc  . a  a să se facă! D  r   n'  u    teptat   p  n   le va merge r  spunsul  , ce îndată   u trimis   ordinan  u la to  i     enii Le  i, Lipcani, C  zacii, să se sc  le s   m  rg   unde le va plăcea să ierneze in Moldova. V  d  nd     i Nicolai Vodă că s'  u apropiat   de Ia  i,   i trag  u spre   inutul   Sucevei   i a Romanului, neput  nd   ca să'i gon  esc  ,   u poftit   pe căpiteniile lor  , ca să nu se   mpr   tie a  a fie cum, ce să se a  ede precum   i vor   or  ndui boierii pre carii   i trimis  se cu acea treb  ; d  r   ei, dacă s'  u v  d  t   volnici  i in   r  , n'  u mai    teptat   să le or  ndu  esc  , ce s'  u   mpr    iat   precum le-  u fost   voia;   i s'  u   mplut   t  t     ra de sus   de d  n  i,   i p  n   la Roman  ;   i nu numai f  n  , ce   i gr  un  e,   i de-m  ncat  ,   i de b  ut   lua   de la p  m  ntenii;   i încă, acei ce se pus  se pe la Hotin  u   i pe la Cern  u  i, aruncase   i ustav  , precum dic   ei   i lua   banii de la   meni, de cal   c  te un   le  u într'   lun  ,   i   u luat   c   i-va banii de la acele   inuturi;   i făceau mari supărări   i r  ut  i p  m  ntenilor  ;   i   u   nceput   a veni din t  te p  r  ile jalobe la Nicolai Vodă de r  ut  ile ce facă Le  ii, că bat  , c  snesc  , omóră pe   meni,   i   i ridă de femei   i de fetele   menilor  ,   i j  cuesc   nu numai de pin case ce   i pre călători.

De c  te ori venia   jalobe pentru r  ut  ile ce facă     enii, de t  te-ori trimitea Nicolai Vodă la Rezidentul Cra  ului   ve  esc   de'i spunea de t  te,   i'l   poftia ca să se sc  ie la Ministr  i Cra  ului s   sc  t   vre o poronc   să se trimit   la acei     eni, ca să nu mai facă acel   fel   de r  ut  i;   i tot   de-una scriea   i Rezidentul  , d  r   nimic   nu se ispr  via.

Scri  s'  u   i Nicolai Vodă carte la Cra  ul     ve  esc   pentru faptele cele rele ce facă     enii in   r  ,   i i se ruga in carte s   trimit   să'i certe pre acei făcători de r  u,   i să le dea poronc   să nu mai facă supărări   i r  ut  i   menilor  ; d  r   de la Cra  u nici vr'   ispravă n'  u venit  , f  r   numai adev  rin  t   cum că va trimite de va lua s  ma,   i va face certare acelor   făcători de rele. Trimis'  u Cra  ul     i o carte ce se ch  am   manifestă, întru care poronc  a     enilor   să nu facă nimic   afară din cale; d  r   nice dintr'acela, nice-un  -folos   n'  u fost  , că ei făceau mai multe r  ut  i.

Mare urgie Dumne  e  c   era pe locuitorii   erei iernaticul   acelor       eni; că multe pagube, supărări   i badg  ocuri le facea; care, v  d  nd   Nicolai Vodă că de a  urea n'are l  c  , măcar că era lucru de primejdie, că avea pe atuncea   mp  ratul   pe Cra  ul     ve  esc   in mult   dragoste, d  r   pentru folosul   deob   te, nesocotind   nici puind   la s  m   primejdia sea,   u scris   cu mare jalobă la P  rt   de t  te r  ut  ile ce f  cia       enii aciea in   r  ;   i acea jalobă   u mers   in m  nele   mp  ratului,   i îndată, milostivindu-se,   u trimis   hati  erif   gr  znic   la Ismail Pa  a, Seraskerul   de Tighine  , ca să sc  t   pre to  i     enii den   ra Moldovei, că de nu'   va sc  te făr-de-  nt  r  diare, nu va fi bine de d  nsul  .

Dacă   u mers'   hati  eriful     mp  r  tesc   la Ismail Pa  a,   i   u aflat     i Cra  ul     ve  esc  ,   i Voevoda Kiovski, s'  u m  niat   to  i pre Nicolai Vodă,   i b  nuia   f  r  te, căci   u f  cut   jalobă la   mp  r   ie. Dec  , m  car   că era Pa  ii preste vole ac  sta, d  r     i căuta a plini poronca, fiind   cu hati  erif     mp  r  tesc  ; in-

cepușe, dreptu aceea, a dice Șveșiloru și lui Voevoda Kiovski se trimită să rădicesc pre oștenii de la Moldova, după poronca Impărăției; dără ei, cu povești și cu pricinii, au totu delungatu vreme până s'au făcutu primăvară. Eră daca s'au desvărătu bine, s'au rădicatu cu toții Leșii și Lipcanii, și o sémă de Căzaci, fiindu Reimentar și capu peste totă óstea Gruginski, Staroste Ravskii, și au intratu în țera Leșescă și au începutu a prăda satele Hatmanului Sinavski; antěi, cum au trecutū în țera Leșescă, au datū năvală la casa lui Constantin Turculețu, biv vel Medelniceru, carele era Moldovanu și sluga reci-pospolitii Polcovnicu; și prinděndu de veste, au apucatu de au fugitu, și au scăpatu. Mers'au de acolo la Sniatin, și s'au nevoitu să facă pre Drăganii ce erau înlăuntru să le închine zamca; dără nimica n'au isprăvitū, că le-au răspunsu Drăganii că pěn' orū peri toți se vorū bate din zamcă, și nu o vorū închina; eră decă au trecutū Gruginski cu óstea, au eșitu și Drăganii din zamca și s'au trasu spre Stanislav, unde mai era óste și Drăganii mai mulți, și câte-va pușce. Eră Gruginski s'au invărtitu pe acolo câte-va zile, pin preglurū, prădăndu și jăcuindū satele Hatmanului Sinavski, până au trimisū și Hatmanulū câteva stéguri cu unū Reimentariu asupra lorū; de care, prinděndu de-veste Gruginski, s'au trasu spre apa Nistrului, și au începutu a trece încóce cu óstea. Ajungěndu și o sémă de călărime sprintenă din gonași, au apucatu o sémă de agărlicu ce nu trecuse încă apa, și i-au luatū pre toți, căți nu trecuse, de grumazi, și cu agărliculū ce s'au aflatū; eră Gruginski cu óstea sea au venitū iarăși în țeră. După aceea, dacă s'au mai odihnitu óstea și caii, gătindu-se și mai bine, și luăndu și' cătă óste mai rămăsese în țeră, că au fostū lăsatū căți-va oșteni căroră le era caii mai slabii cu unū Zacivoiski strajnicu, și luăndu și pe cei-alți Căzaci cu asaululū lorū, anume Mirovici, au intratu cu óste mai grea iarăși în țeră Leșescă, avěndu gândū să resbată în susū până la Pomerania, să se împreune cu Craiulū Stanislav și cu Cras Generalū, ce era cu oști Șveșesci acolo, și să ia pe Craiulū Stanislav s'lu aducă cu oști s'lu puie Craiū în țera Leșescă. Inceput'au a se îngloti acea óste dacă au intratu în țera Leșescă; că mergeau mulți la Gruginski de'i scria la stéguri, că s'au făcutū ca la 20,000 de ómeni, totū înarmați; carii, prădăndu pe unde mergeau, au ajunsii până subț Varșavū; și atăta s'au îngrozitu cetățenii, cătū ședeaū cu porțile cetăței totū încufate; și scriau în gazeturi că au acea gróză ce au avutū Troadenii când au vēdutu pe Greci subț zidurile Troadei, și Rômlienii cândū sciau pe Anibal lūngă porțile Rômului. Trimis'au și Hatmanulū Sinavski în prejma lorū óste Cvarțana, și alte stéguri mai sprintene; dără nu se cutezaū să le dea răsboiū, ce așteptaū s'ei dobândescă la vre o strimțóre, și acolo să le dea năvală. Mers'au, dără, Gruginski cu óstea în susū până aprópe de Tornn, și acolo, dăndū piste nisce Moskali ce erau ronduți la nisce tēgurii pe Iernaticu, i-au lovitū fōră-de-veste, și pe mulți au stricatu; -dără, fiindū mai înainte și alte oști Moskicesci, și prinděndu veste, au încălecatū cu toții și au mersū asupra lui Gruginski; și, dându-le răsboiū, i-au înfrântū, și au datū dosū a fugi; eră Moskali s'au luatū după dēnșii ai goni. Vēděndu Gruginski căi gonescū, 'ș'au strinsu'și totă óstea și au începutū a'i tocmi ca să se bată. Prinděndu de-veste de acestă și óstea Hatmanului, care mergea totū după dēnșii, le-au datū răsboiū

tare denapoî; şi aşa, puindu'î la mişloc şi dându-le răsboi de două părţi, îndată un Polcovnic, ce'î dicea Soltic, s'a închinat cu câte-va stéguri ce erau supt ascultarea lui. Vădendă acesta Gruginski, s'a spăimântat şi a plecat fuga; asemenea a făcut şi alte capete; era câţi a rămasă a început a'î tăia şi a'î spărcai; şi pe unî a prins şi vii; era acia ce a scăpat, unî pin Silezia şi prin ţera Ungurască, alţi şi pin ţera Leşescă, strecurându-se a venit de a intrat în ţară, şi s'a apucat a face obicînuitele rătăci pămîntenilor.

Măcară că avea Nicolai Vodă multe greutăţi şi griji despre toate părţile, că totu-deauna se lăuda Leşii că voru trece şi cei din ceea parte Leş, de voru lovi pe aceşti ce erau în ţară de a lui Halişki, ori se se certe se nu mai între nici ei în ţera Leşescă; şi avea mari griji Nicolai Vodă se nu facă vr'unu lucru ca acela Leşii, că totu deuna poroncia Leşii din ceea parte, prin starostele de Cernăuţi şi prin Părcălabul de Hotin, că n'or suferi călcătura oştenilor lui Halişki, şi le va căuta a trece şi lor se'î lovescă, ori se le dea poroncă se nu'î mai supere nici ei; pe de altă parte, avea voie rea, pen'ru rătăci ce făceau oştenii în ţară, şi nu puteau dădiarii se stringă orănduecele ce eşiau din Visterie, că nu'î lăsa Leşii pe ţeran se imble se însume banii, nici lăsa pe zlotaşi se facă trăsura omenilor; ce, de şi lua trăsura, sârla cu arme dupe dênşii de le lua trăsura. Avendă aceste griji, şi grele, Nicolai Vodă, şi altele, dera totu nu ulta nici pe boierii ce erau închişi la Varna; ce, totu deauna scria la frate-său Tergimanul şi la Capi-Kibaele, ca se silască pentru scosul acelor boieri, că adese şi jupănesele lor venia la Domn şi cădea cu lacrimi, rugându-se se se milostivască pe acei boieri; era Nicolai Vodă le arăta cinste jupăneselor şi le dicea de şedeau, şi cu cuvinte bune le mângăia, cum că are nădejde fără-de-zăbavă se vie şi dumnélor pe la casele sale. Se arăta cu mila Nicolai Vodă spre acele jupănese şi despre altele, făcendu-le pe voie de cele ce se rugau, ori pentru scăderea omenilor, ori pentru alte strimbătăci. Scrisă în câteva rânduri la Nicolai Vodă şi boierii acei de la Varna, dera răspuns nu le-au făcut, socotind a fi lucru cu primejdie, fiind ei supt urgie Împărătescă, ca se nu caţă cărţile în mânele cui-va şi se le trimite la Pörtă, şi ar fi fost vr'unu prepus rău; numai, silia, cu mişlocul Tergimanului şi a Capi-kihaelilor, se isprăvească, se'î erte Împăratul; cari, dacă au vedut că de la Nicolai Vodă nu le vine răspunsul cărţilor ce au scris, a început a se teme şi mai rău, socotind că şi Nicolai Vodă le este cu urgie. Pentru aceea, Lupul Vornicul, avendă cunoscînţă cu Devlet Gerei Hanul, a ajuns cu scrisore la dênşul, giuruind şi ore ce bani, precum este obiceiul Turcilor, la cari nici o trebă nu se pôte isprăvi fără dare de bani. Scrisă, dreptă aceea, şi Hanul în două rînduri la Împărăţie, mărturisind că nu sînt vinovaţi acei boieri, şi rugându-se ca se'î sloboadă de la închişore; spun, se fie întreat Împăratul le Vezirul se nu cum-va alba ţera se Domnul Moldovei vre-o pagubă slobozindu-se acei boieri; şi dând sémă Vezirul cum că este şi cu voia lui Nicolai Vodă, şi de-multe-ori a pomenit Capi-kibaelile şi Tergimanul, rugându-se ca se se sloboade, a poroncit Împăratul se le dea itlacă ferman, adică poroncă de slobodit. Sfătuită atunci unî din prietenii lui

Nicolaï Vodă ca să nu ăa Kapi-kihaelile acelu fermanu, ce să mērgă la Hanulū, de vreme ce scrisese la Impērație și Hanulū; că, de se va trimite la Nicolaï Vodă, va bănuî Hanulū; și s'au trimisū fermanulū de la Pōrtă la Hanulū, și Hanulū au trimisū de l-au scosū din cetate de la Varna; încă și acēsta au scrisū prietenii lui Nicolaï Vodă, ca să scrie și cu mulțămītă Hanulū, căci au pusū nevoie de au scosū pe acei boierī; care, au și făcutū, și au scrisū la Hanul mictiupū cu mare mulțămītă.

Dacă au eșitū de la închisōre acei boierī, orī din îndemnarea cuī-va, orī dintr'altă socotēlă, n'au vrutū să vie dreptū în țēră, ce au merū ântēiū la Hanulū; și de la Hanulū, puindu-se într'unū vasū, s'au suitū pe Dunăre și au mersū în țēra Romānescă la Basarabū Vodă. Părutu-i-au rēu de acēsta lui Nicolaï Vodă, dacă au înțēlesū, și se îndemna de mānie sē'și arunce scārbă și urgie pe dēnșil, și să le facă mare rēutate, ca unor nemulțāmitorī; că Lupulū Vorniculū, cum au eșitū de la închisōre, au scrisū o carte la Nicolaï Vodă, și nemică nu'i mulțāmīa, ce încă ore cum scria cu sumeție; că se începea acea carte ce au scrisū, într'acesta chipū: «Ėtă că ne scōse și pe noi Domneđeū dintr'acēstă închisōre, cu māna Māriei sēle Hanulū, fiindu-ne Māria sea stăpānă vechiū, și aflāndu-ne dreptate», și altele ca aceste; dēră n'au vrutū Nicolaï Vodă să mute gāndulū celū bunū ce pusesese din începutū pentru dēnșil ca să le facă bine, și vrea să fie binele deplinū, scotīndu'ī de la primīdjie și din nevoie sē'ī aducă și la casele lorū, đicēndū că, de nu va fi cunoscutū de dēnșil binele, de Dumneđeū va fi cunoscutū; dēră încăși și ei vorū cunōsce mai pe urmă, precum s'au și făcutū, că, mergēndū în țēra Romānescă și scriīndū la Nicolaï Vodă cărți cu poncturī tōte le-au priimitū și la tōte le au făcutū rēspunsū pe voīa lorū, și întārīndu-le cu adevērīnță domnescă și cu gīurāmīntū, cum că, venīndū în țēră, n'orū avea nice o nevoie, ce încă cinste și căutare Carii, vēđēndū tōte rēspunsurile pe voīa lorū și venīndū în țēră, pe Lupulū Vorniculū 'l-au pusū fōră de zābavă Vornicū mare de țēra de gīosū, și pe Anțiohie Jora, după puțină vreme, 'l-au pusū Logofētū mare, sēvārșīndu-se Nicolaï Costinū ce au fostū vel Logofētū; și atuncea să căiaū, căci n'au venitū dreptū în țēră cum au eșitū de la închisōre, ce au îmblatū pe la Hanulū și pin țēra Romānescă.

Când s'au fostū făcutū fermanulū pentru scosulū acestorū boierī, s'au fostū uitatū să spue și pre Macsutū Postelniculū, ce era închisū împreună cu dēnșil, și au rēmasū la închisōre; de care înțēlegēndū Nicolaï Vodă, au scrisū la Kapi-kihaele și au scosū și altū fermanū pentru scosulū lui, și 'l-au trimisū la Nicolaï Vodă; carele, trimețāndu'lū cu unū Postelnicū de rāndū la Varna, au scosū și pre Macsut; și, venīndū în țēră, 'l-au pusū Vornicū la Botoșeni. Aceste și altele isprāvīa Nicolaï Vodă de la Pōrtă, că avea trecere și nume bunū, și prietenī mulți; dēră lucrurile țērei ilū făceaū să fie tristū și cu voīe rea; că țēra, pe de o parte, era rēsipitā, pe de altă parte căđuse lōcustele într'acelū anū și stricase mai peste-totū loculū pānile; pe de alta, Leșiī māncāū și jācuīaū totū ce mai gāsīaū; și rēmāsese locuitorī țērei la mare lipsă și sērācie. Bīrulū, poclōnele, și alte dārī obīcīnuite a țērei, și cheltueele, nu se mai scăđuse nicī de cum, ce căuta să fie tōte deplinū. N'au supērātū, dreptū acēsta, Nicolaï Vodă

pre locuitorii cu niscai dări grele, ce numai orânduțele lua după obicei, și acele, nu niscai sume mari; care, acesta multă era cu mirare; că, luându-se din țară bani așa de puțini, se puteau plini toate poroncile Impărătesci.

Intr'acelașu ană au rădicat Nicolai Vodă un obicei rău ce se făcuse de câți-va ani înainte, de daș desetină, țărănesce, toți boșerii, și mazili, și monăstirile; și au făcut carti, cu mare blăstem, se nu mai fie în țară acel obicei nice odinioră.

Nu se pune țenchiu sau hotără supărărilor, grelelor și nevoilor, ce veniaș țerei, ce, cu trecerea zilelor se innoiaș și se adăogeaș alte nevoi mai prospete; că, totu intr'acelașu ană, porniți fiindu din zavistie un Alai-beiu și cu câți-va Kăminiceni, și au mersu la Tarigradu și au cerșutu de la Impărăție se le dea cetatea Sorocei și cu o parte de locu se stăpânescă, și se dea ore ce venit Impărăției; cari, dusesse acolo isvodit și loșul, cum vine locurile marginei, arătându socotele că ar fi mai de folosu se fie Turci la acea cetate, și pre margine, de câtu se fie Moldoveni; că Moldovenii se hainescu lesne; și fiindu atunci vremile turburate, venise acestu lucru la cumpenă, pre voia lor se fie, de n'ar fi pus mare nevoie Nicolai Vodă, scriindu la stăpâni cele ce se cădeau, și la Kapi-kihăi ca se cheltuescă și se dea ce oru putea, numai se nu se facă acestu lucru. Avea și această bunătate Nicolai Vodă, nu obosia cându i se înglotia nevoile și trebile, nici avea pregetu, ce afla feluri de feluri de mișloce pentru ca se isprăvescă trebile ce erau pentru folosul țerei. Scris'au, dără, atunci la Pörtă multe socotele asupra acestei trebi, cum că acesta este împotriva puncturilor păcii ce s'au legatu la Karloviță între Impărăție și între alte împărății și crăii Creștinesci; că așa se aședase ca se nu ia din pământul Moldovei nici odineoră; arăta și alte socotele care le scia de la repasatul Ecsaporitul, părintele său, dicendu: că trebuie se fie și se nu strice Impărăția adeverințele ce au datu acei trecuți Impărați raelilor și celor ce li s'au supus, și se nu i scotă din obiceiele lor, ca se nu se ferescă și alte limbi și țeri a se supune Impărăției; și precum face acela ce are gându se prindă paseri, hrănesce o pasere într'o cușcă, și o grijesc, ca se amăgescă și se prindă și alte paseri, așa se cade se facă și Impărăția cu acei ce sunt supuși sub stăpânirea sea. Aceste și altele asemenea scriindu Nicolai Vodă, care scia că placu Turcilor, cheltuind și câți-va bani, și nefiind voia lui Dumnezeu se se ia până atunci acea cetate, au isprăvit de nu s'au luat Soroca, precum s'au scris.

Făcuse și Nemți o pălancă la Dorna, pe Bistriță, unde se hotărescu Câmpulungeni cu Ardélul, aflându vreme cându era rescôlă în țară, și venise câți-va Nemți și acmu începuse a lua și vamă de la negușitorii ce treceau pe acolo cu povore, și de la pământeni ce treceau și trepădau în țara Ungurescă, și nu lăsaș pre omeni ce ședeaș pen pregiuru se dea agiutoru la nevoile țerei nice se plătescă goștina. Scris'au Nicolai Vodă la Comendantul de la Maramorăș pentru acesta, că nu se cade se facă pălancă pe locul țerei, și se trimită se o strice; elu au răspunsu că daș sémă Maramorășeni că acel locu este Ungurescu, și dicu că au și dires, și alte pricini ca aceste. După aceea, au scris Nicolai Vodă la Generalul de Sibiu pentru acea pălancă, cum că

s'a'au făcutu cu îndemnul Maramorăşeniloru, ca s' se fie pricina s' se începă nisca-i vrăjbi între Impărăția Turcescă şi între Cesarulū; căci, că la poncturile păcel, ce s'a'au făcutu la Carloviță, scrie şi acesta, la margini s' nu se facă pălănci, nice despre o parte, nice despre alta; şi scriea Generalulū s' socotescă s' nu vadă mai reu pe urmă, dacă se va auzi la Impărăție, şi s' nu se potrivescă Maramorăşeniloru, că ei arū fi bucuroşi s' se începă niscare-va amestecături; îi scriea şi acesta Generalulū, s' trimită numai s' o răsipescă acea pălăncă, că de nu va trimite dumnélul, va trimite Nicolai Vodă şi o va strica, fiindū pe loculū țerei; care cărți, dacă a' mersū la Generalulū de Sibiu, a' trimisū îndată de a' rădicatū acei Nemți, şi a' răsipitū pălăncă şi alte case ce mai făcuse Nemții acolo.

Totū-d'a-una turbura pre Impăratulū, cu scrisorī, Hanulū şi Craiulū Şvedescū, şi se nevoiau s' strice pacea cu Moskalii, scriindū cum că Mockalii n'a'au eşitū din țera Leşescă precum s'a'au fostū apucatū, şi cum că a'au gândū rău; şi alte multe ca aceste scrieau, ca s' se îndemne Impăratulū s' oştescă iar improtiva Moskalilorū. Trimis-aū, dreptū aceea, Impăratulū pre unū Imbrihorū cu solie în țera Leşescă, şi a'au trecutū pe aice prin țără: venindū şi pe la Iaşi, în luna lui Septemvrie, şi împreunându-se cu Nicolai Vodă, a'au spusū cum că mergerea lui este mai multū ca s' afle, eşit-aū Moskalii din țera Leşescă, aū ba; înaintea acestui Imbrihorū mersese în țera Leşescă şi unū Mărzacū de la Hanulū şi unū Agă de la Ismailū Paşa, pentru acestă pricină, pre cari, primindu'i Leşi cu cinste şi dăruindu'i, i-a'au trimisū înapoi; şi a'au gătatū şi despre partea Leşilor solū mare, pre Homintovski, Voevodū Mazovski, şi 'l-a'au trimisū la Pörtă. Cu câtă-va vreme mai înainte se făcea cuvēntū de mergerea acestui solū mare la Pörtă despre partea reci-pospolitei şi a Craiulū Avgustū, d'era s'a'au trăgānatū vreme, de a'au trecutū mai trei luni până a'au purcesū, că totū mergea din tērgū în tērgū gătindu-se şi cumpărēndū de cele ce îi trebuia, ca s' facă zăbavă, că nu scia bine cum āmblă trebile la Impărăție cu Leşi; că erau Leşi pre atuncea împerechlați; unii țineau cu Craiulū Avgustū, alții cu Craiulū Stanislav; cei ce țineau cu Stanislav se aflau la protecția Impărăției Turcesci, împreună cu Craiulū Şvedescū, adevă Voevoda Kiovski, Vişnoveski, Tarlo vel Stolnicū, Crispin, Staroste Bobrouski, şi alții mui mici, cari diceau cătră Impărăție că totă reci-pospolita Leşescă este cu dēnsii la unū cuvēntū, şi toți vorū Craiū pre Stanislav; numai una, că se temū de Moskali; a doua, şi Craiulū Avgustū are oște Săsēssă pre lūngă sine; pentru aceea, neavēndū ce face, şi făr-de voia lorū se supunū Craiulū Avgustū; d'era cāndū arū oști Impărăția improtiva Moskalilorū, atuncea şi ei şi toți Leşi, împreună cu oștile Impărătesci, vorū merge asupra Moskalilorū. Unele ca aceste diceau acei ce erau cu Craiulū Şvedescū, precum s'a'au dīsū mai susū; care vorōve a'au făcutū de n'a'au datū audienție Impărăția, solulū Mazovički, vr'o optū luni. Sosit-aū acelū solū în Iaşi, în optū zile a lui Octomvrie, veleatū 7221, şi i-a'au făcutū Nicolai Vodă alaiū frumosū, precum se cade, trimițēndū înainte boieri şi slujitorī, şi 'l-a'au adusū cu mare cinste, cum este obiceiū de se face solilorū celorū mari; venit-aū şi la curte de s'a'au împreunatū cu Nicolai Vodă, cu multe ceremonii şi cu mare politică a'au făcutū vorōvă; şi la

purcesu, iarăși cu alaiu și cu mare cinste, mergându și singur Nicolai Vodă de 'l-au pțrecut pên la unu locu.

Dacă s'au plinitu anul de când' au venit Nicolai Vodă cu domnia, au chie-matù pe toți boierii în casa cea mare, și aducându catastihele visteriei, le-au ară-tatù câte dăjdî și câte venituri domnesci s'au strînsu la visterie într'acelu anù ; au arătatù și catastihul de câte chieltue s'au făcutu cu domnia nouă, și câte s'au datù la obicnuitele dări a țerei, și la alte chieltue ce s'au făcutu cu Vezirii, cu Hanul și cu Pașii ce veniau la Tighinea. Se miraù boierii, cari sciau rîndul, cându se cetia anume condeele, de cele ce s'au datù pentru domnia nouă ; că se dedesé fórte pe puțin și nu cum s'au datù la alte dom-nii ; déră măcarù că prea multe chieltue nu s'au făcutu, totù n'au cuprinsu suma veniturilor tôte câte s'au chieluitu, și s'au aflatù date de Nicolai Vodă, mai multe pungi de bani. Arătat-au atuncea Nicolai Vodă boierilor și séma domniei lui cei de'nțetù, că erau în Visterie tôte isvódele de câte se scosése pe țéră atuncea și de câte venituri se strînsése ; erau și isvóde de câte se cheltuise și la acea domnie și la tôte dările și trebile țerei ; și, luându-se séma, s'au aflatù chieluită mai multă sumă de bani. Atuncea au đisù Nicolai Vodă boierilor : «Boieri dumnévóstră, vęđut'a-ți sémile și a domniei nóstre cei de'n-tetii, și a anului ce amù domnitù până acmu, din mila lui Dumneđeu ; răspun-deți dumnévóstră, de s'a fi mai luatù vr'unu venitù și nu s'au pusù în sémă, sétu de este vr'unu condeu în cheltuiile afară din cale ? » Răspuns-au și boierii într'acestași chipù, cum că și tôte veniturile suntù puse, și chieltuele suntù tôte mai pe puțin de cum se făceau altă-date. Đis-au atuncea Nicolai Vodă boierilor sę se facă zapisù pe banii ce erau cheltuiți mai multù, și s'au fă-cutù zapisù, și iscălindu-lu toți boierii, 'l-au datù în mânia lui Nicolai Vodă.

Dupé ce au trecutù tómnă, în alu-doile anù a domniei lui Nicolai Vodă, în pos-tul Crăciunulu, iar au intratù în țéră tótă óstea Craiului Șveđescù și a lui Voevodù Kiovski, și s'au aședatù pe iernaticù la Hotinù, la Cernăuți, la Su-cévă, la Némțu ; agiunsése unii și la Bacău, și făceau multe réutăți în țéră ; n'avea ce sę le mai facă și Nicolai Vodă, vęđendù la câtă socotință avea Impę-răția pre Craiul Șveđescù ; și se temea și Ismailù, Pașa de Tighinea, de dên-sulù, că atuncea de curëndu mazilise Impęrăția pe Vezirulù, Iusuf Pașa, și au făcutù Vezirù pe Suliman Pașa. Șe purta cuvëntulù cum că Craiul Șveđescù și cu Haulul Devlet Gerei au fostù pricina maziliei lui ; căci, Craiul Șveđescù și Hanul îndemnaù pe Impęratulù sę strice pacea cu Moskalii ; érá Iu-suf Pașa totù pune pedecă și se nevoia sę nu se strice pacea. Dacă s'au ma-zilitù, déră, Iusuf Pașa, dorindù Impęratulù ca sę éså din Țarigrad la Udriù, pentru ca sę trimită și pe Craiul Șveđescù la țera lui cu cinste, precum se adeverise, au datù poroncă sę se stringă tôte óstile, că va sę óstescă impro-tiva Moskalilorù ; și așași, și singur Impęratulù au purcesù, în luna lui No-emvrie, din Țarigradù, și au mersù la Udriù ; déră multe semne rele i s'au tēplatù la acea călătorie, că au ploatù în câte-va đile necurmatù ploi mari și reci, și mulți ómenii din óstea Impęrătescă s'au innecatù pe drumù.

Mare părere-de-bine avea Craiul Șveđescù, înțelegëndu că au venitù Impę-răția la Udriù, și cum că va sę óstescă improtiva Moskalilorù, socotinđu că va

intra și elu cu oștile Impărătesci în țera Leșescă, și va face ce va vrea; dără bucuria lui era îndeșertu; nice scia cele ce se gătiau s'î vie asupra, precum se va scrie la rîndul seî tîmplarea.

Trimis'au Impăratul poroncă la Hanul și la Ismail, Pașa de Tighinea, pentru Craful Șvedesc, ca Hanul să aducă toți Tătarii de la Crimă; ăra Ismail Pașa să porțe grije de toate ce aru trebui pentru călătoria Crafului; și amendoî s'elū ducă pen țera Leșescă cu oștile; și de oru, vedea că Leșii dau cale și nu se punu împotrivă nimică, să oprască și ei oștile și să nu le lase să facă vr'o sțricăciune în țera Leșescă; ăra de le-arū eși înainte, ori Leși ori Moskali, vrîndu s'î impedece, atunce și ei să se apuce de arme și să le dea răsboiū; și ori cum arū fi, numai să facă cale Crafului Șvedesc și s'elū ducă până la Pomerania. Trimisu-i-au Crafului Șvedesc Impăratul toate câte îi erau trebuitore, bani de agiunsu, cai, podóbe, care, și alte lucruri; și'i scriea să se găteze ca să mērgă la țera lui, împreună cu Hanul și cu Saraskerulū, cu oștile ce s'au rînduitū.

Făcutus'au totă gătirea pentru purcesul Crafului Șvedesc, și au venitū mulțime de Tătari de s'au tăbăritū împregiurulū Tighinei. Vēdēndū și Crafulū că toate suntū gata, și numai la purcesū au rēmasū lucrulū, au începutū a arăta și elū semne că se grijesce de purcesū; și au trimisū ofițeri în țera, cu bani, de imblaū cumpērāndū cai; și aceste le făcea ca să se prelungescă vremea, că aștepta să sosescă Crafulū Stanislav de la Pomerania, la carele trāmisēse pe unū secretarū alū seū credinciosū ca s'elū aducă, dără fōrte petaină, cātū nime să nu scie de acēsta. ăra Hanul și Ismailū Pașa, dacă au venitū vremea care socotiaū să pornescă pe Crafulū, a tria-qi dupē baframlāculū Turcescū, acmu orōnduise și scrisēse și conacele; și se gătise și Nicolai Vodă să le esă înainte la Țuțora; și era să purcēgă și Hanul cu Tătarii înainte; ăra Crafulū și Ismailū Pașa mai în urmă erau să mērgă, pe altū drumū, și să se împreunē la Țuțora cu toți; și acolo era să le scōtă Nicolai Vodă conacū și daruri. Dără, dacă au venitū vremea, și i-au disū Crafului să purcēgă, elū au rēspansū că nu pōte așa îngrabă să purcēgă, puindū multe pricinī; dără pricina cea adevērată era care s'au scrisū mai susū, că aștepta pe Crafulū Stanislavū, numai nu vrea să spue.

Scris'au Hanul carte la Impăratul cum că au făcutū totă gătirea pentru purcesul Crafului Șvedesc, și Tătarii și-au lāsātū casele și au venitū pentru dēnsulū, și elū acmu află pricinī și îndelungă vremea, și nu va să purcēgă. Mānias'au fōrte Impăratul, dacă au vēdūtū cartea Hanului; dără și mai înainte, până a nu'i merge cartea, începuse a se căi de cele ce făcuse pentru Crafulū Șvedesc, de au stricatū pacea cu Moskali; și au cunoscutū că nu le plăcea acēsta nici Ulemalilorū, nici oștenilorū; și socotia că, de nu va vindeca acēsta, pōte să se facă și vr'unū zurbalicū; pe de altă parte, adevērindu-se că nevoința Crafului Șvedescdū nu este pentru folosulū Impărăției, ce iar pentru folosulū seū, ăra Impărăția să aibă și pagubă, îndemnāndū să oștēscă asupra Moskalilorū, și elū, când va socoti să facă pace cu Moskali, aceste au începutū a gândi și a prepune Impăratulū; și la acēstū prepusū 'l-au pusū mai multū armistiția ce făcuse Șteimbok, Generalū Șvedesc, în Holsația, cu Mo-

skali și cu Sasi, cari, atuncea, avându răboi acolo pentru Pomerania, au dat parolă în 15 zile să nu se apuce de arme nice unui nice alții; care, spun să o fie făcut Șveții ca să potă scote pe Craiul Stănilăv pen oștile Moskicesci, și să-l pornescă teptilă spre Tighinea, precum s'au și făcut. Pen-acastă pricină, dără, și pentru altele nesciute, că, să dăce, inima Împăratului este fântână adâncă, au schimbat și Împăratul socotela și dragostea ce avea către Craiul Șvețesc, spre prepusuri și spre urăciuni, precum s'au și arătat mai pe-urmă; și i-au scris singur Împăratul Craiului Name, ca să se scole și să se ducă în țera lui, pin țera Leșescă, cu oștile ce i s'au rându-it. Era Craiul, cunoscându în câtă dragoste îl avea Împăratul mai înainte, au socotit că și atuncea va lăsa pe voia lui; dreptu aceea, au răspuns că nu-i gata bine, nice au putut așa în grabă să se găteze; ce, să-i mai trimită Împărăția și alți bani de cheltulală, și, gătindu-se bine, se va scula și va merge la țera lui; și cu socotele ca aceste socotia să întorcă pe Împăratul să-l mai lase. Dără, și Împăratul, acmu socotise și alesese pentru Craiul Șvețesc numai să-l pue în mână, ori cu vole ori fără vole; și, dacă i-au mers veste cum că nu va să purcă, și pune pricini, s'au aprins Împăratul de mânie și au trimis pe Îmbrohorul cel mare și pe Ceuș-bașa, și au scris și la Craiul hatîșerif să caute să se ducă în țera lui fără de nimică zăbavă cu oștile ce i s'au rându-it să-l ducă; era de are altă gândă ca să facă într-alt chip, să socotescă, că apoi se va face și almintrelea; pentru aceea, să nu facă într-alt chip, ce numai, să se ducă. Așa scria hatîșeriful Împăratului, că s'au scos suretul și s'au trimis de la Thiginea.

Scri-s'au și Hanul poroncă să facă cum aru sci și să-l pornescă pre Craiul; și de n'aru vrea de bună vole, să facă în ce chip aru socoti să-l prindă și să-l trimită unde era poronca Împărăției; care poroncă, dacă i-au mers Hanul, au trimis la Craiul și i-au disă să se scole să purcă. Era el atuncea au răspuns că, de-l vor omori, nu se va duce nicăirile; atuncea au poroncitu Hanul și Pașa de i s'au tăiat obrócele ce i se dau de la Împărăție, și i s'au rădicat și odăile cele Eniceresci cel păziau, și au pus de i-au incunjurat curtea óstea Tătărăscă și óstea Turcăscă, care venise de la Cetatea Albă și de pre aiurea, și le-au poroncitu nice apă să nu lase pre Șveți să ia; și iar au răpedit la Împărăție cum că nice într'un chip Craiul nu va să esă, ce dăce că acolo va peri.

Dacă au pornit la Împărăție Hanul și Pașa și acestă mai de pre-urmă răspuns a Craiului, au trimis și aicea în țera Agi și Beșli și Siimeni Hănesci, și au scris buirultăuri la Nicolai Vodă ca să pue să scotă din țera pre toți Leși; și i scria să orânduescă slujitori de agiuns, împreună cu cei trimiși de la Thiginea, ca să-i potă goni din țera afară și pre Leși și pre Șveți; era de s'oru pune cum-va improtivă, fără de nici o milă, bătându și omorindu-i, să-i scotă din țera; și au chemat Pa a pre Capi-kihaea, ce era la Thiginea, și l-au învățat din gură să scrie la Nicolai Vodă să pue nevointa la această trebă și să trimită óste multă, măcar și singur să incălece și să mērgă, și numai să scotă pre toți oștenii din țera; că, de nu va putea să-i scotă, este mare rușine Devletului (adecă Împărăției), și apoi va vrea să dea samă; pen-

tru aceea, și singur se încalece, că s'ar' fi trimis' și mai multă ște de la Thiginea, numai, ca se nu facă călcătură țerei, nu s'au trimis'. Aceste cuvinte au d'is' Pașa Capi-kihaei se le scrie la Nicolai Vodă. Sosit'au mai înainte Agilor' cărțile Capi-kihaei, care, ved'ndu Nicolai Vodă, îndată au ch'emat' pe Antiohie Jora vel Logofet', și pe Ioan Balș vel Banu, și pe Gheorghe vel Paharnicu, și pe Iamandi vel Jigniceru și le-au dat' poroncă se se gâteze se m'ergă cu Agii și cu șteea ce vine de la Thiginea se scotă pe oștenii ce erau în țără, orânduindu-le se ia și din Siimenii de curte o s'ămă, și din Siimenii Hătmănesci și Agesci, și din Catane; că avea Nicolai Vodă un st'egu, atuncea, totu volnicu, S'erbii, și ședeau în. curte, și din călărași; s'au orânduit' se dea și boierii și m'ănăstirile câte o s'ēmă de omenii.

Dup' ce au dat' poronca acelor' boieri și au orânduit' slujitorii și cei alți omenii ca se m'ergă împreună cu boierii, au scris' cărți la mazili și la p'ărcălabii de pe la ținuturile acele la care erau Leși pe țernaticu mai câte puține, la Cămpul-Lungu, la Bălătescu, la t'ergul' N'empului, la P'et'ra, și pe aiurea, cum că au venit' poroncă se'i scotă pe Leși din țără, și se caute se'i scotă de pe la acele locuri pe unde erau; și, măcaru că în buirultăuri scriea băt'ndu'i și omorindu'i se'i gonească din țără, d'ără Nicolai Vodă, av'ndu inima creștin'escă, tare poronci trimitea nime se nu'i j'ecu'escă sa' altu sup'ru se le facă, ce numai se'i scotă din țără afară. Mare bucurie fu, și p'ărer' de bine tuturor, c'ându au aflat' de ac'astă poroncă pentru scosul' Leșilor, c'ātu, f'oră indemnul' nimeru, într'acea di, s'era, au tra' u t'ôte clopotele la t'ôte bisericile, și au f'ăcut' Paraclis' și Acatist', așijderea și a doua-di dimineța, și lăudau pre Dumneđu că au m'ântuit' țera de Leși; și au f'ăcut' litanii și rugăciuni pentru s'ănătatea lui Nicolai Vodă; că mari și nesuferite r'entăți începuse atuncea mai pe urmă a face bieților p'ăm'entenii, că, m'ănc'ndu și istovind' totu de la bieții ț'ărani, (lasu a d'ice cele mai mari gr'ozăvii ce f'ăceau) începuse de mergeau și pe la casele mazililor, și la case boieresci, și la m'ănăstiri, și istoviau totu ce g'ăsliau. Merg'ndu, d'ără, poronca la mazili pentru oștenii ce erau imprăștiati pin țără mai câte puține, au uitat' poronca ce le-au dat' Nicolai Vodă, și'i puneau în butuci pe Leși și'i j'ecuiau de ce g'ăsliau la d'ensii; de care lucru înțeleg'ndu Nicolai Vodă, iar' și a doua-ora și a tria-ora au trimis' poronci ca se nu'i j'ecu'escă pe Leși, ce numai se'i scotă din țără afară; d'ără, de și înțeleg'au unii, eră cei mai mulți faceau cum sciau ei, lua' totu ce g'ăsliau la d'ensii, și'i duceau golii și desculți, numai câte cu un' sucman' rău asupra-le, și'i dau peste hotaru, unii spre Unguri, alții spre Leși.

Au mai venit' și altă carte de la Capi-kihaea de Thiginea întru care scriea că, încunjur'ndu-se curtea Craiului Șvedescu, au prins' nisce cărți ce le trimitea la oștenii ce erau în țără; care, cetindu-le, scria într'acesta chipu: Ță că trimite Hanul' și Pașa ște ca se v' scotă din țără de la Moldova, d'ără vol se nu băgați s'ēmă; ce, se v' str'ingeți la un' locu, și de voru veni asupra v'ost'ra, vol încă se v' ap'erați și se v' b'ăteți cu d'ensii; căci aceste ce facu ei, nu s'unt' cu scirea Împ'eratului. Și scria Capi-kihaea cum că au mai sc'ăpat' mai înainte și alte cărți, și se'i fie aminte de ac'astă; trimis'au Nicolai Vodă îndată de au ch'emat' pe rezidentul' Craiului ce era în Iași, și l-au înt'ebat'

de i-au venitú niscareva cărți de la Craiulú; elú aú spusú dreptú că i-au venitú și le-au trimisú îndată la Cernáuți. Atuncea aú poroncítú Nicolai Vodă sê nu mai fie slobođi Șvedii ce erau în Iași; și aú orônduitú unú Buluc-bașa cu slujitorii de'i păziaú la gazda ce erau, ca sê nu mêrgă la dênșii, nime; érá nu cu vre-o altă necinste, și oboroculú ce aveau li se da deplinú. Răpedít'aú Nicolai Vodă îndată ca sê întórcă cărțile ce aú trimisú la Cernáuți; déră n'aú pututú sê le ajungă, că Șvedii aveau cai de poștă la tóte conacele, din Tighinea până în Iași, și din Iași până la Cernáuți și până la Ocnă, numai pentru purtatulú cărților.

Sosit'aú în Iași Ginzic, și Agii, și oștenii ce venise de la Tighinea pentru scosulú Leșilorú, și aú ședutú trei zile de 'și-aú odihnitú caii și s'aú gătitú bine; și a treia zi aú purcesú împreună cu boierii și cu cele-alte glóte ce se orânduise, și mergeau spre Cernáuți, că acolo erau tóte capetele oștii Leșesci, Zaci-voiski strașniculú, Becherski, Rosohavski Polcovnicii, și alții; carií acmu prinsese de veste cum că mergú sê'i scóțá, și aú răpedítú de 'și-aú strânsú toți slujitorii carií erau mai pe aproape, și stau gata grijiți. Înțelegêndú de acêsta și boierii carií mergeau cu Agii și cu óstea, măcarú că didese Nicolai Vodă cărți în mânele boierilorú, scriindú la toți locuitorii de orú trebui și le vorú porunci boierii sê aibă a sări toți, cine cu ce arme arú avea, érá totú aú socotitú că le-arú mai trebui óste; și aú scrisú la Nicolai Vodă sê mai trimită și pe Hatmanulú, și sê mai dea și alți slujitorii, că Leșii aú prinsú de veste și se strângú la unú locú, și aú gîndú sê nu se dea, ce sê se apere; de care înțelegêndú Nicolai Vodă, aú orônduitú și pre Ión Buhușú Hatmanulú cu o sémá de slujitorii de cei de curte și din cei de afară, și câți-va boierinași de curte, că pe Hatmanulú 'l-aú poftitú și mai înainte boierii ce s'aú trimisú ántéiú, scriindú că arú trebui sê fie și Hatmanulú cu oștile, că unde este Hatmanulú ascultă și oștile mai bine, și alta că are tobe și trâmbițe, și se dá scire oștenilorú la purcesú și la alte trebii. Purces'aú déră și Hatmanulú, cu carií s'aú pomenitú mai susú; déră, pêné a sosi acolo acei trimiși ántéiú, apropiindu se spre Cernáuți, și luándú veste adevêrată acei oșteni ce era strânși acolo, carií erau ca vr'o 2000 de ómeni Leși, cu Lipcani și cu Moldoveni, ce se scrisese la Leși, aú socotitú ántéiú sê trimită podghézú sê ia limbă, sê afle câtá sémá de óste vine, și ce socotélá este, că alte vesti de la Tighinea nu le mai veniaú, fiindú Craiulú Șvedescú încungiuratú, numai acele cărți ce amú disú că aú scăpatú de le-aú mersú, în carií scria că va sê mêrgă óste sê'i scóțá din țerá, déră sê nu se dea. Apoi érá aú socotitú de n'aú trimisú podghézú, ce aú trimisú unú ofițerú Șvedú de aú mersú de s'aú împreunatú cu Agii și cu boierii la Botoșeni, și aú întrebatú pe Agii cu ce poruncă mergú în susú; Agii aú rêsponsú că aú venitú poruncă de la prea-puternica Împêrăție, câți oșteni or fi de ai lui Voevodú Kiovscki în Moldova, sê esá toți din țerá sê se ducă ori unde orú vrea, érá câți orú fi Șvedii sê mêrgă la Craiulú lorú, și se vorú da ómeni de orú merge cu dênșii. Rêspons'aú și elú că nimeni nu se va clăti din locú pêná nu le va veni ordinanțú de lá Craiulú Șvedescú; pre carele, decă aú rêsponsú într'acestú chipú, s'aú mâniatú Agii și 'l-aú datú sê'lú ție cu pađă. Venise cu dênșulú și câți-va Lipcani, și pe aceia i-aú luatú beșlii Pașii în séma lorú,

fiindă de lege Turcescă; și întrebându-l nóptea, au spusă că acelă ofițeră au venită în chipă de iscădă ca să vedă ce de ôste este, și de ară putea să ia și limbă. Apoi dimineta, Agi și boierii au socotită de au scrisă carte la acei ce erau strânși la Cernăuți, și au trimis-o totă cu acelă ofițeră, întră care scria într'acesta chipă : „Êtă că au venită poruncă de la puternica Împărăție să ești dumnă-văstră din țera Moldovei; trimis-au spre acêsta și ôste cu noi, ca, de nu'ți înțelege dumnă-văstră să ești, și fără de voie să vă gonimă și să vă scotemă din țeră afară; de care nici Domnulă nostru, nici noi, n'amă pofti ca să petreceți dumnă-văstră vr'ună rău. Pentru aceea, prietenesce sfătuimă pe dumnă-văstră, să vă sculați să vă duceți în țera dumiilor-văstre, ori aiurea, unde veți vrea, și să nu vă puneți împotriva poronci Împărătesci.”

Răspuns-au, dera, și Leși, mai în scurtă, cum că cinstea Măriei sele Domnului o ferescă, dera nice din locă să se scôle fără de ordinanțulu Craiului, nu voră putea; însă, se rogă să mai aștepte pene le va veni răspunsă, că au scrisă și ei la Tighinea.

Crișpină, Staroste Bobrouski, fiindă la Tighinea, s'au apucată înainte Ha-nului pentru Ulană Polcovniculă cu toți Lipcani cum că nu se voră pune împotriva, și se va închina lui; și au trimisă și ună rohmistru a lui, Lipcană, a-nume Iusuf, ca să le dea sc're să nu se pue împotriva, ce să se închine, ca-rele mergea totă împreună cu Agi și cu boierii.

Apropiindu-se, dera, de Cernăuți Agi și boierii cu oștile, Gavrilă Micesculă biv-vel Vornică fiindă acolo Staroste, măcară că era cuprinsă de Leși în Cernăuți, și cu vărți împregiurulă gazdei lui, dera totă se agiungea cu Moldovenii ce erau scriși la Leși, și'i îndemna să se osăbescă ei din Leși și să remăe în țeră, că'i va erta Domnulă de greșela loră; trimisu-le-au acêstă poroncă și boierii și Agi ce erau afară cu oștile, așjderea au trimisă cuvântă și lipcaniloră să nu se pue împotriva, ce să se închine. Și, măcară că într'acea și se gătișe și avea gândă să se bată, era a duoa-și dimineta au eșită întâiă Moldovenii și s'au închinată. După aceea au eșită și lipcanii toți, cu cari s'au amestecată și Leși, dicendă că se voră închina și ei; era câți Leși au mai rămasă, i-au trimisă cu câți-va beșli și cu slujitorii Moldoveni ca să'i petrecă peste hotară și să'i scotă din țeră. Așjderea și pe lăngă lipcani au pusă beșli și slujitorii ca să'i ducă spre Tighinea; era pe o sémă de drăgan Leși, în portă Șvedescă, cari erau de toți 70 călări și 150 pedestrii, pe acestia i-au luată Agi cu sine și'i duceauă împreună cu boierii spre Iași, ca să'i ducă la Tighinea; însă, fără de Hatmanulă, că pene a agiunge Hatmanulă la Cernăuți, fiindă purcesă mai în urmă, precum amă disă, s'au isprăvită aceste tôte. După aceea, așjdindă Hatmanulă că Leși cari i-au trimisă să'i scotă din țeră nu eșise pene atunciă, ce totă zăbăviaă la Toporăuți, au mersă cu slujitorii într'acolo ca să'i scotă din țeră.

Mare grije avea Nicolă Vodă de acei oșteni decă au înțelesă că se stringă la ună locă, și au gândă să se pue împotriva; era decă i-au venită veste cum că s'au isprăvită o trebă mare ca acea fără nimică zăbavă și gâlcévă, s'au bucurată forte, și au dată laudă lui Dumneșeu. — Fiindă încungiurată curtea Craiului Șvedescă, precum s'au scrisă, trimis-au Ha-nulă la Nicolă Vodă ună Agă, a-

nume Eiup Beiū, făcându'î scire cum că aū luatū veste adevărată pentru Craiulū Stanislavū, că cu bună sémă într'aceste zile este sē trecā pin Moldova, și sē'î fie aminte sē'lū prindā și sē'lū poprēscā. Nu sciū, acēstā veste din cărți ce prindea, după ce aū încungiurātū saraiulū Craiulū Șvedescū, aū de la altulū cine-va o aflase Hanulū; macarū că acēstā veste o simțise și Nicolai Vodā din nisce avisii ce scieaū, că Craiulū Stanislav aū purcesū din Holsația de la Meclemburgū și mergea cu poște; și unil' dīcū că mergea sē mai aducā ôste Șvedescā, alții că mergea spre Tighinea, dērā totū nu'lū țredea Nicolai Vodā sē facā una ca aceea Craiulū Stanislavū. Pentru aceea, aū răspunsū și lui Eiup Beiū și Hanulū, că acēsta pōte sē fie și minciună, și pōte sē se facā acēsta și cu meștersugū; dērā, încăși îl va fi aminte; și așa, cu aceste răspunsuri aū pornitū pre Eiup Beiū înapoi; dērā aū mersū acea grije în inima Domnului, și aū datū poroncā în tōte părțile, ori ce ofițerū Șvedū arū nimeri sē'lū trimatā la Iași.

Intr'acele zile, étā aū venitū și nisce cărți de la Vorniculū Manolaki Ruset carele se tēmplase la unū satū a fiu-sēu Stefan Stolniculū, lūngā tērgulū Bacăului, scriindū ântēiū pentru Leșiî oșteni ce eraū la Bacāū că cereaū multe provianturi de la ômeni, și făceaū multū supērū ômenilorū, și se lăudaū că vorū aprinde și curțile Stolniculū Stefanū; și cum aū încălecatū cu câți ômeni aū avutū și câți aū mai pututū stringe, și lovindu'î fōră-de-veste cu glōtā, i-aū spartū și i-aū prinsū pe toți, și cum că'î aducū pe toți în butuci și cu stēgurile lorū, și cu ofițerii lorū.

Dupē acēsta, scria sē fie mai nemeritū acolo trei ofițeri Șvedī și cu patru slugi, și se vedū a fi ômeni detrebā, și cum că vedēndū aceste tulburări cu prinsulū Leșilorū, i-aū giuruitū galbinī de aurū ca sē'î trecā în țera Ungurēscā de unde aū venitū, și sē nu'î scie nime; și cum, după ce le-aū dīsū Vorniculū Manolaki că aceea nu se pōte, ce trebue sē mērgā la Domnū, aū priimitū; numai, s'aū rugitū sē nu'î ducā diua în Iași, și vorū merge și la Domnū. Și sciea Vorniculū că vine cu dēnșil, și'î va aduce la monăstire la Galata, și sē aibā răspunsū de la Domnū. Vēdēndū Nicolai Vodā ce'î sciea Vorniculū Manolaki, îndatā aū prepusū că între acei ofițeri va fi și Craiulū Stanislav; și pe omulū ce aū trimisū înainte aū datū răspunsū Vorniculū Manolaki sē'î ducā, sosindū nōptea la Iași, la gazda lui, și sē'î facā scire. El, venindū, aū mersū pe la Galata și aū intratū cu toți acolo; și lāsândū pe cei mai mari acolo cu fiu-sēu Stefan Stolniculū, aū venitū Manolaki Vorniculū cu unulū în Iași; și, macarū că trecuse căte-va de nōpte și se culcase Domnulū, dērā, venindū Postelniculū celū mare și făcēdu'î scire, aū trimisū de i-aū chīematū la curte pe Manolaki Vorniculū și cu acēlū ofițerū; însă, ântēiū aū chīematū Nicolai Vodā pe Manolaki Vorniculū, și l-aū întreatū de amānuntulū. Dupē aceea, aū chīematū și pe ofițerulū acela, și l-aū întreatū ce ômeni suntū, și dincotro vinū, și unde mergū; elū aū datū sēmā pentru sine că este Șvedū, érā pentru celū-altū ce rămāsese la Galata, cum este Franțuzū, și'î este numele Laurentius Burs, Colonelū, și se afiā și elū în slujba Craiulū Șvedescū, și vinū din Pomerania, și aū trecutū din țera Ungurēscā în țera Muntenēscā, fiindā-le amintē sē cumpere și niscare-va cai, și acmu mergū la Tighinea la

Craiul lor. Au întrebatu Domnul, pentru ce n'au venit și celălalt; elu au datu sémă că este cam bolnavu, și au rămasu la mănăstire; érá dimineța va veni și elu. N'au vrutu mai multu s'lu ispitescă Nicolai Vodă, ce 'l-au trimisă sē măie la gazda lui Manolaki Vorniculă, până a doua-đi; și au începutu a gândi și a socoti, de va fi Craiul Stanislav ce trebue sē facă, și unde s'ly dea gazdă; socotia într'unu rândū s'lu aducă în curte s'lu pue în casa cea mare, apoi érá au socotitu ántēy s'lu ducă la mănăstire în Trei-sfetitele, și apoi iar cum va socoti va face, și sē vadă ántēy este acela, au ba; și de este acela, vrea-va sē se spue, au ba?

Și așa, a doua-đi, au trimisū Domnul la Treisfetitele și au ăisū Egumenu-lui sē éśă din odăile cele Egumenescl, că vorū sē vie nisce óspeți Șvedy; și au mersū iar Vorniculū Manolaki la Galata s'ly aducă pe toți; déră totū n'au vrutu sē vie điuă, ce au áșteptatū până au innoptatū, și atuncea au venitū și au intratū în Treisfetitele, unde li se grijise gazde. Trimitea Domnul ómeni de cei de casă, către cari spunea taíne ca aceste ca sē ia sēma, arată seme-nele a fi Craiū acelū omū ce era prepusū; luaū sēma acei trimiși, și, măcarū că silia despre o parte sē se ascunđă, déră totū arunca și câte unū cuvēntū đicēndū, că de ne va agiuta Domnul pre noi, va avea prietenī dou Crai pu-tincioși.

Poftitu-s'au acela ce se făcea a fi Franțuzū de au venitū de s'au împreun-atū cu Nicolai Vodă, la care împreunare numai atăta au lipsitū sē đică, că eu suntū Craiul Stanislav; déră tótă voróva lui ilū arăta cine este, și 'l-au cunoscutū Domnul îndată, sciindū pe tată-sēy, pe Leșcinski, de la Țarigradū, cândū au mersū cu solie; déră n'au vrutu s'ly spue, că'lū cunoște, fōră cătū i-au đisū: «Eu pre dumnēta, ca pre unū Colonelū a Craiului Șvedescū te so-cotescū; érá de'mī veī spune alesū cine ești, atuncea te volū căuta într'altū chipū.» Elū atuncea altă n'au răspunsū, fōră cătū au đisū: «Eu suntū unū Colonelū nenorocitū, și sunt în mână Domniei tele; și de mīy căuta și de mē veī agiutori, veī avea ca pe o slugă pe Craiul Șvedescū.» Și așa, s'au dusū iar la gazdă.

A doua-đi, s'au poftitū de au mersū la biserica cea Ungurésă sē asculte liturghia, și sē se pricistuéscă; érá după liturghie au trimisū pe preutul de la bi-serica Ungurésă la Nicolai Vodă ca s'ly đică că va sē trimită pe acelū ofiterū ce mersēse și ántēy, care ofiterū era secretar Craiului Șvedescū, și s'ly spue tóte tai-nele lui (că poftia sē se descopere către Nicolai Vodă s'lu scie cine este), și s'ly cēră sfatū ce se cade sē facă, căci socotia că venirea lui va conteni furtuna ce venise Craiului Șvedescū. Érá Nicolai Vodă, dacă au vēđutū că are gândū sē spue cine este, și sē cēră sfatū, au priimitū pe secretarulū; carele, mergēndū la Nicolai Vodă i-au spusū cum că acelū de se făcea Colonelū este Craiul Sta-nislav, și cum că 'l-au trimisū Craiul Șvedescū pe dēnsul de 'lū au adusū de la Pomerania, ca s'lu ducă la Tighinea, și au đisū că sēra va veni și sin-gurū, érá teptilū, și orū vorovī cele ce se cade.

Dupē ce au inoțatū și au eșitū toți boierii din curte, au venitū și Craiul Stanislav cu secretarulū la curte, teptilū; și, apropiindu-se de casa cea mică, i-au eșitū Nicolai Vodă înainte; și, închinādu-i-se până la pământū 'l-au pri-

mită cu mare cinste; și au făcută taină numai câte trei, Crafulu, Nicolai Vodă și secretarul; și au vorovitu vr'o două césuri. Dis'au Crafulu Stanislav se scrie cărți la Pórtă pentru venirea lui, făcându scire; și spre acesta l-au îndemnat și Nicolai Vodă se scrie; după aceea au mersu la gazdă, și a doua-ți au scris cărțile la Vezirulu, și la Hanulu, și la Pașa de Tighinea, și le-au trimisă cu un omă alu seă și cu un omă a lui Nicolai Vodă, tóte la Hanulu, ca se trimită la Pórtă cele ce scria la Vezirulu; orônduit'au Nicolai Vodă, după aceea, tóte ce'i trebuia a le mesei, și alte de afară, de i se da tóte deplină ca se nu cheltuésca un bănu; și l trimetea în tóte dîlele pe acela preută Franciscanu de l făcea liturgie în casă; și orônduise Nicolai Vodă de l pădău ômeni de ai seă, pe Spandoni vel Căminaru, pe Cupariulu, pe vâtavulu de copii, pe cămărașulu de dulceți, și pe cafegiulu, și pe un căpitanu de catane, omă și acela de casa lui Nicolai Vodă, ca se fie pururea lîngă dînsulu. După aceea au mersu Nicolai Vodă în doă rînduri de s'au împreunatu teptilu la gazda lui în Trei-sfetitele.

După ce au încungîurată sarafulu Crafulu Șvedescu, cum s'au disu și mai susu, și au scrisu iar la Impărăție, dîndu l scire cum că Crafulu nici într'unu chipu nu va se asculte poronca, și cum are gîndu se se și bată, (că tocmise împregiurulu palatulu seă unde ședea, implîndu tóte vasele căte avea bărilce și altele cu pămîntu, și pusese împregiuru ca se se pótă supune ômenil lui și se dea cu sinefile), până a veni rîspunsulu de la Impărăție, au mai trimisă Hanulu și Pașa, și Imbrihoru Aga cuvîntu Crafulu, se nu se pue împrotiva poronci Impărătesci, ce se éșă se lă ducă. Crafulu le-au datu rîspunsu, că mai rău îl va crede acmu și pe Hanulu și pe Pașa, de vreme că i-au făcutu atâte răutăți, de nu l lasă ômenil nice apă se lă nice într'unu chipu; déră se nu socotéscă că se va încrede se se dea în mânele loră, ce, mai bine va peri acolo. Erau împreună cu Crafulu și Iozef Potocki, Voevoda Kiovski și Ccenje Vișnovițki, și Tarlo, și Crișpinu, cari, vîdîndu că nu suntă semne bune pentru Crafulu, au eșitu de la dînsulu și au mersu la Hanulu și la Pașa, și le-au datu gasde în Varoșu, afară din cetatea Tighinei, și au ședută câte-va dîle; apoi, într'o nôpte, nu sciū ce s'au socotitu, și iar au fugitu și au iutratu unde era Crafulu.

Genarie 30 dîle, au sosită și rîspunsulu de la Pórtă cu Iusuf Aga, Capigi-Bașa, carele au adusă hatișerifu împărătescu ca se lă pe Crafulu se lă ducă la Salonicu; érá de n'a vrea și s'a pune împrotiva, se l dea rîsboiu, or l se lă omóre, or l se lă prindă viu; și iar au trimisă Pașa la Crafulu pe Seleam Agasi, și Hanulu pe un Sefer Șahū Mirzea, de i-au făcutu scire că au venită hatișerifu împărătescu, ca se éșă se mîrgă unde este poronca Impărăției; elu totu așa au rîspunsu, că acolo va peri, déră n'a eși.

Atuncea au poroncită Pașa de s'au strinsă toți Clorbagiil, și Eniceril, și tótă ôstea, și au pusă de au pogoritu din cetatea veche tunuri, și le-au tocmită se bată asupra casei Crafulu; și adoua-ți, Sămbetă, au eșitu Hanulu Devlet Gerei cu Tătariil, și încinsă cu sâhaidacele, și Pașa cu pistóle la calu, și cu tótă ôstea călărime ce era la Tighinea, și au începută a da din tunuri asupra casei, unde erau ca la 700 de ômeni cu Crafulu; déră nu credeă nici într'unu chipu

Craiul că'i voru face până într'atâta. Și au poroncită Pașa Enicerilor să dea năvală asupra Șveșilor și să le dea răsboi cu foc; ei au răspuns că la omeni ce nu rădica arme asupra lor, nici ei n'oră rădica arme; și așa, au început a dice: allah, allah! și s'au întorsu toți Enicerii spre cetate, și s'au dusu pe la gazdele lor. Remas'au Hanul cu Tătarii, și Pașa numai cu Ciohodarii, și cu puțină călărime, plin de mânie amândou; apoi s'au întorsu și ei în cetate. Acesta ce au făcut Enicerii și n'au vrut să dea răsboi Șveșilor, au făcut o oră că nu se îndurau de Craiul, căci le da multă bacșiș, oră că agiunsese Craiul cu daruri la capetele Enicerilor, și pentru aceea n'au vrut într'acea și să dea răsboi.

Ado-și Dumnică, Februarie întâiu, desdemenetă, chemat'au Pașa iar pe Ciorbagii, și pe Enicerii, și pe toți bătrânii Enicerilor, și pe Eniceri-Agasi, și au scos batișeriful de l-au cetit, și l-au audit toți; răspuns'au și ei că aceea ce au făcut o Sâmbetă de n'au vrut să dea răsboi Craiului, nu s'au pogorit de la densii, și nu este vina lor, ce este a Emacilor că n'au vrut să se bată; și au disu să mergă și ei la Craiul să'i grăescă, dora îi va crede pe densii să esă, și'l voru lua ei asupra lor, și'l voru face zapisu cum că nu va avea nici o nevoie, și se'l ducă până unde este poronca Impăratului. Și i-au posvolit Pașa, și au mersu toți Ciorbagii și Odoșii, și au grăit Craiului cum că'l i-au asupra lor, precum s'au disu mai sus; era Craiul le-au răspuns că nu'i crede nici pe densii, facă ce oră vrea, că n'a eși. Auzind și ei acestu răspuns s'au mâniat, și au eșit înafă toți Enicerii, și au lăsat tunurile care adusese întâiu, și au adus și mai mari baliemezuri și cumbarale, și au mersu asupra Craiului. Craiul încă tocmise Șveșii, și stău supuși la locurile ce tocmise; macară că Craiul avea mare nădejde la Enicerii, că nu'i voru da răsboi, că'i umpluse pe toți cu darurile, dera totu îi tocmise pe al seși să se apere.

Dera Enicerii, cum s'au strinsu la unu locu, îndată au sloboșit câte-va tunuri și au aruncat și cumbarale; dera nice una n'au nemerit casa Craiului, ce o covârșia pe d'asupra, oră că nu'i vrea să'i omore, oră că nu erau meșteri buni la acele trebi. După aceea, îndată au dat iurușu, și au intrat pe o ferăstră în casă și au început a jecui și a scote pre Șveșii afură câte doi și câte trei. Craiul ședea într'o casă mai înlăuntru cu cei mai aleși, și se băteau și se apărau de acolo, și nu aveau putere să'i facă nimică. Vedend Turcii că n'au putere să'i strice, și se apără din casă, au poroncit să dea foc casei; era Șveșii ce erau înlăuntru pădău de stingeau; și acesta s'au făcutu câte-va cesuri, până au luat sēma Enicerii pe unde esu Șveșii peste acoperimintu, de stingă focul, și pădău acel locu acolo; și cât se ivia vre-unu Șvedu să stingă focul, dau într'insul cu senetele; și așa, s'au părăsit Șveșii de a eșire să stingă focul, și s'au aprinsu acoperimintul, și au început a arde casa; și Craiul totu ședea, și nu vrea să esă, până au mersu nisce Generali de al lui și l-au impinsu afară, dicendul ce șede să ardă în casă? Și au eșit afară cu arme, și au început a se bate cu Turcii, și l-au rănit unu Turcu la o mână pușintelu. Vedend Turcii că se apără, s'au strinsu mulți, și acolo l'oră fi istovit, de n'ară fi strigat un General că este Craiul; și

atuncea au datu năvală Enicerii și 'l-au prinsu și 'l-au luat; numai ha'nile îi erau crunte; și 'l-au mai sgăriatu unu Turcu lângă nasu cu o sulită. Și într'acelu césu s'au strigatu la meceturi ezanulu, ce se chiamă iață, la două césuri de nópte. Deci, așa cum au fostu, 'l-au dusu acei Eniceri la Pașa; carele, cum au vedutu pre Pașa, ridendu au începutu a'i dice: «aferim; aferim, adecă bine m'ați chivernisitu». Și așa, 'l-au trimisú într'o odaie în saraiulu Pașii, dându bacșișu câte dece galbin și câte două-deci acelorú Eniceri ce 'l-au adusú.

După ce au luatú pre Craiulu, îndată au începutu a jécui ce mai rămăsese în saraiulu Craiulu, și au aflatú multe lucruri scumpe, rafturi împărătesci, argintării și alte odóre, péné au cuprinsú de totú foculu de nu se mai puteau apropia; și așa, s'au pusú streji împregiurulu foculu ca să nu se mai apropie nime. Eră pre Șveđi, și câte muieri a lorú și copii au fostú, i-au luatú pre toți vii; n'au peritú nici dece ómení, numai s'au rănitú câți-va; și așa, Enicerii îi împărțiau pre Șveđi, deosebindu'i de muieri carii aveau, și de copii. Răpit'ați și Tătarii câți le-au venitú îndemână, și i-au dusú de i-au ascunsú prin gropi, precum este obiceiulu lorú; și într'o mică de césu aceea vestită întru vitejie curte a Craiulu Șveđescu venise la atăta, câtú diceau toți că s'au stinsú de pre fața pământulu.

Pus'au Pașa a doa di de au întrebatú pre Craiulu, care ómení de ai s'ei va s'ei ducă să fie lângă densusu; și au cerutú atâtéu pre doftorul lui, și pre Croton Generalulu, și pre Muler Canțelarulu; și au trimisú Pașa de i-au răscumpăratú de la Eniceri și i-au trimisú la Craiulu: eră péné în doé trei zile s'au strinsú vr'o 30 de Șveđi lângă Craiulu, totú răscumpărați de Pașa; și au începutú Pașa a se aréta cu bine către Craiulu: orí că i se făcuse milă de densusu, vedendu'lú la ce au agfunsú, orí că socotia că póte să i se întórcă éră spre bine trebile.

Eră Vineri, Februarie 7 zile, au încălecatú Mustafa Pașa, carele era acolo la Tighinea, cu Imbrohorulu, ce venise mai înainte cu poronca Impăratulu ca să pornescă pre Craiulu, și bătându'și mehterhanéoa Pașa, au mersú la saraiulu lui Ismailú Pașa, și au încălecatú și Ismailú Pașa, și stau cālări amendoi, așteptându să ésa Craiulu și să între într'unú rădvanú ce'i gătise s'elú ducă; și stau și Enicerii alaiú, și multe glóte de ómení, carii așteptau să ésa Craiulu s'elú privescă; și au așteptatú acolo Pașii améndoii mai bine de unú césu cālări, și Craiulu nu éșta. După aceea 'l-au scosú și pre Craiulu, și era înfășuratú într'unú menderú, câtú nu i se vedea nici capulu nice pictóarele, și îi rădicaú șése ómení ca pre unú mortú; și așa, 'l-au băgatú într'unú rădvanú și 'l-au acoperitú și cu alte borfe, câtú numai borfele se vedeu, éră altă nemică; și au intratú și Croton Generalulu cu densusu în rădvanú; și așa, au purcesú Pașii alătura înainte, și pre urma lorú rădvanulu acela, și după rădvanú mergeau Kihaelile Pașilorú, și pre urmă mergeau mehterbanelile bătându; și au mersú Ismailú Pașa péné la unú locú, nu multú, și s'au întorsú inapoi; éră Imbrohorú Aga și cu Capigi-bașa purcesese mai înainte cu unú césu, și au masú la Căușeni. Și de acolo 'l-au totú dusú cătinelú péné lângă Odriu; și dacă s'au apropiatú de Odriu, au poroncitu Impăratulu de 'l-au dusú la unú tăr-

gușorū ce se chiamă Demirdeșū, și de acolo 'l-aū mutatū la altū tērgū ce se chiamă Dimotiha.

Făcēdu-se aceste, pēnē a nu veni veste ce s'aū alesū de Craiulū Șvedescū, fiindū în Iași căți-va ofițeri Șvedī, cariī cu slugi cu totū ce făceau ca vre o 40 de ômenī, și aūdindū că pe Craiulū 'l-aū bătutū cu pușcele, și aū aprinsū casa asupra lui și 'l-aū prinsī viū, făcēdu-le uniī și spaīmă cum că vinū Tătarī s'ēī robescă și pe dēnșil, s'aū intrarmatū acei Șvedī și aū încălecatū toți, și aū eșitī la marginea tērgului din susū. Trimis'aū Nicolai Vodă pe Aga s'ēī întorcă și sē le dīcă sē nu se tēmă; dēră ei nu înțelegeaū; ce, dīceaū, de câtū s'ēī robescă Tătarī, saū s'ēī cuprindă și s'ēī omóre pin case, mai bine vorū muri în câmpū, bătādu-se ca nisce oștenī. Aū nevoitū Aga de aū chīematū pe căpitanū, carele era residentū în Iași, ce'ī dīcea Brian, și 'l-aū adusū la Domnū; întrebatul'aū Domnulū pentru ce s'aū speriatū, și facū lucruri ce nu se cade, ca acele; elū aū răspunsū totū acele cuvinte ce amū scrisū mai susū că aū dīsū și către Aga. Domnulū 'l-aū mângăiatū și i-aū dīsū sē nu se tēmă, că'ī ia asupra sa pe toți Șvedīi, că n'orū petrece nici unū rēū dēcă s'aū tēmplatū aice, și s'ēlū crēdă că, precum le adeveresce; așa va fi. Elū totū de Craiulū întreba, este viū, aū ba; și de va fi petrecutū Craiulū ceva, sēū sē fie peritū, lorū ce le mai este bună viața; numaī, de câtū s'ēī omóre pin case, sēū sē încape la robie, mai bine orū peri în câmpū ca nisce oștenī și ômenī de cinste; ēră de viața lorū nu li'ī grije nemică. (Și adevēratū, mi se pare că n'orū fi alți ômenī în lume a nu se teme de môrte ca Șvedīi; și a avea atāta dragoste cătră Craiulū lorū, câtū de le-arū fi dīsū cine-va tuturorū sē mōră pentru folosulū Craiului lorū, toți pe locū arū fi muritū) Îmblānditū'l-aū Domnulū, dīcēndū că și Craiulū este viū, și ei n'orū petrece nici unū rēū; și așa, aū mersū aceluī căpitanū și aū spusū celorū-alți, și s'aū întorsū cu toți iarū la gazdele lorū.

Dupē aceea, aū trimisū Ismailū Pașa la Nicolai Vodă pe unū frate alūsēū, Ahmet Aga, Kapigi-bași, cu unū calū ce 'l-aū trimisū darū, ca sē cerce și pentru uneltele Șvedīlorū, carele, venindū, altă nimică n'aū aflatū, foră câtū nisce cai ce se cumpārase pe banī crăesci; dus'aū Domnulū și pe căți ofițeri erau popriți în Iași ca sē mărturisescă înaintea Agăi, de suntū niscaī lucruri Șvedesci; și mergēndū înaintea Agăi, nici unulū n'aū dīsū că este Șvedū, ce altulū că este Franțuzū, altulū Englezū, altulū Nēmțū, și așa, i-aū scrisū Aga pe toți anume, și caii căți aū fostū crăesci, și aū purcesū la Tighinea. Între acei ofițeri era și Generalulū Șmigelski, Leah, ginerile lui Voevoda Kiovski, care venise și elū teptilū, și'și pusesese numele Amilton; era și unū Colonelū a Craiului Prusiei, anume Swerin, carele venise cu veștile isbāndei ce aū făcutū Șteimbok Generalū cu oștile Șvedesci împotriva oștilorū Daniel; și trimițēndū la Tighinea cărțile, elū aū vrutū de aū remasū în Iași; atuncea s'aū apropiatū și Capigilar Kihae a Pașii, și Mehmet Aga a Hanului, cu Beșlii și cu Siymeniī cariī mersese în susū de a'ī gonitū oștenī ce iernaū în țēră, și aduceaū cu sine și acei 220 dragoni cu Șvedīi ce am pomenitū, pre cariī s'aū socotitū sē nu'ī mai aducă pin Iași, și i-aū trecutū dreptū spre Tighinea. Numaī Mexmet Aga a Hanului aū venitū înainte, și aū adusū și pe unū Oberst-

leitenant, anume Ioan Hristian Schültz, cu patru ofițeri mai mici; și i-au poprită Nicolai Vodă vr'o trei zile, împărțindu-i pin odăile boierinașilor; apoi i-au slobodită și pe aciea, și s-au dusă după cei-alți la Tighinea.

Craiulă Stanislav, dacă 'și-au pornită cărțile la Tighinea, și a-i remasă în Trei-sfetitele socotită, și grijită, cum s-au dîsă, au începută a pofti și altele, adecă se se arate tuturoră cum este Craiă, și se facă curte, și se trimetă s'eși aducă oștile câte au rēmasă, și se nu mai fie nesciută și teptilă precum ilă apucase vremea; răspunsu-i-au Nicolai Vodă că acēsta nu îi este în mână; că, de ară fi făcută scire Împărăției cāndă au vrută se între în țēră, și de ară fi intrată ca ună Craiă, atuncea i-ară fi eșită înainte la margine, și 'l-ară fi adusă cu alaiă, și ară fi petrecută ca ună Craiă; ēră de vreme ce singură au poftită de s'au făcută teptilă și au intrată necunoscută în țēră, totă cu acelu chipă trebuie se rabde, și se aștepte până va veni răspunsulă de la Împărăție; spuindu-i pilde, că și alți Crai, vrēndă se trecă pîntr'alte țeri teptilă, n'au fostă nepopriți; ce, Domni ai aceloră țeri i-au poprită și au dată scire la Împărății loră. Din cuvinte ca aceste s'au potolită Craiulă, asteptāndă răspunsulă cărțiloră ce au scrisă.

Dacă au mersă cărțile Craiului Stanislav la Hanulă și la Pașă, fiindă ei într'acea vreme asupra tulburărei, cāndă se nevoia se facă ce oră face Craiulă Șvedescă, și socotindă că venirea lui Stanislav Craiă pōte se schimbe cum-va lucrurile, au pusă gāndă rēu și pentru dēnsulă; și au trimisă Hanulă ună tătară și Pașă ună turcă, omenī proști, ca s'elă ia pe Craiulă Stanislav, ca prin iscōdă adecă, și s'elă ducă la cetatea Albă; și'i scriea Domnului multe politice, și'i da laude ca aceste: cum că nicl ună Domnă n'au făcută slujbe Împărăției, ca aceste, și de acmă se nu se mai tēmă că va fi mazilită cātă va trăi; și aceste îi scriea ca se se bucure s'elă dea pre Stanislav, pe mână trimișiloră. Dară, Nicolai Vodă, una, vēdēndă că în scrisōrea cēi trimisēsă de'lă cerea, nu pomenia nemică de numele lui Stanislav Craiă, ce, numai scriea sē dăi pe acēl omenī ce ne scrii că au nimerită acolo pe mănēle acestoră trimiși; alta, nu putea nicl într'ună chipă se dea pe ună Craiă creștină pe mănēle a doi omenī ca acia, cari ēră asemenea cu aceea ce perdă vinovați; ce, au socotită de le-au făcută răspunsă într'acesta chipă: Că nu pōte s'elă dea pe Craiulă Stanislav în mănēle a doi omenī, fiindă încă atâte oști Leșesci de a loră în țēră, și cum cālă trebuie s'ē trimetă scrisă poronca și se scrie într'ēnsa anume: *sē dăi pe Craiulă Stanislav în mănēle Agiloră ce s'au trimisă*, și sē scrie și numele Agiloră, și se trimetă Agi de ispravă și cu omenī mai mulți; și au poprită aciea pe acēl doi ce venise, dīcēndu-le că așteptă s'ē mai vie ună răspunsă de la Hanulă și de la Pașă, și se mai aștepte și ei. Dacă au mersă acēstă răspunsă a lui Nicolai Vodă, acmă se isprăvise și glōcă Craiulă Șvedescă, cālă pornise spre Odriiă, precum s'au dîsă; și, vēdēndă Hanulă că Pașă au apucată cu bine pe Craiulă Șvedescă, pōte și dintr'alte principii care eă nu le sciă, au începută a se învraji între sine Hanulă cu Pașă; și s'au și cāită Hanulă căci s'au amestecată în trēba Craiului Stanislav, și au trimisă omă împreună cu a Pașii, ca s'elă ia și s'elă ducă la cetatea Albă; și mulțemia lui Nicolai Vodă căci nu 'l-au dată atuncea pre mănēle aceloră o-

menî, şi au disu că nu se va mai amesteca la acesta până va veni răspunsu de la Împărăţie; şi n'au făcutu răspunsu nici Craiului Stanislav nici lui Nicolai Vodă, numai au slobođitū pe omulū craiului Stanislav carele mersese cu cărţi, de s'au întorsu înapoi la Iaşi; căci, când 'l-au trimisū Craiulū Stanislav pe acelū omū alū său la Hanulū şi la Paşa, 'l-au fostu pusū în feră, şi 'l-au datū la unū turcū la poprelă, şi atuncea 'l-au slobođitū. Şi au disu şi Capi-kihăi Hanulū, că elū nu se amestecă la acestă trebă pînă îi va veni răspunsu de la Împărăţie, nici va trimite omū s'elū ia, că'lū poftia Paşa pe Hanulū să trimetă unū omū împreună cu omulū său ca s'elū ia pe Craiulū şi s'elū ducă la Tighinea.

După ce a' mersū răspunsu de la Nicolai Vodă, încă şi acesta au disu Hanulū Capi-kihăi, să facă scire Domnului că, de va mai trimite Paşa s'elū ceră pe Craiulū Stanislav, nu se pôte să facă Domnulū într'altū chipū, ce trebuie s'elū dea; că Paşa este unū Vezirū, şi nu se cade s'elū mănîe, nici să se pue împrativ poronciū lui; eră elū nu va bănuî căci ilū va da, macarū că 'l-au părutū bine căci nu 'l-au datū întēiū; eră de'lū va mai cere, trebuie s'elū dea. Aşa, se vedea la ivală Hanulū a fi voitorū de bine lui Nicolai Vodă, dēră de la inimă nu' era, că scrisese la Împărăţie cam cu pără pentru Nicolai Vodă, adecă cum că au trimisū şi elū şi Paşa omenī ca s'elū ia pe Craiulū Stanislavū şi n'au vrutū s'elū dea; dēră nu i s'au ținutū în sēmă nemica; una, că acmu ilū urise şi Împēratulū; alta, că trimisese Nicolai Vodă la Pōrta suretulū acei cărţi ce'l trimisese Hanul şi Paşa, cerşandū pe Craiulū Stanislav, şi scrisese tōtă povestea, şi au cunoscutū Împēratulū că'l glujesce dreptū Nicolai Vodă.

După ce au mersū acelū răspunsu a lui Nicolai Vodă la Paşa, pentru Craiulū Stanislav, iar au trimisū Paşa unū Agă şi pe Baş-beşliagă cu câţi-va beşlii, şi scriea la Nicolai Vodă ca să trimată pe Craiulū Stanislav la Tighinea; mers'au Nicolai Vodă şi cu acelū Agă şi s'au împreunatū cu Craiulū, şi i-au spusū că'lū pofteste Paşa la Tighinea. Părutu-i-au rēū Craiului căci nu i-au scrisū Paşa răspunsulū cărtei ce'l scrisese, nici Hanulū, şi ore cum vrea să se mai zăbăvescă în Iaşi, dicendū că încă nu s'au gătītū bine; după aceea au mersū şi a doua-đi, iarăşi, Nicolai Vodă cu Aga ce venise, şi 'l-au îndemnatū acelū Agă să nu facă zăbavă, ce să purcęgă cu unū cēsū mai înainte, şi mergendū la Tighinea de acolo i se vorū îndrepta tōte trebile spre bine; şi aşa, au priimitū. Şi a doua-đi Duminică, Fevruarie 18, au purcesū cu acelū Agă ce venise, şi cu Comisulū celū mare, şi cu vel Jicnicerū şi cu doi boferinaşi de curte, şi Căpitanulū de Catane cu totū stégulū lui, pre cari 'l-au orănduitū Domnulū de 'l-au petrecutū până la Tighinea; şi cândū era să purcęgă, au mersū şi Nicolai Vodă la Trii-Sfetitele, şi au stătutū gîosū până au intratū Craiulū în rădvauū carele îi dedese Nicolai Vodă, şi au învăţatū s'elū grijescă şi pe drumū de câte 'l-arū trebui.

Dacă s'au apropiatū Craiulū Stanislav de Tighinea, au trimisū Aga ce'lū ducea unū Ciohodarū înainte să spue Paşii că este aprōpe Craiulū Stanislav. Paşa 'l-au trimisū înainte unū calū Turcescū cu podōbe frumōse, şi au poroncitū la câţi-va Agi de 'l-au eşitū înainte, şicălărimea ce se chīamă Sacikol şi Solcul; şi au pusū Eniceri de la pōrta cetăţei până la gazda unde grijise, de 'l-au fă-

cută alaiū; și apropiindu-se de cetate, au dată șapte pușce din cetate. Eșitu-l-au înainte și Voevod Kiovski, și Vișnoviski, și Tarlo, și alți Leși; și așa, l-au dusă cu cinste până la gazdă, și l-au făcută și obróce. A doua-zi au chîemată Pașa pe boierii ce au mersă de aici cu Craiulă, pe vel Comisă și pe vel Jicniceră, și l-au îmbrăcată cu oăftană.

Măntuitu-s'au ore ce, după acésta, ticălósa de țeră, de Leși și de Șvedă; și au avută ore ce răsufare și Nicolai Vodă de supărările ce l'faceau acei oșteni, și de jalobile pămănteniloră; dără, pe de altă parte nu l'lipsia supărarea, că ómenii rămăsese foarte sëraci; nevoile erau tóto pe locă. La Udriū încă erau turburări, că Împăratulă vestise că va să oștască iar împotriva Moskaliloră, și se faceau gătire de óste; și aici au venită poronca să curățe Prutulă din Dunăre până în Țuțora cu al sei, și să aibă zahere foarte de ajunsă. Pe de altă parte, érá, se purta vorová cum că nu lă voră lăsa pe Împăratulă să facă răsboiă cu Moskali; și stău lucrurile în cumpănă, nesciindu-se răsboiă va fi, au păce.

Devletă Gerei Hanulă, măcară că de la inimă nu iubă pe Nicolai Vodă, érá la ivală se arăta voitoră de bine și prietenă, și cerea de la Nicolai Vodă să l' trimată ceva poclonă, dîcendă că n'are de cheltuélă; érá Nicolai Vodă, măcară că lă scia că nu lă iubescă și cum că au scrisă cu piră la Pórtă, căci n'au dată pe Craiulă Stanislav, și scia că nu va lungi multă cu Hănia, dără încăși neavendă ce face, l-au trimisă poclonă bană, care bană l-au fostă de cheltuélă la mazilia lui și la vreme de nevoie; și așa au cumpătată Dumnedă de la ceta ce l-au făcută rău și cerca să l' mai facă, de la acela să aibă bană de cheltuélă la vreme de nevoie: gāndindă acésta, să se osāndescă. N'au trecută, dără, multe dăile, și étă au sosită de la Împărăție ună Capigi-bașă la Hanulă, chîemāndulă ca să mērgă la Pórtă de sirgă. Cum au eșită acésta veste că s'au trimisă Capigi-bașă la Hanulă, îndată au pusă la socotélă cei înțelepți că este Hanulă mazilă; că lă urise toți pentru căci era omă neticnită, și mai vārtosă Împăratulă, pentru multe lucruri rele ce au făcută; dintre cară, o vină era și acésta, de nu cea d'āntēiū la rānduélă; dără a doua vină și greșélă póte să se socotescă, căci, au fostă pricina de s'au mazilită Nicolai Vodă, și s'au dată domnia lui Dumitrașco Vodă, carele s'au hānită; érá de au și avută Hanulă prepusă că voră să lă mazilēscă, dără socotia că lă chîamă și pentru sfată; că atunce scosese și pe Voevoda Mazovețski, solulă celă Leșescă, că era cu chipă de poprélă, și s'au împreunată cu Vezirulă.

Purcēgēndă Devlet Gerei Hanulă de la Căușeni cu Capigi-bașă, încă până a nu aģunge la Udriū, fiindă la ună sată, ce l' dîcū Kioi, au trimisă înainte și l-au luată și l-au adusă la Rodosă, făcēndulă surgună; și în loculă lui au făcută Hană pe frate-său, Kaplan Gerei. După aceea au trimisă Împărăția la Tighinea pe ună Capegi-bașă, ca să rădice pe Ismail Pașa de la Tighinea și să mērgă la Azac; și în loculă lui s'au rōnduită Abti Pașa de au venită la Tighinea; și după o săptămānă au sosită la Tighinea și altă Capegi-bașă, la Ismail Pașa, cerșāndulă 70 pungi de bană ce l-au fostă trimisă Împărăția de cheltuélă cāndă era să ducă pe Craiulă Șvedescă la țera lui, precum se apucase, și l'

cerea și alte lucruri ce i s'au trimis de la Împărăție; mai pe urmă, luându'î totă averea, Împăratul a trimis de l-au tăiat și capul.

Fiind aceste priminele, adevă mazilia Hanului și a lui Ismail Pașa, încă și altele la Pórtă, că s'au mazilit Céuș-bașa; și acia ce nu scia pricinile pentru ce se fac aceste socotele, socotiau că le face Împăratul pentru voia Craiului Șvedesc. Și mai vârtos Leșii ce ținea cu Șveții, cât a început a se înălța érá, a și trimis oștenii în țără de s'au aședat la Hotin și la Cernăuți.

Nicola Vodă, măcar că avea vești și înștiințare de la Capi-kihale și de la alți prieteni, cum că Craiul Șvedesc este totu la Dimotihă, și n'are nici o socotință, numai li se dă câte puțintelă taină cât se știe sufletul, și cum că s'au poftit solul franțuzesc ca să se împreune cu Craiul Șvedesc și nu l-au lăsat, măcar că toate acestea le scia, dără făcendu chiverniselă a lăsat de a mers oștenii Leși și Lipcani la Hotin și pe la Cernăuți, pene va vedea cum merg vremile, măcar că scosese Capi-kihăile și altă fermană să lă scotă din țără pre toți; și așa, érá intrându în țără Leșii, a început a supăra pre pămētenii, érá nu ca înainte.

N'au trecut multe zile, și a mazilit Împărăția și pre Vezirul, și l-au pus Căpitan-pașă, și Vezir a pus în locul lui pre un Mola Ibrahim-pașa, carele era Căpitan-pașă. Acest Mola Ibrahim a fost un kaikiu la Țari-grad, și întemplantu-se de a intrat Împăratul odată teptilă în kaicul lui, precum a obicei Împărății Turcesci, s'au luat Împăratul a vorovi cu acest Ibrahim kaikiu; și plăcendu l vorova lui, după ce a mers la sarai a trimis de l-au chemat și l-au făcut Căpitan pe o catargă; după aceea l-au făcut Căpitan-pașă; mai apoi, l-au făcut și Vezir; dără n'au vezirit mult; că trecendu 20 de zile, a trimis Împăratul de i-au luat pecetea, și i-au tăiat capul.

Pentru multe lucruri ce s'au întemplat la aceste vremi, este să se mire omul de judecățile lui Dumneș; că, înainte la Craiul Șvedesc se vedea giudecata lui Dumneș, carele, viind în protecția Turcilor, și făcendu acele turburări mari, de a scornit atăta vrajbă între Turci și între Moskali, și a intrat Tătărimea într'acea érnă în Ucraina și până sub Kiev, de a robit mii de suflete; după aceea s'au făcut și aice bătălie, la Prut, de s'au vrsat sânge nevinovat; după aceea s'au templat și aice în țără atăta pradă și robie; carele, nici cu atăta nu se odihnea, ci érá și făcendu amestecături, a aștat pre Împăratul Turcesc spre oștire împotriva Moskalilor, și érá a intrat o sémă de Tătari în Ukraina, sub ținerea Moskului, la velétu 7221, pe postul cel mare, și a făcut nu puțină pagubă acelor creștini ce locuesc pe acolo; și a poftit oști Turcesci și Tătăresci, ca să între pin țără Leșescă să mērgă la țera lui, să nu rămă nice țera Leșescă necălcă și nestricată de oști ca acele Turcesci și Tătăresci; lasă a dice acum de câte răutăți a fost pricina de s'au făcut aice în țără. Pre același Crai l-au giudecat Dumneș; și acei protectori a lui, Turcii, l-au încunglurat în casă și lă bâtea cu pușce și cu cumbarale ca pre un dușman, cât și casa peste densul a aprins-o și oră căci este Dumneș îndelung răbdător, oră pentru alte taine nesciute a lui Dumneș, a scăpat dintr'acea primejdie, și a

încăpută ca un rob pre mânele Turcilor, și-l ducea la Împărăție înfășurat în borfe, precum s'au scris mai sus, și băgat într'un rădvan prost, pre acel Craiu și vestit viteză!

Așijderea și Craiul Stanislav, dorind de sîrg, se între la moșia lui cu oști Turcești și Tătărăști, și se dobîndescă scaunul crăiei Leșești cu vîrsare de sînge creștinesc cu mîni păgănesci, cum a intrat în țera Moldovei unde erau oștile, îndată a privit cu ochii lui un triamv groznic, precum ȕicea cătră un cîndu mergem trimiși de Domnă, cîndu era în Iași la Treisfetitele, am vădută un triumf (terebile), că cum a agiunsu la Bacău, a dat peste acea gâlcăvă cîndu a lovită Moldovenii pre acei Leși ce erau la Bacău, și năguind la Mărgineni la casa lui Ștefan Ruset Stolnicu, precum s'au scris, a privit cu ochii lui pre ofițeri și pre oștenii lui trecendu-i pe de nainte gol și în butuci; ăra după ce a venit la Iași și a înțelesu Hanul Devlet Gerei, și Saraskerul Ismail Pașa, de venirea lui, a trimis pe acei doi gelați (adecă ucigași de ămeni) ca să-l ia, precum s'au scris prelargu, măcaru că s'au mîrtuită dintr'acea primejdie, cu giudecățile ce le scie Dumnezeu singuru, și prin nevoința lui Nicolai Vodă.

Dără lucru mai de mirat este pentru Voevoda Kiovski, cum l-au răbdat Dumnezeu de nu i-au trimis vre o urgie și pedepsă mare; că pricina a multe răutăți a fost elu, aducendu atăta ăste Leșești aicea, care a iernat două ierni în țără, și a făcut pagubă țării mai multe pungi de bani; după aceea a mai făcut neacă și pagubă Mitropolitului țării, și Episcopului de Radauți și altor mazi de la Sucăvă, pentru nisce unelte ce i s'au jecuită la vreme cîndu venise Moskali în țără, precum se va pomeni mai înainte; care, acestu Voevoda Kiovski, atăta era de rău, cătu nu pot alege cui să fi fost mai urit, Leșilor acelor ce ășise cu dănsul din țera Leșești, a Leșilor carii țineau în partea Craiului August, a Moldovenilor; că Moldovenii îl hulău și-l blăstema, căci a făcut atăta răutate și pagubă țării, elu și ămenii lui; Leșii, ce țineau în partea Craiului August, îl hulău și-l afurisiau, numindu-l Iuda, căci a trimis într'atate rînduri oștile lui în țără Leșești, care i era moșia, de a făcut multă pradă și stricăciune; Leșii, ce erau cu dănsul, încă îl blăstema și-l făceau păgănu fără sufletu și fără Dumnezeu, că avendu mulți bani lor nu le da nemică, ce-l lăsa să se hrănescă cu răpitul, și cu tălușagul, se u mără de fome, precum și murău, cătu nici a patra parte n'au mersu înapoi, cîndu a mersu în țera Leșești. Atăta bine avea numai la sine, că era din nămulu Potockescilor; dără și șlehticia și blagorodnicia cîndu nu este cu fapte bune, nu cinstesc, și mai vîrtosu ocăresce pre om; nu se pôte să nu-și ia și elu plată. Pe Dumnezeu ămenii cei de mult îl zugrăvău cu pictoarele de lăna și cu mîni de heru.

Dacă a mers Craiul Șvedescu la Demirdeș, n'au trecut multe zile și au trimis Vezirul de a întinsu câte-va corturi afară din Udrii; și a doa-ăi, Vezirul și cu Hanul, mergendu la corturi, trimis a pe Reiz Efendi la Craiul Șvedescu, de l-au chemat ca să mērgă acolo, unde s'au adunat acei ămeni mari din poronca Împărăției, ca să facă vorová și să pue la o cale țrebele lui; ăra Craiul a răspuns că, ne fiindu Împăratul acolo, nici elu nu va merge; ce,

de vorü priimi, va trimite Generalü de ai sei, și cu sfetniculü lui, și cu aciea vorü grăi ce va hi de grăitü. Și așa, s'aü întorsü förä de ispravă Hanulü și cu Vezirulü.

Dupë acësta, trecëndü trei patru zile, aü trimisü Impëratulü de aü luatü pecetea de la acelü Mola Ibraim Vezirü, și i-aü tălatü și capulü. Dicu unü sëlü fie omoritü singurü Impëratulü cu mâna lui.

Cätü aü fostü Craiulü Stanislav la Tighinea, îi scriea Nicolai Vodă câte-odată, dicensü că și de acmu înainte este gata ca sëlü slujescă; așijderea cum că și frate-seü Tergimanulü, la Pörtä îi va sluji, și alte complimenturi îi făcea. Și Craiulü îi făcea răspunsuri, scriindu'i prietinesce; erä mai pe-urmă, dacă s'aü adeveritü din mulți că Nicolai Vodă aü fostü pricina de s'aü feritü dintr'acea primejdie mare, nedându'lü la acei doi gelați ce aü trimisü sëlü ia, dacă i-aü mai scrisü Nicolai Vodă și i-aü trimisü și unü calü Turcescū, i-aü făcutü și Craiulü răspunsü förte frumosü într'acesta chipü, și aü scrisü cu mâna sea, care scrisóre amü scris'o și aice lätinesce, precum era scrisă într'acesta chipü:

Celsissime Principis.

«Si ex parte celsitudinis tuæ, quotidie erga me augetur amicitia, jam meam profiteor ad illum pervenisse perfectionis gradum, ut nihilo ipsam maturiorem reddere possum, nisi constantiâ, de qua dubitare non potest celsitudo tua. Cum ex divina providentia tot casibus acquisita, meritis celsitudinis vestræ firmata, ex ipsa itaque justitia pefennis erit benevolæ affectu cooperante. Generosus dominus Georgius Cuparius attulit mihi donum gratissimum; utinam ille feliciter equus adducat me ad prostrâ, et adducet certè, si operâ cels, tuæ, et fratris ipsius via mihi parabitur apud perfulgidam Pordam, Cura carissimo princeps, ut hoc tibi debeam. In cæteris D. generalis locum-tenens et dapifer regni Smigielski crit mentis meæ interpres facilis. Maneo semper

Addictissimus

STANISLAUS REX.

A căreia cărți tălmăcire este acësta:

Pré înălțate principe.

De vreme că din partea înălțimei tèle, în tôte zilele către mine se adaoge prieteșugulü, alü meü acmu mărturisescü sëlü fie venitü la mësura cea desëvârșitü, cätü cu altä cu nemicä a'lü face mai deplinü nu pocü, förä cätü numai cu stätătoria, de care nu pôte sëlü se indoescă înălțarea ta. De vreme ce din Dumneșcä Pronie cu atâte tēplări dobēditü, și cu atâte faceri de bine a înălțimei tèle întăritü, și pe dreptate va fi neclătütü, fiindü agütoritü cu bună învointă. Dumnélui Georgie Cupariulü 'mî-aü adusü darü prea drăgăstosü; sëlü dea Dumneșcä acelü calü sëlü mē ducă cu fericire la a le mele; și adevëratü mē va duce de mi se va găti cale prin silința înălțimei tèle și a fratelü sēü la prea lumînata Pörtä. Nevoesce, prea iubite Principe, ca sëlü fiü datorü cu acësta. De altele, dumnélui Generalulü și Stolnicü mare Șmigielski va fi credinciosü tălmăcitorü a voiei mele; și rēmănü pururea

Nedespărțitü

STANISLAV CRAIÜ.

Acéstă carte, și altele asemenea scriea la Nicolai Vodă, făgăduindu-i-se că nu'1 va ulta prietșugulŭ nici odată; déră mai pe urmă nu s'aŭ ținutŭ de a-deverință, că s'aŭ cunoscutŭ a nu fi voitorŭ de bine.

După perđarea lui Mola Ibrahim, aŭ rămasŭ caľmacamŭ Ali Pașa Silihtarulŭ, carele era și ginere Impăratulŭ, și se arăta că nu priimesce veziria: și totŭ așa aŭ fostŭ caľmacamŭ, până aŭ mersŭ Impăratulŭ la Țarigradŭ; și in Țarigradŭ încă, câtă-va vreme totŭ cu nume de caľmacamŭ aŭ petrecutŭ; érá mai pe urmă aŭ începutŭ a merge la divanulŭ Impărătescŭ cu calevi, adecă cu cealmaoa ce pŕtă Vezirŭ, care vine in trei cornuri; și de atunce s'aŭ incredințatŭ toți că este deplinŭ Vezirŭ Ali Pașa. Acestŭ Vezirŭ Ali Pașa atăta era de învățatŭ la lucrurile politicescŭ și istețŭ la minte, câtŭ pocŭ ȑice că n'aŭ stătutŭ nici odată la Impărăția Turcescă Vezirŭ ca dănsulŭ; și'lŭ iubia Impăratulŭ fŕte, și nici o treabă nu făcea fŕă scirea lui; și celŭ mai de miratŭ lucru, că măzdă séu daruri, afară din cele obicŭnute, nu lua nici cum; și nici o trébă nu se făcea cu dare și cu măzdă, că se temeau toți sé ia de la cine-va măzdă, sciindŭ pe Vezirulŭ că nu ia.

Nu este nevoie saŭ urgie Dumneđescă a căreia greulŭ sé nu'lŭ pŕta purta firea omenescă, ȑice Euripid, scriitorulŭ de tragodii. Mulți fiindŭ născuți din părinți blagorodnici, și crescĕndu-se cu multe desmerdări, in mare fericire, se întĕmplă de cadŭ la robie și petrecŭ multe grele necazuri și chinuri; așjiderea și multe cetăți slobode și țeri, ce le era dintru sine stĕpănirea, aŭ cădutŭ subțŭ ascultarea altorŭ stĕpăni, și plecândŭ grumazi subțŭ giugulŭ robiei, aŭ suferitŭ și aŭ purtatŭ tŕte nevoile și grelele ce le-aŭ venitŭ din poronca stĕpănitorilorŭ. Unele ca aceste mai cu sporŭ s'aŭ întĕmplatŭ de la o sĕmă de vreme in pămĕntulŭ Moldovei, precum se vĕdŭ in letopisețulŭ țerei și intr'acéstă istorie; déră pŕte că nu s'aŭ plătitŭ cu câte s'aŭ întĕmplatŭ până in vremile acele ce aŭ pomenitŭ și aŭ insemnatŭ acéstă istorie, ce, îi era orĕnduitŭ sé'1 vie și altă rană mai mare și mai cumplită de câtŭ celealte ce i-aŭ venitŭ, — luarea, adecă, cetăței Hotinului. Că, precum cândŭ are unŭ trupŭ o rană in vre-o-parte, bolnăvesce totŭ trupulŭ și slăbesce, și încă cândŭ nu se grijesce acea rană, și începe a se lăți, aduce totŭ trupulŭ la primejdie și la mŕte, așa și luarea Hotinului, ca o rană țerei, multă slăbicune și scădere i-aŭ făcutŭ, precum se va arăta la acéstă istorie; numai vraciulŭ tuturorŭ sé o tāmăduescă acéstă rană și sé însănătoșĕde și totŭ trupulŭ.

Fiindŭ Impărăția încă la Odriŭ, și avĕndŭ gătire ca sé vie cu tŕte oștile sé mĕrgă asupra Moscalilorŭ sé dobăndescă cetatea Kiovul, nevoindu-se și Craiulŭ Șveđescŭ sé pue pe Stanislav Craiŭ in țĕra Leșescă cu puterea Impărăției Turcescŭ, căreia giuruise, precum se purta vorŕva, sé dea Camenița și o parte a țerei Leșescŭ, ce se chiamă *Podolia*, și sé'1 fie agiutorŭ și Craiulŭ Șveđescŭ și Craiulŭ Stanislavŭ cu tŕtă ôstea Leșescă cândŭ va merge improtiva Moskalilorŭ; nu se pŕte sci bine ce aŭ socotitŭ Impăratulŭ și aŭ poroncitŭ sé se ia cetatea Hotinului, și sé se tocmescă, orŭ socotindŭ că la o vreme va fi de folosŭ, fiindŭ pe sĕma Turcilocŭ, orŭ numai ca sé afle acéstă pricină cu tocmitulŭ Hotinului și sé trimiță oști in susŭ, că n'aŭ vrutŭ sé facă rĕșboiŭ cu Moskali; și de va face și pace, déră sé o facă Moskali pe voia

Împărăției, vedându oștile Turcesci apropiate; și avea gându Împărăția să așede pe Stanislav la Craia țerei Leșesci și să ia Camenița și Podolia ce i le giuruisese, și să între și Craiul Șvedesc în țera Leșescă, și să i vie toate oștile câte avea la Pomerania, și, ori într'acelu anu, ori la alu douile, de n'orū face Moskali pace cu Turcii, să se apuce cu toți de densi. Deci, pentru aceste pricinī, sēu și pentru altele, au orōnduitu Împărăția totă oștea ce se strinsese ca să mērgă asupra Moskalilorū, de au mersū la Hotinū: pe Caplanū Gerei Hanulū cu totă Tătarimea, și cinci Pași cu câte trei tuuri, pe Beilū Misiriulū cu șapte ogēcuri de Misirlii, și alți dece Pași cu câte două tuuri; pe toți pe acesti i-au orōnduitu să mērgă la Hotinū și să stea acolo la tocmitulū cetăței.

Dēcă au venitū acēstă veste, cum că va să ia Împărăția Hotinulū, multū s'au amăritū Nicolai Vodă, și au scrisū la Capi-kihāi ca să pue nevoință cu totū felulū de mișlocū să nu se facă acēsta; au scrisū și la alți prietenī, cu mare rugăminte; au scrisū și la stăpāni, cu lacrimi; și câte socotele au sciutū, totē le-au pomenitū și le-au arātātū; care pentru lungitura vorōvei nu le scriū câte una. Dēră puindū acmu în gāndū Împēratulū ca să trimită oștile la margine, precum s'au dīsū, ca să pōtă face pace cu Moskali precum îi era voia, sēu fiindū voia lui Dumpedeu ca să se cerce încă și cu acēsta pāmēntulū Moldovei, nu s'au pututū isprāvi nimicā; și s'au orōnduitū Hanulū și acei Pași, ce s'au pomenitū mai susū, și alți Agi Împēratesci, ca să mērgă cu oștile la Hotinū, pentru tocmitulū cetăței.

Iunie 15 s'au făcutū sfatū mare la Împărăție; s'au strinsū toți Veziriī și Ulimali, și ogēcurile și toți Agiī, și s'au sfātuitū multū; după aceea au trimisū de au adusū și pe soliī Moskicesci, și au aședātū iar să fie pace între Împărăția Turcescă, și între Moskali; și a doua-qi au îmbrăcatū Împărăția cu blană de sobolū pe Caplanū Gerei Hanulū, ca să purcēgă la Crimū; după aceea au socotitū să mērgă la Hotinū, și l-au și pornitū.

Iunie în 30 au sositū la Tighinea Capigilarū Kihae a Vezirulū, și au adusū fermanū lui Apdi Pașa, cum că l-au făcutū Împărăția Saraskerū peste toate oștile Anadolulū și a Rumeliī, și l-au orōnduitū să mērgă la Hotinū cu Hanulū dimpreună.

Sosindū și Hanulū la Tighinea, au mersū de s'au împreunātū cu Apti Pașa Saraskerulū și au făcutū vorōvā; și întorcēndu-se Hanulū i-au eșitū înaintē Craiulū Stanislav, și descālēcāndū amēndoi au făcutū vorōvā; atuncea s'au rugatū Craiulū Stanislav Hanulū ca să i fie de agiutorū să ia Craia Leșescă; Hanulū i-au dīsū că nu pōte să i dea pentru acēsta rēspunsū de la sine, până nu se vorū stringe Mirzacii, ce se chiamă Șerini; ēră dēcă vorū veni acia la Tighinea, atuncea să dea scrise poștele lui.

Cine pōte să scrie câte una porōncele cele grele ce veniāu tot-dē-una lui Nicolai Vodă după ce s'au făcutū acēstă socotelă a Hotinulū! porōnci pentru care, pentru salahori, pentru zahere, și alte multe, și în toate dīlele treceau, și în susū și în glosū, și Ciohodari de la Pōrtă, cu cariī făcea Nicolai Vodă multă chieluēlă, că i căuta pe toți să i dāruească câte unū ore-ce.

Iulie 22 au eșitū Nicolai Vodă din Iași cu alaiū frumosū, și au mersū până la

corturi, care erau întinse despre Prut, aproape de târg; și seara iar s'au întors înapoi numai cu curtea sea; și Iulie 31, mergându iar la corturi Nicolai Vodă, au îmbrăcatu cu caftane pe Calmacarii cari'l lăsase în Iași; și totu într'aceea și au purcesu și au mersu la Zăgarancea; și a doua-și au sositu și Hanulu și Saraskierulu acolo, și au tăbăritu preste Prut. Era a treia-și au mersu Nicolai Vodă cu boierii și cu curtea sea și s'au împreunatu cu Hanulu; au mersu și boierii cei mari și i-au sêrutatu pola; după aceea au făcutu taină, și au ședutu vr'o două cêsuri la vorovă; după aceea au venit Vezirulu Hanulu, și au îmbrăcatu pe Nicolai Vodă cu kirake, și peste kirake cu căftan frumos; și sculându-se se mîrgă, i-au adus și unu cal Cercezesc cu șea ferecată cu argintu, daru de la Hanulu; și pe acela încălecându, s'au întorsu la corturi. Era acelu Caplanu Gerei Hanulu cam mînunțelu la stat, dera cinsteși și cuviosu la chipu, și dulce la vorovă.

După aceea au mersu Nicolai Vodă de s'au împreunatu și cu Apti Pașa Saraskierulu, și cu cei-alti Pași ce erau cu cîte trei tûuri; și la împreunare i-au făcutu toți cinste mai osebită de cum este obiceiul Turcilor a face Domnilor creștinesci, cari sunt sub ascultarea lor; și făceau toți taină, și'l ținneau multe cêsuri la vorovă, și ore-cum nu se puteau satura de vorova lui, fiindu ei toți însetați ca să scie vești, și sciindu pe Nicolai Vodă deplinu la minte și întregu la socotela.

Intr'acele zile au venit la Saraskierulu unu Kapigi-bașa Impărătescu, cu hatîșerifu, intru care scriea Impărăția cum că are prieteșugu cu Leșii, și poroncia să se ferescă să nu dea pricină să se facă vr'o gâlcăvă sau turburare la margine; și pe Craiulu Stanislav să'l rădice de acolo și să'l ducă iar la Tighinea; că mergea cu ôste și Craiulu Stanislav, și'l didesă corturi frumoșe, și era și elu acolo preste Prut, la Zăgarancea, cu totă curtea lui ce avea, așteptându se mîrgă la Hotin și se se facă acele ce nădăjduia. Mers'au, dera, Hanulu la otaculu Saraskierulu, și au trimis de au adus și pe Craiulu Stanislav, și i-au spus poronca Impărătescă, și i-au disu numai să se rădice să mîrgă la Tighinea; era a doua-și, zăbovind cu purcesulu, au trimis de l-au încungiuratu, și'l oborîu corturile cu necinste, și cu mare grabă l-au pornit spre Tighinea, și au orânduit ômeni ca să'l pădăscă pe cale.

Mai în tôte zilele trecea preste Prut Nicolai Vodă, cîtu au ședutu oștile acolo la Zăgarancea, și mergea la Saraskierulu și la Pași; așijderea și de la urdie treceau dincôce mai în tôte zilele și veniau la Nicolai Vodă Agi, și din cari veniau cu poronci de la Pôrtă și din cari erau acolo cu slujbe, și făcea mare cheltuella cu dênșii, dăruindu-le cai, sau postave, atlaze și alte daruri; nime nu se întorcea de acolo ne dăruitu; zăbovind a veni și zaheréua, le-au dat Nicolai Vodă și căți-va saci de făină și de orđu daru; pentru acésta și făceau toți mare mulțamită, dicendu că, de nu le-ar fi datu acea pâne, ar fi muritu mulți de fôme, căci încă nu sosise șeicele cu zaheréoa ce le trăgeau pe Prut în sus. Au ședutu Saraskierulu la Zăgarancea până au venit toți Pașii; era Augustu 20, s'au rădicatu totă ôstea de la Zăgarancea și au purcesu pe Prut în sus, pe de ceea-partă. Intr'aceeași și au purcesu și Nicolai Vodă, și mergea pe dincôce de Prut, și făceau popasurile totu împotriva ur-

diei Turcesci; și Avgustū 28, au trecutū Prutulū la Zaluca, și au tăbăritū la Rucșin, érá Saraskierulū cu Misirlīi au tăbăritū lūngă Hotinū, și cei-alți Pași totū înpréjmă; și îndată au pusū Saraskerulū de s'au apucatū a curăți cetatea, și a săpa șanțulū, și a lucra altū lucru ce mai trebuia. Atuncea îndată au mai sositū și altū Kapigi-bașa de la Impărăție, și au adusū name Hanulū, și i-au adusū și blană de sobolū de la Impăratulū; așijderea și Saraskierulū i-au adusū blană și fermanū; și le scriea Impăratulū sē puē nevoiea sē toc-mescă cetatea mai de sirgū, de vreme ce s'au apropiatū érna, și sē se ferescă sē nu dea vr'o pricină Leșilorū, căci că suntū prietenī Impărăției.

Pe Moldovenī, acolo la Hotinū, la altă nu i-au pusū fōră de câtū de au tăiatū lemnū, și pe Muntenī i-au pusū de au scosū lemnulū; érá Spahiī săpaū șanțurile, și alții cu meșterii lucraū la cetate.

Avgustū 31, au sositū solū de la Țarulū Moskicescū la Odriū.

Ședut'au Nicolai Vodă la Hotinū până în luna lui octomvrie, după sf. Dimitrie; érá în 24 a lui octomvrie, au venitū Ceaș-bașa de la Impărăție cu fermanū ca sē rămāie Apdi Pașa Muhavizea la Hotinū și Saraskerū, sē rămāe și Pașa de Brusa, și Beilū Misiriulū cu toți Misirlīi și Enicerī, și Topcii, și 100 de salahorī Moldovenī și 200 Muntenī, érá cele-alte oști sē se întōrcă înapoi la locurile lorū. Atunce au mersū și Nicolai Vodă de 'și-au luatū diuoa bună de la Saraskerulū ca sē vie la Iași, și l-au îmbrăcatū cu caftanū, și au îmbrăcatū și pe 17 boierī, și au isprăvitū unū fermanū ca sē aibă a ședea la Hotinū Părcălabū, precum era și mai înainte, și sē asculte de dēnsulū ōmenī cei de locū, și ca sē nu se scrie Moldovenī la stēgurile Turcesci. Octomvrie 30, au purcesū Nicolai Vodă spre Iași cu toți boierī și cu toți slujitorī, lăsāndū numai 100 de salahorī, cum s'au ȑisū. Hanulū încă au purcesū spre Bugécū, și agiungēndū la Țuțora au mersū și acolo Nicolai Vodă de s'au împreunatū cu Hanulū, au chematū și pe boierī de i-au sērutatū pōla, și le-au ȑisū: «pentru voia Domnului vostru, carele nu este asemenea cu alți Domni, voiū căuta țēra vōstră», și l-au îmbrăcatū cu caftanulū acela ce trimisese Impăratulū, și i-au dăruitū unū calū cu șea ferecată cu argintū și cu tōte pōdōbele lui; și Noemvrie 11 au intratū Nicolai Vodă în Iași.

Nevoitus'au multū Nicolai Vodă pentru oștile Turcesci, care erau sē se întōrcă de la Hotinū, ca sē mērgă pe de aceea parte de Prutū pe unde și venise, și sē nu mērgă pe Siretū sū pe Bērladū; și s'au isprăvitū și fermanū pentru acēsta; și au mersū toți Pași și ōstea pe unde au venitū; numai o sēmă din Bosnenī, fiindu-le dreptū a merge la țēra lorū pin țēra Muntenescă, n'au ascultatū de poroncă, și au intratū pin țēră și au mersū pe Siretū, și au făcutū câtă-va pagubă pe unde au trecutū. Scosesē și Muntenī fermanū ca sē nu între oștenī pin țēra lorū, ci sē mērgă pe la Brăila sē trecă Dunărea, și adusesē și unū Agă de ședea la Focșenī, ca sē nu i lase sē între în țēra Muntenescă pe acolo; dēră ei nu numai că nu băgau în sēmă fermanulū, celū suduiaū și pe dēnsulū și pe cine l-au trimisū; și mergeau pe unde le era voia,

Pe vremea aceea mersese în țēra Muntenescă preă fericitulū Kir Hrisantū. Patriarhulū a sfīnei cetăți Ierusalimulū; vrēndū, dēră, Nicolai Vodă ca sē vie și aice în țēră ca sē ia blāgoslovenie, și sē lū îndestulede de învțăturī du-

hovnicesci și politicesci, fiindu unu Patriarhū fôrte învêțatū, câtū potū dice că în toți creștinii nu se afla pe atunce asemenea cu dînsulū la învêțaturī, și era omū îmblatū, că 'l-aū trimisū unchiu-sêū, reposatulū Kir Dosoteū Patriarhulū Ierusalimulū, de aū îmblatū mai tîtă Europa, din țera Moskicêscă până în țera Franțuđescă și până la Englitera. Scrisu-i-aū, dreptū aceea, Nicolai Vodă, cu poftă și cu rugăminte ca sê ostenêscă sê vie în țeră; carele, și pentru căci 'l-aū poftitū Nicolai Vodă, și pentru ca sê și vêđă și sê și cerce mînăstirile ce avea în țeră, care suntū închinatē la Sfântulū Mormêntū, aū scrisū înapoi cum că este bucurosū, și va veni după serbătorile Nascerii Domnului Nostru Iisusū Hirstosū. Êră decă aū trecutū sêrbătorea Botezulū Domnului, aū trimisū Nicolai Vodă pe Constantinū Costaki vel Stolnicū, și pe Postelniculū alū douele, cu leftică înainte, până la Focșeni, și 'lū aū adusū cu mare cinste și socotință până în Iași; și fôrte s'aū bucuratū Nicolai Vodă de venirea lui, venindū unū omū prea învêțatū și prea sfântū ca acela în țeră, în vremea domniei sêle.

De multū avea gîndū Nicolai Vodă sê facă două lucruri bune în țeră ce mu eraū : una, *Tipografie*, ca sê tipărescă cărți; și a dona, sê facă *școle* ca sê învețe cine ce arū vrea, fôră de plată; și acêstă socotêlă pomenind'o sfinției sêle Patriarhului, 'l-aū datū blagoslovenie și 'l-aū îndemnatū, numaī sê rîge pe Dnmneđeū, și sê încêpă a face aceste două lucruri lui Dumneđeū plăcute, că'i va fi Dumneđeū într'agîtorū și le va vedea sêvêrșite; și așa, aū trimisū de aū adusū meșteri tiparnici și de slove Grecesci și Slovenesci; și aū făcutū case bune la sfântulū Sava, și aū aședatū tipografia acolo; și în scurtă vreme aū începutū a se tipări cărți. Adus'aū și două dascalī de cartea Elinêscă și unulū de cartea cea deobște Grecêscă, ca sê învețe cine arū vrea, și unū dascalū ca sê învețe carte Slovenêscă, și altulū ca sê învețe pe înțelesū Moldovinesce; și le-aū rînduitū dascalilorū plată precum se cade, ca sê ia pe anū din veniturile domnesci; și s'aū făcutū testamenturi cu mare blăstemū, și legături, ca sê fie stătătore și neclătite acele socoteli; și acele școle și tipografii le-aū datū în sêma mai susū pomenitulū prea fericitulū Patriarhū, ca sê le fie purtătorū de grije și chivirnisitorū; și cândū se va duce din țeră, sê le pôrte de grije Epi-tropiī sfinției sêle, cariī orânduise din Egumeniī monastirilorū ce suntū închinatē la Sfântulū Mormêntū, și dintr'alțiī de pe la alte monastiri.

Trimis'aū Împêratulū Turcêscū, Sultanū Ahmet, pe unū Capegi-bașū la Băsărabū Vodă, Domnulū de țera Românêscă, sê'lū mazilêscă; carele, sosindū Martie 23 în Bucuresci, aū mersū în curte a doa-đi Miercuri, care era septêmăna cea mare a postului celū mare; și stringêndū pe toți boieriī, le-aū arêtatū poronca Împêrătêscă, ce scriea de mazilia lui Constantinū Băsărabū Vodă, puindū'i pricină că aū trimisū de aū luatū Brăila cu Moskalī, și altele, și poroncia țeriī ca sê'lū dea cu tîtă casa lui și cu tîtă averea lui sê'lū ducă la Împêrăție; êră a doua đī aū sositū și Imbrohorulū celū mare a Împêratului; și stringêndu-se la dînsulū tîtă boierimea țeriī, aū pusū Domnū pe Stefanū Cantacuzino, carele era Spatarū mare. Êră pe Constantinū Băsărabū Vodă 'l-aū pornitū la Țarigrad cu Dîmna și cuconiī lui, și cu toți gineriī lui, și cu tîtă averea; și Imbrohorulū aū rêmăsū în Bucuresci ca sê cerce sê'i afle tîtă averea ce mai rêmăsese,

și se'î vîndă tóte bucatele, și se ducă banii la Împărăție, precum s'au și făcutu. Érá pe Băsărabu Vodă, ducendu'lă la Țarigradu Capigi-bașa carele ilu mazilise, 'l-au băgatú în Edicule cu tótă casa lui; érá averea lui aú luat'o la Împărăție; și după ce aú trecutú câtă-va vreme, aú trimisú de 'l-au scosú de la Edicule și 'l-au dusú la inbisórea lui Bostangi-bașa, și 'l-au ținutú și acólo câtú-va, îngrozindu'lú totú-deauna că'î vorú da munci, ca se'si spue averea; și încă, spunú, se'lú fie și muncitú. Érá Avgustú 15, în ziua praznicului Adormirei Preacistei, 'l-au scosú de la închisóre, pe dînsulú și pe patru fil ai lui: Constantinú, carele își luase soție de aice de țéră, o fată a lui Ión Balșu vel Banu; Stefanú, carele ținuse pe fata lui Ilie Cantacuzino Visterniculú, iar de la Moldova, și murise mai înainte; Radulú, carele era logoditú cu o cucónă a lui Antiohie Vodă, și i se gătia atunce nunta; și Matei, acelú mai micú, déră și acela era voinicú; și ántéiú aú tăiatú pe tóte Beizadelele aceste înainte ochilorú lui, începéndu de la celú mai mare, și pe rîndú péné la celú mai micú; apoi aú tăiatú pe unú boierú ce'lú chîema Enaki Văcăresculú vel Paharnicú; pe urmă aú tăiatú și pe bétránulú Băsărabu Vodă. Care veste venindú la Nicolai Vodă, multú i-aú părutú rău, și fórte s'au întristatú; érá ginerii lui, cu Dómnă, și câți-va boieri, aú rămasú totú la poprelă. Acestú sevrșitú aú luatú acelú vestitú Domnú, Băsărabu Vodă, carele aú domnitú 27 ani cu multă fericire, și aú făcutú țera Muntenéscă sciută și vestită în multe părți a luméi; și nu este de miratú, că tóte a le lumii suntú deșerte, și bogățiile și slavă; și înțelepti și fericiti suntú acia ce le socótescú ca cum arú fi fumú séu umbră, și își întărescú nădejdea la singurú Dumneđu, precum ȕice Proroculú Davidú: «mie însé a mé lipi de Dumneđu este bine, a pune pre Domnulú nădejdea mea.»

Cándú aú luatú Nicolai Vodă a doua domnie, fiindú lucrurile neaședate, și-aú lăsatú dómna și cuconii la Țarigradu; érá decă aú trecutú doui ani și aú cunoscutú Nicolai Vodă că este pace, aú trimisú de 'și-aú adusú Dómnă și cu toți cuconii, și aú sositú în Iași după sf. George.

Decă aú trecutú alú doue anú, iarăși aú arétatú Nicolai Vodă séma Visteriei, fiindú de față și sfinț'a sa Patriarhulú de Ierusalimú, și toți arhierei și boierii țerei; și érá s'au aflatú cheltuitú mai multú de Nicolai Vodă în trebile țerei, neputéndu-se cuprinde tóte din venituri; și iar aú luatú zapisú, iscălitú de arhierei și de boieri. Avea grijă Nicolai Vodă că'î va veni poroncă într'acelú anú se mérgă la Hotinú; déră nu i-aú venitú, ce, numai i-aú venitú poroncă ca se trimită salahori și care; nevoitus'aú într'acelú anú ca se nu trecă Turcii ce mergeau la Hotinú pin țéră, ci se mérgă pe de ceea parte de Prutú; așijderea și la întorsú; déră unii aú trecutú și pin țéră, numai n'aú făcutú atăta stricăciune.

Intr'acea vară aú socotitú Nicolai Vodă ca se nu mai imble orândueile pe țéră, și aú aședatú țera cu rupta, de dau ómenii pe ciferturi.

Decă aú întăritú Împărăția pacea éráși cu Moskali, așijderea și cu Leșii, aú vorovitú cu solulú Nemțescú pentru Craiulú Șvedescú ca se scrie la curte ca se'lú lase prin țera Unguréscă se mérgă la țera lui; așijderea și pentru Craiulú Stanislavú, ca se mérgă unde arú vrea, prin țera Unguréscă; făcuse a-

ședămintă și pentru Domniî Leșescî ce erau cu Craiul Șvedescă ca să mērgă și ei la țera lor.

Vedēndū atunce Voevoda Kiovski că aū rēmasū numai să se ducă, multū s'aū nevoitū ca s'ēși plinēscă paguba din țēră ce i s'aū făcutū cândū venise Moskalîi în țēră, i-aū jēcuitū nisce borfe și odōre, și alte unelte ce ținea ascunse la mōnăstire la Suceviță; pentru care, îndată ce s'aū făcutū pacea cu Moskalîi, până a nu se trimite Domnū în țēră, aū făcutū jalobă la Pōrtă și aū isprăvitū unū fermanū, și aū venitū unū Agă ca să facă cercătură, și se acolistă de Gedeon Mitropolitulū și de Episcopulū de Rădăuți, Calistru, și aū încăputū la poprēlă căți-va mazili de Sucēvă. Și venindū Nicolai Vōdă cu domnia, de multe ori aū trimisū s'ēi plinēscă paguba, dēra nu s'aū pututū aședă, de vreme că cerea mai multū de 15 pungi de bani. Ėră atunce, dēcă aū vōdūtū că va să mērgă la țera lui, aū pusū și mai multă nevoieță, și ēră aū făcutū jalobă la Pōrtă, și aū isprăvitū unū fermanū, dēra nu după voia lui, ci ca să vie aice în țēră și să se aședă; și venindū aice, aū stătutū tare Nicolai Vōdă, și nu i-aū datū mai multū de cinci pungi de bani, că avea însciințare pin taină de la frate-sēu, marele Tergimanū, cum s'ēi fie dīsū Vezirulū mai multū de atăta să nu'i dea.

Într'acea primăvară, și Mazovițki, solulū Leșescū, s'aū împreunatū cu Împēratulū, și iar aū întăritū pacea între Împērăția Turcēscă și între Recîpospolita, precum se legase la Karloviță, și 'și-aū luatū ziua bună; și purcegēndū, aū venitū aice, și s'aū împreunatū cu Nicolai Vōdă, și i-aū făcutū cinste cum se cade, și i-aū orānduitū conace de ajunsū, din Galați până la hraniță, și aū trimisū boierî de la petrecutū până la margine, cu slujitorî de ajunsū, și s'aū dusū în țera Leșescă la Varșava.

Într'acea vară aū mai apēratū Nicolai Vōdă țēră de o pagubă ce era să o plătescă din domnia lui Constantinū Duca Vōdă; care, venindū pe acele vremi aice în țēră cu slujbe unū Mubaegi Aga, și avēndū a lua bani pentru trēpădulū lui, și mai împrumutāndū și cu alți bani pe Constantinū Duca Vōdă, i-aū făcutū zapisū de câte-va pungi de bani; și trecēndū cătă-va vreme, aū apucatū pe o sēmă de boierî în Udrii, și i-aū trasū în giudecată, și i-aū făcutū de i-aū mai datū și altū zapisū, cum că este țera datōre cu acei bani, și aū făcutū și hogetū după zapisū. Murindū, dēră, acelū Mubaegi Ahmet Aga, aū datū arzuhalū copiî lui la Vezirulū, Ali Pașa; și Vezirulū îndată aū datū fermanū și aū trimisū unū Agă Bumbașirū ca să plinēscă toți banii; aflāndū acēsta Capi-kihăele, scriaū lui Nicolai Vōdă să facă o chivirniselă, că acēsta nu este gălcēvă asemine cu alte gălcēvi vechi; și Vezirulū acesta unde trimite va s'ēși plinēscă, să nu se întōrcă cu deșertū, și acēstă datorie este întărită și cu alū douele zapisū și hogetū, și alte ca aceste; și scria să nu cum-vă facă împrōtivă să scîrbēscă pe Vezirulū. Ce, după ce aū venitū vechilulū și Bumbașerilū, i-aū popritū aice să ședă până va da scire la stăpāni; și aū scrisū la Vezirulū precum se cade, că țera nu este putinciosă să plătescă datorii vechi ca aceste; și țereî n'aū datū niscalū banî împrumutū, fōră cătū i-aū făcutū acelū zapisū Constantinū Duca Vōdă ca s'ēi isprăvescă ceva de la Împērăție; și țera este sēracă, și de arū putea rădica poruncele Împērătescî. Aceste, și alte asemine

scriindă, au poruncit Vezirul să se rădăce de aici Bumbașeriul și vechilul și s'au mântuit țera de acea gâlcăvă.

Aședându-se pacea cu Moskalii și cu alții, după cum s'au ăisă, au sloboăit ămpărăăia, către tómnă, pe solii Moskicesci și zălógele, ce erau popriă de cândă au avută Turcii cu Moskalii băăăe la Stănilesci, pe Prută, cari zălóge erau Mihailă Boris, feciorulă lui Șeremetă, acelu vestită Cnéz Moskicescă, și altulă, și le-au dată ămpărăăia voie să mērgă la țera loră; deci, luându'si ăiua bună, și purceădu, cum au trecută Dunărea la Smilă, feciorulă lui Șeremetă, și s'au răsbolită, și de grabă i s'au tēplată mórtea, și griăndu tru-pulă cu balsamă, l-au dusă la țera lui.

ătr'aceiași tómnă au venită poroncă de la ămpărăăie la Apti Pașă ca să se rădăce de la Hotină și să mērgă la Misiră, făcēdu'lă Pașă acolo; și venindă pe de ceea parte de Prută, i-au eșită Nicolăi Vodă înainte mai susă de Zăgăranăea, și s'au ămpreunată cu dēnsulă, și i-au griăită Nicolăi Vodă conacă, și au mersă până la ăăăora ămpreună; acolo au odihnită o ăi; și au mai mersă Nicolăi Vodă de s'au ămpreunată, și l-au ămbrăcată cu caftană, și i-au dăruită și ună cală frumosă, cu șea și cu tóte podóbele; și a treia ăi au purcesă. Era acestă Apti Pașă omă numită la ămpărăăie; că era și bētrănă de vērșă, și'lă cinstia toăi Pașii și Vezirii, și avea trecere mare la Pórtă. Mare norocă au avută Nicolăi Vodă de acestă Apti Pașă, avēdu'lă mai denainte cunoscută și prietenă; că multă i-au fostă ăndămănă lui Nicolăi Vodă și țerei cu dēnsulă, venindă acele grele și multe porunci de cândă s'au ăncepută Hotinulă; și nu numai de cândă s'au ăncepută Hotinulă, ce și până era Pașă la Tigbinea multe isprăvi au făcută țerei; și nu trimitea desă Agi și Ciohodari ca să facă chel-tuélă. Pentru aceea, multă i-au părută răă lui Nicolăi Vodă de depărtarea a-celu omă mare; și fórte ălă avea ăn dragoste pe Nicolăi Vodă, cătă, cândă s'au despărăită de Nicolăi Vodă, i s'au umplută ochii de lacrimi, și'i ăicea să nu'lă uite.

ătr'aceia tómnă, cu ănlemnarea prea fericitulă Patriarhă Kir Hrisantă, au socotită Nicolăi Vodă, și au rădicată dajdea preuăiloră din tótă țera, ca să nu mai dea preuăii acei doi ung. (galbeni) ce aședase răpaosatulă Cantemir Vodă, de dău preuăii pe ană; că pēn la Cantemiră Vodă dău cu țera; și s'au făcută testamantă, legată cu mari blăstămuri, și l-au ăscălită și sfinăiasa Patriarhulă.

ătr'acēstă tómnă au pornită și pre Craiulă Șvedescă să mērgă la țera lui. Au dată voie și Craiulă Stanislav să mērgă unde ară vrea. Deci, Craiulă Stanislav, purceăndă de la Tighinea, au venită pin Iași și s'au ămpreunată cu Nicolăi Vodă; și iar i-au arătată multă dragoste și mulămită; și deacia au trecută pe Oituză ăn Ardélă, și apoi pin țera Ungurēscă s'au dusă ăn țera Șvedulă; érá Domniă Leșescă, ce erau cu Craiulă Șvedescă, au mersă și ei ăn țera Leșescă ca să'si facă pace de la Craiulă Avgustă și să rēmăe la moșiile loră. Érá Craiulă Șvedescă au mersă cu o sēmă de Turci și au trecută prin țera Muntenēscă; și Turcii de la hotară s'au ăntorsă ănapoi; érá Craiulă, cu toăi Șvedii căăi rēmēsese cu dēnsulă, și cu căăi erau ăn țeră și la Tighinea, (că le trimisese poroncă de s'au ridicată toăi, și i-au eșită ăn timpinare) au trecută ăn Ardélă, pe la vama Beranulă, mēgēndă la Brașovă, fiindă necunoscută;

și de la Brașov s'au dusu pin țera Ungurască la țera sea, la Svedia. Acestu Crai, fiindu omu cumplitu, și cu multă răutate asupra nămului Creștinescu, precum scrie la istorii, 17 ani au avută oște cu Craiul de la Danemarca, și cu Craiul de la Prusia, și cu Craiul de la Polonia, și cu Cur-furștii de la Sacsonia, și cu alții. Acestu Crai atātu s'au fostu măritu și s'au fostu sumețitu, câtu, făcendu monede de bani, la o parte era chipul se, de altă parte era leul culcatu, și scriea împrejurū (occulis dormitat apertis), ce se înțelege: cu ochii dorme deschisi; care se și scriea la patentele se: *leu nebiruitu*; cu atăta mărire și sumeție era. După aceea s'au sculatū cu oște și asupra Împăratului Petru Alecsievici, socotindū călū va birui și pre acesta; dăru Dumneșu, ce au lucratu ca unu puternicu, sciindū tôte a le omului cugete, și pre celū ce se înalță llū smeresce. și celui mândru îi stă împotivă, așijderea și acestu Crai au arătatu puterea sa; că, sculându-se cu mare sumeție și îndrăsnire asupra Împăratului Petru, așa bătalie gróznică s'au făcutu lângă cetatea Pultava, și au fostu desevărșitu biruitu, precum scrie la asestă istorie, și neputendū sē scape la țera sea, au scăpatu la țera Turcască, la Bender sau Tighinea, precum s'au scrisu. După ce au mersu la țera sea, au uitatu nevoile care au pătimitu, și iarū s'au sumețitu și s'au sculatū iarū asupra Craiului Danemarcăi; la anulū 1718, Decemvrie 11, s'au sculatū cu oște, mergendū asupra unei cetăți ce este a Craiului Danemarcii, la graniță, anume Frederikshall; și fiindu mare gerū și pământulū înghețatu, au poroncitu sē facă șanțuri împregiurulū acei cetăți sē o bată, și fiindu și Craiulū Șvedu acolo, poroncindū soldaților ca sē sape la șanțuri, macarū că era pământulū forte tare înghețatu; și așa dândū în cetate cu tunuri și cu pușci, au nemeritu pre Craiulū cu unu glonțu de pușcă pin capu; și așa l-au fostu sfirșitulū acelu Craiū vestitu, care se scriea: *Leu nebiruitu*. Așa răspătesce Dumneșu celorū mândri și sumeți.

Eră Craiulū Stanislav, mergendū de la Tighinea, au mersu pe la Oltuz; trecendū pin țera Ardélului și pin țera Ungurască au mersu la Pomerania, în țera Șvedului; și fiindu acolo, cu multe mesterșuguri au umblatu ca sē scôță pe Craiulū Avgustu se rămăe elū Craiū; eră Moskali, fiindu intru aguturulū Craiului Avgustu, nimicu au pututu isprăvi Craiulū Stanislav; ci încă deabia au scăpatu la Danța, fiindu sēlū prindă Moskali; și de acolo cu mare mesterșugu deabia l-au scăpatu Danțanii, fiindu Moskali împregiurulū Danțicii, și cerendulū ca sēlū dea în mânele lorū. Și de acolo scăpandū, au mersu la țera Franțedască, la Craiulū, ce îi era ginere; și de acolo l-au trimisū Craiulū Franței la țera Loteringii, și acolo au fostu pēn la sfirșitulū vieței se.

Dupē ce au scăpatu țera Moldovii de la multe greutăți și supărări ce avea despre Șvedi și despre Leși și despre Lipcani, au datū laudă și mulțamită toți la Dumneșu.

Intr'acea tōmuă fiindu vėdrăritulū câte patru bani de vadră, au rădicatu Nicolai Vodă doi bani, și au rămasu sē dea numai câte doi bani; și au făcutu și testamentū, cu blăstămu, care l-au iscălitu și sfinția sa Pataiarhulū de Ierusalim, Kir Hrisanth; și mai înainte cu doi ani rădicase și pogonăritulū viilorū, care era câte 20 bani de pogonu. Era scornitu și acestu obiceiū, de la

o vreme încôce, carele îl rădicasă cu doi ani mai înainte de totu, ca să nu năi fie.

Într'acea tómnă, începându-se alu patrulă anu alu domniei lui Nicolai Vodă, fiindu Împărăția în Țarigradu, au trimisă în di-intei a lui-Decemvrie de au chiebatu pre solulu Venețianiloru la Pôrta împărătescă, și i-au poroncit: în trii zile să nu se afle acolo, ce, să se ducă încotro va vrea; iar după câte-va zile au trimisă și l-au închisă în Edicule cu tótă curtea lui; și s'au trimisă poronci în tôte părțile ca să se stringă tôte oștile degrabă, mai nainte de primăvară, ca să mērgă la Morea; și, la Decemvrie 18, s'au scosă tuiurile, și au început a face Împărăția mare gătire de oștire.

Mers'au poroncă de la Împărăție și la Mehmet Pașa, care era la Tighinea, să se rădice de acolo și să mērgă la Hotin; și fiindu să trecă pin Iași i-a'i eșitū Nicolai Vodă înainte la Țuțora, în 28 a le lui-Decemvrie; carele soșindū a două-qi, cu alaiū frumosū l-au dusū în Iași, și i-au făcutū multă socotință, și i-au trimisū frumoșe daruri; și odihnindu-se o qi, a doua-qi a'i purcesū spre Hotin, petrecându'lū iarăși Nicolai Vodă cu alaiū până afură de tērgū.

Eră Mustafa Pașa, carele era la Hotin, i-au mersū poroncă să mērgă la Bosna în cai de olacū; și fiindu'i și lui drumulū pin Iași; i-au făcutū Nicolai Vodă și lui totū aceeași cinste, eșindu'i înainte și petrecându'lū la purcesū; după câte-va zile i-au trecutū și haremulū pin Iași; cu a căroră trecere prin Iași nu puțină cheltuēlă și supērare s'au făcutū țerei și lui Nicolai Vodă.

Dupē aceste au început a veni poronci grele pentru ôstea de la Morea, ca să trimiță cai, care, și altele, osebitū de poroncile ce erau pentru Hotin, salahorī, care, să care zahere, și alte poronci, care se vedeau a fi peste puțină a se împlini, la ce ajunsese țera; dēră, cu ajutorulū lui Dumneșeu, și cu nevoința lui Nicolai Vodă, s'au plinitū tôte, și au mersū la vreme și deplin; și încă, carele ce s'au trimisū la ôste au avutū norocū de nu le-au luatū Vezirulū până la Morea, ce au rămasū cu urdia Împărătescă; și după ce s'au întorsū ôstea, au venitū toți ômenii înapoi cu fôrte puțină pagubă. Eră carele din țēră Munte-nescă ce trimisese Stefan Vodă, luându-le Vezirulū cu urdia. să până la Morea, s'au prăpăditū toți-boii, și din ômenii mulți au peritū.

În 12 zile a le lui Genarie au purcesū din Iași și sfinția sa prea fericitulū Patriarhū Ierusalimnēnulū, spre Bucuresci; și au trimisū iar Nicolai Vodă pe Constantinū Costaki vel Stolnicū, și pe Iordaki Ramadanū vel Postelnicū, de l'au petrecutū cu mare cinste până la margine.

În 14 zile ale lui Fevruarie, s'au scosă tuiurile și corturile la Daut-Pașa; după aceea s'au făcutū alaiurile, alū isnafurilorū și alū Enicerū Agasi, și alū Împēratulū, după obiceiū.

În 21 de zile a le lui Martie au purcesū Împēratulū și cu Vezirulū de la Daut-Pașa spre Odriiū, și la Martie 29 au sositū acolo.

Dacă au ajunsū Împărăția la Odriiū, și s'a'i strinsū tôte oștile, n'a'i așteptatū să se facă vară bine; și în luna lui Aprilū, șapte zile, au socotitū de au purcesū Vezirulū înainte cu tôte oștile; și după Vezirulū au purcesū și Împēratulū, după câte-va zile, avēndū gādu și singurū Împēratulū să mērgă la Morea. Dēră n'au apucatū ca să ajungă la Morea; ce, fiindū la Seres, i-au ve-

nită veste cum că au dobândit și au supus Vezirul totu Peloponisul, adică Moreea; și acolo făcându dunanma, s'au întors înapo la Odrii.

Întemplantu-se într'aceea vreme de au avut mari turburări și supărări prea sfântul Patriarșescul scaun alu Alecsandriei, pentru care pricină au încăput la multă datorie prea fericitul Kir Samuil, Patriarhul alu acelu prea sfânt scaun, carele, vedându-se la atâta greu și supărare despre datornici, și neavându puțină se se ușureze, au pus gând, din Dumneșcă îndemnare, se vie și spre aceste părți de locu, ca se afe mângâere și ajutorința din milostenia Domnilor, boierilor, și altor creștini de a le aceste două țeri; și așa, mergendu întâiu în țără Românească, au venit și în țără Moldovei, în luna lui Iunie 1715; carele, fiindu un Patriarh bătrân la vârstă, învățat, și vrednic de evlavie, i-au părut bine lui Nicola Vodă de venirea lui; și au trimis de l-au adus de la margine cu cădută cinste, și l-au priimit cu mare dragoste; și nu numai Domnul l-au ajutorit cu milostenie, mai multă de câtă avea nădejde să'i dea, ce și totă curtea lui, și toți boierii cei mari, și mici, și din mazi au îndemnat de l-au ajutorit cu milostenie, fiesce care după puterea sa; și au mulțamit forte că au strâns peste câtă nădăjduia.

După aceea, avându Nicola Vodă rivnă ca se facă și mai mult bine acelu prea sfânt Patriarșesc scaun, ca se aibă și din țără Moldovei vre un venit din an în an, au pus gând să'i închine vre o mănăstire de cele mari a le țerei. Într'aceea vreme au eșit la divanul lui Nicola Vodă și un Eghemen de o mănăstire, ce se cheamă Hangul, zidit de răposatul Domn Miron Barnoski Vodă, și făcea mare jalobă pe Visternicea lui Ilie Cantacuzino, cum că'i stăpânesce două sate a le mănăstirii fără dreptate, anume Bălțatescii și Mănjescii. Atunci au poroncit Nicola Vodă să eșă la alt divan; și a trimis poroncă și la Visternicea lui Ilie, ca se vie să stea de față cu Eghemenul; și au dat scire de s'au strâns și toți arhierii; și făcendu Nicola Vodă divan în casa cea mare, unde era față sfinția sa mai sus pomenitul Kir Samuil Patriarhul, sfinția sa Kir Gedeon Mitropolitul Sucevei, sfinția sa Kir Sava Proin-Mitropolitul, Episcopii țerei, și totă boierimea, au început mai sus pomenitul Anastasie, Eghemenul de Hangu, a face totu aceeași jalobă, și au scos și două urice, unul de danie, de la ctitorul mănăstirii, Miron Barnoski Vodă, cum că au dat acele două sate mănăstirii Hangului; și altul, de la Vasile Vodă, de întăritură, întărind dania acelor mai sus pomenite sate, Bălțatescii, și Mănjescii. Întrebatu Nicola Vodă pe Visternicea lui Ilie Cantacuzino ce răspunde la aceste, și cu ce drese a'i stăpănit acele sate; Visternicea au răspuns că drese n'are, și cum că au avut și s'au răsipit, fiindu trimise la ginere-seu Stefan Brâncovenul. Au întrebatu Nicola Vodă și pe nepoții lui Ilie Visternicul, pe Constantin Costaki vel Stolnic, și pe Iordaki Cantacuzino vel Șătrar, și nici ei n'au putut îndrepta. Atunci au început a întreba Nicola Vodă întâiu pe Patriarhul, de vreme ce s'au fost închinat acele două sate de un Domn la acea sfântă mănăstire, și apoi s'au întărit acea danie și de alt Domn, câte se mai ia de cineva acele sate? Răspunsu la această întrebăciune sfinția sa cu sfânta pravilă, și cu alte pilde din sfânta Scriptură, cum că un lucru ce se dă și se inchiuă

la mănăstire sau la biserică, acela nu mai pôte s'îl înstrăineze nimene de la acelî sfântu lăcaşu, cu nici unî feliu de mişlocu; asemenea au răspunsu şi ceilalţi arhieri, toţi şi cum că cu mare nedreptate s'au lăutî acele două sate de la acea sfântă mănăstire; aşijdere şi toţi boierii, întrebându-se, asemenea răspunsu au datu. Şi așa, cu multe socotele drepte, din sfânta Scriptură, şi din sfintele pravile, s'au socotitî, cu sfatulî tuturorî, că se cade s'î fie acele sate iarăşi sfânta mănăstire; şi atunce Nicolai Vodă, cu blagoslovenia Arhierilorî şi cu sfatulî tuturorî boierilorî au datî rămasă pe Visternicea, şi au datî acele două sate ca s'î le stăpănescă iar mănăstirea Hangulî; şi au poroncitu de s'au făcutu uricu, şi s'au scrisu într'ânsulî tôte socotelele ce s'au pomenitu la acea judecată, şi din sfânta Scriptură şi din sfintele pravile, puindu-se mai gîosî şi groznicе bles-tămări asupra cuî arî strica acea judecată, întru care s'au iscălitî şi sfinţia sa părintele Patriarhulî şi ceilalţi arhieri, scriindî şi alte blăstămuri şi afurăsaniî asupra acelorî ce s'arî ispiti s'î strice acea giudecată. Avëndu d'ără rîvnă Nicolai Vodă ca s'î închine vre o mănăstire la prea sfântulî scaunî alî Alecsandriei, şi socotindî că, de vreme ce mănăstirea Hangulî 'şi-au scosî acele două sate, închinând'o la acelî Patriaşescî scaunî, va putea s'î fie de folosî, s'au sfătuitî cu Arhierii şi cu boierii ţerei, şi cu sfatulî tuturorî au închinatî acea sfântă mănăstire Hangulî, cu tôte veniturile şi moşiile ei, prea sfântulî scaunî alî Alecsandriei; şi au mersî de i-au sărutatî mâna sfinţiei seî Patriarhulî ânt'eu Mitropolitulî, după aceea Nicolai Vodă şi Episcopî, şi toţi boierii, rugându-se s'î primescă acestî puţinî darî şi din ţera Moldovei; care, cu bucurie au priimitî, şi i-au blagoslovitî şi au mulţumitî.

Macarî că se făgăduise Mustafa Paşa lui Nicolai Vodă, cându au trecutî pin Iaşi, cum că, mergëndu la Hotinî, îi va fi cu bine la tôte trebile lui, d'ăr nu s'au ținutî de cuvëntî; şi cum au mersî la Hotinî au începutî a'lî sup'era cu multe: nu numai că lua ômeni de ţeră, şi cu birî, şi i' făcea slobođiani, şi nu i' lăsa s'î dea ajutorî la nevoile ţerei, ce şi, dacă s'au făcutu primăvară, s'au nevoitî multî ca s'î se pe Nicolai Vodă la Hotinî; d'ără nimicu n'au pututî isprăvi, că i-au ventî poroncă de au trimisî numai salahori ca s'î lucrede la Hotinî, şi alţi ca s'î tragă şecile ce veniaî pe Prutî în susî cu zahere, şi care de căratî zahereaoa.

Dacă s'au apropiatî Ali Paşa Vezirî Azemulî de Moreea, la létî 7223, în luna lui Iunie, îndată, foră de nici o împedecare, au intratî într'ânsa cu tôte oştile; şi mergëndu la cetatea ce se chiamă Corinthos, au luat'o foră zăbavă; după aceea au luatî cetatea Anapoli, Mothoni, Monemvasia, şi într'o lună au supusî tôte Morea şi Agiamavra; şi, la Avgustî, au purcesî spre întôrcere; éra la Octomvrie în 24 au sositî la Odriiî, unde'lî aştepta Împ'eratulî. Éra la Octomvrie 25 au muritî şi Valideaoa, muma Împ'eratului, acolo la Odriiî, şi au trimisî de au îngropat'o la Tarigrad, la Uskiudar.

Venindî veste şi la Nicolai Vodă că s'au luatî şi s'au supusî Împăreţiei tôte Morea, au chiamatî căî Turci s'au întemplatî în Iaşi, şi le-au spusî de biruinţa ce au făcutu Măria sea Vezirulî cu oştile Împ'ărătesci; şi au făcutu şanlicî, dândî tunuri şi puşce, după obicei.

Mai naiute de venitulî vestei că s'au luatî Morea, fiindî Vezirulî pe drumî

mergându, au trimisă fermană la Paşa de Hotină ca să se ia totă ţinutul Hotinului de subită ascultarea domniei Moldovei, cu toţi oamenii ce au fost într'acelu ţinut, şi cu toate bucatele lor; care fermană mergându la Mustafa Paşa Seraskerulă, au scrisă la Nicolai Vodă ca să se orânduiescă doi boieri care voră sci rândulă bine, şi au dată şi Paşa doi Agi, ca să umblesă scrie totă ţinutul Hotinului de giură împregiură câte césuri este, şi de a curmedişulă câte, şi câte sălişti suntă cu oameni şi câte pustii, şi câte câţi oameni suntă la fiesce care sată, şi câte bucate au, că aşa'i venise poroncă şi Paşii de la Vezirulă. Şi au rânduită Nicolai Vodă boieri de cari şciau bine rondulă Hotinului, şi a umbla cu Agii, şi au făcută după poronca stăpâniloră; şi s'au păgubită dintr'acelu ană ţera Moldovii de acelu minunată ţinută ală Hotinului, şi au lipsită şi părcălabă şi căpitană de acolo. Că, de cândă se luase cetatea, până atunce era şi părcălabă la Hotină, trimisă de Nicolai Vodă, şi căpitană mare, şi căpitană mică; érá dacă au luată ţinutulă, s'au rădicată toţi. Numai vama rămăsese puţină vreme, până s'au întorsă Vezirulă de la Morea; şi atuncea au scrisă Mustafa Paşa la Pórta Împărătescă cumă că nu se cade să ia domnia Moldovei vama de la cari mergă la Hotină din ţera turcescă şi din ţera Leşescă cu negoţi, nici de la cari trecă pe la Hotină în ţera Leşescă; şiera să se dea fermană de la Împărăţie, pe voia Paşii, şi s'ară fi făcută mari pagubi în vama ţerei, că s'ară fi făcută toţi neguţitorii că mergă la Hotină, şi ară fi trecută pe la Hotină. Numai, au scrisă Nicolai Vodă la fratele Măriei séle, şi la Kihaele de au grăită şi s'au mai deosebită lucrulă, numai cari trecă la Zvancea să nu dea, şi cari mergă de la Chilia şi de la Smilă la Hotină, acia să nu dea vamă. Şi aşa s'au luată şi vama Hotinului, şi s'au scăduţă şi dintr'acelu venită ce aveau Domni Moldovei din vamă.

Măcară că vedea Nicolai Vodă că ţera merge totă spre scădere, şi toate veniturile domniei se împuţinédă, déră vedéndă că şi scaunele Arhiereilor şi monăstirile, din întemplantările vremiloră au ajunsă la lipsă, ca să nu se scape de podoba şi infrumuseţarea loră, avéndă mare evlavie spre besericile lui Dumnezeu, iubindă buna cuviinţă casei Domnului, şi loculă sălăşluirei slavei lui, şi socotindă că şi cu câţi bani se iaă de la acele sfinte locaşuri, puţină folosă şi ajutoră va fi ţerei, au ertată dajdea Arhiereilor şi a tuturoră monăstiriloră, şi au făcută testamentă cu blestemuri mari, ca să nu mai scotă dajde pe Arhierei şi pe monăstiri, carele 'l-au iscălită şi sfinţia sea părintele Patriarhulă.

Într'aceea toamnă s'au ţinută Nicolai Vodă de cuvântă, precum şi la altele câte făgăduise, şi au scosă vădrăritulă, şi numai câte doi bani de vadră au rămasă; şi au dată Dumnezeu de au eşită totă aceea sumă câtă eşise şi în anulă celă trecută, cândă era de vadră patru bani.

În luna lui Octomvrie au purcesă din Iaşi şi Patriarhulă Alecsandriei, şi au mersă pe la Bălăteşci şi pe la Hangulă de au vedută Monăstirea ce i-au închinată Nicolai Vodă şi ţera, şi apoi au trecută în ţera Romăuescă, şi acolo cu mare laudă pomenia pre Nicolai Vodă, dicéndă că 'l-au căutată şi 'l-au miluită mai multă de câtă au avută nădejde.

Mergéndă Vezirulă la Udrişă, 'l-au primită Împăratulă cu mare cinste, şi i-au

făcută multe laude, câtă și la hătișerifurile ce au trimisă la Hanul și la alții, așa scriea de Vezirul: că numai câtă au mersă la Moreea și au căutat cu ochii asupra-i, fu biruită și supusă totă; și ședându la Udriș v'ro două săptămâni, au purcesă spre Țarigrad; și în luna lui Noemvrie au intrat în Țarigrad totodată cu alaiul Impăratului și Vezirului; dără numai câtă au intrat cu alaiul, dără n'au ședut în Țarigrad, ce afară, într'alte saraiuri despre Egipt, și corturile le-au întinsă la maldén; și au dată poroncă tuturor ca să fie gata, că de primăvară vor să oștască iar asupra Venețianilor, să meargă să supue și alte locuri a le Venețianilor, cum este Dalmația, și altele.

Eră dacă s'au plinită patru ani și trei luni din a doa domnie a lui Nicolai Vodă în Moldova, fiindă cursul anilor de la zidirea lumii 7224, Decemvrie 25 zile, în ziua Nascerei Domnului Iisus Hristos, au trimisă de la Pôrtă de au chemat pre Dimitraki Iuliano, Kapi-kihaeaoa lui Nicolai Vodă, și mergându la Vezirul au dis: «Etă Domnului tău lui Nicolai Vodă, i-au dată puternicul nostru Impărată domnia țerei Romănesc; deci, să meargă cu o zi mai înainte să stăpănescă Răeaoa și să fie nevoitoră la trebi.» Și l-au îmbrăcată cu caftan; și mergendu la gazdă dimpreună cu fratele lui Nicolai Vodă, cu Tergimanul, au scrisă cărți și le-au trimisă cu Mihalaki Aristarhul în cai de olacă la Nicolai Vodă, dimpreună cu Kapigilară-kihaiasi al Vezirului, ce l-au trimesă cu caftanul de domnie; carele, au sosită în Iași la Genare, 11 zile; și eșindu înaintea Nicolai Vodă cu totă boierimea și slujitorimea, au mersă la curtea domnască și au îmbrăcată în divan pre Nicolai Vodă cu caftanul de la Impărăție, și i-au cetită fermanul, întru carele scria Impăratul într'această chip: «De vreme ce ne slujesci cu dreptate și te poți tare pentru Răea, etă că te-amă miluită cu domnia țerei Romănesc». Și cetindu-se fermanul, au mersă toți de i-au sărutată pîla; și au începută a se găti Nicolai Vodă de drum, călă grăbia și Aga, carele venise ca să-lă purcedă, că așa scria și în ferman că să purcedă cu o zi mai înainte. Dără boierii arătau puțină grijă pentru gătirea lui Nicolai Vodă, și mai virtosă Lupul Vornicul, fiindă dif fire nemulțumitor, măcară că veduse multă bine și cinste de la Nicolai Vodă, și el și totă rudenia lui. A doa-zi, îndată au trimisă pre Constantin Ciuki Vel Comis, și pre Constantin Ramadan vâtavul de aproți înainte în țera Romănescă, și au scrisă cărți la boierii țerei, orânduind să fie Caimacam Mihai Cantacuzino biv vel Spătar, și Radul Goleșcul vel Logofet, și Șerban Bojorénul vel Vistă, scriindu-le să nu fie nici cu o îndoire și nici cu o malmire pentru venirea Măriei sêle, ci toți să aibă bucurie, și boierii și țera, că Măria seă vine cu gândul bun spre toți, și voră avea căutare și milă de la Măria seă, și altele.

Gătitu-s'au Nicolai Vodă în cinci zile, și au purcesă din Iași la Genare 16 zile, domnindă la a doua domnie în Moldova patru ani și trei luni, apărându țera de multe rele, făcându multe bunătăți, și multe obiceiuri proște rădicându; că într'această domnie a lui Nicolai Vodă s'au rădicat să nu dea dejmărită mănăstirilor, boierii, și mazilii; s'au rădicată pogonăritul viilor; s'au rădicată dajdea preuților, mai pe urmă și Arhierilor și tuturor mănăstirilor; s'au rădicată două bani dju vâdrărită; giupănesele sêrace nu numai

nu daŭ nici unŭ banŭ, ce-aveau ŝi argaŝi în scutélă; boŝerii aveau cînste ŝi trecere, ŝi'ŝi isprăvîau trebile singuri de la Nicolai Vodă, érá nu prin alŝii saŭ prin mite. Cînulŭ preuŝescŭ era cînstitŭ; slujitorii îŝi luaŭ mer-ticele ŝi lefile deplinŭ, ŝi pe sëraci nu'î cîlcaŭ nimenea, nici îŝi mîncău ca altă dată; ŝi alte bunătăŝi multe erau în țéră; cari, temêndu-se pămêntenii că viindŭ mutarea domniei lui Nicolai Vodă se vorŭ duce ŝi acele obiceiuri bune dimpreună cu Nicolai Vodă, aveau toŝi multă întristare, care s'aŭ ŝi vêdutŭ la începutŭ, că cum aŭ venitŭ Mihaï Vodă în scaunŭ, îndată aŭ pusŭ pe preuŝi sê dea la cai de ôste: érá cele alte ce s'aŭ lucratŭ ŝi se vorŭ lucra, se vorŭ scrie la a tria domnie a lui Mihaï Vodă, ŝi la alte domnii a Moldovei. Fôrte puŝintei din boŝeri erau cu părere bună de mutarea lui Nicolai Vodă din dom-nia Moldovei, acia numai cari sciau că răpiturile ŝi strâmbătăŝile nu placŭ lui Nicolai Vodă, érá ceilalŝi toŝi erau triŝti ŝi mîhniŝi fôrte.

Purcegêndŭ Nicolai Vodă din Iaŝi cu tótă slujitorimea ŝi boŝerimea, aŭ mersŭ cu toŝii pînă la unŭ locŭ; ŝi mergêndŭ boŝerii sê'ŝi îa ertăciune ŝi sê se în-tôrcă înapoi, le-aŭ ȑisŭ Nicolai Vodă sê rêmăe sênătoŝi, ŝi cum că arŭ vrea sê aibă prieteŝugŭ cu Mihaï Vodă, ŝi cum că poŝtesce binele ŝi bună starea țerei, ŝi multe învêțăturî le-aŭ ȑisŭ, ca sê fie toŝi uniŝi la unŭ gîndŭ ŝi în dragoste; ŝi de acolo mergea spre Focŝeni, pe Siretŭ; déră nu erau conacele gătite ŝi grijite bine, din socotela Caîmacamilorŭ lui Mihaï Vodă; pentru aceea nici aŭ orînduitŭ sê mERGă cu Nicolai Vodă pînă la margine vre unŭ boŝerŭ, doui, ce numai pe Adam Luca Sulgeriulŭ; ŝi fiindŭ sê agiungă în Focŝeni, în luna Ianuarie în 22 ȑile, i-aŭ eŝitŭ înainte, la gârlele Putnei, Vintilă vel că-pitanŭ de margine, cu tótă slujitorimea ŝi cu stêgurile cîte suntŭ pe margine, ŝi, la o movilă ce este cale de unŭ cêsŭ de la Focŝeni, i-aŭ eŝitŭ înainte bo-ŝerii ŝi slujitorii cari venise din Bucuresci, Pătraŝco Brezoénulŭ vel Vornicŭ, i Grigorie Bălénulŭ biv vel Vornicŭ, i Radulŭ Dudesculŭ vel Spătarŭ, i Radulŭ sîn Hrizei Vistierulŭ, vel Vornicŭ la Têrgoveŝte, ŝi alŝi boŝeri; ŝi tocmindu-se alaŝulŭ de acolo din locŭ, aŭ intratŭ într'aceeaŝi ȑi în têrgŭ în Focŝeni, ŝi cu mare pompă ŝi mulŝime de ômenî; ŝi mergêndŭ ântêŝŭ la biserică la mônăs-țirea Focŝenilorŭ, dupê aceea aŭ mersŭ în gazdă la casele căpitănesci.

Cade-sê sê pomenimŭ ŝi cine aŭ fostŭ boŝeri mari la acéstă a doua dom-nie a lui Nicolai Vodă din Moldova, pînă când i s'aŭ datŭ domnia țerei Ro-mănesci.

Lôgofêtu mare făcuse pe Nicolai Costinŭ, pe acelŭ vestitŭ carele era ŝi din pă-rinŝi blagorodnicŭ ŝi învêtatŭ, feciorulŭ lui Mironŭ Costinŭ, ŝi dintru sine cu a-devêrat împodobitŭ cu învêțătură, ŝi'lŭ avea Nicolai Vodă întru deosebită dragoste ŝi socotinŝă; érá dupê ce aŭ trecutŭ unŭ anŭ, în luna lui Septevrie, mergêndŭ la țéră pentru plimbare ŝi pentru cercetarea moŝiilorŭ ŝi a bucatelorŭ lui, ŝi bolnăvindŭ-se puŝine ȑile, cu pocăinŝă, ŝi precum se cade unui bunŭ creŝtinŭ aŭ plătitŭ datoria cea obŝtêscă. Totŭ întru aceeaŝi vreme bolnăvindŭ-se ŝi Ni-colai Vodă greŭ; ŝi numai puŝinŭ de câtŭ rudeniile lui, i-aŭ părutŭ rêŝŭ lui Nicolai Vodă de mórtea acelui boŝerŭ, ŝi aŭ arătatŭ deosebită milă casii lui; ŝi nelăsêndŭ cuconî rêposatulŭ Nicolai, cu multă nevoinŝă pentru pomenirea lui, aŭ pusŭ de aŭ scrisi istoriile țerei Moldovii, care le sôsesese cu ostenêla lui

și în locul lui a pus Logofetă mare pe Antiohie Jora, carele și altă dată a statut Logofetă mare, și Hatmană; dăra și acesta nici două ani deplină n'a fost în boierie, că slăbise foarte rău din toate, nu atăta din bătrânețe, cât din bălă. Pentru aceea, singur de bună voia sa întrând la Nicolai Vodă, s'a rugat să lă erte și să facă pe altul în locul lui.

Vornic mare de țera de jos a pus pe Gavrilă Miclesculă biv Vornic, dăra după un an, eșind din închisorea Varnii Lupulă Costaki, și viind în țera, de bună voie a lăsat Vornicia Miclesculă, și s'a dat Lupului; dăra nici de la Miclesculă n'a lipsit cinstea cea de nteț, nici socotința, nici scutela, ce toate le avea până când a lăsat Logofetă Antiohie Jora, după cum s'a pomenit mai sus, și atunci l'a făcut pre dănsul Logofetă mare.

Vornic mare de țera de sus a pus pe Ilie Catargiulă biv vel Vistier, de vreme ce acelă boier, măcar că greșise în domnia de nteț lui Nicolai Vodă, pribegind în țera Ungurască, dăra la a doua domnie foră de nici o învoire i-a eșit întru întimpinare la Tecuci, și a cerșut ertăciune, și pe lingă ertăciune a luat și Vornicia cea mare.

Hatmană a pus pe Ión Buhușă biv vel Logofetă, a căruia cea deosebită bunătate era, că nu s'a aflat la amestecăturile Moskalilor.

Postelnic mare a pus pe Dimitrakie Ramadană.

Spatară mare a pus pe Ión Palade.

Bană a pus pe Ión Balșă biv vel Paharnic.

Paharnic mare a pus pe Georgie Apostolă, dăra aprăpe de sfârșitul anului ală treile fiind venit în țera și Iordaki Rosetă Vorniculă, așijderea și frate-său Manolaki Rosetă Vorniculă, și dobândind amândoi multă dragoste și socotință de la Nicolai Vodă, ca și ceilalți boieri, ca să nu fie de tot ne-părtașită de cinstea curții și casa lui Iordaki Vorniculă, a pus paharnic mare pe fiulă său Constantină, ăra pe Gheorghită l-a mângălat dându-i în sémă căpitănia Codrului.

Visternic mare a pus pe Grigorie Jora.

N'a rămasă neschimbată acastă orânduélă a boierilor, până când a venit mutarea domniei lui Nicolae Vodă, ce s'a mai prefăcut; că, murind și Buhușă Hatmanulă, a pus Hatmană pe Miclesculă, și Logofetă mare pe Ilie Catargiulă, și vornic mare pe Ión Balșă; murind și Grigorie vel Visternic Jora, a pus Visternic pe Darie Donici, care a fost Sărdar.

Sfârșitul domniei a doua a lui Nicolai Mavrocordată Vodă, scrisă de

ACSINTI URICARUL

LETOPISETULU ȚEREI MOLDOVEI

DE LA DABIJA V.V. PÂNĂ LA DOMNIA LUI IÓN MAVROCORDAT V.V.

(1662 — 1743)

Cuprinđendũ o sémă de cuvinte pentru Domnĩ și pentru țéră ce nu se
află în letopisețele Costinesciloră.

DE

IÓN NECULCE

BIV VEL VORNICŪ DE ȚERA DE SUSŪ

PRECUVENTARE.*

Acestă pământă a Moldovei n'au fostă aşedatŭ de de multŭ de ómenŭ, s'e fie fostŭ trăitŭ într'ensulŭ cu pace; ce, în câte-va rîndurŭ, au fostŭ şi pustiŭ. Decŭ, pentru aceea, nu se află letopiseŭe scrise de pământenŭ vechŭ. Ce, de la ó vreme, de la descălecatulŭ lui Dragoş Vodă, târşiiŭ s'au apucatŭ Ureki Vorniculŭ de au scrisŭ din istoriile a douŭ istoriciŭ Leşescŭ, şi 'l-au scrisŭ până la domnia lui Aron Vodă.

Apoi au mai făcutŭ, după Ureki Vorniculŭ, şi unŭ Simionŭ Dascalŭ, şi unŭ Misailŭ Călugărulŭ, şi unŭ Evstrati Logofetulŭ, şi iar 'l-au scrisŭ, câtŭ au scrisŭ Ureki Vorniculŭ, până la Aron Vodă. Numaŭ acestŭ, póte fi, au fostŭ ómenŭ neînvęŭŭŭ, de n'au cetitŭ bine la istoriŭ, că au defăŭmatŭ pre Moldovenŭ, scriindŭ că suntŭ din talharŭ; pentru acęsta, dęră, nimene din scrisorile lorŭ, nici cele ce arŭ fi fostŭ ade-vęrate, auđite, sau vęđute, a lorŭ nu le potŭ ómeniŭ a credere. Éră pre urma acestora, s'au apucatŭ dumnélui Mironŭ Costinŭ vel Logofetŭ, de au făcutŭ unŭ letopiseŭŭ, şi câtŭ n'au pututŭ istovi Mironŭ Logofetulŭ, 'l-au istovitŭ fiuŭ şeu Nicolai Costinŭ, biv vel Logofetŭ; 'l-au scrisŭ din începutulŭ lumeŭ, arătândŭ cine au trăitŭ pre acestŭ pământŭ, cu măr-turŭi a istoriciŭ streinŭ, şi 'l-au scrisŭ până la Dragoş Vodă; şi de la Dragoş Vodă 'l-au scrisŭ de pe isvodulŭ lui Ureki Vorniculŭ, până la Aron Vodă; însă, multŭ 'l-au mai împodobitŭ mai frumosŭ şi Mironŭ Logofetulŭ, şi fiuŭ-sęu Nicolai Costinŭ. Éră mai înainte, până la Dabija Vodă, s'au mai scrisŭ de Mironŭ Logofetulŭ. Éră mai de parte nu se găsescŭe scrisŭ; póte fi, de orŭ fi şi scrise mai nainte de Nicolai Logofetulŭ, dęră orŭ fi, póte, tănuite, şi până ácum la ivală n'au eşitŭ.

Éră de la Dabija Vodă înainte, îndemnatŭ'amŭ şi eu, Ión Neculce, biv vel Vornicŭ de ŭera de susŭ, a scriere întrŭ pomenirea Domnilorŭ; însă, până la Duca Vodă celŭ bętránŭ, 'l-amŭ scrisŭ de pe nisce is-vóde ce amŭ aflatŭ la uniŭ şi alŭiŭ, şi din auđitele celorŭ bętránŭ boŭerŭ; érá de la Duca Vodă celŭ bętránŭ înainte, până unde s-a vede la dom-nia lui Ión Vodă Mavrocordatŭ, nici de pre unŭ isvodŭ a nimerŭi, ce,

* Ortografia păđită de Ion Neculce în cronică sa este întocma aceea a lui Nicolai Costin, contimpureanulŭ seu; numai cu atăta deosebire că în multe rîndurŭ în locŭ de ş elŭ se stujescŭe de s; acęsta arŭ denota ó meteahnă în pronunŭiaŭiunea autorulŭ.

amă scrisă singură dintru a mea sciință, câte s'au tēplatū de au fostū în viața mea. Nu'mi au mai trebuitū istoricū străinū sē cetescū și sē scriū, că au fostū scrise în inima mea. Decī, vē poftescū, cetitorilorū, pre unde arū fi greșitū condeiulū meū, sē priimiți; sē nu gāndiți că dōră, pe voiea cui-va, sau în pisma cui-va, ce, precum s'au tēplatū, cu adevērū s'au scrisū; dōrū niscaī velēturi a anilorū de s'orū fi greșitū, érá cele-alte intru adevērū s'au scrisū.

Maī socotit'amū și din letopisețulū lui Evstratie Logofētulū, și a lui Simion Dascalulū, și a lui Misailū Călugărulū nisce cuvinte câte-va, de nu le-amū lăsatū sē nu le scriū, ce le-amū scrisū, macarū că dumnélui Mironū Logofētulū și cu Nicolaī fiiū-sēū, nu le-au scrisū, și'i ocăresce; și se cade sē'i ocărăscă, unde face că suntū Moldovenii din talharī; bine face că'i ocăresce, și dice că suntū basne. Érá pentru Dumbrava Roșie, cum că au arat'o Bogdan Vodă cu Leșiī, Miron Logofētulū au lăsatū de n'au scrisū; déră aceea dicū sē nu fie basnă; pentru némulū Movilescilorū, și cum li s'au numitū acestū nume, dintru Stefan Vodă, celū bunū Mogila, érū nu'ī basnă; și altele multe, n'orū fi sciutū istoriciī ca sē le pomenéscă tóte. Decī, o sémă de istoriī, maī alesū, și noi nu le-amū lăsatū sē nu le scrimū; însă, nu le-amū scrisū la rōndulū lorū, ce s'au pusū de o parte; înainte domniei Dabijeī Vodă s'au scrisū; ce cine va vrea sē le crédă, bine va fi, érá cine nu le va crede, éráși bine va fi, cine cum îi va fi voia așa va face. Că mulți istoriciī străini de alte țeri, nu le sciū tóte câte se facū într'altū pământū; totū maī bine sciū cei de locū, de câtū cei străini. Inse, ce se face în viața lorū, érá nu îndelungate vremi; érá istoriile cele vechi maī bine le sciū istoriciī, că le-au scrise, érá nu auđite.

Decī, fraților cetitorilorū, cu câtū vē veți îndemna a cetire pre acestū letopisețū maī multū, cu atăta veți sci a vē ferire de primejdiī și veți fi maī învęțați a dare răspunsuri la sfaturī, ori de taină, ori de oștire, ori de voróve, la Domni și la noróde de cinste.

IÓN NECULCE

biv vel Vorniciū.

O SĂMĂ DE CUVINTE

Ce suntă auđite din omŭ în omŭ, de ómenŭ vechŭ și bătrânŭ, și în letopisefele nu suntă scrise; ce s'au scrisŭ aice după domnia lui Ștefanușă Vodă, înainte domniei Dabijeŭ Vodă.

1. Ștefanŭ Vodă celŭ bunŭ, luândŭ domnia Moldovei, și viindŭ Turcii în ȕilele lui sŭ trecă în Moldova la Galați, i-au bătutŭ fôrte rŭu pre Turci și au luatŭ și cetatea Albă și Kilia de la Turci; apoi, mai pe urmă, iar le-au luatŭ Turcii aceste două cetăți; și încâte-va rŭnduri s'au bătutŭ Ștefanŭ Vodă cu Turcii; érá cândŭ s'au bătutŭ la Rŭsboieni, atuncea s'au aședatŭ Turcii cu Ștefanŭ Vodă, și le-au datŭ hotarŭ și ollatŭ Bugéculŭ, și au făcutŭ pace; și Turcii, apoi, au adusŭ Tătari din Crimŭ și i-au aședatŭ în Bugécŭ, cariŭ staŭ și până astăđi, precum au aședatŭ și la Hotinŭ Lipcanŭ.

2. Ștefanŭ Vodă celŭ bunŭ multe rŭsbóie au bătutŭ; și așa se aude din ómenŭ vechŭ și bătrânŭ, că câte rŭsbóie au bătutŭ, atâte mŭnăstiri și biserici au făcutŭ.

3. Ștefanŭ Vodă celŭ bunŭ, cândŭ s'au apucatŭ sŭ facă mŭnăstirea Putna, au trasŭ cu arculŭ Ștefanŭ Vodă dintr'unŭ vŭrvŭ de munte, ce este lŭngă mŭnăstire, și unde au agŭnsŭ săgéta acolo au făcutŭ pristolulŭ în oltarŭ, și este multŭ locŭ de unde au trasŭ până în mŭnăstire. Pus-au și pre triŭ boferinași de au trasŭ, pre vátavulŭ de copil și pre doi copil din casă; decŭ, unde au căđutŭ săgéta vátavului de copil, au făcutŭ pórtă; érá unde au căđutŭ săgéta unui copilŭ din casă, au făcutŭ clopotnița; érá unŭ copilŭ din casă ȕicŭ sŭ fi întrecutŭ pe Ștefanŭ Vodă și s'ŭ fi căđutŭ săgéta într'unŭ delușelŭ ce se chŭmă Sionŭ, ce este lŭngă mŭnăstire, și este semnŭ unŭ stălpŭ de pétără; și ȕicŭ s'ŭ fie tălatŭ capulŭ acolo; déră întru adevérŭ nu se scie; numai ómenŭ așa povestescŭ. Fost-au și bisericuță de lemnŭ întru acelŭ delușelŭ, și s'au rŭsipitŭ, fiindŭ de lemnŭ. Și așa au fostŭ făcutŭ mŭnăstirea de frumósă, totŭ cu aurŭ poliită; zugrăvéla, mai multŭ aurŭ de câtŭ zugrăvéla, și pre dinăuntru și pre din-afară, și acóperită cu plumbŭ. ȕicŭ călugării sŭ fi fostŭ făcutŭ și sfeșnicele cele mari și cele mici, și policandru, și hora, totŭ prinse de argintŭ, și pe urmă sŭ le fi luatŭ unŭ domnŭ și sŭ fi făcutŭ altele de spije, care le amŭ apucatŭ și noi; érá stricându-se unŭ clopotŭ mare la mŭnăstire, și făcëndŭ călugării clopotulŭ a doua-óră, au pusŭ aceste tóte, ce scriŭ mai susŭ, în clopotŭ ca sŭ fie mai mare.

Lăsat-au Ștefanŭ Vodă celŭ bunŭ la mŭnăstirea Putna, după mórtea lui, arculŭ lui și unŭ păharŭ, ce vorbeau călugării la mŭnăstire că este de iaspisŭ, ce era în chipulŭ marmurei albe și a farfuriei, ca sŭ fie întru pomenire la sfânta mŭnăstire; și arculŭ l-au fostŭ trăgëndŭ cu vŭrtejŭ. La vremea lui Constantinŭ Cantemirŭ Vodă, fiindŭ rŭscólă, au venitŭ nisce Căzacŭ cu Leși și Mól-

doveni Joimiri, vrîndu ca să jecuască ce aru găsi în mănăstire. Deci, fiindu unu turnu cu bună tărie, nu puteau să jecuască; deci, au ăisă călugărilor să dea turnul, că nu voru lua a mănăstirei nimică. Era călugării necredîndu, nu vroia să dea turnul; era acei Căzaci, cu Leși, și cu Moldoveni, îndată au aprinsu mănăstirea; era călugării, vedîndu că aprindu mănăstirea, îndată au datu turnul. Atunce, îndată, avîndu pușce de apă acei Căzaci, Leși și Moldoveni, au stinsu focul. Deci, atunce au jecuitu totu din turnu ce au fostu a boieri și a neguțitori; era a mănăstirei nu au luat u nimică, fôră numai arculu lui Stefanu Vodă. Era păharul au fostu până la a tria domnie a lui Mihai Racovița Vodă, și scoțîndu-lu din turnu unu Egumen, pre anume Misailu Chisălița, și vrîndu să se fîlăscă, au bîutu la masă cu acestu păharu a lui Stefanu Vodă, cu nisce slugi boieresci ce erau zlotași; și bîndu multu cu acel u păharu, s'au îmbătat u, și fiindu beți au stricat u unu lucru scumpu domnescu și de minune ca acela.

4. Stefanu Vodă cel u bun u bătîndu-lu Turci la Răsboieni, au mersu să intre în cetatea Némțului; și fiindu mumă-sa în cetate, nu 'l-au lăsat u să intre, și i-au ăisă că: *paserea în cuibul sîu pîere*. Ce, se se ducă în susu să strîngă ôste, că isbînda va fi a lui; și așa, pe cuvîntul u mîne-sa, s'au dusu în susu și au strînsu ôste.

Era Impăratul u Turcescu au venit u cu totă puterea lui la cetatea Némțului, și au suitu pușcele deasupra unui munte, despre Moldova, și au început u a bate cetatea Némțului fôrte tare. Era pre acea vreme era unu Némțu închis u în cetate; și vedîndu că bat u cetatea, au ăisă pădîtorilor u să spuie mumei lui Stefanu Vodă să'lu slobodă de la închisore și temnița pre dînsul, că el u va mîntui cetatea de acelu rău. Deci, slobodîndu-lu pre acelu Némțu de la închisore, s'au și apucat u acelu Némțu de au îndreptat u pușcele din cetate asupra Turcilor unde sta u acolo în munte, de avea nevoie cetatea, și au și lovit u în gura unei pușce Turcesci de au sfărîmat-o; și au început u a bate în corturile Turcilor; cât u și boldul u de la cortul u Impăratul u 'l-au sfărîmat u; deci, nu au mai putut u sta Turci într'acelu vîrfu de munte, de unde avea cetatea nevoie, ce, numai le-au căutat u a se dare în lături de la acelu loc.

Era Stefanu Vodă, mergîndu de la cetatea Némțului în susu pre Moldova, au mersu pe la Voronețu, unde trăia unu părinte sehastru, pre anume Daniil u, și bătîndu Stefanu Vodă în ușa sehastrului să'î descue, au răspunsu sehastrul u să aștepte Stefanu Vodă afară pînă 'și-a isprăvi ruga; și după ce 'și-au isprăvit u sehastrul u ruga, 'l-au chemat u în chilie pre Stefanu Vodă, și s'au ispoedit u Stefanu Vodă la dînsul; și au întreat u Stefanu Vodă pre sehastru: ce va mai face, că nu pôte să se mai bată cu Turci. Inchina-va țera la Turci au ba? Era sehastrul u au ăisă să nu o închine, că răsboiul este a lui, numai după ce va isbîndi, să facă o mănăstire acolo, în numele sfîntului Gheorghie, să fie hramul u bisericii. Deci au și purcesu Stefanu Vodă în susu, pe la Cernăuți și pre la Hotin u, și au strînsu ôste fel u de fel u de ômeni și au purcesu în glosu. Era Turci, înțelegîndu că va să vie Stefanu Vodă cu ôste în glosu, au lăsat u și el cetatea Némțului de a o mai bate, și au început u a fugire spre

Dunăre; érá Stefanu Vodă au începutu a gonire în urmă și a'i batere până i-au trecut de Dunăre. Și întorcându-se înapoi Stefanu Vodă, s'au apucat de au făcut mănăstirea Voronețului, și au pus hramul bisericii sfântului Gheorghe.

5. Stefanu Vodă cel bun cându s'au bătut cu Hroitu Ungurulă, precum dicu unii la Cașină, érá letopiseșul scrie că s'au bătut la Șkee, pe Siret, au fost căduți calul cu Stefanu Vodă în război; érá un Purice aprodul i-au dat calul lui; și nu putea în grabă încăleca Stefanu Vodă, fiind om mic. Și au disu Purice aprodul: «Dómne, eu mă voi face o moviliță, și vin'o de te sue pe mine și încălecă!» Și s'au suit pre dânsul Stefanu Vodă și au încălecat pre cal; și au disu atuncea Stefanu Vodă: «Sărace Purice, de oi scapi eu, și tu atuncea 'i-ei schimba numele, din Purice Movilă». Și au dat Dumnezeu și au scăpat amândoi; și l-au și făcut boier, armaș mare, pre Purice, și dintru acel Purice aprodul s'au tras némul Movileșilor, de au ajuns de au fost și Domni dintru acel nem. Déră și aprozii, atuncea, nu erau din ómeni proști, cum suntu acum, ce, erau totu feciori de boieri, și portul lor era: îmbrăcați cu șarvanele cu cabanițe. Așa trebue și acum să se afle slugi să slujescă stăpênului, și stăpênul să miluască pre slugă așa.

6. Cându a' aședat pace Stefanu Vodă cel bun cu Leși, fiind Ión Tăutul Logofet mare, l-au trimis sol la Leși, și au dăruit Craiul Leșesc. Tăutul aceste sate la margine: Câmpul-Lung Rusesc, Putila, Răstócele, Vijnița, Ispasul, Miliea, Vilavcea, Carapciul, Zamostia, Vascăuți, Voloca. Tóte aceste le-au dăruit Craiul Leșesc Tăutul Logofetului, și au pus hotar apa Cîrimuşul, întru o Duminică dimineță.

7. Stefanu Vodă cel bun, vrându să mergă la biserică într'o Duminică dimineță la Liturgie, în tégă în Vaslui, și eșind în polimar la curțile domnesci ce erau făcute de dânsul, au audit un glas mare de om, strigându să aducă boii la plug. Și mirându-se ce om este acela că ară duminica, îndată au trimis în tóte părțile ca se'l găsească pre acel om se'l aducă la dânsul; și l-au aflat pre om în sus, pre apa Vasluiului, cale de patru césuri, arându la o movilă ce se chiamă acum movila lui Purcel; că pe acel om încă îl chiama Purcel. Și ducându-l pre acel om la Stefanu Vodă, l-au întrebat Stefanu Vodă, el a strigat așa tare, și pentru ce ară duminica? El a disu, că a strigat el să aducă boii la plug, și ară Duminica, că este om sêrac, și într'alte zile n'a vrut frate sêu să deie plugul, și acum Duminica i-au dat. Deci Stefanu Vodă a luat plugul fratelui celui bogat și l-au dat fratelui celui sêrac să fie a lui.

8. Stefanu Vodă cel bun și cu fiul sêu Bogdanu Vodă de multe ori au avut război cu Leși; și multe robii au făcut în țera Leșescă, cât a pus pe Leși în plug de au și ară cu dênșii, de au sêmănat ghindă, de au făcut dumbrăvi, pentru pomenire ca să nu se mai acolisască de Moldova: Dumbrava Roșie la Botoșeni, și Dumbrava Roșie la Cotnar, și Dumbrava Roșie mai gîs de Roman; și Leși încă nu tăgăduesc, că scrie și în chronica lor. Numai mă mir de Mironu Logofet cum a acoperit acestu lucru de nu l-au scris. Și așa vorbesc ómenii că, când a fost arându cu dênșii, cu Leși, i-au fost împungându cu strămurările ca pre boi, să tragă; érá ei se rugau

să nu'î împungă, ce s'î bată cu biciușcele; érá cândú îi băteau cu biciușcele, ei se rugau s'î împungă.

9. Cândú au muritú Stefanú Vodă celú bunú, au lăsatú cuvéntú fiului său, lui Bogdanú Vodă, să închine țera la Turci, érá nu la alte némuri; căci némulú Turcilorú suntú mai înțelepți și mai puternici, că elú nu o va putea ține țera cu sabia ca dănsulú.

10. După ce au luatú Bogdanú Vodă domniea, au și trimisú pre Tăutulú Logofetulú solú la Turci. Când au închinatú țera la Turci, așa vorbescú ómenii, că 'l-au pusú Vezirulú de au ședutú înaintea Vezirului pre măcatú, și n'au fostú avéndú mestii la nádragi, că trăgéndu'î ciobotele numai cu colțunii au fostú încălțatú, și dándu'î ~~care~~ nu sciea cum o va bea; și au începutú a închinare, să trăescú Impératulú și Vezirulú; și închinándú, au sorbitú felegénulú ca altă băutură.

11. Cândú au pusú țera ántéiú Domnú pre Petru Vodă Rareșú, elú nu era acasă, ce se tēmplase cu măjile lui la Galați, la pesce; și au trimisú boierii și Mitropolitulú haíne scumpe domnesci și caretă domnēscă, cu slujitorii, unde l'arú întimpina s'élú aducă mai îngrabă la scaunú s'élú pute Domnú. Deci, elú întorcéndu-se de la Galați, au fostú agiunsú la Docolina de au masú acolo, cu dece care câte cu șese boi carulú, pline de pesce. Și peste nópte au visatú unú visú, precum délulú celú de ceea parte de Bêrladú și délulú celú dincóce era de aurú cu dumbrávi cu totulú, și totú sáltaú, giucaú, și se plecaú, se închinaú lui Rareșú; și deșceptándu-se din somnú diminēța au spusú visulú argațilorú s'ei celorú ce erau la care. Érá argații au đisú: «bunú visú ai visatú, giupáne; că cum omú sosi la Iași și la Sucévă, cum omú vinde pescele totú.» Și au și ingiugatú carele diminēța, și au purcesú Petru Vodă înaintea carelorú; și cândú s'au pogoritú în vadulú Docolinei, 'l au și întâmpinatú glóta, și au începutú a i se închina; și 'l au îmbrăcatú cu haíne domnesci. Érá elú s'au zîmbitú a ride, și au đisú că, «de multú áșeptamú eú una ca aceasta s'émí vie». Și cândú a' purcesú de acolo, argații lui i-au đisú: «déră noi ce omú face, Dómne, cu carele cu pescele». Érá elú au đisú: «să fie carele cu pesce cu boii, cu totú, a vóstre; și veniți după mine, să vă facú cărți de scutélă, să nu dați nimica în đilele mele.»

12. Petru Vodă Rareșú, fugéndú pin tērgú pin Pétră și gonindu'lú Petrenii, 'l-au fostú agiungéndú unú popă, și au trasú Petru Vodă înapoi în popă cu arculú și 'l-au lovitú cu ságéta în oblănculú șelei, și i-au đisú: «întórce-te, popo, înapoi, nu'ți lăsa liturgia nesfărșită.» Érá după ce au venitú Petru Vodă Domnú cu a doua domnie, au scosú ochii popii și Petrenilorú acelora ce 'l-au gonitú, și le-au făcutú și blestemú de afurisenie.

13. Petru Vodă Rareșú, când era închistú în cetatea Ciceului, în țera Ungurēscă, avea nevoie de Nemți și de Unguri; érá fiindú Dómna lui Sêrbóică, de némulú Despoțilorú, fata lui Despotú Craiú, au scrisú o carte sêrbēscă la Impératulú Turcescú și Vezirulú, cu rugăminte, și au slobođitú cartea pre o ferēstră glosú din cetate, și au învețatú pre o slugă a lorú Sêrbú ce avea, să se ducă cu cartea la Pórtă la Vezirulú. Și mergéndú sluga aceea la Pórtă, a

lui Petru Vodă, au scrisu Vezirulă la Unguri s'elă slobodă pre Petru Vodă, și după ce 'l-au slobodit s'au dusu la Pórtă.

Érá după ce s'au dusu Petru Vodă la Pórtă, așa vorbescú uómenii, că au grăitú Vezirulú Împératulú s'elú erte și s'elú puie i-ar Domnú în Moldova. Érá Împératulú au răspunsú că'i giuratú până nu va trece cu calulú preste densusú se nu'lú lase. Decí, Vezirulú au đisú, că'i prea lesne a plini Măria ta giurămintulú. Și 'l-au scosú la câmpú, și 'l-au culcatú la pământú, invălitú într'unú harariú, și 'l-au săritú Împératulú de trei orí cu calulú; érá alțií đicú că au ședutú suptú unú podú, și Împératulú au trecutú de trei orí pe podú. Decí 'l-au îmbrăcatú cu caftanú se fie iarăși Domnú în Moldova. Decí, cum au slujitú mai pre-urmă Turcilorú, scrie letopiseșulú.

14. Iliășú Vodă, feciorulú lui Petru Vodă, după ce s'au turcitú, đicú s'elú fie rămasú o fată creștină, după mórtea lui; și au luat'o unú Grecú mare, bogatú, vestitú la Pórtă, anume Scarlatú, carele și Sulgeria Împărătescă o ținea elú, și cine s'au născutú dintru acea fată, mai giosú arată la rōndulú s'eu.

15. Alecsandru Vodă Lăpușnéulú, fiindú Domnú, au făcutú mōnăstirea Slatina; și așa đicú ómenii, că trăindú unú sehastru acolo, și fiindú unú paltinú copaciú mare, unde este acum prestolulú în oltariú, vedea acelú sehastru, spre Duminici și spre alte đile mari, multe luminí întru acelú paltinú la vremea slujbei bisericeí. Și i s'au arătatú Maica Precista în visú, și i-au đisú se mērgă la Alecsandru Vodă s'elú đică se facă mōnăstire; și mergēndú sehastrulú la Alecsandru Vodă, s'au îndemnatú Alecsandru Vodă de sehastru de au făcutú mōnăstirea Slatina, întru acelú locú unde au fostú paltinulú; și au adusú și capulú sfântulú Grigorie Bogoslovú, de stă până astăđi la sfânta mōnăstire, la Slatina, ferecatú cu argintú și cu petre scumpe.

16. Începerea lui Despotú Vodă, cum au fostú de au agiunsú de au fostú Domnú. — Elú nu au fostú rudă lui Despotú celú mare; ce, au fostú slugă lu Despotú; și murindú Despotú, precum đicú unií, la Veneția, érá alțií đicú că au muritú la Róm, s'au sfătuitú cu cele slugí se đică că elú este nepotú lui Despotú, și se împartă el averea lui Despotú, și s'elú dele lui tóte scrisorile câte au avutú Despotú celú mare, și puținú din averea lui; érá ceea-altă avere au împărțit'o cele-lalte slugí. Și așa, mărturisindú către Venețiení că este nepotú lui Despotú celú mare, au cređutú Venețienii că este nepotú lui Despotú și n'au luatú nimicá din averile lui Despotú Venețienii, ce tótă averea lui Despotú celú mare au împărțit'o slugile. Érá Despotú, ce. au đisú că'i este nepotú, au luatú numai scrisorile și hrisovulú celú de la Carol Împératulú Nemțescú, și cu acele scrisori au făcutú meșterșugú de au fostú Domnú, precumú scrie letopiseșulú.

17. De la a doua domnie a lui Alecsandru Vodă Lăpușnéulú, au începutú Domnií a se așēda mai cu temeii în scaunú în Iași; și cândú au purcesú de la Pórtă cu a doua domnie, đicú s'elú fie invētatú Turcií se tale boierii, s'elú slăbescă; și, pe cuvēntulú Vezirulú, au tăiatú atáta mulțime de boieri. Și au trimisú și au alesú din curtení de țēră pre Racovițescí, și pre Sturzesceí, și pre Bălșescí, și pre alțií mulți.

18. Ieremia Vodă au fostú pusú multă avere la mōnăstire la Sucevița, în-

tr'unu beciu, subtă curțile domnesci; érá după mórtea lui, venit'aú Dómna cu ginerii ei din țera Leșescă și aú luatú acea avere tótă, de s'aú dusú cu dënşa de aú făcutú óste în țera Leșescă, și aú venitú în Moldova, care staú tainele și până astăđi deșarte unde aú fostú acea avere.

19. Cândú aú bătutú Turciú pre Gașparú Vodă la Țușora, întorcându-se Leșii înapoi, tăiat'aú unú Tătarú pre Jolcovski, Hatmanulú Leșescú, lúnga Movilău, precum scrie și letopiseșulú. Numai tătarulú nu 'l-aú sciutú că este Jolcovski Hatmanulú Leșescú; ce, după ce 'l-aú omoritú, aú găsitú césorniculú în sínú, de aurú cu diamanturí; și aflándú tătarulú că aú fostú Hatmanulú Leșescú, se fi ăisú tătarulú acela că nu trebuie se trăescă omulú în lume dacă nu va ave norocú, și se se fi giunghiatú singurú.

20. Avéndú Rađulú Vodă o fată din trupulú lui, ăicú se fi fugitú cu o slugă, eșindú pre o ferestră din curțele domnesci din cetatea Hărlăului, și s'aú ascunsú în codru; și aú făcutú Radulú Vodă năvodú de ómeni, și aú găsit'o la miđilóculú codrului, la fântâna ce se cbiamă fântâna Cerbului, lúnga podulú de lutú. Decí, pre slugă 'l-aú omoritú, i-aú tăiatú capulú; érá pre dënşa aú dat'o la călugărie și aú călugărit'o.

21. Radulú Vodă, făcéndú nuntă cu fiulú său Alecsandru Vodă, Domnulú Muntenescú, aú luatú pre fata lui Scarlatú celui bogatú de la Țarigradú, care se pomenesce într'altú rúndú mai susú că aú ținutú Scarlatú fata lui Iliășú Vodă celui turcitú; și, avéndú fata lui Scarlatú albașă pre unú ochiú, nu aú avutú viață bună cu Alecsandru Vodă; și aú trimisú Scarlatú fermanú Împărătescú de 'și-aú luatú fata de după Alecsandru Vodă, de aú dus'o la Țarigradú, și aú dat'o după unú gramaticí, anume Mavrocordatú; și acelú Mavrocordatú aú făcutú pre Alecsandru Ecsaporitulú, și Alecsandru Ecsaporitulú aú făcutú pre Nicolai Vodă, și Nicolai Vodă aú făcutú pre Constantinú Vodă, carele aú fostú Domnú aice la noi în Moldova, în aní de la zidirea lumei 7242, carele se trage de pre strămóșă-sa nénú din Domniú cei vechi Moldovenesci.

22. Barnovski Vodă mergéndú cu multă glótă din țéră la Pórtă, cu mulți boierí, și mazilí, și curtení și cu de cellalți mai prostí, și preuți, și cu călugări, și mergéndú pre drumú și poposindú, și ședéndú la masă, aú începutú a strănuta Barnovski Vodă desú și tare. Érá boierii, carií erau la masă cu Barnovski Vodă, i-aú ăisú, după obiceiú: *«sănătosú, Dómne, și pre voia Măriei téle.»* Érá pre urmă, vedéndú că totú strănută unú boierú se fi ăisú: *«viermí, Dómne;»* și cum i-aú ăisú vierní dómne, aú și tăcutú de strănutatú.

23. Cândú i-aú tăiatú capulú lui Barnovski Vodă, calulú lui aú și începutú a sări, câtú n'aú mai pututú s'élú ție Comisulú în mână, pe locú aú cădutú de aú muritú. Și vedéndú Turciú, multú s'aú miratú și aú ăisú: *«nevinovatú aú fostú acestú omú;»* și aú cunoscutú pre Barnovski Vodă Turciú că aú fostú dreptú, și s'aú căitú pentru că 'l-aú tăiatú, și s'aú giuratú ca se nu mai taie de acum Domnú de Moldova. Numai, letopiseșulú de acésta nu scrie nimică; érá ómenii așa vorbescú că aú apucatú unii dintru alții.

24. Vasile Vodă, după ce aú luatú domniea de la Țarigradú, s'aú rugatú Vezirulú, se lase țera de birú trei aní, și în alú treile anú se dee birulú țerei odată; și pre Turciú, pre carií arú avea datorie în țéră, s'él scótă, se nu

supere ómenii. Şi i-au făcutu pre voie Vezirulú; şi dupe ce au venitú elú în ţerá la scaunulú domniei, conteşu cu sobolí n'au îmbrăcatú trei aní, ce numai cu hulpí; şi pe şi numai o merţă de pâne se mânca, şi doi berbeci, şi o íalovíţá, la curtea domnescá. Cheltuélá puţinú; mai multú douí galbiní pe şi nu eşiáú; şi au făcutú cărţi de slobodie în tótá ţerá, şi nimică din ţerá nu au luatú până nu s'au plinitú trei aní; numai din desátiná şi din mortasipií, din goştiná şi din vamá, ce lua se chivernisia. Érá până în trei aní s'au umplutú ţerá de ómeni, şi au scosú atunce pre ţerá fumáritú, câte unú leú de casá, şi au plinitú atunce tustrele birurile de le-au trimisú la Pórtá, şi încă au rămasú şi lui Vasilie Vodá o mie de pungi de bani dobándá. Atunce au trimisú la Pórtá poclonú de au mulţámitú Impératulú, şi Vezirulú, şi altorú Turcí mari, blane de spinári de sobolí, pentru binele ce au făcutú de au aşceptatú ţerá; care, acestú darú, n'au fostú nici de unú folosú ţerei, cá au rămasú obiceiú de dá ţerá baraimláctú de atunce în cóce în toţi aní. De miratú lucru este, cá au fostú Domnú străinú, şi nu au fostú grabnicú la lăcomie.

25. Totú atunce, cândú au venitú Vasilie Vodá în scaunú, erau nisce Joimiri Moldoveni în ţerá Leşescá, şi prádaú în multe rúndurí ţerá acésta a Moldovei. Decí, Vasilie Vodá scriea la Leşi se poroncescá ómenilorú sei celorú de óste se nu strice ţerá Moldovei; érá Leşi se mántuiaú de către Vasilie Vodá, şi diceau cá nu suntú Leşi, ce suntú Moldoveni acei ce pradá. Ce Vaslie Vodá vedéndú cá'í dau acelu răspunsú de la Leşi, au alesú şi elú puţinţei Moldoveni de alí lui, şi au strigatú în lefe ómení de óste slujitorí, şi i-au pornitú a pradá în ţerá Leşescá. Decí, Moldoveni cei din ţerá Leşescá ce stricaú şi prádaú aice în ţerá, vedéndú áşa, au venitú toţi la Vasilie Vodá, de s'au închinatú, şi au începutú şi ei a pradá în ţerá Leşescá. Apoi Leşi, vedéndú áşa, au începutú a scrie bânátú la Vasilie Vodá; érá Vasilie Vodá răspundéndú; «cei ce pradá ţerá mea acei pradá şi ţerá vóstrá». Şi nu au ținutú aicea prea multú acea gálcévá, şi s'au aşedatú cu Leşi Vasilie Vodá; şi pre Joimirií aceia i-au aşedatú la margine slujitorí; numai pre douí trei, ce erau mai cápi-tenií, neaşedúndú'í, i-au omoritú, şi apoi s'au făcutú buná pace.

26. La domniea lui Vasilie Vodá rămăsese o Beizade a Radului Vodá, ténérú, şi au fostú avutú Radulú Vodá unú Turcú mare prietenú, la Pórtá, şi se ruga acelu Turcú Vezirulú totú-de-auna pentru acelu Beizade a Radului Vodá s'élú facá Domnú în Moldova, în loculú lui Vasilie Vodá. Şi poruncindú Vezirulú s'élú aducá s'élú facá Domnú în Moldova, în loculú lui Vasilie Vodá, au ăisú cá'í prea ténérú, dacá 'l-au vedútu Vezirulú, şi au ăisú Turculú s'e mai aşcepte vr'o doi trei aní, şi apoi 'l-a face Domnú la Moldova. Şi au trimisú pre acestú Turcú la Moldova Vezirulú cu o trébá şi se vadá şi pre Vasilie Vodá şi ţerá cum este. Érá Vasilie Vodá oblicise pentru acelu turcú cá'í este neprietenú, şi'í este stricatá domniea despre acelu turcú; şi au şi repeđitú la Galaţi, şi i-au ešitú mulţime de slujitorí înainte, şi la Bârladú, şi la Vasluiú, şi la Scántee, şi la Iaşi încă şi mai mulţi slujitorí; şi la drumú au poroncítú şi i-au ešitú mulţime de plugurí şi ţerá înainte de'í vedea turculú. Şi cum au sositú la gazdá în Iaşi, cum i-au trimesú Vasilie Vodá cincí mií de galbení de aurú; şi apoi, dupé ce s'au împreunatú cu Vasilie Vodá, poronca ce au a-

vutū acelū turcū îndată aū plinitū ; şi stândū la vorbă cu turculū Vasilie Vodă, aū spusū poveste cum că elū şcie că'i este domniea stricatā despre dēnsulū, şi i-aū dăruitū şi atunce la purcesū cincī miī de galbinī de aurū ; şi după ce aū purcesū turculū pe drumū, i-aū mai trimisū şi alte cincī miī de galbenī de aurū. Êră cândū aū aglunsū turculū la Tarigrad, i-aū mai datū alte cincī miī de galbenī de aurū, care s'aū făcutū preste totū două-şeci de miī de galbenī de aurū. Êră după ce aū mersū turculū la Vezirulū de s'aū împreunatū, întrebându-lū Vezirulū de Vasilie Vodă, aū începutū turculū a'ī dīce Vezirulū : «Bine aī nemeritū Măria ta de nu te-aī grăbitū sē'lū mazilescl pre acestū Domnū harnicū şi detrebā, şi putinclosū ; ca este mulţime de omēnī în ţera lui ; şi de 'l-aī fi mazilitū, s'arū fi făcutū mare greşelā, că are slujitorī mulţi şi ţerā cu putere mare, şi pōte s'arū fi hainitū şi arū fi venitū şi elū la o peire. Şi acmu elū şcie că vei Măria ta sē'lū mazilescl, şi sē puī Domnū pre feciorul Radului Vodă, şi este în grije. Deci, de vei socoti Măria ta, sē faci surgunū pre feciorulū Radului Vodă, sē audā Vasile Vodă, şi atunce îi va eşi grija.» Deci, Vezirulū îndată aū poroncītū de 'l-aū făcutū surgunū, şi s'aū tēplatū de aī muritū feciorulū Radului Vodă în surgunie ; şi s'aū mântuitū Vasilie Vodă cu două-şeci de miī de galbenī de aurū şi aū rămasū în pace. Aşa ţinū Turcii prieteşugulū pentru voīa banilorū.

27. Vasilie Vodă, aprōpe de mazilie, aū greşitū lui Dumnedeşū, că i s'aū întunecatū mintea spre lācomie de aū stricatū mōnăstirea Putna, gāndindū că va găsi banī, şi n'aū găsitū. Şi s'aū apucatū sē o făcă de nou iarāşi precum aū fostū şi nu i-aū aglutatū Dumnedeşū sē o făcă, că aū zidit'o numai 'din temelie, din pāmētū până la ferestri, şi i-aū luatū Dumnedeşū domnia. Că s'aū sculatū Gheorghie Stefanū Logofētulū cu ōste asupra lui, şi 'l-aū scosū din domnie. Êră plumbulū cu carele aū fostū acoperitā mōnăstirea Putna 'l-aū luatū căzacīi lui Timuşū a ginerelū lui Vasilie Vodă, de 'l-aū dusū la cetate la Sucēva, de aū făcutū glonţurī de puşcă, sē aperse cetatea Sucevei despre Gheorghie Stefanū Vodă. Ce, sciū că aū apārat'o bine, că s'aū osinditū şi Timuşū, pentru prada şi jacurile ce aū făcutū pe la sfīnte mōnăstiri, şi 'şi-aū pusū şi elū capulū de glonţū, precum scrie letopiseşulū. Şi pre urmă aū gātītū mōnăstirea Putna Georgie Stefan Vodă, după ce aū luatū domnia, de este ziditā precum se vede acmu.

28. După se s'aū dusū Vasilie Vodă la Pōrtā, 'l-aū închisū Turcii în Edecule, şi'lū pīrlaū Domnulū Muntenescū şi Domnulū Moldovenescū, şi Rakotī Crafulū Ungurescū, şi statū tare asupra lui, sē'lū omōre Impērāţia, şi giuruīaū rei miī de pungi de banī. Êră Vasilie Vodă îşi perduse tōtā nădejdea de viētā, şi 'şi-aū chīlmatū tōte slugile căte avea pre lūngā dēnsulū acolo la Edecule, şi 'saū împārţitū tōtā averea lorū, şi le-aū dīsū : «le a peri, sē fie averea aceea a lorū ; êră de nu va peri, sē i-o dee iarāşi înapoi» ; şi îşi aşcepta numai cēsulū sē vie sē'lū omōre». Êră atunce Vezirulū aū chīlmatū pre toţi Paşii ce erau la Pōrta Impērātēscā, şi aū sfātuitū cu dēnşii, şi le-aū spusū cum că dāruescū trei miī de pungi de banī ca sē'lū omōre pre Vasilie Vodă, şi toţi aū sfātuitū sē'lū omōre. Numai unulū dintre dēnşii aū dīsū că mulţi banī suntū ; dērā la o Impērāţie o lēfā nu aglūngū bine, şi nu suntū mulţi, şi acestū omū pōte fi este trebuitorū, de giuruescū ei atāte pungi de banī sē'lū

omóre, că acestu omu se cunósce că'i harnicu, și póte se vie o vreme se tre-buéscă și se slujéscă Impărăției, mai multu prețulu de câtu trei mi de pungi de baní, îndecitu de câtu giuruescú ei. Și grăindú acelú Pașa acelú cuvěntú, aú lăsatu toți după cuvěntulu lui, și 'l-aú ertatu Impărăția pre Vasilie Vodă, și 'l-aú slobođitu din Edecule. Și după aceea curěndú era sé'lú pue Domnú; érá n'aú zăbovitú și aú muritú.

29. Gheorghie Stefanú Vodă cândú era boierú; murindu-í giúpănésa, aú rě-masú văduvoiú; și tělnindú o giúpănésă séracă, frumósă, těněrá, anume Safta de némulú Boescilorú, aú těmpinat'o pe drumú mergěndú cu rădvanulú la Iași, și aú popritú rădvanulú cu sila, și s'aú suitú fōrá de voie în rădvanú, și aú întorsú rădvanulú ínapoi la casa lui. Și pre urmă aú priimitú și ea, și s'aú cununatu cu děnsulú, care aú agiunsú de aú fostú și Dómna.

30. Gheorghie Stefanú Vodă, cândú era Logofetú mare, aú fostú ședěndú o-dată în divanú cu tolagulú în gură; ér Iordaki Cantacuzino celú bětrěnú, vel Vis-těrnicu: «ce đicú în fluerú dumnéta, Logofete?» Érá elú aú rěspunsú: «đicú în fluerú se mi se cobóre caprele de la munte, și nu mai vinú.» Elú aú rěspunsú în pildă, și alții nu s'aú priceputú, că elú așcepta oștile Unguresci se vie de preste munte.

31. Gheorghie Stefanú Vodă, trecěndú cu óstea Ungurěscă prin Romanú se scó-tă pre Vasilie Vodă din domnie, érá unú bivolarú bětrěnú a lui aú eșitú în-ainte dintr'o crășmă, fiindú beatú, în miđfloculú těrgului, și aú ínceputú a ri-de și a bate în palme, și a đice: «dragulú badei Stefanú Vodă, mai bine îți șede în domnie, de câtú în boerie; așa se mi te porți!» Érá Stefan Vodă 'l-aú întrebatú: «ce ți'í voiea, măi?» Érá bivolarulú aú đisú: «o bute de vinú amú neguțatu, și nu amú baní se o plătescú, se béu pentru sănătatea Măriei tэле, și a oștei măriei tэле». Atunce Stefanú Vodă s'aú zimitú a ride, și aú đisú la șoltuzulú: «pasú se ți'o plătescú.» Și aú mersú de aú běutú butea cea de vinú tótă cu soțiile lui, cu cine aú fostú, și aú plătitú șoltuzulú butea de vinú.

32. Georgie Stefanú Vodă, după ce aú luatú pre Dómna lui Vasilie Vodă din Sucéva la mână Mú, și pre Stefăniță Vodă, pre fiulú seú, 'l-aú însemnatú la nasú puțintelú; și pre Dómna aú vrutu se'sí ridă de děnsa. Ce, Dómna lui Vasilie Vodă 'l-aú proboditú și aú ínceputú a'lú blěstema, și a'lú sudui, și a'í đice dulău fōrá de obrazú, cum nu se teme de Dumneđeň, că i-aú fostú dom-nulú seú stěpănú, și i-aú măncatu pita. Și așa i-aú datú pace și o aú trimisú la Bucúlesci de aú închis'o în curțile lui și i-aú luatú averea, și multă spaí-mă i-aú făcutú.

33. Georgie Stefanú Vodă după ce aú prinsú pe Toma Vorniculú Cantacuzino în Sucéva, 'l-aú îmbunatu până a aduce pre fratele seú Iordaki Cantacuzino din țé-ra Leșěscă, cu giurământú, de la Camenița; și apoi, prinđěndú pre aměndouí frații, i-aú închisú pre aměndouí frații, împreună cu Dómna lui Vasilie Vodă, la Bucúlesci, și acolo multă gróză le făcea, și umbla nóptea cu luntre pre apa Bistriței, de'í speriea că'í vorú rěsturna în Bistriță. Și le-aú luatú totú ce aú avutú, și sate, și haíne, și odóre, și bucate, și baní gata nouă-đeci de mií de galbiní de aurú Unguresci! Și aú trimisú pre armașulú celú mare, pre Hăbă-șesculú, sé'í omóre; ce, Hăbășesculú nu s'aú grăbitú cu mórte; și aú scrisú

În două rînduri Gheorghe Stefanu Vodă numai s'î omóre. Êră alu treile rîndu-scriindû Georgie Stefanu Vodă la armaşulû Hăbăşesculû numai s'î omóre, şi stîndû cărţile gata pre masă, întru acelû cêsû aû sositû. unû căpitanû din ţera Muntenescă, anume Uşurelulû, cu cărţi de la Constantinû Vodă Băsărabû, Domnû noû, poftindû cu scrisore pre Gheorghe Stefanu Vodă s'î slobodă pre a celî douî boieri sê nu'î omóre; êră de'î va omori, vorû strica prieteşugulû, şi sê fie gata de rêsboiû. Şi Georgie Stefanu Vodă nu scia nimică de mórtea lui Matei Vodă, că cum aû muritû Matei Vodă aû şi rădicatû Domnû pre Constantinû Vodă slujitorî, şi boieriî, şi ţera. Întru acelû cêsû aû cădutû cu rugă-minte Constantinû Postelniculû Cantacuzino, fratele Tomei Vornicului şi a lui Iordaki Visternicului, de aû scrisû Constantinû Vodă Băsărabû la Gheorghe Stefanu Vodă, precum s'aû pomenitû mai susû. Şi căpitanulû acela ce aû venitû cu cărţile într'o ăi şi într'o nôpte din Bucuresci de aû agîunsû în Iaşi, i-aû pusû Munteniî nume de atunce *Uşurelulû*; carele, după aceea, multă milă aû avutû de la Cantacuzinesci; şi aşa, cu acéstă tâmplare, i-aû ertatû Gheorghe Stefanu Vodă pre aceştî doi boieri, şi le-aû datû moşiile înapoi; êră altă nimică nu le-aû datû ce le luasê.

34. Gheorghe Stefan Vodă, după ce s'aû dusû în ţera Ungurêscă, umblat'aû pin multe părţi de locû ca s'î dee ôste pe la Nemţi, pe la Leşi, pe la Moskû, pe la Şveđi, şi aû dăruitû Impêratulû Moskicescû o cruce ferecată cu aurû şi cu petre scumpe, de patru sute de pungî de banî, ca s'î dee ôste sê vie în Moldova; şi totû 'l-aû purtatû cu vorôve şi nu i-aû mai datû ôste, până cê i s'aû tîmplatû de aû muritû acolo la Moskû, şi pe urmă i-aû adusû ôsele lui în Moldova în mônăstirea lui, la Caşinû, de 'l-aû îngropatû.

35. Êră pre Dómna lui Georgie Stefanu Vodă, pe Safta, ce o luasê cu sila, precum s'aû scrisû mai susû, o urisê Gheorghe Stefan Vodă, îmblîndû pin ţeri streîne, şi aû trimis'o în ţeră aice până a nu muri elû; şi elû 'şi-aû fostû luatû o slujnică ţiitóre, dintru acele ţeri streîne. Êră Dómna Safta aû trăitû aice în ţeră, cu multă vreme şi după mórtea lui Gheorghe Stefan Vodă.

36. Fost'aû luatû Iordaki Cantacuzino şi Toma fratele seû tôte moşiile Cîaurescilorû pentru acea pradă ce le-aû făcutû Gheorghe Stefan Vodă, cu dreptate şi cu giudecată; dêră mai pe urmă s'aû socotitû Toma Vorniculû şi cu frate-seû Iordaki Visterniculû, de voiea lorû, şi le-aû datû iar la némurile lui moşiile, la Cîauresci, sê le stêpănescă. Êră Racovişesciî, nu se scie din ce pricină, aû fostû luatû şi ei moşii de a Cîaurescilorû atunce, şi nu le-aû mai datû înapoi; carî moşii din némulû Racovişescilorû şi astăđi le ţinû de le stêpănescû, satulû Racovulû şi altele.

37. Ghica Vodă, de némulû lui fiindû Arbănaşû, copilû tînêrû, aû purcesû de la casa lui la Ţarigradû s'î găsescă unû stêpânû sê slujescă, şi cu dînsulû s'aû mai luatû unû copilû de Turcû, iar săracû, din satulû Kîupri; şi mergêndû amêndouiî din preună la Ţarigradû, multe vorbe bune aû vorbitû de vorû găsi pită, sê se caute unulû pre altulû. Şi aû ăisû Ghica Vodă: «tu escî Turcû, poţi sê agîungî sê fiî omû mare; şi ce mi'î face pre mine atunce?» Êră Turculû aû ăisû atunce: «de voiû fi eu omû mare, te voiû face de vei fi mai mare în Kîupri [giudecătôrû.» Şi mergêndû în Ţarigradû, s'aû despărţitû

unul de altul s'îşi caute stăpânii. Deci, copilul cel de Turcî au nemerită la unu Agă, ce era de curtea Împărătescă; şi au slujit aşă, din stăpân în stăpân, până au agiunsu de era Paşă; şi fiindu Paşă săracu, avea un prieten Musaipă Împărătescu, şi pre acea vreme se tēpla de era multe zurbale în Țarigradu de nu se mai putea aşeda Pōrta. Deci, Kiupruliulă au ăisă cătră acel prieten Musaipă de casa Împărătescă: «de m'arū pune pre mine Vezirū, eū aşu potoli zurbalele aceste.» Êră Împēratulū i se supārase cu zurbalele, şi se mira ce va fac, şi întreba sfatū şi pre unul şi pre altul; şi aflāndū vreme acelū Musaipă Împărătescu au spusū Împēratulū cā este unū Paşă săracū, şi elū dice s'elū puī Māria ta Vezirū, cā a potoli tōte gālceville aceste, pre carele ilū chīamā Kiupruliulū. Deci, Împēratulū îndatā 'l-au adusū, şi 'l-au pusū Vezirū; îndatā au şi pusū de au strigatū ōste, şi pre altā parte au începutū a tăia capetele celor vicleni, până i-au spēriatū, de au aşedatū tōte zurbalele; şi au rēmasū Vezirū lādatū la Turcî, precum s'au vēdūtū şi se vede şi până astāqī nēmūlū luī. Êră Ghica Vodă, intrāndū în Țarigradu, au nemeritū la Kapi-kihāile Moldovinescī de au slujitū; apoi au venitū la Moldova cu negușitorie; apoi la Vasilie Vodă totū de unū nēmū Arbānașū, şi vrēndū şi Dumneđeū, au agiunsū de au fostū Kapi-kihaie la Țarigradu, şi Vornicū mare aice în Moldova. Deci, tēplāndu-se atunce, la vremea luī Gheorghie Stefanū Vodă, de au fostū la Pōrtā cu alți boierī, Vezirulū vēđēndu'lū 'l-au şi cunoscutū cine este; êră Ghica Vodă nu'lū cunoscea pre Vezirulū. Deci, Vezirulū Kiupruliulū, au şi chīematū pe haznetarulū luī şi i-au ăisū în taină: «Vēđi celū boierū bētrānū Moldovanū ce stā la divanū, s'elū ieī şi s'elū ducī la odae ta, până s'a rădica divanulū, şi apoi s'elū aducī la mine în taină, cāmī trebuesce:» Êră Ghica Vodă, după ce 'lū luasē dintre cei alți boierī, se speriesē tare, cā nu sciea povestea ce este; şi după ce s'au rădicatū divanulū şi 'l-au dusū la Vezirulū, 'l-au întreatū Vezirulū ce omū este, şi de unde este, şi au ăisū: «Cunōsci-mē pe mine, au ba?» Êră Ghica Vodă s'au spusū de unde este de loculū luī, êră a cunōscea pre Vezirulū nu'lū cunoscea. Atuncē Vezirulū Kiupruliulū s'au spusū, şi au ăisū: «țīl minte ce amū vorbitū cāndū veniamū amēndouī pre cale? şi au ăisū: de ai uītatū tu, dērā eū n'amū uītatū; şi etā cā te voī face Domnū în Moldova; numai sē tacī mulcum» Êră Ghica Vodă au şi mersū de i-au sērutatū māna, şi s'au rugatū atunce pentru stāpāne-sēū s'elū lase sē fie Domnū sē nu'lū mazilēscā. Êră Vezirulū au rēspunsū: «acmu de odatā ilū lasū sē fie; êră mai pre urmā cuvēntulū meū gīosū nu'lū voī lāsa; ce te voī face pre tine.» Şi pre urmā chīemāndū la Pōrtā pre Gheorghie Stefan Vodă sē mērgā, au pusū pre Ghica Vodă Domnū în Moldova, după cum scrie letopisețulū. Aşă au fostū povestea eşirei acelorū douī ōmenī, Kiupruliulū Vezirulū, şi Ghicāi Vodă: cā unde este voia luī Dumneđeū, se biruescū tōte firele omenescī.

38. Stefanuțā Vodă, feciorulū luī Vasilie Vodă, fiindū Domnū tēnērū, desmērdatū şi inimosū, de multe orī eşindū cu boierī la primblāri, puneā de lua frāile din capetele cailorū boierilorū şi le da ghiontū cailorū, de cădeaū boierī de'şi sfārmaū capetele; cātū se îngrozise boierī a mai merge cu dēnsulū cu cai buni la primblare.

39. Stefăniță Vodă, vrîndu odată să scotă fumăritu pe țără, câte șese orți de casă, și înainte vreme era obiceiul de da numai câte un leu de casă, ăra Toma Vorniculă și cu Iordaki frate-său, Cantacuzinesci, nu-lă lăsa să scotă mai multu de câtu un leu, și-i ădiceau să nu facă obiceiul nou, că nu-l bine. ăra Stefăniță Vodă îndată s'au mâniau, și au scos hangerul și s'au răpe-
ditu să dea într'ensii, și ei au fugitu din casă afară. Măcaru că erau Greci, dăra se puneau tare pentru țără și pentru obiceiul nou să nu se facă, că obi-
ceiele cele nou facu risipa țerilor și peirea Domnilor.

40. Auđindu aceste fapte rele Vasilie Vodă, tată-său, la Țarigradu, nu-l pă-
rea bine, și-i scria de multe ori să se lase; și de nu aru fi muritu, era numai
s'ă scotă din domnie pre fiul său, să vie elu Domnă în Moldova, că cunos-
cea că nu va procopsi fiulul său în domnie.

41. Era un boier Nicolai Milescu Spataru, de la Vaslui de moșia lui, prea învătău și cărturar, și scia multe limbi: Elinesce, Slovesce, Grecesce și Turcesce, și era mândru și bogatu, și ămbla cu povodnici înainte domnesci, cu busdugane și cu paluse, cu soltare, totu sirmă, la cal; și lui Stefăniță Vo-
dă îi era prea dragu, și-l ăinea prea bine, și totu la masă îl puneu, și se
ăiua în cărți cu dănsul, și la sfatur; că era atunce gramaticu la dănsul. ăra cādu au fostu odată, nu s'au săturatu de bine și de cinstea lui Stefă-
niță Vodă, ce au ședutu și au scrisu nisce cărți viclene, și le-au pusu într-
un bău sfredelitu și le-au trimisu la Constantin Vodă celu bătrenu Băsarabu,
în țera Leșescă, ca să se rădice de acolo cu oști, să vie să scotă pre Stefă-
niță Vodă din domnie. ăra Constantin Vodă nu au vrutu să se apuce de a-
cele lucruri ce-i scria, ce s'au sculat și au trimisu băutul acelu sfredelitu, cu
cărți cu totu, înapoi la Stefăniță Vodă de le-au datu. Decu, Stefăniță Vodă,
cum au vădu băutul cu cărțile, s'au prea mâniau, și l-au și adusu pre a-
celu Nicolai Milescu înainte lui, în casa cea mică, și au pusu pre calău de
i-au tăiatu nasul; scotend Stefăniță Vodă în grabă hangerul lui din brău,
au datu de i-au tăiatu calăul nasul; și nu au vrutu s'ă lase pe calău s'ă
taie nasul cu cuțitul lui calău, ce cu hangerul lui Stefăniță Vodă i-au tă-
iatu nasul. După aceea Nicolai Cărnulă au fugitu în țera Nemțescă, și au gă-
situ acolo un doftor de-i totu slobozia sângele din obrazu, și-lu boția la nasu;
și așa, din ăi în ăi, sângele se închea, de i-au crescutu nasul la locu, de
s'au tāmăduitu; ăra cādu au venit aice în țără, la Domnia lui Ilieș Vodă,
numai de abia s'au fostu cunoscend nasul că-i tăiatu. Numai totu n'au șe-
du în țără multu, de rușine; ce s'au dusu la Mosku la marele Impăratu la
Alecsu Mihailovic, la tatăl marelui Petru Impăratu carele au venit la noi
aice în Moldova; și pentru învătura lui au fostu Tergimanu Impăratului, și
înveța și pre fiul Impăratului pre Petru Alecsievici carte, și era la mare
cinste și bogăție; și l-au trimisu Impăratul Alecsu Mihailovic sol la marele
Impăratu alu Kitailor, de au zăbovit la Kitai vre o două treă ani; și au avutu
acolo multă cinste și daru de la marele Impăratu alu Kitailor, și multe lu-
cru de miratu au vădu la acea Impărăție a Kitailor, și i-au dăruitu un
blid plin de pietre scumpe și un diamantu ca un ou de porumb. Și în-
torcend-se pe drumu înapoi s'au tēplat de au muritu Impăratul Mosku-

lui, pre anume Alecsii Mihailovici;   r  senatorii de la Mosk  i-au            r          ,    i-au luat  acele daruri,    tot  ce au avut ,    'l-au f cut  surgun  la Sibir ,    au        c   -va ani surgun  la Sibir .

  r  mai pre urmă r dic ndu-se Petru     r  , fiul  lui Alecsii Mihailovici, carele au venit  aice      r     Moldova de s'au b tut  cu Turcii la Prut , la St nilesc , din g os  de Hu i,           F lciiul , ag  ns'au C rnul  din Sibir  cu c r   la d nsul , la     r    Petru Alecsievici, de i-au f cut  scire de t te ce au f cut ,    cum este surgun . Atunce Petru Alecsievici     r     dat  au ch emat  senatorii,    au     bat    c    : «unde este dascălulŭ me  cel  ce m'au          carte? acum, cur     s 'l  aduce  !»      dat  au r       de olac     'l-au adusă la Petru Alecsievici,     r    Moskului,    Stoli  ,    'l-au     bat  ce au v         ce au p     ;    i-au pl  tit  lucrurile t te acele de la senatori ce'  luase, p    la un  cap  de a  ,    diamantul  cel  mare,     r   , d    ce 'l-au v     , s'au mir   ,    'l-au dat     hasneaoa cea     r      ;   r  C rnul  i-au dat  opt-     de pungi de bani;    'l-au luat  iar    dragoste       milă,    'l-au pus  iar sfetnic .    c     au rasă barbele     r    Moskaliilor , atunce c       -au shimbat  portul , atunce singur      r    i-au rasă barba cu m     lui.    au tr     C rnul  p    la a doua domnie a lui Mi  l Vodă Racovi  ,    atunce au murit , care mare cinste i-au f cut      r    la m rtea lui,    mare p r re de r   au avut  d    d  sul  că era trebuitor  la acele vremi.

R    'au acel  C rn  fecior     nepo  ,    au ag      un  de au fost  Polcovnici spre slujba o     , că se     r   el  acolo de luase Moskalc ,    s'au mai dus  d    d  sul  de aici din Moldova trei nepo   de frate, de se a         ei pe l     unchiul  s  ,    acei avea milă de     r   ,    acolo au murit .

42. Stef     Vodă,   c  un , că pentru vr     ia lui    sup r rea ce făcea boierilor  atunce la Tighine, la Bender , c     s'au boln vit , să fie murit  de otrav ; d r  adev rul  nu se scie, că letopise ul  nu scrie nimic  de acest  lucru.

KAP I.

Domniea Dabijeî Vodă.

După mórtea lui Stefăniță Vodă, feciorul lui Vasile Vodă, în anul 7170, a trimis boierii la Pórtă pre Chirița Dracé cu rugăminté de la boierii și de la țéră, pre cine arú vroi ei sě le dea Domnú de țéră; și le-aú eșitú răspunsulú de la Împěráție sě mérgă boierii toți la Pórtă, și acolo pre cine orú alege ei, pre vola lorú vorú face. După aceea mers'aú toți boierii la Țarigradú, după porunca Vezirului, și cu dēnșii era și Evstratie Dabija Vorniculú; și dintre cei boierii mulți carii trăgeaú nádejdea domniei, numai Toma Vorniculú și cu frate-sěú Visterniculú Iordaki, Cantacuzineșcii cei bătrâni, s'aú agiúnsú cu nepotu-sěú, cu Cupariulú Ruset celú bătrânú; avēndú Cupariulú trecere și cinste la Pórtă, aú isprăvitú lucrulú de domnie pentru Dabija Vorniculú. Și eșindú boierii înaintea Vezirului, se ținea ceta de ceta sě'i alégă de Domnie; éra Dabija Vorniculú nimica nu scia, nici în gândú nu'i éra; ce cum întrară boierii în casă la Vezirulú, fiindú lucrulú tocmitú și aședatú de Cupariulú, și întrebă Vezirulú care este Dabija; și arētāndu'lú boierii, 'l-aú și îmbrăcatú cu caftanú de domnie. Éra alți boierii ce trăgeaú nádejde de domnie aú rēmasú numai cu nádejdea.

Venit'aú Dabija Vodă în scaunulú domnescú în Iași, tuturorú cu bucurie de bună părere pentru Domnú bunú de boierú de țéră; și era tuturorú cu bine; și nu éra nici unú boierú în prepusú saú în minciunú la acestú Domnú, nici țéra nu éra împresurată cu dările pre acea vreme.

Acestú Domnú avea obiceiú, cândú ședea la masă și vedea niscaí-va ómenii sěraci dvorindú prin ogradá, invěta de lua câte două-trei blide de bucate din masa lui, și pâne și vinú, și le trimitea acelorú ómenii, de mēancaú în ogradá. Și dicea către boierii: «de multú orú fi dvorindú ei și orú fi flāmānditú, neavēndú de cheltuélă.» Și făcea divanurii dese ca sě nu zăbovescă ómenii multú, decă orú veni la Iași pentru nevoile lorú; și multe divanurii făcea și din ameađă-qi în deséră, carii acele divanurii din ameađă-qi indēséră, nu cădeaú tóte prea de laudă. Așjderea elú bea vinú mai multú din ólă roșie de câtú din păharú de cristalú, dicēndú că'i mai dulce vinulú din ólă de câtú din păharú. Și elú éra de loculú lui din ținutulú Putnei; și sciindú elú încă din boierie că aú ómenii sěraci dobāndă bună din vii, din tóte cele rele aú scornitú și elú acestú obiceiú rēu de vii, de pogonulú de vie câte unú leú sě dee, care de atunce s'aú trasú multă vreme, la mulți Domni.

Avēndú unú hiastru alú sěú, pre anume Lupașco, făcutú de Dómna Dabijóia cu Buhuș, căci Dabijóia aú mai avutú și alți bărbați mai înainte până a o lua Dabija, făcut'aú mare nuntă în curțile domnesci cu acelú hiastru alú sěú, cu Lupașco, care acelú Lupașco aú agiúnsú pre urmă Spătarú mare în țéra

Muntenescă, și a luat o fată a lui Iordaki Visterniculă Cantacuzino. Și încuscindu-se Dabija Vodă cu Iordaki, 'l-au pusă Spatară mare; și n'au spătarit vreme multă, și a murit Iordaki Spatarulă, care cu multă pohfală și cu mare jale despre toți pământeni, în mănăstirea Barnovski 'l-au îngropat; că măcară că era Grecă, omă streină, dără era omă bună; se punea tare pentru pământeni, la domnie. Într'aceea vreme avea oștire Turculă cu Némțulă, și a venit poroncă la Dabija Vodă de s'au gătit de oște, de a mersă la Uivară, în țera nemțescă; și a trecut Dunărea pe la Rușava, împreună cu Grigorie Vodă feciorulă Gicăi Vodă, Domnulă țerei Muntenescă; și, împreunându-se cu Vezirulă, a bătut cetatea Uivarulă, și a dobândit-o de la Nemți; și s'au întorsă înapoi cu multă dobândă Moldoveni și Munteni, aducându care încărcate de haîne și de multe lucruri.

Eră la anulă după acestă oștire, iar a venit poroncă de la Pörtă la Dabija Vodă, și la Grigorie Vodă, de s'au gătit de oștire, de a mersă în țera Nemțescă la Leva, împreună cu oștile Turcescă cu Vezirulă. A lăsat Vezirulă la Leva pre ună Sarascheră cu oște Turcescă, și pre ună Sultană cu trei-deci de mi Tătară, și cu Domniă acestoră țeri la cetate la Leva se o dobândescă, eră Vezirulă se dusesse la altă cetate mai înlăuntru; și 'l-au bătut pre Vezirulă Nemți de la acea cetate; și după ce 'l-au bătut pe Vezirulă Nemți, s'au dat Vezirulă cu oștea în latură, și s'au răpedită cumă mai de grabă și oștile carele le lăsase la Leva se mērgă la Vezirulă să'i deă agiutoră. Ce n'au apucată se mērgă la Vezirulă: lovită a Nemți și pre acea oște de la Leva, 'l-au bătut Nemți și 'l-au rēspinsă, că li se și supărase Turciloră a mai oști, fiindă vreme de tōmnă, pe la Sămetru. Și trăgēndă și nădejde ca dōră îi voră slobođi se mērgă pre la casele loră, și Dabija Vodă și cu Grigorie Vodă se sfătuisse se fugă în țera Leșescă; și cum a lovită Nemți acolo la Leva, fugēndă oștea Turcescă înapoi spre Dunăre, Domniă acestoră țeri a și trecută Dunărea cu oștile loră, foră scirea Vezirulă, și a venită prin țera Muntenescă. Eră Stamată ce era Postelnică mare la Dabija Vodă, a dīsă Dabije Vodă: «se nu fugă, Măria ta, ce se te întorci înapoi la Vezirulă, că apoi pōte se vie din urmă poroncă la țera se te prindă; ce se lași pre Grigorie Vodă se facă elă ce scie». Decă, Dabija Vodă s'au întorsă și 'și-a tocmită lucrulă despre Vezirulă.

Grigorie Vodă, nesciindă nimică de întorsulă Dabije Vodă, 'și-a pornită Dōmna cu tōtă casa lui de a trecută în țera Ungurescă; eră elă a venită prin țera Moldoveica se afe pre Dabija Vodă în țera, și a mersă până la Suceva; și neafându'lă pre Dabija Vodă, i s'au rēslețită și oștea sa ce avea de dēnsulă, și a rēmasă numă cu cinci-deci de omeni, și temēndu-se se nu sară țera după dēnsulă s'elă prindă, a purcesă nōptea de la tērgulă Sucevei spre Botoșeni, și de acolo a lovită la Prută la Bogdānescă, și de acolo a luată asupra Nistrulă, și a trecută tocmai la Movilău. Și cândă a trecută diminēța, pre o negură, pre lūngă Botoșeni, i s'au rātăcită ună camarașă a lui, anume Iștocă, cu o păreche de desagă cu galbină; și cădēndă pre mână Joră, ce era atunce Vornică în Botoșeni, a luată bani, și 'l-au trimisă pre Jștoc la Dabija Vodă și cu bani; numă, până ală triimite, a despecetluită ba-

niî Jora, şi au luatû câţî-va galbinî şi au datû samă cătră Dabija Vodă că aşa despecetluiî 'i-au găsitû.

Grigorie Vodă nu au zăbovitû multû în ţera Leşescă, şi au trecutû prin ţera Ungurêscă de 'şi-au luatû Dómna, şi au trecutû cu tótă casa lui la Beciû, la Împêratulû Nemţescû, şi au zăbovitû acolo câţî-va anî la Beciû.

Deci, pre acea vreme, auîndû Stolniculû Constantin Cantacuzino, fratele lui Şerbanû Vodă, îndată s'au dusû şi elû din ţera Muntenêscă la Beciû, de au făcutû jalobă la Împêratulû Nemţescû pre Grigorie Vodă, præcum, cândû era Grigorie Vodă Domnû în ţera Muntenêscă, au închisû pre tată-sêû, pre Constantinû Postelniculû, la monăstire la Snagovû, şi i-au făcutû acolo multe cazne şi munci, şi i-au luatû mulţi bani, şi 'l-au şi omorîtû, şi elû n'au fostû vinovatû lui Grigorie Vodă cu nimică. Êrû Grigorie Vodă tăgăduia, ȑicêndû că'lû năpăstuesce înaintea divanului Împêrâtescû; éra Constantinû Stolniculû s'au agiûnsû cu o slugă a lui Grigorie Vodă, pre anume Ionaşcu Cap-de-ghindă, şi 'l-au scosû marturû înaintea divanului Împêrâtescû de au mărturisitû cum că 'l-au omorîtû stăpănu-sêû, Grigorie Vodă, foră de nici o vină, pe Constantinû Postelniculû. Deci, Grigorie Vodă, dacă au vêġutû că mărturisesce aşa sluga lui, n'au avutû ce mai rêsponde, că se apucase pe capû înaintea divanului că'i este năpaste; şi au rêmăsû vinovatû, şi au căġutû la închisóre şi în mare grije. Sfătuitus'au cu unû prietenû sê se facă Catolicû, ce într'altû chipû nu va pute scăpa de mórte; şi aşa, priimindû 'şi-au datû şi unû copilû la Împêratulû de 'l-au boteġatû, şi i-au pusû şi nume copilului Leopold, pre numele Împêratului.

Cătatsuş'au vreme Grigorie Vodă şi au fugitû de la Beciû la Veneţia; şi aşa i s'au trăġănatû vreme de au zăbovitû în strêinătate şapte anî, până 'şi-au făcutû pace la Turci, şi s'au dusû pre-tăină iar la Țarigrad; şi şedea în Țarigrad pre tăină, de nu'lû scia nime. Êră boierii Muntenesci rădicase capû un Domnû în loculû lui Grigorie Vodă, pre unû omû prostû, pre anume Antonie, şi'i da nafaca lui pre ȑi de cheltuélă câte ġece potronici. Êră Vezirulû au trimisû de au chie-matû pre acelû domnû la Pórtă cu boierii d'impreună, ȑicêndû sê le înnoescă domniea; şi îndată s'au rădicatû, pre poronca Vezirului cu Antonie Vodă, şi au mersû la Pórtă, nesciindû nimică de venirea lui Grigorie Vodă, că'lû ţinea Vezirulû tăinuîtû.

Deci împreunându-se boierii cu Vezirulû, rugatus'au Vezirului sê le pue unû Domnû dintre dênşii pre care 'şi arû alege ei; că acelû Domnû ce'lû rădicase ei este unû omû prea prostû. Atunce i-au întreatû Vezirulû, pre boieri pentru Grigorie Vodă unde se află, şi de i-arû scrie óre arû veni? Êră Munteniî ilû suduia că'i omû rêû, şi nici a mai veni de unde este dusû. Ȑisu-le-au Vezirulû: «aleġeţi-vê unû Domnû dintre voi pre cine vê va plăcea, şi veniţi mâne diminêţă sê vi'lû facû.» Êră Grigorie Vodă, de după perdêoa Vezirului asculta tôte. Ducêndu-se boierii la gazdă, sfătuitus'au şi au alesû dintre dênşii pre unû frate mai mare a lui Şerbanû Vodă, anume Drăghici; şi cum au purcesû cu dênsulû, a doua ȑi la Pórtă sê'i îmbrace caftanû, şi au intratû în casă la Vezirulû; éra Vezirulû au şi scosû pre Grigorie Vodă şi 'l-au îmbrăcatû cu caftanû; éra boierii Muntenesci, dêcă 'l-au vêġutû numai ce au încremenitû; şi i-au

datu pre toți de grumađu, pre mâna lui Grigorie Vodă. Numaî ce au scăpatu Șerbanu Vodă dintre dênșii, că vrându se între și elu în casă la Vezirulu după cei-alți, unu prietenu i-au spusu în taină că Grigorie Vodă este în casă la Vezirulu, și elu n'au mai apucatu să spue celoru-alți frați, și îndată au fugitu și s'au ascunsu. Éra pre Drăghici Cantacuzino și pre frate-séu Mihaî, și pre frate-séu Constantinu, cari îl u pirise pre Grigorie Vodă la Beciu, și pre frate-séu Matei și pre Iordaki, i-au luatü pre acestii pre toți de grumađu, de i-au dusu în țera Muntenescă. Decî, pre Drăghici l-au omoritu; éra pre cei-alți i-au închisü în curțile domnesci la Siimeni. Și au repeđitu Grigorie Vodă ómeniî sêi înainte cu Schimni-Aga de au prinsü pre giupănésa lui Șerbanu, și pre celealte acelorü-alți boieri, de le-au închisü la Siimeni. Și după ce au mersü în Bucuresci Grigorie Vodă, îi totu bătea și l chinuía pre acei boieri și pre giupănese; care lăsămü acum povestea lui Grigorie Vodă, de vomü scrie mai înainte cândü l-a veni röndulu, și începemü éra a Dabijeî Vodă, la röndulu nostru.

Dabija Vodă aice în țera domnindü cu pace și cu domnie aședată cu țera întemeiată, era omü bunü și bländü, förä de nici o rëutate; și neplinindü bine patru ani a domniei lui, fiindü și omü bătränü, au plătitü și elu datoria cea de obște de au muritu, și l-au dusu cu totă boierimea cu mare cinste, de l-au îngropatu în monastirea lui, în Bärnova, care este de dênșulu isprăvită; éra din temelia ei au fostü început'o Bärnovski Vodă a o zidire, și n'au apucatu să o isprăvescă, că au peritu la Pörtä, precum se pomenesce mai susu.

CAP II.

• Domniea întëiü a Ducăi Vodă celui bătränü.

Duca Vodă era de moșie din țera Grecescă, de la Rumeli, și viindü aice în țera de copilü au slujitu la Vasile Vodă în casă și la alți Domni, pênë au agiunsü la boierie mare, și s'au însuratü aice în țera de au luatü o fată a dómnei Dabijóei, anume Nastasia, ce era făcută cu Buhușü; și au agiunsü de au fostü și Visternicü mare în ăilele Dabijeî Vodă. Ce, după ce au muritu Dabija Vodă, au mersü dómna Dabijóia în Țarigradu cu Duca Visterniculü, ginere-séu, avëndü pre Cupăresciî cei bătrâni în Țarigradu purtători de grijă de trebile domniei la Vezirulu și la alte căpitenii a Porții Impărătesci. Scris'au și Toma Vorniculü Cantacuzino la nepoții lui, la Cupăresci, ca se fie nevoitorü pentru Duca Visterniculü, și așa i-au isprăvitü de l-au îmbrăcatü cu caftanü de domnie în țera Moldovei, în loculü Dabijeî Vodă.

Decî, viindü Duca Vodă în scaunulu domniei, în Iași, le era tuturorü cu bine, fiindü și elu din boierii țerei Moldovei domnitü, câtü nu se plângea nimë nici de o strimbătate; dérá numai giământate de anü au domnitü și i-au și venitü mazilie, pentru povestea unei cărți ce au scrisü elu la Hanulu Tătărescü.

Dicū că atunce se cerca acelū Hanū sē se închine la Împărăția Moskului, și sē lipsească de subț Împărăția Turcului; și înțelegēdū Împărăția de povestea acēsta, n'au cređut'o, ce au scrisu Vezirulu la Duca Vodă aice în țēră. sē caute numai sē adevērēscă acestū lucru sē'i facă scire. Și Vezirulū din Țarigradū au purcesū la ôste; ēră Duca Vodă vrēndū sē ispitēscă pre Hānulū sē afle adevērulū, pre poronca Vezirulū, au scrisū și elū la Hanulū cum și elū este robū și plecatū subț puterea Hanulū, și altele multe ca'aceste. Și mergēdū omulū Ducăi Vodă pre la cetatea Vozia, la trecătōrea Niprului, l'au prinsū Pașa de Vozia, și fiindū Pașa neprietenū Ducăi Vodă, i-au și trimisū cārțile la Țarigradū la Caïmacamulū, și Caïmacamulū, nesciindū povestea, îndată au arētatū cārțile Împărăției; și Împărăția au trimisū de 'l-au mazilitū pre Duca Vodă, și era sē'si pue și capulū. Atunce, îngrabă au pusū Împēratulu pre Iliăș Vodă, feciorulū lui Alexandru Vodă, Domnū.

Numai noroculū Ducăi Vodă ce au fostū, de nu 'și-au pusū capulū; că Caïmacamulū au trimisū acele cārți a Ducăi Vodă la ôste la Vezirulū de le-au vēdutū. Decī Vezirulū au scrisū la Împărăție cum că Duca Vodă cu poronca lui au scrisū la Hanulū. ca sē'lū ispitēscă, și nu'l vinovatū; și așa au scăpatū Duca Vodă cu ȃile, de n'au peritū; iar mazilū totū au rēmasū; că apucase Împărăția de pusese pre Iliăș Vodă Domnū. Și au domnitū Duca Vodă numai șēse lunī întru acēstă domnie dāntēiū.

Și cāndū i-au venitū mazilia, era eșitū Ducă Vodă la primblare. cu tōtă casa, și boīerīi lui pe Prutū în susū, la Berehoescī, de'si lua sēma oilorū ce avea din boīerie; și acolo fōră de nădejde i-au venitū mazilia, și de acolo luāndulū Aga Împērătescū, cu tōtă casa lui, 'l-au dusū la Țarigradū.

CAP III.

Domniea lui Iliăș Vodă, feciorulū lui Alexandru Vodă.

La vremea ce au venitū cārțile Ducăi Vodă, la Pōrtă, care le scrisē Duca Vodă la Hanulū și le prinsese Pașa de Vozia, precumū arată mai susū, s'au tulburatū tare Împărăția, și au întreatū Împēratulū, ce Domnū se află aice la Țarigradū mazilū? Și tēmplāndu-se de murise Alecsandru Vodă, tatālū lui Iliăș Vodă, rēmāindū sēracu, și la mare lipsă, și cu datorii multe, duple cum este obiceiulū Domnilorū celorū mazilī, de rēmānū sēraci după ce se mazīlescū din blestēmulū celū multū alū ômenilorū, mergea și Iliăș Vodă după ôsele tātāne-sēu la îngropare, cu multă grijă și frică de datornicii tātāne-sēu, sē nu'lī prinđă sē'lū închiđă. Și tēmplāndu-se întru acestū cēsū de l'au întimpinatū cu ôsele, ducāndu-le la gropniță, unū omū împērătescū, și tēmplāndu-se la acea întrebare a Împēratulū de Domniū mazilī, de Moldova, ēră acelū omū Împērătescū, cine arū fi fostū, au datū sēmă că au vēđutū acumū pre Iliăș mer-

gându după ósele tătâne-sëu ; și așa îndată au repeđitü Împëratulü unü cea-ușü de 'l-au luatü de la îngroparea tătâne-sëu, și l-au dusü la saraiü de 'l-au îmbrăcatü Împëratulü cu caftanü de domnie, de 'l-au pusü Domnü în Moldova în loculü Ducăi Vodă, precum se pomenesce mai susü. Êrä până a'lü îmbrăca cu caftanü, förte reü se speriesë, că nu scia la ce 'lü duce, și la ce. Ce milä Dumneđească este mare, de bucurä pre omü când nu gândesce.

Și după ce au venitü Iiaș Vodă Domnü în țërä, pre acea vreme era pace; și acestü Domnü era bunü țërei și boierilorü. Îi avea în cinste pre boierü; nu-mai fiindü născutü, crescutü în Țarigradü, nu scia limba țërei, ce grăia cu tălmacıü la divanü ; și multe giudețe a lui fiindu cu tălmacıü, nu se giudecaü bine ; și câte-va ispisóce au eșitü pre urmă rele. Așjiderea pe o sémä de boierü ce erau de casa Ducăi Vodă, i au pusü căți-va bani de au datü împrumutare, și pre carü boierü îi aflase că au fostü sfetnici la rădicarea țërei asupra tătâne-sëu, lui Alecsandru Vodă, încă nu le prea căta bine.

Tëmplatus'au pre acea vreme de au venitü și unü feciorü a lui Batiște Visterniculü cu domnia din Țarigradü, și afländü unü Orheianü, anume Bosie, care au fostü ucisü pre tatä-sëu, Batiște Visterniculü, 'l-au fostü închisü pre acelü Orheianü în vartä förä de scirea domniei. Êrä după ce au vedütü alți că l-au închisü, pre afarä au începutü a striga, și a gălcevi, ce póte së fie acestü lucrü. Decü, domnia înțelegëndü, îndată au poruncitü de 'l-au slobođitü, și poruncindü së nu se témä nime de nimică, că acele lucruri tóte le-au ertatü ; și încă au ținutü și pre feciorulü lui Batiște reü. Și țëra era împresurată cu dările, că se făcëu cheltueli mari la Visterie ; și era și darnicü; bacșișuri damari, că era omü bunü. Și așa se pomenesce, că după ce s'au mázilitü și au trecutü Dunărea, n'au fostü avëndü de cheltuélä ; s'au fostü îndatorindü la boierinași de bani, de au fostü cheltuindü pe drumü. Și puținü n'au plinitü trei ani cu domnia, și s'au mázilitü ; și fiindü Duca Vodă Domnü mazilü la Pórtä, au eșitü domnü alü douile rëndü, cu a-doua domnie, în anulü 7177.

CAP IV.

Domnia a doa a Ducăi Vodă celui bătränü

Viindü Duca Vodă cu a doua domnie în țërä, arătase la fire mai aspru de câtü cum era cu domnia d'ântëiü ; și începu a zidi mănăstirea Cetățuia, că era țëra plină de ómeni, și cu hrană, și cu agonisitä bunä. Êrä în alü-treile anü alü domniei lui în anulü 7180, rădicatus'au Hănțescü cu toți Orheeni și Lăpușneni, cu óste asupra lui, pentru urăciunea Grecilorü ce adusesë pre mulți de la Țarigradü, și mai alesü pentru Cupărescü ce erau aice în țërä. Decü, viindü Hănculü și cu Duracü Sardarulü aice în Iași, cu tóte oștile, strigaü șë'i prinđä pre Greci së'i omóre. Fugit'au tótä boierimea, care în cotro au pututü. Êrä Duca Vodă, vedëndü că s'au rădicatü atăta țërä asupra lui, au eșitü din curtea domnescă cu tótä căsa lui, și au purcesü în giosü pre iazü ; érä Hăn-

cescii au intrat în curtea cea domnască, și prin casele boieresci și neguțitoresci, prin târgu, stricându și jăcuind, și prindându pre Greci; pre câți i-au găsit, pre toți i-au omorât.

Duca Vodă au trecut de odată preste Dunăre și cu o sémă de boieri; érá o sémă trecuse în țera Muntenescă. Și isprăvindu'si Duca Vodă de la Pórtă, și 'și-au luatú Tătari câți i-au trebuit de i-au trimisú cu Alecsandru Buhuș, ce era pre aceea vreme Sêrdarú, de au lovitú pre óstea Hănceștilorú la Epu-reni, și i-au bătutú pre Hăncesci și i-au împrăștiatú.

Érá Tătarii, după ce au bătutú pre Hăncesci, pre mulți ómeni au robítú, dintru acele ținuturi; și pre mulți din căpitenii, capitanii, hotnogi, prindendu'i i-au spânzuratú, și pre unii i-au înțepatú Duca Vodă, după ce s'au întorsú de preste Dunăre. Érna era mare atunce; Hăncescii atunce, nu scimú, n'au vrutú au n'au îndrăsnitú sê facă vre-unú rău Domnului; ce, pentru doui trei vino-vați, au peritú mulți nevinovați, și s'au potolitú toți. Numai numele Hăncescilorú au rămasú întru pomenirea ómenilorú de atunce până astăzi.

Érá după aceste zărve, câtú s'au făcutú vară, s'au gătitú Împărăția Turcului și au purcesú cu oști sê vie asupra țerei Leșesci, sê dobândescă vestita cetate Camenița; și au trimisú poroncă la Duca Vodă sê'i trimiță chipú și starea cetăței Cameniței, sê vedă ce locú, și ce tãrie arú ave. Duca Vodă au trimisú pre uuñ Nemișú din ținutulú Hotinului, pre anume Grigorie Cornesculú, ce era fôrte meșterú de scrisori și de săpături la petre și la alte lucruri, de au făcutú chipú cetăței Cameniței, de cêră, cu tóte tocmelele ei din lăuntru și din afară, și o au trimisú la Împărăție de o au vedutú. Și multú s'au miratú de mărirea ei, ce era din singurá starea locului cu apă și cu stinci de pêtră împregiurú; minunatú locú! Și mai multú ácêsta au îndemnatú pe Împărăție de au venitú la Camenița.

Veziurú era atunce Kúpruliulú, și nu'i era cu voie sê vie Împărăția la Camenița; și au scrisú și la Duca Vodă, câtú orú pute sê pue pedică, arătându că este prea tare Camenița și n'a puteo lua. Dêrá nimică n'au pututú isprăvi; numai ce s'au pornitú Împărăția la Obluciță; sosindú, au găsitú podulú gata preste Dunăre și au trecutú cu oștile sêle. Leși, nesciindú nimică, nici avêndú veste, nu se gătisă nimică de óste.

Duca Vodă, gâtindú conace și poduri preste tóte pâraele, cu multă grijă, sê nu'i afle Împărăția vre o pricină sê'si pue capulú, venit'au și Grigorie Vodă, Domnulú Muntenescú cu óstea sea, după poronca Împărăției, de era de agiutorú împreună cu Duca Vodă.

Întru acestú anú făcutus'au și o minune mare, arătare, la Hotinú, într'o mănăstire mică ce este supt cetate; au lăcrimatú icóna Maicei Preciste, câtú se răsturnaú lăcrimile pre chipulú icónei de le vedeau toți ómenii, și picaú într'o tîpsie ce era pusă suptú icónă, de era de mirare a privi arătare și semnú ca acela, carele au fostú adevêratú semnú de peire a mulți Creștini în țera Leșescă, și începătura durerii și stricării țerei nóstre; că de atunce, din anú în anú, totú rău și amarú de Creștini, și pustiiri au r'masú locurile pre acolo.

Trecut'au Împărăția Dunărea; și de acolo au purcesú spre Prutú cu multă óste și cu multe tunuri grele și mari; și la unú tunú puneau câte optú-deci de

bivolii; unele erau și mai mici, feluri de feluri de harmate; și sosindu la Țuțora, au ședut cu totă oștea de au odihnit opt zile. Țera era bejănită numai din slăhul oștii; erau în latură, stau toți cinesi pre la casele lor; nu avea nime nici o nevoie, nici la mersu nici la întorsu.

Venit au în primblare Împărăția de la Țuțora în Iași, și s au scoborit pre la Necorița în Căcafa, și s au suit prin Târgul Boilor, și au descălecat în câmpu suptu saivanu, de la delu de Târgul Boilor. Și Duca Vodă mergea cu toți boierii pe giosu, pre-lunga Împărăție; și s au întinsu câte-va bucăți de atlazuri și de tăfii pre imbe părțile de uliță pe unde mergea Împărăția.

Eră dacă au descălecat Împăratul suptu saivanu, Duca Vodă i-au închinat multe daruri: câți-va cai Turcesci cu podobe scumpe, și ligenu cu ibricu de argintu și alte lucruri scumpe; și de aci iar s au întorsu Împăratul la urdie la Țuțora. Și iar, după aceea, au mai venit Împăratul în primblare, și s au suit în delu la mănăstire la Cetățue de au vedut'o, și privindu locul în toate părțile, și iar s au întorsu la urdie la Țuțora. Dicu, atunce, se fie strigatu și Hogeia în clopotnița la sfântul Nicolai în Iași, și au statutu beserica pecetluită până la venirea cu domniea lui Antonie Vodă.

Deci, boierii atunce, aflându vreme, au jăluitu pre Duca Vodă la Împărăție forte tare, mai cu deadinsul Ursaki celu bătrănu; și era atunce s elu mazilescă la Țuțora; numai, Vezirul au grăitu Împăratului că nu i bine s elu mazilescă pre cale, ca se nu facă smintelă pentru cele ce trebuesc, se grijescă conace, poduri, și de alte ce trebuesc pentru treba Împărăției până la Nistru. Și așa l-au îngăduit Împăratul, precum au disu Vezirul, până la Nistru, și l-au mazilitu acolo. Purces au Împărăția de la Țuțora pe Prutu în susu, fiindu boierii orânduți de purtau grije ce era trebă, pâne, orđu, lemne, țeruse de corturi, ialovițe, berbeci, untu, miere, și de alte multe ce trebuie la conace. Acestu Împăratu era călărețu bunu și vânătoru, mergea totu pre câmpu, cu puținei omeni de curtea lui, până la conacu. Și intru acestu anu era mare belșugu în țera de tote, și duceau omenii la urdie de vindeau fôră de nici o grije, ialovițe, miere, untu, pome de totu felulu, cine de ce avea, de se umpluse omenii de bani. Cându au sositu la Nistru, era podulu gata peste Nistru, din giosu de Hotinu, la unu satu anume Vărnovița. Și trecend Împărăția, erau Duca Vodă sta la capulu podulu de ceea parte de Nistru, așcepta pentru slujbă s elu imbrace cu caftanu. Eră Împăratul, avend pre densulu mărăzu, și gându s elu mazilescă, cum au trecut, au și făcutu semn de luară pre Duca Vodă, de l-au dusu de l-au închisu la Bașceuşu. Atunce s au vedutu Duca Vodă că este mazilu; și i-au scrisu totu ce au avutu la Împărăție; și din pira lui Ursaki l-au bătutu Împărăția; și au cheltuitu mulți bani, și era se pără.

Numai, noroculu lui, s au templat o blană de hulpe de Moscă negră, prea bună și scumpă; și aceea i-au scosu capulu; că ducându-o la Vezirul, Vezirul au arătat'o Împăratului, care s au miratu și Împăratul de acea blană; și atunce au găsitu vreme Vezirul, fiindu i prietenu, de au grăitu, de n'a fi apucat a peri, se fie milă Împărăției s elu erte. Și atunce Împăratul l-au er-

tatū de capū, și 'l-au datū pre mâna unui Agă de 'l-au adusū prin Iași de 'l-au rădicatū cu totū ce au avutū și 'l-au dusū la Țarigradū; în locū de milă și cinste ce așcepta să albă, ei 'l-au mazilitū.

Eșit'au răspunsū boferilorū, pre cine vorū alege Domnū dintre dênșii, să mērgă sē'lū îmbrace cu caftanū de domnie. Sfătuit'au cu toții și au alesū dintre dênșii pe Petriceico Clucerulū, și 'l-au dusū la cortulū Vezirulū, ne avēndū elū nici unū cugetū alū sēu sē esă la domnie. 'L-au îmbrăcatū cu caftanū de domnie. Apoi și Petriceico Vodă, ce 'l-au alesū boferii, vedeveți la cătă stingere și robie au adusū țera cu faptele lui, precum vomū scri pe rândū mai giosū.

Leșii neavēndū grijă de venirea Turcului la Cameniță așa fără-de-veste, nici ôste au gătitū improtiva Turcului, nici Camenița au întărit'o cu niscal'va oști, sē se sprijinēscă de Turci, că pre acea vreme aveau gâlcēvă cu Șveșii; nici țera lorū nu se bejenise prin pâlânci, nescindū nimică.

Craiū Leșescū era atunce Mihailū Wișnovețki, și Hatmanū Sobiețki, carele pre urmă au fostū și Craiū. Staū satele pre marginea țerei Leșesci pline de ômenī; și le spuneau Moldovenii: «*Fugiți, fugiți, că vinū Turcii în țera voastră!*» Ei nu credeau, staū pre locū. Turcii, cum au trecutū Nistrulū, cum au începutū a prădare, și robire și a dare focū, cătū au pututū agiunge, prin țera Leșescă, foră de nici o grijă de Leși.

În Cameniță erau numai vre o șese mi de drăganī, de pacla porților, și tērgoveții; și cum au agiunsū Turcii subtū Cameniță, trei patru țile au bătutū din pușce, și s'au și închinatū cei din cetatea Cameniță, adevēindu-le Turcii milă dacă se vorū închina; și deschidēndū porțile, au intratū Turcii, și au făcutū dova în limba lorū, și veselie mare de isbândă că au luatū cetate ca aceea vestită, Cameniță, așa prea lesne fōră de nici o scădere de oști și vērșări de sânge. Așa dau din tunuri cătū se cutremura loculū; și au eșitū toți locuitorii Cameniței pre porți afară cu totū ce au avutū, și i-au aședatū pre toți pre dinafară pre lūngă cetate sē locuēscă.

Eră Volodiovski, Starostele de Cameniță, dacă au vēdutū că închinū cetatea, elū au intratū în erbărie de au datū focū de au arșū și elū cu érba, socotindū mai bine sēși facă mōrte cu mânele sēle, de cătū sē încapă în mânele păgânilorū robū.

Deci, Turcii, întăhindū cetatea cu pușce, și cu zahere, și cu ôste, au aședatū și Pașă; și prădândū cătū au pututū agiunge oștile Turcesci în susū, prin țera Leșescă, au purcesū Împărăția în giosū, iar pre acelū șlēhū ce au venitū, și au trecutū Dunărea la Oblucință, cu multū pleanū de robī și de duiumū.

Eră pe Petriceico Vodă 'l-au lăsatū cu ôstea sea cu Moldoveni în Hotinū ca sē fie de pază țerei și a șlēhului Cameniței, ca sē nu închidă Leșii drumulū neguțitorilorū sē nu flămândească ôstea din Cameniță.

Trimis'au Vezirulū la Petriceico Vodă, cândū era Împărăția la Nistru, sē alēgă pre unū boierū care'i mai de trēbă sē'lū trimetă la cortulū sēu că'i trebuesce. Ales'au Petriceico Vodă din toți boierii țerei mai de trēbă la vorová pre Mironū Costinū, care au fostū mai pre urmă și Logofētū mare; și mergēndū Mironū Costinū la cortulū Vezirulū, pusul-au Vezirulū de au ședutū înaintea lui, și i-au țlisū Vezirulū sē'i spue dreptū: «pare-le lorū bine că au luatū Împē-

rățtea Camenița, aū ba?» Țră Miron aū rĂspunsū cĂ se teme a spune dreptū. Vezirulū s'aū zĂmbitū a ride, și i-aū ȡisū sĂ grĂescĂ, sĂ nu se tĂmĂ. Atunce Miron aū ȡisū: «Suntemū noi Moldovenii bucuroși sĂ se lĂțescĂ ȚmpĂrĂțea în tĂte pĂrțile cĂtū de multū; ȡră peste țera nĂstrĂ nu ne pare bine sĂ se lĂțescĂ.» Atunce Vezirulū iar aī risū, și i-aū ȡisū. «Dreptū aī grĂitū;» și apoi i-aū ȡntrebatū, cum socotesce: lĂsa-va Ăste TurcĂscĂ la Hotinū cu Petriceico VodĂ sĂ fie de paza țereī și a Cameniței, pĂnĂ în primĂvarĂ, și nu va avea vre o primejdie de Leși? Țră Miron aū rĂspunsū cĂ nuī bine sĂ lase Ăste TurcĂscĂ, cĂ este vreme de ĂrnĂ, și sĂ șĂdĂ Ăste de ĂrnĂ la unū locū, nu o va putea birui țera de fĂnū, și de grĂunțe, și de alte bucate, cĂ este țera sĂracĂ, și a flĂmĂnđi Ăstea. SĂ o rĂschire pin sate, satele suntū rare, și arū lovi podgĂzurī, din ceea parte, astĂđi ȡntr'unū satū, mĂne ȡntr'altulū, și pĂnĂ în primĂvarĂ a peri Ăstea ȚmpĂrĂteascĂ tĂtĂ, și pintre Ăstea TurcĂscĂ arū strica podgĂzurile și țera. Numai Ăstea TurcĂscĂ sĂ se ducĂ în gĂosū; numai sĂ le dee voīe ȚmpĂrĂția sĂ scrie Moldovenii la Leși cu rugĂmintे și cu ȡmbunĂturi, fiindū totū de o legĂ; orū crede Leșiī și orū lĂsa de nu vorū face stricĂciune Moldovei, și orū chivernisi și cetatea de bucate pĂnĂ în primĂvarĂ.

Și așA aū lĂsatū Vezirulū, dupĂ sfatulū lui Miron; ȡră unī din boīerī, dupĂ ce le-aū spusū Miron sfatulū, ȡiceaū cĂī mai bine sĂ lase Turciī sĂ erneze, cĂ potū pre dĂnșii sĂī prĂde Leșiī, și țera. Țră Miron ȡicea cĂ n'orū prĂda-o; ȡră de orū și prĂda-o, nimicĂ n'a hi, de cĂtū sĂ le ia Eniġeriī muerile și copii, și sĂ rĂmĂne și așĂđĂtori sĂ nu se mai ducĂ.

CAP. V.

Domnia lui Petriceico Stefan Vodă.

StĂtu Domnū Stefan Petriceico VodĂ la anulū 7180, și dacĂ s'aū așĂđatū Domnū, aū rĂmasū cu Ăstea sea la Hotinū, pentrugrija podului și a Cameniței, pĂnĂ în postulū CrĂciunului; apoi aū venitū la Iași în scaunū. Țră în primĂvarĂ, aū venitū ȚmpĂrĂțea pĂnĂ la Obluciță, și aū trimisū pre Husain PașA cu oști la Hotinū. Mers'aū și Petriceico VodĂ cu Ăste, și cu toți boīerii sĂi, și Domnulū Muntenescū Grigorie VodĂ iarĂși cu Ăstea sea, la Hotinū; ȡră la Tuțora aū stĂtutū Caplan PașA cu Ăste TurcĂscĂ.

Atunce Leșiī, gĂtindu'și Ăste, aū venitū asupra Turcilorū la Hotinū cu Sobiețki, Hatmanulū Corunii, carele pre urmĂ aū fostū și Craiū, cu Sinavski Hatmanū Polniī, cu frumĂsĂ Ăste. Țră Mihailū, Craiulū Leșescū, Vișnovetki, era cu tĂtĂ puterea sea la Liovū. Turciī, vĂđĂndū cĂ vine Ăste asupra lorū, fĂcut'aū șanțuri pre-lĂngĂ cetatea Hotinului și aū ȡntratū în șanțuri; ȡră Moldovenii și cu Muntenii, osĂbiți, ȡntr'alte șanțuri ȡncunđurați; ce, ei, ca cei cu nevoie, s'aū sfĂtuitū ei ȡn de ei, Grigorie VodĂ cu Petriceico VodĂ, sĂ se ȡchine la Leși, sĂ stee cu toți sĂ batĂ pre Turci, ca sĂ nu apuce a se așĂđA ȡn cetatea Hotinului PașĂ, pe cum se așĂđase ȡn Cameniță; cĂ așĂđĂndu-se ȡn Hotinū PașĂ, deaci ȡn Mol-

dova n'are de ce mai domni Domnă. Și agîtungându-se cu Leșii, ei îi chîemaî să vie mai curêndu, că ei încă voru ține cu dênșii asupra Turcilor; decî Leșii aî priimitu cu bucurie, și îndată s'aî pornitu asupra Hotinului.

Husain Pașa, ce era Saraskerü, cu alți Pași ce erau în Hotinü, înțelegêndu că vine ôste Leșescă asupra lorü, se sfătuiău cum orü tocmi ôste acolo în șanțuri, pedestrime, și cum orü tocmi călărimea afară din șanțuri, să se bată cu Leșii. Aî chîematü și pre Domnă, pre Grigorie Vodă și pre Petriceico Vodă, la sfaturî, să vêdă cum orü socoti și ei. Decî, Grigorie Vodă și cu Petriceico Vodă rugaî pre Dumneđu, și așteptaî să vêdă cum mai degrabă isbênda Leșilorü asupra Turcilorü, ca să nu se pôta așeđa Turcii în Hotinü.

Dis'aî Pașa acestorü Domnă, după ce aî venitü la dênșulü: «Marele și puterniculü Impêratü ne-aî trimisü cu ôste la acêstä cetate, la Hotinü, cu puterea sea cea nebiruită, să ținemü loculü și cetatea acêstä, și să purtămü de grijă, și de aretü să fimü cetăței Cameniță care este decurândü luată, din norocită primblare a Impêratului nostru, ce s'aî primblatü până aice, ca să fimü raialii țerei Moldovei, ce este subț ascultarea Impêrăției, de aretü și de apărare despre Leși, aflându-se neprietenî Impêrăției despre acêstä margine. Acum, cum socotiți să tocmimü ôste, pedestrimea și călărimea, să putemü lua isbinda neprietenilorü celorü ce vinü acum asupra noastră cu oști».

Êră Grigorie Vodă aî răspunsü Pașii și aî disü: «Eü de acêstä nu potü sfătui într'altü chipü, fôră numai ôstea puterniculü Impêratü, fiindü deprinsă la locü largü, călărește a dare rêsboiü fôrte este tare, și cu nădejde de isbindă, fôră de nici o smintelă; êră din șanțuri este cu grijă a se luptare cu neprietenii cei din afară; că de multe ori se prilejesce că cei din afară încungîtură pre cei din lăuntru, și'i tinü închiși și flămândescü, și pre urmă, de nevoie, se închină și cadü în mânele vrăjmașilorü sêi fôră de nici unü rêsboiü. Ce eü socotescü să eșimü de aice cu ôste, să lăsămü cetatea Hotinului, și să ne pogorimü în gîosü pe Prutü, unde, vomü alege locü largü și bunü de bătalie; și, de vomü vede că nu putemü sta împotriva neprietenilorü, vei trimite Măriea ta de a veni și Kaplanî Pașa cu ôstea de la Tuțora, și'i vomü bate».

Êră Saraskerü Pașa, dacă aî auditü pre Grigorie Vodă dicêndu'i să lase cetatea să êsă la locü largü cu oștile, s'aî mănecatü prea tare pre Grigorie Vodă, câtü aî scosü hangerulü sê'lü lovêscă, sê'lü omóre; și aî răcnitü de i-aî disü: că pentru cetatea acêstä 'l-aî trimisü pre dênșulü Impêratulü. Êră Grigorie Vodă cu Petriceico Vodă s'aî îngrozitü, și de sirgü aî eșitü de subț cortü afară; și cum s'aî dusü la otaculü lorü, îndată aî trimisü la Leși să vie mai curêndu să nu zăbovescă. Venit'aî ôstea Leșescă aprôpe de Hotinü; tăbărîndu-se, și aî tocmitü ôstea pre orônduêla lorü de rêsboiü. Eșit'aî și Turcii, ôste alêsă călarime, din șanțuri, și Petriceico Vodă cu Moldovenii, și Grigorie Vodă cu Muntenii; și, începêndü rêsboiü, mergeaî Turcii cu năvală asupra polcurilorü Leșesci; êră Leșii, încetü pășîndü, sprijiniaî năvala Turcilorü, până aî venitü aprôpe de șanțurile Turcilorü; și stândü Leșii vetejesce, s'aî și închinatü Petriceico Vodă și Grigorie Vodă, împreună cu oștile lorü, la Leși,

și s'au amestecat cu Leșii, și au și început cu toții asupra Turcilor a'î tălare.

Deci, călărimea Turcilor, vedându așa, n'au mai avut vreme să facă năvală asupra Leșilor, ce numai le-au căutat de au intrat în șanțuri, la ceea pedestrimă a lor, ca să se apere; erau stégurile huseăresci, pășind înaintea, au intrat în șanțurile Turcesci, și după densul cea-altă oște, și au și început a'î tălare pre Turci, cât n'au mai putut să se mai îndrepte Turcii, și au și purcesu în răsipă: unii au apucat pe pod, ce era peste Nistru, sub cetatea Hotinului; alții pin Nistru dau de se înneacă; alții pre sub cetate de stincă, dau de se sdrobiău; și podul încă s'au rumpt de năvala Turcilor, la mișlocul Nistrului, de s'au înneacă mulțime de Turci; numai câți au apucat cu Pașa înainte de au trecut asupra Cameniței, atâția au hălăduit. Perit'au opt-spre-dece mii de Turci; umplutus'au Leșii, și Moldovenii, și Muntenii, de cai Turcesci, și de arme, și de haine, și de bani, și de alte lucruri bune. După ce au făcut Leșii această isbândă, chemat'au pre acești Domni de s'au sfătuit să purcedă în giosu, să trecă Dunărea în țera Turcescă; și au orânduit pre Moldoveni și pre Munteni să meargă înainte pe Prut, să le fie de strajă, și să stringă oștii zahere. Și cu acea socotelă au purcesu Domnii în giosu pe Prut; erau Leșii, așteptându să le mai vie oște pre-urmă, au luat de la Hotin pre sub codru, asupra Toporașilor, într'întimpinarea cei alte oști ce venia despre Snetin, ca să se împreune cu totă oștea la un loc să purcedă în giosu, precum le era sfatul.

Deci Domnii au trecut Prutul pre la Zaluca, în cea parte, și de acolo s'au despărțit; Petriceco Vodă au mersu la satul lui, la Tătăreșeni, și de la Tătăreșeni au luat pre sub codru asupra Iubănescilor, într'întimpinarea Leșilor; era Grigorie Vodă au luat în giosu, că nu avea într'alt chip cum face, că era Dămnă și cuconii în Țarigrad în mâna Turcilor. Deci, Hatmanii Leșesci, vedându-l pre Grigorie Vodă că au luat în giosu, și calea nu era într'acolo, au trimis un Domn să-l întrebe pre Grigorie Vodă, de ce merge pre acolo, că calea oștii nu era într'acolo. Era Grigorie Vodă au dat sémă către acel domn, că merge să dea scire țerei să nu fugă nici să se bejănescă, și să orânduască conace pentru tréba oștii, că într'alt chip n'are pre unde merge, că se voru spărie omii și se voru bejeni, și nimică nu voru găsi hrană de tréba oștii. Și acest răspuns au luat acel domn Leșesc, și s'au întors înapoi la Hatmanii. Grigorie Vodă, după ce au purcesu acel domn Leșesc înapoi la Hatmanii cu acel răspuns, scris'au o carte la Hatmanii Leșesci, și au trimis-o pre de altă parte să-l erte, și să primască de la densul cea slujbă cu isbânda ce au făcut, că atâta au putut, era mai mult nu pôte, fiindu-i Dămnă și copiii în Țarigrad în mâna păgânilor; și au purcesu cum mai degrabă în giosu Grigorie Vodă de au trecut Dunărea pre la Galați, și au trimis de au dat scire Vezirului la Obluciță că și el au scăpat cum au putut, și vine la pöla Impărației.

Deci, Vezirul, dacă au auzit că vine Grigorie Vodă, s'au mirat, știindu-l că s'au închinat la Leși, avându Vezirul veste de la Husain Pașa că s'au

închinatū la Leşi; nu credea Vezirulū că vine, şi totū trimetea, ni pre unulū, ni pre altulū, înaintea lui sē vie mai curândū. Sosindū Grigorie Vodă la Obluciŭă, aū mersū la Vezirulū, şi 'l-aū întreatū cum aū fostū lucrulū lui Husain Paşa Saraskierulū, la cetatea Hotinulū, de aū prăpăditū ōstea.

Atunce, avēndū cale Grigorie Vodă cuvintelorū sēle, aū spusū Vezirulū cum aū sfătuitū pre Husain Paşa sē ēsă din şanŭurī, cu ōstea Impēratulū, pentru căci că ōstea Impēratulū este deprinsă a dare rēsboiū neprietenilorū la locū largū, ēră nu la strimŭore; şi Husain Paşa s'aū mānĭatū, şi aū scosū hangerulū sē'lū omōre, şi i-aū fācutū de aū intratū în şanŭurī, şi pre Moldovenī şi pre Muntenī; şi viindū ōstea Leşescă, i-aū încungĭuratū din tōte părŭile, şi numāi Paşa aū scāpatū pre podū preste Nistru; ēră pre dēnsĭl pre toŭi i-aū prinsū Leşil; ce, pre urmă, elū aū fācutū cum aū pututū, şi 'şi-aū adusū capulū la pōla Impērăŭiei. Decī, Vezirulū, dacă aū auŭitū aşa. aū ŭlis: că bine aī fostū sfătuitū; şi nu te-aū ascultatū. De care lucru aşa 'şi-aū tocmitū lucrulū că aū adusū şi marturī Grigorie Vodă înaintea Vezirulū de aū arătatū; decī, Vezirulū aū trimisū de aū tălatū capulū lui Husain Paşa.

Şi pre Grigorie Vodă, de bucurie mare ce avea Vezirulū că aū venitū de s'aū închinatū de la Leşi la dēnsulū, i-aū datū iar domnĭa în ŭēra Muntenescă, sē fie Domnū; că, înŭelegēndū că este hainū, pusēse Domnū pre Duca Vodă, în loculū lui, fiindū Duca Vodă mazilū la Ţarigradū, şi luase şi pre Dōmna lui Grigorie Vodă cu cuconī la saraiulū Impērētescū sē'l turcescă. Decī, Vezirulū îndată aū repeŭitū la Ţarigradū de aū sloboŭitū pre Dōmna lui Grigorie Vodă şi pre cuconī, şi aū opritū şi pre Duca Vodă sē nu mērgă în ŭēra Muntenescă.

Decī, Grigorie Vodă s'aū rugatū Vezirulū sē'lū lase sē mērgă pre la Ţarigradū sē'şi vēŭă casa şi copiiī, că i se şi supērase cu ōste; şi mergēndū la Ţarigradū, apucatu-l'aū Muntenī cu multe pĭrī, mai vārtosū Postelnicescī, fiindū şi cu a Ducăi Vodă îndemnătură, temādu-se sē nu'l smintēscă domnia ce'l didese.

Şi Postelnicescī fusese eşiŭ de la închisōrea lui Grigorie Vodă, mai înainte vreme; că dupē ce aū venitū Duca Vodă mazilū de la Moldova în Ţarigradū, şi Şerban Logofētulū, carele pre urmă aū fostū şi Domnū, aū scāpatū de nu 'l-aū fostū prinsū la mână sē'lū lee, precum aū fostū prinsū pre cei-altī fraŭi a lui, precum se pomenesce mai susū la cee-altă poveste a lui, aū fostū isprăvitū Şerban Logofētulū cu miŭilocolū Ducăi Vodă de aū fostū mersū unū capegi-başă de aū luatū pre toŭi fraŭi lui Şerban şi nēmulū lui din închisōrea lui Grigorie Vodă, din Bucurescī; şi mergēndū Grigorie Vodă la Ţarigradū s'aū tēmplatū şi ei acolo, şi 'şi-aū aflatū vreme a'lū pĭrire felurī de felurī de pĭrī, pentru casne şi rēutăŭi ce le-aū fācutū.

Ce Grigorie Vodă era unū omū harnicū, şi tare, şi sumeŭ, şi gata la rēsponsū, şi la tōte socotelele, şi se pĭrĭaū ei faŭă înaintea divanulū Impērātescū cu Postelnicescī, cu Şaitanicescī, căroră le ŭicū şi Cantacuzinescī; şi mai virtosū giupānesele lorū ilū pĭrĭaū înaintea divanulū Impērātescū, că le-aū fostū puindū pe giupānesē de aū fostū cărāndū varū şi pētră, împreună cu ŭiganiī cei de dārvală, la curŭile domnescī.

Ce Grigorie Vodă aū miŭilocitū cu prietenī lui, şi iar i-aū doveditū, şi

i-au pusă iar pre toți la poprelă; și Șerban Logofetului iar prinsese de veste, și se ascunsese ca și ânteu. Ce céușii Împărătesci 'l-au găsită ascunsă în casa lui Duca Vodă, în pod, și de acolo 'l-au luat, și 'l-au făcută surgună la Crită; și multă mustra Grigorie Vodă, și se ciortia cu Duca Vodă ce se punea pentru nisce ômeni răi ca aceia. Și Grigorie Vodă se gătia să purcedă cu mare vâlfă, de ală triile rînd, în țera Muntenescă cu domniea.

Numai, Dumneleu este multă milostivă, ăra apoi de sirgă întorče mila sea; că îndată s'au rîsbolită Grigorie Vodă, și aă murit. Norocul Cantacuzinescilor; dăcă unii se se fie agiunsă Cantacuzinescii cu ună doftor, și s'ă lă fie otrăvită.

Și apoi, murindă Grigorie Vodă, aă purcesă Duca Vodă cu domniea în țera Muntenescă; și mai cu vreme, după ce aă mersă Duca Vodă în țera Muntenescă, aă stătită cu mare cheltuă, de aă scosă și pre Șerban din surgunie de la Crită, și 'l-aă adusă în țera Muntenescă și 'l-aă făcută Logofetă mare.

De aice înainte lăsamă pentru țera Muntenescă să scrie Munteni; și noi iară ne întorcemă la urmă, să scriemă pentru țera noastră.

Petriceico Vodă era omă bună și slabă, prostă; n'ă cutedată să facă ca Grigorie Vodă, să mērgă la Turci; și de la Tătărășeni s'ă dusă la Iubănesci, așceptândă pre Leși să se scobore în gîos, și gîndindă că se voră mai stringe Moldoveni să'și immultescă ôstea, să stringă zaherea, ca să fie de trēba oștii Leșesci.

Ăra boierii Moldoveni cari erau cu dēnsul, vedēndă că Grigorie Vodă s'ă despărțită, și s'ă dusă la Turci, sfătuită'ă și ei, în de ei, și s'ă agiunsă, și cu tôte capetile, căpitanii slujitorilor, să ție la ună cuvēntă, și s'ă dusă cu toții la Petriceico Vodă și aă începută a se rugare lui Petriceico Vodă să'ă lase pe acasă să'ă ăee femeile și copii să'ă dee în latură, să nu'ă ăee Tătarii, și iarăși oră veni întru întimpinarea lui Petriceico Vodă. Ce Petriceico Vodă, nesciindă că și slujitorii suntu cu dēnșii la ună cuvēntă, ôre cum cu sumeție le grăia, și nu'ă credea, și nu vrea să'ă slobodă, dăcēndă că și ôste Leșescă vine multă.

Ăra Mironă Logofetulă aă răspunsă: «Oră să fie voia Măriei tale, oră să nu fie, noi nu ne vomă lăsa casele să le ăee Tătarii; și s'ă închinată și i-aă dăș: să fii Măriata sanătosă, și aă eșită afară. Și așa, toți boierii și căpitanii aă purcesă cela după cela, pre rînd, a se închinare, și aă eșită afară; și cum aă eșită afară aă începută a încălecare pre cai, și aă purcesă cu toți în gîos. Ăra Petriceico Vodă aă rămasă numai singură, numai cu Hăbășesculă Hatmanulă și cu casa lui, și aă începută a plângere, și a blăstēmare pe Mironă și pe alții, și a dăcere: la ce 'l-aă adusă, și aă trecută codrulă întru întimpinarea Leșilor, de la Iubănesci spre Cernăuți.

Ăra boierii, după ce aă purcesă, și aă mersă la Căcăcenii, s'ă sfătuită și aă scrisă cărți la boierii cei de țera de gîos, la Gavrilă și la Buhuș, și la alții, precum ei și cu tōtă ôstea s'ă despărțită de Petriceico Vodă, și vină în gîos la dēnșii; ce să facă scire Vezirului, să poftescă Domnă dintre dēnșii, să'ă pue pre cine voră socoti; și fōră zăbavă, și ei își voră alege Domnă, și voră merge cu toți la Vezirulă; și aă dată cărțile la Georgiță Mitre se le ducă la boierii cari suntu pomeniți mai susă.

Deci, cândă aă mersă Georgiță aă găsită pre toți boierii în Galați, și pe Dimitrașco Vodă Cantacuzino, pusă Domnă de la Împărăție; și cum aă vē-

duțu pre Gheorghică Mitre că au venit cu cărțile, 'l-au și chieamăti de i-au spusu de tôte, și s'au bucurat, și 'l-au boerit, 'l-au pus Postelnicu al doele; și au și păditu de au scrisu, de au făcutu scire Vezirulu cum că toți boierii, și totă slujitorimea, și țera s'au lăsat de Petriceico Vodă, și au venit și 'și au adus capetele sub mila Împărăției.

CAP VI.

Domniea lui Dimitrașco Vodă Cantacuzino, în anul 7182.

Auind Vezirul, fiind la Oblucița, de lucrurile ce s'au făcut la Hotin, și cum s'au hainit Petriceico Vodă, de s'au închinat la Leși, acolo în grabă nici un Domn sau fecior de Domn mazil nu era nime; numai ce s'au aflat Dimitrașco Vodă, care era Capi-kihaie lui Petriceico Vodă, și fusese mai înalte vreme și Visternic mare în țera Muntenescă, la Grigorie Vodă, și era Grecu Țarigrăden de felul lui, nemu de Împărat creștinescu, de Cantacuzinescu, și scia rōndul acestor țeri; și neaflându-se nime atunci, precum se pomenesce mai sus, 'l-au pus pre dēnsul Vezirul Domn în Moldova, în locul lui Petriceico Vodă. Și luându caftan de domnie, au mers în țergu în Galați, și s'au strinsu totă boierimea la dēnsul, și ôste, ca puil de pătarniche, după cum s'au scris mai sus; și au orōnduit Vezirul și un Pașă cu câtă-va ôste Turcescă, și pre un Sultan cu două-șeci de mil de Tătari ca s'el ducă în scaun în Iași, și se se bată cu acei Leși ce oră veni asupra lui.

Deci Leși, dacă s'au tălnit cu Petriceico Vodă spre Cernăuți, au purcesu în giosu totu dinpreună; apoi s'au despărțit, și au trecut obuzul Leșesc în giosu până lungă movila Răbăiei. Dimitrașco Vodă, din Galați au pornit pre acel Pașă cu Turcii, și pre Sultanul cu două-șeci de mil de Tătari și cu ôste Moldovenescă, și cu o sēmă de boieri Moldoveni, anume Alecsandru Buhușu Hatmanul și cu Constantin Cantemir Sardarul, carele au fostu pre urmă și Domn, și cu Stefanu Cerchezul Comisul, și cu Mitre, și cu frate-sēu Georgică, și alți mulți, și au purcesu întru întimpuiarea Leșilor, și era în obuzul Leșesc capu Hatmanul Sinavski. Și după ce s'au tălnit acolo la Răbăia, le-au datu rēboiul prea tare, și s'au bătut totă ziua; eră cându au fostu nōpte, au făcutu Leși mulțime de focuri, un om cāte cinci șese focuri. Deci, Pașa au chieamat pre Buhușu și pre Cantemir și i-au trimis se ia limbă; și cându au mersu, au găsit numai locul și focurile, eră obuzul Leșesc se întorsese înapoi, că fusese de toți șese, șapte mil de Leși. Deci spuind Buhușu Pașii, s'au bucurat, și au mai mersu o sēmă după dēnșii, până au trecut de Iași Leși. Turcii și cu Tătarii s'au întors înapoi, că era în postul Crăciunului, vreme de ernă, și Leși s'au totu dusu în țera lor, și Petriceico Vodă încă s'au dusu cu dēnșii, și Hatmanul Hăbășescul împreună cu dēnsul. Numai ce au lăsat o sēmă de Nemți, în cetatea Nēmțului și în Sucēva, cari s'a tēplat de au ședut acei Nemți mai bine de un an; și erau

acele cetăți pline de odore și de haine a totă țera, boieresci⁴ și neguțitoresci, după cum este obiceiul la vreme de răscole deși pună omenii cine ce are mai bun prin cetăți și prin mănăstiri. Era în Hotin, după ce au bătut Leșii pre Turci, n'au mai lăsat nici oște, ce 'l-au lăsat pustiu. Dumitrașco Vodă după ce au vădută că s'au curățit de Leși, rădicatus'au cu totă boierimea și s'au dus la scaun în Iași, și s'au aședat la scaun. Deci Dumitrașco Vodă, temându-se de Leși se nu slobodă niscalva podgézuri cu îndemnarea lui Petriceico Vodă, se'lă ție, scris'au la Vezirul de 'l-au făcut scire de tôte de aceste, precum s'au tēplat. Deci, Vezirul au poruncit se erneze Tătarii în țără, pentru se'lă apere și pre dēnsul și raeaoa; érá mai mult au fost socotela Turcilor, pentru ca se slăbescă raeaoa, se nu se pótă haîni lesne. Dicu se fie ălisu Vezirul lui Dumitrașco Vodă, cându 'l-au pus Domn la Obluciță, de se voru apuca boierii se facă zapisu la mâna Vezirului, cum că nu voru veni podgézuri se strice țera, și domniea va trăi cu pace în Iași; voru rădica se nu erneze Tătarii în țără. Deci o sémă de boieri s'au fost apucēndu se facă zapisu; déră Miron Logofetulu ăicu se nu fie priimitu la acelu sfat, ăicēndu că s'au făcut multă vrajbă cu Leși, și sciind și pe Petriceico Vodă că 'l dusu cu dēnsil, nu se voru pute răbda se nu se slobodă podgézuri se strice țera, și pre urmă a căde greu în capetele lor; érá așa, de oru erna Tătarii în țără, mai bine va fi; că voru apăra și țera de podgézuri, că și în țera Leșescă vėdu că ernézá Joimiri, și nu mai este nimică. Și așa au socotit, și n'au vrut se facă zapisu, și au lăsat de au ernat Tătarii în țără.

Déră aceste voróve nu sunt nimică, fórá de câtu Dumitrașco Vodă fiindu prea telpiz, și fricos, și neavēndu nici o milă de țără, punea pricină asupra boierilor și lui Miron, că sfătuescú ei, și 'i bine se erneze Tătarii în țără, și ei n'au priimit se facă zapisu; déră lui 'i era voia și silă pre acela lucru, că se temea se ședă în Iași, se nu vie niscalva podgézuri se'lă ție din Iași.

Deci, intrat-au Tătarii în țără ca lupii într'o turmă de oi, de s'au aședat la ernatică, pin sate, pe omeni, din Prutu până în Nistru și mai sus până în apa Jijiei; nemăru nefindu nici o milă de sāraca țără! Cum aru fi fost țera fórá Domn, așa era jacu într'ēnsa; cum aru fi fost ei, sāraci, pricină rēutăței; cum aru fi ei, sēraci, sfătuit se vie Leși cu oște la Hotin; cum s'au îndurat a da țera în pradă, fórá nici o nevoie! Numai pentru frica cea blēstemătescă, și chiverniséla lui, au socotit de au ernat Tătarii în țără, până în primăvară. Joimiri în țera Leșescă, ce mănăncă gospodarii casei, mănăncă și ei, și au frică și strinsóre de rohmistrii lor, de nu pot face ómenilor rēutăți.

Érá Tătarii sunt lupi apucători, pradă, robesc, bat și cāsnesc pre creștini, neavēndu grijă nici strinsóre de Mărzaci lor; și Tătarii nu mănăncă ca Joimiri ce mănăncă gospodarii casei, ce mănăncă totu carne de vacă și de óe, de nu 'i pótē se 'i biruésca cu hrana pre dēnsii și pre caii lor; că unu sacu de orđu da pe ăi unui cal, și câtu nu putea se mănānce unu cal într'o ăi, ilu deșerta din traiste și 'l stringea deosēbi; și dacă 'i sfārșia bietul omu orđulu din grópă, érá tatarul ilu făcea pre omu de cumpēra orđulu cela ce stringea elu din traiste. Māncat-au totu, și pāne și dobitocu, și au jăcuit totu,

până la un capăt, de atât! Pre mulți au și robitu furișu, femeî, fete, copii; rămas'au bieții omenî numai cu sufletele, bătuiți și struncinați, precum era mai rău și mai amar, cum nu se pôte nici a se scriere, nici a se povestire casele și ucisurile lor ce au avut de la Tătari. Deci, viind primăvara, s'au rădicat Tătarii din țera.

Êră Nemții totu ședeau prin cetăți, în Némțu și în Sucévă, și jăcula cu puteau prin pregiurul cetăților, pentru mâncare; și Moldovenii stau cu ôste prin pregiurul cetăților, ca s'î scôtă, și nu'î puteau; și stau prin pregiurul cetăților și tot-d'a-una aveau cu dênșii bătae; și boierimea de prin pregiur era bejenită de răul lor.

Purces'au, la alu doile an a domniei lui Dumitrașco Vodă Cantacuzino, Vezirul, cu ôste în țera Leșescă pre Nistru, pre de ceea parte, totu stricându și ardându prin Podolia, cetățile și țergurile, cu balimezurile și pușcele cele mari, și Hanul cu Tătarii robindu totă Podolia, în susu, până au agiunsu la Jeravna.

Êră aice au orânduit pre Caplan Pașa cu ôste Turcescă, și cu Moldovenii, de au stătit prin pregiurul cetăței Sucevei câtă-va vreme; și nu puteau scôte pre Nemții ce erau în cetate, până au flămândit, și s'au închinat de bună voie, și viindu-le și poroncă de la Leși s'ă esă din cetate. Êră cei din cetatea Némțului, neavându bucate, n'au zăbovit multu, ce au eșit, legându tabăra de au mersu la Sucéva, la cei-alți Nemți. Era atunce Alecsandru Buhuș Hatmanu, și cum i-au întimpinat Hatmanul Buhuș la Podișore, aprôpe de țergul Sucevei, și dându-le năvală vitezesc acolo la Podișore, cu slujitorii s'î, au rumpu tabăra Nemților în două. Atunce au lovit dintr'unu sinețu calul de sub Hatmanul Buhuș, și căduse Hatmanul într'unu rëzor cu fața în susu, de nu se putea îndată s'ă scôle; și nemții năvăliau s'îl apuce. Êră unu căpitanu Moldovanu, anume Decusară, au grăbitu cu calul asupra-le, și s'au apucat Hatmanul de cода calului lui Decusară, și ținându-se bine 'l-au scos din năvala Nemților. Deci, Hatmanul, încălecându și pre altu cal, le-au mai dat năvală în câte-va rënduri, și mulți din Nemți au perit; iar pre unii i-au prinsu vii; era o sémă s'au totu apăratu, până au intrat în cetatea Sucevei la cei-alți Nemți. Trimis'au Nemții cei vii ce i-au prinsu în rësboii și capetele celor morți, în Iași, la Dimitrașco Vodă, și Dimitrașco Vodă i-au trimis la Impărăție. Și ședea pregiuru cetăței Sucevei ôste, și nu'î putea scôte; și doi ani totu au ținut Nemții cetatea Sucevei; nu i-au putut scôte.

Templatu-s'au de au murit și Craiul Leșescu Mihai Vișnovețki, și era multă amestecătură între Leși, că nu'î puteau alege Craiu; și din susu cu Șveții nu erau bine așezați; din gîosu îi băteau Turcii și cu Tătarii, precum s'au pomenit mai susu. Deci, Leșii au agiunsu la totă Creștinătatea, căți sunt în Europa, și la Némțu, și la Mosku, și la Franțuzu, și la Venețiani, și la Papa; tôte crăile câte sunt creștinesci au scrisu cărți la Impăratul Turcesc și la Vezirul s'ă dee pace Leșilor s'ă nu se mai atingă de dênșii, că apoi ei cu toții se voru scula asupra lor.

Deci Vezirul atunce era la Jeravna, și era Hanul pre de altă parte, și

alți Pași pre alte locuri, de totu stricaū zidurile cetățiloru și ardeaū și prădaū. Decī, atunce la Jeravna, cum aū venitū acele cărți de la creștinătate, aū și stătutū Vezirulū cu Leșii la pace; că acolo la Jeravna era strinsă și ôste Leșescă, și așa s'aū aședatū sē deē Leșii tōtă Podolia, olatū cetăței Cameniță din Nistru de la Bucegi, pe la Satanova, și până la Nejiboje, și pe la Leticiova câtū cuprinde Podolia tōtă. Ucraina și sē érá și Nemții de pin cetăți din Moldova, și podgézurī în Moldova sē nu mai facă, și Camenița sē aibă pace de podgézurī, și sē coronescă și pre Hatmanulū Sobiețki sē le fie Craiū; pentru căci, Hatmanulū Sobiețki avea prieteșugū bunū cu Hanulū, și aū stătutū Hanulū, la miđlocū, cătrē Vezirulū, de aū aședatū sē'lū pue pre dēnsulū Leșii Craiū. Și așa aședānduse de ambe părțile, s'aū întorsū Vezirulū înapoi pre Nistru, pre la Tigbinea, de s'aū dusū la Pōrtă.

Scriș'aū atunce Vezirulū la Dimitrașco Vodă, eșindū Nemții din cetățile țerei Moldovei, sē trimiță se le strice tōte, ca altă dată sē numai vie oști sē intre într'ensele. Așa se vorovesce, că mai multū sfatulū și îndemnătura lui Dimitrașco Vodă aū fostū, de câtū voia Vezirulū.

Triimis'aū Dimitrașco Vodă pre Panaitaki Ușerulū Morona, cu unū Agă turcū pentru sē strice cetățile, și cu alți boierī; și atunce eșindū Nemții din Sucēva, aū intratū acelū Panaitaki, și cu acelū Agă, tălmaciū fiindū Panaitaki Agăi, și aū spartū sēcriile și lăđile unora și altora, carī aū fosti pusū acolo; și multe lucruri scumpe și odóre aū luatū, de s'aū umplutū de avere; érá mai preurmă i-aū rămasū feciorulū de muria de fōme, a lui Panaitaki. Decī, atunce aū stricatū cetatea Sucevei, și a Nēmțului, și a Hotinului. Pre Hatmanulū Buhușū ilū ținea la mare cinste Dimitrașco Vodă, pentru viteziile ce făcuse acolo la cetăți. Cândū aū venitū de la ôste la Iași, făcutu-i-aū mare cinste și alaiū, cu toți slujitorii curții, cu dobe, cu surle, ca unū Hatmanū ce era vestitū de slujia Domnului cu dreptate, și țerei.

Făcut'aū acestū Domnū, Dimitrașco Vodă, unū obiceiū rău și spurcatū în țēră, care n'aū mai fostū până atunce, de aū datū bărtii de scriū fețele ômenilorū, de la micū până la mare, care aū rămasū pomană lui, de nu o mai lasă nici unū Domnū sē se uite acea pedépsă a sēracilorū.

S'aū scornitū și o ciumā mare în tōtă țēră, în đilele acestui Domnū, în anulū 7183, de la luna lui Iunie și aū ținutū până la Genarū; și aū muritū mulți ômeni, câtū nu'i puteaū îngropa, și'i aruncaū prin gropi de'i năruiaū.

Érá Dimitrașco Vodă, veđēndū atăta omorū, aū eșitū în dealū la Galata cu boierii, și acolo ședeau; și atunce s'aū tēplatū unū Pașă, anume Kaplanū, fiindū la Țuțora cu ôste, petrecāndū haznelele ce mergeaū la Cameniță, i-aū venitū fermanū de la Pōrtă sē mazilēscă pre Dimitrașco Vodă.

Decī Caplanū Pașa, cum i-aū sositū fermanulū, aū și trimisū la Dimitrașco Vodă de 'l-aū chiebatū, și i-aū arătatū fermanulū celū de mazilie; și la Țuțora de acolo nu 'l-aū mai lăsatū sē se mai întōrcă la Iași, ce 'l-aū și pornitū în giosū la Țarigradū; numai ce aū trimisū la Iași, de 'și aū luatū agărliculū, că Dōmna lui era la Țarigradū. Érá în loculū lui aū pusū Domnū pre -Antonie Vodă Ruset.

CAP VII.

Domniea lui Antonie Vodă Ruset în anul 7184.

Dacă au mazilită Caplană Paşa pe Dimitraşco Vodă la Țuțora, au venit Domnă Antonie Vodă Ruset, iar Grecă Țarigrădeană, rudă cu Dimitraşco Vodă Cantacuzino. Acesta, dacă au venit în scaunul domniei, fiind bun și milostiv, s'au apucat a face lucruri Dumneșești, biserici, să'i rămăie pomană; au dresă clopotnița la sfântul Nicolai, și au șindrilită preste totu, și au făcută zidă împregiură, și au zugrăvită pristolul precum se vede, și au adus și apă pre ole, până în zidul acestei biserici, care pre urmă cu vreme s'au astupată, netocmindu-o nime. Zidit'au și la Monăstirea sfântului Sava zidul împregiură, ce n'au apucată să'lă istovescă. Eră ală doele ană ală domniei lui, i-au venit poroncă de au mersă la ôste cu Vezirulă, la Cehrină.

Mers'au și Duca Vodă, Domnul Muntenescă, și, bătândă cetatea Cehrinului câteva săptămâni, și viindă și ôstea Moskicescă cu ună Kněză, anume Ramadană au bătută pre Turci, și mulți Turci s'au înecată în apa Tesmenulă. La Antonie Vodă era Hatmană Gavrilă; eră dacă au mersă ôste la Cehrină, fiindă sciindă Halep-Paşa pre Buhuș Hatmanul, carele au mersă cu zaheraoa la Cameniță, și Buhuș Hatmanulă făcea podă preste Nistru, și viindă ôste Leșescă ținea cale să nu lase zaheraoa să o trecă la Cameniță, și s'au făcută ună răsboiă mare unde sta Buhuș vitezesce. Și acelă Pașă întrebându'lă pre Antonie Vodă Ruset, unde este Buhuș Hatmanulă, eră Antonie Vodă au dată sémă că au bolnăvită și n'au putută să vie în ôste, și au făcută pre Antonie Vodă, de au trimisă cum mai de sîrgă de 'l-au adusă pre Buhuș, tocma acolo la Cehrină. Și mergendă Buhuș cu slujitorii ce avea, pre câmpă pustiă, au dată preste nișce Căzacă ce țineaă șleahulă Turciloră la nișce stîncă de pîtră, și nime nu le putea strica nimică; eră lovindu'i Buhuș i-au luată pre toți de grumađă, până au apucată ei să între în stîncă; și mergendă Buhuș la adunare, i-au închinată la Paşa pre Căzacă. Pentru care slujbă au dobândită cinste și nume bună de la Paşa, și îndată au poroncită Paşa lui Antonie Vodă Ruset de 'l-au pusă Hatmană pe Buhuș, și au ăisă, să nu afle că'lă mai schimbă din Hătmănie. Deci, pentru Buhuș era și Duca Vodă, Domnul Muntenescă, îndemnătoră la Paşa ca să'lă pue Hatmană, fiindu'i cumnată; dără și hărnicia lui ilă arăta la stăpână vrednică, cum și atunce n'au mersă cu mânele gôle la Paşa.

Eră la anulă după acesta, au mersă Turci cu ôste și cu Domniă acestoră țeri, la Cehrină, și au dobândită Cehrinulă cu vicleșugulă lui Ramadanovski. ăică să fie cădută în robie la Turci ună fecioră a lui Ramadanovski, dintr'ună podgéză ce au fostă mersă Moskaliă spre Crimă, mai înainte de oștirea Turciloră la Cehrină, și 'l-au fostă și turcită pre acelă fecioră a lui Ramadanovski. Și

aufindu elu că este tată-seu cu oștile Moskicesci, acolo la Cehrinu, au spusu Turciloru s'lu ducă și pre densuslu acolo; că dacă ilu va sci tată-seu elu va inchina cetatea.

Deci, mergendu Turcii a doua-ora cu oști la Cehrinu, au dusu și pre feciorulu lui Ramadanovski, și au scrisu la tată-seu se silescă s'lu scotă din robie; și agiungendu Turcii și cu bani la Ramadanovski, elu au făcutu viclesugū, scoțenduși feciorulu din robie; au imbătatū cu holercă pre Cazacii cei din cetate, și dormindū beți, au datū scire Turciloru, și au intratū Turcii în cetate, și au prinsū pre toți Cazacii, și au arsū și cetatea până în pământū, că era de lemnū și de pământū. Eru Ramadanovski s'au făcutu a fugire, și timpinându-se cu oștea Moskicescă, ce venia asupra Turciloru la Cehrinu, dacă au înțelesū că au luatū Turcii Cehrinulu, s'au întorsū inapoī în desertū. Pe-urmă, înțelegendu Moskalii de viclesugulu lui Ramadanovski, 'l-au prinsū Împăratulu Moskicescū, și au topitū banii ce au fostū luatū de la Turci, și i-au turnatū în gura lui Ramadanovski; și așa 'și-au luatū plata după fapta lui.

Eră la Pôrta Împărăției Turcesci, pre acea vreme, ămbla Dimitrașco Vodă, Cantacuzino se mazilescă pre Antonie Vodă Ruset din Moldova, și Șerbanū Cantacuzino Logofetulu din țera Muntenescă ămbla pentru domniea țerei Muntenesci se mazilescă pre Duca Vodă, domnulu Muntenescū; că pe Șarbanū Logofetulu ilu lăsase Duca Vodă Caımacamū în Bucuresci și ispravnicū se facă curțile domnesci acolo în Bucuresci; și dacă au gătitū curțile, elu n'au mai așceptatū pe Duca Vodă se vie de la Cehrinu, că atunci au găsitū vreme bună de fugă, și s'au dusū cu totă casa lui, și cu totū nemulu lui, Cantacuzinesci, că avea mulți și mari neprietenī la Duca Vodă, de staū în totū césulu s'ei mănânce capulu, pe toți Cupăresci, și pe alți boieri de țera Muntenescă tovarəsi cu Cupăresci, și staū totū de'lu piriātu; și în douē rânduri 'l-au adusū Duca Vodă, pe gurele lorū, la Bucuresci, s'ei taie capulu. Numai se punea Dómna și cu fratele Dómnei, Lupașco Spătarulu, cumnatū fiindū lui Șerbanū Logofetulu, de'i scotea capulu; eră pe urmă, tēmplându-se de au muritū. Lupașco Spătarulu, au vėduți Șerbanū Logofetulu că n'are cine se mai pune pentru densuslu, și numai ce i-au cătatū de au fugitū.

Deci, Duca Vodă, dacă au înțelesū de la Cehrinu că au fugitū Șerbanū, Logofetulu la Udrii și cu totū nemulu lui, s'au mahnitū. Chiebat'au atunci pre Constantinū Stolniculu, fratele lui Șerbanū Logofetulu, și pre nepotu-sėu, Constantinū Brăncovenulu Postelniculu, de le-au giuratū Duca Vodă pentru Șerbanū Logofetulu, cum că nu va avea nici o nevoie, numai se se întorcă inapoī; că pe Stolniculu Constantinū ilu credea Duca Vodă, că'i era cumnatū, și se apuca că va întorce pe frate-sėu de la Udrii inapoī. Și așa au amăgitū și ei pe Duca Vodă, de i-au trimisū și pe dēșii de la oște tocma la Udrii, la cei-alți; deci, Șarbanū Logofetulu, dacă au vėdutū și pe frate-sėu scăpatū de la Duca Vodă, n'au cătatū se se mai întorcă inapoī; ce, avėndū prietenī la Pôrta Împărăției, au făcutū cum au pututū, cu cheltuělă, și au luatū domniea țerei Muntenesci. Înse, pe Duca Vodă nu 'l-au pututū mazili, ce au mazilitū pre Antonie Vodă Ruset din Moldova; și au venitū Duca Vodă din scaunulu Muntenescū, Domnū aice în Moldova, în loculū lui Antonie Vodă. Deci, întorcėndu-se Antonie Vodă

de la Cehrinu, au venit până la Soroca, și-lu pîrise o sîmă de boieri pe Antonie Vodă, și Antonie Vodă cheltuisese o sută de pungi de bani și mai bine, atunce, la Vezirulū, și scia că 'și au aședatū lucrulū, și au mersū de 'și-au luatū đioa bună de la Vezirulū și au îmbrăcatū caftanū să mîrgă la Iași cu domniea, în Moldova. Êră Buhuș și alți boieri cari ilū pîrise, dacă au vîdūtū că au îmbrăcatū caftanū de la Vezirulū, au început a'și prinde caii să fugă cari incotro orū pute. Mers'au Antonie Vodă și la Kihaeaoa s'și ea đioa bună; êră atunce au și nemeritū unū Agă de la Împărăție cu mazilie, și acolo de la Kihaeaoa Vezirulū i-au luatū caftanulū din spate, și 'l-au pusū în hierē, și 'l-au dusū la Împărăție, la Udriiū; și au pusū Caîmacamū până a socoti Împărăția sē pue Domnū. Atunce, aūdindū boierii cei ce erau să fugă, s'au bucuratū și au datū laudă lui Dumnezeu.

Êră pe Duca Vodă, atunce nu 'l-au mazilitū, și au mersū de la Cehrinū la Bucuresci; și în Bucuresci dacă au mersū, au trimisū Împărăția de 'l-au mazilitū; și au venitū cu mazilia Constantinū Brăncovēnulū Postelniculū, în Bucuresci, cu cēlma în capū, fōră-de-veste, și nimica nu scia Duca Vodă, și împreună cu Skimni Aga, s'ēlū ducă în țēra Moldovei, și în loculū lui, în țēra Muntenescă, să vie sē fie Domnū Șerba. Logofētulū

Vrut'au atunce Constantinū Brăncovēnulū Postelniculū, nepotulū lui Șerbanū Vodă, și au umblatū ca sē prindă pre toți neprietenii lui Șerbanū Vodă, s'ēlū ție la închisōre până a veni Șerbanū Vodă cu domniea de la Țarigradū. Decī, pe Cupăresci fiindū Greci, nu i-au pututū lua de la mîna Ducăi Vodă; êră pe boierii Muntenesci, cari erau dușmanī lui Șerbanū Vodă, Stoica Paharniculū și cu alții, dacă au prinsū de veste, au făcutū cum au pututū, și au fugitū și acei în Moldova. Êră pre Hriză și pre alți mulți boieri Muntenesci, i-au prinsū; și după ce au venitū Șerbanū Vodă, pre toți i-au omoritū, cu grele și cumplete morți; êră Duca Vodă au purcesū la scaunulū sēu în Moldova, în postulū Crăciunulū.

Êră la vremea lui Antonie Vodă, după ce s'au întorsū de la Jeravna Vezirulū și cu Hanulū, coronit'au Leșii atunce pre Ioan Sobietki sē fie Craiū în țēra Leșescă; și după ce 'l-au coronitū, stătut'au cu tōtă recīpospolita, și au alesū pre unū domnū mare Leșesci, și 'l-au trimisū solū la Pōrtă pentru întemeiere și așădămētulū păcei, ce au fostū făcutū la Jeravna; și au trecutū pin Moldova, pin Iași, cu mare și multă pohvală; și i-au eșitū Antonie Vodă înainte, și i-au făcutū mare cinste și pohvală; și au făcutū mare zăbavă la Țarigradū, și târ-diū s'au întorsū la țēra lui.

Antonie Vodă, macarū că era Grecū, și strēinū Țarigrādēnū, dēră era mai bunū Domnū de cātū unū pāmētēnū; că nici unū obiceiū rēu în țēră, în đilele lui, n'au făcutū; ce încă și cāte au gāsītū de alții rele, multe au lāsātū. Numaī, la toți Domniī se află cāte unū Musaipū, omū rēu; așa și la Antonie Vodă, era o rudă a lui, anume Alecsandru Ramandin, Postelnicū mare, Grecū de nēmūlū lui, sumețū, mândru, nebunū, lacomū; tiecea preste toți, nu cunoscea pre nime, avēndū trecere și cinste de la Antonie Vodă. Dēră, încă, și precum vēdū acum Musaipii la Domnūlū, nu numaī strēini, ce și de ai noștri, cari au cinste și sūtū apropi la Domni, au întrecutū cu đece părți cu rēu-

tate și neomenie pe Ramandin; că Ramandin nici unu obiceiū rău n'au îndemnatū pre Domnū sē facă, nici au făcutū; ă ră acești de pre acum, câte ciume rele, și răutăți, tôte le-au scornitū și le-au făcutū, precum le'ți vede la rōndulū lorū înainte, că s'au însemnatū totū anume la ce Domnū s'au făcutū, și cine au fostū Musaipi.

Fost'au și feciorii lui Antonie Vodă desmerdați, fōră de frică; ămblau pin țēră cu mulți feciorii de mazilū nebuni, strinși cu dēnșii, de făceau multe gîocuri, și beții, și nebuni, prin tērguri și prin sate boieresci, de luaū femeile și fetele ômenilorū cu deasila deși rideau de dēnsele; ce nu numai a ômenii prosti, ce și a ômenii de frunte și de cinste. Și de și oblicia Antonie Vodă, încă nu le dicea nimică, și nu'i certa cu cuvēntulū, ca unū părinte ce le era; și pentru aceea, pōte, în osindă, mai pe urmă, Antonie Vodă au agiunsū; că au mersū boierii la Pōrtă de 'l-au piritū prea tare, cu multe năpăști, în locū de bine ce au făcutū Antonie Vodă țereii, de n'au scosū nici unū obiceiū rău. Cu acestū felū de mulțamită, boierii i-au mulțamitū, că 'l-au închisū Turcii, și 'l-au bătutū, și 'l-au căznitū cu felū dē felū de cazne, până și tulpanuri supțiri ilū făceau de inghiția, și apoi le trăgea înapoi de'i scotea mațele pe gură, și 'lau făcutū de au datū ô mie de pungii de bani, și mai bine. Și după ce 'l-au slobođitū Turcii sē mērgă la casă'si, și apropiindu-se de casă'si, numai ce au vēdutū că'i arde și casa; și puținele odōre ce'i mai scăpase mistuite în casă au arsū și acele.

Vedeți păcatulū și osinda la ce aduce pe omū, la vreme de bătrănețe săracie și cazne! Și câtū au mai trăitū Antonie Vodă, cu milostenie își ținea viața lui, și feciorii lui la mare lipsă au agiunsū; se hrăniaū cu pescăriea în Țarigradū. ÎDēră, și boierii cei ce 'l-au piritū, încă nimică nu s'au mai alesū de casele lorū; la Alecsandru Buhușu Hațmanulū nimică nu i s'au alesū de casa lui, și de feciorii lui, care se vede și până astăzi.

Așijdere și Mironū Costinū logofētulū, când au pusū Constantinū Cantemirū Vodă de i-au tăiatū capulū în Romanū, care este povestea scrisă la rōndū înainte, dicea și striga în gura mare, «că nu este vinovatū cu nimică lui Cantemirū Vodă, și pere pe dreptate; numai osinda lui Antonie Vodă ilū gonesce, și pentru aceea pere că 'l-au piritū cu strimbătate.» Și alții mulți ca acesta.

Deci, bine arū fi, fraților, sē nu vē îndemnați a pîrire pre Domni, că suntū stăpāni și pomăzanici a lui Dumneđeii; macarū de v'arū și poronci Domnului carele va fi atunce în scaunū stăpānitorū, încă din cele drepte sē le mai împuținați, ă ră năpăști sē nu puneți; că osinda nu se ertă, nici trece pe omū; încă pe mulți amū vēdutū, îndesindu-se pentru cinste sē dobândescă, de pîrescū Domni, și se laudă între dēnșii că se temū Domni de dēnșii, și ălicū că sciū bine a pîrire. ă ră pre urmă, cu acelū felū de hărnicie, nici pre unulū n'amū vēdutū viindū la vre o pricopseală.

CAP. VIII.

Domnia a treia a Ducăi Vodă celui bătrân în țera Moldovei.

Venit-au Duca Vodă cu a treia domnie în țera Moldovei, din țera Muntenescă, în anul 7187, și au intrat în Iași la scaunul domnesc, Decembrie în șese zile, în ziua Sfântului Nicolai. Venit-au și câți-va boieri Muntenesci aici în țară în Moldova cu Duca Vodă, de frica lui Șerban Vodă, precum s'au scris mai sus. Atunci era greu în țară, pentru zaharele și mezeluri, la drumul Cameniței, și cheltuiești cu schimbatul Pașilor de Cameniță; și din Iași până în Cameniță era locul pusti, încă din ernalul Tătarilor, din zilele lui Dimitrașco Vodă Cantacuzino. Și aședându slujitori în Tabără și în Ștefănesc, Antonie Vodă ținea mezulul din Ștefănesc până în Cameniță; era mai pre urmă au aședat omeni în Hotin, și în Perirăta; atunci veniau podgézuri din țera Leșescă la drumul Cameniței de lăvia pe Turci și pe neguțitorii cari mergeau la Cameniță, și le făceau multe pagube și stricăciuni.

Era după ce s'au întors solul cel Leșesc de la Pórtă, ce trecuse în zilele lui Antonie Vodă, au ales loc Cameniței, și au hotărît totă Podolia să fie olată Cameniței, din Nistru de la Bucegi până în Ucraina, și cu Ucraina cu tot până în Cehrin, și până în Voia în glos, au rămasă să fie tot sub ascultarea Turcilor. Și au eșit mulțime de Ruși din lăuntru din țera Leșescă, și s'au aședat în olatul Cameniței, de s'au făcut sate și raia; și au pus Turcii pin sate subași, după obiceiul lor; și amblau Turcii la Leși, și Leșii la Turci, fără de nici o grijă. Atunci și în Moldova s'au aședat slujitori pre la mezeluri, și pre la marșini, și au început a se face și slobozii pre la Cernăuți și pre la Hotin.

Era în al doilea an a domniei lui, au tăiat Duca Vodă pe trei boieri, anume: pre Vasilie Geuca vel Visternică, și pre Georgie Bogdan vel Jicnicer, și pre Lupul Sulgerul, cari au fost făcuti cârți hiclene, cu iscălitura lui Dumitrașco Vodă Cantacuzino, la Orheen și la Lăpușneni, să se rădăie cu oște să mērgă să prindă pre Duca Vodă cu totă casa lui, și pre o sēmă de boieri ai lui, și cu isvod cu ce morți s'ei omóre pre toți; și trimetind cartea aceea cu Lupul Sulgerul, ca cum ar fi fost de la singur Dumitrașco Vodă, la Căpitani de la acele ținuturi, era un Căpitan, anume Decusară, dacă au înțeles ce scrie întru acea carte, s'au făcut a trimite poronca la alți Căpitani; ér pre de altă parte au și purces de au venit la Iași, cum mai de grabă, și au mers la Buhuș Hatmanul de l'au întreat cu a cui scire este. Era Buhuș Hatmanul, nescind nimic de aceste, îndată au mers la curtea domnescă, și au spus Ducăi Vodă; și Duca Vodă au trimis pe Gheorgbiță Ciudin Sardarul, și au prins pre Lupul Sulgerul cu acea carte hiclénă; era Geuca și Bogdan nu sciau nimic; ce, cum l'au adus pre Lu-

ca Sulgerulă la Duca Vodă, 'l-au întrebată Duca Vodă pre Lupulă Sulgerulă, cu a cui învățătură au făcută aceste. Eră elă au spusă că 'l-au trimisă Geuca și Bogdană; și îndată Duca Vodă au trimisă nisce bulubași cu Siimeni de i-au luată de pre la gazdele loră, și i-au închisă; și a doua-ți i-au scosă la divană între totă boerimea, și nimică n'au mai putută să tăgăduiescă faptele loră, și i-au spusă dreptă Ducăi Vodă, că suntă vinovați. Deci Duca Vodă multă i-au mustrată, și au orânduită pre Tóderă Fliondoră, vel Armașă, poruncindu'i de le-au tălată capetele a tustrii, đioa amedă-ți, la fântână, denaintea porții curților domnesci. Și în loculă Geucăi au pusă Visternică mare pre Toderășcu Cantacuzino, feciorulă lui Iordaki celui bătrân. Fostău giupănesea Geucăi vară primare cu Dómna Nastasia a Ducăi Vodă, déră nimică nu i-au putută folosi.

Eră după ce s'au plinită doi ani de domniea Ducăi Vodă, au mersă la Țarigrad la Impărăție, avendă pîră cu Stefană Beizade, fecioră Radului Vodă, pentru logodna ce au fostă făcută cu fică-sea Catrina; că, fiindă feciorulă Radului Vodă grozavă la față, puneă pricină Duca Vodă și nu vroia să i-o dea. Deci, au rămasă feciorulă Radului Vodă pre Duca Vodă, de la divanulă Impărătesc. Atunce au cheltuită Duca Vodă mulți bani la Pórtă, aprópe de o mie de pungi de bani, și i-au dată Turci și Hătmăniea Ukrainei, caftană, și șlică, și buzdugană, și ună tuiă; și au purcesă din Țarigradă din preună cu feciorulă Radului Vodă, ginere-său, cu trii tuiuri și cu buzdugană, de'lu duceau înaintea lui, cu mare alaiă intrândă în Iași.

Îndatăși s'au apucată de a' făcătă mare și frumósă nuntă, Trimis'au în totă țera de au poftitu pe totă boierimea și mazilimea, de la mică până la mare, și de alte căpitenii; ce nu poroncă, ce cu poftă; și după ce s'au strinsă cu toți la Iași, făcătule-au oboroce tuturoră de la domnie, de le daă de tóte ce le trebuiaă, de nu cheltuiau nime nici ună bană.

Așijdere, mai adus'au optă solă, doi din țera Muntenescă, și doi din țera Ungurésă, și doi din țera Leșescă, și doi din țera Căzăcescă cea mare, de preste Nistru; și au adusă solii multe daruri și frumóse, de au închinată Ducăi Vodă. Și s'au veselită două săptămâni cu feluri de feluri de musică și de jocuri, și peilivani, și cu pușce; și giucaă două danțuri pin ograda curților domnesci, și pre ulițe, cu toți boierii și giupănesele, împodobiți, și toți neguțitorii, și totă tîrgulă; și ună Vornică mare purta ună capă de danț, și altă Vornică mare purta altă capă de danț, îmbrăcați cu șarvanale domnesci. Numai mirele și mirésă, fiindă feciori de domni, nu giuca în danțuri pe afară, ce numai în casă; eră la danț numai ce giucaă boierii; câtă, nu era nuntă, și era minune. Și după ce au nuntită, au mulțămită soliloră, și s'au dăruită bine, și i-au dusă la țerile loră.

Pe urmă s'au gătită și au purcesă la Ucraina, la Nemirova, și s'au strinsă totă Căzăcimea acolo la Duca Vodă, la Nemirova, și au alesă din capete dintre dînsii, și au pusă giudecători, și polcovnici, și sotnici; și le-au pusă și în loculă lui namesnică, în locă de Hatmană, ca să le pórte de grijă loră, anume Eni Gredinevici, omă slujit, sciindă și limbă Căzăcescă, de némulă lui Grecă fiindă, și au făcută și curți lîngă Nemirova, în marginea Buhului, și au făcută și alte curți în marginea Nistrului, la Picanovka, împotriva Sorocii, și de acolo

s'au întorsu în tómnă la Iași; și stăpănia Duca Vodă și Ucraina, și țera Moldovei, Domnă fiindu cu trii tuiuri; și acolo, cându au fostu la Ucraina, multă cinste au făcutu Căzaciloru.

După aceea, mers'au în primblare la unu satū a lui, ce este în ținutul Némțului, anume Prăjescii, avēndu și curți acolo, cu tótă casa lui, cu ginerii și cu feciorii lui, și cu tótă boierimea și curtea lui; și au zăbovitū acolo vr'o două-trei săptămāni, āmblāndū pre la vēnaturi, și pre la alte sate a lui. Chie-matu'l-au în cinste și unū boierū, pre anume Constantinū Postelniculū Ciobanulū, la unū satū a lui, anum la Săliște, de 'l-au cinstitū două zile; și așa, iarāși s'au întorsū la Iași la scaunū. Duca Vodă, vrēndū s'ēși scótā baniī ce au cheltuitū la Pórtā pentru Hātmānia Ucrainei, și avēndū și casā grea cu mare cheltuēlā, și nu cheltuia ca unū Domnū, după puțința țerei, și vrea sē cheltuēscā ca unū Craiū, și vēdēndū și hiclesugulū boierilorū celorū ce i-au tăiatū, de cum era rău de felulū lui, încă și mai rău s'au făcutū, și mai groznicū asupra boierimeī, și asupra țerei. Scos'au nisce hārtii pe țērā. mari, câte de șese, câte de optū ung. (galbeni,) și câte n'au imbrācatū pre fețe, le-au datū năpāști prin sate. Și după ce au datū tablele în visterie, au aruncatū orinduelee pe hārtii, de unū galbānū șeispre-ḑece galbeni; și cariī luase hārtie de șese galbeni, li se făcea mai bine de sutā; și dacă nu găsia cu ce plini de la omū. lua a altue pentru acela; și pre unde era pustiū, făcea pre zlotași de plătiaū de la casele lorū, și bătea pe zlotași cu busduganulū, de au omoritū vr'o două-trei. Decī, vēdēndū că morū zlotași de busduganū, au făcutū unū bățū în optū muchi, de bătea pre boieri și pre zlotași cu bățulū; și puneā pe boieri dājdī și imprumute peste puțința lorū, cātū nu se mai puteā plāti, că era boulū doi galbeni, și vaca unū galbenū, și istoviaū zlotași totū; și nici cu odórele ce le zalogiaū pre la neguțitorī nu se puteā plāti; ce eraū pline inchisorile de boieri, și grosurile de cei sērāci, de'i băteaū și'i cāsniaū, cū capetele pin garduri, și leșinați de fōme, și bărbați și femeī, și muriaū prin grosuri; și pre gūpānese sērāce, încă le legaū la pusce și le incbideaū la Siimeni pentru bani. Pentru acea vrājmașie și grōzā ce îi āmpluse inima diavolulū, de lācomie ce avea, uritu-l'au toți pe Duca Vodă, și se rugā toți lui Dumneḑeū s'ē māntuēscā din mānele lui; și'lū blēstēmaū de la micū până la mare, de audiaū slugile lui cu urechile. Atunce, fugit-au mulți boieri și mazili, de grōza lui, printr'alte țeri, de și-au pusteitū casele, anume: Tudosie Dubāū vel Spātarū au fugitū într'o nōpte din tērgū din Iași în țērā Leșēscā; āșijdere și Savil Zmucilā vel Medelnicerū, și cu frate-sēu Gbeorghifā Postelniculū; și i-au āgūnsū gonași Lipcani în codrulū Hertii, și s'au bātutū cu dēnșii, și nu le-au pututū strica nimică; și Moțocū, și alții mulți.

Ērā în anulū 7191, gātitu-s'au Vezirulū de oște sē mērgā asupra Nemțilorū; venit'au poroncă și la Duca Vodă sē mērgā în oște; făcut-au atunce Duca Vodă mare gātire de oște; și au adusū și câte-va polcuri de Căzaci de la Ucraina, și cālārășimea, și Lefeciī, și Curtenī, și Hānsari; și pe țērā au orōnduitū ōmenī de oște, și boieri, și mazili, cu câte ḑece, două-spre-ḑece slugi; și au pusū și pre unū Brahā cāpitanū de au făcutū unū stēgū de ōmenī totū din vātajii boierilorū, și a gūpāneselorū celorū sērāce. Și au purcesū cu tótă oșteā sea

de aice din Iași, în două-șeci de zile a lui April. Boierii și țera, toți erau bucuroși să purcedă Duca Vodă în ôste, să se mântuască și să hălăduască de vrăjmășia lui; și-lu blăstemaui toți să nu se mai întorcă de unde mergea; că și atunce, la purcesu, multă strinsóre făcea pentru rămășița banilor birului, să istovască boierii, și nu puteau istovi, că banii nu erau nicăire; vândare în vite nu era. Ce și pre cale până la Focșeni mergându cu ôste, totu zapciituri erau; mergea încet și făcea oturace câte cinci-șese zile, și mai multu, la unu locu. Atunce, trecându Hanulu cu Tătărimea pre la Fălciu în ôste, multe jacuri au făcutu pin țeră, slobozindu-se Tătarii prin sate și pre la casele boieresci, de au făcutu multă stricăciune, până au trecut în țera Muntenescă, mergându la ôste; și dacă s'au strecuratu Tătărimea de prin țeră, și apoi au trecut și Duca Vodă pre la Focșeni cu totă ôstea lui. N'arū hi făcutu Tătarii atăta stricăciune prin țeră trecându, de arū fi datu Duca Vodă poclonu deplinu precum cereau; numai Duca Vodă n'au vrutu să dea.

Remas'au atunce Caïmacamū în Iași Nicolaï Racovița Logofetulu și Paladi Spatarulu, și Țoderașcu Visterniculū; cari la purcesulu Ducăi Vodă s'au sfătuitu cu o sēmă de boieri de cei ce au mersu cu domnia în ôste, ca, de s'arū mai întorce Duca Vodă, ei să nu vie cu dēnsulu, că nici ei nu-lu voru mai așcepta în Iași, ce se voru duce să-și prință capetele printr'alte țeri, că nu-lu mai potū sătura. Mergendu Duca Vodă cu ôstea prin țera Muntenescă au trecut peste munte, și au mersu alătore cu țera Ungurescă, pre la Sibiū, pre la Logojū, pre la Temișvarū, pre la Sarvașū, pre la Sonokū ce este la apa ce se chiamă Tisa, și de acolo la Dunăre la cetatea Buda; și au trecut Dunărea pre podu din giosu de Buda, și acolo într'unu câmpu au agiunsu pre Șerban Vodă cu ôste; și au venitū Șerbanū Vodă de s'au adunatu cu Duca Vodă. Êră Vezirulu cu ôste, si cu Hanulu cu Tătărimea, erau înainte la Ston-Beligradu; atunce Vezirū era Kara Mustafa Pașa; și cu acea gătire mergea, anume să dobândescă cetatea Eniculū, ce este în marginea țerei Nemțesci, cu îndemnarea lui Tiukil Grof, și altorū domni Unguresci, ce îndemnăsă pe Vezirulu să mergă. Decī Nemții avēndu veste de venirea oștilorū Turcesci la Enicū, au grijitū cetatea cu ôste și cu bucate; êră Vezirulu, sosindū cu ôste la Enicū, au prinsū limbă care au spusu că cetatea Eniculū este grijită forțe bine, și cu tărie mare; nu o voru pute dobēndi. Êră cetatea Beciulū este fōră de nici o grijă; nici ôste nici bucate nu au, și suntū numai cei de locu în cetate; de va merge, prea lesne o va dobândi. Vezirulu, luându acēstă veste, nimicu lūngă Enicū n'au zăbovitū, ce au și purcecu cu ôste în susu, pre lūngă Dunăre, la Beciū, și au tăbēritū lūngă Beciū; și în cinci zile a lui Iulie au începutū a batere cetatea din tunuri.

Impēratulū Nemțescū era atunce cu oști într'altă parte de se bătea cu alți megieși ai săi; êră în Beciū era numai unu Generalū, anume Sterimberg, cu două-șeci și cinci de mi de Nemți; și au zăbovitū Turciū pregīurū cetatea Beciulū, din cinci zile a lui Iulie până în două zile a lui Septemvrie; și nepărăsitū dau din tunuri, cum și cei din cetate se apărau bărbătesce: și erau în mare strinsóre cei din cetate, câtū erau în cumpănă de peire, neviindu-le agiutorū nici de o parte; până ce au venitū Ión Sobietki, Craiulū Leșescū,

cu ôste, și au bătut pe Turci, și au mântuit cetatea Beciului de năvala Turcilor. Și întorcându-se Vezirul fără de nici o isbândă, l-au sugrumat în Beligrad, și i-au dus capul la Împărăție; că el se apucase că va aduce cheile cetății Enicului la Împărăție, apoi și a Beciului. Era Dumnezeu nu i-au aglutat, după sumeția lui, ce au rămas țera Nemțescă prădată și arsă, cât numai pământul au fost rămas pe urma lor. Decă s'au întors ôstea Turcescă de la Beciu, au venit la Buda; și pogorindu-se și ôstea Leșescă pe Dunăre în glosul Ostrogon, era Turcii s'au sumețit și s'au întors înapoi, și au lovit pre Leși; și Leșii, fiind negătiți, nu i-au putut sprijini pre Turci, ce au înderptat înapoi a fugire. Atunte au perit feciorul Hatmanului Polni¹⁾ și alții mulți; și nu era mult să peră și Craiul Sobiețki; numai norocirea lui au fost că l-au întimpinat nisce polcuri de Husari de l-au mai rătuit, până au agluns și pedestrima, Nemții. Deci, iar i-au înfrint pre Turci, și au rămas isbânda la Creștin, era cu mare scăderea oștii Leșesci; și până a veni peirea Vezirului și zabovind la Buda, nici pre Domniile acestor țări nici nu vrea Vezirul să lase. Piritus'au atunce Duca Vodă cu Șerban Vodă la Vezirul, pentru o semă de bani ce au fost rămas la Duca Vodă a țerei Muntenesci, când au fost Domn în țera Muntenescă; și au rămas Șerban Vodă pre Duca Vodă să plătescă toți banii la visteria Împărătescă. Deci, luându-și dioa bună Duca Vodă de la Vezirul, se vie în țară, au lăsat zălogul la Vezirul pentru acei bani pre Apostolul Catargiu vel Comisul, și pre Tânasie de Soroca, până a trimite banii; și Duca Vodă au purces în glosul de au venit la ținutul Putnei, la satul la Domnesci; era pre Dômnă cu casa lui au lăsat-o în Focșeni; că fugise Dômnă din Iași mai înainte de Leși, la Brăila; și i-au eșit Duca Vodă înainte la Focșeni. Vezirul încă, dacă au purces Duca Vodă, încă i-au venit sconcenie, precum s'au scris mai sus, de au perit; era boierii cari erau zălog atunce, perind Vezirul, au fugit; ce n'au venit la Duca Vodă, ce, s'au dus în țera Ungurască, că le-au fost casele acolo, cu alți boieri ce pribegise din Moldova.

Era Duca Vodă, de la Domnesci scris la Caïmacamî, la Nicolae Racoviță vel Logofet, și la Toderascu vel Visternicu, și alți boierime, să eșă, diu Hangu, din bejenii, să mergă la dînsul la Domnesci, să nu se témă de Leși, că Leșii sunt nisce tâlhari. Era boierii, cum i-au vedut cartea, îndată au făcut pătășci, și au fugit pe potică în țera Ungurască, în Giurgedu, cu toate casele lor. ca se nu mai dea într'ochi cu Duca Vodă.

Era când și-au luat dioa bună Duca Vodă și cu Șerban Vodă de la Vezirul, și i-au îmbrăcat Vezirul cu caftane au fost dîcînd Șerban Vodă Ducă Vodă: «Écă, în țera Moldovei se aude că au eșit Leșii: Blem pe la mine că îți este și Dômnă la Brăila, și șede cătăva vreme acolo, și te voi griji de conace, și până vei vedea cum a mai fi; și dincolo te vei putea chivernisi, și vei merge cu temei». Eră el n'au vrut să facă așa, precum îi dicea Șerban Vodă, și au trecut Dunărea în ceta parte, de au venit drept

¹⁾ Fiind pre lângă Craiul, strigănd Craiul «ratuise Moțpanie.»—Adaos în copia făcută pentru Post. Alecsandru Hurmuzaki la anul 1766.

prin țera Ungurească, de au mersu pe la Apafi Mihai, Craiul Ungurescu. la Beligradu, și i-au făcutu Craiul masă frumoasă Ducăi Vodă, și l-au cinstitu tare, și au giucatu amendoi și cu toți boierii; și Craiul Ungurescu încă îi spunea Ducăi Vodă, se nu vie în țera Moldovei că au venit în țera altu Domn de la Leși, ce se aștepte acolo la densusu, și i va da de toate ce i-a trebui, sau de a vrea să i dea câteva mi de catane să lă petrecă până la scaun. Și el nici așa n'au priimitu; și, purcegendu de acolo, și agiungendu la Cotele, lângă Brașov, o sémă de boieri a Ducăi Vodă, cărora le era giupănesele în țera Muntenescă cu Dómna, și erau la sfat cu cei lalți boieri din Moldova, cu Caïmacami, sfātuia pe Duca Vodă, se trecă de la Brașov în țera Muntenescă, gândindu că și voru apuca giupănesele și se voru închina la Leși cu cei lalți boieri ce erau Caïmacami.

Eră Miron Logofetulu, și cu Buhuș Hatmanulu și cu Constantin Postelnicul Cîobanulu, fiindu mai aprópe de casa Ducăi Vodă, n'au priimitu acel sfatu, se trecă de la Brașov în țera Muntenescă dicendu: «Dacă n'am mersu pin țera Muntenescă cându ne îmbiea Șerban Vodă, era de aici ce se cătăm? Ce, mai bine este se mergem dreptu prin Oltuz, și, dacă omu vedea că n'omu putea merge la Iași de réul Leșilor, noi omu lua pe Trotuș în glosu, și omu merge la Focșeni». Și pe acel sfatu au purcesu, și au eșitu pe Oltuz. Deci óstea Ducăi Vodă, fiindu supărată de la sfântulu Gheorghie până la sfântulu Nicola, s'au și răsipitu, cari în cotro au pututu, pre la casele lor; și au rēmasu numai douē stéguri de Lipcani, și puțin Siimeni; deci la Iași n'au avutu cu cine merge, și au luat în glosu, de s'au dusu la Domnescu.

Boierii cari sfātuiau pe Duca Vodă de la Brașov se mērgă pin țera Muntenescă, dacă a vėdu că nu le ascultă sfatul lor, ei s'au răslețitu de Duca Vodă de la Brașov, și s'au coboritu în țera Muntenescă, de și-au găsit giupănesele acolo, după cum le era sfatul cu cei lalți boieri, cându au purcesu din Iași la óste, ca să lă părăsescă pre Duca Vodă, se nu lă mai vadă în ochi; anume Gavrilă Costaki vel Vornicu, și Ión Racoviță vel Paharnicu, și Gheorghită treti-logofet, și alții s'au dusu în țera Muntenescă, precum mai susu s'au scrisu.

Viindu veste în țera Leșescă precum Craiul Sobietki și cu Nemții au bătutu pe Turci la Beciu, au și începutu a se slobozire podgėzur în Podolia, în Raeaoa Turcescă, a tălare și a robire pre Turci. Deci, Turcii, căți au pututu prinde de veste, au fugitu și s'au închis în cetate în Cameniță; eră prostimea, satele, s'au răsipitu cari în cotro au pututu, și au începutu a se slobozire tălăhăritu în Moldova, și Brănescii de la Cernăuți și ai începutu ómenii de la câmpu a se bejenire spre munte.

Atunce boierii Caïmacami își făceau spaïmă mai multu ei de cătu alții; își găsise vreme de au speriatu pre Dómna Ducăi Vodă, de au fugitu în glosu la Brăila, și au fugitu și boierii la munte, se nu mai dea ochi cu Duca Vodă, se și mai dea sémă de atăta mulțime de rēmășițe ce le era asupra, precum mai susu s'au scrisu. Atunce și ómenii cari era închis, câte de unu an și mai bine, pe la tērguri și grosuri, s'au sloboditu, și au datu laudă lui Dumnezeu.

Rădicatus'aŭ Petriceico Vodă din țera Leșescă cu boierii cari erau pribegii cu dănsul, și au venit cu oște în Moldova, și s'au coborît Petriceico Vodă la Suceva cu Demidețki, și cu Conețki, și cu puținea oște Căzăcescă, se lea Moldova, și mergă se bată Bugécul, fiind Tătarii duși în oște la Beciu; și de la Suceva s'au coborît Petriceico Vodă la Iași, și au trimis pe Savil Medelnice-riul Zmucilă, carele pe urmă au fost și Banu, și pre alții, prin bejani, de scoteau omenii la oște, pe Moldoveni, pe unii de voie, pe alții de nevoie, și s'au dus împreună cu Cazaci și cu Conețki în Bugéc. Era Petriceico Vodă au rămas în Iași; deci, totu tăia și ardea Bugécul; Tătarcele cele burduhose le spinteca și puneă copiii pin pari, și slobozia robii de pin obeze, și lua cu bucatele cele Tătăresci, și aducea diumuri multe, câtu nu mai putea se le lea séma, că nu avea cine se le stea împotivă; și așa au âmblatu cătăva vreme, ardându și stricându Bugécul.

Duca Vodă, dacă s'au așădatu în Domnesci, au trimis pe Buhuș Hatmanul de au bătutu pre nisce adunături ce erau cu Vasilie Hăbășescul; se strinsese multe căpitenii și omeni de țără la Movileni, în malul Siretiului, despre Tecuci, și erau și acei mergători la Bugéc, și i-au răsipitu, câtu nu s'au pututu apuca de nimică.

Petriceico Vodă, dacă au sositu în Iași, îndată au slobođitu podgézuri, Cazaci și Leși, cu Demidețki și cu Constantin Turculețu, Polcovnicul, și cu Binski Sardarul, se mergă se lovască pre Duca Vodă la Domnesci; și purcegându podgézul din Iași, au mersu pre Siretiu în glosu, și luându mazili, și căpitanii, și slujitorii, și pre cine aflău pin țără, se se înglotescă câtu de mulți.

Duca Vodă, înțelegându că vine podgézu pe Siretiu, s'au sfătuitu cu boierii cum voru face. Buhuș Hatmanul sfātuia se se cobore Duca Vodă din Domnesci la Focșeni, la margine, că este mai fôră de grijă, și se voru găsi și slujitorii în lefe, dacă oru trebui, că în Domnesci este cu grijă. Dômnă Ducă Vodă încă venise de la Brăila în Focșeni; era Miron Logofetulu au sfătuitu se nu se clintescă nicăiri din Domnesci, că acei ce vinu sunt nisce tâlhari. «Ce putere au ei se vie asupra Măriei tale? Se nu dăm loculu, că pământulu acesta este frământatu cu sângele moșilor și a strămoșilor nostri!» Și cu acestu sfātu iusălătoru nu s'au clătitu Duca Vodă din Domnesci, ce au făcutu căutare slujitorilor, Siimenilor, și s'au aflatu numai șesezeci de Siimeni, și i-au băgat în curte, că până atunce erau dinafară. Erau și Lipcani, optzeci de omeni, și două stéguri. Acesta au fostu Lunu, în dioa de agiunulu de Crăciunu; și au trimesu Duca Vodă doisprezece Lipcani, cu Muharečko căpitanulu lor, în susu spre Răcăciunu, de straje; și a două-ți era se mergă și Hatmanul, în dioa de Crăciunu, cu cei-alți Lipcani, întru întimpinarea podgézulu. Era sîndu podgézulu la Răcăciunu întru acea séră, au prinsu pre Lipcani acolo în Răcăciunu, și i-au tăiatu pre toți; numai unul au scăpatu, și viindu nóptea se dea scire, au datu peste nisce omeni la Copăcesci, pe apa Troțusulu, și dându unu omu se lă ducă la Domnesci, elu l-au dusu pintr'o dumbravă, rătăcindu lă până în dioa. Și când au sositu Lipcanul dreptu Domnesci, pin dumbravă, atunce și podgézulu au fostu agiungându la curte în Domnesci, fôră-de veste, și încungiurându, curtea, era se între pe pörtă unu Rohmistru ce venia

înainte. Ce, întâmplându-se în poartă un bulubașă, anume Cercezu, au vădută că suntă Leșii, și au dată cu pușca, și au lovită pre acel Rohmistru de nu s'au mai clătută, și au apucată poarta de o au închisă Siimenii, cu mare greă, că năvălise Leșii la poartă să între. Duca Vodă atunce ședuse la masă; Lipcanii, luându banii de lefe, erau toți la gazda Căpitanului de le împărția lefile; au plecată fuga cine în cotro au putută să scape caii loră pre la gazde, prin sate; n'au apucată să se încălăreze. Mironu Logofetulu ședea cu Duca Vodă la masă, și cu Constantin Postelniculu; érá Buhușu Hatmanulu era la o casă, departe de curte, mai în giosu; și dacă au audită gâlcéva la curte, numai cu Dediulu Sardarulu și cu vre o cincă șese Lipcani ce scăpase călări au purcesu spre curte. Ce timpinându-se cu Cazaci și cu Leșii, n'au putută răsbi spre curte, sciindă că în curte erau slujitori Siimeni, și curtea lui Vodă tare, și se voră apéra; ce 'și-au întorsă giupănésa de au fugită în luncă cu sania; érá elu, hărățindu-se óre-ce, au dată dosu, óre-ce sprijinindu-se, și Leșii cu Moldovenii a'i gonire, și nimica nu le-au stricată, că nici gonașii nu prea îndrăsnia.

Au trimesu Hatmanulu în Focșeni la Dómna pre Manolaki Sulgerul, să dea bani să facă óste de acolo din Focșeni, și să vie la densusu, să mérgă să se bată cu Leșii, să pótă face vre o isbândă; și daca au mersu Manolaki la Dómna, n'au pusă să strîngă în lefi nisca slujitori, ce au și călecată Stefan Vodă, ginerile Ducăi Vodă, cu nisce Siimeni și cu slugi de pre la boierii, ce erau cu Dómna, și intru acea nópte, au venită la Hatmanulu în Zăbrăuți la Șoldesci. Érá Hatmanulu, dacă au vădută pre ginerile Ducăi Vodă, numai ce s'au ciudită pentru ce au venită, că elu vra să mérgă cu glóta, ce era să dea răsboiă cum ară fi putută, érá cela vrea fi stătu în lături, și lûngă densusu vrea rămâne cei ce venise Hatmanulu intru ajutoru.

Purces'au cu toții din Zăbrăuți, și au mersu de nópte în cornulu dumbrăvei, dreptu Domnesci; n'au vrută să lovescă nópte, temându-se să nu repue ómenii; ce au socotită să ascepte până în ȕioă să vedă cine sântu. Érá ne îndrăsnindu-le, să va întórce și va strînge óste, sciindă că în curte erau șesedece de Siimeni și boierinași de curte, și altă glótă; se voră apéra câteva ȕile, ca și bucate, și hrană de cai, și érbă de pușcă, de agiunsu avea. Și dacă s'au făcută ȕioă, s'au apropiată prin arini lûngă satu, pre din giosu de curte, într'o ripă, și au eșită de au prinsu limbă, pre unu celednicu Léh, și acela au spusă câte stéguri sântu de Cazaci, și câte sântu de Leșii și de Moldoveni, de toți ca cincă sute de ómeni. Leșii staă dinaintea porții curții, ȕiindă caii de friu, că aveaă grijă de Buhușu Hatmanulu, să nu vie cu Tătarii să'i lovescă. Hatmanulu Buhușu vedându'i că staă stoliți, au scosu pre Dediulu Sardarulu cu vre o doădece de slujitori ai lui, de au mersu spre óstea Leșiloru, ca dóră ară încăleca Leșii, și s-a slobođi asupra loră: și atunce, depărtându-se Leșii de curte să dea năvală și Hatmanulu cu ai săi, să apuce despre curte, și eșindă și cei din curte, se voră bate cu Leșii, că cee-altă glótă de țéră, ce era luată cu deasila în podgégă, erau toți gata de fugă, câtă oră vedea pre Hatmanulu. Ce mergendă Dediulu Sardarulu până aprópe de dênșii, au încălecată numai trii inși din glóta Leșiloru, și le-au eșită înainte, întrebându'i ce caută? Dediulu Sardarulu au răspunsu în limbă Turcescă. Érá

ei au  is : «v  scim  noi cine sunte i, mai bine se veni i s  fim  tot  de un .»  i s'au  ntors  înapoi la ai săi;  r  temeiul  lor , a Le ilor , sta  necl nti i dinaintea curței. Hatmanul  încă s'au dat  în gios  spre girle, trimi end  s i mai vie agiutor ,  i deaci să vie asupra Le ilor , anume că Siimeni  din curte vor  sta pentru Domn .  r  ei, cum s'au cl tit  Hatmanul  de acolo, au  i deschis  porti a, de s'au  chinat  la podg   un  buluba   anume Dediul , nici de o nevoie, nici de o strinsóre, numai de viclenă ce era.  i  ntr nd  Le i ,  i C zaci ,  i Moldoveni , au luat  pe Duca Vodă,  i pre al i boieri pre to i; desbrăcându' , i-au l sat  cu peile g le,  i s'au  ntors  podg  l  cu dob nd .  i au dus  pe Duca Vodă în  era Le esc ,  i acolo au murit . C nd  il  duceau pe drum , il  pusese într'o sanie cu două cai, unul  albă  i unul  murg ,  i cu hamuri de tei , ca vai de d nsul , ocări  i sud lmi, de au ia cu urechile;  i agiung nd  spre Suc va la un  sat , au poftit  pu intel  lapte s  m n nce;  r  femeea, gazda, i-au r spuns : «N'avem  lapte s ' i d m , că au m ncat  Duca Vodă vacile din  er ; de 'l-ar  m nca vierni  iadului cei neadormi !» Că nu scia femeea aceea că este el  singur  Duca Vodă;  r  Duca Vodă, dacă au au it  a a, au  nceput  a suspinare  i a pl ngere cu amar ; că elŭ se  inea  i vorovia în casa lui,  i se ispitia să fie Crai  în  era Ungur sc ,  i un  fecior  a lui în  era Moldovei Domn ,  i alt  fecior  Domn  în  era Munten sc ,  i ginere-s u Hatman   n Ucraina; el  i i  inea lucrul  pre sus . Curtea lui, masa lui, cheltu ia lui ca un  Crai   inea;  i c nd  e ia afară în norod , tot  posomorită căuta, ca să  ee  omeni  de frică; că el  apucase  nv  atur  de la Vasilie Vodă, fiind c m ra   mare la Vasilie Vodă. Era om  nu prea  nalt ,  i gros , burduhos   i b tr n ; numai. i i cernia barba; pe at ta se cunoscea, că nu avea a cătare minte, s u frica lui Dumnezeu .  i ce g ndia el  s  facă,  i la ce se ispitia,  i la ce 'l-au adus  p catul   i osinda de la Dumnezeu !  i a a, 'l-au dus  pe Duca Vodă în  era Le esc  de au murit  acolo; a a ' i-au agonisit , de l comia banilor  ce avea!

Era un  boier , anume Ursaki, bogat   ntr  ac st   er  a n str ; deci c nd  venia birul  de la Imp r tie, de multe ori c nd  era în grabă, il  încărca de la casa lui  i'l  pornia la P rt ,  i mai pe urmă i i lua Ursaki bani  de la  er ;  i nu 'l-au putut  s 'l  rabde Duca Vodă pre cel  boier , precum sunt  mul i p ntr'alte  eri boieri boga i; ce, din domniea a doua au  nceput  a se acoli ire de d nsul ,  i a'l  prădare.  i neput nd  răbda acel  boier  Ursaki pe Duca Vodă, 'l-au p rit   i la P rt , precum mai sus  s'au scris :  r  mai pe urmă, acmu sci nd  Duca Vodă pe Ursaki că au avut  g lc v   i piră cu un  negu itor  mare din  era Le esc , anume Balaban,  i au avut   i giudecat  acolo în  era Le esc  mult , pentru nisce bude, trimis'au Duca Vodă la acel  Balaban, de au venit  în  er  aice, de au p rit  pre Ursaki,  i i-au f cut  strimbătate lui Ursaki Duca Vodă, că 'l-au dat  r mas  pre Ursaki, s  dee lui Balaban vr'o patru, cinc  sute de pungi;  i a a, i-au luat  tot  lui Ursaki,  i 'l-au  chis  în temniță cu talhari ,  i'l  scotea în t te  ilele de'l  bătea la talpe, p n  ce i s'au s g rcit  vinele,  i au r mas  olog  p n  la m rtea lui;  i la m rtea lui, din cea bog  ie mult  ce avusese, n'aveau cu ce'l  griji; au v ndut  un  sat  la Bacău, anume F nt nelele, de 'l-au grijit . A a

aŭ făcutu Duca Vodă luŭ Ursaki, și pe urmă i-aŭ plătitu Dumneđeŭ și Ducăi Vodă.

Fost'aŭ și trei semne mari în ȕilele Ducăi Vodă, cându aŭ purcesu la ôste la Beciŭ; că s'aŭ arătatŭ o stea pe ceru cu cõdă, de s'aŭ vëdutu multe ȕile Mâncaŭ și lupiŭ ômeni. Fost'aŭ și cutremurŭ prea mare; cădutu aŭ atunce și turnulu celŭ mare din cetatea Sucevei, ce'i ȕiceaŭ ômeniŭ Turnulu Nebuisei.

Êră Dõmna Nastasia a Ducăi Vodă, dupě ce aŭ luatŭ Leșiŭ pe Duca Vodă, aŭ rēmasŭ de odată în țera Muntenescă, și aŭ umblatu multŭ pentru Duca Vodă, ȕa s'elŭ rēscumpere de la Leși; și'lŭ neguțase cu Leșiŭ dreptŭ șapte-ȕeci de punȕi de bani sē dee Leșilorŭ și s'elŭ lase. Și trimițendu bani pin țera Ungurēscă, i-aŭ popritŭ Unguriŭ, cu îndemnarea luŭ Șerban Vodă, temēdu-se că va eși și'lŭ va sminti din domnie. Duca Vodă atunce era în Liovŭ, slobodŭ; și oblicindŭ că aŭ popritŭ Unguriŭ banii, 'l-au lovitŭ cataroi*) de voie rea, și aŭ muritŭ în locŭ. Êră Dõmna Ducăi Vodă vëdēdu așa, s'aŭ dusŭ cu tõtă casa ei la Ȧrigrad; și așa, aŭ începutŭ a o apucare datornicii, uniŭ de o parte, alȕiŭ de alta, cu feluri de feluri de pricinȕ, și a.o îngroȕire, și a o închidere, și a o jăcuire, cariŭ cum puteaŭ, agiungēdu-o osinda Creștinilorŭ; care mai pre urmă aŭ venitŭ și la mai mare osindă și ocară, că aŭ amăgit'o unŭ Grecŭ de s'aŭ măritatŭ dupě dēnsulŭ; avēdu ea douŭ feciori și patru fete, n'aŭ socotitŭ cinstea ei, că era mai multŭ bētrână de câtŭ tēnēră. Și dupě ce aŭ mersŭ dupě acelŭ Grecŭ, aŭ amăgit'o de aŭ datŭ bani și odóre cāte aŭ mai avutŭ, de aŭ datŭ Turcilorŭ de 'l-aŭ pusŭ Beiŭ la Mania, și aŭ mai ședutŭ vr'o șeptēmână cu dinsa, până 'și-aŭ făcutŭ chefulŭ, și s'aŭ dusŭ la Mania, ȕicēdu că o va duce și pre dēnsa, și așa vr'o douŭ trei aniŭ aŭ ședutŭ acolo, și n'aŭ mai trimisŭ la dēnsa sē o lee, până s'aŭ hainitŭ și elŭ de la Turci. Êră ea, la bētrânețe, aŭ rēmasŭ și sēracă și ocărită, de vorõva ômenilorŭ, și cu o casă plină de copiŭ. Așa aŭ plătitŭ și Dumneđeŭ Ducăi Vodă, precum aŭ făcutŭ și alŭ altora.

CAP IX.

Domniea a doa a luŭ Petriceiço Vodă, de la Leși.

Petriceiço Vodă, dacă aŭ înȕelesŭ că aŭ bătutŭ pe Turci la Beciŭ, s'aŭ coboritŭ, și aŭ venitŭ cu Moldoveniŭ pribegȕ, și cu puȕinteŭ Leși, în tērgŭ în Sucevă, și aŭ începutŭ a stringere pe boieriŭ, pre uniŭ de nevoie, êră alȕiŭ veniaŭ de bună voiea lorŭ, și de acolo s'aŭ coboritŭ de aŭ mersŭ la Iași; și aŭ trimesŭ podgēzŭ de aŭ luatŭ și pe Duca Vodă; și aŭ trimisŭ și Moldoveniŭ în Bugēcŭ, cu puȕinteŭ Căzacȕ cu Coneȕki, a prădare și a stricare, după cum le este obiceiulŭ Moldovenilorŭ, gata la jacuri, dupě cum mai susŭ s'aŭ scrisŭ la domnia Ducăi Vodă.

*) Ce se ȕice damla. — Adaosŭ în copia Post. Hurmuzaki.

Deci, în scurtă vreme au nemerit și Tătarii din ôste de la Beci, la Bugăcu, și vedându de atâta stricăciune ce le-au făcutu Moldovenii și Căzacii, datu-le-au mare răsboi Moldovenilor și Cazacilor. Deci, Moldovenii, cum sunt gata la jacu, sunt gata și la fugă; și în scurtă vreme au început a se răsipire în fugă, de au peritu ca vai de densii; și în Prutu s'au înecat; era Căzacii, cu tabăra legată, au trecut peste Nistru; deci Tătarii au pradat și au tăiat în țera, câtu le-au fostu voia.

Eră Petriceico Vodă, vedându că n'are cu cine se stee, s'au întorsu din Iași iar la Sucéva; și înțelegându că au pusu Turcii Domn pe Dimitrașco Vodă Cantacuzino, luat'au și elu miere, și vinu, vaci, și boi, și turme de oi, ce au pututu apuca, și s'au dusu în țera Leșescă, și au stăpănit și elu, de la Leși, de la Noemvrie până la Fevruarie. Bogatu bine, și folosu au rămasu țerei și de la Petriceico Vodă; pradă și fomete mare! Și s'au dusu și din boieri cu densulu, Mironu Costinu vel Logofetă, și Apostolu Katargiulu vel Comisă, și Ilie Drăguțesculu Sardariulu, și Savil Zmucilă Medelniceru, și cu frate-său Georgiță, și cu alții.

CAP X.

Domniea a doua a lui Dimitrașco Vodă, Cantacuzino, la velet 7192.

Înțelegându Turcii de ce se lucrăda în Moldova, cum au luat pe Duca Vodă Leși, au pusu pe Dimitrașco Vodă Cantacuzino; și viind la Galați, răpedi-t'au cărți, în toate părțile, se vie cineși la locurile sele, că de la puternica Împărăție sunt toți ertați, oru cine ce greșelă ar hi făcutu. Deci, cine depe unde au fostu, și au auditu, de pin țera Ungurască, și din țera Muntenască, toți au venit, fără câtu numai Buhuș Hatmanulu au rămasu în țera Muntenască; și cel din țera Leșescă n'au venit; au mai zăbovit; și au venit la domnia lui Cantemiru Vodă. Deci viind domniea în Iași, și aședându-se în scaun, era mare fomete, că fusese țera totă bejănită, și nu putuse ômenii ara, și nu se făcuse pâne; erau ômenii totu leșinați, morți, pe drumuri și pe ulițe, câtu se mânca omu pe om! și podgézuri din țera Leșescă totdeuna se slobođia de strica și pradă; tâlhăritu multu era; și de la Cotnar în susu era țera pustie.

Preste Prutu păđia Joimiru drumulu Cameniței de jăcuia; și Tătarii încă făceau mari gâlcevi pentru prada lor; și viind ferman de la Hanulu de la Pörtă, s'au aședat. Pâne aduceau ômenii de pin țera Ungurască, și de la Tătari câte puținteli. În Iași era mare nevoie, că treceau Pași la Cameniță, cu haznele și cu zaherele, și nu erau harnici săi grijescă de bucate și de cai și âmbia Turcii singuri pre la gazdele boierilor de lua cai. Atuncea, domnulu Muntenescu, Șerban Vodă, au încărcat pâne de a lui, arată cu plugurile lui, câte-va sute de care, de au dus-o la Cameniță, avându poroncă de la Împărăție. Ômenii, în tângu în Iași, încă ardeau curțile boierilor și ogrăđile,

și a altora, de arsese tîrgulul mai gîmătate, că nu era cine să aducă lemne. Vitele erau scumpe; mierea era scumpă; găinele mai nu erau în țară; găina era câte unu leu, oulă câte unu potronicu (zece bani), ocaoa de untă câte două orți bătuți, și era și câte unu zlotu, ocaoa de brînză era câte doi potronici (douăzeci bani); era bani eșise mulți în țară; era bucate nu erau.

-Era cîndu au fostu în al-doele anu a domniei, început'au a venire mulțime de tabere de care Tătăresci cu malaîu de vîndutū în Iași; decî, Dimitrașco Vodă pus'au de au făcutu merța mare, și au pusū de au strigatū craîniculū sē nu cumpere nime pîna în trei dîle, că'lū va înțepa pre carele va cumpăra; și așa au rumptū prețulū merței câte unu leu bătutū; și peste douē-trei sēptēmāni s'au coboritū merța și la zlotū. Decî, au începutū sērăcîi ōmenî a se sāturare; numai era greū că muriaū, că erau hāmesiți de fōme.

Chîemat'au Dimitrașco Vodă atunci de câte-va orî pe Buhuș, Hatmanulū sē vie în țară, fiindū omū harnicū la oștire, și trebuitorū la acea vreme; dēră Buhuș, vîdîndū vremile neaședate în Moldova, și fiindū și bolnavū, n'au vrutū sē vie, care i s'au tēmplatū așa și mōrtea acolo, în satū în Ruși.

Eră Dimitrașco Vodă, vîdîndū că nu va sē vie Buhuș, au căutatū, în pismă, și au alesū pre unū boierū; care era mai sērăcū și mai prostū, anume Zosin Bașotă; macarū că era de nēmū vechiū, dēră nu era elū harnicū de acea boierie la acele vremi; nici elū nu avea acea nădejde, nici în gîndū nu'era și așa, numai foră de veste din tîrgū l-au luatū și l-au dusū la curte de l-au îmbrăcatū cu caftanū, și l-au pusū Hatmanū.

Dimitrașco Vodă era unū omū bătrānū, Grecū Țarigrādēnū de nēmūlū lūi, de Cantacuzinescū; și mai înainte vreme fusese Visternicū mare în țēra Muntenescă, la Grigorie, Vodă Ghica; și era omū nestătătorū la vorōvā, telpizū, amāgitorū, gēm-bașū de cei de la Fanarū din Țarigradū; și după aceste, după tōte, era bătrānū și curvarū. Dōmna lūi era la Țarigradū; eră elū aice își luase o fată a unei rachierite, de pe Podulū Vechiū, anume Arhipōe; eră pre fată o chîema Anița, și era țîitōrea lūi Dimitrașco Vodă; și o purta în vedelā între tōtā boierimea; și o ținea în brațe de o sēruta; și o purta cu sālbi de galbeni, și cu haîne de șahmarandū, și cu șlicū de sobolū, și cu multe odōre împodobitā; și era tēnērā și frumōsā, și plină de sulimanū, ca o fată de rachieritā; și o trimetea cu careta domnescă, cu Siimeni, și cu Vornici, și cu Comiși, dioa amēdă-đi mare, pe uliță, la feredēu, și pe la mōnăstiri, și pe la vii și primblări, și făcea și pre boieri deși trimeteau giupānesele cu dēnsa; și după ce venia de la primblări, trimetea giupāneselorū daruri, canavițe, belacōse, căci i-au făcutū cinste de au mersū cu dēnsa în primblare. Și după ce s'au mazi-litū, au luat'ō cu dēnsulū, și au dus'ō în Țarigradū, și au māritat'ō după o slugă a lūi, după unū Grecū. — Căutați, frați, iubiți cetitori, de vedeți ce este omenia și curviea grecescă! că elū, de bătrānū, dinți în gură nu avea; diminēta îi înclēea de'i punea în gură, eră sēra îi descleea cu uncropū, și'i punea pe masă; și carne în tōte posturile cu Turciū dinpreună mănca. Oh! oh! oh! Sērăcā țērā a Moldovei, ce norocire de stēpāni ca acesta ai avutū! Ce sorți de viēță țî-au cădutū! Cum au mai rēmasū omū trăitorū în tine, de mare mirare este, cu atāte spurcăciuni de obiceiuri ce se tragū pānă astă-đi în tine, Mol-

dovă! Și din vreme în vreme totu' s'au mai adaosă spurcatele de obiceiuri, care mai înainte se voru scrie cineșu la rîndul lor.

Tîmplat-u-s'au atunce da s'au găsită câteva mii de galbini în mănăstire în Rășca, puși de cîtorî, pentru trîba mănăstirei, și i-au luat toți galbini Dimitrașco Vodă, și nimică n'au lăsat mănăstirei de chivernisela, se'u se tocmescă ceva, fiind mănăstirea sîracă.

Așijdere, feciorii lui Chiriac Sturzii Vornicului, Ión și cu Sandul, care acel Ión au agiunsu mai pe urmă și Vornicu mare la alți Domni, acesti boierii pîriau pe o maștiha a lor la Dimitrașco Vodă, dicîndu cum că aru fi rîmasu mulți bani de la tatăl lor, Chiriacu Sturza, și lor nu va maștiha lor se le facă parte. Deci Dimitrașco Vodă, cu meșesugurile lui, au aflatu unde erau banii, și au trimisu și i-au luat toți, și nimică nu le-au mai datu acestor boierii, nici lor, nici maștihei lor; și, după ce s'au mazilitu Dimitrașco Vodă, s'au dus maștiha acestor boierii, Vornicesa lui Chiriacu Sturzii, la Țarigradu, de au zăbovită gîmătate de anu, și 'și-au aprinsu rogojină în capu de 'l-au pîritu la Împăratulu pe Dimitrașco Vodă, și nimică n'au pututu face, se isprăvescă ceva; și au mîncatu banii toți Dimitrașco Vodă.

Êra boierilor celor mari le arêta dragoste și cinste; că nici prea multu n'au domnită a doua domnie, nici vremile nu'i slujiau; ci nu avea într'altu cum face, ce numai îi căuta se le arête dragoste, că nu'i da mîna într'altu chipu se facă.

Șerbanu Vodă, fiindu Domnu în țera Muntenescă, era verî primari cu Dimitrașco Vodă, de pe Cantacuzinescu, și avea vîrbă și pismă între dînsii, încă de pe cîndu erau tineri, de pre la Grigorie Vodă, și totu se pîriau la Pîrtă unul pre altulu. Atunce au chematu Șerbanu Vodă pe Buhuș Hatmanulu, și 'l-au învîțatu se mîrgă la Focșeni și se se agîngă cu boierii Moldovenesci, și se le dică se fugă la dînsulu în țera Muntenescă, că elu le va purta de grijă, se nu ședă în Moldova, că Dimitrașco Vodă au făcutu fermanu se'i taie pre toți boierii din Moldova, dicîndu că boierii au adusu pre Leși de au luat pe Duca Vodă, și au prădatu Bugêculu; și ține acel fermanu ascunsu, gata. Deci Buhuș Haumanulu, pe poronca lui Șerbanu Vodă, s'au dusu la Focșeni, și au spusu lui Gavrilă Vorniculu. Deci Gavrilă Vorniculu, cum au înțelesu, s'au și rădicatu cu feciorii lui, și cu alți boierii din țera de gîosu, cu câți-va, și au fugitu în țera Muntenescă la Șerbanu Vodă. Êra Șerbanu Vodă, după ce i-au vîdutu că au venitu la dînsulu, tare s'au bucuratu, și au și repeditu la Pîrtă arzuri de la boierii, cu pîră asupra lui Dimitrașco Vodă; și cu silința și chîeltuêla lui Șerbanu, au isprăvit se mîrgă boierii la Oblucița, la Suliman Pașa, fiindu Saraskeru acolo, se le lee sîma cu Dimitrașco Vodă, se'i gîudece. Deci Șerbanu Vodă, avîndu prietșugu cu Suleiman Pașa, și avîndu nădejde pe dînsulu, au chematu pre boierii de au sfătuitu, pre cine voru rădica Domnu dintre dînsii, după ce oru isprăvi; și au socotitu cu toții, pre Constantin Cantemir Clucerulu, fiindu omu bîtrînu, ca de șapte-deci de ani, și omu prostu, mai de gîosu, că nici carte nu scia, socotind boierii că'lă voru purta precum le va fi voia lor; și de va fi rîu, încă nu va trîi multu, că era bîtrînu; că alții mai de cinste și mai de nîmu nu primiau se fie Domnu

Și au giurată Constantină Cantemiră Clucerulă, lui Șerbană Vodă, că din cuvântul lui nu va eși, ce'i va poronci pe voie i-a face de toate; și i-au dăsu Șerbană Vodă lui Cantemir să nu fie protivnică Creștinilor, că elu încă nu este. Căci Șerbană Vodă avea bună nădejde că va desbata totă creștinătatea din Țarigradă încôce de sub mână Turcilor, că pe aceea vreme se bătea Sultan Mehmet cu Nemții, cu Leopold Impăratulă Nemțescă, și'lă totu bătea Némțulă pe Turc, și luasă multă locă Némțulă de la Turc, și se agiunsese Șerbană Vodă și cu Nemții, și cu Moskulă, și cu Leșii; și Moskalii încă bătuse la acea vreme cetatea Azaculă, și erau să mērgă și la Crimă. Și gândulă și gătirea lui Șerbană Vodă era să fie elu Impărată în Țarigradă, și cu acelă mișlocă silă să facă pe Cantemir Domnă în Moldova, coborindu-se și Leșii, să se împreune să se facă totu unii asupra Turcilor. Și érași au mai giurată Cantemiră lui Șerbană Vodă, pentru doi boieri Greci ce erau în Moldova trăitorii, frații, pre anume: Iordaki și Manolaki, fiindu de nēmăloră acești doi boieri Rusătesci, cum a merge Cantemir cu domniea săi și prindă săi omóre; și mai aveau acești doi boieri încă trii frați la Țarigradă, pre anume, Lascarachi, și Mihalachi, și Scarlatachi, cinci feciorii a Cupariului celui bătrănu, totu de unu nēmă de pe măică cu Șerbană Vodă; numai, să apucasă de se învrăjbisă de la vremea Ducăi Vodă, când era Domnă Duca Vodă în țera Muntenescă. Așijdere au mai giurată Cantemiră și lui Gavrilă, luându domniea Cantemir, să nu se atingă sabia lui de dēnsulă sau de vre unu fecioră a lui; pentru căci elu vedea și cunoscea Gavrilă pe feciorii lui că nu suntă toți aședați la minte, ce o sēmă suntă și cam slobivi.

Și cu aceste lucruri, după ce s'au sfătuită, și le-au aședată, au purcesă cu toții la Obluciță la Suleimană Pașa. Deci și Dimitrașco Vodă, despre partea lui, au alesă boieri de cinste și de frunte, și i-au trimisă acolo la Suleimană Pașa, să stee la piră cu cei-alți boieri; și au ședută acolo la piră câteva zile. Și într'o zi numai ce au îmbrăcată cu caftană de domnie în Moldova pe Cantemir, și au gătută pe Husain-beiulă de la cetatea Voia de 'l-au trimisă cu mazișă înainte la Dimitrașco Vodă, să'lă lee din Iași, să'lă ducă la Țarigradă. Éra boierii cei trimeși despre partea lui Dimitrașco Vodă, dacă au vădută că au îmbrăcată pe Cantemir cu caftană de domnie, s'au închinată lui Cantemir Vodă; deci, Cantemir i-au și pusă pe dēnșii, pe acei boieri, pe Balș Vorniculă și pe alții, de au scrisă cărți cu viclesugă lui Dimitrașco Vodă, pe cum au isprăvită ei caftană pe voia lui Dimitrașco Vodă; și 'l-au trimisă înainte pe Husain-beiulă de la cetate de la Tighine, cu caftanulă înainte, împreună cu Armașulă Tóder Flondoră; că Armașulă Flondor încă fusesă pribagă cu cei alți boieri; numai cei-alți boieri a lui Dimitrașco Vodă scrieau bine de dēnsulă, cum nu'i nici unu vinovată, că nu s'au amestecată cu cei alți boieri pribegi; éra pre acei boieri, pe Cantemir și pe Gavrilă, i-au pusă Suleimană Pașa totu în here, și i-au dată pe mână loră, săi aducă cum mai de sirgă la Dimitrașco Vodă.

Deci, Dimitrașco Vodă, cum au vădută cărțile boieriloră lui, a lui Balș Vorniculă, și aceloră alți, îndată au cređută; și s'au bucurată, și s'au gătută cu mare alău de au eșită intru întimpinarea lui Husain-beiă, la valea Adin-

că, după obicei; și întâmpinându-se cu Husain-bei, acolo s'au împreunată cu dânsul. și nimic nu i-au spus. Nică Dimitrașco Vodă n'au priceput de mazilie; și acolo și Tôderu Fliondor s'au împreunată cu dânsul, și-lu căia Dimitrașco Vodă pe Fliondor, și arăta dragoste și milă cătră dânsul; și de acolo s'au întorsu înapoi, după ce s'au împreunată cu alaiul, și cu caftanul înainte, până ce au intrat în Iași în curțile domnesci.

Și așteptându Dimitrașco Vodă să-i pue caftanul în spate Husain-bei, erau el și i-au cetit fermanul de mazilie; și au pus caftanul în spatele lui Ion Racoviță Vornicul, să fie Caïmacam până a veni Cantemir Vodă în scaunul domniei.

Eră Toderășcu Visternicul, feciorul lui Iordaki Cantacuzino celui bătrân, fiindu veru primare cu Dimitrașco Vodă, era în mare cinste la Dimitrașco Vodă; elu era alfa și omega atunci în țera Moldovii. Pusu-l-au pre dumnialu, Husain-bei, în here, și l-au dus la gazda lui, ca să-lu pue la poprelă, până a veni Cantemir Vodă, să dea sâma de risipa țerei; deci, mai pe urmă au stătu boierii Caïmacam, și cu puțină cheltuie la Husain-bei, și l-au dat pe chizășia lor să stea față. Eră Dimitrașco Vodă, vedându aceste, plângea de se risipa înainte a totu norodul; și s'au gătit a treia zi, și au purcesu la Țarigrad, precum este obiceiul Domnilor mazil; și la purcesul lui Dimitrașco Vodă din Iași, s'au făcutu mari gâlcevi și calabalicu. Fliondor Armașul, și cu frate-său Georgiță Ciudin, cu Mitre Căpitanul, cu Mileschi, și cu alții, au burzului totu țergul, și slujitorimea asupra Grecilor, totu cu petre și cu bețe, de era curtea domnească plină de omeni, și pe ziduri stău omeni. Eră Grecii totu în casă ședeau, lungă Dimitrașco Vodă, și se ascundeau cari pe unde puteau; și mai virtosu cătau unu Grec, pre anume Saraeni, carele au fostu de au fostu bătut stupii lui Gavrilă Vornicul, și au fostu dat ștubeele focu. Și oblicind Husain-bei de la gazdă, au alergat mai degrabă, cu câțiva Turci slujitori ai lui, și au început a bate și a împrăstia norodul; și au prinsu pe fratele Milescului, de l-au bătut prea rău cu busduganul, Husain-bei. Și purcându din Iași Saraeni, și alți Greci, totu dinaintea lui Husain-bei mergeau, ca să nu-lu pôtă lua Moldovenii, că se agiunsese Dimitrașco Vodă cu Husain-bei, de ținea cu dânsul; și la eșitul din curtea domnească arăta fantasie de diceau surlele și trâmbițele, și băteau dobele. Dera norodele totu îl suduau și-lu hăcăiau, și aruncau cu petre și cu lemne după dânsul; și cu această cinste frumoasă au eșit Dimitrașco Vodă din Moldova! Și i s'ar fi cădutu pre cale și mai mare cinste să petrecă, că de la dânsul s'au scornit hârtile; elu le au scos întâiu, de este acela madem bun și până astăzi în Moldova!

Așijdere, la acea gâlcă, prinsu Fliondor Armașul la gazdă pre unu Grec, anume Mavrodin Paharnicu, și l-au bătut, și l-au desbrăcatu, de l-au lăsat numai cu cămeșă, și l-au pus pe unu cal, îndreptu cu fața spre cîda calului, și i dedese cîda în mîni de o ținea în locu de frîu, și-lu ducea prin mijlocul țergului la Copou, la primblare, și-lu privia totu norodul dîoa amădă mare, și i diceau feciorii ce-lu duceau: *«Di, Grece: calu murgu la fontăna Bordii.»* Eră elu nu putea dice calu murgu la fontăna Bordii, ce, dicea: *«Alogo*

murgo sto funtina Bordi.» Eră slugile lui Fliondorū îî daū palme și'î diceaū: «*Di, Grece, bine, nu ȝice așa!*» Acestū felū de zeefetū frumosū i-aū făcutū; și după ce aū venitū Cantemirū Vodă, iar 'l-aū mai bătutū, și 'l-aū surgunitū; éră apoi, la Constantinū Duca Vodă, iar aūvenitū în țéră, de aū fostū Visternicū mare; și mai pe urmă iar 'l-aū prinsū Antiohū Vodă Cantemirū, și 'l-aū jăcuitū, și 'l-aū pusū și în ocnă; și la Mihaī Vodă iar aū venitū în țéră, de aū trăitū până ce aū muritū de bătrānū, și nu s'aū mai pututū curăți țéra de dēnsulū! Așjdere tēmplatu-s'aū și altū Grecū, la mazilia lui Antonie Vodă Rusetū, anume Palaloga, de 'l-aū luatū cu pelea, golū, din feredēū și pre acela, de se pomenesce până astăȝi. Și la Alecsandru Vodă Iliășū iar, ce aū pățitū Batiște și alți! Și la alți Domni; și în țéra Muntenescă de câte ori, în câteva rōnduri s'aū tēmplatū Grecilorū de aū pățitū necinste și răutate, și nu s'aū mai pututū curăți aceste douē țeri de dēnșii!

Așa socotescū eū cu firea mea acestă prōstă: când a vrea Dumneȝū sē facă sē nu fie rugină de herū, și Turci în Țarigradū sē nu fie, și lupi sē nu mănānce oile în lume, atunce pōte nu vorū fi nici Greci în Moldova și în țéra Muntenescă; nici orū fi boierī, nici orū pute mănca aceste douē țeri cum le mănāncă; éră altū lēcū n'aū rēmasū cu condelulū meū sē mai pomenescū ca sē potū ȝeci. Foculū ilū stingi, apa o ezesci și o abați pe altă parte, vintulū când bate te daī în lăturī într'unū adăpostū și te odihnesci, sōrele intră în nuorī, noaptea cu întunereculū trece și se face iar lumină, éră la Grecū milă saū omenie, saū dreptate, saū neviclesugū, nici unele de aceste nu suntū, saū frica lui Dumneȝū; numai cândū nu pōte sē facă răū, se arată cu blāndeȝe; éră inima și firea, totū câtū arū pute, este sē facă răutate. Cătați de cetiți la hronografulū Grecescū, de vē încredințați și mai bine, pe cândū aū fostū Greci puternici, și Impărăția era a lorū, ce făceaū pre atunce, și ce lucraū ?)

După ce aū venitū Cantemirū Vodă la scaunulū domniei în Iași, trimis'aū boierī de țéră la Pōrtă după Dimitrașco Vodă, de 'l-aū piritū la Udriū; și aū trimisū și pe vēru-sēū Toderășcū Visterniculū Cantacuzino, împreună cu cel alți boierī, de 'l-aū piritū totū la ochi; și 'l-aū închisū pe Dimitrașco Vodă, și 'l-aū făcutū de aū cheltuitū bani multī. Numai, norocirea lui, aū scăpatū cu ȝile; că aū apucatū de aū dăruitū unū hangerū de mare preȝū Vezirulū, și așa aū hălăduitū cu viața; și după aceea n'aū prelungitū, fiindū mazilū acolo, și aū muritū, și i-aū rēmasū casa în multă și mare sārăcie.

Așjdere și Toderășcū Visterniculū, după ce s'aū piritū cu Dimitrașco Vodă acolo la Udriū, s'aū rēbolitū și aū muritū; și fiindū Șerbanū Vodă cu dēnsulū vērū-primare aū trimisū cu mare cheltuēlă de i-aū luatū ôsele de la Udriū; și le-aū adusū pin țéra Muntenescă, și le-aū adusū în Moldova, de le-aū îngropatū feciorī lui în mōnăstire în Bisericanī, fiindū ei ctitorī, acești boierī Cantacuzinesci, la acea sfântă mōnăstire; și aū rēmasū datorū din Visternicie,

Orī ce este ȝisū în patimă, își ȝăsesce lesne întimpinarea sea; Vorniculū Alecsandru Beliman (Veȝi mai departe la note s'aū însărcinatū a răspunde imputărilor ce Neculce face Grecilorū.

ce au fostu Visternicū mare la Duca Vodă, cu vre o douăzeci și mai bine de pungi de bani. Așa sunt de bune boierii în țera Moldovei, de la Vasilie Vodă încôce.

CAP. XI.

Domniea lui Constantinū Cantemirū Voevoda, în anul 7193 Iunie 10.

Venit'au Domnū țerei Moldovei Constantinū Cantemirū Vodă, pre carele 'l-au alesu la domnie boierii țerei Moldovei în loculū lui Dimitrașco Vodă, cu nevoința și cheltuēla lui Șerbanū Vodă, Domnulū Muntenescū, precum mai susu s'au scrisu. Acestū Domnū Cantemirū Vodă au fostu de omeni proști, de la ținutulū Fălciului; și dacă s'au rădicatū la vristă, s'au dusu în țera Leșescă, de au slujitū la ôste, până au agiunsu de au fostu Rohmistru; apoi, viindū în Moldova, s'au dusu cu Grigorașco Vodă Ghica în țera Muntenescă, și au fostu acolo céușu Spătărescū; și era omū vitezū și cu sfatū bunū. După aceea, viindū aice în țeră în Moldova, și slujindū bine, 'l-au pusū Căpitanū mare, și apoi au fostu și Sardarū, și mai pe urmă au fostu și Clucerū mare; fost'au și Kapi-kihale la Pôrta Impărăției, sciindū limbi, și fiindū omū bătrănū. Cu alesulū tuturorū boierilorū, ce erau pribegi în țera Muntenescă, 'l-au rădicatū Domnū cu cheltuēla lui Șerbanū Vodă, Domnulū Muntenescū, precum mai susu s'au scrisu, și titlușulū lui nu scriea Cantemirū Voevoda, ce numai Constantinū Voevoda.

Carte nu sciea, ce numai iscălitura învățase de o făcea; practică bună avea; la vorovă era sănătosū; mânca bine și bea bine. Semne multe avea pe trupū de la răsbôile, în capū, și la mânī, de pe când fusese slujitorū în țera Leșescă. La statū nu era mare; era grosū, burduhosū, rumenū la față, buzatū; barba îi era albă ca zăpada. Cu boierii trăia bine până la o vreme, pentru că era omū de țeră, și 'i scia pre toți, totū anume, pre carele cum era; și nu era mândru, nici făcea cheltuēlă țerei, că era unū moșnegū, fôră Dómnă; și avea doi feciori Beizadele, pre Antiobie și pre Dimitrașco, și acesta era zălogū la Pôrta și cu alți feciori de boieri. Și era bine în țeră dintr'altele; numai, nu putea trăi omeni de podgézuri Leșesci, că era țera pustie din Iași în susu. Din toți boierii era mai alesū, la acestū Domnū, Gavrilă Vorniculū și cu feciorii lui; era elū boierū, și chivernisia precum îi era voia; și era o sémă din feciorii lui, cam fôră de ispravă, zlobivi, Lupulū și Solomonū, și Costaki; aveaū slugi tâlhari la casele lorū de țineau drumurile, de ucideau Turcii, și furaū bucate din Bugeacū, cal, epe, și se făceau farmutale totū déuna, și slimuri cu Tătarii, pentru faptele lorū, și nu putea să dică nime nimică de frica lui Gavrilă; și Domnulū, de și scia, răbda.

Venit'au atunce și Mironū Logofetulū din țera Leșescă, fôrte scăpatū; și 'l-au avutū Cantemirū Vodă în milă și în cinste; și avendū trei feciori, i-au boieritū; pe Ioniță 'l-au făcutū Sardari, pe Nicolai Logofetū alū treele, pe Patrașco Camarașū

mare; și 'și-au logodit Cantemiră Vodă și o fată cu dânsul, pre anume domnița Safta. Eră pe Mironă Logofetulă 'l-au făcut Staroste la Putna; pre aceea vreme pusese Cantemiră Vodă Hatmanul pe Velicico, ce era frate cu Mironă Logofetulă; și într'acea vreme eșit'au Hatmanul Velicico, cu puținea ôste ce avea, spre ținutul Sucevei, împotriva a multe podgézuri Leșesci ce îmbla de strica în țără; găsit'au atunce un podgéz mare la Bae, și s'au lovit Hatmanul Velicico cu dênșii prea tare, cât 'l-au lovit pe Hatmanul dintr'un sineț, de i-au rupt zaoa de pe lîngă grumaz. Velicico năvăla în răsboi singur cu sulița a mână, și altul 'l-au lovit de i-au rupt spogărnicela de la frăul calului, și altul i-au lovit din sineț dărlogul de la șea. Și n'au putut să isbândescă, și au purces Moldovenii în răsipă; și au fugit Hatmanul Velicico; și multă stricăciune au făcutu acel podgéz Leșesc; și alte multe podgézuri Leșesci loviau pe alte locuri de strica în țără.

Mai lovit'au un podgéz Leșesc pe Velicico Hatmanul între vii, la Copoș, de 'l-au gonit până în Iași. Velicico Hatmanul era un om de fire, și de trebă la toate socotelile lui, și îndrăzneț bun; numai, neavîndu nici cu cine, au dora nici noroc la răsboi n'avea să slujescă, că pe unde mergea îl totu bătea.

Atuncea, avînd Nemții ôste cu Turcii, încă de pe cîndu s'au fostu bătut la Beciu, și totu băteau Nemții pe Turci, și se lăția; deci, și Leșii erau la un cuvînt cu Nemții și dau lefe Moldovenilor, și se dusesse mai toți Moldovenii la Leși, boierenași, slugi boieresci, slujitori, și veniau de jăcuia în țără în Moldova.

Venise trii Sîrbi la Duca Vodă, nice în țără, se slujescă, cari acei Sîrbi, mai înainte vreme fusese kesăgii, anume Ilie și Stanciulă, și Dimaiuruc; ispoveditus'au la un călugăr Grec la Galați, trecîndu Dunărea; și acel călugăr, i-au pîrit la Duca Vodă de le au luat Duca Vodă șeptedece de pungi de bani, și multe odore scumpe; și pe urmă 'și-au găsit vreme acei Sîrbi, de s'au dus în țera Leșescă; și acei au bătut pe Hatmanul Velicico la Bae; și făceau multe podgézuri și rîutări țerei; că erau ômeni foarte harnici; și așa, s'au tîmplat într'un podgéz de i-au împresurat mulțime de Tătari. Stanciulă au perit acolo în răsboi; eră cei-lăția scăpătu cu multe rane; deci, dintru acele rane s'au spăriatu și s'au dus în țera Nemțescă, de au agînsu acolo Ilie și cu Dimitrașco de erau capete mai mari la Împăratul Nemțului, pe două-dece de mi de Sîrbi. Eră, Dimaiuruc mai pe urmă 'și-au făcut pace, și au venit aici în țără în Moldova, de au fostu Bașu-bulucbașu la Constantin Duca Vodă, și au perit și el de foc împreună cu Totoescul vel Capitan, cîndu s'au aprinsu erbăria în Iași. Vedeți acum ce au făcutu acel duhovnic Grec; drept dragul se te ispovedesc la dênșii!

Coboritus'au atunce și doi Hatmani Leșesci cu oști, pe Prut în glos, până la sat la Boian. Eșitule-au Suleiman-Pșa Saraskerul înainte și cu Cantemiră Vodă, și le-au dat Leșilor răsboi prea tare și frumos; cari Leșii, n'au putut ține răsboiul, și peste nopte pintregu au tălat lunca, și au trecut peste Prut și au fugit. Eră Suleiman-Pașa și cu Tătarii, și cu Cantemiră Vodă, s'au întorsu înapoi, care, Cantemiră Vodă, de atunce au dobân-

ditu de la Turci mare cinste, și laudă, și credință. căci mergea prea bine și frumosu la război; că așa mergea în frunte, de nu se putea ține cel tineri de dânsul.

Deci Leșii dintr'aceea au prinsu și mai mare pismă pe dânsul, de sloboziu podgézuri în toate părțile de stricau țera; și țera era totu bejenită. Lipsă de pâine, că nu puteau ara omeni, era stupii și vinul se făcea, că era omu norocitu. Țera biru nu da, că era ertatu birul țerei de la Pórtă. Numai nu putea trăi de vrajbă, că și caii lui Cantemiru Vodă din ceairu i-au luat Crupențki cu unu podgézu Leșesc, care, pe urmă, acel Crupențki au agiunsu de au fostu Jigniceru mare. Și domniea în Iași, după ce l-au luat caii, n'au pututu șede, ce s'au mutat în Cetățue; că de nu s'ar fi mutat în Cetățue, cându au bătutu podgézulu pe Velicico Hatmanulu la Copou, l-ar fi lătu și pe Cantemiru Vodă din Iași.

După vorova ce au avutu Șerbanu Vodă cu Cantemiru Vodă, prins'au Cantemiru Vodă pe Iordaki Postelniculu Rusetu de l-au închis și l-au muncitu, că i-au cetluitu capulu și l-au făcutu de au datu vre o triideci-patruideci de pungi de bani; și pe urmă l-au luat Gavrilu Vornicul și cu Velicico Hatmanulu în chizășie, cum că nu va fugi din Moldova, și l-au slobozitu; era mai pe urmă i-au datu veste lui Iordaki Velicico Hatmanulu că l' stă cu price Șerbanu Vodă, și este sê pe. Și înțelegendu Iordaki Rusetu Postelniculu, au fugitu în țera Ungurască.

Atunce, cându au mersu Suleimanu-Pașa cu Cantemiru Vodă înaintea Leșilor la Boianu, venit'au și Șerbanu Vodă cu ôste din țera Muntenască până în Iași; și au descălecatu cu ôstea la mănăstirea lui Aronu Vodă; și au ședutu vre o patru cincî zile; și și-au isprăvit de la Suleimanu-Pașa, avendu grije de Nemți de s'au întorsu înapoi; și au mersu pe Birladu totu vênându vênaturî și pesce.

Era în alu doile anu a domniei lui Cantemiru Vodă coboritus'au Craiulu Leșesc, Sobietki, cu totă puterea sa, și cu toți Hatmanii țerei Leșesci, și cu totă recipospolita, și cu multe podgézuri în toate părțile, în totă țera Moldovei, pre la Ocnă pre la Birladu, pre la Bujoreni, de n'au rămasu unu locu neprădatu și nestrictu. Tălat'au atunce Leșii și cu Căzaci pre Dômnă Rucsanda, fata lui Vasilie Vodă, la cetate la Némțu, și pe Andreișoe, și pre Enaki Gramaticulu, fiindu Camarașu la Ocnă, și pre alți mulți; că se făcuse tâlhari, nu numai de la ôstea Leșescă, ce și din Munții Unguresci eșiau tâlhari de jăcuiau mănăstirile, și alți tâlhari despre Bugécu; încotro căuta, totu tâlhari erau în toate părțile.

Atunce mulți boieri și giupănese sêrace și-au lăsat casele, și au fugitu în țera Muntenască de rēlul tâlhăritulu. Atunce Craiulu Sobietki s'au coboritu în giosu pin tērgu pin Iași, și au mersu în giosu pe Prutu, până la Pagulu, și de la Pagulu n'au pututu merge mai înainte, și s'au întorsu înapoi, că i-au eșitu Turcimea și cu Tătările înaintea, și s'au întorsu încungiuratu de Tătari. Carele cum eșia din obuđulu Leșesc, cum ilu și lua Tătarii de grumađu. Și s'au întorsu iară pin Iași înapoi; și era și Petriceico Vodă cu dânsulu; și au lovit pe la Tērgulu-Frumosu, și n'au agiunsu cailor obuđulu Leșesc apă beleșteulu cel mare de la Prigoreni; și au luat Siretul în susu, și au lo-

vită pe la Cernăuți la Sniatin în țera lui. Fră Cantemiră Vodă 'l-a gonit pe Craiulă cu Tătarii până la Hărmanesc, pe Siretă.

Atunce au arsă Leșii și Tătarii multe curți boierescă la țără și la Iași. Ars'au în Lungană, în Obrejenă, în Popă, în Doroscană, la Leca, în Căcăreșeni două părechă, în Podobiți, într'altă Lungană, în Albescă, în Brăescă, în Prigorenă, în Gănescă, în Têrgulă-Frumosă, în Crivescă, în Petrișă, în Hălăștienă, în Hăbășescă, în Ruginosa, în Hălăucescă, în Cosmescă, în Purcelescă, în Stolnică, în Pașcană, și pe alte locuri multe; totă curți șindilite boierescă au arsă atunce, fiindă omenii închiși pin mănăstiră, de frica Leșilor și a Tătarilor; era în Golia atunce oca de apă ună potronică.

Atunce au luată Craiulă și pe Dosoteiă Mitropolitulă din Iași cu tôte vesmintele și odorele sfintei Mitropolii, și au luată și mōștele sfântului Ión Novilă, ce au fostă la Sucéva, care au fostă adusă aceste sfinte mōște din țera Turcescă Alecsandru Vodă celă mare și bună; și le-au dusă acele sfinte mōște, împreună cu Dosoteiă Mitropolitulă, în țera Leșescă, la ună tērgă a Craiului Sobiețki, anume Jolcfa, de staă acolo și până în ziua de astăzi. Și Dosoteiă Mitropolitulă încă acolo au murită.

Acestă Dosoteiă Mitropolitulă nu era omă prostă de felulă lui; era nēmă de mazilă*) prea învățată; multe limbă scia; Elinesce, Latinesce, Slovinesce, și alte. Adincă din cărți scia; și deplină călugeră, și cucernică, și blândă ca ună mielă; în țera noastră pre aceste vremi nu se află omă ca acela. După ce au mersă la Jolcfa, îlă puneă Craiulă Sobiețki de se îmbracă cu vesmintele cele scumpe și odorele Mitropoliei țerei noastre, și slujia Liturgiă la zile mară, și Iordană la Bobotédă cu ceremonie după obiceiulă țerei noastre; și se mira Craiulă și toți domni Leșescă, și lăuda frumosa ceremonie ce era în biserica țerei noastre.

Cantemiră Vodă s'au fostă măniată fōrte rău pre acelă Mitropolită, și i-au fostă făcută afurisenie de la Patriarșă; dără nimica de dēnsulă nu s'au atinsă că, dică omenă călă sfântă. Eră de Cantemiră Vodă, dică omenă că s'au atinsă, că 'i-au găsită legată; ce, nu se scie dintru aceea pricină, au dină altă pricină. Cantemiră Vodă, cândă au venită Craiulă Leșescă Sobiețki, rămăsese mai singură; boierimea, slujitorimea fugise cară încotro au putută; numai prea cu puțină omenă de curte rămăsese, și'lă îndemnaă o sēmă de boieri să se închine la Leși; și'lă scriea și Șerbană Vodă să se închine, că s'a închina și elă, că se scoboră și Nemții despre țera Nemțescă, și Moskalii încă mergă la Crimă, și se voră face totă una.

Eră Cantemiră Vodă nu s'au potrivită: una, că scia rōndulă Leșiloră, că slujise la dēnșă; a doua, îi era feciorulă la Pōrtă zălogă, Antiohă Beizade, ce nu'l da mână într'altă chipă. Ce elă, cu cine au avută pe lūngă dēnsulă; s'au trasă spre Fălciă asupra Tătariloră, precum mai susă s'au scrisă; și cu acēsta au nemerită bine, că i-au eșită mare laudă de la Turci.

Pre acea vreme erau vre o patru-șeci și mai bine de Codreni tâlhari de țineaă drumurile în țera de giosă; agiuns'au acei Codreni la Cantemiră Vodă

*) Fecioră dăneguțitoră, dice copia Post. Hurmuzaki.

de i-añ ertatù, și aũ venitù toți în Iași, și i-añ dusù pre toți în mănăstire în Galata, de aũ jurat, cum vorù sluji lui Cantemirù Vodă și țerei cu dreptate; și le-aũ datù lăfă câte patru lei pe lună; și aũ pusù capete dintre dênșii, pe Zaharia și pe Sandulù, și le-aũ datù cărți de volnicie, sê stringă ómeni de óste câtù de mulți. Și aũ purcesù spre munte, și cum aũ sositù la Pétră, aũ găsitù unù podgézù de Leși și cu Căzaci, vre-o douê sute și mai bine; și așa l-aũ lovitù fôră de veste, pe o negură, de i-aũ spartù și i-aũ spârcuitù; și i-aũ prinsù pre unil și vii, de i-aũ dusù la Cantemirù Vodă de i-aũ înțepatù și 'i-aũ spînzuratù. Decî, dintru acea isbândă, aũ începutù Cantemirù Vodă a facere stéguri de Lefeciî în Romanù și în Cosmesci, și în Têrgulù-Frumosù, în Hârlău, la Podulù-Ilóei, în Iași; și aũ începutù a'i biruire pre tâlhari, și a'i prindere, de'i ducea la Cantemirù Vodă, de'i totù omoria cu felù de felù de cazne.

Așijdere și Mironù Logofétulù, fiindù Staroste la Putna, aũ făcutù Siimeni și Hânsari, și aũ începutù și dintr'acolo a risipire tâlhari, că numai odată, la o bătae, aũ prinsù patru-deci de tâlhari, și i-aũ totù tăiatù câte în patru bucăți, și i-aũ pusù pin prepelece pe la drumuri. Pus'aũ Mironù Logofétulù, de aũ lărgitù și drumulù la lunca Mândrușcăi; că fiindù drumulù strimpù, nu puteaũ ómenii sê âmbles de rëulù tâlharilorù. Și așa, cu-aceste, aũ începutù a se mai stirpire tâlhari; că de ce omoria, de ce se făceaũ mai mulți, în țilele acestui Domnù.

Așijdere atunce, cândù aũ venitù Craiulù Leșescù Sobiețki, mai înainte, după ce aũ făcutù Cantemirù Vodă slujitorì, vëdëndù Șerbanù Vodă că âmbliă tâlharitù multù în Moldova, și n'are cine sê le stee împotrivă, și Cantemirù Vodă n'aũ ținutù parola, cum s'aũ apucatù cândù 'l-aũ pusù Domnù, sê omóre pre Iordaki Rusetù, și Iordaki Rusetù aũ fugitù în țera Ungurêscă, trimis'aũ și elù pre Mănăilă căpitanulù cu Saragele, sê prindă pre giupânésa lui Iordaki Rusetù. Decî aflându-se giupânésa lui Iordaki Rusetù, cu multe bejăniî, pe Oituzù, la unù satù anume Grozescii, de frica unui podgézù Leșescù ce venia din susù, aũ apucatù numai ea, Iordakióe, singură cu rădvanulù, numai de aũ fugitù, și aũ scăpatù de n'aũ prins'o Saragele; érá altă ce aũ avutù agărlicù, 'i aũ luatù totù Saragele, și peste nópte s'aũ întorsù Saragele preste munte în țera Muntenêscă; și bejănariî cine aũ fostù acolo, aũ sãritù dupe dênșii a-doa-ți pe șlêhù de 'i aũ gonitù, și nu 'i-aũ pututù ajunge, și s'aũ dusù cu pice.

Trimis'aũ pe Gavrilă Vorniculù în țera Muntenêscă la Șerbanù Vodă, Cantemirù Vodă, că vëduse că s'aũ mâniatù Șerbanù Vodă pentru Iordaki, și pentru căci nu s'aũ închinatù la Leși, după cum se adeverise cândù 'l-aũ pusù Domnù; și întorcëndu-se Gavrilă Vorniculù înapoi, îndată aũ și muritù; dicù 'se 'lù fie otrăvitù Șerbanù Vodă. Caută de acum înainte de veți ce s'aũ lucratù, din zavistie și din rëutate, în Moldova și în țera Muntenêscă, din pisma lui Șerbanù Vodă și a Cupărescilorù, ce aũ avutù pismă veche de demultù.

Îndatăși aũ făcutù pace cu Cantemirù Vodă de aũ venitù de la Țarigradù în Iași Cupărescii, și aũ pusù pe Iordaki Visternicù mare de 'i-aũ datù Can-

temirü Vodă cheiea țerei în mână, și 'i-au datü și o sémă de banî, pentru cei ce 'i luase; éru pentru o sémă de banî ce 'i-au fostü mai remasü, 'i-au datü târgulü Șcheea, și satul Drăcșaniî; și pe frate-seü Manolaki 'i-au pusü Staroste la Putna, pentru ca să se mai adaoge vrăjbile cu Munteniî. Pus'aü și pe frațiî lorü acestorü doi boierî pe Scarlataki, și pe Lascaraki, și pe Mihalaki să fie Kapi-kihăî la Țarigradü. Ține-te sêracă țêrá Moldovă, de acumü înainte de jacurile și de mîncăturile a toți acestî tuscinci feciori a Cupariulü celü betrănü, cariî nu se säturaü unul câte cu o sută saü și doue sute de pungî!

Dat'aü tótă taîna Cantemirü Vodă, ce aü avutü cu Șerbanü Vodă, Cupărescilorü; bucurat'aü Cupăresciî pe Cantemirü Vodă că 'l-orü face Domnü în țera Muntenescă; și așa, totü se pîrîaü și se mîncăü unî pre alțiî.

Murindü Gavrilîță Vorniculü celü bêtrănü, pus'aü Cantemirü Vodă Vornicü mare pre fiulü sêü Vasilaki, dêrá nu avea trecere la domnie ca tată-sêü; și pe cei-l-alți frați ai lui aü începutü n'î mai scădere din volniciea ce aveau cândü trăia tată-sêü. Scos'aü atunce și pe Velicîco din Hătmănie, și 'lă-aü pusü Vornicü mare de țera de susü; și Hatmanü aü pusü pre ginere-sêü Bogdanü. Decî Iordaki Vorniculü aî și legatî frăție cu Bogdanü Hatmanulü, vêdëndü că este ginere lui Cantemirü Vodă, de ținea la unü cuvëntü; și pe cei-l-alți boierî aü începutü aî călcare din obiceiurile lorü, și scotea mulțime de orânduile pe țêrá, și pe mazili dăjdîi grele, și pe breslași greutate, de s'aü stinsü de atunce, că erau breslași mulți în țêrá atunce cu miî de stupî. Și Cantemirü Vodă carte nu scia; sêma nime nu le lua, că 'i supusese pe cei-l-alți boierî, că birulü țerei era ertatü de la Împêrăție. Êrá Lascaraki Kapi-kihafa totü trimetea la sute de pungî de banî de lua, ni cu o pricină, ni cu alta. Ôre ce sta improtivă pentru țêrá Mironü Logofêtulü, și cu frate-sêü Velicîco Vorniculü; îi dicea lui Cantemirü Vodă la masă: «mai desü cu pâharele, Măria Ta, și mai rarü cu orânduile; că birulü țerei este ertatü de la Pörtă, și 'î vrea sê 'î dai Măria Ta sêma odată, și nu 'î pute.» Și Velicîco și mai tare tot-dêuna se sfădîa cu Cantemirü Vodă, și cu Iordaki Visterniculü; cariî, dintru acele vorôve, avëndü frică, aü cădütü la prepusü, de 'și-aü pusü și capetele.

Șerbanü Vodă făcuse gătire mare de oști în țera Muntenescă, și făcuse căte-va vase, șeîce, la Argeși, cu zahere, de staü gata să se scobóre pe Dunăre, și se agiunsese cu tôte capetele Serbimeî pe de ceea parte de Dunăre, și trimesese și la Nemți pe frate-sêü Iordaki Spatarulü, și pre ginere-sêü Aga Bălăcénulü, ca să vie cu o sémă de ôste Nemțescă. Agiunsese și la Moskü să se scobóre Moskalî să mêrgă la Crimü; și stândü improtiva sfatului unü Cnézü mare la Moskü, cheltuit'aü Șerbanü Vodă de 'l-aü otrăvitü, ca să nu mai fie protivnicü sfatului. Agiunsese și cu Craiulü Sobietki ca să se scobóre în gîosü la Bugécü. Și așa, și elü să purcêdă cu acêstă gătire, să apuce Țarigradulü, cândü orü fi Turciî la Beligradü la Nemți. Numai, era piedecă Cantemirü Vodă și cu Cupăresciî, că 'lă totü pîrîa la Pörtă. Decî, Șerbanü Vodă, vêdëndü împedecarea lui Cantemirü Vodă, aü strinsü căți-va boierî Moldovenî ce erau în țera Muntenescă pribegî, unî de frica lui Cantemirü Vodă,

alții pentru frica podgédurilor Leșesci; strinsu-i-au pre toți la dânsul, la sfat, la Bucuresci, și au alesu pre Ilie Drăguțescul să 'lă facă Domn în Moldova, cu totă cheltuēla lui, ca să se mântuēscă de Cantemir Voda, să nu 'i mai fie pedecă. Și n'au zăbovită după acesta sfat pre multu Șerban Voda, și au și murit. Dicu unii să 'lă fie otrăvită frații lui, Stolnicul Constantin și Spatarul Miha; că era un om gróznicu; nu veghla nimeru voia; era om mare la stat, cu ochi ca de bou, harnicu și darnicu, milă făcea mare la cei străini și la slujitori; cheltuia multă ca să 'și facă nume, érá nu să stringă.

Cantemir Voda încă de aceste oblicindă de tóte, pírise la Pórtă pe Șerban Voda, și Turcii nu puteau să 'lă mađilēscă, că se temeau de numele lui Șerban Voda; ce scrisese la Hanul să se găteze să mērgă să erneze în țera Muntenēscă să prindă pe Șerban Voda; ce gătindu-se Hanul, 'i-au și venit vestea că au murit Șerban Voda. Ce gândesce omul, nu dá Domnulu; că cine scie la ce cumpenă ară fi venit și țera Muntenēscă de n'ară fi murit Șerban Voda atunce.

Rădicat'au frații lui Șerban Voda, Constantin Stolnicul și cu Miha Spatarul, Domn atuncea, pre un nepot a lor de soră, anume Constantin Brâncovanul Băsărabu, în locul lui Șerban Voda. Avea Șerban Voda fecioru mare, și n'au vrută frații lui Șerban Voda să 'lă pue pe dânsul, pentru că nu trăia bine cu Dómna.

După ce s'au aședat Brâncovanul Voda în scaun, în Bucuresci, gâlcéva și zavistia cu Cupărescii totă au rămas și la Brâncovanul Voda, cum era și la Șerban Voda, de se totă píria unu pre altul la Pórtă, de se totă făcea cheltuēla amendurilor țerelor.

Început'au Brâncovanul Voda a supărare pre Dómna lui Șerban Voda, cu feluri de feluri, și a 'i luare bani de pe unde erau mistuiți: că fiindu 'i nepot lui Șerban Voda, și în cinste la dânsul, 'i scia bani pre unde erau. Deci Aga Bălăcénul, ginerele lui Șerban Voda, dacă au înțelesu de acea supărare, n'au vrut să vie de la Nemți; și au rămas asolo la Beciu. Érá Iordaki Spatarul, fratele lui Șerban Voda, au venit la Brâncovenul de la Nemți, de unde îl trimesese Șerban Voda. Deci Dómna lui Șerban Voda căduse în mare prepus, vedéndu că au rămas ginere-său Aga Bălăcénul la Sibiu; și pusese trei stéguri de Lefecii Moldoveni cu Căpitani lor, pre anume: Beșléga, și Vicolu, și Tatulu, de o pădiau pre dânsa și pre feciorul ei, pre Georgie Beizade, la sat la Drăgănesc, să nu fugă la ginere-său, la Nemți.

Érá după ce au trecut un an, domniei Brâncovanului Voda, coboritus'au Aga Bălăcénul cu oști Nemțesci și cu Heizer Generalul, de au venit în tērgu la Bucuresci.

Déră feciorul lui Șerban Voda, cum au înțelesu că au trecut Nemții în țera Muntenēscă de vinu la Bucuresci, într'o séră s'au îmbrăcat în haine próste și au eșit prin straja de la Drăgănesc ce 'lă pădia, necunoscéndu-lă strajeri, și s'au dus înainte oștii Nemțesci, și au rămas numai Dómna singură la Drăgănesc, în pađă.

Brâncovenul Voda, dacă au vedutu că se apropie oștile Nemțesci de Bu-

curesci, au lăsat Bucureștii și s'au coborît la sat la Ruși cu totă casa lui, și boierii și boierinașii din curte, și slujitorii, și au ședut acolo la Ruși vr'o două trei săptămâni. Elu ședea în Ruși, și Nemți în București, cale de optă-nouă césuri unii de alții; și purta de grijă Brâncovanul Vodă de zahere, de le da totu de agiunsu de ce le trebuia; érá pe de altă parte au făcutu scire la Pórtă și la Tătari sê vie.

Trimis'au atunce Generalul Heizeru pre unu Colonelu cu vre-o sută de Nemți la Drăgănesci de au luat pre Dómna lui Șerbanu Vodă de au dus'o în București; cu voia Brâncovanului Vodă era, că Drăgănesci de Ruși nu sunt departe, cale de două césuri.

Dupé ce au rădicat pre Dómna din Drăgănesci, venit-au numai singuru Generalul Heizer cu capul lui, cu vr'o sută de ómeni, de la București la Drăgănesci; și s'au sculat și Brâncovanul Vodă de s'au dus la Generalul în Drăgănesci, de s'au împreunat cu densusu; și au mâncat și au vorovitu cinci-sése césuri, ce le-au trebuit; și așa s'au întorsu Generalul iarăși la obuzul lui în București, și Brâncovanul Vodă s'au întorsu la obuzul lui la Ruși. Téra nu o lăsa sê se bejenescă; că pe cine îi prindea le tăia nasul și urechile, de stau pe locu, ca sê pórté de grijă zaherelei oștilor.

Atunce toți boierii Muntenesci indemnau pre Brâncovanul Vodă sê se închine la Nemți: numai unchiu-sêu, Stolnicul Constantin, n'au primitu acestu sfat, și nu l-au lăsat sê se închine; cându va Dumneđu, și omul nemescesce sfatul.

Atunce fiindu domnia nouă, și viindu oști, și neavându cu ce se chivernisi, îngrabă trebuind hanu, au scos văcărîtă ântélași-dată, unu tultu de vită și doi oști de calu, de au rémasu obicei de au fostu în mulți ani; și de acolo de la Munteni, peste câți-va ani, la domnia lui Constantin Ducă Vodă, au săritu scânteea și la noi în Moldova, de s'au aprinsu acestu pojar de obicei réu.

Deci, în scurtă vreme au purcesu și Tătarii a venire în téra Muntenescă; Brâncovanul Vodă îndată atunce au datu scire țerei sê se dea înlaturu la munți, și și-au trimis Dómna la mănăstire la Bradu, la munte; și elu au purcesu intru întimpinarea Sultanului la Buzeu; și numai într'acea di sê nu se fi timpinat cu Sultanul era sê prăde téra.

Érá Nemții, dacă au înțelesu că vinu Tătarii, s'au rădicat cu Dómna lui Șerbanu Vodă, și cu toții, din București, și au trecut munții la Brașov; și Tătarii cu Brâncovanul Vodă i-au gonit până au trecut munții, și nemică nu le-au putut strica. Érá pe țéră au stricat'o fórte réu Tătarii, că numai căci n'au luat robu, érá altă ce au găsit totu au luat; că acolo sunt munți golu; nu pot sê se ascundă ómenii și dobitocele, și era vreme de érnă; ce au rémasu ómenii numai cu sufletele.

Érá de vară, dupé ce s'au făcutu, trecut-au Tătarii două-trei rënduri pin téra Muntenescă; și la mersu și la întorsu totu pin téra Muntenescă treceau, de mergeau la Beligradu, unde se băteau Turcii cu Nemții, de făceau bogată stricăciune țerei Muntenesci.

În alu doile anu a domniei Brâncovanului, rënduit-au Impărăția Turcescă

pre Muntenii și pre Moldovenii, și pre Tătarii, și pre unii Saraskerii cu Turcii, o sémă se ducă pre Tiukel grofii s'li pue Craiul în țera Ungurască. Deci, de aice din Moldova au mersu Hatmanul Bogdanu, cu o sémă de Moldoveni, și unii Sultanu cu Tătarii, și Brâncovanul Vodă, cu capulii s'ei cu Muntenii; și agiungându la marginea țerei Muntenesci, unde se chiamă Câmpina, eșitul-e-au Heizer Generalulii înainte și cu Aga Bălăcénulii, și cu câte-va mii de Nemți, și 'și-au datii răsboiulii forțe tare, de ambe părțile, și groznicu, câte-va césurii; și pe urmă au spartu pe Nemți, și au purcesu Nemții în risipă. Și atunci au prinsu pre Heizer Generalulii la mâna lui Tiukel grofii; și Aga Bălăcénulii au peritu în răsboiulii; d'era au peritu și Sararkerulii Turcescu, că 'l-au lovitii unii glonțu tocmai în gură. Dicu că la acelu răsboiulii se fie fostu mai multu isbânda despre partea Căzacicilor Brâncovanului, cărori le era capu unii Moldovanu, anume Costinulii Căpitanulii de Focșeni, feciorulii Nenului.

După ce au aflatu Brâncovanulii Vodă pe Aga Bălăcénulii mortu în răsboiulii, trimisu-i-au capulii la Bucuresci de 'l-au pusu într'unii prepelécii în mișloculii ogrădii lui, de i-au ședutii vr'unu anu capulii în prepelécii, și au înv'țatuu de i-au risipitii și curțile și ograda, de au rămasu numai jăriște.

După isbinda ce au făcutu acolo, intrat'au Tiukel Grofii în țera Ungurască cu tôte oștile cescriu mai susu, și au începutu a stricare, și a ardere, și a robire pre care nu vrea să se închine lui; și așa au amblatuu câteva zile stricându prin țera Ungurască, până ce s'au rădicatuu altă oște Nemțescă și au purcesu asupra lor. Deci Grofulii cu Turcii și cu Tătarii n'au cutezatuu să stea improtivale, și au fugituu preste munții inapoii în țera Muntenescă; erii Bogdanu Hatmanulii, vrëndu să eșă dreptu pe Oituzu la țera Moldovei, eșitu-i-au țărâtimea, Secuii, înainte la Oituzu, la strimțore, de i-au datuu răsboiulii totu nôtea, și cu mare greu au scăpatuu de au eșituu din mânele lor, că erau să peră cu toții. Erii Tătarii s'au dusu în Bugécii acasă. Erii Tiukel Grofii cu oștea lui, cu Ungurimea, au remasu în țera Muntenescă, de au ernatuu și au veratuu, și multă stricăciune făcea țerei; numai până a se rădicare, Tiukel Grofii, de s'au dusu în țera Turcescă, forțe cu pușuntea oște, Curuții de al lui remăsese, că pusesu Brâncovenulii Vodă omeni de al lui pre care Curuții ilii găsiu înlaturii pe taină ilii și ucidea.

Făcut'au Leșii atunci la Zvancea ocopu, din susu de Zvancea, de au aședatuu oște. Trimis'au și în cetatea Sorocelii pre unii Polcovnicu ér cu oște. Aședat'au și în ținutulii Cernăuțului în câteva locuri de au făcutu parcani, de au aședatuu oște, Joimiri Moldovenii și Leși. În Vasileu pe Nistru Drăgani; în Orășeni, pe Zaharovski cu Leși; în Coțmanu, pre Dobravski tiiu, cu Leși; în Bănila, pe Turculețu celii mare, cu Moldovenii; în Hliniță, pe Botezu tiiu, cu Moldovenii; în tîrgulii Cernăuți, pe Brănescii; în Cucurur, pe Turculețu celii micu, cu Moldovenii. Și așa, cuprinsese totu ținutulii Cernăuților de l'ii țineau; și altă trébă nu avea, în tôte zilele se băteau cu Turcii subtu Cameniță, că pădlau drumulii Cameniței; deci cine trecea totu îi lua de grumazi și îi robiau, și se sloboțiau furișu în Moldova și în Bugécii de apucau herghelii a cui găsia, și lua și limbă; și cându d'ceau Turcii zaharele în Cameniță, le eșiau înainte, ori la dusu ori la intorsu, de'i loviau, și de bogate ori îi și smin-

tiaă. Așijderea și Lipcanii din Cameniță și cu Turcii eșiau și loviaă pre Joimiri pre unde erau așeđați, foră de veste, și de bogate ori se templa de'i și stricaă.

Tătarii din Bugécü, Hanulü, Sultani, câte de trei patru ori pe anü mergeaă în țera Leșescă de prădaă câtü le trebuiaă; și la intorsü, slăbindu-le caii, fiindü une ori ernă, eșiau Joimiri de pen zămce de'i loviaă, pe urmă și scoteaă dufumuri și robi; eraă une ori îi loviaă Tătarii pe densii.

Odată, eșindü Turculețü celü mare la Ștefănesci, la drumulü Cameniței, se ia limba, aü vędutü vre o pătruđeci de Turci pe slėhü, viindü de la Cameniță; deci Turculețü, trecendü Prutulü pe ghiața se mērgă la densii sē'i lovescă, aü apucatü de aü trecutü numai vre o triđeci de Joimiri și s'aü și ruptü gilața, că era primăvară și aü remasü óstea cea multă a lui Turculețü de cēsta parte neputendü trece Prutulü, că se rupsesse ghiața. Deci Turculețü aü eșitü înaintea celorü patruđeci de Turci; și așa s'aü bătutü, față la față, vre o două cēsuri, că nu putea ceea óste se trecă se le dea agiutorü; și i-aü înfrântü Turculețü pe Turci, și i-aü prinsü vii carji n'aü peritü la bătălie; numai doi aü scăpatü; eraă pre cei-lalți i-aü luatü robi de grumazi de i-aü dusü în țera Leșescă. Pre uni i-aü trimisü la Craiulü de 'și-aü făcutü nume și cinste; pre alți i-aü ținutü la densulü la Bănila, de s'aü rescumpēratü. Și aü găsitü atunce la acei Turci neguțitori cinđeci de pungü de bani, foră de odóre, și halne, și cai.

Eră în alü șesele anü a domniei lui Cantemirü Vodă, coboritus'aü Craiulü Leșescü, Sobiețki, cu oști grele eru în țera Moldovei, fiindü îndemnatü și de Munteni, de Brâncovenulü Vodă, după cum era învățatü, ca se facă reü acestei țeri, de se totü acolisia de densa totüdeuna; precum și mai pe urmă, de aü adusü și pe Moskalü cu faptele lui. Care, Dumneđeü, pentru suspinurile seracilorü, i-aü plătitü, de s'aü stinsü pomenirea lui cu totulü. Și aü venitü Craiulü cu obuzulü pe la Botoșeni și pin Cotnarü, până la Tergulü-Frumosü; și de la Tergulü-Frumosü eru s'aü intorsü la țera lui, că era vreme de toamnă. Și atunce, întorcendü-se, aü lăsatü óste cu bucate, în cetate în Nēmptü, și în Sucēva, în monăstirea arminescă, și în monăstire în Agapie, și în Seculü, și în Câmpulü-Lungü, și în Hangü; și cândü aü agiunsü Craiulü cu obuzulü lui pe Siretü, pe la Ropce, așa i-aü lovitü o plöe cu ninsóre de i-aü ținutü acelü viscolü vr'o triipatru đile, de aü muritü óstea mai bine de giunătate inghiețată și leșinată, că era pe la Noemvrie; eraă caii le-aü muritü toți din obuzü, de le-aü rēmasü carele, și caretele, și puscele cele mai mari, tôte, la Ropce. Đicü, că nici Craiulü mai n'aü fostü avēndü calü se incalece; de abia aü mersü până la Sniatin, că i-aü fostü lovitü mânia lui Dumneđeü, de nu era numai vicolulü, ce'i lovisē și o bōla de muriaă și ómeni și cai; și la anulü, de primă-vēră, aü trimisü din țera Leșescă de aü luatü puscele de la Ropce.

Tătarii și cu Cantemirü Vodă n'aü vrutü se mērgă mai înainte după densii de la Crivesci, ce s'aü intorsü inapo; îndemnatu-i-aü Cantemirü Vodă pe Tătari se mērgă înainte; că de arü hi mersü i-arü hi luatü pre toți de grumazi; numai Tătarii n'aü vrutü se mērgă.

Đicü uni, că Sobiețki s'aü fostü agiunsü cu Tătarii de aü fostü totü una;

numai în vedela Leşilor se arătau neprieteni. Că, odată, s'au fostu tîmplată într' noapte de au tătat pre nisce Tătari prea rău. Turculeţu alu nostru cu Moldoveni; şi a doua-zi, vedëndu Sobietki, au fostu jeluindă pe Tătari şi au fostu dicëndu, păcatu că au peritū atătea veteji; şi au fostu dicëndu lui Turculeţu pen-tru ce i-au lovitū noptea furişu; că elū avea prietaşugū cu dênşii încă din Hătmănie.

După ce s'au dusū Craiulū în țera lui, scris'au cărți la Impăratulū Némțului, și la Papa de Rômū, de se fălia pe cum au luatū atătea cetăți din țera Moldovei; și pe acele scrisori Papa de Rômū, totū îl credea și i trimitea bani să facă ôste asupra păgănilorū; pentru că așa erau vorbiți și cu Impăratulū Némțului, elū se mērgă pe de o parte, și celū altū pre de altă. Trimis'au Cantemirū Vodă o sēmă de Tătari și cu Moldoveni lefecî în Cămpu-Lungū și în Hangu, de au prădatū, și au arsū ca să scōță pre Joimiri; și nu i-au pututū scōte; érá dușumū și robī au luatū multū Tătari; și întorcēndu-se înapoi pe la Iași, încă le-au dăruitū Cantemirū Vodă tuturorū Mărzacilorū postavuri și atla-zari, și s'au dusū în Bugecū.

În alū șeptele ani a domniei lui, gătitus'au Cantemirū Vodă cu ôstea lui de au mersū să ia cetatea Sorocel, împreună cu Daltabanū-Pașa, Saraskerulū Obluciți, și cu Hatmanulū Stețu, a Ucrainei Hanului, și cu cîteva mi de Tătari, și au stătutū pin pregîturulū cetăței cîteva șeptēmăni, de au bătutū cetatea și au făcutū meterezuri și lagumuri; și au datū năvăli prea mari, și n'au pututū lua cetatea; și au peritū multă ôste atunci, cândū năvălise Turcii și Moldoveni; și nu era atăta ôste în cetate, ca două-tri sute de Draganī și Căzacī. Numai, ei din cetate nemeriaū totū în omū, éra cei din afară nu puteau să le strice nimică; și s'au întorsū înapoi la Iași fōră nici o isbăndă, și cu multă pagubă de ôste.

Totū întru acelū anū, mai înainte de ce au mersū la Soroca, strinsus'au toți feciorii lui Gavrilă, și cu alți boieri mulți de țera de gîosū, la nunta lui Ión Păladi, la Băcani, din susū de Birladū; și acolo au fostū și Vorniculū Velicco, fiindū cumnatū lui Păladi; și stringāndu-se acolo la acea nuntă, au sfătuitū și s'au giuratū cu toți, ei în de ei, să fugă în țera Muntenescă la Brâncovanulū Vodă, să le dea agiutorū de cheltuelă, să mērgă la Pōrtă să pîrēscă pe Cantemirū Vodă să lū scōtă din domnie, să rădice Domnū dintre dênșii pe Velicco Vorniculū.

Deci s'au sculatū unū boierū dintre dênșii, anume Ilie Țifesculū, pre carele îl poreclia mai pe urmă de i dicea Frige-vacă, și i-au pîritū la Cantemirū Vodă pe boieri, de le-au spusū totū sfatulū lorū; că erau boierii de la o vreme prea supărați de Cantemirū Vodă; că erau la curtea domnescă boierinași totū feciori de mojići, Codreni, și Gălățeni; și dicea Cantemirū Vodă, că Domnulū face nēmurile, Domnulū le știnge; și i erau uriți feciorii de boieri, să nu i vedă în ochi, după cum îi era nătura lui. Și era în cinste numai Hatmanulū Bogdanū, ginere-sēu, și cu Iordaki Visterniculū Rusetū; acești două skivernisiaū și măncaū țera cum le era voia. Deci, boierii pre acea vreme nu mai puteau suferi să fie calcați de acei două boieri, și de mojićia celor-alți mai mici de curte;

că, cându eşiau la țără cu slujbe boierinașii, făceau multe necazuri caseloră celoră mari a boieriloră.

Deci Cantemiră Vodă, cum aū înțelesă acelă sfatū a boieriloră, din Ilie Frige-vacă, aū și răpeditū într'o nópțe boierinaș de ai lui, și cu slujitorī, sē'i prindă pre toți aceia. Deci unī aū scăpatū în țera Muntenescă; éra pre carī i-aū prinsū, i-aū dusū la Iași, și pre Velicico Vorniculū, după ce 'l-aū dusū la Iași, era zavistia mai mare desprē Cupărescī, imponcindu-se cu vorba, mai dinainte vreme, și avea și sieală de dēnstulū pentru că era mai omū de câtū toți. Atunce în grabă Cantemiră Vodă, în mănē 'l-aū bătutū cu busduganulū, și 'l-aū închisū în beciū. Deci neprietenī lūi Velicico, atunce aū și aflatū vreme de aū ȓisū lūi Cantemiră Vodă: «De vreme că te ai grăbitū de 'l-ai bătutū, nulū lăsa viū; pădesce de'lū omóră, că de va scăpa viū, mănē poimāne elū ne va omori pre toți.» Și elū încă îndată aū ascultatū, și 'l-aū scosū nóptea de i-aū tăiatū capulū denaintea porțiī, pentru binele ce aū făcutū Velicico de aū datū scire lūi Iordaki Visterniculū de aū fugitū în țera Ungurescă cândū vrea sē'lū omóre Cantemiră Vodă; acum i-aū mulțamitū și Iordaki întru acestū chipū ca unū Grecū. Și aflare atunce neprietenī vreme de ȓiseră lūi Cantemiră Vodă: «Acum de vreme că ai omoritū pe Velicico, trimite de prinde și pre frate-sēū Mironū Logofetulū, de'lū omóră; orī vinovatū, orī nevinovatū sē nu scape, că apoi încă a hi mai răū și de tine și de noi.» Deci, Cantemiră Vodă nu 'și-aū socotitū viēta lūi, că era trecutū cu bătrinețīle, omū de șēpteleci de ani, de numai câtū nu'i sosise cēsulū morțiī și lūi; ce s'aū potrivitū neprietenilorū și nu 'și aū cruțatū sufletulū sēū, ce ca unū tiranū aū trimisū pe Macri, vātavulū de Păhārniceī, cu slujitorī din Romanū, de 'l-aū luatū de acolo, de la casa lūi, de la Bārboși, de 'l-aū dusū până în Romanū și i-aū tăiatū capulū. Și cândū 'l-aū găsitū Macri acolo, la Bārboși, atunce îi murise și ȓupānēsa, și nimici nu scia de sfatulū frățīne-sēū sau de acelor-lalți boierī, că nu era amestecatū cu celī-alți boierī la sfatū; că elū pornise atunce pre unū feciorū a lūi, pe Nicolai, sē ia fata Ducăi Vodă de la Țarigradū, și se gătise și cu celaltū feciorū, cu Pētrașco Cāmārașulū, sē ia fata lūi Cantemiră Vodă, sē se încuscrede, și nici cu gândulū nu gândia că ia veni o fur-tună ca aceea.

ȓisu-iaū slujitorī, cândū 'l-aū găsitū la Bārboși, sē fugă, că nu'i departe în Nēmțū; éra elū n'aū priimitū, sciindu-se dreptū; gândia că'lū orū duce la Iași; și se va îndrepta. Éra după ce aū venitū Macri, și viindū zapciū după zapciū sē péră, nu i-aū mai îngăduitū, și aū pusū de 'l-aū tăiatū în Romanū, și multū s'aū rugatū lūi Macri sē'lū ducă până în Iași. Éra Macri, ca unū omū răū și de nimică, nu i-aū fostū milă de sufletulū stăpānu-sēū, și s'aū grăbitū de 'l-aū omoritū, că, de 'l-arū fi dusū în Iași, póte s'arū fi îndreptatū, și n'arū fi peritū; ca multe slugī se tēmplă la domnī vrednice, de nu se grăbescū, și ferescū pre stăpēnī de păcatū, și mai pe urmă cadū la laudă și desprē ómenī și desprē stăpānī, și desprē Dumneđeū. Éra acesta, ca unū varvarū, nefindū de nimică, n'aū socotitū. Cantemiră Vodă, după aceea, multū s'aū căitū ce aū făcutū, și de multe orī plāngea între tótă boierimea, și blāstema pe cine 'l-aū

îndemnatu de au grăbitu de i-au tăiatu; că după aceea n'au trăitu unu anu nici Cantemirū Vodă, și au muritu.

Ėră pe Vasilie Vorniculū, feciorulū luī Gavrilă, și pe frate-sēu Solomonū, și pe frate-sēu Costaki, și pe Gheorghiță Mitre, și pe Dediulū Spătarū Arbănașu, și pe tustrei feciorii luī Mironū Logofetulū, pre toți pre acestii i-au prinsu și i-au închisū, pre unii în turnū la curtea domnescă, pre unii la Siimeni, pre alții prin becluri, și pe Nicolai, feciorulū luī Mironū Logofetulū, mergendū sē se însore la Țarigradū, 'l-au întorsū de la Birladū de 'l-au închisū și pe dēnsulū.

Ėră Lupu, feciorulū luī Gavrilă, și Copstantinū cumnatu-sēu, Paharniculū Lambrino, și cumnatu-sēu Ivașcu, și Antiohū Jora, și Bujorānesci, și alții din Bujorānesci, au scăpatū în țera Muntenescă la Brāncovanulū Vodă, și de acolo s'au gătitū și s'au dusū la Udriiū la Pōrtă sē pirēcă pe Cantemirū Vodă. Și le-au disū atunce Brāncovanulū Vodă sē nu se grăbescă sē mērgă atunce la Pōrtă, că este Vezirulū prietenū Cupărescilorū; și ei n'au ascultatū, și au păditū de au mersū.

Ėră Cantemirū Vodă, după ce au înțelesū, au răpeditu și elū pre Bogdanū Hatmanulū, și pe Iordaki Rusetū Visterniculū, cu alți boieri mulți de țēră, de s'au piritū cu toții la divanū, și i-au datū pe toți de grumazi de i-au pusū în obezi, și i-au adusū la Cantemirū Vodă, în Iași. Decī Cantemirū Vodă, după ce i-au adusū, i-au pusū la închisore, și nu i-au omoritu, că au poroncitu Pōrtă sē nu 'l omōre; și 'și-au adusū aminte și de giurământulū ce au giuratū Cautemirū Vodă luī Gavrilă Vorniculū celui bētrēnū, sē nu 'și atingă sabia luī de nēmulū feciorilorū luī. Ce au pusū bani pre toți, sē 'l întōrcă chieltuēla de la Pōrtă; și i-au pusū pre unii câte de ce pungi de bani, pre alții câte cincī, pre alții câte cum au socotitu; și după ce 'și-au plinitū banii, i-au datū pe chizășie și i-au slobođitu. Decī, cari au avutū putință și prietenī mai curēndū au datū, și i-au slobođitu; Ėră cari au fostū mai neputincioși au ședutū multū iuchiși; și pre unii i-au și bātutū până 'și-au plătitū banii.

Ėră feciorilorū luī Mironū Logofetulū nu le-au luatū nimică, și i-au datū pe chideșie, și i-au slobođitu. Din toți boierii rămāsese Dediulū Spatarū Arbănașulū, închisū în turnulū clopotniței la Trii-sfetitele, și 'lū pusese de ce pungi de bani, și nu avea cu ce plini, că era unū omū mai scăpatū; și pōte avea și pismă pre dēnsulū, că 'lū scosese în două rōnduri sē 'l tale capulū. Decī elū, într'o nōpte, au imbātatu pre Siimeni, pe străjerii ce 'lū păđiaū, și s'au slobođitu cu o fringhie pe o ferēstră din turnū până giōsū, și au apucatū de au încălecatū pre calū, și cu doi feciori, și au fugitu.

Dēră Cantemirū Vodă, a doua-đi, decă au oblicitu că au scăpatū, au poroncitu sē nu 'lū mai caute nimea, nici sē 'lū mai gonescă, đicēndū: că, de vreme că au apucatū de au încălecatū pre calū, nu este nime harnicū sē 'l stea improtivă, sēu sē 'lū prindă pre omū pre acela, că 'lū scia ce vitēzū bunū este, că au fostū cu dēnsulū la rēsboiū; și cāndū alerga pe calū cātū putea, sārīa de pe unū calū pe altulū, și punea trei cai alătura, și de pe giōsū se repeđia, și 'l sārīa pe tustrei pe susū. Nu era altū omū în țēră ca dēnsulū harnicū și

viteză pre acea vreme ; și n'a-ă zăbovită prea multă și 'și a-ă făcută pace, și a-ă venită în țără, și 'l-a-ă ertată Cantemiră Vodă.

După aceea, Cantemiră Vodă a-ă stricată logodna cu Pătrașco Cămărașulă, feciorulă lui Mironă Logofetulă, și 'și-a-ă alesă din toți feciorii de boieră, pre Mihălakă, feciorulă lui Iônă Racoviță Vorniculă, de 'l-a-ă luată ginere, care acela mai pe urmă a-ă agiunsă de a-ă fostă și Domnă, căruia îi dăcă Mihă Vodă ; și a-ă făcută nuntă cu dănsulă domnăscă, și 'l-a-ă și boierită, 'l-a-ă făcută Comisă mare : eră mai pe urmă 'l-a-ă făcută Stolnică mare. Numă, n'a-ă avută parte de dănsulă, că n'a-ă trăită multă cu dănsă, și i-a-ă murită fică-sea (domnița Safta) ; căci Cantemiră Vodă era cumătru cu cuscru-său, Iônă Racoviță Vorniculă, căi botezase Cantemiră Vodă ună copilă lui Iônă Racoviță, mai mică de cătă ginere-său Mihălakă, și pentru aceea, pôte fi, n'a-ă răbdată Dumneșă. Numă Mihălakă mai pe urmă, la domnia lui Antiohă Vodă, a-ă luată altă fată de boieră, a Dediului Spatarului de la Galați, și cu aceea a-ă viețuită, de a-ă făcută cuconă, și a-ă fostă și Domnă.

Cantemiră Vodă cu Cupărescă s'a-ă mai apucată și de altă danță, asupra Munteniloră, și Munteniă asupra loră. Țineți-vă, sêraceloră țeri, dacă sunteți putincioșe de acum sê biruiți nevoile, din pismeles vechi, la ce s'a-ă începută sê se lucrede !

Era ună boieră, de multă pribagă, din țără Muntenăscă în țără Ungurăscă, pre anume Stolco Păharniculă, și cu alți mai mici, eră Munteniă pribegă, încă de pe cândă a-ă fostă luată domnia Șerbană Vodă. Chiamatu-i-a-ă Cantemiră Vodă de la Brașovă, de a-ă venită aice la dănsul în Moldova, și a-ă începută a facere piră și harzură la Pôrtă, a pîrire pe Munteniă cu feluri de feluri de pire, cum suntă haină și bogăți. Ce Pôrtă, de'ntăi i-a-ă îmbucurată ; și i-a-ă trimisă Cantemiră Vodă la Pôrtă, la Cupărescă, la Spatarulă Lascarăki, fiindă Căpi-kihăia lui Cantemiră Vodă, sê pîrescă pre Munteniă și sê isprăvescă domnia lui Cantemiră Vodă în țără Muntenăscă.

Deci, sciă că a-ă isprăvită Cantemiră Vodă bine ; că, după ce a-ă oblicită Munteniă, a-ă cheltuită Brâncovanulă Vodă la Pôrtă o mie de pungi, și a-ă luată Brâncovanulă Vodă pe boierăi acei Muntenăscă pribegă, ce-lă prise la Pôrtă, pre toți de grumază ; și pe Spatarulă Lascarăki, fratele lui Iordăki Visterniculă, 'l-a-ă făcută surgună la Rodos ; și era sê mazilăscă și pe Cantemiră Vodă. Numă, a-ă sosită vestea la Pôrtă atunce că a-ă murită. Dusul-a-ă pe Stolco la Brâncovanulă Vodă în Bucurescă cu o lacată cătă ună șlică de mare la grumază, și 'l-a-ă scosă la divană înaintea a totă țără ce s'a-ă aflată în Bucurescă ; și apoi 'l-a-ă purtată totă țergulă cu lacata de a grumază, și apoi 'l-a-ă spânzurată, îmbrăcată, încălțată, la Têrgulă de afară ; și, și pe cele șoșă al lui, pe ună i-a-ă spânzurată și pe alții i-a-ă ertată.

Intrăcea vreme, vorovit-a-ă tustrei feciorăi lui Mironă Logofetulă, și cu Vasi-lășco Spatarulă Contacuzino, și cu frate-său Ilie, și cu Dimitrașco Ursăki, sê fugă din țără, de grele dăjdi și prepusuri ; că nu mai putea birui de răulă lui Iordăki Visterniculă, că se învățase Iordăki de le totă cumpăra odorele și satele, foră de preț, căi totă ingreua cu dăjdiile. Eră Cantemiră Vodă, oblicindă că voră sê fugă, trimisă a-ă stăguri de slujitori, sêi prindă ; deci feciorăi lui

Mironu Logofetulu au prinsu de veste si au scapatu la Comendantulu de cetatea Nemtului; era pe cei-alti boieri, ne avendu veste, i-au prinsu Lefecii si le-au jăcutu casele, si i-au pusu in here, si i-au pornitu la Iasi; si candu au agiunsu in valea Letcaniloru, i-au si intimpinatu vestea, noroculu loru. ca au muritu Cantemiru Vodă. Si i-au sloboditu din here. Deci, au mersu in Iasi slobodi, de au fostu si ei la ingroparea lui Cantemiru Vodă, si s'au impreunatu cu Beizadea, feciorulu lui Cantemiru Vodă, anume Dimitrasco si iau imbunatu Dimitrascu cu cuventu bunu, dicendu: ca, de va da Dumnezeu se fie pe voiea lui de la Porta, i-a milui si i-aru boieri. Se ruga si ei se erte pe tata-seu, si i-au sloboditu se merga acasa, si cum au mersu acasa, cum au si fugitu in tera Muntenesca, la Brancovenulu Vodă, ca le era rudă; si au si rapeditu Brancovanulu Vodă la Porta pentru Constantinu Vodă, feciorulu Ducăi Vodă celui betranu.

Cantemiru Vodă, dupē ce au muritu, tinutu'l-au mortu, tainuitu, o zi si o nopte pana s'au gatitu carpile de au facutu harzuri de la tēra, la Porta, de poftiau se pue pe unu fecioru a lui Cantemiru Vodă, Domnu in locul lui; si au rapeditu pe vatavulu Parvulu si cu Stefanița Rusetu, fecioru lui Manolaki Postelniculu; si dupē ce au pornitu carpile, a doua-zi s'au agiunsu Bogdanu Hatmanulu si cu Iordaki Visterniculu si cu toti slujitorii, se redice pe Dimitrasco Beizadea, feciorulu lui Cantemiru Vodă, Domnu, in locul tatane-seu. Deci, au gatitu divanulu celu mare, si s'au strinsu tota boierimea, si Mitropolitulu, si slujitorii, la curte; si au adusu la curte si pre unu Aga a Vezirulu, turcu, ce era venit cu trebī Impăratesci in Iasi.

Atunce, au spusu la totu norodulu ca au muritu Cantemiru Vodă; ce slujitorii au si inceputu a strigare ca altulu nu le trebuie se fie Domnu, ce numai Dimitrasco Beizadea, feciorulu lui Cantemiru Vodă. Ce, boierii si tēra nu cuteau se dica intr'altu chipu, ca se temeau de slujitorii; ce, numai le căuta se priimesca si sa dica cum diceau slujitorii. Turculu Aga, vedendu ca striga cu toții intr'unu cuventu, au luat u nu caftanu si au pusu in spatele lui Dimitrasco Beizadea; si Beizadea au imbracatu pe turcu cu unu conteșu cu soboli, si au sedutu amēndou in scaune, si au inceputu a slobodire puscele cele mari, si a dicere surlele, trambitele, si a batere dobele, pe obicei, tabulhanaua; si toti boierii, si slujitorii, capiteniile, cine'si dupē rōnduēla sea, au purcesu a sērutare pola Turcului si a lui Dimitrasco Beizadea. Si dupē aceea au încălecatu cu alaiu domnescu si au purcesu de au mersu la sfântulu Nicolai, de i-au cetitu molitfa cea de domnie, dupē obicei.

Scos'au osele lui Cantemiru Vodă, boierii cei mari, afară subtū cortu, in ogrăgiōra cea mică la curtea domnescă, si l-au tinulu trei zile pana au grijit u ce au trebuitu, si apoi l-au dusu la sfântulu Nicolai de l-au ingropatu, in gropnița lui Antoni Vodă; si s'au tēmplat u atunce la prohodulu lui patru Patriarhi, unulu de Ierusalimu, si altulu de Antiohia, si altulu de Alecsandria, si unulu mazilu de Tarigradu, Iacovu. Si au domnit u Cantemiru Vodă puțin u ne deplin u optu ani, si 'si-au plătitu si el u datoriea, dupē obiceiulu acesteī lumī.

Dupē ce au ingropatu pe Cantemiru Vodă, au sedutu in scaunulu domnescu fiu-seu, Dimitrasco Beizade, de au domnit u trei sēptemāni; si au venit u unu Capegi-bașa de la Porta de au luat u pe Dimitrasco Vodă Beizadea; era Bog-

danu Hatmanulü și Iordaki Vesterniculü, întru acele trei săptămâni n'au dormitü, ce s'au gătitü, și au pusü sträjü, din Galați până în Iași; și cândü au sositü Capigi-bașa în Iași se ia pe Beizadea și pe dênșii, ei au fugitü din Iași.

Pentru că atunce, mergendü veste la Pörtă că au muritü Cantemirü Vodă, Brâncovenulü Vodă, Domnulü Muntenescü, au apucatü înainte și au isprăvitü domniea lui Constantinü sin Duca Vodă celui bătrânü, de au îmbrăcatü caf-tanü de la Pörtă, de domniea Moldovei. Atunce au făcutü și pe Lascaraki Spătarulü surgunü la Rodos, și au luatü și pe Stoica de grumađi; totü o-dată, atunce, s'au tēplatü de au trimisü și la Dimitrașco Beizadea sin lui Cantemirü Vodă, s'elü ducă la Pörtă, și se prindă pe Bogdanü Hatmanulü, și pe Iordaki Visterniculü, se dea sēmă pentru ce au mănăcatü țera. Decü, Bogdanü și Iordaki au fugitü în țera Leșescă, precum mai susü se pomenesce. Pre aceste lucruri, pôte și alții se se încrede cu Pörta Turcescă; că unele se gătiaü, și altele s'au făcutü!

Acelü Capegi-bașa ce äü venitü cu mazilia, ce au luatü pe Dimitrașco Cantemirü Beizadea din Iași, au fostü bunü prietenü mai înainte vreme lui Cantemirü Vodă, și de nēmülü lui era Cerkezü; și föră zăbavă după aceea au cădütü de au fostü și Pașă, și musaipü la Impēratulü, căruia îi diceau mai pe urmă Cerkezü-Mehmetü-Pașa Imbrihorulü. Era și unü boierü atunce aice la Moldova în Iași, Stefanü Comisulü Cerkezü; decü, atunce Stefanü Comisulü Cerkezü, multü s'au rugatü acelui Capigi-bașa, pentru Dimitrașco Beizadea, dicēndü'i s'elü fie milă de dēnsulü că este unü copilü; avēndü elü cunoscintă cu acelü Capigi-bașa, încă de la domniea lui Cantemirü Vodă, fiindü ei și de unü nēmü amēndoi, Cerkezi. Ėră după ce 'l-au dusü la Pörtă pe Dimitrașco Beizadea, stătut'au Munteni și cu Constantin Duca Vodă, cu multe pricinü, asupra feciorilorü lui Cantemirü Vodă, de le cereau multe sume de banü; ci nimica nu le-au pututü strica, că s'au pusü tare acelü Capigi-bașa pentru dēnșii. Și mai pe urmă, după ce au agiunsü mai la mare cinste acelü Capigi-bașa, au făcutü și au isprăvitü și alte lucruri mari, cari la rōndulü lorü se vorü scrie.

De la Cantemirü Vodă niscaiva avere nu le-au rămasü Beizadelelorü, pentru că ce era venitulü ilü măncaü alții, precum mai susü s'au scrisü. Atunce, la mörtea lui Cantemirü Vodă, cindeci de pungi de banü le-au datü la Patriarhulü de Ierusalimü se le mistuēscă, și Patriarhulü, pentru voia Muntenilorü, a Brâncovanulü Voda, leau spusü Turcilorü și le-au luatü, și copiilorü nu le-au rămasü mai multü de câtü vr'o de ce cincspredece pungi de banü; ce, Dumneđeu unde vrea nu trebuescä banü; că acelü Cerkezü Mehmetü Pașa, fiindu-le prietenü, le-au prinsü mai bine de câtü miü de pungi de banü; că unde vrea Dumneđeu suntü și banü, și prietenü, și de tōte. Că nime nu mai gândia că vorü mai eși feciorii lui Cantemirü Vodă la domnie, precum se va vedea înainte. Acestü Cantemirü Vodă i-au rămasü în urmă doi feciori Beizadele, anume Antiohü și Dimitrașco, cari mai pe urmă au eșitü amēndoi Domni în Moldova, precum li se va arăta înainte la rēndulü lorü istoria lorü.

CAP. XII.

**Domnlea lui Constantinü Vodă feciorü Ducăi Vodă celui bătrănu, anulü 7199
Martie 17.**

Imbrăcându caftanü de domnie Constantinü Vodă, feciorulü Ducăi celui bătrănu, era omü tănărü, ca de şesespredece şeptespredece ani, cândü aü luatü domniea. Atunce erau şi nisce boierü de aici de ţeră, la Pörtă, trimişü de Cantemirü Vodă cu trebile ţerei; decü, vëdëndu-lü pe Constantinü Vodă că aü imbrăcatü caftanü, s'aü dusü la dënsulü de s'aü închinatü dupë obiceiü; aşijderea şi de aice, Lupulü, feciorü lui Gavrilă Vorniculü, şi alţi, înţelegëndü de domnie nouă aü alergatü la Constantinü Vodă şi mulţi feciorü de boierü, că nu avusesë milă şi căutare de la Cantemirü Vodă, pe vina lorü, că'lü ocăriău şi nu vrëu s'ë slujească ca unui Domnü, ce pentru aceea miluia pre cei proşti. Trimis'aü Brâncovanulü Vodă pe Mihaï Spatarulü şi cu alţi boierü ce se tëmplase acolo, pribegü, de s'aü dusü la Țarigradü, de aü aşedatü logodna cu fiica Brâncovanulü Vodă, anume domnița Maria, cu Constantinü Vodă, feciorulü Ducăi Vodă. Şi stringëndu-se atăta boierime acolo atunce, la Pörtă, aü făcutü mare cheltuélă ţerei, cu multe podóbe, şi cam fôră de trebă precum era ţera atunce slabă cal, rafturü, corturü, doă sute de Siimenü cu haïne şi cu lefe, şi alte multe cheltueli fôră de trebă şi fôră de ispravă. Şi zăbovindü acolo atunce cu atăta boierime şi ómenü, de la Martü până la Iunie, decü, aü făcutü multă cheltuélă; ce Constantinü Vodă, fiindü tănărü, şü nesciindü rëndulü, ilü bucura Lupulü, feciorulü lui Gavrilă, ca unü bezmeticü ce era la min-te; dicea că este ţera bogată şi suntü mulţime de bucate a boierilorü pribegü, a lui Bogdanü şi a lui Iordaki, are de unde scóte së plătescă datoria ce făcea. Decü şi lui Constantinü Vodă nu'ü era urită datoria, şi'ü era dragă şi mândria, şi avea casă grea; şi maică-sa Dómna Nastasia cu atâte fete, aü încărcatü mulţime de datorü. Aşijderea Lupulü Gavrilă, pîria la Pörtă pe feciorü lui Cantemirü Vodă că aü luatü tată-sëu din ţeră o mie de pungü de banü, şi birulü ţerei aü fostü ertatü de la Impërăţie. Decü, Turcî stău de ascultău acele voróve ce grăia din gura lui, şi feciorilorü lui Cantemirü Vodă nu le aü pututü strica nimică; érá ţerei aü făcutü mare stricăciune, că de aice înainte nu vreaü Turcî së mai erte birulü ţerei, şi'lü cereaü deplinü. Şi din cea laudă mare, de bucatele boierilorü pribegü, a lui Bogdanü şi Iordachi, dacă aü începutü a le stringere, n'aü găsitü atăta pe câtü socotiaü că vorü găsi; şi aü făcutü datoria, şi aü rémasü neplătita. Decü, sosindü Constantinü Duca Vodă la Galaţi cu atăta ómenü, şi aü adusü şi câţiva Grecü cu dënsulü din Țarigradü, cu mare alaiü, în postulü Simpetrului, eşitu-i-aü fótă boierimea şi mazilimea înainte cu mare bucurie, sciindu-lü că este feciorü de Domnü şi va căuta némurile boierescü; şi viindü la scaunulü domnescü, pus'aü boierü pre

toți Gavriliteșcii și pre toți Mironescii, și pre alți dintr'acele némuri, mai multu tineri de câtu bătrênii. Și se apucă de făcu nuntă cu o soră a lui, a-nume Domnița Elena; o dede după Nicolai Costin, sin Mironu Logofetulu, și'l'u pusă și Hatmanu; și făcu nuntă frumósă domnescă; că era și maică-sa cu dânsulu, Dómna Nastasia, a răposatulu Ducăi Vodă celui bătrên, cu alte fete mai mici.

Atunce nu s'au aflatu în Visterie mai multu de câtu o sută de pungi de bani gata, strinși de boierii Caïmacamii; că la mórtea lui Cantemiru Vodă scosese nisce bărtii și nu apucase Cantemiru Vodă a lua bani. Deci, puindú Constantinú Duca Vogă pe Lupulu Gavrilită Visternicu mare, n'au aglunsu acei bani, două trii luni, de cheltuélă Visteriei; care apoi, mai pe urmă, 'l-au și scosú din Visternicie, cu mare bănatú, pentru acea slujbă curată. Pus'au atunce pe mazili, și pe țără, banii stégului, grei bani; început'au a prindere pe boierinașii lui Cantemiru Vodă, cei rădicați din némuri próste, ce dicea Cantemiru Vodă că i-a face némuri; și începurá a'i batere, și a'i închidere pin temnițe și pe la Silmenii, și'i sărăciră, de rămaseră precum le au fostú postrigulu, moicli; érá uniú, dintr'acele bătaí, au și nebunitú, de au rămasú nebuni; și pe cale le-au făcutú; că, vai de boierulu ce se rógă moiculu.

Așjdere au trimisú la casele boierilorú celorú fugiți, anume a lui Bogdanú Hatmanulu, și a lui Iordaki Rusetú Visterniculu, de i-au luatú totú ce au găsitú, și le aduseră și giupănesele în Iași, și le prindeau vátavii de'i munciaú; și femeile, și fetele, slujnicele din casă, le băteau sê spue bani și odóre, și haine mistuite, și bucate ce avusese. Și se aflară multe mistuite, și ascunse pin țără pe la prietenii, după cum este obiceiulu celui fugarú a ascundere; și luară totú ce găsiră, și pe urmă le făcurá pe giupănesele lorú surgune la Focșeni, și de la Focșeni le-au dusú cu căruțe și cai rei, și cu podvođi, pin munți, până în Hangu, și le-au trecutú la Némțu la Cetate, la boierii lorú, cu bogată lipsă, și nevoe; își risé după cum îi venia la minte; și mai multú era acestú sfatú de boierii cei mari, și de Munteni îndemnarea. Osindá pe casele lorú, pentru vârsarea sângelui lui Mironú și a lui Velicico ce făcuse Cantemiru Vodă, cu sfatulú acestorú doui boieri pribegi. Și după aceea scrisé Constantinú Duca Vodă la Pórtă, că au trimesú Bogdanú și Iordaki podgézú din țera Leșescă, de 'și-au luatú giupănesele și au făcutú mare stricăciune țerei; pentru ca sê strice pe copiii lui Cantemiru Vodă, Turcii, și pe Cupăresci. Déra Turcii, fiindú înțelepți și cuprinși de minte, nu s'au potrivitú scrisorile lui, că au priceputú că scrisorilorú lui suntú deșerte și de pismă.

Bogdanú și Iordaki din țera Leșescă nu dormeau, nici le ședeau scrisorile; trimeteau la Cameniță, la Caraïmanú-Pașa, că era prietenú vechiú lui Cantemiru Vodă, și la Daltabanú-Pașa, Saraskerulu de Obluciță, și la Țarigrádú, de jeluiaú la Pórtă și înschiințau de tóte faptele lui Constantinú Ducăi Vodă, ce făcea; ce, nu le au pututú strica nimicá fectorilorú lui Cantemiru Vodă, mai multú își strica numele lui cu aceste lucruri.

Érá cândú fu de tómnă, întrú acelú anú a domniei lui, se apucă de făcu nunta șieși, și trimise Brâncovanulu Vodă pre fiică-sa, domnița Maria, cu unchiu-séu, Stolniculu Constantinú Cantacuzino, și cu maică-sa dómna Stanca, și

cu mulți alți boieri și găupăne, rudeni de a loră din țera Muntenescă, de eniră în Moldova, în tãrgu în Iași, și le dede tuturoră gaz de pin curți boieresci și negușitoare, și griă de tôte sã nu le lipsescă nimică. Țră miresii îi dete gazdă în casele Vornicului Vasilie Gavrilă, și acolo făcea nunta miresă; Țră domniea, în curțile domnesci; și boierimea a două țeri nuntiră trei septemăni, cu mare pohvăli și podobe, și cu feluri de feluri de muzice, și cu pehlivăni de mirare în tãrgu în Iași: că era sã facă nunta la Focșeni; numai fiindă tãmna vreme de iarnă, aũ făcutu nunta la Iași. Și încălecă singură Domnulă, ca ună mire împodobită, și cu surguciă în capă, și cu mare alaiă, de aũ mersă a gazda miresii de aũ luat'o, și după ce aũ luat'o de la gazdă, aũ mersă la mănăstire la Goliea, și acolo fiindă ună Patriarhă de Țarigradă mazilă, anume Iacovă, ilă cunună acolo în Goliea; și de acolo aũ purcesă cumare alaiă prin mișlocul tãrgului de susă și prin tãrgul de giosă până la curțile domnesci. Atunce, pre acea vreme, și eũ, Iónu Neculcea vel Vornică, eram tãneră Postelnică și mergeamă cu alți Postelnici împreună, cu toiage a mână, pe giosă, înaintea Domnului. Și după istovulă nunții petrecu domnia pre boierii Muntenesci până la Valea-adâncă, cu mare cinste, și își luară đioa bună de acolo.

După aceste, începură a venire datornicii de la Țarigradă și ași cerere datorii, că li se plinise đioa; și începură a venire și porunci de la Pórtă, havalale, a cerere obiceiă de la țeră, că nu vrea sã le erte, ca la Cantemiră Vodă că lăudase Lupulă Gavrilă la Pórtă că aũ luată Cantemiră Vodă mulți bani, și Turci, sciindă aceea, nu ertaũ. Atunce s'aũ cunoscută ce aũ grăită Lupulă la Pórtă. Țera era puțină, și boierii erau tãneri; nu sciaũ cum voră chivernisi'o; ce învãțară de scóseră și aice obiceiulă celă rău ce 'l-aũ scornită Brâncovanulă Vodă în țera lui; aflarese și aice sfetnici, fôră de lege și tirănescă zavistie, rană fôră de lécũ, ce se chiamă lepra; sau fistula în pântice, *văcãrită*, de vacă ună zlotă, și de cală ună leă, sã dea totă omulă, de se trage acestă obiceiă rău și spurcată până astăđi în pământulă nostru a Moldaviei; că ori ce Domnă vine în țeră, îi dragă aculă obiceiă, și nu'lă mai lasă.

Și dintr'aculă césũ ce aũ scosă văcãritulă, se și cunoscũ că nu va lungi domniea, nici va pricopsi casa loră, de lacrimile cele multe a sãraciloră; și în scurtă vreme agiunse blăstemulă mai de grabă pe Dimitrașco Ciaurulă vel Logofetă, fiindă sfetnică, că'i scurtă Dumneđeu viața, că muri cumu'i mai reũ, în dubă, frențită; și i se istovi și casa lui, și trii feciori ce aũ avută; se stinse pomenirea lui cu sunetă; și moșiile lui căđură la mână streine. Sfeticulă de Domnă, rău, pentru cinstea ce are, orbită fiindă de răutate, gandesce și'i pare că nemeresce; și pe urmă mai reũ se greșesce, că pe urmă răulă celă mai mare și osfnda cadă în capulă lui; că lacrimile sãraciloră, nici sóre, nici vintulă nu le póte usca, după cum đice și Isusă Sirahă că: ruga smeritulă nourii în ceră pătrunde.

Țră de vară, în ală doele ană a domniei lui, văđendu'lă Munteni, de lucruri slabe ce avea de la Pórtă, ilă totă grăbia de bani, ce era ei chizeși pentru dẽnsulă, ce luase în datorie; și elă fiindule ginere, sã nu'i mânia, silă sã le facă voia sã se plătescă. Și aũ scornită ună obiceiă noũ pe țeră, de aũ scosă de pogonulă de popușoi și de pãringă celă făceaă ómenii cu sapele

pin curătură, se nu móră de fóme, elú le lua câte unú zlotú, și de pogonulú de tutunú câte patru lei; lucruri deșerte și fóră nici o socotélă saú vre unú sporú, se póta se rădice nevoiea. Ámbla ca nisce ómení hămesiți ne agiungén-du'i mintea se kiversisécă; cá stupiú și vinulú se făcéu bunú și multú, cá avea norocú la belșugú. De arú fi avutú norocú și la boieri se fie cu minte și cu sfatú, cum era noroculú la sporulú hrănei, cá era belșugú de tóte în ȕilele lui, arú fi fostú láudatú numele lui; nmaí, cu aceste obiceiuri își stricase numele de la țéră, și de la prietení, și'lú smintiaú și Munteniú multú, cá vreaú se'lú stăpánescă și se facă precum le era voiea lorú. Și cáți baní cereaú Munteniú, elú totú le da; mai cá nu scia cele aú datú și cu ce le aú mai rămasú datorú; și la sânge încă nu era lacomú vėrsătorú, întru acelú rândú a domniei lui ántėiú, cá mai multú de douí ómení, în ȕilele domniei lui ántėiú, n'aú peritú, unú tálharú, pe vina lui, și unú residentú a lui Tiukel grofú, care acelú residentú pe dreptate aú peritú. Numai, de frica lui Tiukel grofú, cá ilú închisese, și la mazilie temėndu-se se nu'lú pirėscă Tiukel grofú, aú trimesú pe Ieremiea Jora, de l-aú sugrumatú la Trotușú, cá era închisú acolo, la mâna lui Buhușú Cămărașului de Ocnă, precum i se va spune povestea la rėndú. Și era Domnú cu înțelepciune; și la mániea lui totú cu cinste grăia și cu îngăduelă; nu cu răstituri prostaticú. Și era unú omú învėțatú fórte bine la carte; și măcarú cá era învėțatú, darú sporú în casa lui nu era; decí, éráși și întru al douele anú a domniei lui, aú mai scosú și alú douele vácăritú de vite.

Căndú fu alú treile anú alú domniei lui, venit'aú Daltabanú-Saraskerú-Pașa de la Oblucița cu óste la Țuțora; și aú pornitú zaheréoa din țéră, și o dede pe mâna lui Constantinú Duca Vodă se'l pórté de grijă, se o trimiță la Camenița cu óstea lui și cu, unú Sultanú cu Tătarií, precumú purta mai înainte de grijă și Cantemirú Vodă. Decí Constantinú Duca Vodă alésé óste și trimise cu zaheréoa; érá Daltabanú-Saraskerulú-Pașa se întórse érá la Oblucița înapoí; și cátu zăbovi la Țuțora până a se pornire zaheréoa, cinci-șese ȕile; 'i-aú și luatú Joimirí, unú haznetarú limbă, de la Cupăresci mergėndú la Iași, și 'lú duseră în țera Leșescă la Hatmani. Decí, Hatmaní, Leșescí și repeđiră unú Reimentarú cu cáțava sémă de óste, și loviră zaheréoa lângă Nistru, și o sparseră, și o jecuiră. Decí, Constantinú Duca Vodă și căđu în prepusú mare, despre Daltabanú-Saraskerú-Pașa, și se mánia fórte rėú pe Constantinú Duca Vodă, și scrise rėú la Pórtă de Constantinú Duca Vodă cá nu este omú harnicú de domnie, nici este cu dreptate Porțií, cá din chivernisėla lui cea próstă aú luatú Leșií zaheréoa. Ce, atunci nu'i putú strica nimieă Daltabanú-Saraskerú-Pașa, cá sta socru-sėú Brăncovanulú Vodă, de 'lú sprijinia tare despre Pórtă.

Piri'lú și Caraímanú-Pașa din Camenița și cu totú culuculú Cameniței cá'i lipsită cetatea de bucate, și havalele ce suntú orinduite la Camenița nu le da, și este cetatea flămândă; și acea îndemnătură de piră era mai multú despre boierí pribegi, Bogdanú și Iordaki, cá se agiunsesé cu Caraímanú-Pașa din Camenița; și oblicėndú Constantinú Duca Vodă, dat'aú otravă unui Bulukú-bașa din Camenița, anume Tepekú, ce ámbla din Camenița la Pórtă cu trebile Pașei; ce s'aú priceputú acelú Bulukú-bașa, și aú bețutú doftorií impro-

tiva otrăvei, și n'au murit, ce încă și mai tare și mai mare pîră 'și-au scor-
nită Constantină Duca Vodă asupra'și. Constantină Duca Vodă avea ună Grecă
din țera Frâncescă pre anume Nicolai Deport, pe lîngă dînsul, omă învê-
țat și telpiză, de scia despecetlui cărțile; și pe acea vreme scriea Tiukel
grofă de la Pórtă la Franțuzi și le trimitea cărțile pin Iași pe la Constantină
Duca Vodă, și Constantină Duca Vodă le da la ună residentă a lui Tiukel
grofă, ce ședea în Iași, și residentul le trimetea la Franțuzi; numai, le totă
despecetlulă Duca Vodă cu acelă Nicolai Deport de le cetea și le izvodea,
să scie ce scrie, și apoi le pecetlulă érá și le da la residentă de le trimetea
la Franțuzi până odată totă așa făcea. Érá cândă au fostă odată, au price-
pută Franțuzii, că li s'au despecetluită cărțile, și au scrisă lui Tiukel grofă.
Deci, Constantină Duca Vodă, simțindă, și temendu-se, au luată pre acelă
residentă a lui Tiukel grofă, și l-au trimisă într'o nópte la Cămărașul de
Ocnă, la Ión Buhușă, vărulă lui Constantină Vodă, de lă ținea la Troțușă
închisă cu taică; și cândă i-au venită mazilia, au trimisă pe Irimiea Jora
de lă sugrumată, temendu-se să nu lă apuce Antiohă Vodă la mână, pre-
cumă mai susă s'au scrisă. Atunce avea pîră la Pórtă Duca Vodă și despre
Tiukel grofă, pentru că nu 'i este omulă, și au perită din Iași; și s'au bo-
țită tóte aceste până odată, ce scriu mai susă, asupra lui Constantină Duca
Vodă, la Pórtă.

Deci, atunce îngrabă nu lă-au mazilită, că au purcesă Împărăția la óste;
ce au trimisă ună Kapegi-bașa fórtă omă mare și de credință să plinască
banii birului deplină de la Constantină Duca Vodă; și lă au învêțată Vezirulă
pe taică se cerce pentru pîră ce lă pîrise Daltabană, și Cameniteni, și Tiukel
grofă, este adevărată așa, au ba, și cumă chivernisește țera; și aflăndă
că este cu adevărată așa, cândă se va întórce Împărăția de la óste s'ă lă ma-
zilască, luăndă și banii birului deplină. Și cu aceste poronci au mersă cestă
Kapegi-bașă în Iași.

Érá Împăratulă, Sultană Mehmetă, singură cu capulă seă, împreună cu Vezirulă
și cu Tiukel grofă, au purcesă la óste prin capulă țerei Muntenesci
de au intrată în țera Ungurască; și nu prea multă stricară Turcii în țera
Ungurască; și le-au eșită Nemții înainte și i-au bătută prea rău. Și așa, în-
grabă au trecută munții înapoi Împărăția, în țera Muntenescă, precumă n'au
gândită. Deci, atunce Brâncovanulă Vodă n'au mai putută într'altă chipă să
facă alte viclesuguri, ce, i-au căutată numai de au eșită înaintea Împărăției,
și așa fórá veste fiindă, nimică gătire de zaherele n'avea ce trebuia conace
Împărăției; ce, cu multă grijă și frică i-au căutată numai a eșire înainte, și
au apucată numai de au luată în nisce cuhni cu cală al lui vr'o sută de chile
de orđă, și au luată și trei sute de pungi de bani cu dînsulă; și aglîngendă
la Împăratulă cu acei bani, au astupată gurile tuturoră, cine ce cerea. Orđulă
lă-au dată Veșirulă, érá Veșirulă lă-au împărțită cu cală Împăratulă.

Fostă prinsă atunce doi Nemți, Turcii, și i-au fostă țindă aprópe de
cortulă Vezirulă legați; și au fostă spuindă Turciloră acei Nemți, că Brâncovanulă
Vodă au făcută scire Nemțiloră că întră Turcii în țera Ungurască; și se temea
prea rău Brâncovanulă Vodă pentru aceea.

Deci, Buiuk-Imbrohorul, fiindu prietenu Brâncovanului Vodă, au dîsu Vezirului pentru acesti doi ghiauri Nemți, ce staî legatî acolo, se poroncesc Măria Ta se'i tale, se nu fugă la nópte, se dea scire Nemților unde suntem; și a fi mai rău. Deci, Vezirul îndată au poroncit de i-au tăiat, și s'au mai curățitu Brâncovanul Vodă de grije. Atunce au dîsu Imbrohorul Brâncovanului Vodă, acum se me cunosci că'i sunt prieten.

Brâncovanul Vodă mergea totu înainte Împăratului pe drum; și au trimis Împăratul de 'lu au întreatu cumu de nu sunt omeni pe cesta locu. Eră Brâncovanul Vodă au datu sémă, că, de cându amblă oștile, au mutat omeni mai în gîosu den sléh; eră Împăratul i-au dîsu: «bine, și cu socotélă ai făcutu». Și așa, mergendu până la Dunărea, cându au ședutu Împăratul în șeică se trecă Dunărea, i-au pus și Brâncovanul Vodă caftan în spate, de s'au întorsu înapoi la Bucuresci iarăși Domn. Cându este mila lui Dumnezeu, slujesce și mintea omului, și banii folosesc; eră cându este mânia lui Dumnezeu atuncea nici mintea nu slujesce, nici prietenii, nici banii, precum mai înainte la rîndu va arăta istoria.

Kapigi-bașa care mersese în Iași pentru banii birului și pentru alte pricinî, care mai susu s'au pomenitu, era în gazdă în casele Postelnicului Constantin Ciobanul, și au zăbovit multu în Iași, și se mira cum aru face, că banii birului nu'i da Constantin Duca Vodă; și adevărul nu scia pentru acele pricinî de pîră ce'lă prise de la Cameniță, și Daltaban Seraskerul, și Tiukel. Ce, au chiebatu Kapigi-Bașa pe Tudosie Dubău vel Logofétu și pre Panaitachi Morona vel Postelnicu, și au început a'i întrebare cu taînă și a'i ispitire pentru acele lucruri, și le-au spus că are fermanu și de mazilie. Deci, acei doi boieri îndată au spus taîna Turcului, lui Constantin Duca Vodă; ce, Constantin Duca Vodă îndată se spăria, și nu'l mai lăsă frica se se sfătuescă cu socru-său Brâncovanul Vodă, saî cu alți boieri de sfatu a lui, se vedă cum aru face se se mântuescă de acel lucru. Ce'și chieamă pe cumuatu-său Nicolai Costin Hatmanul, și feceră sfatu amendoî, și aleseră sfatul reu și fôră socotélă, că trimise la Moisei Sărdarul, la cetate la Némțu, de au venit cu vr'o trei patru sute de Joîmiri într'o nópte, și în faptul dîlei au lovit pe Kapigi-bașa în Iași, de i-au tăiatu capul, și au prădatu Cărvăsariea Turcască; și pre unii Turci i-au tăiat, eră pre unii i-au luat rob, carii n'au pututu scăpa, și pre Balci-bașa Aga Hanul 'l-au luat rob de la gazdă, și s'au dus la Némțu cu pace. Eră Constantin Duca Vodă au făcutu a sârire după dênșil, pe urmă, și s'au dus până la valea Letcanilor, și s'au întorsu înapoi.

Acestu Moisei Serdarul era de casa lui Cantemir Vodă, și fugise în Némțu de frica unor Tătari, ce'lă pusese Cantemir u Vodă lavremea lui de'i tăiasc la Prutu, viind Tătarii din susu cu rob, și mai pe urmă oblicind Tătarii ilu cerea, și elu de frică au fugitu în țera Leșescă. Deci, Moisei Serdarul, cum au sosit în Némțu, cum au și umplutu locul că 'l-au chiebatu Constantin Duca Vodă se facă acea faptă. Deci Bogdan și Iordaki erau atuncea în Némțu; vedendu acel lucru, tare s'au bucurat; că, una ca aceea se se facă, de multu o așteptară. Căutați de vedeți ce sfatu și lucru de nimică! Nu

socotia că'l va veni asupra mai mare lucru. Trei patru sute de ómenî, ce taină va sê fie! Că unû omû, și nu pôte ținea taina, déră atâța ómenî? Aû stinsû bine foculû cu pale. Deci, Iordaki și Bogdanû din Némțu în tôte părțile aû răpeđitû, la Cameniță, și la Daltabanû-Saraskerû de la Obluciță, și la Pórtă aû datû scire ce aû făcutû Constantinû Duca Vodă, și Turciî din Cărvăsărie aû jăluitû de jacû și de peire ce aû trasû, și Hanulû pentru omulû lui, ce era Balci-bașa, iar aû jeluitû, de aû âmplutû urechile Porțîi Caută acum de veđî telpizliculû la ce cinste aduce pre omulû mare! Deci, Impărăția totû nu so-sisă în Tarigradû din óste, precum mai susû s'aû scrisû.

Constantinû Duca Vodă, pe urmă, vedëndû că aû greșitû prea rêu, státu multû în gândurî cum arû face sê potolêscă sunetulû ómenilorû de greșêla ce aû făcutû, că se âmplusêse loculû pretutindene, că aû chiebatû elû pre Moisei Serdarulû de aû lovitû Iașî; ce scrisê elû la Pórtă că aû trimisû Bogdanû și Iordaki din Némțu, Joimiri de aû tălatû pe Kapegi-bașa și 'și-aû luatû și giupănesele din țeră de le-aû dusû la Némțu, cum scrisese și altă dată; ce acum nu i se trecu scrisórea ca ântêiû, că după ce aû sositû Impărăția la Udriû, aû și trimisû unû Kapegi-bașă de l-aû mazilitû.

Ce până a venire mazilia, se mânia pe cumnatu-sêi, pe Nicolai Costinû, și'lû scóse din Hătmănie, și pusê Hatmanû în loculû lui pre Antiohû Jora; și se apucă și de altû sfatû, ca sê'și pótă acoperi greșêla, sê'și facă nume bunû la Pórtă; și strinse óste pe taină și trimise într'o nópte pre Hatmanulû Antiohû Jora de aû lovitû părcanele de subt cetatea Némțului, fôră de veste, sê prindă pre Bogdanû și pre Iordaki, că le era gazdele gîosû. Deci, cum aû sositû, într'o nópte, aû și spartû o bucată de părcane, și i-aû datû focû, și aû făcutû óre-ce și stricăciune. Numai, pre Bogdanû și pre Iordaki nu i-aû pututû prinde, că le-aû făcutû unû prietenû din Iași veste, și întru acea séră s'aû mutatû în cetate.

Apoi, óstea Hatmanulû Antiohû s'aû și simețitû și s'aû dusû la mônăstire la Agapia, și la Secu, și la Skitû, ce este în Hangu, și aû totû bătutû și aû scosû pre Joimiri și pre Drăganî de pin mônăstiri; și aû începutû a se înglotire óstea Hatmanulû Antiohû; ca la patru cincî miî se făcuse. După cum este obiceiulû norodului omenescû, unde audû și vedû dobândă alêrgă din tôte părțile; așa și acolo se stringeau, dacă aû auđitû, unîi din Bugécû, unîi de la Muntenî, Turciî din Cărvăsărie; Joimiriî, dacă se închinau, le dau cărți de ertare și lefe; și, pe ăi ce trecea, totû se înglotia óstea Moldovenescă.

Deci, dacă aû înțelesû Iablonovski, Hatmanulû Leșescû, de acêstă socotelă ce începuse Constantinû Duca Vodă, îi păru de odată că'l o basnă, pentru că Constantinû Duca Vodă purure avea respundenție și prieteșugû cu Hatmanulû Iablonovski; trăia bine, nu ca Cantemirû Vodă. Podgézuriî în țeră nu âmbiau prădândû; și în totû cêșulû trimitea Constantinû Duca Vodă vesti de la Pórtă; și cândû mergeau cêmbururi. Tătărescî în țera Leșescă sê prăde, elû da scire la Leși sê se pădêscă.

Deci, Hatmanulû Iablonovski nu sê tulbură prea rêu, ce scrisê la Turculețû Reimentarulû, ce era pe margine pe Cirimușû, sê ia vr'o dece douăspre-dece stêguri sê êsă înainte Hatmanulû Antiohû șe vedă ce suntû acele lu-

cruri, și pentru ce se facu aceste socotele, pentru că ei au legătură bună de prieteșugă.

Deci, Turculețu, luându ște și mergându întru timpinarea Hatmanului Antiohă, începură ântêi să vorbescă. Joimirii ocăriau pre Moldoveni ântêi de le diceau *epași*. Al nostri Moldovenii le diceau *gliganș*, cum este rîndul no-rodului prostu. Și stau de o parte Reimentarul Turculețu, cu Melenti Stegarulă, Hatmanului Antiohă, de vorovia de pace. Êră unŭ Câmpu-lungênu din șteea Reimentarului Turculețu. au și slobođitŭ unŭ sinețu în Melenti Stegarulă. Deci șteea Moldovenescă cum au vedutŭ așa, au și năpustitŭ asu-Joimirilorŭ; și puțină bătălie au avutŭ și au și începutŭ Joimirii lui Turculețu a fugire, și Moldovenii, cu Turcii, cu Lipcanii, al spargere și al tăiare; și așa, prinse și pre Reimentarul Turculețu, viu, subț cetatea Nêmtului, unde era numai să saie peste parcan. Se boțisê șteea fugindŭ la strimțore, și Turculețu răstăindŭ șteea lui denapoî, 'l-au boțitŭ la unŭ gardŭ și 'l-au prinsŭ viu Tatulŭ Căpitanulŭ, fratele lui Vicolŭ, și 'l-au oboritŭ cu sulita de pe calŭ.

Deci, Hatmanulŭ Antiohă, după acea isbândă ce au făcutŭ au trimisŭ pre Costaki sen Gavrilă cu veste la Constantinŭ Duca Vodă că au prinsŭ pe Turculețu; ce Constantinŭ Duca Vodă se âmplu de mare bucurie unde ađi acea veste, gândindŭ că și va astupa greșela lui ce făcuse de la Pórtă cu Capegi-bașa, prindendŭ pe Turculețu; căci, la Pórtă se scia numele lui Turculețu, că de multe ori avea bătaie, cu Tătarii, și la Camenița, precum mai susŭ s'au scrisŭ. Și îndată învâțară de gătiră puscele și surlele să facă Constantin Duca Vodă șinlicŭ de bucurie, după ce au spusŭ Costaki vestea aceea.

Îndată ce gâti Constantinŭ Duca Vodă aceste tóte, numai câtŭ se începă a đicare surlele, trâmbițele, și se bată dobele, și se slobođa puscele cele mari și mici, atunce numai Capegi-bașa și întră pe pórtă cu mazilia, și învêțară să prindă porțile că este mazilie, că este Domnŭ Antiohă Beizadea, sîn Constantinŭ Cantemirŭ Vodă. Deci îndată se schimbă bucuria în scîrbă, că se strică giucăria, de nu dederă nici puscele, nici điseră surlele. Și începură Șimenii a închidere porțile. După cum đice sfânta Scriptură, că: «cine sapă grópa altuia, cade elŭ în trênsa», așa dă Dumnezeu; că paserea vicleńă dă singură în lațu.

Êră boierii lui Constantinŭ Duca Vodă, până a venire Dubău Logofêtucŭ de 'lŭ pusê Capegi-bașa Caimacamŭ, au eșitŭ despre Dómna și au fugitŭ în țera Muntenescă, că nu avea cine îi goni; că slujitorii erau cu Antiohă Hatmanulŭ în ște; și au fugitŭ, anume Nicolai Costinŭ Hatmanulŭ, și frate-seŭ Ioniță Serdarulŭ, și frate-seŭ Pătrașco Logofêtulŭ alŭ treile, și Vasilasco Cantacuzino vel Spătarŭ, și alții mulți mai de glosŭ. Și mai pe urmă, după ce au venitŭ și Antiohă Vodă, au fugitŭ și Hatmanulŭ Antiohă, și Mavrodinŭ, de se făcuse o cétă mare în țera Muntenescă de boieri din Moldova, de au ședutŭ vr'o patru ani în țera Muntenescă, în đilele lui Antiohă Vodă, de făceau multe mestecături la Pórtă și cheltuella țerei; și nimică u'au pututŭ isprăvi, precum se va arăta mai înainte la rîndŭ.

Deci, Constantinŭ Duca Vodă, vedendu-se că este mazilŭ, trimise pe taină la Antiohă Hatmanulŭ, la Nêmtŭ, ca să aducă mai degrabă pe Turculețu s'elŭ

dea pe mâna lui Capegi-başa, s'el ea s'el ducă la Pórtă împreună cu densusul. Érá boierii Caïmacamii, Dubău Logofétul şi cu Manolaki Rusetu, înţelegându că au trimisú Constantinú Duca Vodă se apuce pe Turculeţu, au şi răpeditu Caimacamii şi 'l-au timpinatú la Podulú-Ilóei şi 'l-au luatú pe Turculeţu din mâna Hatmanului Antiohú şi 'l-au dusú la Galata; şi peste nópte, din mânele slujitorilorú Caimacamilorú, au şi fugitu Turculeţu iar la Némţu. Deci, Antiohú Hatmanulú, mergendu cu óste la Iaşi, şi spuinđu lui Constantinú Duca Vodă că au luatú Caimacamii pe Turculeţu din mâna lui, şi-au făcutú mare vole rea, şi s'au agiunsú cu Capegi-başa de au trimisú nóptea unú stégú de Lipcani se ia pe Turculeţu din mâna ómenilorú Caïmacamilorú s'el ducă la Iaşi; érá până a mergere Lipcanii, Turculeţu au apucatú de au scăpatú.

Agiungendu veste la Némţu, la Hatmanulú Bogdanú şi la Iordaki Rusetú Visterniculú, de mazilia lui Constantinú Duca Duca Vodă, ei îndată au purcesú de la Némţu şi au mersú la Iaşi, şi au apucatú pe Constantinú Duca Vodă nepurcesú din Iaşi; şi mergendu la curte de s'au împreunatu cu Constantinú Duca Vodă şi cu Capegi-başa, era atunce mare calabalicú de slujitori în curte, deşi cereau lefele de la Duca Vodă. Inceput'au atuncia şi Bogdanú şi cu Iordaki a se pricire tare cu Duca Vodă, înaintea Capegi-başei, şi înaintea a tótá boierimea, pentru ce le-au prădatú casele, şi le muncise slugile şi slujnicele din case, şi le purtase giupânesele pe la Focşeni, şi pe la Hangú, şi le trimisese în Némţu, şi scrise la Pórtă că au trimisú ei podgézú Leşescú de le-au luatú, şi pentru ce trimisese la Moisei Serdarulú de au venitú cu Joimirii din Némţu la Iaşi, de au prădatú Cărvăsăria şi au tăiatú pe Capegi-başa, şi pentru ce despecetluisé cărţile lui Tiukel grofú, şi'i omorise omulú. Tóte aceste, şi mai multe de câtú aceste, i le diceau faţă, şi spuneau şi Capegi-başei celui ce venise cu mazilia, şi înaintea Turcilorú din Cărvăsărie ce erau prădaţi de Moisei. Érá Duca Vodă nu putea nimicú se mai răspundă, de ruşine şi de frică; numai ce schimba feţe; une orí se făcea roşú, une orí galbănú; şi'i era mai mare ciuda cum că sciau tóte tainele ce le făcuse, şi le diceau faţă în vedelă; precum dice sfânta scriptură, că nici o taină nu póte se nu se scie, dérú încă care este şi cu vërsare de sânge, şi mai tare şi mai degradú, curendu se ivesce, că sângele celú nevinovatú cere judecatá de la Dumneđeú, şi nu lasă.

Deci a doua di ilú gătiră de'lú porniră, cu multú calabalicú despre slujitori, pentru lefe, şi blăstămurí multe de la ómeni, de auđia cu urechile, pentru vácăritú. Érá dómna lui, fata Brâncovanului Vodă, fiindú ténérá şi desmerdatá de tată-seú, se bocia în gura mare Muntenesce, de dicea: «Aolio! Aolio! că va pune taica pungă dá pungă din Bucuresci până în Tarigradú; şi, deú, nu ne va lăsa așa, şi iar ne vomú întórce cu domnia îndărăptú». Érá după ce au agiunsú la Tarigradú, n'au avutú acelú norocú, se se mai întórcă, că au trăitu numai vr'o doué treí luni şi au muritu de ciură. Şi se şi cunoscu schimbatú cu slăbăciunea noroculú lui Constantinú Duca Vodă, şi de la Brâncovanulú Vodă mai puřintelú agiutorú şi silință a'i arăta.

În ăilele acestui Domnú, măcarú că nu era pace, au trecutú unú solú Le-

șescă din Iași la Pórtă, și fórá zăbavă vreme s'aú întorsú înapoi fórá de nici o ispravă, anume Reuțki ; acestú Reuțki peste puțină vreme aú cădută în țera Leșescă și Hatmanú Coronii.

Pre acestú Domnú, Constantinú Duca Vodă, întru acéstă domuie d'ântéiu, era numai cu numele Domnú, că'lú stăpăniaú Munteni ; și pe cine diceaú Munteni s'í boierescă, pe aciea îi boieria ; și ce diceaú Munteni, aceea făcea. Și era măsa, Dómna Nastasia a Ducăi Vodă celui bătrănu, și se amesteca și ea la reuțăți ; și boierii încă erau tineri, și nu se mai scia ce mai este de chiverniseala lorú.

Boierii lui Constantinú, Duca Vodă cine au fostú.

Dumitrașco Céurulú vel Logofétú.

Tudosie Dubău biv vel Logofétú 'l-aú pusú Banú ; érá după ce aú muritú Dimitrașco Céurulú, 'l-aú pusú iar pe Tudosie Dubău vel Logofétú ; și fiindú omú de trebă, érá dvorélă după vel Logofétú.

Vasilie Costaki vel Vornicú.

Neculae Donici vel Vornicú.

Neculaí Costinú Hatmanú.

Vlasto vel Postelnicú.

Vasilașco Cantacuzino vel Spatarú,

Antiohú Jora vel Paharnicú.

Iordăkiță Cantacuzino vel Stolnicú.

Ilie Cantacuzino vel Comisú.

Încălecat'aú unú Sultanú cu cătă-va Tătărime în alú doele anú a dombiei Ducăi Vodă, de aú lovitú fórá de veste pe Oituzú în țera Ungurésca, érna, de aú prădatú trei zile, câtú aú pututú, și s'aú întorsú înapoi cu pace ; érá în țérá la noi ce aú găsitú în calea lorú aú mâncatú și aú stricatú totú.

Acestú Sultanú s'aú rădicatú și asupra Turcilor de aú arsú Chilia, și Smilulú, și Renii.

CAP XIII.

Domniea d'ânteid lui Antiohū Voevodū, sin Cantemirū Vodă, anulū 7204.

Dupē ce porniră pre Constantinū Duca Vodă la Pórtă, rămaseră Calmacami în Iași de Antiohū Vodă, Tudosie Dubău Logofetulū, și Bogdanū Hatmanulū, și Iordaki Rusetū Visterniculū; și din rămășițele ce au găsitū de la Duca Vodă în țeră, strigându-le Bogdanū și Iordaki, 'și-au mai întorsū ore ce din paguba ce i-au jécuitū Duca Vodă, precum mai sūsū s'au scrisū.

Viindū Antiohū Vodă cu domniea la scaunulū Domnescū în Iași, era omū tēnērū, ca de două-deci de ani, omū mare la trupū, cinstișū, kipișū, la minte așe-
datū, judecătórū dreptū; nū era prea cărturarū, numai nici era omū prostū. Min-
ciunile și telpijicurile nu le iubīa; la avere nu era lacomū, obicei nouē nu pri-
mīa sē le facă prea peste sēmă; era vēnătórū și slujitorū bunū, după firea
tătāne-seū; spre partea celorū rēi era strașnicū, sē nu grēșescă fiesce cine și
fóră de vreme cu dēnsulū; și era și credinciosū la jurēmīntū, își ținea cinstitā
horba, și boierīl în curtea lui, precum i se vā arāta viēta lui înainte la rōndū,
totū cu cinste āmbła. Mānie avea strașnicā; de multe orī răcnīa tare, cam cu
grabā; și de aceea se depārtaū inimele boierilorū de dēnsulū.

Dupē ce și așeđā la domnie boierīl, după obiceiū, iar boierenașīl tātāne-seū
a lui Cantemirū Vodă vrea sē se bucure de domniea fiului tātāne-seū; dērū
nu puteau, la foculū, sē ție inima, sē se bucure; cā așa erau de bātuți și de
stālciți, și de jăcuiți, cātū rămāsese cu peile, de nu aveau cu ce eși înainte
stāpāne-seū; alți, fiindū pedepsiți de închisóre, își perduse și mintea. Decī,
Antiohū Vodă, după ce i-au vēdūtū într'acesta chipū, se mira și elū ce va face
cu dēnsīl. Atunce și Lascaraki Ruset, feciorū Cuparului Rusetū celui bētrānū,
īncā au eșitū din surgunie de la Rodos; numai, nici de unū folosū nu fu lui
Antiohū Vodă, cā veni de la Rodos în Țarigradū, bolnavū de dropicā, și peste
puținā vreme au muritū; și nu i era lui Lascaraki atāta jale de mórte, cātū
īi era jale cā i venise zamanulū de īi era pe voīa lui, și nu putea sē și respłā-
tēscā rēutatea ce trēsese de cātrā Muntenī.

Ce, Antiohū Vodă puse Capi-kihaie la Pórtă pe unū frate a lui Lascaraki,
anume Kiriță Mihalaki, și cu frate-seū belzade Dumitrașco sē i pórte de grijā
trebilorū; și atunce, la luarea domniei, n'au cheltuitū multū la Pórtă, nici pe
drumū n'au făcutū atāta cheltuēlā; cā mai multū de cātū cu vr'o trei-deci de
ómenī n'au venitū de la Țarigradū; și boieri pre acestī boieri:

Boierīl lui Antiohū Vodă.

Nicolae Donici vel Logofetū.

Vasilie Costaki vel Vornicū.

Dumitrașco Mitre vel Vornicū.

Lupulă Bogdană Hatmană.

Cumnatulă lui Antiohă Vodă, Manolaki Rusetă, vel Postelnică.

Mihalaki Racoviță vel Spatară tijă cumnată, pe urmă aă cădută și

Domnă de'î dică Mihală Vodă.

Ionă Buhușă vel Paharnică.

Iordaki Rusetă vel Visternică.

Ilie Țăfăsculă vel Stolnică,

Stefan Cercheză vel Comisă.

Și așa se aședară și se tocmiră boieriile la toate trebile de chivernistaă cum se cade; că erau Bogdană și Iordaki mai aleși, și capete bune, de'î agiungea la toate socotelele, de domnia Antiohă Vodă cu cinste și cu pace.

În scurtă vreme se tîmplă de muri sora lui Antiohă Vodă ce o ținea Mihalaki Racoviță Spatară, anume Domnița Saftă; și avu mare jële și părere de reu Antiohă Vodă după dînsa; și pe Mihalaki Spatarulă după aceea nu 'l-au mazilită din boierie; totu în boierie aă fostă, și la cinste, câtă aă fostă Domnă Antiohă Vodă, și încă i-aă dată voie de s'aă și însurată în Țilele lui, de aă luată altă fată de boieră, anume a Medelnicerulă Dediulă, de la Galați.

Sfătuitu-s'aă Antiohă Vodă cu boierii de aă făcută prieteșugă cu Leșii; și trimiseră cărți, cu rugămintă, la Craiulă și la Hatmană, să nu posvolăscă, să slobodă podghézuri în țără să o strice, că'î păcată, că suntă Creștini; și cândă s'a tîmplă să mîrgă ciambururi Tătărăscă în susu în țără Leșăscă, omă face și noi scire Leșiloră să se pădăscă. Decă, Craiulă Sobiețki și cu Hatmanulă Iablonovski, îndată cu bucurie primiră că nu voră mai trimite podghézuri, și se aședă lucrulă mai cu pace a trăire despre Leși. Nu face ca tată-său Cantemiră Vodă, să se pue împotiva unei crăii cu o mână de omeni slabi.—Pađa bună trece primejdia reă; melulă blândă suge la două mume; capulă plecată nulă prinde sabia.—Așa bună chivernisă face și Antiohă Vodă atunci.

Antiohă Vodă era logodită cu o soră a lui Constantină Duca Vodă, încă din vremea tătane-său, încă cândă era la Țarigradă, anume Domnița Maria; și gîndisă să trimită să o aducă să'î fie Dîmnă; ce'î și veni veste precum aă murită, și avu mare părere de reu de acea veste. Trimisă Antiohă Vodă solă pre Bogdană Hatmanulă în țără Muntenăscă la Brâncovanulă Vodă pentru aședarea păcei să nu se mai pirăscă la Pôrta aceste două țeri, să se strice, și cerșu și o fată să'î dea să'î fie Dîmnă. Decă, Brâncovanulă Vodă pentru pace i-aă adăverită, și pentru fată numai îi răspunse să omóre pre Iordaki Rusetă Visterniculă, și să se lepede și de ce-alți frați a lui Iordaki, de Cupărescă ce'î suntă Capi-kihaele la Țarigradă. Decă, Antiohă Vodă nici cum acelă lucru nu vru să priimăscă, și se lăsă de prieteșugulă lui, și își alesă Dîmnă fată de boieră de țără noastră, fata Logofetulă Dimitrașco Ciaurulă, anume Ecaterina, și făcu cu dînsa nuntă domnăscă în tîrgă în Iași, după obiceiulă acestei țeri, în ală doile ană a domniei lui.

Brâncovanulă Vodă, vedîndu-lă pre Antiohă Vodă că'î mergă lucrurile cu întemeere bună, începu în sfaturi cu boierii pribegi și cu Constantină Duca Vodă, a amestecare tare pre Antiohă Vodă, și pre Cupărescă, prea multă la Pôrta. Așijderea și Dumitrașco Beizadea, fratele lui Antiohă Vodă, și cu Cu-

părescii dimpreună, pre de altă parte amestecau și ei pre Brâncovanul Vodă și pre Munteni; precum place Turcilor, așa făceau ei, de ambe părțile, și nu'și puteau strica unii altora nemica; fără de câtă cheltuială sute de pungi de bani la Pörtă, și la acele cheltuieli mari, scose și Antioh Vodă, de la țără, obiceiul Ducăi Vodă, văcărită, în două erno, încă și mai greu: doi lei de cal și un galben de vacă, ca să se apere de dușmani; era dușmanul nu' mai da răsbunul nici o dată. Și vedu Antioh Vodă că nu este obiceiul bun de țără, că se face mare pustiire țerei, și făcu mare legătură cu blăstemul de la Patriarș, și'lu lăsă ca să nu mai fie acel obicei rău și spurcat aice în țără; și câtă au fost el Domn, nu l-au mai scos, nici în a doua domnie.

Constantin Duca Vodă au pirit la Pörtă pre Antioh Vodă, dicându că la mazilia lui au fost prinsu pre Turculețu, hainul cel mare a Împăratului, carele ținea drumul Cameniței, și era s'lu aducă la Pörtă; era Bogdan și Iordaki, omenii lui Antioh Vodă, au venit din Némțu și l-au luat din mâna omenilor lui, și l-au slobodit, de s'au dus iar în țera Leșescă. Deci, atunci s'au timplat și doi boieri Moldoveni la Pörtă, trimiși de Antioh Vodă cu treb, anume, Dabija Clucerul și Silion Medelnicerul, și au dat semă acei boieri înainte Vezirului, că nu este așa cum piresce Duca Vodă, că nu i-au slobodit Bogdan și Iordaki; numai, au fost pe mâna unui lui Căpitan de țără de'lu pădla, anume Cernat, și den pađa celui Căpitan într'o noapte au fugit.

Poroncitu Vezirul se aducă pre acel Căpitan față se spue; deci, aducându pre acest Căpitan față, n'au spus precum au fost drept că l-au scăpat el, ce au spus pe pira lui Duca Vodă că l-au luat Bogdan și Iordaki din mâna lui de l-au slobodit; deci, acel Căpitan era de casa Mironescilor și se aglunsese cu dênșii de grăla pe voia lor. Atunci se măniese, și au poroncitu se tale pre acei doi boieri, dicându că au grăit minciuni. Atunci Dumitrașco Beizadea și cu Cupărescii au cheltuit vre-o șese-deci de pungi de bani, de au scos pre acei doi boieri de la mörte, și au dat Vezirul, de grumazi și pe Cernat Căpitanul, în mâna lui Dumitrașco Beizadea; și n'au zăvovitu două trei zile, și au fugit Cernat Căpitanul de acolo din Țarigrad în țera Muntenescă; era peste două trei luni de zile, și-au făcut pace Cernat Căpitanul de greșela ce au făcut, și au venit în țără. Ea'n căutați acum greșela lui Cernat, și cautați și mila și bunătatea lui Antioh Vodă, cum au fost de bun și de milostiv!

Dumitrașco Beizadea, vedându neaședarea Muntenilor asupra frăține-său, începu și el a amestecare prea tare pre Munteni, se la domnia în țera Muntenescă; că căduse la mare cinste Cerkez Mehmet Pașa Imbrihorul, carele era mare prieten cu Dumitrașco Beizadea de la mörtea tătâne-său lui Cantemir Vodă căud au venit cu mazilia de l'au luat, și era acel Pașa și Musaipu la Împărăție, și alți Turci mulți prieteni Cupărescilor, și spăria pre Munteni prea tare, că mai în toate lunele cheltuia Brâncovanul Vodă câte cinci-șese sute pungi de bani; și nu era nici de o laudă, nici Moldovenilor, nici Munteni-

loru de atâta cheltuélă. Atunce Iordaki Visterniculü Rusetü, întru acele vremi de vrăjbe, slăbisé tare din' prilejü (cu dăjdile) mōnăstirile și breslașil.

Logodisé-se Dumitrașco Beizadea cu o fată a lui Șerbanü Vodă, ce era atunce în țera Unguréscă cu taină; și prinseră Muntenil de veste, și 'i stău pedecă despre Nēmți, că nu lăsa pe Dōmna lui Șerbanü Vodă să 'i-o dea, și încă mai mare vrajbă dintr'aceea se făcea.

Dupé poronca de la Pōrtă, trimis'ău Antiohü Vodă pre Bogdanü Hatmanulü, din preună cu unü Sultanü cu Tătariil, de aü dusü la Cameniță, érna, zaherea și hazne; érá în alü doele anü a domniei lui, venit'ău poroncă de la Pōrtă lui Antiohü Vodă sē se gâteze sē ducă zeherea și hazne și mai mare la Cameniță; și până a sosi haznéoa și Turcii și Tătariil, venit'ău cărți de la Caraiman-Pașa din Cameniță la Antiohü Vodă sē păzescă cu zaheréoa până în doă sēptēmāni, sē sosescă în Cameniță, că, nesosindü, n'are putere sē ție Camenița de fōme, că și mīncasē și caii și totü ce avusese, și haznéoa și óstea de la Pōrtă încă nu sosise. Decī, ingrabü aü gătitü pre Moisei Sărdarülü cu trei sute de slujitoril și cu trei sute de cai în povodü, și totü calulü câte doă chile de pâne, și aü trimisü pe furișü, cumü aü pututü, de aü dusü aceea pâne în Cameniță, de le-aü mai prinsü fōmea de o dată cu aceea pâne. Că lui Moisei Sărdarülü îi făcuse Antiohü Vodă fermanü de la Pōrtă de pace, pentru Kapegi-bașa ce 'lă tălasē, și pentru Cărvăsăria ce o prădasē în ăilele lui Constantinü Ducă Vodă, de nu 'i ăicea nime nimică.

Érá mai pre urmă aü sositü și unü Pașă cu o mie de Iniceri și cu optü sute de pungi de bani, haznéoa, și Kihaéoa lui Iusufü Pașa Saraskerülü de Obluciță, cu șese sute de Spahiil și cu unü boierü Sărdarü muntenescü cu șese sute de slujitoril Muntenil, și Elagasi din Bugégü cu doăsprezece mii de Tătari, și Antiohü Vodă cu totă óstea sa, că la o mie și cinci sute de slujitoril; și așa, cu toțil aü purcesü cu zaheréoa și cu haznéoa; și se făcuse căre la o mie și cinci sute cu pânea, și cu cele neguțitoresci, și cu cirezi de vaci, și cu multe turme de berbeci neguțitoresci, și aü purcesü cu aceste cu tōte de le-aü dusü în cetate în Cameniță; și pe multe locuri, la drumuri, se făcea spaimă de Leși; érá Tătariil mergeau totü înainte de apucaü limbil de pe unde puteau, din susü.

Érá cândü aü agiunsü la Nistru, Antiohü Vodă, cu zaheréoa, Tătariil erau trecuți preste Nistru, și slobozise ciambururi în tōte părțile mai susü de Cameniță, cale câte de o di. de prădaü; numai ce se auflău tunurile dāndü din ocopuri și de pin zāmcil dāndü. Ce, Antiohü Vodă, întru acea sēră pādi de trecu căruțele cu baniil, și 'i trimise pre Bogdanü Hatmanulü cu o sēmă de óste de apucă de intră în Cameniță.

Érá Antiohü Vodă și cu cea-l-altă óste, și cu Tătariil ce 'i rămăsese la Coșü, aü ședutü și a doa-ăi până a treia-ăi de aü trecutü și ei cu zaheréoa și cu totü argălăculü; și fiindü Nistrulü mare, da Tătariilor de totü carulü cu pâne câte doi zloți, de legaü boii din carü de cōdele cailorü de treceau Nistrulü în notü. Și cumü aü trecutü Nistrulü, cumü aü și trimisü de grabü inapoi de aü făcutü veste la Pōrtă, că aü băgatü zaheréoa în Cameniță; și își făcu Antiohü Vodă de la Pōrtă mare cinste și laudă pentru ácēsta. Așjiderea și în

Cămenița, după ce au mersu, i-au făcutu mare cinste Karaïmanu-Pașa; și o săptămână au zăbovită acolo la Cămenița, până au descărcatū zahereoa, și s'au întorsu înapoi.

Atunce Munteni se agiunsese cu Iusufu Pașa Saraskerulu, și sta Kihaéoa lui cu pricină numai se întorcă zahereoa și haznéoa, dicendū că vinū Leșil, și vorū lua zahereoa și haznéoa. Éra Antiohū Vodă au luatū asupra lui, și n'au primitū sē o întorcă, și au duș'o în Cămenița, pe poronca Împărătescă. Éra Munteni, vedendū așa, numai se trântiaū și plesniaū de ciudă, că nu puteaū sē strice nimică lui Antiohū Vodă. Totū intru acestū anū, de cu érnă, murit'au și Craiulū Sobietki; și au avutū Craiulū Sobietki trei feciori; și nu s'au învoitū Leșil sē pue dintre feciorii lui Sobietki nici pe unulū Craiū, și au pusū omū străin, pre Avgustū, Prințipulū de Sacsonia, bucurându-se domni Leșesci la soma de bani mulți ce le-au datū. Bucurându-se la bani, au gânditū că'i vorū mânca banii, și pe urmă 'lū-orū goni, și se vorū mântui de dēnsulū, precumū le va fi voiea, precumū mai făcuse și altă dată lui de Condé Craiulū de la Franțuzi; ce, acestuia, lui Avgustū, după ce 'lū-au pusū Craiū, n'au pututū sē'i facă așa, precumū i se va arăta istoria la rândū înainte.

Dupē ce 'lū-au pusū Craiū pre acesta Avgustū, au și începutū a arătare lucruri mari și vestite; și au adusū ôste multă din Sacsonia, și s'au gătitū și Leșil, și au purcesū în giosū cu mare gătire, cu doă obuzuri, unulū Leșescū, șēptedecei-optūdecei de mi și mai bine de ôste, și altū obuzū a Craiulū Avgustū cu Nēmțil, iar cu cindeci-șēsedecei de mi de ôste; și așa le era sfatulū, sē mērgă sē la țera Moldovei și Bugēgu, până în Dunăre. Atunce, înțelegendū Antiohū Vodă de acea gătire bună a lorū, trimis'au și elū pre Eni Parcalabulū, și pre Kargalovici, și pre Mihulețū, cu cârți înainte la Craiulū Avgustū, și cu daruri, poftindū pe Craiulū, pogorindu-se în țēră sē nu facă stricăciune țerei și sē nu vie pin țēră, ci sē mērgă pe Prutū dreptū asupra Bugēgulū, și dândū Dumnedeū, sē bată pre Tătari, și luândū Bugēgulū, atunce și elū cu totă țera i se va inchina. Atunce Craiulū tare s'au bucuratū și i-au priimitū darurile cu cinste: unū calū Turcescū fôrte frumosū cu tôte podôbele lui ce'i trimisēse; și Craiulū încă i-au trimisū lui Antiohū Vodă alte daruri, și s'au deveritū că nu va face stricăciune în țēră nimică, și va merge totū pe Prutū dreptū asupra Bugēculū.

Numai, 'l-au poftitū pentru zaherea, pâne, bucate, sē'i scôtă înainte dreptū Iași, sē'i scôtă sē cumpere cu bani éra nu în darū; și câte ponturi trimisese Antiohū Vodă de poftia la Craiulū Avgustū pentru aședământulū domniei și a țerei, cum va fi, după ce a birui pre Turci, tôte pre voia lui Antiohū Vodă le-au lăsatū Craiulū; după cum este aședată Litva, așa sē fie și țera Moldovei.

Deci, au venitū Craiul Avgustū cu acele doă obuzuri de ôste până la unū satū anume Cernelița, ce este din susū de Horodincea, pe Nistru, cale de unū cēsū; și Leșilorū nu le era cu voie sē vie Craiulū, ce âmbiaū cu feluri de feluri de meștersuguri și de pricină, ca sē strice acea cale. Ce, după ce au sositū obuzurile la Cernelița, au învățatū capetele, cele mari Leșesci pre unulū mai tēnērū din nēmulū Potocescilorū, anume pisarū Coronii, de au făcutū pri-

cină cu unū ofițerū, nepotū a Craifului Avgustū, de i-au datū palme subt cor-
tulū Craifului; și de acolo au fugitū în obuzulū Leșescū. Și trimițendū Craifulū
sē'lū în din obuzulū Leșescū sē vie la giudecată, Leșiī cei mārī n'au vrutū sē'lū
dea; decī, Craifulū Avgustū, vēdendū acea socotelă a lorū, așa s'au māniatū
tare, și a doua di s'au și întorsū cu obuzulū înapoi la Liovū. Leșiī, dacă au
vēdūtū așa, ei încă s'au întorsū cu obuzulū lorū, și au începutū a se rēsipire
cineși pre la casele lorū, și s'au stricatū acea oștire.

Atunce, într'aceā vară, gătitu-s'au și Sultanū Mehmetū, Impēratulū Turcescū,
singurū cu capulū lui de ai mersū la cetatea Varadinului; și atunce au mersū
și Dumitrașco Beizadea, fratele lui Antiobū Vodă, la oște cu Impērăția. Nu-
mai, până a purcede Impērăția de la Udriiū, ēră elū ai venitū în cai de o-
lacū de la Udriiū aice în Iași, la frate sēu, cu trebī Impērătescī, și au ședutū
aice în Iași numai patru cinci dīle; și iar s'au întorsū în cai de olacū înapoi,
de au purcesū cu Impēratulū la oște. Ēră Brāncovanulū Vodă era în mare
grija pentru acelū olacū a lui.

Atunce, pre aceā vreme, era unū feciorū de mazilū, de'lū chiēma Davidelū;
slujisē în țēra Leșescă, de agiunsese Robmistru, și era la cinste mare; avea
citelă pravilă mare, și nu se scie ce i se părea lui, că āmbila pentru domnia
Moldovei. Āntēiū au scrisū la Nemți de închina țēra; apoi au fugitū de la
Leși în Cameniță, și din Cameniță s'au dusū cu cărți la Hanulū, și au dīsū
cātre Hanulū că de'i va da oște sē mērgă cu dēnsulū, s'a închina; cātă țēră
și cetăți a Moldovei au luatū Leșiī, tōte se vorū închina la dēnsulū. Și au
mersū Hanulū singurū su dēnsulū de au prădatū în țēra Leșescă, și nimică
din cāte au dīsū n'au fostū; ce, mergendū și Hanulū cu Impērăția la oște la
Varadinū, au mersū și elū, și au grăitū Hanulū Vezirului, și era numai sē'lū
pue Domnū în Moldova. Numai, prindendū de veste Dumitrașco Beizadea, au
spusū Vezirului dīcendū că acela este unū omū nebunū; nu este de domnie;
și așa, au lipsitū de n'au luatū domnia cātū s'arū rumpe unū pērū.

Ēră dupē ce au agiunsū Impērăția la cetate la Varadinū, s'au și auditū că
vine prințipulū Evghenie cu oște Nemțescă; decī, Impēratulū Turcescū au lă-
satū cetatea și au purcesū înapoi la podū sē trecă apa Tisei sē nu le apuce
Nemțiī podulū. Decī, mergendū asupra podului, Nemțiī încă au sositū cu ta-
bēra lorū, și siliaū cariī de cariī oșteā sē apuce mai curēndū la podū; și nu
se bătea temeiulū oștilorū, numai aripile se hărățiaū, și totū mergeau alătura
obuzurile, până ce au însăratū. Ēră peste nōpte au fugitū Turciī, de au apu-
catū la podū, de ai pădītū de au trecutū Impēratulū și cu curtea lui. Ēră
Nemțiī diminēța, vēdendū că nu suntū Turciī, au și purcesū dupē dēnșilū în
gōnă; și pre cariī cum îi agiungeau îi tăiaū și'i jecuaū; și așa, s'au făcutū
unū hrēmātū mare și o spaīmă de'napoi în Turci, de trecea omū peste omū,
cātū s'au rumptū și podulū de la o vreme; și așa, sosindū temeiulū Nemți-
lorū i-au luatū pre Turci pre toți de grumazi. Vezirulū și Enicerū-aga au pe-
ritū în rēsboiū; și toți Eniceriī acolo în metereze, la capulū podului, la doă
sute de miī de oște pecte totū, s'au potopitū; trei-deci de Pași, fōră de alți
agalarī, o sută doă-deci de tunări mari, și tōtă urdia, carele, și mulțimea de
bucate neguțitorescī, au luatū alunce.

Tisa este o apă mălăsă pe margine ; și Turcii cari cum săriau în apă cu calul se și înglodiau ; și așa, totu omu peste omu cădeau de se ineca ; dintr'o sută, de scăpa unul, era bine ; și se tăiau ei în de ei ! Eră Impăratul Turcescu cu câți au scăpatu saltu, noptea și a doua-zi, au totu fugitu până au agiunsu la cetate la Beligradu, și asolo s'au popritu.

Tătarii vedendu așa, n'au mai statutu la bâtae, și au luat în glosu pe malul Tisei. până au găsit unu vadu de au trecut în notu cu pace ; atunce și agarlăcul lui Dumitrașco Beizadea și a Capi-kihaeleloru acolo s'au prăpăditu ; numai ce au scăpatu ei cu capetele.

Eră în alu treile anu a domniei lui Antiohu Vodă, trimis'au Turcii sol la Nemți, pre Rami Reiz-Efendi, și pre Alecsandru Terzimanulu Mavrocordat, ce'i diceau și Ecsaporitul, la Nemți, să stee să facă pace ; și au mersu și Vezirulu până la unu locu cu oște gata de au statutu acolo, că se spărieșe Turcii a se mai batere cu Nemți ; și s'au dusu soli la Carlovița.

Așjderea și Nemți s'au gătitu cu oște de au mersu până la unu locu ; și au trimis și ei soli la Carlovița. S'au strinsu din toate țerele acolo la Carlovița soli Europei, de la Leși, de la Franțuzi, de la Venetia, de la Anglia, de la Olandia, de la Moskali, și de printr'alte țeri, de au ședutu acolo la Carlovița două trei luni, totă vara, de și au aședatu păcile cu toți. Numai cu Franțuzii, Nemți nu s'au pututu aședa, și au rămasu totu să se bată ; pentru crăia țerei Ispaniei nu s'au pututu învoi. Moscalulu încă au datu cuvântu să și așede pace în alu doile anu.

Turcii cu Nemți s'au aședatu într'acestu chipu : câtu locu au luat de la Turci, luat se fie ; încă opinteau Nemți să fie Dunărea hotaru, dără n'au primitu Turcii ; și s'au apucatu Turcii să le dea bani, câte optu sute de pungi de bani pe anu până în două-deci și cinci de ani să fie pace, pentru cheltuēla și stricăciunea ce au făcutu Turcii Nemților în șeptespredece ani ce au avut totu bâtae, pentru că începătura bătaliei au fostu înainte, despre Turci cându au mersu la Beciu ; și le-au totu datu Turcii Nemților acestă somă de bani câtu au trăitu acestu Impărat, Sultanu Mehmetu. Leși încă cereau tare țera Moldovei ; dără Turcii au răspunsu pentru țera Moldovei, dicendu : că, țera Moldovei nu potu să o dea să le fie lor podană, că este *volnică*, că Turciloru este *închinată*, nu este luată cu sabia. Deci, Leși, vedendu așa, s'au aședatu într'acestu chipu : cetățile din Moldova și mănăstirile câte au luat și câtu locu, totu, se le dea inapo Moldovenilor ; și Turcii se dea cetatea Camenița Leșilor cu totu olatulu ei, și Ucrain ; și pre Nohai să rădice pre toți din Bugegu să se ducă la locul lor preste Donu să rămăe numai Bugegenii. Și Hotinulu se nu lu tocmescă Turcii nici o dată, nici altă cetate se nu facă în Moldova Turcii, nici Pașă se nu pule. Așjdere și în țera Muntenescă, cetăți se nu facă, nici Pașă se pule. Așa s'au aședatu cu toți ; și de toamnă s'au întorsu soli fie care la stăpânii sei.

Atunce pe acea vreme, Impăratulu Moscului, anume Petru Alecsievici, s'au dusu singuru cu capulu lui la Impăratulu Nemțulu, anume Leopoldu, și multu s'au rugatu Impăratulu Nemțescu să nu facă pace cu Turcii, pentru că atunce se apucase să facă și elu orânduēla de oște că la Nemți, precum pre urmă

aŭ și făcutu. Déră Impêratulŭ Nemțescŭ n'aŭ pututŭ s'î facă pe voie, sê nu facă pace cu Turciŭ, că slăbise tare; și'î dicea Impêratulŭ Moskului: «măcarŭ că te apuci că m'î da câțiva ani cheltuélă oștiŭ, déră nu pociŭ, că acmŭ elŭ mă rógă; déră pe urmă cine scie s'a mai ruga, saŭ ba; că pôte sê se lungescă mulți ani înainte bătaea, și eŭ amŭ slăbitŭ, că eŭ nu mă batŭ numai cu Turciŭ, și mă batŭ și cu Franțuzii, și acolo amŭ mai mare bătae de câtŭ cu Turciŭ». Decŭ, Impêratulŭ Moskului, întorcându-se înapoi la țera lui, îndată atunce s'aŭ și apucatŭ a radere barbele boierilorŭ și a slujitorilorŭ, și le-aŭ schimbatŭ și hăinele, și fece obiceiuri și orânduélă totŭ nemțescă; și aŭ dusŭ și câteva capete Nemți, de'î învăța pre Moskali, precum sŭntŭ până astăzi.

Totŭ într'acelu anŭ, de primăveră, în postulŭ celŭ mare, trecut'aŭ unŭ solŭ micŭ de la Leși la Pórtă, iar Reutki, carele trecuse și mai înainte vreme, și la Constantinŭ Duca Vodă, pentru trebile păcii; și după ce 'și aŭ isprăvitŭ trebile, de tómnă s'aŭ întorsŭ iar înapoi, pin Iași; și l'aŭ cinstitŭ Antiohŭ Vodă că pe unŭ solŭ, și mergendu la Pórtă, și viindŭ.

Antiohŭ Vodă atunce, totŭ într'acea érnă, trimis'aŭ pe Vasilie Purice Vorniculŭ, despre Dómnă, cu taină, în țera Ungurêscă, la Dómnă lui Șerbanŭ Vodă, de aŭ datŭ Dómnă pre fică-sea, dómnița Casandra, de aŭ adus'o sê o la frate-seŭ Dimitrașco Belzadea; că era logodită cu dânsulŭ. Era și cu scirea Generalului de Brașovŭ; numai, Generalulŭ se feria, că se temea de Brâncovanulŭ Vodă; că Brâncovanulŭ Vodă avea mare cinste și trecere la Leopoldŭ, Impêratulŭ Nemțescŭ, și nu'î era cu voiea Brâncovanului sê o ea Dumitrașco Belzadea. Și după ce aŭ adus'o la Iași, i-aŭ datŭ gazdă la Iórdaki Rusetiŭ Visterniculŭ, fiindŭ'î némŭ; și aŭ trimisŭ Antiohŭ Vodă la Țarigradŭ de aŭ făcutŭ scire de aŭ venitŭ frate-seŭ, Dumitrașco Belzadea; și după Ispasŭ, atunce, în alŭ patrulă anŭ a domniei lui Antiohŭ Vodă, în anulŭ 7108, aŭ făcutŭ nuntă domnêscă în tîrgŭ în Iași, după obiceiulŭ domnilorŭ; și aŭ ședutŭ în Iași în nisce curți a lorŭ, ce le cumpêrase tată-seŭ Cantemirŭ Vodă de la Ghiculêsa Visternicêsa, și acolo aŭ ședutŭ în gazdă, până s'aŭ dusŭ mai pe urmă la Țarigradŭ, cu Dómnă lui și cu totŭ agărlăculŭ ce aŭ avutŭ.

Decŭ, atunce în scurtă vreme, totŭ întrŭ acea vară, alŭ patrulă anŭ a domniei lui Antiohŭ Vodă, i-aŭ și venitŭ fermanŭ, sê se gătêscă sê mérgă sê rădices Turciŭ din Cameniță, și sê dea Camenița pre mâna Leșilorŭ, împreună cu unŭ Pașă, și cu óstea, și cu câteva perechi de bivoli, pentru rădicarea balimezilorŭ, și cu unŭ Sărdarŭ, cu óste de la Munteni; și purcese Antiohŭ Vodă voiosŭ; și se învoeșia tótă țera de acea veste, unde se rădică acea nevoe de asupra țerei și a creștinilorŭ, și dederă slavă lui Dumneđeŭ. Și atunce eramŭ și eŭ vel Vornicŭ, pe acea vreme, vátavŭ de Aprodŭ.

Decŭ, dacă sosi Antiohŭ Vodă la Cameniță, îndată se apucă și făcu podŭ me-reŭ peste Nistru, în gura Smótriciului, la unŭ satŭ anume Vărnovița, și ședŭ acolo câtăva vreme, de aștepta sê aducă Leșiŭ fermanŭ de la Pórtă la Pașa din Cameniță sê ésa, că era și comisariŭ Leșescŭ acolo, anume Hatmanulŭ Litviei, și Adamŭ Sinavski, Voevoda Belskiŭ, carele mai pe urmă aŭ agiunsŭ de aŭ fostŭ Hatmanŭ mare de corónă Leșêscă, și Stanislavŭ, Voevoda Pósnavski, și

Stefană Potočki, strajnică Coronii, și alții, cu oște ca la dece miș stați cu obuzul din cea parte de Nistru. Și Antiohă Vodă sta din cea parte de Nistru; și fermană nu le mai trimitea Leșilor solul lor, Reuți, carele era la Pôrta, că ponturile de pace iscălise; numai Craiulă Avgustă nu iscălise, și Turcii poftia să iscălescă și Craiulă Avgustă și totă recipopolita; și aceea era pricina zăbăvei.

Deci, s'au apucată chizeșă la Pôrta solulă Inglezului, precum că va iscăli Craiulă Avgustă și totă recipopolita; și au trimesă fermană pe omulă Inglezului de 'l-au dată la Comisariă Leșescă; și Comisariă 'l-au dată în mânele lui Cahremană Pașei să ăasă din Cameniță și să dea cheile cetăței Cameniței în mânele Leșilor. ăă omulă Inglezului s'au dusă în susă la Craiulă Avgustă cu ponturile păcei să iscălescă Craiulă Avgustă și totă recipopolita. Deci, apoi, Pașa au și începută a deșertare cetatea Cameniță; tēplatus'au multă zăbavă de ședere acolo la Nistru, până s'au aședată aceste trebă.

Atunce s'au făcută mare eclipsisă, întunecare de sôre, câtă nu se vedea omă cu omă; întunecase lumea, în anulă 7208 Septemvrie în doăspredece zile, într'o și Marți.

Găsitus'au atunce și ună ursă mare grôznică, și sărise totă oșteă, și Moldovenescă și Muntenescă, și nu'lă putea ucide; și au dată în câteva rînduri în Nistru și iară ășla afară; și gonindu'lă pe Nistru cu ună podă, se suise în podă, și ômenilă au sărită din podă în Nistru; și multă grozăvie făcea; câțiva ômenilă s'au împușcată, slobođindă foculă s'ălu lovescă, și imbulđindu-se ômenilă se loviau ei în de ei. Nu era curată; trei patru cėsuri totă oșteă 'l-au gonită și deabia 'l-au ucisă; și era prea mare, de mirare.

Apoi, gătindu-se și scoțendă totă din cetate din Cameniță, într'o și, totă de-o-dată s'au rădicată Leșii a mergere la Cameniță pe de-o-parte, și Antiohă Vodă pe de altă parte, și s'au întimpinată la Pôrta de susă, ășindă și Pașa din Cameniță numai cu curtea lui; și așa, se întâlăniră tustrei odată la ună locă, ca cândă i-ară fi tocmită cineva, și merseră așa cu toțilă la ună locă, câtă o pestrălă de săgėtă până la ună săivană a Pașei ce era întinsă, de descălecară cu toțilă, și Pașa, și Antiohă Vodă, și Leșii. ăă agărlăculă Pașei și cu Turcimea totă, ce era în cetate în Cameniță trăitoră, totă păđiaă cu care, cu căruțe, cine cu ce avea, de ășiaă din cetate pe altă pôrtă din glosă.

Apoi, după ce descălecară Leșii, dederă fermanulă de la Pôrta în mână Pașilă de'lă cetă, și Pașa dede în mânele Leșiloră trei pungi de urșenică cu trei chei a porțiloră cetăței Cameniței. ăă Leșii începură a ridere și a vorovire vorôve de glume cu Pașa; și întru acele vorbe de glume vorăbiră și altelă mai de trebă, și'lă cinsti Pașa cu cafe și cu cerbetă, după cum este cinstea Turcescă. Și'si luară đioa bună de acolo, ună de la alții; și purcēsă Pașa și cu Antiohă Vodă în glosă. ăă Leșii cei mară stătură pre locă afară de nu intrară degrabă în cetate, temēdu-se să nu fie pusă Turcili vre ună lagumă în cetate; și apoi intrară și Leșii cei mară în cetate în Cameniță și o curățiră de totă scărăăviea, și desgropară pe Pașă, de pin beserică, ce le făcuse mece-turi, și făcură osfeștenilă de le sfințiră, și aședară pușce mară a loră Leșii și ôște leșescă câtă au trebuită. ăă Pașa și cu Antiohă Vodă, dacă au trecută

Nistrul în césta parte, purcése înainte la Tighinea, Paşa cu carele lui şi cu curtea lui. Érá Antiohú Vodă cu puşcele cele mari în urmă; şi puse pre geabhană şi pe érba cea de puşcă cu carele pre Mihálaki Racoviţă velú Spatarú, carele fusese cumnatú cu Antiohú Vodă; érá pe Nistru cu podurile au pusú cumbaralele şi glonţurile cele de puşce şi cu multe fere mánunţuşuri şi plute şi şeici, pe apa Nistrului le-au pornitú; şi au fostú Ispravnicú pe aceste cumnatu-seú Lupulú Bogdanú Hatmanulú, de au mersú cu óste până în Tighine, pe malulú Nistrului.

Şi atunce au datú, şi Leşií agiutorú lui Antiohú Vodă poduri de a lorú, de pe Nistru, pentru mai degrabú deşertarea, şi Paşii încá i-au dăruitú doá mií de galbini Leşií, sê éså mai de grabú din Cameniţă, pentru cá Paşa mai zăbovia vreme pentru sê se găteze; şi Leşií cu unú césú mai înainte eraí bucuroşi sê éså Turcií din Cameniţă, ca sê nu mai pue vre o pricină Turcií.

Şi făcuse Leşií Comisari şi zapisú la mâna lui Antiohú Vodă, pentru móştele Sfântului Iónú celú nou, ce au fostú la Sucéva, sê le dea sê vie iar aici în ţerá, cu odórele tóte, şi vestmintele Mitropoliei; numai, póte fi voea lui Dumneđeí n'au fostú, cá s'au tēplatú acelú zapisú de s'au răsáritú; şi când au trebuitú s'élú scótá, nu 'l-au găsitú; şi așa, au rămasú móştele sfântului Ión iar în ţera Leşescá.

Şi alése Antiohú Vodă pre Lupulú Costaki, feciorú lui Gavriliţă Vorniculú, şi 'lú făcu Comisarú dimpreună şi cu alţi boierí, şi 'lú trimise la Sucéva, şi la Némţú de scóserá pre toţi Leşií din ţerá; şi viindú Antiohú Vodă la Iaşi la scaunulú domnescú, după ce duse tóte lucrurile în Tighine, rămase ţera tótá în mâna lui Antiohú Vodă, Hotinulú, Sucéva, Cernáuţií câtú stăpánise Leşií. Şi au mai făcutú Antiohú Vodă fermanú de la Pórtá, şi au isprávitú de au luatú şi ţinutulú Orheiului în mâna lui, cá era Ucrainá pre atunce, de'lú stēpănea Hanulú; şi se făcu bună pace de tóte părţile ca de mulţi veci, şi nu se simţia nimicá nicáire de tálhari.

Deci, atunce în scurtá vreme au trecutú, după ce au datú Cameniţa Turcií Leşilorú, şi solulú celú Leşescú de la Tarigradú, anume Reutki, şi s'au dusú în ţera lui, precum mai susú s'au scrisú.

Érá de érná, totú într'acelú anú, venit'au altú solú din ţera Leşescá, mai mare, pre anume Leşcinski, Voevoda Poznavskií, ce era ginere Hatmanului Iablonovski, a căruia unú feciorú, anume Stanislavú Leşcinski, au agiunsú de au fostú Craiú în ţera Leşescá, ce 'l-au pusú Carolú, Craiulú Şvedului, mai pe urmă; precum i se va aráta istoria la ríndú înainte. Deci, acelú solú mare venia cu multá pohvalá şi podóbe, şi cu mulţi feciorí de domni Leşescí; şi i-au eşiť Antiohú Vodă înainte pe Bahluí, cale de unú césú, şi așa totú alătore au venitú cu dēnsulú până la gazda lui. Şi apoi a doa-đi Antiohú Vodă 'l-au poftitú pe solú la curtea domnescá la cinste. Deci, acelú solú se ţinea prea mare; după cum li se şi cade sê se ţie, cá n'au cálcare de nime, şi suntú nelipsiţi de cele trebuitóre ce le trebuescú, şi nu sciú pedépsa séráciei acesteí lumi, ca noi; şi i-au răspunsú lui Antiohú Vodă, de'í va eşi înainte s'élú timpine la giumátate de scări a cerdacului, va veni la cinste; érá de nu'í va eşi înainte așa, nu va veni. Deci, așa s'au aședatú sê se scobóre Antiohú

Vodă până la trei scări, și solul se sue iar până la trei scări; și la alu șeptelea scară, unde este giumătate, se se închine unul altuia, și așa alătura se mergă până în casă; și la beutū totū odată se bea amēduoi. Eră la acea vreme fiindū eū, Ión Neculce, vel Agă, eramū rînduitū de domnie de grijiamū pe solū la gazdă de cele cē'i trebuia.

Deci, i-au făcutū Antiohū Vodă mare cinste solului; și au purcesū după aceea solul de s'au dusū la Tarigradū pentru întărirea păcii, pentru că se fie pace vecnică Leșii cu Turcii. Deci, noi Moldovenii ne bucuramū unde auđiamū că este se se facă pace vecnică, fiindū pământulū nostru supēratū de podghiazuri și de pustietate; dēră nu ne pricepēmū că mai cu amarū pre urmă ne va fi vecnica pace; de rēutate și de amarū ne-au cădūtū noi Moldovenilorū pe urmă, că ni s'au micșuratū cinstea de la Turci, că ne-au înmulțitū obiceiurile rele asupră; și ne-au făcutū omeni de nimică, de suntemū; că ne-au călcatū precum le-au fostū voia, care înainte se vorū arāta tōte pre rōndū.

Dupē aceea, în scurtă vreme au și venitū, érna, fermanū de la Pōrtă se mergă Antiohū Vodă și cu Hanulū dinpreună se scōtă pre Nohai din Bugégū, se se ducă la Donū, se trāescă acolo, după cum s'au aședatū la pace; și ei se pūneau improtiva Hanulū; și nu vreaū se esă din Bugégū. Deci, Antiohū Vodă, îndată se gāti și purcesă cu frumōsă oște; că atunci era și Turculețū cu vro două mii de slujitori ce fusese Joimiri subta ascultarea țerei. Deci, purcesē din Iași pre Bărladū, până la Fălci; și de acolo s'au întorsū iar la Iași, că s'au aședatū Hanulū cu Nohai sē'i lase până în primăvară; și cum au venitū primăvara s'au și rădicatū de bună voia lorū, de s'au dusū la Donū se trāescă.

Eră, Antiohū Vodă, de primăvară, în alu cincele anū a domniei lui, au făcutū cărți de slobozie pēn tōte silăștile, și au mutatū slujitorii de pin Pētră, și din Romanū, și de pin tōte țergurile ce erau pin mijloculū țerei aședatū, și i-au mutatū pe la marginile țerei, pe la vaduri, pe Nistru și pe Prutū și aședă. Și scōse și ruptă pe țēră de'i aședă pre omeni pe puțință cu pecetluituri roși domnesci, pe fețe, de totū omulū anume, și cu giurământū mare că vorū dă de patru ori într'unū anū. Deci, așa purcesēră omenii din tōte țērile a isvorire și a venire cineși la loculū sēu și la moșiea sa.

Așijderea și boierii cari erau pribegi în țēră Muntenescă încă de la maziția lui Constantinū Duca Vodă, de făceau multe amestecături atunci, vedēndū că s'au făcutū pace; și nu mai potū isprăvi nimică, nici cu Constantinū Duca Vodă, nici cu Brâncovanulū Vodă, și i-au plecatū capetele la Antiohū Vodă și au venitū în țēră; și Antiohū Vodă i-au priimitū cu dragoste, și i ținē la mare cinste. Cari, mai pre urmă, acei boieri i-au fostū de mare folosū la maziția lui Antiohū Vodă, precum se va arāta mai înainte; numai ce au rēmasū în țēră Muntenescă, Nicolai Costinū Hatmanulū, că era cumnatū cu Constantinū Duca Vodă, și Mavrodinū Visterniculū că era Grecū; nu avea la ce veni.

Tare se bucurau omenii atunci și de pacea și de chivernisēla cea bună a lui Antiohū Vodă; și începură boierii ași facere curți și a ezire ezuri pe la sâliști, și cu tōte se siliaū.

Intorsu-s'au și solulū celū mare Leșescū de la Pōrtă, anume Leșciński, Vo-

evoda Poznavski, și i-au eșit Antiohă Vodă înainte, și iar 'l-au cinstit, după obicei; și s-au dus la țera lui în țera Leșescă.

Atuncea, după aceste după toate, s-au rădicat și Dimitrașco Beizade din Iași cu Dômnă'și și cu totu agărlăculu său, și s-au dus la Țarigrad să trăească acolo. Eră Brâncovanul Vodă, după ce au vădutu că au mersu Dimitrașco Beizadea la Țarigrad, s-au umplut de grijă și de frică că-lu va piri, pentru că scia Dômnă lui din țera Ungurască toate tainile ce avea Brâncovanul Vodă cu Nemții; a doa, pentru mulți bani ce luase Brâncovanul Vodă a lui Șerbanu Vodă; și 'l era aminte să nu-lu smintescă și din domnie cu prietenul său, cu Cerkezü Mehmetü Pașa, cu Cucuicu Imbrihorü Musaipulü Împăratului; că Dimitrașco Beizadea scia bine rîndul Porții, și avea mare cinste de la Turci.

Ce, Brâncovanul Vodă se sfătui mult cu unchiul lui, cu Constantinü Stolnicul și cu Spătarul Mihaï, cum are face, să se potă mântui de Cantimiresci, ca să nu vie la vre o primejdie, cu Constantinü Duca Vodă, să-lu cheltuască să-lu scotă la domnie; nefiindu-l ginere, îl urise, și dicea că, cându 'l era ginere și nu-lu asculta, dără acum deca va eși la domnie, nici 'l-arü băga samă.

Și sfătuiră și trimiseră pre unchiul său, pre Mihaï Spătarul la Pörtă, și amblă Spatarul Mihaï, și cercându și gluruind multu Vezirului să mazilască pre Antiohă Vodă, și să pule Domnă streină pre care au alesu Brâncovanul Vodă; și Brâncovanul Vodă alesese pre un Toderășco de la Galați; care acelü Toderășco au fostu neguțitor, omü era și kipișu de fire, dără mai rău, și mai spurcatu, și mai varvarü, și mai tiranü, nu era altü omü pre acele vremi în țără; că de arü fi fostu acela Domnă în Moldova, nici unü boierü până în doă trii luni, n'arü fi rămasü viu în țără.

Acelü felü de milă avea Brâncovanul Vodă pe țera noastră a Moldovei, și pe boierü; ce Dumneșü nu s-au înduratü, că au răspuns Vezirul Spatarului Mihaï că nu va mai înmulți Domni; ce, de va mazili pre Antiohă Vodă, a pune pre Constantinü Duca Vodă, iar pre alții nu va pune.

Audindü acestü răspuns de la Vezirul, Spatarul Mihaï, nu 'l-au mai încăputü vreme a mai așteptare într'altü chipü, că avea grijă de Dimitrașco Beizadea; ce numai i-au căutatü a se lipire iar de Constantinü Duca Vodă să-lu scotă la domnie.

Nu știu ce vomü dice; nenorocirea țerei Moldovei, au mânica lui Dumneșü, se tēmplasă la acea vreme de ținea gazdă solul Nemțescü în casele lui Constantinü Duca Vodă, și i se rugă acelü solü, fiindü gazdă la dēnsulü, de au grăitü solul Vezirului să-lu facă Domnă pre Constantinü Duca Vodă; și atuncea Vezirul îl ținea la mare cinste pre acelü solü; și numai ce l-au căutatü a-l face voea, puindu-se chizeșü Muntenii și agütându-lu și cu bani.

Venit-au atuncea la Iași la Antiohă Vodă și altü solü micü, Moskalü, de la Țarigrad, carele mersese pe la Azacü pe apă cu unü galionü, și Turcilorü nu le părea bine undē 'l-au vădutu că venia pre apă, de au deschisü drumul pe apă, și au învățatü a face galiōne și ei. Și multü se miraü și se strängeau norōde de priviaü acelü galionü Moskiceskü; că nici cu gândulü nu gândiaü, ne tocma să vadă galionü Moskiceskü să vie la Țarigrad; și audia mai înainte că facü Moskali galiōne, dără nu credeau; dără atuncea 'l-au vă-

dată și cu ochii. Ce, întorcându-se acelă solă pe uscată pin Iași, 'lă-au cinstit Antiohă Vodă după obicei și după cinste. I-au spusă acelă solă că este mazilă, că înțelesese din solulă Nemțescă; pentru acésta numai nici de ună folosă nu i-au fosti lui Antiohă Vodă că i-au spusă. Că, cum au purcesă solulă din Iași, érá a doa-ți i-au și sosită ună Kapegi-bașa cu mazilă. Căutați acum de socotiți ce fôrá de norocă țéră și ômenî; că numai șépte-optă lună didese Dumneđeă de era răsufare în țéră, și se bucurase țera tare; déră de ară fi ținută șépte-optă ani sau dece, așa n'ară fi putută ômenî și dobitocele încăpe în țéră. Déră Dumneđeă nu va să erte păcatulă și greșela aceștei țeri; totă mai tare și mai rău și mai amară, și mai suspisă se adaoge. Deci, cum dede mazilă, îndată și apucără porțile, și începură a căutare pre Bogdană Hatmanulă și pe Iordaki Rusetă Visterniculă, cu fermană făcută de la Pôrtă, de Constantină Duca Vodă și cu Muntenî; și se strânsură într'ună césu slujitorî de i puse Kapegi-bașa împregiurulă curții domnesci, de staă de străjuiaă să prindă pre acei doi boierî, pre Bogdană și pre Iordaki. Érá acei doi boierî ședeaă în casă la Dômnă mistuiți, ascunși, și nu cuteđa Kapegi-bașa să între în casă la Dômnă să i ia de grumađu, că i oblicise că suntă acolo, și era turlulă omă împărătescă.

Érá a treia-ți au stătită Antiohă Vodă de au mișlocită lucrulă, cu boierî carî fusese pribegi, carî mai susă s'au scrisă că au venită la milă lui, și cu alți boierî de țéră ce se tēmplasă în Iași din capētă, anume Vasilașco Cantacuzino Spatară, și cu frate-seă Ilie Cantacuzino Visternică, și cu Ioniță Serdarulă, fecioră lui Mironă Costină Logofetulă, și Antiohă Hatmanulă, și Lupulă, fecioră lui Gavrilă Vorniculă. Vorovit'au Antiohă Vodă cu toți cu acești boierî și i-au poftită, și i-au rugată pentru Bogdană și pentru Iordaki; deci, acești boierî n'au putută călca voia lui Antiohă Vodă; și, măcară că avusese multă supără de Bogdană și de Iordaki, ântēi Ioniță Serdarulă, feciorulă lui Mironă Costină Logofetulă, avēndă mare rană în inima lui pentru tălerea capulă tātane-seă lui Mironă Costină Logofetulă, în vremea lui Constantină Cantemiră Vodă, că mai multă era prepusulă de Bogdană și de Iordaki că ară fi îndemnată ei pre Cantemiră Vodă atunce, de au perită tātă-seă, și acmu vedēndă rugămintea lui Antiohă Vodă, le-au lăsată tôte gîosă și s'au sfătuită cu toți și eșindă sēra la gazde au îmbrăcată pe Bogdană și pe Iordaki în haîne prôste, și i-au făcută în locă de slugi de au mersă după acei boierî pin mișloculă slujitoriloră până au eșită pe pôrtă afară.

Însă, fiindă și Bașă-bulukbașă de casa lui Antiohă Vodă, s'au agîunsă și cu dēnsulă de au pusă nisce slujitorî ca aciea cu plată, de n'au luată tare sama cândă au eșită. Deci Hatmanulă Bogdană, după ce au agîunsă la gazda Lupulă Visterniculă, îndată au încălecată cu câteva slugi și au fugită în țera Leșescă; érá Iordaki Rusetă Visterniculă au mersă după Ilie Comisulă Cantacuzino până la gazdă pe gîosă, și n'au putută încăleca pe cală și elă ca Bogdană, să fugă, fiindă omă bătrănă și slabă, și au purcesă Cantacuzino la țéră; și așa, într'o cuhne (cocie) 'lă-au ascunsi; și apoi au fugită și Ilie Cantacuzino pentru voia lui Iordaki Rusetă Visterniculă dinpreună, și s'au dusă

pin Hangu și au trecut în țera Leșescă amândoi; și așa s'au tîmplatî de au scăpatî.

Eră Antiohî Vodă s'au gătitî și au purcesî la Țarigradî, dinpreună cu Kapegi-bașa; și au domnitî cinci ani fîră de trei luni; și le părea rău turtura, și 'lî pomeniaî de Domnî bunî până în ziua de astăzi; că avea norocî la tôte, bucatele de se făceaî în zilele lui; nici bôlă în bucate nu era, și stupîi nici într'o vară nu s'au făcutî răi. Acestî norocî au avutî Antiohî Vodă și plată de la Turci; pentru slujbe ce au făcutî, ei i-au plătitî cu mazilia.

KAP XIV.

Domniea a doa a lui Constantinî Duca Vodă, la anulî 7209 în 14 Septemvrie.

Constantinî Duca Vodă, dacă au îmbrăcatî caftanî de domnie de la Pôrtă, cu cheltuêla și agiutorulî Muntenilorî, fece eră cheltuêlă mare, și cu datoriea a domniei cei d'ântêiî neplătita, se încărcă, de se fece o somă mare de banî, și îndatori țera și pe vaci, și pe oi, și pe miere, și pe cêră, de lua banî de la negușitorî. Și decă i-au venitî veste că au scăpatî Hatmanulî Bogdanî și cu Iordaki Rusetî Visterniculî, se otrăvia de mânia pe Calmacamiî din Iași, pentru ce i-au scăpatî pe acei doi boieri; și se mânia și le părea rău și Muntenilorî că i-au scăpatî, și nu'sî au pututî face chefulî pismeî cei vechi ce aveaî; căci, sfatulî lorî cu Constantinî Duca Vodă gândia că vorî găsi la dênșî multă avere, sê'sî plătescă nevoiea și datoriea ce avea după capî; și acelî sfatî și gândî dede Dumneșeu de nu'î fu nici de unî folosî.

După ce veni Constantinî Duca Vodă cu a doa domnie în Iași, puse boierî, după obiceiî, anume: pre Iônî Buhușî, vîrulî lui, vel Logofetî; pre Dumitrașco Mitre, vel Vornicî de țera de gîosî; pre Pavelî Clocărlanî, vel Vornicî de țera de susî; pre cumnatu-seu Nicolaî Costinî, Hatmanî; pre Panaîotaki Morona, vel Postelnicî; pre Cuza, vel Spatarî; pre Savilî Smucilă, vel Banî; pre Gavrilî Miclesculî, vel Paharnicî; pre Gheorghîță Mitre, vel Visternicî; pre Pătrașco Zosinî Bașotă, vel Stolnicî; pre Manolaki Hrisoverghi, vel Comisî. Acestî erau boierî lui Constantinî Duca Vodă în domniea a doua; eră mai alesî din toți era la sfatî Panaîotaki Morona, vel Postelnicî, că se și potrivîa cu stêpanu-seu la o fire.

Deci după ce'î boieri, îndată trimise boieri la Pôrtă cu pără asupra lui Antiohî Vodă și asupra frăține-seu lui Dumitrașco Beîzadea, cu multe năpăști și pricinî fîră de cale, și învêța pre boieri cu de-a frica de'î păriaî, fiindî și Muntenî învêțătorî, și îndemnătorî, și agiutorî la piră; și de o dată închiseră Turcî pre Antiohî Vodă. Că Antiohî Vodă, cândî s'au mazilitî, mai multî de douăzeci și șapte de pungi de banî în casa lui n'au avutî; macarî că au fostî Domnî cinci ani; și nu avea cu ce sê se sprijinêscă de neprieteni; după cum este obiceiulî Turcilorî, de'î face prietenî cu dare. Pe acestî lucru se pôte socoti că Antiohî Vodă era omî bunî și înelacomî; unde sê se găsêscă altulî de potrive lui sê fie!

Dumnezeu nu-lă lasă multă în pedepsă, că se schimbă Pórta, și și tocmiră Cantimirescii trebile, și eși de la închisóre Antiohú Vodă. Érá Duca Vodă, dacă aúdi că sedú Cantimirescii la casele lorú cu pace, îndată se îmbracă cu cămeșă de ghiță; deci și trimise pe vládica de Romanú, anume Avrentie, la Bogdanú și la Iordaki în țera Leșescă de le giură și le adeveri mare milă, și i aduse în țera la pământulú lorú, se petróacă cu pace.

Érá Muntenii trimiteau totú déuna la Duca Vodă, de cereau datoria cea vechie și está nouă, și nu le mai da nimică; și de cea ilú poftiaú, sau învêțau elú nu i asculta ca în domniea d'antéiú, nici se mira de dênșii. Ce se mánieră și ei tare; și vedéndú și pe Cantimiresci că aú eșitú de la închisóre, le-au întratú și lorú óre ce grije de dênșii, și își arátară obrazii de făcură pace, cu taínă, se nu scie Duca Vodă; numai pace suliminită; că, cândú le venia Muntenilorú zamanulú, torú îi impedeau la trebii pe Cantimiresci.

Și începu Constantinú Duca Vodă a scótere grele și mari nevoi pe țera, și începu a îndesire cîverturile ce le scosese Antiohú Vodă; din patru cîverturi, dederă ómenii optú într'unú anú; și ómenii începură a se spériare și a fugire, și pe maziil a i îngreua cu dăjdiil grele și dese. Și la Bogdanú și la Iordaki totú déuna trimitea la dênșii de le lua împrumutări mari, pungí de bani, și înapoi nu le mai da nimică; și nu ținea giurămintulú, că era în prepusurí acestú boierí, după cum este acelú obiceiú la toți Domnii, de aú prepusurí pre unii boierí.

Atunce, Iordaki Rusetú Visterniculú, încuscrindu-se cu Vasilie Costaki Vorniculú, feclorú lui Gavrilítă, fece sfatú la nunta fiilorú sêi, ce vorú face sê se potá mântui de acestú Domnú, că nú mai potú rădica nevoile. Deci Vasilie Vorniculú, macarú că era la cinste, déră pentru voiea cuscru-seú, lui Iordaki, îi întuneacă mintea, și îndată se sculă cu toți frații lui, anume Lupulú, și Solomonú, și Costaki, și cu alți hoieri, Mihálaki Racoviță Spatarú, ce fusese cumnatú cu Antiohú Vodă, și Ilie Frige-vacă Spatarú, și cu alți mulți boieri, ca la vr'o cincideci și mai bine, și o șemă loviră pe la Bogdanú, pe la casele lui, pe la Ivesci, nesciindú Bogdanú nemică, și ilú îmbunără, cum vorú se fugă, și se céră pre Antiohú Vodă de la Pórta sê le fie Domnú; și cređu și fugi și Bogdanú cu dênșii în țera Muntenescă; cu toții se duseră.

Érá Iordaki rămase în Iași cu mare grijă, făcéndu-se bunú, că nu scia nemică; deci Duca Vodă, dacă vedú așa, se turburá tare, și și aprinse pólele de tóte părțile, și ce strinsese bani de la țera nu apucá a dare pe la dátornici, și începu a trimete bani la Pórta, și la Hanulú, și la Iusuf Pașa Saraskerulú de Baba, și isprávi de scóse fermanú sê i la pre toți Duca Vodă de grumazi din țera Muntenescă. Ce, și Brâncovanulú Vodă, de odată nu i dede, și trimise în doă trii rîndurí jalobă la Pórta, de ce le făcea Constantinú Duca Vodă, și totú nu le ținu în sémă Pórta. Deci, Brâncovanulú Vodă, vedéndú că nu le póte isprávi de la Pórta, státu sê le facă pace de la Duca Vodă, și trimise pe boieri la Focșeni sê stea împreună cu Căpitanulú de Focșeni, sê le giure și sê trecă în Moldova. Și trimise și Constantinú Duca Vodă pre Hatmanulú Ioniță sin Costinú, și pe Mitropolitulú Misailú, de merșeră la Focșeni de giurără boierilorú că nu le va fi nemică despre Domnulú Constantinú Duca Vodă.

Și trecură boierii toți în Moldova la casele lor; însă Brâncovanul Vodă nu-l dade pre toți, ce erau mai cu prepusu și mai capete, ce-l mistui Brâncovanul Vodă pre aciea de cătră Capegi-bașa ce venise să-l ia, anume: pre Vasile Costaki Vorniculă, și pre Bogdan Hatmanulă, și pre Mihalaki Racoviță Spatarulă, și pre Ilie Stolniculă Frige-vacă, și pre Macsută Postelniculă. Pre aceștii îi propi Brâncovanul Vodă, că se temea să nu-l omóre. Éra Constantin Duca Vodă, vedându că nu i-au dată pre acel boieri, iar s-au apucată de piră la Pórtă, mai tare pe Brâncovanul Vodă, cu jalobă.

Deci, Iordaki din Iași, iar pe taină, au îndemnată pre alți boieri și au fugit în țera Ungurească, anume: Ilie Cantacuzino, și Balșu, și Ursaki, și Ioan Sturza, și alții; și pre alții îndemnă de fugi în țera Leșescă, anume: pe Macri Banulă, pe Georgiță Comisulă, pe Pilat Șatrarulă, și alții mai mici din căpitenii. Deci, dacă au înțelesă Constantin Duca Vodă cumcă au fugit boierii în țera Ungurească, și în țera Leșescă, i se aprinse inima de voie rea, și slăbi a mai pirire pe Brâncovanul Vodă la Pórtă pentru boierii cei mai de frunte ce-l propise Brâncovanul Vodă de uu-l dedese; că își țocmi apoi Brâncovanul Vodă lucrul de la Pórtă, să nu-l dea pe boieri, și rămaseră acolo. Că trimisese Duca Vodă pe Dumitrașco Buhușu să omóre, pre furișu, în Bucuresci pre Bogdan Hatmanulă; ce Buhușu, ca ună fecioră de boieră și de nemă, n'au vrută să facă acelă lucru tálhărescu; și după ce au mersă la Bucuresci, au spusă lui Bogdan și Brâncovanul Vodă.

Brâncovanul Vodă, cum au audită acelă lucru, îndată fece mărturie de la mulți Turci și de la boieri, și au trimisă la Pórtă de fece scire; și cu acea socotelă își strică obrazulă și numele și mai rău de la Pórtă Constantin Duca Vodă, și n'au mai putută să ceră pre acel boieri ce rămaseră acolo la Munteni.

Atunce, strică Contrantin Duca Vodă legătura văcărițului ce făcuse Antioh Vodă, și scóse văcărițulă, de cală doi lei, și de vacă ună galbenă, și adaosagă de totă yita ună tultă; și apoi, vedându că se strică țera și se pustiesce, se spăria că și-a pune capulă, și fece și elă legătură să nu mai fie văcăriț, și scrise și cărți pe la margine de milă. Și trimise la boierii cei pribegi de la Unguri și de la Loși, cu giurământă să și vie în urmă la pământulă loră; și veniră iarăși inapoă acasă; dără cei cinci boieri din țera Muntenescă totă au rămasă la Munteni; n'au venită, nici cum nu s'au încređută.

Intru acéstă vreme, Mărzacii Nohai cu órdele loră începură ună dintre dênșii iar a se întórcere în Bugégă; și Turcii îi gonlău, iar inapoă, nu-l lăsaă. Ce, se burzului ună Sultană, cu dênșii asupra Turciloră și făcură multă răutate în olatulă Kiliei, și arseră și Reni; și, de ară fi fostă înghietată Dunărea, până în Tarigradă ară fi fostă agiunsă; și au scrisă acelă Sultană la Constantin Duca Vodă, să încalece și elă cu Moldovenii la óste, că apoi va prăda țera. Ce, Constantin Duca Vodă au căđută cu rugămintă, dícendă că n'are cu cine să încalece, și i-au trimisă Sultanului cinspredece pungi de bani, și așa l-au lăsată.

Venit-au atunce Iusuf Pașa Saraskerulă împotriva acelui Sultană, la Smilă, și au ședută câte-va săptămâni acolo, cu metereze, până i s'au strinsă óste;

și trimisese și la Constantină Duca Vodă să meargă și el la oște; și au purcesu din Iași de au mersu numai până la Bârnova, și s'au întorsu iar, că s'au aședatū Saraskerulū cu Tătari.

De vară, s'au mutatū Iusufū Pașa de la Baba cu saraskerlăculū la Tighinea, puindū pricină zurbalăculū Tătariilor; și, vedendū că este vrajbă în țera Leșescă, nu avea cine sta împotivă să nu facă saraskerlăcū la Tighinea. Decī, s'au apucatū a tocmire și a diregere cetatea, și a o mai mărire; și au lucrātū câțiva ani, precum se vede, cu aceste două țeri. Și pe Tătari au începutū a'ī călca și a'ī pune de a lucra la cetate dévalma cu creștini, și i-au făcutū de plătiaū tōtă paguba ce făcuse raealei la Tighinea și la Reni. Totū la acestă vreme, Craiulū Leșescū, alū doele Avgustū, începu și elū să strice volniciea Leșilorū să fie numai optū sfetnici și să ia totū venitulū stăroștiilorū, să strângă acei bani să facă mulțime de oște; și se giuca în cărți cu Dōmnele cele frumoșe a Leșilorū; și care'ī plăcea o ținea câte două treī luni la dēnsulū. Âncă, pe a lui Liobomirski au dus'o și în Sacsonia de au ținut'o vre o doi ani; și pentru dragostea ei 'l-au pusū dre dēnsulū Hatmanū, după ce au muritū Iablonovski. Êră Domni Leșescī nu putură răbda, ce feceră sfatū cum arū face să se mântuēscă de dēnsulū s'elū gonēscă din țeră, precum au mai gonitū pre unū craiū anume de Condé, ce venise de la Franțuī; și se căiră multū atunce că n'au pusū Craiū pe unū feciorū a Craiului Sobiețki; și mēseră cu toți la Craiulū Avgustū și începură a'lū indemna să meargă să ia cetatea Rigăi de la Șvedī, că este a lorū de moșie, și tulburară mintea Craiului; și se apucă de gâlcēvā cu Craiulū Șvedescū, și merse la Riga să o ia. Ce, Leșilorū nu le era trebuitōre Riga; numai, le era voiā să începā gâlcēvā cu Craiulū Șvedului, și ei să se facă totū una cu Șvedulū, și lui s'el dea peste capū. Decī, Șvedulū era o țeră puternică; Craiulū lorū era tēnērū, numai de vr'o șesșespredece-șeptespredece ani, și bunū vitēzū, dărzū; îndată trecu marea Balticum și eși în Livonia întrū tēmpinarea Leșilorū, și nu putură sprijini Leși pre Șvedī; și începură unī a se închina la Șvedī, êră unī se făceau a ține cu Craiulū Avgustū.

Atunce nu zăbovi vreme, și muri Iablonovski Hatmanulū Coronī, carele era capū la totū sfatulū începăturilorū Leșescī, celū mai mare; pentru că elū se socotia că se va mântui de Avgustū Craiulū, și elū va lua pe Crăesa Craiului Sobiețki, fiindū neînsuratū; și a fi elū Craiū Leșilorū. Ce, n'au apucatū să isprăvēscă ce gândise, și se âmplu țera Leșescă de oști străine, de rămaseră ca unū roiū fōră de matcă Leși.

Pus-au Craiulū Avgustū Hatmanū Coronī pre acelū Liobomirski, carele mai susū s'au scrisū, și nu zăbovi vreme și muri și Liobomirski. Apoi au pusū Hatmanū Coronī pre Adamū Sinavski; era omū micū de statū, dērū întregū la minte, cu dreptate Craiului, și învățatū fōrte; și omū Dumneșescū, și la cīl străini fōrte milostivū. Sfătuit-au atunce pe Craiulū Avgustū de s'au agiunsū cu Moskulū, că vedū că pe Șvedū nu'ī putinciosū Craiulū Avgustū s'elū bată singurū; că Leși mai mulți eratū cari ținea cu Șvedulū, precum mai sus s'au scrisū; și ascultă cuvēntulū Craiului Avgustū, și se legă la unū cuvēntū cu Tarulū Moskului, cu Petru Alecsievici. Tarulū Moskului îndată priimī bucuros,

că elu încă își schimbase atunce portul de luasă orându-ela Nemțescă, și vrea să-și ispitescă norocul oștii séle; și dede și elu pricină Șvedului pentru totă țera Livoniei, ce au luat Șvedul de la stremoșii lui fără de cale; și începu și elu gâlcévă și a se batere pe de altă parte cu Șvedul, de au luat ceta-tea Narvei și altele. Ce, Șvedul rămasă a se batere în două părți. Și Moskul, cu ôstea lui, iar bătea în două părți: cu o samă de ôste se bătea la Narva, cu Șvedii; érá pe altă parte dede ôste lui Avgust, Craiul Leșesc, în tru agiutoru. Ce birui Șvedul pe Craiul Avgust, și-l goni în Sacsonia, în țera lui, și Șvedul se duse după dânsul, de au ernală acolo în Sacsonia cu totă ôstea. Și de frică, Craiul Avgust, că-l a istovi țera, făcu pace cu Șvedul, și-l giură Craiului Șvedesc, cum, nu-l mai trebuie să éśă în țera Leșescă să fie Crai. Și după aceea se rădică Craiul Șvedului și veni în țera Leșescă, și coroni pre Stanislav Leșcinski, carele era fecioru solului celui mare, ce trecuse în dîlele lui Antioh Vodă la Pórtă, anume Voevoda Poznavski, și pre Iosef Potočki, Voevoda Kiovski, l-au pusă Hatman Coronii, fiindu rude cu Leșcinski. Érá Hatmanul Adam Sinavski, și cu Oginski Hatmanul, și cu Zapieva Hatmanul, și cu ôstea Moskicéscă, erau spre Litva într'altă parte. Decí, Carol, Craiul Șvedesc, au lăsat pre un General a lui cu ôste, anume Cras, cu Stanislav Crai în țera Leșescă; érá Craiul Șvedului au purcesu cu obuzul lui drept în țera Căzácéscă, de au trecut Niprul pre la Staridub; și ce au lucrătu se va scrie înainte la rîndul său.

Atunce Leșii, fiindu Racoi pribagă la dânsii, i-au dat vre o două-deci de stéguri de ôste întru agiutoru, de au eșitu și elu în țera Unguréscă cu zorba, ca să-și desbată țera Unguréscă de la Nemți; și i-au dat Leșii cari țineau cu Șvedul, că se temeau de Nemți să nu dea agiutoru lui Avgust Craiul, fiindu Némțului electoru, ce i-au dat pentru să facă Nemților impede-care. Decí, Racoi, cum au eșitu cu acele două-deci de stéguri în țera Unguréscă, au și început mulțime de Unguri a se strânge la dânsul, de se făcuse la cîndeci-șese-deci de mi de ôste, că alergău din toate țerile, din Moldova, de la Munteni; pâna și Tătarii, fôrá de poroncă, pe furișu, se duceau la lăfă la dânsul. Atunce Moldoveni mulți și feciori de boieri se duceau la lefe, unii la Moskali, unii la Leși, unii la Racoi, unii la Șvedu pentru agonisită.

Și Racoi, pre unde găsia Nemți îi totu bătea și îi scotea de prin cetăți, mai își desbătuse țera, că au âmblatu vre o două trei ani pin țera Unguréscă. Nemții la acea vreme se băteau cu Franșii, și nu puteau să stea să se bată și cu Racoi. Decí, mai pe urmă au dat Némțului agiutoru Inglezul, patru-deci de mi, și Dania trei-deci de mi, și-și au înglotitu ôstea Némțului, și au început a se batere și cu Franșii și cu Racoi. Ce, pe Racoi l-au biruit și l-au gonit la Franșii. Érá o sama de boieri Unguri, cari țineau cu Racoi, au pribegit aice în Moldova, érá unii în țera Leșescă; ce, cestii de aice, în scurtă vreme și-au făcut pace, și s-au dus în pământul lor.

Atunce, la acea vreme, totă Evropa se turburase cu oști de au âmblatu căți-va ani aceste oști ce mai susu s-au scris; numai Turcii aveau pace, și le totu âmblau cărțile și soliile, ni la unul ni la altul, de-l totu îndemna și-l învrăjbia; ce în scurtă vreme veni și la dânsii zorba, precum înainte arată.

Să lăsăm acum cele streine, să venim iar la Moldova. Brâncovanul Vodă chieamă pre boierii pribegi la dînsul, și făcură sfat, pe taină, să stea să le facă Domn, pre unul dintre dînșii, érá nu din Cantimiresci; și se feriră de Bogdan, fiindu Cantimirescilor cumnat, să nu scie nimic de acel sfat; și trimise Brâncovanul Vodă la Constantin Duca Vodă, ca în chip de sol, pe un Mitropolit a Patriarhului Dosotei de Ierusalim, anume Hrisant, carele, acel Hrisant, mai pe urmă au cădutu și Patriarh la Ierusalim. Și mergendu la Duca Vodă 'și-au dat solia ce au avut, iar pe taină; cu Iordaki Rusetu Visternicul au avut altă solie, de 'i gîură de la Brâncovanul Vodă pentru cele trecute pizme vechi, și gróze, și pagube, ce au avut Iordaki, să fie ertate; și face și logodnă cu un fecior a lui Iordaki, anume Nicolai, să la pre o fată a Brâncovanului Vodă, și de aice înainte să fie frați, și de Cantimiresci se fie despărțitu și lepădatu de prietșugul lor. Și 'l întrebă pre cine va socoti din boierii Moldovei ce suntu pribegi acolo să cheltuască Brâncovanul Vodă la Pórtă s' 'l pue Domn. Deci, Iordaki, măcaru că era om înțelept, érá firea 'i era de grecu, lacomu la cinste, nu sosoti nici la Dumnezeu, nici rușinea de ómeni, nici la osîndă, sau la ce va veni pe urmă lucrul. Și îndată făcu logodnă și priimi să se lepede de Cantimiresci. Pre Antioh Vodă încă 'l-au rugat Brâncovanul Vodă s' 'i dee fata și să se lepede de prietșugul Cupărescilor, și n'au priimit; érá lui Iordaki cum 'i veni zamanul îndată priimi cu bucurie. Ce, să sciți, fraților, că nu numai Iordaki, ce toți Grecii, mai drepti și mai bune slugi nu 'i altu ném în lume până este stăpânul în cinste și în putere; érá cât se slăbesce sau se micșurează cinstea stăpânului, îndată se și lasă și alérgă la altu, pre carele 'l vede că este mai cu putere; precum și Iordaki, făcendu acéstă grabă, mai pre urmă la multe primejdii de viață și de pagube au venit, care se voru arăta înainte la rîndul lor.

Dis'au Iordaki cătră acel Mitropolit că este bun de domnie Mihalaki Spătarul, feciorul lui Ion Racoviță Vornicul, că este ném de boieru vechiu, Moldovan, și este rudă și Brâncovanului Vodă, și este și bun, că nu 'i va eși Brâncovanului Vodă din cuventu la ce i-ar poronci. Érá acésta nu o dicea Iordaki pentru altă, ce o dicea pentru că era Mihalaki Spătarul de casa lui, rudă aprópe,*) și gândia că va face precum i-a fi voia lui, și va mânca țera. precum au mâncat-o și la domnia lui Antioh Vodă; care așa i s'au tēplat de au făcut precum au și gândit.

Și cu acést sfat încă și mai mare mulțămită arată Iordaki Rusetu lui Antioh Vodă; că Mihalaki Spătarul era plin de ném. Boierii cari erau mai capete în țéră și erau toți de casa Cantimirescilor, érá după ce au luat Mihalaki Spătarul domnia, acésti s'au despărțitu toți de casa Cantimirescilor, și s'au făcutu toți de casa lui Mihalaki Spătarul; și Cantimirescii rămăsesse din boierii cei de frunte numai cu cumnatu-séu Bogdan, Hatmanul.

*) Fiindu gînpănésa lui Iordaki vară primară lui Mihalaki Spătarul. — Adaosu în copia Postelnicului Hurmuzaki.

Aşa le aşedă aceste vorbe toate acelui Mitropolit, şi se duse de le spuse Brâncovanului Vodă toate deplin.

Constantin Duca Vodă de acestu sfat nemică nu sciu, nici pricepu, şi încă îl şi boieri pre Iordaki Ruset; îl puse Vornic mare de ţera de giosu, ca se-l facă alu său prieten. Deci, sciu că l-au făcutu, ca oea pre lupu.

Atunce, Constantin Duca Vodă au scos pre ţeran mîere şi cêră, de au dat pe desătina de stupini, şi de porci, de totu mascurul şi de unu stupu câte o ocă de mîere şi de cêră.

Trecut-au atunce unu solu Moskicescu, mare, de la Tarigradu viind pin Iaşi, mergendu la ţera lui la Mosku, anume Cnezulu Dimitrie Galicinu, şi au botezat unu coconu a lui Constantin Ducă Vodă de s-au încummetrit; şi l-au cinstitu Constantin Duca Vodă, pre obicei.

Atunce, din boierii cei pribegi ce erau în ţera Muntenescă, anume Vasilie Costaki vel Vornicu, i se tîmplă mórtea acolo în pribegie, şi n-au apucat să ştie vie la pămîntulu lui şi la casa lui, nici să se bucure de sfatul ce începuse.

Pre aceea vreme era Vezir Rami-Reiz-Efendi, carele au fostu solu, la pacea cându s-au făcutu la Carloviţa, şi luase aminte de scia toate faptele şi meşesugurile Muntenilor, încă până a nu fi Vezir, şi dicea: «Eu, de aşu cădea Vezir, sciu ce aşu face Muntenilor pentru Moldova, că ei au prăpădit'o, cu meşesugurile lor; i-aş face pre dîşii de arî ample ţera de omeni, şi totă cheltuêla să fie de la dîşii.» Deci, în scurtă vreme au şi cădutu Vezir; ce, cum au cădutu, îndată au şi chemat pe Brâncovanulu Vodă la Pórtă, ca se-l mazilêscă din scaunu, că se temeau Turcii că nu-l voru putea prinde la mână. Deci, fiindu în multe prepusuri la Împărătie, o domnie îndelungată ca aceea, nu vrea să mîergă la Pórtă; érá unchiu lui, Cantacuzinescu, sfetnicu lui, nu l-au lăsat să ia într'altă parte, ce l-au îmbărbătat şi l-au indemnătu, numai să mîergă la Pórtă, că apoi, nemergendu, va aduce peire ţerei şi boierime. Şi așa, cu mare grijă au purcesu la Udriiu; şi mergendu încetu până au sositu în Udriiu, şi au tocmitu lucrulu cu bani, ca unu Domn bogat ce era, câtu nici Vezirulu n-au avut ce-l face; ce încă l-au grăitu de bine către Împăratulu; că, încotro se întorcea Vezirulu, totu de bine îl grăia pe Brâncovanulu Vodă. Ce, dacă au sositu la Udriiu, l-au întreatu Împăratulu pe Vezirulu de ce au adus acolo pre Domnulu Muntenescu; érá Vezirulu au disu, că l-au adus că este omu înțeleptu, cu sfat, şi avut; că la acéstă vreme ne trebuiesce sfat şi bani. Érá Împăratulu au disu: «să nu-l zăbăvesci aice, ce se-l îmbraci cu caftanu, să nu stea ţera aceea fórá de Domn.» Vezirulu, dacă au auditu așa, l-au chemat la adunare pe Brâncovanulu Vodă; şi pentru altu ce au avut ai dice, l-au întreatu şi pentru ţera Moldovei, ce s-au stricat şi s-au pustiit, ore de schimbările domnilor, au de oşti ce au călcat'o? Érá Brâncovanulu Vodă, vrëndu să mazilêscă pre Constantin Duca Vodă, au disu cătră Vezirulu că au stricat'o Domnulu carele este acum Domn în tr'ênsa. Érá Vezirulu i-au disu: «dér puté-vei tu să porți de grijă acei țeri, se-ți fie pre samă, să o tocmesci, să fie plină de omeni» Érá Brâncovanulu Vodă, dacă au auditu așa, fórté îi era cu voia să fie Domn la doă țeri, că pentru aceea aducea oști străine pin ţera noastră, şi schimba Domni din tr'ênsa, să o

strice și să rămăe pustie. Deci, la această întrebare, Brâncovanul Vodă n'au putut da răspuns Vezirului, până nu va lua răspuns de la unchiul său, ales de la Constantin Stolnicul Cantacuzino; ce s'au rugat Vezirului să'l aștepte în cinci zile, să se socotescă, și atunci îi va da răspuns. Vezirului pentru acest lucru. Era Constantin Stolnicul i-au scris să mulțumescă lui Dumnezeu, că nu'l pe voia neprietenilor, și să își păzescă treba și grija țerei sale; era mai multă să nu știe că se amestecă; că apoi, de ru'lă va asculta și va face peste voia lui, bine să știe că, când va încăleca el din Udrii, el va înhăma în caruță și va trece în Ardeal, și când va sosi Brâncovanul Vodă în București, el va sosi în Udrii, și ce va vedea să nu se sparie.

Era Brâncovanul Vodă, a cincea zi luându acest răspuns de la unchiul său, au mers la Vezirul și i-au dat răspuns că nu va putea purta de grijă a două țări, ce sunt de margine; și au zis Vezirului: «ce, să mazilească Măria ta pre ceta Domnă, și să poruncesc la țară, să își alegă ei pre cine va plăcea Domnă; și așa, alegându'l cu toți, așa voru nemeri om bun, și va tocni țera; că așa m'au ales și pre mine țera Muntenescă, de m'am învoit cu boierii și am tocmit țera.» Și acesta nu o grăia Brâncovanul Vodă pentru altă, numai pentru sfatul ce sfătuisă cu boierii Moldoveni să puie pe Mihalaki Spatarul Domnă; și au mai zis Vezirului, Brâncovanul Vodă, că Constantin Duca Vodă s'au încumetrat cu solul Moskicescu, carele au mers la Moscă pe acolo, și'l este gândul să fugă la Moscă, și pentru acesta strică țera.

Vezirul, înțelegându aceste, cu tăină, au repezit un Capegi-bașa, la Iusuf Pașa Sarascherul, să prindă pre Constantin Duca Vodă să'l trimată la Pörtă cu bună pază; ce, Sarascherul, împreună cu Capegi-bașa, au trimes pe Capegilaru-kihae a lui, și pre Alai-Bei, cu două sute și mai bine de Spahii; și când s'au apropiat de Iași acei Agi cu oște, au trimes înainte la Constantin Duca Vodă să le grijescă conacul, că mergu să hotărăscă la Horodina despre Leși, că se jeluise Leșii că au strimbătate despre Moldoveni.

Deci, descălecându Turcii la gazde, dimineața n'au zis nimică; era când au fost pe la chindie, numai ce au implut Turcii ograda domnescă de au apucat porțile și împregiurul zidului, cât se spăriea toți căți erau în curte, că nu aveau unde să scape. Și l-au închis pe Constantin Duca Vodă în casa cea mică, și au pus la ușe Turci de pază; și casa cea mare și cea mică erau pline de Turci. Așa l'au ținut patru-cinci zile, de nu l'au lăsa din casă să eșă afară; nici la Domna să meargă, până l-au pornit; și au pus pe Iordaki Rusetu Calmacam, și atunci a deschis porțile.

Duca Vodă, vedându așa urgie, au priceput că se vor rădica boierii cu piră asupra lui și nu se va mai întorci la domnie, căci fermanul nu'l sciea de mazilie, numai îl sciea să l'au ducă la Pörtă. Agiunsu-s'au Constantin Duca Vodă, atunci, cu Capigi-bașa, și au început a trimetere harzur la Pörtă, și la Hanul, și la Saraskerul Iusuf Pașa, și în toate părțile, pre unde avea prieten; Brâncovanul Vodă încă au făcut veste boierilor ce erau pribegi în țera Muntenescă precum au aședat cu Vezirul. Deci, boierii cei pribegi din țera Muntenescă au și făcut scire acestor din țară, cum s'a rădica Constantin Duca Vodă din Iași, cum se se pornescă și ei la Udrii după

dênsulă, că le voră eși și ei în timpinare. Atunce, totă boierimea și mazilimea, înțelegându că au prinsă pre Duca Vodă, s'au strânsă la Iași, și au începută a gâlcevire cătră Capigi-bașa și a'î spunere că face Duca Vodă harzură de trimite la Pôrta fôră de voiea loră și fôră de scire; érá loră nu le mai trebuie să le fie Domnă. Érá cândă au fostă a doua-đi, chîemat'au Capigi-bașa pe toți boieră la curtea domnescă să le cetescă ună fermană de mazilie a lui Constantină Duca Vodă; și strângându-se toți boieră la curte, de odată numai ce au închisă iar porțile, și au începută Turcă a prindere pre boieră cari erau mai capete, și a'î închidere, și a'î punere și în fere, ca vr'o de ce-cinspredece, pe isvodulă ce'î didese Constantină Duca Vodă; ce, nu numai pe cei străini, ce și pre cei de casa lui, s'ă ia cu dênsulă, și sosindă la Udriă să fie în partea lui.

Și au închisă și pre Iordaki Rusetă Vorniculă pre carele îlă pusese Caîmacamă; și au pusă Caîmacamă, în loculă lui, pre Ioan Buhușă Logofetulă, fiindă rudă, vără primare cu Constantină Duca Vodă, ca să poprască țera să nu mERGă după dênsulă să 'lă pîrască. Și 'l-au pornită pre Constantină Duca Vodă din Iași în gîosă spre Bărladă, împreună cu acei boieră ce'î prinsese, și s'au dusă până în Gălați; și acolo din boieră ce'î prinsese și erau a lui, i-au boierită în Gălați; au pusă Hatmană, și Visternică, și Comisă, ca să sparie țera că nu este mazilă, și este Domnă. Érá pre cei-l-alți boieră ce erau în prepusă, nu'î lăsă din fere, ce au trecută Dunărea cu dênsă, s'ă ducă la Udriă; și au scrisă și la Abdi-Pașă să propască Dunărea, să nu trecă nime după dênsulă să 'lă pîrască.

Boieră cari au scăpată, de nu i-au închisă, au eșită din Iași totă câte unulă: unulă pe de o parte, altulă pe de altă parte; și s'au strânsă toți la mănăstire la Hadămbulă sub codru Iașiloră, și de acolo au luată pe Racova în gîosă, totă a se strânge boierimea și mazilimea în urma Ducă Vodă, până la Piscă, și au repeđită de olacă în țera Muntenescă, pe la boieră pribegă, de au făcută scire de tôte de aceste ce au făcută Duca Vodă Brâncovanulă Vodă la Udriă.

Ce, Brâncovanulă Vodă, însciințându pe Vezirulă, au trimisă Vezirulă de au luată pe Duca Vodă de pe drumă, de 'l-au făcută surgblună la Kavala, unde era multă cîumă, ca să nu'ă mai supere ômenă cei din curtea Împăratulă; că se punea tare Silihtarulă pentru dênsulă; și pre boieră ce 'î aducea în fere i-au slobođită, și Dunărea încă Iusufă Pașă au slobođit'ă să trecă boieră; și au scrisă Brâncovanulă Vodă în Bucurescă la Stolniculă Constantină de au pornită pre boieră pribegă la cei-l-alți boieră de s'au împreunată la Piscă, de au trecută Dunărea cu toți de s'au dusă la Udriă, s'ă rădice Domnă. Numai ce au scrisă la Stolniculă de au propită pe Bogdană Hatmanulă în Bucurescă, de nu 'l-au lăsată să mERGă cu cei-l-alți boieră la Udriă, đicendă se aștepte pênă a venire de la Udriă, că'î trebuitoră Brâncovanulă Vodă; că nu'î era de altă trebuitoră, numai se temea să nu pufe vre o pedică să scôtă érašă pre Antiohă Vodă Domnă.

Atunce au făcută mare cheltuélă Brâncovanulă Vodă la Udriă, cu Pôrta, avendă nume de bogată, și vrëndă să umple gurile tuturoră; și au mai adaosă

și birulă țerei Muntenesci preste câtă da mai înainte, pe an câte o sută și cinzeci de pungi de bani se dea mai mult; și tocmindu'și toate lucrurile, au purcesu de la Udrii de au venit la Bucuresci.

Eră boierii Moldovei, cari mai susu s'au scrisu, bine n'au agiunsu la Udrii, numai s'au și rădicatu zurba mare din Țarigradu; toate ulamalele, și rufeturile, cu oște și cu pușci, de au purcesu la Udrii, se mazilească pe Împăratul; și au pusu și Vezirul dintre dênșii. Eră Sultanu Mehmetu, cu câtă oște avea la Udrii lungă dênșulu, încă s'au gătitu de au făcutu metereze se stea împotriva acelora ce veniau asupra lui; și atunci, timpinându-se oștile, s'au făcutu totu de unii, și l-au scosu pre Sultanu Mehmetu din Împărăție, și au pusu pe unu frate a lui, anume Sultanu Mustafa, Împăratu; eră pre Sultanu Mehmetu l-au pusu la închisore; și peste o săptămână l-au otrăvit de au muritu. Muftiulu se ascunsese; și găsindu'lu, l-au muncitu de au luat mulți bani de la dênșulu până l-au omoritu. Și au pusu unu popă de legea noastră creștinescu, și pre altu popă armenescu de l-au profoditu, fiindu îmbrăcați popii cu epatrafire și cu felone, și cu cădelnițe, și au mersu înainte'i cu cântări, până l-au scosu afară din Udrii, și l-au îngropatu, dicendu că au fostu ghiauru. Și Împăratul cel mazilu l-au fostu pustulu (?) și elu făcea ce'i era voia, de schimba Pașii și domni totu-deauna*). Eră pre Rami Vezirulu nu l-au pututu găsi, că nici le era prea cu voie capetelor se lă găsescă, că se vorovia atunci că cu îndemnarea, și cu scirea lui, se fie fostu acesta, că nu putea se vizirescă de reulu Muftiulu.

Atunci și boierii Moldovei stau acolo de așteptau se găsescă vreme; și Antiohu Vodă, înțelegendu, încă era acolo la Udrii, și aștepta se lă ceră boierii la Pôrta se nu chiețuască multu, că așa ilu amăgeau boierii, se ședă mulcom, că l-oru cere pre dênșulu Domnu; și mai cu deadinsulu Iordaki Rusetu Vornicul il poroncise, și elu credea; și ilu insciințase și l poroncise din țera Muntenescă cumnatu-său Bogdanu Hatmanulu, toate trebile ce voru se facă boierii, cu Brâncovanulu Vodă. se și caute deosebitu tréba, se și isprăvescă de la Pôrta; eră Antiohu Vodă n'au crețutu și s'au potrivit lui Iordaki.

Atunci Iordaki Vornicul au chematu pre Panalotaki Morona Postelniculu, fiindu din partea Ducăi Vodă, și pe alți boieri de a Ducăi Vodă, și le-au giuratu, cum că nu voru avea nici o nevoie; și le-au spusu totu sfatul, cum că le este voia se puie pe Mihălaki Spătarulu Domnu. Deci, ei, avendu grijă de Antiohu Vodă, îndată fură bucuroși se fie și ei la unu cuvântu, și mai vartosu Panalotaki Morona Postelniculu. că l era rău greșitu lui Antiohu Vodă, că l stătuse împotriva la vremea lui Constantinu Duca Vodă.

Atunci Panalotaki Morona, fiindu omu harnicu și istețu la toate, de scia rindulu Porții Turcesci la toate, au și făcutu unu harzu; cu mâna lui l-au scrisu, că scia Turcesce bine; și au și purcesu cu totă boierimea și glota la Împăratul pin mișloculu urdiei, de nu se temea de nime. Inicerii atunci erau dărji, în zorba, și lă întrebau pe Panalotaki Morona Postelniculu unde merge cu acea glotă de omeni; eră ei diceau către Iniceri, că merge la Împăratul se părăscă pe Muftiulu, că le-au mâncatu țera; și Inicerii, auzind așa, le totu făcea cale.

*) Și când ilu duceau popii se lă îngrope, popa cel creștinescu dicea: ne bizimdir, ne sizindir, ce se zice în limba noastră Moldovenescă, nici alu nostru, nici alu vostru.—Adaosu în copia Post. Hurmuzaki.

Ce, Împăratul, vedându acea glotă de ómeni, aŭ și trimisŭ de le-aŭ luatŭ harzulŭ ; și cetindu'lŭ, 'l-aŭ buiurditŭ la Vezirulŭ sŭ le facă pe vole pentru totŭ ce arŭ pofti. Și atunci cu toŭiŭ aŭ rădicatŭ pe Mihălaki Spatarulŭ de 'l-aŭ pusŭ Domnŭ. Se făcea a nu' place sŭ priimescă domniea, ca și fata ceea ce ȑise unuŭ voŭnicŭ: «Fă-te tu a mŭ trage, și eŭ oŭ merge plângendŭ.» Așa se făcea și Mihaŭ Vodă, că nu' trebuiesce domniea.

Îmbrăcandŭ Mihalaki Spatarŭ caftanŭ de domnie de la Vezirulŭ, își schimbă numele în Mihaŭ Vodă. Atunci simŭ și Antiohŭ Vodă de vicleșugulŭ boierilorŭ, ce i-aŭ făcutŭ, și alergă la Inicerŭ Aga de'ŭ dede de scire, și'ŭ giurui mulŭ banŭ; și Inicerŭ Aga îndată se duse la Vezirulŭ și apucă pe Mihaŭ Vodă la Vezirulŭ încă neeșitŭ din cortŭ afară, și începu Inicerŭ Aga a grăire către Vezirulŭ sŭ puŭe Domnŭ pre Antiohŭ Vodă; și striga tare că dă banŭ mulŭ, și trebuie lefe Enicerilorŭ. Se speriese Mihaŭ Vodă și totă boierimea că le va strica glucăria Enicerŭ-aga; numai n'aŭ pututŭ, că apucase de eșise talhășŭ de la Împăratulŭ, și apucase de'lŭ îmbrăcase cu caftanŭ pre Mihaŭ Vodă; ce, nu s'aŭ pututŭ. Êră cu unŭ ciferŭ de césŭ mai înainte de arŭ fi sositŭ Inicer-aga la Vezirulŭ, lua iar Antiohŭ Vodă domnia.

După aceea s'aŭ rădicatŭ Împărăția de la Udriiŭ, cu totă óstea și aŭ purcesŭ la Țarigradŭ; și Mihaŭ Vodă încă, cu boierimea după dênșilŭ; și după ce aŭ agiunsŭ la Țarigradŭ, făcut'aŭ Mihaŭ Vodă și cu toŭi boierilŭ mare jalobă la Vezirulŭ asupra lui Constantinŭ Ducăŭ Vodă; și trimise Vezirulŭ de'lŭ aduse la Țarigradŭ din surgunie, și se piră de față înaintea Vezirulŭ, la divanŭ, ȑicendŭ boierilŭ că aŭ stricatŭ țera și i-aŭ jecuitŭ cu felurŭ de felurŭ de obicei, câtŭ nu mai putea sŭ mai răspundă nemică Duca Vodă înaintea Vezirulŭ și a boierilorŭ. Și de la Vezirulŭ 'l-aŭ dusŭ la Cazaskerulŭ, și pe la multe divanurŭ a Cadiŭ, și totŭ așa îlŭ purtaŭ boierilŭ pe ulițe, din giudețŭ în giudețŭ, vre o doă trei săptămânŭ, până chŭeltui Constantinŭ Duca Vodă pe la giudețe totŭ ce avu, și'lŭ lăsară boierilŭ acolo cu mare sărăcie și pedépsă, și închisóre, purure despre datornicŭ.

Êră Mihaŭ Vodă aședă Capi-kihae la Pórtă pe Cupăresci, pre doi fraŭi a lui Iordaki Vorniculŭ, anume: Mihalaki, și Scarlataki; érá pre altŭ némŭ, și nepoŭi a Cupărescilorŭ, pre toŭi îlŭ luă cu dênșulŭ de'ŭ aduse aici în Moldova.

Și îmbrăcă Mihaŭ Vodă caftanŭ; și de la Împăratulŭ luândŭ stégŭ și tuŭurŭ de domnie, se găti cu toŭi boierilŭ și purcese de veni în țeră, cu bună pace, la scaunulŭ domnescŭ. Êră Constantinŭ Duca Vodă, feciorŭ Ducăŭ Vodă celui bŭtrênŭ, n'aŭ mai eșitŭ la domnie altă-dată, ce, aŭ muritŭ la Țarigradŭ, cu mare lipsă; și i-aŭ rămasŭ triŭ feciorŭ: unulŭ, făcutŭ cu fata Brâncovanulŭ Vodă, și aŭ muritŭ; altulŭ, s'aŭ dusŭ la Moskaŭ; altulŭ, aŭ rămasŭ în Țarigradŭ, cu mare lipsă; érá precum va mai fi, vremea viitóre va arăta.

CAP XV.

Domnia ântetŭ a lui Mihaï Vodă Racoviță, în anulŭ 7211.

După ce au venitŭ Mihaï Vodă în Iași la scaunŭ, boierit'aŭ și elŭ, după obiceiŭ; pus'aŭ pre Antiohŭ Jora, ce fusese Hatmanŭ, vel Logofetŭ; și pre Iordaki Rusetŭ Vorniculŭ îlŭ puse vel Vornicŭ de țera de gîosŭ; și pre Lupulŭ Bogdanŭ, vel Vornicŭ de țera de susŭ; și pre Lupulŭ Costaki, Hatmanŭ; și pre Manolaki Rusetŭ, fratele lui Iordaki Rusetŭ, vel Postelnicŭ; și pre cumnatu-seŭ Ilie Frige-vacă, vel Spătarŭ; și pre Mavrodinŭ Visterniculŭ, vel Paharnicŭ; și pre cumnatu-seŭ Paladi, vel Visternicŭ; și pe Dumitrașco Ursaki, vel Stolnicŭ; și pre frate-seŭ Dumitrașco Racoviță, vel Comisŭ. Acești erau boierii lui Mihaï Vodă în domnia d'ântetŭ; eră mai alesŭ și mai de cinste era Iordaki Rusetŭ Vorniculŭ; ce vrea elŭ, și ce poroncea elŭ, aceea se făcea și de Mihaï Vodă. Așijdere și Muntenii, iar ce vreaŭ făceau; și némulŭ lui, toți erau mari și tari; cineși de capulŭ lui, cum vrea așa făcea; și slugile lui cele de boierie erau mari și tari, și obraznici, după cum este firea mojičescă. Întraŭ în casă și cu trebă și fôră de trebă, și cu vreme și fôră de vreme, cândŭ le era voia, de nu semăna curtea nimică a domnie, de atâta obraznicie ce era. Eră Mihaï Vodă, precum se arăta în boierie, eră atunci își părea că este unŭ omŭ zăludŭ, și se mira cum a face ca să le pôtă intra în voie tuturorŭ; și nu le mai putea intra în voie. Eră cei streini stau în laturŭ de mansipuri, că nu puteau încăpe de Cupăresci, adecă de Rusetesci, și de némurile lui Mihaï Vodă, și de slugile lui; și începură a sfătuire să stingă pe boierii streini, să rămăne numai némulŭ lui și cu Cupărescii, precum au făcutŭ și Șerbanŭ Vodă și Brâncovanulŭ Vodă, Domni Muntenesci, de au stinsŭ pe cei streini, de au rămăsi numai némurile lorŭ, Cantacuzinescii. Așa și acesta au începutŭ a punere dăjdi grele, pre mazili și pre ômenii lui Antiobŭ Vodă, și pre a Ducăi Vodă; încă îi și închidea și îi și bătea pre a Ducăi Vodă. Atunce cei-alți boieri streini au priceputŭ că i-au amăgitŭ Iordaki Rusetŭ Vorniculŭ cu giurămintŭ, că au fostŭ numai pentru binele lui acelŭ giurămintŭ; și multŭ se călau atunce că n'au cerșutŭ Domnŭ de la Pörtă pre Antiohŭ Vodă.

Atunce era la curțile Domnesci, pe Pörtă, o biserică mică, făcută de Stefanŭ Vodă Tomșa, și mai nici boierii cei cu boierie nu puteau încăpe într'ênsa; și lîngă biserică era Visteria; și de asupra bisericei și a Visteriei era unŭ turnŭ înaltŭ, în chipŭ de clopotniță; eră dedesubtulŭ bisericei și a Visteriei era unŭ beciŭ, de închidea tâlhari. Ce, socoti Mihaï Vodă că nu este bine și cu ticnă să fie biserica mică la curte, că mazili și slujitorii n'au unde să încapă, nici este cu cale să fie temnița subtŭ biserică; ce, se îndemnă și resipi și turnulŭ, și Visteria, și tinda bisericei, și beciulŭ celŭ dedesubtŭ, și lăsă numai oltarulŭ și biserica cu trula cea înaltă, până unde este acum scau-

nulă domnescă; și s'au apucat de zidi, din pământ, și făcu tindă mare cu toate podóbele, precum se vede. Așijdere s'au mai apucat de a mai făcut și altă biserică de lemn, și i-au pus hramul bisericeii sfântului Lazăr, în ograda vamei, lângă curțile tătane-său lui Iónu Racoviță Vornicul. Și Dóma Măriei se încă s'au îndemnat, și s'au apucat de a tocmit, și a dres, și a șindilit Mitropolia cea veche, cu toate cheltueile ce a trebuit, dîcîndu sfânta Liturgie și astăzi, că era pustiată de mult.*

Atunce a scos Mihai Vodă ruptă pe țera, pecetluită roșie, pe față, tot omul; și ómenii se temeau se ăsa toți la ruptă, se nu se înmulțescă cîverturile, precum se înmulțise la Constantin Duca Vodă. Ce, vîdîndu Mihai Vodă, a scris cărți pre la stăpîni satelor, și pre la Vornici, și pre la vătămani, se nu scóță pre toți ómenii la ruptă, că apoi pre urmă, aflîndu-se, or pe trece rău capetele. Era mai pre urmă, unde găsiau zlotășii câte un om fóra de pecetluit, îl puneau pre vornicul sau pre vătăman în butuc, și îl trimiteau la Iași, și i purtau pre uliță prin tîrg, căci n'au scos ómenii înteu la ruptă, se și fie luat pecetluit. Și vîdîndu că nici cu aceea nu i pôte spăria se ăsa toți la ruptă, vîndut'au toate ținuturile la koki-vechi, ciocailor, ca goștina de oi, pre ómenii cei fóra de pecetluit de ruptă, de nu putea scăpa nici un becișnic de om pre nicăiri, se nu ia pecetluit.

Atunce, fiind Pórtă neaședată, avea și Mihai Vodă mare nevoie și supărare de bani; că într'un an și gîmătate ce a fost Domn, s'au schimbat trei Veziri și șapte Kihaele, și se mira și el ce va face, că nu avea și el de la cine lua bani, că țera era gîmătate scutelnică, tot a némului lui și a Cupărescilor, cum s'au scris mai sus. Și așa, fóra de veste veni veste din țera Muntenescă, cum că a îmbrăcat Antioh Vodă caftan de domnia Moldovei, și Mihai Vodă este mazil. Deci, cum înțeles de acea veste Iordaki Ruset Vornicul, și frate-său Scarlati încă se tîmplase în Iași, venise de la Țarigrad și alți Greci mai mici Cupăresci, și Dimitrașco Racoviță Comisul, fratele lui Mihai Vodă; aceștia, temîndu-se toți de Antioh Vodă, n'au mai așteptat se sosescă Cașegi-bașa cu mazilia, și a și fugit în țera Muntenescă; era Panaiotaki Marona Postelnicul a trecut în țera Leșescă. A doua-zi, cei alți boieri ce mai rămăsese, și nu sciau nimic, se mira ce pôte se fie; chemat'au atunce Mihai Vodă pre Bogdan Vornicul, la curte de i-au spus, precum i-au venit veste de olac într'o nópte din țera Muntenescă de i-au spus acea veste de mazilie; ce, Bogdan Vornicul mult i-au dis lui Mihai Vodă, pentru căci a făcut spaimă, și pre urmă n'a fi nimic, și este lucru cu rușine. Era prepu ómenii și vorbesc de dicu că atunce, sciînd Mihai Vodă pre Bogdan că este om vrednic, și temîndu-se că după ce a veni Antioh Vodă Domn l'a chivernisi Bogdan bine la domnie, și dicu se i fie dat atunce în cafe otravă, care și cam sîmănă acel lucru se fie fost, și cam adevărat, că curîndu s'au bolnavit, și preste cincî-șese luni a și murit, după ce a

*) De s'au cîntat sfânta liturgie până ce a răsipit-o în zilele lui Iónu Teodor Voevodă, începîndu-o de nouă a o zidi cu altă frumoasă rînduélă și făptură, și cu a lui cheltuélă se zidește. — Adaos în copia Post. Hurmuzaki.

venitū. Antiohū Vodă; și bóla lui întru acelū chipū aū priceput'o doftoril' la mórtea lui; de a hi așa, va da sémă la Dumneđeū. Tēmplatus'aū acelū Capegi-bașa de aū zăbovitū vr'o trei patru ȝile, după vestea ce'i venise lui Mihaī Vodă de mazilie. Decī, boieril' toȝi se strānsēră la gazda lui Bogdanū Vorniculū, și sfātuiaū și se miraū ce pote fi, și se temeau sē nu fie luatū Constantinū Duca Vodă domnia; și aū pusū strēji în ȝiosū la drumurī de strējuiaū; și cândū sosi Capegi-bașa la Iași, éră Bogdanū Vorniculū și cu tótă boierimea s'aū sculatū din Iași și s'aū dusū pe Bahluiū în susū până la Căcărăzeni, și aū stătutū acolo, de aū așteptatū până aū sositū Capegi-bașa și aū cetitū fermanulū că este Antiohū Vodă Domnū în Moldova, și aū venitū și omulū lui Antiohū Vodă cu cărȝi la Vorniculū Bogdanū sē fie Caimacamū. Atunce, cetindū cărȝile lui Antiohū Vodă Bogdanū Vorniculū, la Căcărăzeni, aū adeveritū tuturorū boierilorū ce era cu dēnsulū, sē nu pórte nici o griȝă, nici sē aibă nici unū prepusū despre Antiohū Vodă, pentru căȝi aū fostū la rădicarea domniei lui Mihaī Vodă; și aū luatū asupra sufletului lui că nu vorū avē nici o nevoie; și așa, toȝi s'aū învoioșatū și aū purcesū cu toȝil' înapoi la Iași, și intrāră cu toȝil' grāmada în curtea domnēscă de descălecară, și se împreunără cu Capegi-bașa de le ceti fermanulū, boierilorū, și'i spuseră boieril' Capegi-bașei că ei aū fugitū temēndu-se de Duca Vodă că este Domnū, éră de Antiohū Vodă nu fuge nime. Decī căđēndū Bogdanū Caimacamū, griȝit'aū pre Mihaī Vodă, cu de tóte deplinū, cele ce i-aū trebuitū, și de câte aū poftitū. Și-aū luatū îndestulū; și aū purcesū cu mare cinste Mihaī Vodă, ca unū Domnū; n'aū lăsatū Bogdanū Vorniculū pre nime sē'i facă vre o gâlcēvă, s'aū sē'i, grăescă vre unū cuvēntū improtivă; până și bucatele ce aū avutū Mihaī Vodă aū lăsatū de și le-aū luatū; și pre unil' din slugi ce aū avutū din boierie i-aū lăsatū cu bună pace de aū mersū în țēra Muntenēscă; și i-aū datū Brāncovanulū Vodă o moșie, de aū ȝinutū Mihaī Vodă bucatele acolo. Atunce, la mazilia lui Mihaī Vodă, sē tēmplase de venise solū din țēra Muntenēscă, Toma Cantacuzino Spătarulū, și la acea spaīmă aū fugitū și elū din Iași, în Hangū, că nu 'l-aū încăputū vremea, de frică, sē mērgă în țēra Muntenēscă. Împreună cu Toma aū fugitū și vēru-seū Ilie Paharniculū Cantacuzino, și cu Nicolaī Costinū Hatmanulū; decī, Vorniculū Bogdanū aū și repeditū cărȝi la Toma Spătarulū, scriindu'i sē mērgă în țēra lui fōră de nici o griȝă; și s'aū întorsū din Hangū Toma Spătarulū, și s'aū dusū la țēra lui cu pace. Și aū scrisū Vorniculū Bogdanū și la cei alȝi boieri, la Ilie Cantacuzino Paharniculū, și la Nicolaī Costinū Hatmanulū, și la alȝi căȝi mai erau acolo, de s'aū întorsū înapoi la casele lorū, fōră de nici o griȝă; și rămase Bogdanū Vorniculū în Iași, stăpānindū Căimăcāmia, cu bună învoēlă și dragoste cu toȝi boieril'. Și trimisē și la Panaiotaki Postelniculū Morona, în țēra Leșēscă, și 'l-aū luatū Bogdanū asupra sa, pentru greșelele ce făcuse lui Antiohū Vodă, că nu i-a fi nimică; și după ce aū venitū Panaiotaki Morona Postelniculū în țēra la Iași, 'l-aū trimisū înainte în Dobroge, întru timpinarea lui Antiohū Vodă; și atunce puȝintelū 'l-aū mus-tratū Antiohū Vodă pre Panaiotaki, și apoi 'l-aū ertatū, și ilū ȝinea în mare cinste și milă; căci, era omū harnicū la slujbe de scia rōndulū Turcilorū, du-

pre cum s'aũ scrisũ mai susũ; slujã și Panaiotaki, ca unũ grecũ, dupẽ cum îi ămbia vremea.

Atunce trimisẽ Brâncovanulũ Vodã la Țarigradũ pre vëru-seũ, Stefãnițã Paharniculũ Cantacuzino, feciorulũ Stolniculũ Constantinũ Cantacuzino, carele acela mai pre urmã aũ cãdutũ de aũ fostũ și Domnũ dupẽ Brâncovanulũ Vodã, de aũ stãtutũ de aũ fãcutũ pace la Țarigradũ lui Antiohũ Vodã cu Brâncovanulũ, cu giurãmintũ înaintea Patriarhului, ca sã nu se mai pãrẽscã la Põrtã unulũ pre altulũ, sã nu mai strice țerile cu cheltuella; și încã sã se aglute unulũ pre altulũ cu prieteșugũ; și pentru Mihaĩ Vodã sã nu se mai puie Brâncovanulũ Vodã sã'lũ scõtã la domnie, și lui Dumitrașco Beizadea, fratele lui Antiohũ Vodã, încã sã'l dea Brâncovanulũ Vodã pre anũ câte dece pungi de bani pentru chivernisella lui, ca sã se odihnescã în Țarigradũ la casa lui, cu pace, și sã nu mai ămble mestecãndũ pre Brâncovanulũ Vodã, și fãcẽndũ cheltuella, ce încã sã'l arãte slujbã, cã se spãriase Brâncovanulũ Vodã cã i-aũ smintitũ Dumitrașco Beizade domnia, pentru multã cheltuella și pagubã ce'l fãcea totũdëuna. Așijdere aũ fãcutũ pace Brâncovanulũ Vodã și cuscu-seũ, lui Iordaki Rusetũ Vorniculũ, ca sã slujescã lui Antiohũ Vodã cu dreptate, precum slujise și mai înainte vreme, și sã fie depãrtatũ despre Mihaĩ Vodã, și elũ și tôte rudele lui, Cupãresci; și așa aũ ținutũ de bine acestã pace, precum ținũ cãniĩ vinerile, care mai înainte la rãndulũ lorũ se va arãta. Antiohũ Vodã, totũ atunci, dupẽ ce aũ mersũ Mihaĩ Vodã mazilũ la Țarigradũ, chľemat'aũ și vr'o douĩ trili boieri din Moldova, de aũ pĩritũ pre Mihaĩ Vodã pentru douã biruri, și pentru douã bairamlãcuri, cã le-aũ luatũ din țerã cãndũ aũ fostũ Domnũ, și la Visteria Impãrãtescã nu le-aũ datũ, și aũ rãmasũ rãmãșițã; și Mihaĩ Vodã tãgãduia cã nu le-aũ luatũ din țerã. Decĩ 'l-aũ rãmasũ boieriĩ pre Mihaĩ Vodã, și 'l-aũ pusũ la închisore, sã plãtescã la Visteria Impãrãtescã; atunci și eũ eramũ tẽnëru, și fusësemũ mai înainte Agã, și m'amũ tẽmplatũ în Țarigradũ de amũ vëdutũ acea pĩrã. Dupẽ aceea s'aũ gãtitũ Antiohũ Vodã cu totũ argãlãculũ lui și s'aũ rãdicatũ din Țarigradũ, și aũ venitũ pe la Baba, pre la Iusuf Pașã Saraskerulũ, și i-aũ fostũ și Saraskerulũ cu bunã dragoste, și 'l-aũ cinstitũ ca pre unũ Domnũ; cã pre acea vreme Saraskerulũ nu ședea totũ la unũ locũ, ce se ducea de ămbia și la Tighinea, și la Oblucițã, și la Baba. Și de acolo Antiohũ Vodã sosindũ la Galați, aũ gãsitũ tõtã boierimea strãnși acolo, arãtãndu-le tuturorũ dragoste, și milã, și cinste; și purcegãndũ din Galați, aũ mersũ pre la satũ pre la Ivesci, pre la sorã-sa Lupa, Hãtmãnesã lui Bogdanũ, care acolo i-aũ fãcutũ cinste douã ȃile, și lui Antiohũ Vodã și a tõtã boierimea, și óste cãtã era; și de acolo purcegãndũ Antiohũ Vodã, aũ venitũ la Iași, la scaunulũ domniei.

CAP XVI.

A doa domnie a lui Antiohă Vodă sin Cantemiră Voevoda, în anii 7213.

Dupe ce sosi Antiohă Vodă în Iași la scaunū, pre acea vreme era pace bună în țără; și boieri a triea-qi boierii, după obiceiū: pre Antiohă Jora, vel Logofetū; pre Lupulū Costaki, vel vornicū de țera de giosū; pre Nicolai Costinū, biv vel Hatmanū, vel Vornicū de țera de susū; pre Lupulū Bogdanū iar l-au pusū Hatmanū; pre Macsutū, vel Postelnicū; pre Ilie Cantacuzino, vel Spătarū; pre Savin Zmucilă, vel Banū; și de atunce se aședă acestă boierie cu temeii în Moldova, de este aședată la rōndū, că mai înainte vreme, de și era la vre unū Domnū, une ori ședea mai susū, érá alte ori mai giosū; dupe cum le fusese alte boierii, așa ședé și cu Bănia la divanū; érá de aici înainte i s'au aședatū rōndulū după Spatarulū celū mare, și i s'au făcutū și venitū boieriei câte unū banū de drobulū de sare de la Ocnă. Pre Dabija l'au pusū vel Paharnicū; pre Lupulū Colivarulū, vel Visternicū; pentru acésta, vedēdu'lū mazilimea că este de nēmū prostū, li se stricară inimile tuturorū, și voia, că nu le era cu cinste sē mērgă la gazda lui. Pre Ión Șturza, vel Stolnicū; pre Gheorghiță Serdarulū, vel Comisū, care era nēmū lui Antiohă Vodă, vērū primare. Pre acestī boieri i-au boieritū Antiohă Vodă de odată; érá mai alesū și mai de cinste era cum-natu-seū, Lupulū Bogdanū Hatmanulū; tōte trebile și chiverniselile țerei erau după dēnsulū; numaī, nu putea, că era bolnavū, cum mai susū s'au scrisū. După aceea, curāndă vreme, l-au trimisū Antiohă Vodă pre Bogdanū solū în țera Muntenescă, și multū aū zăbovitū acolo, fiindū bolnavū; și după ce aū venitū încă, Bogdanū din patū nu s'au mai sculatū, fiindū bolnavū, și în scurtă vreme aū muritū, care la mōrtea lui multă jale aū avutū Antiohă Vodă și tōtă boierimea și țera, de boierū de Moldova, capū întregū, și cunoscētorū la giudecāți, și dreptū, și vrednicū la tōte trebile, cu înțelepciune, pentru care tuturorū le-aū părutū reū de păgubirea ce aū păgubitū țera; érá mai cu de-adīnsulū lui Antiohă Vodă i-au rămasū rană nevindecată, că i s'au și schimbatū lucrurile, și i s'au micșuratū chivernisēla, cu multe amestecături, nu precum era în domnia d'antēiū. Pus'aū atunce Antiohă Vodă pre Ión Buhușū Logofetū mare; și pre Antiohă Jora Logofetulū, Hatmanū, în loculū lui Bogdanū; și pre Ilie Cantacuzino Spatarulū, Visternicū mare, în loculū Lupulū Colivarulū; și pre mine, Ión Neculce, din Sulgeria cea mare m'au pusū Spatarū mare; și rămasē atunce tōtă cinstea și chivernisēla după Ilie Cantacuzino Visterniculū, d'impreună cu Panaiotaki Morona biv vel Postelnicū; cariī, acestī duoī boieri, chivernisiaū pre Antiohă Vodă, și se potriviaū amānduoī acestī boieri într'o fire, după cum se đice: calulū rīosū găsesce copaciulū scorțosū; iuți, mândrii, minciunoși, fățarnici, jurători pentru fie ce, amăgitori, cariī, câtū era Antiohă Vodă de strașnicū la mânia, că de multe ori la divanū cu buz-

duganulü asvirlia în ómenii cei vinovați, și tare și dreptü cunoscătorü la giudecată, déră nu'î ținea mânia multü, și nu'lü putea întóice nime din dreptate la giudecată, nici iubia minciunile; déră acesti doui boieri, ce mai susü s'aü pomenitü, ilü întorsese pre Antiohü Vodă de li se potrivea. Că mai toți Domniü suntü bunü; numai, se tēplă de se află de cestü felü de ómenü de se lipescü maî lesne maî la toți Domniü, de le strică hirea cea bună. Maî multü se află la Domni de acestü felü, de câtü de cei drepti și bunü; ce, decă se tēplă boierulü chivernisitorulü de'î înțeleptü și bunü, macarü de'î și Domnulü reü, ilü îmblândesce și'lü întorce cu blândețe de'lü face de'î bunü. Atunce, luându vîsternicia Ilie Cantacuzino, scóse Antiohü Vodă nevoi grele pe țeră, că avea și datorii la Țarigradü; gândindü că s'a plăti, scóse orânduile multe, și satarale, și hărtii, și fumăritü, câte unü zlotü de tótă casa; și'lü făcu Cantacuzino de făcu și obiceiü în țeră care n'aü maî fostü, câte duoi bani de vadra de vinü, vădrăritü *); însē, daü numai țeranü; érá boierü cei cu boierü, și alți boieri mazili, de la Agă în susü, n'aü datü vădrăritü; și multü s'aü apëratü Antiohü Vodă, și nu vrea să facă acelü obiceiü; numai, nu'lü putea, că'lü totü îndemna Panaiotaki și Ilie Visterniculü; maî scos'aü și de totü boulü de negoțü cornăritü, câte unü leü. Érá pre mazilü îi indesia cu dăjdü grele și cu împrumute dese, și nu le maî da, și'î și cam asupria Ilie Cantacuzino, și cam pre pismă, și nu le făcea dreptate, și'î totü pîria și'î amesteca cătră Antiohü Vodă cu feluri de feluri de amestecături de piră, ca să se îmbuneze și să se îmulțescă cinstea lui, și pre mazilü zlotași îi supëra din cale afară, de'î făcea de plăteaü pustiirile, și pre unü îi pîria la Antiohü Vodă de'î trimitea în ocnă; și Antiohü Vodă de'lü și pricepea, îi învoia, pentru voia Muntenilorü, fiindu-le rudă. Și maî nu maî avea nici o parte Antiohü Vodă dintr'acele nevoi multe ce scotea, că datoriile i-aü rămasü neplătite; și cândü s'aü mazilitü, aü rămasü maî cu nimică, ca și la mazilia d'antēiü; numai ce aü rămasü vr'o cîndeci-șeseșeci de pungi de bani, că elü nu era prea sameșü, nici lacomü, ce'lü credea pre dēnsulü ce grăia, și elü mânca, și fățișü și furishü, cum îi era voiea lui; și avea și altă sumeție în gândulü lui, că elü socotia cum ar putea apuca domnia, avēndü nădejde pre Munteni, și pentru aceea avea prieteșugü cu Panaiotaki Postelniculü, sciindu'lü că scia rōndulü Porții, socotindü că a găsi vre o vreme ca și Mihaî Vodă. Pentru aceea sta asupra mazililorü ca să'î rēsipescă, să facă nume rēü stăpānului sēü lui Antiohü Vodă, și atunce aü agonisitü din vîsternicie elü șēpte-șeci de pungi de bani, și maî multü de câtü stăpānu-seü Antiohü Vodă aü agonisitü. Venit'aü atunce poroncă de la Pórtă, de aü dusü multă somă și mare greü lemnü, din Moldova, la Tighinea și la cetatea Albă, și la Boziă, cu mare grabă și cu mulți zapciü; boierü aü stătitü tótă vara cu Orheiulü și cu Lăpușna, și cu toți Siimenü din curte, de l-aü tăiatü, și cu mare greü l-aü rădăcatü până în érnă; și încă aü închisü în turnulü Goliei pre Dariē Donici Sărdarulü, și pre Kirica, și pre Bogoșü, și era să le taie și capetele, fiindü ei zapciü,

*) Dar apoi la alți domni aü agiunsü maî pre urmă de aü datü și câte doi-spre-șeci bani de vadră. — Copia Post. Hurmuzaki.

ispravnicul pe lemn, și nu puteau în grabă să-l ducă; că se agățaseră Muntenii și cu Mihaï Vodă, și cu Iusuf Pașa de Tighinea, că se-l dea pricină lui Antioh Vodă la Pôrtă pentru lemn că nu pôrtă grije; și pentru aceea îl grăbia Iusuf Pașa din cale afară cu lemnul cetăților. Pre aceea vreme, Mihaï Vodă de la închisore de la Țarigrad a făcut un arz de 'l-a dat la Împăratul, cu piră pre Antioh Vodă, că-l năpăstuesce că a luat două biruri, și două bairamlăcuri din țară, și el nu le-a luat, și cu jalobă pre Baltagiul Vezirul, dicend că 'l-a ales pre dânsul totă țera de 'l-a pus Domn, era Vezirul 'l-a scos din domnie fără de nici o vină, și a pus pre Antioh Vodă fără de voia țerei. Deci, Împăratul, cetind acel arz, 'l-a trimis la Vezirul și a poroncitu să-l facă dreptate; apoi Vezirul, vedend așa, chemat-a pre Osman Kihaea lui de 'l-a învățat de a scris la Antioh Vodă să caute să trimată boieri și omeni de țară să dovedescă pre Mihaï Vodă, să nu rămie Vezirul rușinat de către Împăratul. Antioh Vodă îndată alese de trimise câți-va boieri pre care îi scia că sunt cu împotivire lui Mihaï Vodă, și câți-va breslași megieși de a lui Mihaï Vodă, Vaslulenii totu de cei buni de gură și de pîrit, și s-au pîrit de față înaintea divanului Împărătesc. Breslași în gura mare strigau: «Vendutu-ne-ai! vendutu-ne-ai! vendutu-ne-ai la kokii-vechi cîcoilor ca pre mascuri și ca pre oi.» Care numai ce hula divanul Împărătesc, și se mira toți Pașii și Agalarii, de pira ce-i dau acei breslași lui Mihaï Vodă; și așa 'l-a dat iarăși rămasă pre Mihaï Vodă, să plătescă iar banii la visteria Împărătescă, și era îl închiseră, încă mai la grea închisore, la Babageferu. Trimis-a atunci și Brâncovanul Vodă sol în Moldova pre ginere-seu Șerban Logofetul, pentru mare încredințare a prietșugului, și logodnă care a făcut un fecior a Brâncovanului Vodă, să ia o fată a lui Antioh Vodă; și facend cîste mare atunci solului, Lupul Costaki sin Gavrilă, la masă îmhatându-se și veselindu-se, multe cuvinte deșerte și fără de ispravă grăi împotiva lui Antioh Vodă; înaintea solului; și dintr'acele vorove prôte s-au rădicat și masa. Ce, Antioh Vodă atunci, ca un Domn înțelept și bun, mult a rădat Lupului pentru acele vorove prôte, ce le-a grăit precum nu i s-au cădutu. În scurtă vreme dupe aceea, se mazili și Vezirul Baltagiul, și cădu Ciorlu-Pașa Silihtarul Vezir, care se tamplese de era prietenul lui Mihaï Vodă; și-l scose pre Mihaï Vodă de la închisore. Era Paladi Visternicul, cumnatul lui Mihaï Vodă, și cu Preda Stolnicul, decă înțelesă că a eșit Mihaï Vodă de la închisore, fugiră în țera Muntenescă, și acolo în țera Muntenescă mai era și fratele lui Mihaï Vodă, Dumitrașco Racoviță Comisul, și ambla clevetind pre Antioh Vodă și mestecand cătră Muntenii. Numai, Muntenii erau cu două obaze; arătau prietșug și cătră Antioh Vodă, și cătră partea lui Mihaï Vodă; și așa politicău lucrurile de ambe părțile.

Era în anul 7214 făcut-a nuntă Brâncovanul Vodă cu un fecior a lui, anume Dinul, în tîrgu în Bucuresci, de a luat o fată de aice din țară de la noi din Moldova, a lui Ión Balșu Vornicul, și a dus-o acolo la Bucuresci, de a făcut nunta, cu mulți boieri rudenii de a ei; a mers cu voia și

poronca lui Antiohă Vodă. Atunci m'aŭ trimisă și pre mine cu solia despre partea domniei de m'amă tēplată la acea nuntă, care se dicemă nu era nuntă domnescă, ce, putemă dice crăescă. După veselia nunții, poftit'aŭ Antiohă Vodă pre Brâncovanulă Vodă cu mare credință, ca se dea pre Paladi Visterniculă, se vie acasă în Moldova, se nu mai âmble amestecându; érá Brâncovanulă Vodă n'aŭ vrută se 'lă dee, fōră de câtă nu 'l-aŭ mai priimită se mai ședă în țera Muntenescă, și 'l-aŭ pornită la Brașovă în țera Ungurescă. Antiohă Vodă, vedēndă că n'aŭ cređută Paladi se vie în Moldova, mănietus'aŭ și aŭ trimisă de 'l-aŭ jăcuită casa, și 'l-aŭ închisă giupănesă, și aŭ pusă și Siimeni de 'l-aŭ rēsipită casele din Iași, până în pământă, de aŭ remasă numai jăriște. Ilie Cantacuzino Visterniculă, fiindă învrăjbită cu Iordaki Rusetă Vorniculă mai din nainte vreme, pentru căci Ilie Cantacuzino făcuse mare bine lui Iordaki Rusetă de 'lă scosese de la închisōre, când îlă prinsese la mazilia lui Antiohă Vodă, cum mai susă s'aŭ scrisă; érá Iordaki, când aŭ rădicată țera pre Mihał Vodă Domnă, aŭ stătită pricină lui Ilie Cantacuzino, și aceea era mânia și vrajba între dēnșii. Érá apoi aŭ începută Ilie Cantacuzino în tōte nopțile a âmblare de mergea la gazda lui Iordaki Rusetă, furișă, de s'aŭ împăcată, și s'aŭ rugată Ilie Cantacuzino lui Iordaki Rusetă, fiindă cuscu cu Brâncovanulă, ca se stee se 'i logodescă o fată a lui cu ună fecioră a Brâncovanulă, pre taină, se nu scie Antiohă Vodă nemică. Deci, Antiohă Vodă pre urmă, oblicindă acestă lucru, și altele multe mestecături a lui Iordaki Rusetă, ce âmbla cu cărți amestecându în Țarigradă la Mihał Vodă, și la frații lui, și la Paladi în țera Ungurescă mănietus'aŭ Antiohă Vodă, și aŭ închisă pre Iordaki Rusetă la vătavulă de aprofi, cu mare urgie și pază; érá Ilie Cantacuzino, decă aŭ vedută că aŭ închisă pre Iordaki Rusetă, s'aŭ spēriată și s'aŭ dusă de aŭ spusă tōte lui Antiohă Vodă ce vorōve aŭ avută cu Iordaki Rusetă. Ce, lui Ilie nu 'l-aŭ făcută nemică, pentru voia Stolniculă Constantină Cantacuzino din țera Muntenescă, fiindă 'l unchiă; numai ce 'l-aŭ scosă din visternicie, că nu mai putea se 'lă mai răbde de jalobele mazililoră; numai la cinste totă îlă ținea. Érá pre Iordaki Rusetă, după ce 'l-aŭ închisă, 'l-aŭ pusă împrumutare de aŭ dată de ce pungă de bană, și érá aŭ mai giurată lui Antiohă Vodă cum se 'i fie slugă drēptă, precum aŭ fostă și mai înainte vreme, și aŭ poroncită de 'l-aŭ slobođită de la închisōre. Érá la anulă, de primăvară, venit'aŭ poroncă de la Pōrtă la Antiohă Vodă se mērgă se lucreze la Tighinē; deci, îndată s'aŭ rădicată cu tōtă boierimea și cu salahoră și s'aŭ dusă la Tighinē; érá aice în Iași aŭ lăsată Caımacamă pre Iordaki Rusetă Vorniculă, și pre mine Iōnă Necălce vel Spătară, și pre Ilie Cantacuzino biv vel Visternică, și pre Ilie Catargiulă vel Visternică, de purtaŭ grija țerei de trebile ce eraŭ. Érá Antiohă Vodă, lucrândă acolo tōtă vara la Tighinē, pre la sfântulă Ilie 'l-aŭ venită mazilia, și 'l-aŭ pornită lusufă Pașa de acolo la Țarigradă; numai, ce aŭ trimisă de 'l-aŭ luată Dōmna din Iași; și în loculă lui aŭ pusă Domnă pre Mihał Vodă de la Țarigradă. Érá Antiohă Vodă, după ce aŭ mersă cu totulă la Țarigradă, 'l-aŭ zăhăită Mihał Vodă multă; dērá nemică nu 'l-aŭ putută strica; și acolo aŭ trăită la Țarigradă câtă-va sēmă de ană, și n'aŭ mai putută lua domnia, până 'și-aŭ plătītă și elă datoria lumescă de aŭ murită. Cam rară Domnă

aă fostă și a măi fi ca Antioh Vodă în Moldova : nelacomă nici la sânge, nici la banl, nici la minciună ; ce, iubitoră la dreptate ; și belsugă în țără la tôte era în ăilele lui. Și aă făcută în domnia lui, unde era mănăstirea tătâne-seu, la Mira la Milcovă, zidulă împregturulă mănăstirei, și clopotniță de pētră. Și s'aă dusă la Pōrtă la Țarigradă și acolo aă murită. N'aă măi eșită Domnă ; și i-aă rămasă tref fecioră, anume : Ioniță, Constantină, Dimitrașco. Decă Constantină și Dimitrașco s'aă dusă la Moskală, de slujescă până acum ; ără Ioniță aă rămasă aice în Moldova, viindă din Țarigradă ; și ce va măi fi cu elă, vremea va arăta.

CAP. XVII.

Domnia a doa a lui Mihaă Voevoda Racoviță în anii 7215.

Îmbrăcândă Mihaă Vodă caftană de domnie de la Pōrtă, aă și răpedită pre Capegi-Bașa la Antiohă Vodă, la Tighiné ; ără la Iași dreptă la Caămacamă, la Iordaki Rusetă Vorniculă, aă trimisă slugă a lui și cu isvodă, cu pecetea lui, scriindă totă anume să prindă pre boieră ce avea pismă pre dēșă, precum aă făcută măi înainte vreme și Aronă Vodă isvodă de boieră să i prindă, cândă aă luată a doa domnie. Decă, sosindă și slugile lui Mihaă Vodă, într'o ăi pre amădă-ăi, la gasda lui Iordaki cu cărțile și cu isvodulă, ără Iordaki s'aă și bucurată tare de cēsulă ce ascepta de de-multă să i sosescă, și aă trimesă la puținei Siămeni ce rămăsese la curte de strajă de i-aă chăemată la gasda lui, cu numele lui Antiohă Vodă, fiindă Caămacamă, de i-aă și pornită pre la gasdele boieriloră și a boierinașiloră lui Antiohă Vodă, cară erau în isvodulă ce trimisese Mihaă Vodă, de i-aă prinsă, și i lega pre ună și i închidea pre la închisoră. Atunce aă prinsă și pre Ilie Cantacuzino celă tare și mare, perifană, numai cu cămeșea, desculă și fără ismene, că se tēmplase de nu scia nimică, și dormă în așternută, si așa cum l-aă găsită l-aă luată, și l-aă dusă pre uliță de l-aă închisă. ără zapcii cară ilă duceau așa golă cum era pre uliță, ilă mustrauă și i diceau : «Ține-te cerbule cu cōrnele cele boure, ce ne împrăscăi, că te prinse astă-ăi leulă.» Și pre urmă l-aă slobođită cu chizășă până a venire domnia. Așădere și pre Panaiotaki Morona biv vel Poctelnică, care era gata la toă Domniă de slujă dreptă, și le era cu priință Domniloră, ără nu țereă Grecescă, și pre urmă după slujă i pīria, tēmplatu-s'aă de era bolnavă, și așa cum era bolnavă cu patașca l-aă luată Siămeniă de la gazdă de l-aă dusă la închisōre la Siămeni, și totă acolo l-aă ținută, până aă venită și Mihaă Vodă ; și după ce aă venită, în scurtă vreme, aă pusă de l-aă sugrumată acolo la odăile Siămeniloră, dicēndă că pre toă Domniă pīresce. Acēstă mulțamită, și milă, și plată, aă avută Panaiotaki de la Mihaă Vodă, pentru arzul ce aă făcută cu mână lui la Împărăție, de l-aă poftită Domnă la domnia de ntēiă. Atunce tēmplāndu-se de eramă și eă de casa lui Antioh Vodă, m'aă fostă pusă Mihaă Vodă și pre mine într'acelă isvodă să mă prindă, și până a sosi Siăme-

niî la gasdă'mî eû amû prinsû de veste, şi amû apucatû de amû încălecatû şi amû fugitû în ţera Leşescă; şi acolo mi s'aû tēplatû şi mie de amû zăbovitû câtă-va vreme până 'mî-amû făcutû pace cu domnia, şi amû venitû înapoi la casa mea, şi n'amû avutû despre nime nici o nevoie, şi amû avutû cinste şi căutare, în ȕilele Măriei séle.

Deci, aşedēdu-se Mihaî Vodă la scaunulû domniei, pus'aû boieri, pre obiceiû, anume: pre Antiohû Jora, vel Logofētû; pre Lupulû Costaki sin Gavrilîă, Vornicû de ţera de glosû; pre Manolaki Rusetû, fratele lui Iordaki, Vornicû de ţera de susû; pre Dimitraşco Racoviă, fratele lui Mihaî Vodă, Hatmanû; pre Nicolaî Rusetû, feciorulû Vornicului Iordaki, Postelnicû mare; pre socrulû lui Mihaî Vodă, pre Dediulû, Spatarû mare; pre Iónû Balşû, Paharnicû mare; pre Paladi, cumnatu-seû, Visternicû mare; pre Preda, Stolnicû mare; pre Constantinû Costaki, sin Vasilie Gavrilîă Vorniculû, Comisû mare. Aceştii erau boierii lui Mihaî Vodă la a doa domnie; numaî chiverniséla şi cingtea era totû a ţerei, după Iordaki Rusetû Vorniculû, măcarû că nu era cu boierie; ce vra elû sē facă, făcutû era şi de domnie, de Mihaî Vodă. Deci atunce Mihaî Vodă făcnse şi cheltuélă la Pōrtă, la luatulû domniei; şi era şi cu datoria cea vechie, a Visteriei Impērătesci, şi silea sē le plătescă; ce, aû începutû nevoi a scōte grele în ţeră, şi aû scosû hârtii, năpăşti, doă rōnduri de năpăşti; şi aû scosû de vară pecetluituri cu iscăliturile boierilorû, sē dee totû omulû câte unû leû. Ômenii se bucurau că este uşoră dajdia, şi eşlau la pecetluituri; éra mai pe urmă, după ce i-aû scrisû pre ômeni, şi aû datû tablele la Visterie, aû mai eşitû sē mai dee câte cinci lei de pecetluitû, cui didese pecetluituri. Mai adaos'aû şi câte doi bani de vadra de vinû, sē dee câte patru bani de vadra de vinû, vădrăritû; sē dee ţeranii, déra nu boierii. Făcut'aû şi altû obiceiû noû care nu mai fusese în ţeră, asupra boierimei şi mazilimei şi a mōnăstirilorû stingere, de aû datû desetină de stupi, şi de mascuri, câte doui potronici, ţărănesce. Atunce aû începutû a pricepere boierimea că Mihaî Vodă nu este cum se arēta, blândû şi şagaciû cu toţi, şi mōle, cé, este într'altû chipû, că are multe firî, nu numaî o fire. Incepuse sē se arăte, numaî nu prea deplinû, că nu'i da mâna, că avea sieală, că era la Ţarigradû Antiohû Vodă, şi frate-seû Dimitraşco Beizade, şi Constantinû Duca Vodă, Domni mazili; stau acolo, din cēsû în cēsû aşteptau sē apuce domnia. Aşijdere şi Brâncovanulû Vodă, pururea era bucurosû sē fugă boierii Moldovei la dēnsulû, sē'şi facă elû nume bunû, şi alţi sē rămăe cu nume rău. Deci Mihaî Vodă nu putea deplinû sē stăpănescă cum se cade, că şi boierii Moldovei pre aceea vreme erau nisce boieri mai ţapeni, mai putincioşi, se iubiău unul cu altulû, şi se învoiaû la sfatû. Macarû că Iordaki Rusetû Vorniculû âmbia sē'i supue, şi sē'i încălece, déra totû nu putea deplinû sē'i calce, şi sē'i scōtă din obiceiurile lorû. Brâncovanulû Vodă se apucă sē facă nuntă şi cu alû doile feciorû alû lui, anume Stefăniă, sē ee pre fata lui Ilie Cantacuzino Visterniculû, şi pofti pre Mihaî Vodă, sē'lû lase pre Ilie Cantacuzino cu fata lui, şi cu alte rude a lui, sē mērgă în ţeră Muntenescă sē facă nuntă; că Brâncovanulû Vodă până atunce avea totû doă obraze de prieteşugû, de se arăta unulû cătră Mihaî Vodă, şi altulû către Antiohû Vodă. Deci, Mihaî Vodă vedēndû acea poftă a

Brâncovanului Vodă, îndată au poroncită lui Ilie Cantacuzino Visterniculă, de s'au sculat cu toate rudele lui, de au mers în țera Muntenescă de au făcut nuntă cu fiică-sa Balașa. Atunci au trimis Mihai Vodă și solă la nuntă, despre partea lui, pre Constantin Costaki vel Comisă, feciorul lui Vasile Costaki Vorniculă. Era Ilie Cantacuzino, după ce făcu nunta, și se încuscri cu Brâncovanulă Vodă, nu vru să mai vie în țeră, ce, rămase acolo; și fugi și Catargiulă Visterniculă, și cu alții mulți mai de glosă, cari erau de casa lui Antiohă Vodă, și întorseră pe Brâncovanulă Vodă mai multă cu obrazulă spre Antiohă Vodă, de prietășugă, de câtă spre Mihai Vodă, și începură a amesteca țare pre Mihai Vodă la Pôrtă. Și începu Mihai Vodă a se îngrijire de acelă lucru să nu se mazilască, precum s'a scrie mai înainte. Într'acea vreme arătatus'au în țeră și locuste; numai, nu erau multe ca de altă dată; și pânea încă se mai sui cu prețului: stupii se făcură răi; era vină multă, că și într'alți ani se făcea vină multă. Pace în țeră era bună; era în țeră Leșescă, și în țera Căzăcescă, și în țera Moskicescă nu era pace, precum s'au scrisă mai sus la celelalte domnii, care acum venindă rîndulă, era începemă a scriere de acele.

Craiulă Șvedescă, după ce au trecută Niprulă din țera Leșescă în țera Căzăcescă, pre la Staridubă, duple cum s'au pomenit mai sus, eșit'au toți Căzacii înaintea Craiului, împreună cu Mazepa Hatmanulă loră, de i s'au închinat; și au purcesă Craiulă prin țera Căzăcescă cu totă oștea lui, ca cum ară merge ună isgonă cu două trei obuzuri; și au purcesă în glosă, spre Poltava, rin țeră Căzăcescă, avîndă adeverință că oră veni și Turcii și Tătarii la dînsulă, de va merge întinsă în Stolita Moskicescă pre de o parte, Stanislavă Craiă cu Leșii pre de altă parte. Și așa, cu acelă gândă s'au zăbovită puțină, nu ună ană, în țeră Căzăcescă, de totă o strica și o mîncă. Era Împăratulă Moskicescă, vedîndă acelă lucru așa, își totă strîngea oștile pre unde avea, și ambla zăhăindu'ă pre delatură, ca s'ă lă flămîndă și s'ă lă zăhăescă. Turcii și Tătarii totă cu minciuni l'au purtată pre Craiulă Șvedulă, și nu i-au mai dată agiutoră; așijderea și Stanislav Craiă n'au mai putută să mîrgă în țera Moskicescă, precum s'au fostă sfătuită, că Leșii țineau glumătate cu Stanislav Craiă, era glumătate țineau su Hatmanii lui Avgustă Craiă, cu Adam Sinavski, și Oginski, și Zapieva, și cu o sîmă de Moskali despre Litva, țineau calea lui Stanislavă Craiă. Căzacii era au începută a se împărchiare, și ra fugire de la Mazepa, și a se ducere la Moskali și a se închinare. Și așa, împutîndu-se oștea la Moskali, cîndă au fostă în douăzeci și șapte de zile a lunii lui Iunie, cu două zile înaintea sfinților Apostoli Petru și Pavelă, în anulă 7217, datus'au parolă de bătae; și așa, s'au bătută, lovindu-se oștile de ambe părțile; și au biruită Moskalulă pre Șvedă, și încă Craiulă Șvedulă s'au și rînită; și peste noapte numai ce i-au căutată a iugire; și au lăsată obuzulă, și împreună cu Mazepa a fugită; sciindă Mazepa rîndulă locului, l'au trecută Niprulă și Buhulă tocmă la Bozia, cu vr'o mie de omeni numai călări, Moldoveni, Sveđi, Căzaci. Era altă oște, câtă au avută Craiulă Șvedulă în țera Căzăcescă, două obuzuri, cu totulă o a lă luată Moskali, cu generali, cu ofițeri, cu care cu p'șce, cu totulă totă, și cu multă avere; că jăcuise țera Leșescă și Sacsonia. Și au trimisă Împăratulă Moskulă pre Șveđi pre toți la robie la Stol-

niță; érá pre Cázacií cei ce se închinase la Șveđi, pre toți i-aú pusú 'subtú sabie. Atunce și Avgustú, Craiulú Leșescú, după ce aú înțelesú, aú lăsatú giuráméntulú și pacea ce făcuse cu Craiulú Șvedulul, și aú eșitú érá la cráie în țera Leșescă, de s'aú împreunată cu Hatmanií sôl ce erau cu óstea Leșescă și cu óste Moskicéscă, ce era lăsată acolo, și aú gonitú pre Stanislavú Craiú din țera Leșescă, și pre Crasaú Generalulú, ce era cu șapte-spre-dece mií de Șveđi, ce era împreună cu Stanislavú Craiú; pre acestií i-aú bătutú și i-aú gonitú în țera Șvedulul preste mare.

Împăratulú Moskulul, după acea isbândă ce aú făcutú, aú mersú la Kiú (Kiev) și aú rînduitú pre vre o doi-trií Generali, anume Ianoș Volconski, și Vesubad-ki, și pre Cropotú Brigadirú cu óste călărime Moskicéscă, și pre Polcovniculú Kigheciú, și pre Vasili Tanțski Polcovnicú, și pre frate-séu Ión Tanțski Polcovnicú, cu óste, cu Joimirií Moldoveni. Tótă acéstă óste era ca la dece mií; și s'aú aședatú din Cirimușú, pre Nistru, până în Iahurlucú, pre margine; prin tóte vadurile staú stéguri, și din stégú în stégú câte unú omú, câtú se vedéu, de păziaú pre Șvedú sê nu fugă de la Tighiné în țera lui, séu sê ámblescaí-va cárti la Leși. Éra Împăratulú s'aú sculatú de la Kievú, și aú purcesú în țera Leșescă în susú de s'aú împreunată cu Avgustú Craiulú Leșescú, și cu Hatmanií Leșescí; și aú lăsaú și la dênșil o sémă de óste, pre Bonú Generalulú, și pre Flucú Generalú, și aú începutú a căutare pre Leșií cei haini, ce țineau cu Șvedulú, de'i prindeau și'i băteau, și'i goniaú. Și de acolo Împăratulú Moskulul 'și aú strânsú tótă puterea oștilorú sale, împreună cu Șeremetú Feldmarșalú, și cu Alecsandru Daniilovicí Menjicovú, tijú Feldmarșalú, și cu alți Generali; și cu tótă puterea sa de óste s'aú dusú pre marginea măriií Balticum, pre de acéstă parte, în Livonia, și pre unde găsia cetăți de a Șvedulul, și pe uscatú și pe apă, le totú bătea și le lua.

Atunce, și Mihaí Vodă, cândú era Împăratulú Moskulul la Kievú, se aglunsese cu Împăratulú sê fugă la Moskú, că i se supăraseră cu închisorile din domnia d'antéiú; și vedéndú că i se strică și lucrurile de la Pórtă, și Brâncovanulú Vodă se lepădase de prietșugulú lui, pentru voiea lui Ilie Cantacuzino, cuscru-séu, și cei trií Domni mızilií ce staú la Țaridradú, erau asupra lui ca nisce lupi, socotise sê se lase de domnia Moldoví, căci veduse și-i tãriea Moskalulul, și socotia că în scurtă vreme va fi biruirea și bucuria creștinătăței; și nu numai Mihaí Vodă se aglunsese cu Moskalií, ce și Brâncovanulú Vodă, și tótă Sirbimea mai înainte se aglunsese cu Moskulú, și trăgeau nãdejdea lui din césú în césú cu bucurie.

Craiulú Șvedulul, cu acea puțină óste ce scăpase, ședea la Tighiné atunce; și în tóte zilele eșia la primblare afară, numai câte cu cinci șese ómeni, cale câte de unú césú-doă, alergéndú pre cele câmpuri, dreptú vênatulú, că nu scia rîndulú țerilorú acestora sê ámblesca cu glótă. Și era cuvêntú sê se rădicesca de la Tighiné, se vie sê șadă la Iași. Atunce, Mihaí Vodă, vedéndú primblarea Craiulul Șvedescú la Tighiné, și înțelegéndú că va sê vie la Iași sê șadă, aú făcutú scire Moskulul, cândú a veni sê trimată óste sprintenă, pre taină, și atunce orú prinde pre Craiulú, și s'a rădica și elú de s'a duce. Atunce Împăratulú Moskulul înțelegéndú, fórte tare s'aú bucuratú, și cu mare adevérință

i s'au adeveritū, și au învățatū pre Adamū Sinavski Hatmanū și pre Generali caril il pusesse în țera Leșescă, pre marginea Nistrului, pentru caraulū, a-decă pentru pază, ori cândū le-arū scrie Mihaī Vodă, și le-arū face scire, îndată se trimată ôste câtū arū pofti, se le ıee pe Craiulū, ori pe dēnsulū dacă a vrē. Țră pe Craiulū Șvedului apoi nu 'l-au lāsātū Turciī se vie se șadā la Iași; noroculū lui pôte fi au fostū; ce au trimisū numai unū Polcovnicū cu vr'o sutā și mai bine de Șvedi, și cu vre o doā sute de Căzaci la tērgū la Cernăuți se stee acolo. Făcēndū veste la Impērăția Moskului Cropotū Brigadirū, care era pre margine, pentru acei Șvedi, cum s'au apropiatū la Cernăuți, Impērăția Moskului nu i-au pututū răbda pre acei Șvedi, ce au scrisū lui Cropotū Brigadirū, și lui Constantinū Turculețū de au încălecatū cu vr'o tril patru miī de ôste, de au trecutū Cirimușulū în cēstā parte, și au lovitū pin codru, și au eșitū la satū la Mihalce, de i-au lovitū în Cernăuți fōrā de veste pre dincōce. Ce, Căzaciī au și datū la vale în lunca Prutului de au scăpatū mai toți; Țră Șvediī au purcesū se se sue în vîrvulū dēlului Cernăuților se se apuce de bătae; ce, vēdēndū că este mulțime de ôste, nu s'au mai pututū apuca de bătae, ce, încunglurāndū-i, i-au luatū pre toți de grumazi, și îndată i-au luatū și au purcesū cu dēnșii în țera Leșescă. Țră vr'o dece cincispre-dece Șvedi, ce mai scăpase, i-au totū ucisū satele, Țurcanii de pre subt munte, la Cupca, și la Rădăuți la ținutulū Sucevei. Venise atunce dintr'acea strajă moskicēscă, de se pusēse nisce stēguri Moldoveni de a Moskalilorū, la mōnăstire la Putna și la Cāmpu-lungū; ce oblicindū Mihaī Vodă, au răpeditū la dēnșii cu taină se se rădice se se ducă, se nu oblicēscă Tătariī se prade țera; și și îndată s'au rădicatū, și s'au dusū în țera Leșescă. Mihaī Vodă, vēdēndū că pre Șvedi i-au luatū Moskaliī din țera lui, de la Cernăuți, și stēguri de Joimiriī au venitū la Cāmpulū-lungū, și la mōnăstire la Putna, s'au și umplutū de frică, se nu'lū pricēpā Craiulū Șvedului, seū alți neprietenī a lui, boieriī pribegi din țera Muntenēscă, se nu'lū pīrēscă la Pōrtā că suntū faptele lui. Ce, au și inceputū a se gătire pre taină, a'și face potcōve la cai, și căruțe la Botoșani; și scosēse cuvētū că va se mērgā la-unū satū a lui ce are de moșie, ce se chīamă Cāndescii, pre Siretū, se'lū vadā; și trimisese și pre socru-seū, Dediulū Spatarulū, la Cernăuți de'i purta trebile despre Moskali, ca, cândū a eși din Iași se'lū și intēmpine ôste Moskicēscă se'lū ıee. Numai, ilū impedeca unū lucru de se zăbovia, că era unū Căpegi-bașā în Iași, pentru baniī birului, de sta zapciū, și nu putea se purcēdā fiindū Căpegi-bașa în Iași; ce, au scosū atunce nevoie în țērā, de totū omulū se dee unū leū, cu pecetluituri, cu iscālitarile boierilorū ce erau zlotāși; și stringēndū acei bani, pe fețe, au orinduitū năpăști: de unū leū; cine didese, da cincī lei, precum s'au și mai scrisū mai susū. Și au pornitū pe Căpegi-bașa la Galați se ascepte acolo se'i împlinēscă zlotāșii baniī; și elū cu gāndū că acela, se ıee în susū se'și caute trēba. Brăcovanulū Vodă, de aceste lucruri a lui Mihaī Vodă simțindū, și de Moskali, pre taină au însciințatū pre prietenii sēi de la saraiulū Impērătescū; nesciindū Vezirulū nemică, au trimisū Impēratulū unū omū alū seū din casā, teptilū, de au venitū în Moldova, și în Iași, peste totū loculū, și nu 'l-au priceputū nime, și a' mersū și la Focșeni de ceea

parte la boierii pribegi, la Ilie Cantacuzino, și la Ilie Catargiulă, de i-au întrebat: ce au fugit, și cum este Mihaï Vodă; că de dănsii nu s'au ferit, și le-au spus că este trimis de la Impărăție. Ce, acei boieri atunci tare s'au jeluït de Mihaï Vodă, și au spus cum că âmbă se se hainescă. Deci, acel om împărătesc, cum au mers la Impăratul de au spus Impăratului, îndată au trimis la Vezirul de i-au spus că Mihaï Vodă este hain, și se nu scape, că de va scăpa, i s'a duce capul. Deci, Vezirul îndată au răpedit un Capegi-bașă cu mazilia lui Mihaï Vodă, la Iusuf Pașa Sarakerul de la Tighine, scriindu'i numai să prindă de Mihaï Vodă, că de va scăpa capul i'a tăia. Ce, Iusuf Pașa îndată, noptea, au gătit trei sute de Spahii cu Alaï-bei, împreună și cu Capegi-bașa, de l-au lovit fără de veste pre Mihaï Vodă, de l-au prins. Mihaï Vodă atunci aștepta să i sosescă carte de la socru-său, precum Joimiri au trecut Cirimușul în ceastă parte, și Mihaï Vodă să purcedă din Iași; și într'acea zi ce au sosit Turcii cu mazilia în Iași, au sosit și cartea de la socru-său Dediul Spatarul, că Joimiri la Cirimuș stău gata să trecă, și le-au dat și de cheltuélă, câte un leu de om, la opt sute de omeni. Deci, Mihaï Vodă, vedându că l-au apucat Turcii în Iași, au și răpedit îngrabă la socru-său Dediul Spatarul de au fugit în țera Leșescă, și s'au întors și Joimiri înapoi. Atunci, de ar fi avut Mihaï Vodă cumpănă bună, să fie mai grăbit lucrul, și să nu fie știut prea mulți acel sfat, ar fi avut vreme bună, și ar fi apucat de ar fi scăpat. Numai, erau mulți sfetnici, și era plin locul, și socotia că până n'a ajunge Capegi-bașa cu birul la Țarigrad, nu l-oru mazili; și mai mult cu acel gând s'au înșelat, de l-au prins. Deci, Turcii cu mare strajă și grăză l-au luat de l-au pornit la Tighine, și de la Tighine la Țarigrad, și l-au închis în Edecule cu mare urgie, care nime nu mai dicea că a mai vedea lumea. Capegi-bașa, care strângea birul în Galați, au apucat de au luat de la boierii zloțași numai de ce punge de bani, și le-au dus la Țarigrad de le-au dat la visteria Impărătescă. Era în Iași Capegi-bașa, care luase pre Mihaï Vodă, au pus Caïmacam pre Iónu Buhuș Logofetul. De domnie nu se șia cine este, fără cât numai trăgeau nădejde lui Antioh Vodă, știindu-l că este mazil acolo la Țarigrad. Era boierii cei pribegi din țera Muntenescă, Ilie Cantacuzino Visternicul și Ilie Catargiulă, cum au înțeles de luarea lui Mihaï Vodă din Iași, s'au și bucurat, cu nădejde că este Antioh Vodă Domn; și au și trecut în grabă în césta parte la Focșeni, și fără nici o poroncă, au și început a prinde, și a legare, și a batere pre omenii lui Mihaï Vodă ce se tēmplase cu slujba, și a luare bucatele a boierilor lui Mihaï Vodă cari se didese înlatur. Prins au atunci și pre un Grec, nepot de soră lui Iordaki Ruset Vornicul, de l-au bătut și l-au îmbrăcat cu sucman negru, și l-au trimis de l-au închis la cetate la Nēmțu, și multe lucruri fără cale făceau; și au mers la Iași dărji și sumeți, așteptându din césu în césu să le vie cărți de la Antioh Vodă să fie Caïmacam. Atunci au trecut prin Iași un turc mare de la Pórtă, Agă Impărătesc, la margine la Cernăuți, în cai de olac, de au măsurat locul din mișlocul Prutului de la Orășeni. Au pus pre un om pe glos de au mers până în

têrgu în Cernăuți, și Aga Turculu alătura cu dînsul cu césornicul, ca să vîdă câte césuri au călcatu Moskali hotarul, când au venit de au luat pre Șveți; și s'au aflatu opti césuri că au călcatu hotarul. Întrebat'au Caîm-cami atunce pre acel Turcu Agă, dîră scie să le spue pre cine voru să pue Domnă aice, și n'au sciutu nimică să le spuie. Strănsu-s'au tîtă boierimea atunce la Iași și au intrat în mare grijă, să nu pue de la Pîrtă vre un Pașă, sau să mai vie să mai ia niscal-va boieri la Pîrtă. Vîdîndu că au luat pre Mihaî Vodă cu mare urgie, și cu nume de hainlicu, și veste de Domnă cine este nu le venia, se mira ce oru face; sfătuiau unii să fugă într'alte țeri, alții sfătuiau să se bejănescă la munți. Ce, apoi, au scrisu la Brâncovanulu Vodă cu rugăminte să'i sfătuescă ce oru face; și de a fi auditu ceva, ori de bine ori de rău, să le facă scire. Decî, Brâncovanulu Vodă le-au răpeșit de olac, și le-au scrisu să nu pîrte nici o grijă, că fîră zăbavă vreme le-a veni veste, că le-au pus Pîrtă Domnă; ără de cele rele ce socotesc ei, nu'i nici de unele, că așa are el veste de la Capi-kihăele lui. Și așa, le-au mai eșitu boieriloru grija. Atunce, poroncit'au Vezirulu lui Antiohă Vodă să grijescă trei sute de pungi de bani să 'lu pue Domnă în Moldova, că alții dau cincî sute. Antiohă Vodă socotia că n'oru pune pre alții la domnia Moldovii, avîndu el nume bun de la țără, și numai pe dînsul 'l-oru pune; și au rîspunsu Vezirulu că el mai multu de una sută și cincîci de pungi de bani n'a da, că țera este sîracă, și el nu pîte să o jăcuască. Decî, Vezirulu, vîdîndu așa acel rîspunsu de la Antiohă Vodă, au chîemat pre Nicolaî Macrocordat Terzimanulu, feciorulu lui Alecsandru Ecsaporitul, Terzimanulu celui bătrănu, și i-au dîsu: «de vreme că Antiohă Vodă n'au vrutu să dec trei sute de pungi de bani să fie Domnă în Moldova, ătă că tu ești Terzimanu, slugă Împîrătescă, credinciosu, și îți dau ție domnia fîră de nici un bănu. Și 'l-au îmbrăcatu cu caftanu să fie Domnă în Moldova; ără după ce au trecut trei patru zile, după ce au îmbrăcatu caftanu de domnie, făcut'au Vezirulu un isvod, la câte locuri trebuia să dee bani Nicolaî Vodă, care cuprindea acel isvod opti sute de pungi de bani; și 'l-au făcutu de au datu toți banii în grabă; și cu ce au mai cheltuitu cu casa lui până a purcede de acolo, s'au făcutu aprîpe de o mie de pungi de bani. Atunce, tată-seu, Alecsandru Ecsaporitul, ședîndu la gazdă, nimică nu scia de fiulu seu că au luat domnia Moldovei; și cum au înțelesu, cum au și începutu a plîngere, și a'și da palme preste obrazu, și a'și smulge pîrul din capu și din barbă, și a blăstema pre fiulu seu, căci au pîriutu domnia și a dîcere că din cîsul acesta este casa lui stînsă, de vreme că s'au amestecat fiulu seu la domnie. Și fiindu și bătrănu, n'au trăitu doă săptămîni, și au muritu; și încă nu apucase Nicolaî Vodă să purcedă din Țarigradu. ără în locul lui Nicolaî Vodă, au pus Terzimanu pre frate-seu, pre Ión. Trimeșîndu Nicolaî Vodă cărți în țără de domnie noă, au trimis și nisce ómeni al lui, Greci. Arătatu-s'au la toți cu blîndețe și cu milă. Atunce Ilie Cantacuzino, și cu Ilie Catargiulu, cum au înțelesu că nu este Antiohă Vodă Domnă, și este Nicolaî Vodă, s'au și spîriatu de faptele lor cele nebune ce făcuse, precum mai susu s'au scrisu; bogată rușine le era; și au și începutu a fugire

în țera Muntenescă. Și Nicolai Vodă, nesciindu'î că au venit în Moldova, le scrisese cărți, de le au trimis pin țera Muntenescă, cu adevărîță bună, sciindu'î că sunt acolo, se'î ăsă înainte la Galați. Deci, fugind el, i-au tîmpinat cărțile la Bacău, și vedîndu cărțile lui Nicolai Vodă, s'au mai îmblîndit, și au eșit înainte lui Nicolai Vodă la Galați. Atunce și Iordaki Rusetu Vornicul, și frate-sei Manolaki, și alți mulți boieri a lui Mihai Vodă, fugise, unii în țera Leșescă, alții în țera Muntenescă, alții în țera Ungurescă, temîndu-se că a fi lurtu Antioh Vodă domnia, căci erau greșiți rău lui Antioh Vodă; ce vedîndu cărțile lui Nicolai Vodă, scriindu-le cu blîndețe, s'au întors înapoi toți cu bucurie, care acea bucurie pre urmă au venit în suspinuri și în amar, precum înainte s'a scrie la rîndul seti.

CAP XVIII

Domnia înteiu a lui Nicolai Voevoda Mavrocordat, feciorul lui Aleosandru Ecsaporitul Terzimanul, în anul 7218.

După ce s'au gătit Neculai Vodă în Țarigradu cu domnia, au purcesu și au venit până la Galați; și acolo, duple obicei, i-au eșit totă boierimea din țera de gîosu înainte; ăra Nicolai Vodă, îndată au și dată cuyentă mojiilor se'și lee banii înapoi de la boierii zlotași, cari didese înainte maziliei lui Mihai Vodă, pecetluințele cele câte de un leu, și năpăștile cele câte de cinci lei, ce s'au pomenit mai sus, că au fost scos Mihai Vodă. Ce, boierii zlotași, unii luase bani cu datorie, și apucase de didese lui Mihai Vodă; ăra unii din boieri luase de pe la omeni bani, și'î didese la Capegi-bașa ce strîngea birul, care s'au scris mai sus. Neculai Vodă n'au vrut se fie în sémă boierilor zlotași, nici un bănu dintr'acea orînduélă, nici ce au dat la Mihai Vodă, nici ce au dat la Capegi-Bașa ce strîngea banii birului; și au poroncit boierilor zlotași, cu mare gróză, numai se întorcă toți banii mojiilor înapoi. Deci, cum au purcesu Nicolai Vodă din Galați, s'au și rădicat totă țărănimea țerei de gîosu, cu mare jalobă asupra boierilor zlotași, pin tôte tîrgurile, în Tecuci, în Bărlad, în Vaslui, în Scăntee, pe la tôte conacele; totu divanuri de zlotași erau cu mojii; și zlotașii, ca vai de capetele lor, ămblau rugîndu-se țeranilor, și le făceau și zapise că le-or da banii, numai se'î mai aștepte. Și mojii nici de cum nu primiau. După ce au sosit Nicolai Vodă în Iași, rădicatu-s'au totu tîrgul asupra zlotașilor, de nu putea om se rîbescă pre ulițe de norod multu de omeni, după cum este rîndul prostimei; și zlotașii apucase de didese mulți bani la visterie, și n'avea de unde întorce mojiilor; ce, i-au bătut Nicolai Vodă pre boieri cu buzduganul, și i-au închis în temniță cu tîlharii, până 'și-au vîndut ce au avut, și au plătit țeranilor până la un bănu. Deci, mojii, vedîndu acea voie, așa s'au îndărjit, și s'au sumețit în totă țera.

A trîea-qi după ce au sosit la scaun la Iași, au boierit duple obicei: Pu-

s'au pre Iónu Buhușu vel Logofetă; pre Nicolai Costină, vel Vornicu de țera de glosă; pre Iónu Sturza, vel Vornicu de țera de susă; pre Antioh Jora, Hatmană; pre Ramadană, vel Postelnică; pre Ilie Catargiulă, vel Spatară; pre Gavrilă Miclesculă, vel Paharnică; pre Ilie Cantacuzino, vel Visternică; și îndată atunce, eșind de la curte s'au răscolit, și până la săptămână au și murit, și în locul lui au pus Visternică mare pre Georgiță Mitre; și pre Manolaki Hrisovergi, Comisă mare. Eră mai alesă și mai de cinste, și toate trebile erau după Ramadană, vel Postelnică; și gătia pre Iónu Sturza Vorniculă să-lă trimetă solă în țera Muntenescă. Eră după ce au trecut șapte zile după ce au boierit boierii, au și mazilit pre Sturza Vorniculă și pre Ilie Catargiulă Spatarulă, și au pus în locul Sturzii Vorniculă pre Iónu Balșu Vornicu mare, eră în locul Catargiulă au pusă pe Cuza Spatară mare. Eră pre Sturza și pre Catargiulă i-au închisă la Siimeni, și i-au pusă în here, și nu lăsa pre nime să mērgă la dēnșii; și i-au ținută vr'o două-trei săptămāni închisi, și i-au făcută de au dată unulă câte patru pungi de bani, și apoi i-au slobodit. Eră adevērulă nu se scia pentru ce au fostă acea închisōre a loră, că unii diceau că i-ară fi pirită Sabină Banulă Smucilă, eră alții diceau că i-ară fi pirită Iordaki Rusetă Vorniculă, celă bătrānă, cum că ară fi vorovită ei nisce vorōve prōste de Nicolai Vodă, cândă au auzită că vine Domnă; eră unii diceau, că i-au pirită mazili, cum, cândă au pusă banii stēgului, i-ară fi încărcată pre unii cu năpaste. Eșit'au atunce la divană și Greculă acela celă îmbrăcase Ilie Cantacuzino, și cu alții, cu sucmană, și s'au jēluită lui Nicolai Vodă, de carele s'au scrisă mai susă. Decī, Ilie Cantacuzino era mortă, n'avea cine să dea sēma pentru dēnsulă; numai ce era Gavrilă Costaki Sulgerulă, sin Gavrilă, și Ioniță Nēniulă Rață Postelniculă, carii fusese soții lui Cantacuzino la prinsōrea aceluī Grecă. Decī, i-au pusă Nicolai Vodă la scară, și i-au bătută câte cu două sute de tolege, la cură; eră boierimea și totă mazilimea vēdēndă aceste fapte, lucruri de începătură a lui Nicolai Vodă, fōrte s'au māhnită și s'au spēriată tare, câtă nu scia unulă câte unulă ce s'oră face, și de ce se voră apuca; că cu banii stēgului încă îi îngrozise; și ușa îi era închisă tare. Nime nu intra la dēnsulă; a două-di, a tria-di, cândă chēma câte vre ună boieră, la două-tri cuvinte, eră într'altă chipă nu putea nime să mērgă la dēnsulă, și din spātărie în colo măl înlāuntru nimene nu putea intra, n'ci boierii nici mazili, fōră de câtă numai Ramadană vel Postelnică, și Spandonaki Cāminarulă, și Sculă Camarașulă din lāuntru, ce era tālmaciă, că Nicolai Vodă nu scia limbă Moldovenescă, și era ună lucru prea cu năcăză boieriloră și țerei. Și își ținea lucrurile înalte; și la mānie era aprigă, numai nu ținea prea multă Vrea să stēpānescă Moldova ca Pōrta Turcescă, cu mare mārire; și era omă învēțată, fōrte bună cărturară; și desfātări, vorōve de glumă, nimică nu se făcea înaintea lui; și era fōrte cunoscătoră la ōmenii, și la cei celă slujia bine arăta dară. Număi, mānia ce o avea, strica cele bune a lui; că îi era cu greă și lui, că nu scia rōndulă țerei, și nu putea pre boierii, să i supuie cu chivernisēla, după cum îi era voia lui. Că boierii, după ce îl vēdură Vodă cu aceste lucruri tari că începe asupra loră, și începură a fugi; anume, Lupulă Costaki, fecioră lui Gavrilă Vorniculă, Ilie Catargiulă, Mano-

Iaki Rusetu Vorniculă, Constantin Costaki Comisulă, Dimitrașco Racoviță Hatmanulă, și alții mai de gîsă, fugiră în țera Ungurască. Eră Savilă Banulă Zmucilă, Luca Visterniculă, Pavelă Rugină, Ilie Abăza, Dediulă Spatarulă, feciorii Vorniculă Iordaki Rusetă, și Mirescii, aceștii fugiră în țera Leșescă. Eră pre Iordaki Rusetă Vorniculă, îl închisese într'ună beclă la curtea domnască, încuiat cu lacată, de nu intra nime la dînsulă, foră numai Bașă-bulucbașă cîndă îi ducea de mîncat; și i-aă luat și dece pungi de bană, și nu'lă mai slobođia; ce, până s'aă mazilită Nicolăi Vodă, totă la închisore 'l-aă ținută, arătându'i pricină că elă aă învățat pre Turcii Balgi de'lă părescu la Pórtă, că cerea Turciloră cornărită de boii de negoț, și ei până atunce nu didese cornărită, și se dusese Turcii Balgi de'lă pârlău la Pórtă; eră Nicolăi Vodă prepunea că cu îndemnarea lui Iordaki aă mersă de'lă părescu. Așijderea și boțerii ce fugisă, carii mai susă s'aă scrisă, iarăși îi đicea că cu îndemnarea lui aă fugit și fugă. Pe Georgiță Mitre Visterniculă, nu trecuse șese-șapte lună a domniei lui, și'lă mazilise, și'lă închisese la Sîlment; și i-aă scăđută la samă cheltuēla, de 'l-aă scosă cu căți-va bană datoră, năpaste, și 'l-aă orănduită la lefe de'lă legaă slujitorii, și'i punēu pușcele cele mari preste dēnsulă. Acestă felă de scoposă începuse Nicolăi Vodă asupra boțeriloră de le făcea. Eră țereă, prostimeă, vrea se le arăte milă și dreptate, și vrea se leție de parte; scosese ruptă cu pecetluituri roșii, sē deē de patru ori într'ună ană; numai, nu prea pe putință, ce cam încărcăți, că avēu boțerii zlotăși silă sē îmbrace some mari de bană; și maziliă, eră erau încărcăți preste putință la somă. Eră pe la tóte marginile alesese boțeri de cinste, capete, de le didese în sēma loră ținuturile, părcălăbiile, și stărostiile; și făcuse mulțime de cărți de slobođii, de le didese la mână boțeriloră de strigaă milă; și făcea sate; și începuse a se face multe sate pe margine. Și s'arū fi fostă întemeiată țera de ómenă, numai, n'aă ținută multă domnia; că nu se amesteca nime sē ámbles alți zlotăși de la curte, foră de cătă boțerii acei ce le erau date în sēma loră ținuturile, de eraă capete pe margine; și avēu și vreme de venită, țeranii. că erau oști pe marginile țereă, leșesci, pe hraniță.

Atunce, pre acele vremi, marele Petru Alecsievici, Impăratulă Mosculă, începuse tare a se întărire și din putere și din nume, cătă, lua cetățile Craiului Șvedescă; și atunce aă luată și cetatea cea vestită în lume și tare, anume Riga; și într'altă chipă cu rezboiă nu o putea lua, foră de cătă a'i făcută meșteșugă, cu nisce combarale cu otravă, care ținea o combara cindecă de pungi de bană cheltuēlă; și aruncăndă de acelă felă de combarale în cetate, i-aă lovită pre Șveđi o mórte, cătă le-aă căutată numai a se închinare, că se spēriesă că n'a mai remăné nime din tr'ânșii; și cu acelă meșteșugă aă luată Moskaliă Riga de la Șveđi. Și alte cetăți multe Șvedescă le totă bătea și le lua; că Craiulă Șvedulă era atunce în nădejdea Turculă, pribagă la Tighinė. Eră Avgustă, Craiulă Leșescă, iarăși, cu óstea lui, cerca pre Leșii carii erau haină împotiva lui, de ținuse cu Craiulă Șvedulă, de'i bătea și'i gonía din țera Leșescă. Atunce s'aă tēplată ună Reimintară a Craiului Avgustă, pre anume Smigelski, cu o sēnă de óste, de aă lovită pre Voevoda Chiovski, fiindă haină Craiului, și 'l-aă prinsă viă nevătămată; și ducēndu'lă acelă Reimintară

la stăpănu-seu, Craiulă Avgustă, cădută a Voevoda Kiovski cu rugămintea la Smigelski ca să nu-lă ducă la Craiulă Avgustă, sau la Moskalî, ce să fugă cu dănsul, și să ție amândouă, și i-aă adeverită cu giurământă că-l va da o fiică a sa duple dănsul, de-lă va face ginere, și multă bogăție și tărğuri de a lui îl va da. Decă, Smigelski îndată l-aă creăută, și s'aă făcută una cu dănsul, și aă fugită amândoi într'o parte de locă; și aă strânsă altă ôste; și așa, âmbiaă totă din locă în locă, nôptea, și pre unde găsiăă ôste de a Craiulă Leșescă, sau ôste Moskicescă, o strica, că era omă fôrte harnică și de trébă la resboiă, acelă Reimentară Smigelski. Dără, de la o vreme, nu i-aă mai încăpută vreme să mai pôta âmbiaă pin țera Leșescă cu podghézulă, că se umpluse țera de Moskalî, și de Sasi, de a Craiulă Avgustă de la Sacsonia, și-lă gonla pre Voevoda, ca pre o hără selbatică din locă în locă; ce, numai ce i-aă căutată a lăsa țera Leșescă, și aă trecută muntele, și aă intrată în țera Ungurăscă. Êră acolo în țera Ungurăscă încă nu avea odihnă Voevoda Kiovski, de Avgustă Craiulă Leșescă; de acolo aă luată munțilă foră de drumă, în lungă, până aă dată la Cirimușă, și aă eșită la Vijniță în țera Moldovei numai cu vr'o treă sute de ômeni; și îndată aă și trecută codrulă, și aă luată Siretulă în glosă, și aă mersă la Iași, că se temea de Moskalî, că-lă gonlaă din urmă, că staă Moskalî de pază, din Cirimușă până în Iahurlucă, totă omă de omă; numai elă, cu mare meșesugă aă scăpată de aă eșită în Moldova, că aă făcută veste că va să esă mai din susă pe Prută, la Colomeea, în țara Leșescă; și alergândă Moskalî de la strajă se-lă ție calea, êră elă mai pre din glosă aă eșită în Moldova la Vijniță. După ce aă venită la Iași, s'aă împreunată cu Nicolă Vodă, și i-aă făcută Nicolă Vodă cinste pre obiceiă, ca ună domnă streină; și după ce aă trecută treă patru zile, s'aă dusă la Tighină unde era și Craiulă Șvedescă; și, nezăbovindă la Tighină, l-aă trimisă Craiulă Șvedescă pre Voevoda Kiovski la Pôrta sprintenă; și aă zăbovită acolo la Pôrta vr'o treăzeci-patruăzeci de zile, și mai bine. Multe mestecături, tulburări și îndemnări aă făcută acolo la Pôrta, ca să strice Turcîlă pacea cu Moskalî; ce, Vezirulă nu primă să strice pacea. Êră Împărăția. Înțelegândă din Voevoda Kiovski, cum, se întemează Moskalulă de tôte părțile, aă mazilită pre Vezirulă, și pre Iusuf Pașă Tighinei, căci staă pricină să nu strice pacea Împărăția; și aă pusă Veziră pre Uman-Pășă Ciupruliulă. Atunce aă găsită vreme la acelă Veziră și Mihał Vodă, de aă eșită din Edecule, și încă i-aă dată Vezirulă lui Mihał Vodă și dece pungi de bani din visteria Împărătescă, jăluindă Mihał Vodă că i-aă luată cândă l-aă mazilită. Dără acesta Veziră n'aă fostă treă-patru-septemăni, și l-aă mazilită Împărăția și pre acesta, căci nu era lacomă, și vra să ție pravila loră cea vechă, și Împăratulă așa nu-lă plăcea. Apoi aă trimisă Împăratulă de aă adusă pre Mehmetă-Pășă Baltagiulă carele mai fusese Veziră mai înainte vreme, într'altă rîndă, și l-aă pusă Veziră iarăși ală doile rîndă. Decă, acelă Veziră Baltagiulă, îndată și aă trimisă la Hanulă Tătărescă de l-aă chemată la Pôrta la sfată, și aă și stricată Turcîlă pacea cu Moskalî; și aă dată poroncă în tôte părțile, de vară să se găteze de ôste; și aă închisă și pre solulă Moskicescă în Edecule. Și aă scrisă Împăratulă Turcescă cărți la Craiulă Șvedului la Tighină, precum nu l-a lăsa

în streinătate ; și s'a'u adeveritū prea tare, precum va sta de'lū va împăca cu Moskalulū pre pofta lui, de'ī va da Moskulū tōte ce aū păgubitū Șvedulū ; ără de nu va primi Moskulū pace cu Șvedulū, s'ē'ī întōrcă ce i-aū luatū, s'a bate elū singurū cu Moskulū, și'ī va da și ōste Crafulū Șvedescū cātă ū va trebui de'lū va duce la țera lui ; și i-aū trimisū cāte-va pungi de bani Crafulū de cheltuēlă ; și aū trimisū și pre Voevoda Kiovski, și omū de adeverință de la Pōrtă la Crafulū Șvedulū, de primăvară sē se gătēscă de ōste. Și aū făcutū și fermanū, sē dee Moldova zabere oștii Leșesci și Șvedesci ce era la Tighinē : ȧlovițe, orzū, grāū, făină, cātū le-arū trebui de aglunsū. Decī, sosindū la Crafulū Șvedulū Voevoda Kiovski, cu acea carte ce scria Împēratulū Turcescū la Șvedū, pentru care multū s'aū bucuratū Crafulū Șvedulū, și ținea aceea carte de adeverință Împēratulū totū în sēnū la dēnsulū, la care mai pre urmă s'aū schimbatū într'altū chipū acea adeverință Împērătēscă Turcescă, precum s'a vedē mai înainte de la rōndulū ei. Scris'aū Vezirulū la Crafulū Șvedulū, ca s'ē'ī trimitā unū omū a lui de ispravā sē vorbēscă cu dēnsulū pentru oștire ; decī, trimițēndū Crafulū unū omū a lui la Vezirulū, 'l-aū întrebātū Vezirulū ce felū de ōmenii suntū Moskalii, și ce felū de rēsboiū aū ? Acelū omū alū Crafulū Șvedescū aū ȧisū cā suntū Moskalii nisce ōmeni proști, și blāstēmați de totū. ără Vezirulū aū rēsponsū : dērā de vreme cā ȧici tu, cā suntū așa de blāstēmați Moskalii, dērā voi așa și nu sunteți de nemică, cā ei v'aū bātutū pre voi. Așijdere aū mai ȧisū acelū omū a Șvedulū cum cā Munteni suntū prietenī prea bunī cu Moskalii, și ce vēdū și ce audū aice la Pōrtă, tōte scriū la Moskali. ără Vezirulū aū rēsponsū dicēndū : bine facū Munteni cā scriū, cā de noi n'aū ce scrie de rēū ; cā noi nu ne tememū de nime, cā avemū ōste multā și pușce multe, și putere mare, și noi nu ne putemū sē ne gātīmū cu tȧinā sē nu scie nime, ce, cu gļumētate de anū mai înainte ne dāmū scire, și ne gātīmū cā n'avemū grijā de nime. Ce, Munteni de orū scrie de aceste ce le vēdū, cā avemū ōste multā, și putere mare, sē scrie sȧnētoși. Acestū rēsponsū aū luatū omulū Crafulū Șvedulū de la Vezirulū. Scris'aū Vezirulū de alū doile rōndū la Crafulū Șvedulū s'ē'ī trimitā altū omū mai de trēbā ; ȧicēndū cā de la acesta n'aū pututū nemică sē cunōscă din vorōvele lui. Decī, Șvedulū indatū aū alesū altū omū mai de trēbā, ofițerū de al lui, și 'l-aū trimistū la Pōrtă. Decī, Vezirulū 'l-aū întrebātū și pre acela, cum scie pentru ōstea Moskulū ? Ce, acela aū schimbatū vorōva într'altū chipū, ȧicēndū : cā Moskalii pedestrimē este prea tare, mai tare de cātū tōte nēmurile la rēsboiū, cā stat ca unū zidū nemīșcatū ; cā de n'aū pututū Șvedii s'ē'ī batā și s'ē'ī spargā, dērā alte nēmuri așāși n'aū nici o putere s'ē'ī spargā. Fără de cātū elū așa socotesce, sē gătēscă Vezirulū patru sute de tunuri, și așa cu acele tunuri sloboȧindū o datā, de doā ori și de trii ori, ori putē rumpe obuzulū Moskicescū s'ē'lū spargā, sē facā drumuri pin trīnsulū, lovindū acele multe tunuri ; și așa cu acelū meștesugū, pōte sē biruēscă pedestrimēa Moskicescā ; ără într'altū chipū amintere nu pōte nime s'ē'ī pobedēscă. ără cȧlȧrimea Moskicescā ū mai slabā. Decī, uitāndu-se Vezirulū la sfatulū aceluī ofițerū șvedescū, intru acesta chipū s'aū apucatū a facere gȧtire.

Venit'aū și Hanulū, dupē porunca Împērăției, de la Crimū la Ȧarigradū, la

sfat, și au sfătuit și el că-l bine așa, să facă oște asupra Moskului; și au dis, acum, după ce orî înghieța apele de ernală, să slobodă doă ceambururi, ună ceambur Sultanului din Bugégă cu Tătarii și cu oștea lui Voevoda Chiovski prin Ucraina asupra Kiovului, ăra cu ună ceambur să mērgă, însuși el din Crimă pre apa Donului până la Voronița, unde suntă galiónele Moskicesci făcute, să le aprindă; ăra de acolo a lua curmezișu de s'a împreuna cu cel-ăltă ceambur a Sultanului și a lui Voevoda Chiovski. Într'acelă chipă au sfătuit și au aședat Hanulă cu Împărăția să facă.

Atunce era ună Turcū celū chlema Ismailū-Efendi, și era omū de casa Împăratului credinciosū din cel din lăuntru, și era și Capi-kihaé a Hanului, și avea bunū prietēșugū acelu Turcū cu Dimitrașco Cantemirū Beizade, fiulū lui Cantemirū Vodă, că mergea de multe orî acelu Turcū la gazda lui Dimitrașco Beizade, și-lū cinstea Beizade, că, pôte fi, bea acelu Turcū și vinū, și i-dicea Beizade în tambură, că așa scia-dice de bine în tambură câtū nici unū Țarigradeanū nu putea-dice bine ca dēnsulū; și-i era fōrte dragū Beizade acelu Turcū. Și viindū Turculū atunce la Beizade la cinste, și vorbindū ei, i-au spusū Turculū tōte tainele Împărătesci lui Beizade, ce vorū să se facă; deci, Dimitrașco Beizade, înțelegēndū aceste, cădūt'au cu rugămintē la acelu Turcū, Ismailū-Efendi, să grăescă Hanului, și Hanulū să grăescă Împărăției s'elū facă Domnū în Moldova, și l-au învățatū și în ce chipū a grăi, giurnindū câte-va miī de galbinī Hanului. ăra Hanulū, aūdindū aceste din Ismailū-Efendi, îndată aū priimitū. Deci, mergēndū Hanulū la Împăratulū la sfatū, între alte sfaturi dis'au Hanulū cătră Împăratulū și acestū cuvēntū, că Brāncovanulū Vodă Domnulū Muntenescū, este unū Domnū bogatū și puternicū; are oște multă, și-i de multū prea bunū prietenū Moskalilorū; nu trebuēscē la acēstă vreme lāsātū să fie Domnū, că pôte să se hālnescă, și a face smintēlā oștilī Împărătesci; ce, trebuēscē prinsū, că elū de bunā voie n'a veni la Pōrtă, și nime nu-l harnicū nici pōte s'elū prindă, fōră câtū socotescū că Beizade, feciorulū lui Cantemirū Vodă celū mai micū, este omū mai sprintenū de câtū frate-sēu Antiohū Vodă; ce s'elū puie Împărăția ta Domnū în Moldova, că elū va chiveruisi lucrulū din Moldova, și lū va prinde; că Nicolai Vodă, care este Domnū în Moldova, este Grecū, și n'a putē să facă acēstă slujbă; nici mie nu mi-l dragū să slujescū cu Grecilī. Deci, Împăratulū, cum aū aūditū aceste cuvinte din Hanulū, într'acelū cēsū aū și trimisū, fōră de scirea Vezirulū, de aū adusū pre Dimitrașco Beizade de la gazdă cum mai de sārgū, și l-au adusū la saraiulū Împărătescū la Împăratulū, și îndată l-au îmbrăcatū cu cabaniā, cu spinārī de sobolī, în locū de caftanū, și l-au pusū Domnū în Moldova, și apoi l-au dusū la Vezirulū de l-au îmbrăcatū în caftanū, și i-au datū fermanū, făcēndū-l alaiū pre obiceiū. Și nezābovindū-l doă-trei dīle, l-au și pornitū de aū venitū în mezilū la Iași, saltū numai cu decedoădeci de ómeni, care n'au cheltuitū nici unū banū la Pōrtă, că și tuiurile și sāngēculū pre-urmā i le-au trimisū. Atunce Vezirulū, la purcesū, aū disū lui Dimitrașco Vodă cu mare taină: după ce vei merge în țēră în Moldova, să chivernisesci lucrulū, s'mī prindī pre Brāncovanulū Vodă Muntēnulū, să mi-lū trimeți aice viū; și de lū Împărăție vei avea mare darū și cinste, și în loculū lui tu vei rămānē acolo Domnū neschimbatū. ăra Dimitrașco Vodă, mulțāmindū

Vezirului, s'a'au apucat'ă că va face acea slujbă și 'l-a prinde; numai, a'au dat'ă și el'ă un'ă sfat'ă Vezirului, socotind'ă că'ă va fi de folos'ă, é'ă pre urmă acelu'ă sfat'ă a'au căd'ut'ă cu împedecare, că a'au d'is'ă către Vezirul'ă ca s'ă scrie la Brâncovanul'ă Vodă, s'ă îndatoréscă Pórta cu cinc'ă sute de pungi de bani, fiind'ă la acea vreme de trebuin'ă pentru gătirea oștii. Și Brâncovanul'ă Vodă s'a uita la acea carte ce'ă va scrie Vezirul'ă, și nu va avea grijă de mazilie. Dec'ă, Vezirul'ă i-a'au plăcut'ă acest'ă sfat'ă a lui Dimitrașco Vodă, și a'au scris'ă la Brâncovanul'ă Vodă ca s'ă împrumuteze Pórta cu cinc'ă sute de pungi de bani pentru cheltueala oștii. Dec'ă, Brâncovanul'ă Vodă, ca un'ă om'ă cu minte, a'au priimit'ă d'icend'ă că a da; numai, odată n'a puté s'ă dea to'ă banii, că'ă țera să-racă, ce, pe lună a da câte o sută de pungi, cari'ă se îmbracă în cinc'ă luni; socotind'ă că până în cinc'ă luni or'ă sosi și Moskali'ă. Și atunci, de or'ă și vra s'ă i facă ceva rău, nu'ă vor'ă pute strica nimic'ă; măcar'ă că Brâncovanul'ă Vodă nu scia nimic'ă de acea voróvă, déră avea minte de se păzia. É'ă, s'ă d'icem'ă, atunci s'a'au păzit'ă că 'l-a'au păzit'ă Dumne'ă; é'ă când'ă s'a'au m'aniat'ă Dumne'ă pre d'ensul'ă, n'a'au putut'ă s'ă se păzescă, precum înainte la r'ond'ă se va scrie.

É'ă pre Dimitrașco Vodă 'l-a'au pornit'ă la Iași, și i-a'au d'is'ă Vezirul'ă că, când'ă va fi vreme s'ă prin'ă pre Brâncovanul'ă Vodă, a trimite Vezirul'ă omul'ă s'ău cu ferman'ă. Dec'ă, Dimitrașco Vodă, trimi'end'ă pe Capegi-bașa înainte cu mazilia lui Nicolai Vodă, și d'impreună cu omul'ă s'ău, anume Dimitrul'ă Saraciul'ă; é'ă Nicolai Vodă nimic'ă nu scia de mazilie și ședea la Divan'ă de g'udeca țera. É'ă Capegi-bașa, descălecând'ă la scară, s'a'au suit'ă în cur'ă; é'ă Dimitru Saraciul'ă, sluga lui Dimitrașco Vodă, a'au năvălit'ă de grabă subt scara despre D'ómna, unde era închis'ă Iordaki Ruset'ă Vornicul'ă cel'ă b'etr'ăn'ă, și a'au lovit'ă lacata cu baltagul'ă de o a'ă stricat'ă, și a'au scos'ă pre Vornicul'ă Iordaki afară, și i-a'au dat'ă căr'ă de Călmăcamie de la Dimitrașco Vodă. É'ă boier'ănașii din cer'dac'ă, v'ed'end'ă că a'au scos'ă pre Iordaki Vornicul'ă, a'au alergat'ă tare de a'au dat'ă scire lui Nicolai Vodă la divan'ă, și îndat'ă sculându-se Nicolai Vodă de la Divan'ă, m'aspăimântat'ă, se t'empină cu Capegi-bașa în ușa Spătăriei, unde îi și dede ferman'ă de mazilie.

Atunci boier'ănașii lui Nicolai Vodă din curte, Grecii, încep'ă a se ascunde în casă despre D'ómna, și țera încă începuse, precum este obiceiul Moldovenilor'ă celor'ă necăji'ă de strămbătă'ă, s'ă facă calabalicuri Domnilor'ă mazi'ă; déră nu putea s'ă i facă nimic'ă, că nu aveat'ă voie, că scria Dimitrașco Vodă la Călmacamii s'ă nu se atingă nime de cinstea lui Nicolai Vodă s'ău de ómenii lui, ce cu mare cinste, ca pre un'ă Domn'ă, cu de t'ôte ce i-ar'ă trebui la pornitul'ă lui, s'ă'l'ă grijescă, nimic'ă s'ă nu'ă lipsescă. Și așa, pre obicei'ă, trei d'ile grijindu'l'ă cu de t'ôte cele ce i-a'au trebuit'ă, s'a'au pornit'ă Nicolai Vodă la Țarigrad'ă, cu tot'ă agărlicul'ă lui, neplinind'ă un'ă an'ă deplin'ă cu Domnia, precum s'a'au scris'ă. É'ă în Iași a'au r'emas'ă Călmacamul'ă Iordaki Ruset'ă Vornicul'ă, până a'au venit'ă Dimitrașco Vodă. Atunci și boierii cel'ă pribegii, în'țelegend'ă to'ă, a'au venit'ă în țera; numai Dediul'ă Spatarul'ă și Savil'ă Zmucil'ă Banul'ă a'au r'emas'ă în țera Leșescă. Dupé ce a'au ag'luns'ă Nicolai Vodă în Galați, atunci a'au sosit'ă și Dimitrașco Vodă din Țarigrad'ă în Galați, și a'au m'ers'ă Nicolai

Vodă la gasda lui Dimitrașco Vodă de s'au împreunată amândoi, care nu puțin lucru au făcut Nicolai Vodă atunci, de au mersu la gasda lui Dimitrașco Vodă, că alți Domni numai stau să se împreune după ce se mazilescu, ce fugu unul de altul să și scotă ochii; dăra Nicolai Vodă au mersu de s'au împreunată și s'au rugată lui Dimitrașco Vodă să nu se potrivească boierilor de țără să-lu pîrască la Pórtă, și elu încă s'au făgăduit că nu-lu va amesteca la Pórtă pre Dimitrașco Vodă câtu va trăi cu domnia; ce, de a âmbra pentru Domnie, a âmbra pentru domnia țerei Muntenesci, érá nu pentru a Moldovei. Și așa, unul cu altul s'au încredințat; și Nicolai vodă au purcesu la Țarigradu; érá Dimitrașco Vodă au venit în Iași. Érá precum 'și-au ținut acesti Domni tocmea, se va scrie la rîndul său.

CAP XIX.

Domnia lui Dimirașco Cantemir Voevoda, în anul 7219.

Dupre ce au sosit Dimitrașco Vodă în Iași, dupre obicei, a treia-și au boierit boieri. Pus'au pre Nicolai Costin vel Logofet; pre Lupul Costaki Vornic mare de țera de gîosu; pre Ioan Sturza, Vornic de țera de sus; pre Antioh Jora, Hatman; pre unu Grecu, anume Spraioti Dracomana, vel Postelnic; pre mine, Ión Neculce, vel Spătar; pre Georgița, vel Paharnic; pre Dabija, vel Ban; pre Ilie Catargiul, vel Visternic; pre Sandul Sturza, vel Stolnic; pre Constantin Costaki, vel Comis. Acești erau boierii lui Dimitrașco Vodă d'ânteu; érá mai de credință și mai alesu tóte trebile domniei erau după mine, Ión Neculce vel Spătar. Și atunci d'ânteu erau boierii cam îngrijiți de numele lui Dimitrașco Vodă, de pre cându era mai ténér, Belzade, la domnia frăține-seu lui Antioh Vodă, că era atunci nerăbdător și mănios, zlobiv la betie, și i eșise numele de om rău. Érá acum viind cu domnia, sciu să și pîrdă numele cel rău, au dora mai la vîrstă venise, au dora chivernisise viața lui unde nu era pace, că așa se arăta de bun și de blând, că tuturor le era ușile deschise, și nemăreț, de vorovia cu toți copiii. Atunci au scos pre țără doă cîverturi, banii stégului; și de cum era soma la Nicolai Vodă, au mai scădut pre țără la unu cîvert, câte trii mi de galbeni. Asijdere și mazililor le-au scădut dăjdile pre gîumătate, și unora și mai bine, și le-au făcut și testamentu cu giurămînturi, să nu dee desetină boierii, după cum nu didese mai înainte; că acestu obicei se făcuse de la Mihail Vodă, de dau desetină boierii; érá Dimitrașco Vodă i-au ertat.

Deci, boierii, vedîndu așa milă, și nemărire, începuse toți a se lipire, și a-lu laudare. Era om învîtat, numai la giudecări nu prea putea lua sama bine, pôte fi unde fusese trăit multu la Țarigradu în străinătate; lăcomie nu avea mare, lucrurile lui poftia să fie laudate. Atunci avea domnia mare supărare și cheltuia cu oștea lui Voevoda Kioyski, și cu oștea cea Șvedescă; o erna și o grijă de zahere; lemnu încă ducea la Tighine pentru tocmitul cetăței,

și căra țera pâne de la Brăila la Tighiné. Așijdere și lemnă căra din țeră la Dunăre, de făcea podă mereu la Cartalū. Vestī din țera Leșescă, și de la Moskalī, în totū cėsulū totū-deauna cerca de trimetea la Pórtă. Decī era Domnulū pré în valū și în mare supărare; căci elū venise de curēndū, și lucrurile tóte erau neaședate și lipsite, și silia ca s'ēși plinēscă poroncile Porții tóte; și'ī era pré cu greū, că era țera stricată mai înainte vreme. Ēră atunce începutu-s'au și unū omorū mare în vite, că așa murīau, câtū nu mai biruiaū ómenī sē le despóie; așijdere și de pâne încă era lipsă, că nu rodise într'acelū auū. Ēră boierī, cariī avusese greutate la Nicolai Vodă, sta totū vēr-tosū către Dimitrașco Vodă ca sē pírēscă pe Nicolai Vodă la Pórtă pentru rēulū ce le făcuse. Déră Dimitrașco Vodă nu primīa nici de cum, nici se potrivīa, și nu le da vole, ce ținea legătura ce făcuse cu Nicolai Vodă cândū s'au fostū împreunatū la Galați. Ēră Nicolai Vodă, după ce au agiunsū la Pórtă la Țarigradū, au călcatū giurământulū, și cum au mersū la Vezirulū, au și pírītū pe Dimitrașco Vodă, dīcēndū că elū cândū au mersū în țera Moldovei, au gāsītū mai bine de giumātate boierī hainī la Moskalī, și prīndēndū'ī i-au închisū; éră Dimitrașco Vodă, cum au luatū domnia, au și răpēdītū de olacū înainte și i-au slobođītū pre toți; și încă, pre carele era mai mare hainū, 'l-au pusū Caīmacamū; ce Vezirulū nimică nu i-au ținutū în sēmă vorbele lui.

Atunce decă au înțelesū Dimitrașco Vodă de acea vorbă bună de prieteșugū ce au grăitū Nicolai Vodă către Vezirulū, au și chīematū pre boierī ce'lū îndemnase sē pírēscă pre Nicolai Vodă, și le au spusū de Nicolai Vodă cum ține prieteșugulū; și îndată i-au gātītū pre o samă, și i-au trimisū la Pórtă. Și sosindū boierī la Țarigradū, au socotītū vreme și au păscutū prilejulū, și cândū au eșītū Impēratulū la geamie, ei 'și au aprinsū rogojinī în capū, și au datu arzū la Impēratulū, jāluindū pre Nicolai Vodă ce le-au făcutū. Ēră Impēratulū, vēdēndū atāta jalobă, au și trimisū sē aducă pre Nicolai Vodă sē'ī taie capulū; numai, norocirea lui, s'au tēplatū unū prietenū de i-au datū scire, și s'au ascunsū de au scăpatū de peire, că póte 'l-arū fi tăiatū. Acum socotiți, fraților, de vreme că cei mari nu'și ținū giurământulū ce încă'și aducea peire, déră cei proști cum 'l-orū ținea! Dimitrașco Vodă se gătīa pre taīnă sē prīndă pre Brāncovanulū Vodă, precum īī poroncise Pórtă, și trimisēse și iscodīa la Muntenī, de vēduse tóte lucrurile Brāncovanulū Vodă cum staū, și 'și au făcutū Dimitrașco Vodă vre o cincī șēse stēguri de Lefeci, și doă stēguri de Lipcanī, și căți-va feciori de boierī grijiți bine īī ținea în Iași, și făcuse cuvētū că va sē mērgă în susū cu podghēzū la Moskalī, ca sē nu se pricēpă Muntenī, și așcepta din cēsū în cēsū sē'ī vie omū de la Pórtă cu fermanū de la Impērație, și sē se pornēscă la Brāncovanulū Vodă sē'lū prīndă. Venit'au și de la Hanulū fermanū numai sē încalece sē mērgă sē prīndă pre Brāncovanulū Vodă; ce pre fermanulū Hanulū nu cuteza Dimitrașco Vodă; ce au mai scrisū la Pórtă că elū este gata, și Hanulū încă i-au scrisū sē purcēdă, ce sē scie și de la Impērație, purcede-va la Brāncovanulū Vodă sē'lū prīndă, au ba? Ce de la Pórtă i-au venitū rēspunsū sē mai aștepte, că, cândū a fi vreme, i-a face elū scire, că aștepta Vezirulū sē plinēscă cele cincī sute de

pungă de bani Brâncovanul Vodă ce le ceruse Vezirul împrumut, precum s'au scris mai sus.

Atunce dacă au înghiețat apele, după Boboteză, au și purcesu Hanul în pradă pre apa Donului, în țera Moskicescă în sus pre la Harcovă; dără la galiónele Moskicesci n'au putut să agiungă să le aprindă, precum s'au fost apucat către Impăratul Turcescu, nici spre Kiov de acolo n'au putut merge, că au dat de oști Moskicesci, și s'au întors înapoi ăra la Crimă, cu mult plean.

Sultanul din Bugégă și cu Voevoda Chiovski de la Benderă, cu óstealor au trecut Nistrul, și au purcesu pin Ucraina în sus, totă prădându și stricându până la Nemirova, și până la Fastuvă, aprópe de Kiov; ăra Moskali ce erau de strajă pre marginea țerei Leșesci, dacă au simțit, s'au tras cu toți de s'au strâns în Podolia spre Iazlovăț, la Buceci, unde le erau Generalii lor, și asceptau să le vie ukaz de la Petrisburg, de la Impăratul Moskicescu, să vadă ce vor face. Atunce Adam Sinavski Hatman l-au muștrat pre Generalii Moskicesci, anume pre Volkovski, pre Ianăși și pre Bejbahă, și le-au ăisă așa: «ce ómeni sunteți voi de asceptați ukaz, și neprietenii pradă și strică țara?» Și îndată l-au pornit asupra Tătarilor, și asupra lui Voevoda Chiovski. și le-au dat și Hatmanul un Reimentar cu vre o triădecă de stéguri leșesci cu slujitori; și Moskali încă erau ca vre o dece mi. Și cum s'au pornit asupra Sultanului și asupra lui Voevoda Chiovski, n'au stătit Sultanul cu Voevoda să se bată cu temeiul oștii Moskicesci și Leșesci, ce, s'au întors înapoi la Bugégă, fără câtă numai câte o strajă unde și unde de se lovia. ăra după ce s'au întors Hanul și cu Calga Sultan din ceambururi, au scris la Pórtă de tóte ce au lucrat; așjdere au scris și Pașa de Tighiné. Dără Vezirul, vrându să adevărescă mai bine, au trimis pre taia pre un clohodar de al lui de olac la Dimitrașco Vodă, de l-au întrebat anume cum au ămblat Hanul și cu Sultanul în ceambururi. Dimitrașco Vodă au scris de tóte cum le-au fost de rónđu; ăra după aceea scris au Vezirul cu scărbă la Pașa de Tighiné ăicându: «că, betul de Moldova este un ghiaur și scie tóte ce se fac la Mosku și la Leși, de le scie totă adevărat la Pórtă; ăra tu, veți dómne, esci busurman, și nu scii nimică ce se lucră.» La atăta credință și laudă avea Dimitrașco Vodă la Pórtă, câtă apoi Pașa de la Tighiné totă la Dimitrașco Vodă trimitea de lua vesti de scie la Pórtă; ăra Dimitrașco Vodă încă se purta bine, că l trimitea vestile peste cinc șese ăile, după ce scie el la Pórtă, pentru ca să sosescă ănteu de la dănsul vestile, apoi de la Pașa.

Dimitrașco Vodă vădendu că de la Pórtă îl zăbovescu cu răspunsul pentru Brâncovanul Vodă, au început a gândire că dără au prins veste Brâncovanul Vodă, și și au tocmit lucrul: și sciindu l pre Brâncovanul Vodă mare neprieten, și socotindu că de i s'a tēpla vr'o mazălie n'a fi bine de dănsul, și vădendu că atunce trăgea tótă Creștinătatea bucurie și nădejdea Creștinilor, adecă a Moskalilor, au început și el a se agiunge cu Creștinii și a l însciința de la Pórtă. Și așa; cu meșteșug au scris la Pórtă ca s' l dee voie să se facă a se agiunge cu Moskali, și ce ar vedea, și ce ar înțelege, de tóte să facă scire Porții. Deci, Vezirul, gândindu că va fi drept

Porții, datu-i-au și acea voie. Apoi, Dimitrașco Vodă, luându și acea voie de la Pórtă, și mai fórá sficală au începutu a se agiunge cu Moskali; și se tēmplase de avea la Pórtă și unu Capi-kihaie, pre anume Iano, fórté omú de trébă, și prea mare telmizú, și póte fi, că'si scia și mai denainte voróva, că cu meșteșugulú acelu Capi-kihaie, lua cărțile de la solulú Moskiceskü ce era închisú în Edecule, și le trimitea la Dimitrașco Vodă, și Dimitrașco Vodă le trimitea la Impăratulú Moskulú. Decí, cu acelu felú de credință și slujbă au cădutu Dimitrașco Vodă în mare cinste și dragoste la Petru Alecsievici, Impăratulú Moskulú; că altulú nime nu cuteza a face acele slujbe, că era solulú în mare pază. Érá pre acea vreme Muntenií nu sciaú pentru slujbile ce făcea Dimitrașco Vodă Moskalilorú, nici din boierii Moldoveni încă nu sciaú, și scrieau Muntenií de rău de Dimitrașco Vodă la Moskali; érá Impăratulú Moskulú, vedéndu slujbele ce'l făcea, nici de cum nu'l credea. Așjdere, pre aceea vreme fiindú Mitropolitú țerei părintele Gedeon, și cu Antiohú Jora Hatmanú, și cu alți boieri mari, încă scrieau de rău pentru Dimitrașco Vodă la Moskali se nu'lú credă, că elú este ca și unú Turcú, și ține cu Turcii; déră ei au dece mií de óste și zaheré, și se trimită Impăratulú cinspredece mií de óste se lovésca podulú de pre Dunăre s'elú strice, și se bată tóptú Bugégulú. Érá Impăratulú vedéndu slujbele lui Dimitrașco Vodă, nici de unele nu'l asculta.

Impăratulú Moskulú vedéndu că Tătarii au prădatú în țerile lui, chiamatu 'și-au pre toți sfetnicii s'ei de au stătu la sfatú ce vorú face; decí, unii sfātuiaú se mérgă Impăratulú cu tótă puterea asupra Crímului, și se lase o sémă de óste la Kiovú de apărare, de arú merge cineva asupra Kiovulú; érá unii sfātuiaú se mérgă pe Nipru până la Vozia, și se'si ducă zaheré pre apa Niprului, și de la Vozia se se ducă în susú până la cetatea Albă se cuprindă Durărea; alții sfātuiaú se mérgă pe Nistru în giosú la Tighiné. Déră Impăratulú n'au primitú sfatulú nimérui, și au đisú că la Crimú a lăsa óste; și împotiva Voziei a lăsa érá altă óste; érá la Tighiné nu'l bine așa îndată se o lee, că 'și a rani óstea, și apoi cu temeiulú Turcilorú nu s'a putea bate; ce, pre Tighiné a fasa-o în urmă, și va merge dreptú la podú împotiva Vezirului s'elú bată; că apoi, lesne va fi a lua pre urmă și Tighiné, că zaheré ne va scóte Brâncovanulú Vodă, că așa se adeverece, și ne-a eși înainte cu triídecí de mií de óste, și este se mai ésa cu Brâncovanulú Vodă doădecí de mií de óste Serbi; și Leșii încă vorú se ne dee triídecí de mií de óste; și din Moldova érá scriú boierii că suntú gata dece mií de óste; și are și elú ca triídecí patru-decí de mií de óste; și ne va agiunge atáta óste. Și așa, cu aceste nădejdi, 'și-au pornitú Impăratulú greimea oștii lui în giosú de la Riga.

Dimitrașco Vodă, dacă au simțitú pre Antiohú Jora Hatmanulú că'lú pírésce la Moskü, l-au mazilitú și m'au pusú pe mine, pre Iónú Neculce Spatarulú, Hatmanú, în loculú lui Antiohú Jora. Dimitrașco Vodă chiamându'si boierii, au întrebatú sfatú, đicéndu că Moskali se pogórá asupra țerei, ce orú face? ca se védă cine ce orú đice; déră elú se le spuie adevérulú, că este agiunsú cu Moskali, nu spu-ne. Decí, boierii nu'lú credeaú pe Dimitrașco Vodă, gândiaú că ține cu Turcii; decí, unii din boieri điceau așa: se se dee Vodă în giosú, spre Fálci, și pre Dómna se o trimită pe Oituzú; érá alții điceau se o trimită spre Bârladú

alții, spre Focșeni, până se voru bate Turcii cu Moskalii, și care parte a birui cu aceea se fie. Și au rămasu se trimiță pre Dómna cu giupănesele la Oltuză, érá Vodă cu boierii se purcédă în gîosú spre Fălcii. Și cum s'au pomenitú acestú lucru, au și începutú unii din boieri a'și rěschira casele lorú, cine cum puteau, și alesú unii a se agîunge cu Moskalii, precum s'au pomenitú.

Dimitrașco Vodă au trimisú solú pre Luca Visterniculú la Moskalii, dicéndú că'lú trimite iscódă, și au scrisú și la Turci, făcéndu-le scire; decí, Luca Visterniculú au găsitú pre Impératulú Moskului aprópe în țéra Leșéscă, la Iaroslavú, la o nuntă leșéscă a unui Domnú mare; și așa au aședatú cu Impératulú de au făcutú legătură:

Țéra Moldovei cu Nistrulú se 'i fie hotarulú, și Bugégulú, și cu tóte cetățile, totú a Moldovei se fie; numaí, de odată prin cetăți se așede Moskalii oșteni, -până s'a întemeia țéra; érá apoi se lipséscă óstea Moskicescă. — Birú se nu dee țéra nici unú banú. — Pre Domnú se nu'lú maziléscă Impératulú până la mórte; și pre urmă din fii lui se fie, pre carele 'și arú alege țéra. — Némulú lui se nu éśă din domnie; numaí, cândú s'arú haini, sau cândú 'și arú lepăda legea, atunce acela se lipséscă și se pule din frații lui. — Pre boierii se nu'lú maziléscă Domnulú din boierie până la mórte, sau cu mare vină se'l scótă. — Vama Ocnei și altorú tērguri se fie venitulú Domnilorú; érá altă dare se nu fie. — Mazili și mōnăstirile se'și stăpánescă ocinile, moșiile, și veciniil seí; și se'și iee și desetină de stupi, și de mascuri, și goștină de oi de pre moșiile séle. — Dece mií de óste se fie totú gata în țérá, și Impērăția se le dee lefe din visteria Impērătescă, din Stoliță. — Din Moskalii se nu se amestice la boieriile Moldovei, nici se se însóre în țérá, nici moșii se nu cumpere. — Domnulú pre boieri se nu fie volnicú a'l perde, orí ce greșélă arú face, foră sfatulú tuturorú, și foră de iscălitura Mitropolitulú. — Către aceste, i-au datú și tită de domnie se se scrie mai de cinste și mai susú după cum se scriú Domniil acum; érá așa era: «Seninatulú Domnú alú țerei Moldovii, *Samoderjeŭi*, (adecă singurú stăpánitorú) și Volegatorú, (adecă prietenú) țerei Moskicesci»; érá nu robú supusú, care acestú nume este puținú óre ce mai de gîosú de câtú a unui Craiú, care se chiamă lătinesce, *Serenissimus*, érá slovenesce *Predsfélniše*, érá leșesce *Eşniosfințuniú*. Așa i-au datú titú Impératulú, într'acestú chipú ca se se scrie Domniil moldovei. — Așjdere nici de cum pace Moskulú cu Turculú se nu facă; érá de s'arú tēmpla se facă pace, se rămăte Moldova éru subț stăpánirea Turcésă, atunce se aibă Impératulú Moskicescú a da lui Dimitrașco Vodă, doă părechí de curți în Stoliță, și moșii pentru moșiile din Moldova, și cheltuélă pre ăi în tótă viața lui, și ómeniil lui se nu'l lipséscă; și de nu i-arú plăcé acolo, și s'arú trage într'altă țérá creștinéscă, volnicú se fie a merge; și altele multe ca aceste. Și pre aceste poncturi au gîuratú tare Impērăția Moskului și au și iscălitú mai gîosú, și i le au trimisú pre Luca Visterniculú; și au scrisú lui Dimitrașco Vodă se se gáteze, și se éśă intru întēmpinarea oștii Moskicesci la Nistru; érá de n'a eși la Nistru înainte oștii, și va aștepta până s'a bate cu Turcii și i-a birui, atunce orí se se închine, orí se nu se mai închine, că atunce mulți Domni se vorú afla. Că scrisese Dimitrașco Vodă pre Luca Visterniculú de'l făcuse scire Impératulú

Moskicescū că óste Turcescă este multă, patru sute de miľ, și pușce mari patru sute, totu tunuri mari, și Tătărilea este multă; și în țera Moldovei nici trîi miľ de ómeni de óste grijiți bine nu' suntă, și pâne în țără nu' ; nici atunci la o vreme ca aceea nu potă ómenii să care de Tătari, că'i robescă, și ómenii fugă la păduri, și elu nu pôte să se inchine așa îndată, că suntă Tătarii aprópe, și i-ară robi țera. Dără Impăratulă Moskului aă respunsă Lucăi precum cu Tătarii s'aă agiunsă, și nu 'lă oră robi, nici oră puté, și óste are multă, nu se miră de Turci; și pre zahara de vite și de pâne a da banī, n'a lua în dară; că și la Brâncovanulă Vodă aă trimisă banī, și are nădejde că'i va scóte zahară de agiunsă. Și așa, cu acéstă tocmală s'aă întorsă Luca Visterniculă la Dimitrașco Vodă, aducendă lui Vodă de la Impăratulă daruri, ună leftă cu diamanturi, cavalerie, pecete Impăratescă, și cățiva sobolī.

Dimitrașco Vodă atunci sta în cumpene de socotia, cum ară face să fie mai bine; că se se dee în giosă, se temea să nu'lă pîrască cineva s'elă apuce Turci s'elă mazilăscă; să se ducă înaintea Moskaliloră la Nistru, că acum sosise Șeremetă la Nistru, érá se temea, că saă a puté să scape până la Nistru, de țără, saă ba. Așijdere și pentru țără se temea să nu o prăde Tătarii; ce, sta și se mira cum va face. Ce, aă socotită și aă scosă tulerile și corturile afară din Iași, spre Balica*) ca să mai chivernisăscă lucrulă ceva înainte, să vadă ómenii că purcede în giosă la óste înaintea Vezirului; căci, Șeremetă Feldmarșală agiunsese cu o samă de óste Moskicăscă la Nistru; și socotia Dimitrașco că va merge Șeremetă degrabă în giosă de va agiunge în Bugégă și va începe a se lovi cu Tătarii, și elă se va mai zăbovi a se găti la Iași să rămăe în urmă ca să vadă cum a merge tabăra lui Șeremetă. Avea griă și de Turci Balgi ce erau în Iași trăitori, veldendă că Moskalii aă intrată în țără, și Dimitrașco Vodă nu mai purcedé în giosă, să nu pricépă că este haină. Și aă socotită Dimitrașco Vodă, și aă scrisă o carte la Pașa de Tighiné, precum, Moskalii aă trecută Nistrulă în țără pre la Soroca, și Turci Balgi totă sedă în Iași, și le spunea să se rădice din Iași să se ducă în giosă, și ei nu voră să se ducă; și pôte, pentru dênșii, înțelegendă Moskalii că suntă în Iași, să nu slobodă poghéză s'ei strice și pe dênșii și têrgulă; ce, să trimită Măria sa Pașa ună Agă a lui s'ei rădice din Iași, ca să nu facă vr'o belea țăr. i și têrgulă. Decă, Pașa aă făcută răspunsă lui Dimitrașco Vodă, că încă totă nu este vreme să trimită s'ei rădice, érá cândă a sci elă vremea aceea, a trimite de'i va rădica; și lui încă îi va scrie atunci de a merge cu óstea lui la Tighiné. Acestă răspunsă aă venită lui Dimitrașco Vodă într'o di, pre amédă di; érá dupre aceea, dacă aă trecută vr'o trei-patru césuri, totă într'aceeași di, aă și sosită o carte de la Mogâlde Sardarulă, precum, aă veldută ună Turcă mare cu vr'o treideci de ómeni viindă de olacă la Iași; și că alți Turci érá, ca vr'o trei sute de ómeni aă purcesă din Tighiné în susă, nu sciă la Iași mergă, aă aiure. Și cetindă cartea de la Sardarulă, n'aă trecută ună césă, și aă și nemerită ună slujitoră de la Capitanulă ce era pusă de strajă la Prută, dândă veste lui Dimitrașco Vodă, precum, ună Turcă mare, cu vr'o treideci de ómeni, vine de la

*) Unde suntă acum curțile domnescă la Frumósa. — Adaosă în copia Post. Hurmuzaki

Tighiné de olacă, și 'l-au lăsată trecendă Prutulă. Țără pre urmă au sosită însuși singură capitanulă Timoftei, ce era de strajă, dîcendă că au venită cu acelă Turcă dimpreună până la Aronă Vodă, și acolo în câmpă au descălecată se măie, și i-au auzită acelă Căpitană vorovindă Turcîi, ei în de ei, dîcendă se ne mănecămă mănă dimineță se'î prindemă pre toți. Și n'au înțelesă bine pre cine se'î prindă, pentru că Turcîi voroviau pentru cai loră se'î prindă a doa-ți de dimineță. Și viindă înainte Capitanulă, au spusă lui Dimitrașco Vodă; și auzindă Vodă, au socotită că a fi viindă cu mazilia. Atunce Dimitrașco Vodă, auzindă și vedendă acele, și vedendă că'lă chiamă Pașa la Tighiné, s'au temută că'lă vine mazilia, 'prepuindu'și că 'l-ară fi pîrită Iordaki Rusetă Vorniculă la Pașa Tighinei, că este haină, pentru că Iordaki Vorniculă îlă scia pe Dimitrașco Vodă că s'au agînsă cu Moskali; și dîcea Vodă: nu este altă lucru de foră de cătă numai Iordaki Vorniculă m'au pîrită la Pașa de Tighiné. Și îndată au trimisă Vodă de au făcută spaîmă în tîrgă se se păzescă, că vine ună podghéză Moskicescă se lovescă tîrgulă; decî, s'au făcută mare spaîmă năptea în Turcîi Balgî și în totă tîrgulă, și fugea toți carî cum puteau de s'au umplută totă țără de spaîmă, și-și au pornită Vodă și pre Dămnă la Cetățuie. Țără Vodă au încălecată de au purcesă înainte a celui Agă cu trei-deci de Turcî, și de a vedă că voră se'lă mazilăscă, se'î tafe pre toți. Decî, mergendă, și aflăndă'lă dormindă pre câmpă, dîncolo de Aronă Vodă, au năvălită de i-au prinsă pre toți, și au începută a'lă legare. Atunce au găsită la Aga cărțile Pașî ce scria se rădăce pre Balgî se'î ducă la Tighiné; țără nu de mazilie. Decî, cetindă Dimitrașco Vodă cărțile, fiindă lună, s'au căită ce au făcută; și poroncindă se'î slobodă pre Turcî, și se le dee înapoi ce le ară nă luată, au și începută a'lă mustra, cu ce trebă de mănă ei pre câmpă năptea la o vreme ca acēsta, fiindă lucru de nepace, și nu i-au făcută lui scire; și elă s'au găndită că este podghéză Moskicescă; și i-au trimisă la Iași cu ună omă a lui de le au dată gazdă. Țără Dimitrașco Vodă s'au zăbovită totă năptea, făcendă-se a căuta podghéză, și a doa-ți țără au venită la Iași. Decî, atunce, la prinsărea acestoră Turcî, s'au tēplată de au perită un Turcă de Moldovenă; decî, Vodă au stătită cu acelă Agă de au împăcată lucrulă pentru acelă Turcă, și pentru altele ce dîceau Turcîi că le mai lipsescă atunce năptea cāndă i-au prinsă, și i-au dată celui Agă Dimitrașco Vodă o mie de lei, dîcendă și Turculă Aga că a lui vină este, căcî au masă pre câmpă. Și făcendă'lă Vodă răspunsă la Pașa s'au dusă la Tighiné. Scrisă au Dimitrașco Vodă și la Părtă pentru acēsta, cum s'au tēplată primejdie de au perită ună Turcă māindă la câmpă, și elă s'au găndită că dōră este podghéză Moskicescă; și i-au venită răspunsă de la Părtă se fie foră de grijă, că n'are nič o vină, măcară și pre toți de 'l-ară fi tăiată, că au fostă vina loră, pentru ce au vrută se mănă năptea pre câmpă la vreme de nepace. Țără dupre aceea Dimitrașco Vodă s'au mutată în Cetățuie de ședea; țără slujitorî ce avea ședea la corturi. *) Țără se bejenise dînr'acea spaîmă ce se făcuse; boierimea, mai toți fu-

*) Unde suntă acum curțile domnescă la Frumosa. — Adaosă în copia Postelniculă Hurmuzaki.

gisă de pre lungă dînsul de lău lasasă singur, socotindă unii că se va mazi din pricina Turcilor, alții socotiau că oră veni Moskalii, și oră lua țera, și n'a mai fi Dimitrașco Vodă Domnă stăpînă. Bucatele se scumpise în Iași, că nu aducea nime nici de o parte, fiindă bejenii; zlotașii fugeau cu banii, și la Visterie nu aduceau, în nădejdea Moskalilor. Slujitorii numai ce rămăsese vr'o cincîșese stéguri de Lefeci și Siimeni din curte, eră alți slujitori de țera cine cum putuse se dusese, și nu veniau nici la o slujbă; și feluri de feluri de spaime âmbiau. Socoti'au atunce Dimitrașco Vodă se și pornescă Dîmna de la Cetățuie pre Oituză, cu Iordaki Rusetă Vorniculă, împreună cu giupă-nesele, eră Vodă cu boierii, și cu acei puțini slujitori, se purcedă în gîosă spre Huși se zăbovescă acolo până oră agîunge Moskalii la Bugégă de s'oră bate cu Turcii, și se vadă cum se va alege. Și aș alesă o sută de Siimeni cu doi Bulucașii mai de credință de i-aș giurată și le-aș dată lefe și i-aș suită în Cetățuie se purcedă cu Dîmna se fie de paza ei; eră celor-alți Siimeni ce rămăsese la corturi nu le-aș dată lefe bană gata, neavîndă de unde, ce i-aș orînduită la zlotași, la țera, se mîrgă se și strîngă lefele, și de la corturi se mîrgă la curtea domnescă, se fie de trîba curții. Și a doa-ăi vrea se și pornescă Dîmna, și apoi se purcedă și elă în gîosă spre Huși; eră Siimenii acei de la corturi, vedîndă că nu le aș dată și loră lefe bană gata, n'aș vrută se mîrgă în curte, ce, aș luată stégurile, și aș purcesă din șesă la Cetățuie, cu zorba, ca se și ceră lefele. Eră Dimitrașco Vodă, vedîndă că vină, aș pusă de aș închisă porțile Cetățuiei, și aș vrută se le stee împrativă cu Siimenii cei ce i giurase, și mai avea și vr'o șesedeci de ômeni aduși cu dînsulă din Țarigradă, și aș repedită și la Lefecii se încalece se vie. Atunce Siimenii cei cu zorba aș venită până la pîrta Cetățuiei; și vedîndă că aș închisă porțile, și nu i lasă se între în mî-năstire în Cetățuie, și le staă cei din lăuntru împrativă, și Lefecii voră se vie, n'aș vrută se se apuce de gâlcăvă, și aș începută a grăi cu binisoră, și a se rugă se le dee și loră lefe. Atunce Dimitrașco Vodă se spîriese, și aș prinsă pre Bulucașii loră în lăuntru, și i-aș ucisă cu buzduganulă, și încă pre unulă i-aș lovită cu sabia, dîră n'aș murită. Și așa, s'aș potolită acea gâlcăvă, și s'aș dusă la strajă acei Siimeni în curte, unde eraă orînduită.

Șeremetă, din Soroca, de la Nîstru, nu se mai pogoria în gîosă se mîrgă la podă la Dunărea, unde ilă orînduise Împîratulă, că se temea că avea ôste puțină; ce, pre cîtinelă se trîgea pre Nîstru în gîosă. Dimitrașco Vodă vedîndă aceste lucruri că aș rîmasă mai singur, și si caută cineși cheverniséla lui, și bană de cheltuelă n'avea mai multă de dece pungi de bană, de toți banii lui, că nu avusese vreme se strîngă, nici era lacomă, precum mai susă s'aș scrisă, scîmbat'ă socotela într'altă chipă, se nu mai mîrgă în gîosă la Turcii, temîndă-se se nu lă mazelăscă, și apoi a fi greă de dînsulă, dicîndă că toți fugă și si caută chiverniséla sa și a caseloră séle; ce, elă încă își va căuta chiverniséla lui; și vedîndă și pre Siimeni cum s'aș burzuluiță, nu s'aș mai încreăută se se despartă de Dîmna și, și se o dee în latură, ce, pre taină aș trimisă pre Pricopi Căpitanulă, și pre Dimitrie Aga, slugile lui-creăute, la Șeremetă Feldmarșală, la Movilă, scriîndă ca se i trimită în grabă vr'o patru mii de Moskali aice în Iași se i fie areă se nu lă apuce Turcii se lă ma-

zilăscă. Șeremetu Feldmarșalū, dacă au simțitū, fôrte tare s'au bucuratū, și îndată au alesu pre Cropotū Brigadirulū cu trei miū de Moskali, și pre Chigeciū cu unū polcū de Moldoveni, ca vr'o cincī sute de Moldoveni, și i-au pornitū înainte la Iași. Deci, agiungendū Cropotū Brigadirulū la Prutū, au răpeșitū înainte, dândū scire lui Dimitrașco Vodă ca să trimită să grijăscă poduri la Zagarance să trecă. Atunce au sositū fermanū de la Vezirulū la Dimitrașco Vodă să încalece să mērgă să prindă pre Brâncovanulū Vodă; și au scrisū Vezirulū cărți și la Sultanulū de Bugēgū să deē lui Dimitrașco Vodă orī câți Tătari i-arū trebui. Atunce amū sciutū și eū, că au fostū scrisū Dimitrașco Vodă să vie Moskali, că eū totū gândiamū că vomū purcede în gîosū spre Huși, precum sfătuisemū; ēră dacă amū înțelesū că au sositū Moskali la Prutū, multū m'amū miratū, și amū ăisū lui Vodă să scrie să se întorcă Moskali înapoi, și să mergemū precum scrie Vezirulū să prindemū pre Brâncovanulū Vodă, și să se lase de Moskali, că pôte să'i bată Turci, și Tătari orū robi țera. Pui pre Dumneđeū marturū că așa i-amū ăisū, și tare amū stătutū, ca dōră 'l-oū întorče, și n'amū pututū; și încă, cu mănīe 'mī-au rēspunsū ăicēndū: «Că voi toți vē cbivernisiți cu toți ca să rēmāneți la Crestini, și numai eū singurū să rēmăiū pentru voi la Păgāni; că, v'amū vēđutū eū credința vōstră, că ați fugitū toți; și eū amū rēmasū singurū. Pentru țēră n'orū prăda-o Tătarī, că Moskali acum sosescū, și eū sciū prea bine că n'orū bate Turci pre Moskali.» Deci, vēđēndū și eū că'mī au rēspunsū așa cu scārbă, m'amū temutū a-'i mai rēspunde, să nu cumva cadū în vre o primejdie a vieței. Măcarū că mulți ăicū că eū 'l-amū indemnātū să se încbine la Moskali, dēră grăescū cu năpaste, și ca nisce ômenī ce nu pricepū și nu sciū, că atunce erāu toți Crestini bucușī Moskalilorū. nu numai eū; că scrieāu alți mai înainte vreme de chiēmaū pre Moskali, mai înainte de cātū Dimitrașco Vodă: Munteni, Sērbii, Moldoveni cu câți ani mai înainte; numai pismași zavisnici scōrniāu asupra mea ocară; și ômenī cei proști și neprietenī, și nepricepuți credeāu că este așa. Dēră eū taina stăpānului căruia i-amū māncatū pita, n'amū putut' o descoperi, uitāndu-mē la sfānta Scriptură, ce au ăisū ingerulū cătră Tovia, ăicēndū: «Taina Impēratului să o acoperi; ēră faptele lui Dumneđeū la arātare să le mărturisesci.» Ce, și eū n'amū vrutū să mē facū alū doile Iudă, saū s'elū viclenescū să fugū de la dēnsulū; că, de ași fi făcutū așa, ce laudă ași fi dobānditū? ce numai osindā de la Dumneđeū și ocară de la ômenī. ēră eū aceste răbdāndu-le cu dreptate, din tōte nevoile amū scāpatū, care le amū trasū pre strāmbātate în noă ani. Ce, într'aceste ce mi s'au întēmplatū, m'amū lāsātū totū în nădejdea lui Dumneđeū, până m'au scosū, precum mărturisesce Davidū Proroculū, psalm 39: «Rēbdāndū, amū așteptatū pre Domnulū, și 'mī au luatū aminte, și au ascultatū ruga mea, și m'au scosū din grōpa patimilorū, și din tina cea adāncă, și au pusū pe pētră piclōrele mele, i proci.» Chiēmatu'și-au atunce Dimitrașco Vodă pre boieri seī câți mai rēmēsēse lūngă dēnsulū numai așa sprintenī, anume pre Constantin vel Logofētū, pre Iordaki Rusețū Vorniculū, pre Iōnū Sturza Vorniculū, și pre Ilie Catargiulū Visterniculū, și le-au spusū precum au chiēmatū pre Moskali, și au venitū de trecū Prutulū la Zagarance. Atunce boieri, aūđindū, au rēspunsū către Vodă și au

disu: «Bine ai făcutu, Măria ta, de te-ai închinatu, că noi ne temem că te-î duce la Turci; și așa avem gându că, de te-om vedea că mergi la Turci, se te părăsim și se ne ducem se ne închinăm la Moskalî.» Și le părea bine; numai Iordaki Ruset Vorniculă au disu atunce: «Te-ai cam grăbitu, Măria ta, cu chiebatul Moskalilor; se fi mai îngăduit Măria ta până li s'ar fi veditu puterea cum le-a merge.» Răspuns-au Dimitrașco Vodă dicendă: «Nu mai era vreme a mă mai chivernisi, temendu-mă ca se nu mă apuce Turcii; ătă că și din dumnăvoastră m'ati părăsit o samă, și nu sunteți într'ună cu vântu și într'o credință cu mine.»

Atunce, gătindu-se Dimitrașco Vodă, au și încălecatu îndată și au purcesu înainte Moskalilor la Prutu, și s'au împreunatu cu Cropotu Brigadiru, și au venit cu densul în giosu pre Jijiea, până l-au trecut Jijiea și Bahluiul, și l-au lăsat pre Bahlui din giosu de Iași, la podul lui Bătcă, și acolo și-au pus obuzul, dându-i conac de toate ce i-au trebuit lui și oștii lui. Și luându-și Dimitrașco Vodă doi căpitani cu două steguri de Drăgăni, s'au întorsu de sară la Cetățuie unde îi era Dăma. Era pre mine Ion Neculce Hatmanul, până au ămblatu Dimitrașco Vodă la Prutu, m'au lăsat de paza Dămei la Cetățuie, că se temea se nu lovă nicaiva Turci pre Dăma în urma lui. Era a doua-zi venit-au și Cropotu Brigadiru numai cu un steg de Drăgăni la Iași, și l-au cinstit Dimitrașco Vodă, și l-au dăruit, și au ămblatu pin curțile domnesci, și prin toate mănăstirile, de le-au vedit; și de sară era s'au întorsu la obuzul se, la podul lui Bătcă.

Atunce Moldovenii, cum au vedit Moskalii, precum sunt învețați la jacuri, când vedu câte un lucru burzuit, au și purcesu, unii cu poroncă, alții fără de poroncă, a tăia pre Turci și a-i robi, unii în Iași, alții printr'alte țăruri, unde și-i afla prin totă țera, și-i jăcuau de bani, de odore, de cal, de borfe, de boi, de oi, de mîere, de ceară, și de toate ce găseau la densii; era băcăliile sta versate pre ulițe de erau sătui și copii; strafide, smochine, alune, erau destule pre la toate babele. Era pre cari Turci nu-i tăiau, îi duceau cu pelea de-i dau robi domniei; era pre unii se țempla de-i ascundeau prietenii, cari au apucat de au scăpat până la prietini; cari mai pre urmă de mare folos au fost Turcii acelor prieteni ce-i ascunsese.

Nezăbovind vreme, au venit și Șeremet Feldmarșal la Țuțora cu obuzul lui, ca cinspredece mi de oște, că n'au cutezat se meargă drept la pod la Dunăre, cum îl învățase Împăratul, căci avea oște puțină. Vezirul Turcescu încă sosise la Dunăre, și se temea a trece în ceta parte, auzind că vin multe de Moskalii, ce, sta și el de ceta parte. Era dupe ce au înțeles Vezirul că s'au hănit Dimitrașco Vodă, îndată au prinsu pre Kapi-kihaia lui Dimitrașco Vodă, pre Iano, și i-au tălat capul; asijdere și Împăratul Turcescu, înțelegendă la Țarigradu, au și prinsu pre Antiohu Vodă, și l-au închis; și era se-lu taie; numai, norocirea lui au fostă, că au mărturisit Caîmacamul cătră Împăratul cum Antiohu Vodă, cu o lună de zile mai înainte, i-au spus lui cum că frate-său este hănu, nu ămblă bine, și el n'au crezut, gândind că-lu părăsece, pre pizmă; și așa, spuind Împăratul Caîmacamul, l-au ertat pre Antiohu Vodă, și l-au sloboțit din Edeçle,

Eră Șeremetu, cându a fostu venitū de la Nistru la Țuțora, a venitū pre la Orheiū, și s'aū rēdieatū toți Orheenii, Sorocenii, și Lăpușnenii, de aū venitū cu dēnsulū până aū trecutū Prutulū, și țerănimea cu bejenii s'aū dusū toți în Cărligătură; eră slujitorimea aū remasū toți la Dimitrașco Vodă în oste. Apoi, Dimitrașco Vodă 'și-aū mutatū Dōmna de la Cetățuie în curți în Iași, și aū lāsātū unū polcū de Moskalī de paza ei; eră elū cu slujitorii căți avea s'aū dusū la Țuțora, și 'și-aū aședatū ostea lui dincōce de Prutū, și dimpreună cu Moskalii lui Cropotū Brigadirū; și s'aū sculatū cu boierii lui, cari s'aū ȑisū mai susū, și aū trecutū Prutulū la Țuțora de s'aū împreunatū cu Șeremetū, unde era cu obuzulū lui. Și 'i-aū făcutū Șeremetū cinste mare lui Dimitrașco Vodă; și aū dāruitū Dimitrașco Vodă lui Șeremetū unū calū Turcescū fōrte frumosū; așijdere și Șeremetū, lui Dimitrașco Vodă 'i-aū dāruitū doă perechi de soboli, și boierilorū le aū dāruitū câte uă bucată de lavdanū de celū bunū, câte de doă haïne.

Dimitrașco Vodă aū sfātuitū cu Șeremetū sē scrie o carte în limba turcescă la Sultanulū ca sē se închine și elū cu totū Bugēgulū, că, neînchinānd:-sē, pe urmă apoi n'a fi bine de dēnșii; și aū pusū Șeremetū unū copilū a lui se scrie, ce scia bine Turcesce. Eră Dimitrașco Vodă aū ȑisū: că n'a putē copilulū scrie cu dāscălia, fiindū tēnērū; însă, aū ȑisū se scrie āntēiū pre o țidulă de hārtie mică vr'o doă-trei rōnduri, sē vadă cum scrie. Eră acelu copilū, fiindū telpizū bunū, aū scrisū pre o țidulă așa, că: «Nu este mai mare blāstematū în lume, de cātū omulū cela ce are o fārāmă de pāne în mână, și o lēpādă pre aceea, și cērcă se afle alta mai mare.» Și aū dat-o la Dimitrașco Vodă; eră Dimitrașco Vodă cetindū, aū ȑisū copilulū: «Hia gidi cahpolu;» și n'aū mai spusū lui Șeremetū ce aū scrisū copilulū, fiindū'i rușine; numai ce aū ȑisū că a putē scrie; și 'i-aū pusū de aū scrisū carte, și aū trimis-o la Sultanulū. Eră Sultanulū n'aū datū nici unū rēspunsū pe acea carte; și s'aū întorsū Dimitrașco Vodă la conaculū lui, preste Prutū. Venise cu Șeremetū Feldmarșalū dimpreună și unū ministru alū Împeratului, anume Siniorū Sava Rogojinski, neguțitorū de felulū lui de la Raguza, despre partea Turcescă; și căduse boierū mare de cinste și de sfātū la Împerāția Moskului; că scia multe limbi, și 'i didese Împerāția mulți banī sē 'i fie de purtatū griă la cheltuēla oștii. Atunce, aū datū acelu ministru lui Dimitrașco Vodă o sută de pungi de banī, sē facă oste de Moldoveni până la ȑece miī, și mai bine; și de 'i vorū mai trebui, sē 'i mai dee banī; și sē dee de totū Polcovniculū câte uă sută de ruble, de Rotmistru câte treizeci, și de Kihai și de Stegarū câte ȑece, și de totū tovarășulū câte cincī ruble; și acesti banī sē le fie d'āntēiū de cheltuēlă; eră apoi, daca s'orū aședă, sē le dee lefe; și 'i-aū mai datū acelu ministru vr'o trei ȑeci de pungi de banī sē trimită în țeră, sē cumpere vite, câte patru lei vita, sē le fie de trēba oștii zaherē. Așijdere acelu Ministru 'i-aū mai datū și câte-va cărți Împerātesci, scrise la tōtă boierimea și slujitorimea, toți sē incalece sē vie la oste, cu plată; eră carele n'arū veni la oste, va rămānea podanū și lipsitū din moșiile sēle; țeraniī sē aibă a aduce bucate la oste foră de frică, sē le dee banī. Deci, Dimitrașco Vodă îndatū aū răpēditū la țeră, făcendu-le scire tuturorū; deci, boierii mazili, aū și începutū a venire de prin bejenii la oste; fōrte prea pu-

ținî de n'au venit. Și au trimis cu cărțile și banî, la cine au socotit, să cumpere vite; așijdere și slujitorii, dacă au aușit, au și început a venire toți din toate părțile, și a se scrie la stéguri; și aușind de lăfă, nu numai slujitorii se scrieau, ce și cibotarii, croitorii, blănarii, cărcimarii; slugile boieresci lăsa pre stăpânii seî și alergau de se scrieau la stéguri, ôste de strânsură din tîrgu, mai mulți fôră de arme de cîtu cu arme; și se făcuse până la șeptespredece polcovnici, și ô sută șeptedece Rotmistrii cu stéguri, în cincispredece ȧile; numai stégurile încă totu nu apucase a se plini bine, câte o sută de ômeni la stégu, neavîndu cîndu să se plînescă. Atunce Șeremetu zăbovindu la Tușora, așteptîndu Impărăția să vie cu totă greimea oștii sele, lovit'au Tătarii într'o doă-trei rînduri straja lui Șeremetu, fôră de veste, de o strica, și apucau câte o herghelie doă de cai de a oștii Moskicesci, și se dau era înapoi. Se cam hărățiau câte puțin cu ôstea Moskicescă cea sprintină; era cu temeulă nu vra să se bată. Preste Prutu, de cîstă parte, nu cuteza Tătarii să trecă la Moldoveni, că se făcuse veste că sunt Moldoveni treidece de mi; și sciîndu Tătarii pre Moldoveni că sunt sprintini la rîsboi, nu cuteza să le facă vr'unu viclesug, nici în țără, pre de altă parte, nu vrau să între, ce numai pre de ceea parte de Prutu, cîtu puteau zăhăia pre Moskali.

Atunce, era un boier, pre anume Lupulă Costaki, fiu lui Gavrilă Vorniculă, și era dator lui Dimitrașco Vodă, din goștină, cu trii mi de galbină, și'i mai didese și opt sute de galbină să cumpere pîne de la Bărlad, ca să se afe la vreme de trebuință ori la care parte i-ară trebui. Era acest boier, aușind de Dimitrașco Vodă, că s'au închinat la Moskali, au strîns cîteva rude a lui, și și au făcut tabără la mînăstire la Bursuc, și s'au închis cu cîtăva glôtă acolo; și la Dimitrașco Vodă nu mergea, nici ban sau pîne nu trimetea; și scria cărți la Șeremetu, deși făcea ôbrazu, adică vesti de la Turci, și pre Dimitrașco Vodă, în loc de laudă, îl clevetia către Șeremetu. Era la Turci scria într'alt chip, cu alt ôbrazu, că sunt Moskali puțin, și este ôstea flămîndă; ce, să trecă Vezirulă Dunărea fôră de grijă, că'i va bate pe Moskali. Era Șeremetu și cu Dimitrașco Vodă aușind de acele fapte cu viclesug a Lupului, că scrie la Turci, și face piedecă și altor pămînten să nu vie la Moskali, au trimis pre un Polcovnic, anume Chigheci, cu vr'o trii sute de Moldoveni și un Căpitan cu vre o doă sute de Draguni, să'l prîndă, să'l aducă la dîns; era el, vîdîndu'l, s'au făcut bolnav, și el și gîpănesa lui, și au început a'i cînstire și a'i dăruire pre acei trimesi, și li s'au rugat de 'l-au lăsat pre dînsul, și au trimis pre nisce frați ai lui mai mici, și pre un fecior a lui de trup, dîcîndu că de'i va mai trece, a eși înaintea oștii Moskicesci la Fălcii cu ôstea ce a pută strînge, și cu zaher. Și așa, creșîndu'l, 'l au lăsat, și luîndu pre frații lui și pre feciorul lui i-au dus la Șeremetu, care lăsa a Lupului au fost Moskalilor de mare stricăciune; că el tare au îndemnat pre Turci să trecă Dunărea, că se temea Vezirulă să trecă; pentru care slujbă, de grabă au luat plată de la Vezirulă acela, precum înainte se va scrie: că cine face face-i-se.

Impăratul Moskului atunce se zăbovise la Iaroslav la o nuntă leșescă; și dîndu ban Leșilor și poftindu ca să'i deie triidece de mi de ôste agitor, și

și i-au adevărită Leșii că'i voru da, și au ăisă cătră Impăratulă se purcédă înainte su óstea lui, că ai loră oră purcede dreptă pe Prută, și'i voră agiunge. Și au gătită Leșii óste și au pornit'o până la marginea țerei loră, până la Sniatină, și de la Sniatină n'au vrută să mai trecă în cesta hotară încóce, și acolo au stătută, așteptându vreme până s'oră bate Moskalii cu Turcî; și dacă voră birui Moskalii, se se pogóre și Leșii în gîosă. Lăsase Impăratulă și pre Cnézulă Dolhoruki, celă mai mare frate, cu doăspredece mi de Moskali, se vie cu Leșii precum i se făgăduise; și pre adevărînța loră au purcesă Impăratulă în gîosă pre Nistru până la Soroca, și au agîunsă temeiulă oștii sële, pedestrimea, adusă tocma de la Riga de-grabă, ostenită și flămândă, și au trecută Nistrulă pe la Soroca, și au lăsată acolo o sémă ce erau bolnavi și leșinați; érá cu cei ce erau mai tară au venită dreptă peste câmpă la Prută, la Zagarance; érá de acolo s'au pornită în gîosă pre Prută spre óstea lui Șeremetă. Érá marele Petru Alecsievici, Impăratulă Moskulă, trecendu Prutulă pre la Zagarance, au venită dreptă în tîrgulă Iașiloră, împreună cu Impăratésă lui, anume Ecaterina, în curțile domnesci; érá Caîmacamiă împreună cu alți boieri și orășeni bătrâni mai de cinste, și cu Gedeon Mitropolitulă, și cu totă clirosulă bisericei, i-au eșită cu toții înainte, afară din Iași, și frumosă tîmpinându'lă 'l-au primită cu totă inima, și i s'au închinată cu mare bucurie, ca ună Impărată creștină, dăndă laudă lui Dumneđu, ca dóră îi va cerceta cu mila sa și'i va scóte de subt giugulă robiei Turciloră.

Impăratulă Moskicescă mai avea ună obuză mare de óste, strânsă la Azacă, ca se mîergă să bată Crimulă; și era și la acelu obuză doădeci de mi de Calmăși, și doădeci de mi de Donți, și cincispredece mi de Căzacă din olatulă Harcovulă, și cinci mi de Căzacă ce le ăică Eii ce trăescă preste Donă, și doădeci de mi de Moskali, cari se facă peste totă optdeci de mi de óste; și era capă peste acéstă óste Apracsină Cnézulă și guvernatulă de Azacă. Și au venită atunce carte la Impăratulă de la Apracsină precum au lovită pre Tătărimea, ce le ăică Cubanii, cari trăescă preste Donă, și au robită dece mi de copii, ca de doăspredece ană și mai mică; érá pre alții ce au fostă mai mari sau mai mici, i-au pusă pre toți subt sabie; și acum este gata să purcédă să intre și în Crimă; ce, Impăratulă i-au făcută răspunsă lui Apracsină înapoi, să nu se grăbescă a intra în Crimă până s'a bate întăi elă cu Vezirulă, și apoi îi va fase scire să intre în Crimă. Mai avea Impăratulă și altă obuză strânsă la Ceahrină, din gîosă de Kiovă, de césta parte pre Nistru, cinspredece mi de Moskali și triideci de mi de Căzacă cari se țină de Hătmănia Căzăcescă; și era capă acelu obuză Dimitrie Galicină, Knézulă și guvernatulă de Kiovă, și cu Iónă Scoropadski Hatmanulă Căzăcescă; și era orînduiți să ăee pe Nipru în gîosă să lovescă Vozia. Érá cândă au fostă sosită Impăratulă la Soroca, au scrisă lui Dimitrie Galicină, să răpédă patru mi de saci de pâne, cu căruțe din Kiovă, să dee oștii cei bolnave de la Soroca, și să răpédă o samă de căruțe și aice în Iași după dînsulă; înțelegendu Impăratulă că nu'i pâne în Moldova. Decă, trimițendu Knézulă Dimitrie Galicină câteva tabere de căruțe cu pâne după Impăratulă, o samă de căruțe s'au poprită la Soroca, érá o samă au venită la Iași mai târ-

diu; érá pre o tabără de căruțe aú lovitú Tătarii la Bălțile Căinarului, și i-aú făcutú micí fărime, de n'aú scăpatú nici unú omú. Mai avut'aú Impăratulú și altú obuzú de óste, lăsatú în susú despre partea hraniței Șveđescí, și era pre acelu obuzú mai mare Knézulú Alecsandru Daniilovici Menjicocu Feldmarșalú, și cu Bonú Generalulú, cu opspredece mií Moskalí călărime alésă, și cu doădeci de mií de pedestrime, și câteva mií de Sași de a lui Avgustú Craiulú Leșescú, de staú acolo împotriva Șveđilorú, fiind rēmași în țera lorú de Craiulú Avgustú; osēbi de altă óste ce mai avea Impăratulú pre marea Balticum de âmbla cu galióne, bătându-se cu Șveđii. Acéstă óste ce mai susú se scrie aú avut'o Moskalii, și fōră socotélă aú împărțit'o și aú rēschirat'o într'atâte părți; în nădejdea voróvelorú strēine, a Muntenilorú, a Leșilorú, a Sērbilorú, a Moldovenilorú, aú venitú Impăratulú fōră de óste, negrijitú, sē se batá cu Vezirulú și cu poediea oștíi Turcescí și Tătărescí într'unú mîdlocú de câmpú pustiu; și așa, în nădejdea strēinilorú, era sēși pérđă Moskalii Impărăția creștinéscă; că Impăratulú aice mai multú de triídeci de mií de óste Moskalí, cu a lui Șeremetú cu totú, nu 'avea; și mai eraú și vr'o optú mií de Căzacl, polculú lui Migorodski Polcovniculú, că numai pre acesta 'l-aú luatú Impăratulú cu sine; érá pre cellalți Polcovnici Căzăcescí, nu i-aú cređutú, și i-aú lăsatú pre Nipru la Céhrinú cu Iónú Scoropadski Hatmanulú lorú. Și eraú și o mie de Donți și vr'o șese mií de Moldoveni, cu cei ce slujiaú mai înainte vreme la Moskalí de tótă óstea, ca la cindeci de mií; și avea Impăratulú și cindeci și doă pusce mari; și câtă óste era, mai multú eraú bolnavi, flămândi, leșinați și obosiți. Érá Turcii eraú cu Vezirulú ca patru sute de mií și mai bine, fōră de poediea Tătárilorú; și avea óstea Turcéscă patru sute de pusce mari; și era óstea grijită bine și hrănită, fiindú în țera lorú.

Atunce Șeremetú Feldmarșalú și cu Dimitrașco Vodă, din Braniște de la Tuțora, dacă aú oblicitú că este Impăratulú în Iași, aú lăsatú óstea și aú mersú la Impăratulú de s'aú împreunatú; atunce aú âmblatú Impăratulú prin tóte mōnăstirile de le aú vēđutú, și din tóte i-aú mai plăcutú mōnăstirea Golia, đicēndú că are trei feluri de meștesuguri: Leșescú, Grecescú, și Moskicescú; și multú lăuda Impăratulú lucrurile, chipulú și tóte obiceiile Moldovenilorú, și încă și dobitócele acestui pământú a Moldovei, đicēndú că suntú frumoșe. Dimitrașco Vodă aú făcutú Impărăției masă frumósă în curțile domnescí în casa cea mare, cu cină; érá cândú aú fostú sē ședă Impăratulú la masă, n'aú vrutú sē ședă în capulú mesei, ce, aú șeđutú în scaunú lūngă masă; érá în capulú mesei aú pusú pre Dimitrașco Vodă, după dēnsulú și pre Golovkinú Gavriilú Ivanovici, apoi pre alți Generali mai glosú, anume Dolhoruki celú mijlociú, Mihailú Galicinú celú micú, Sava Rogojinski Ministru, Șeferú Ministru adecă Visternicú, Renú Generalú, Vējbahú Generalú, Toma Cantacuzino Spatarú; că atunce fugise din țera Muntenésă și feciorulú lui Șeremetú; érá Șeremetú n'aú șeđutú la masă, că îndată s'aú întorsú la obuzú la Tuțora, și alți din Brigadirí și din Polcovnici. Se ospătaú și se veselíau prea frumosú cu vinú de Cotnarú și lăudaú vinulú fōrte, și încă mai bine le plăcea vinulú celú cu pelinú, și multú se miraú, cum spre partea lorú nu se face vinú cu pelinú așa bunú. După ce s'aú sculatú de la masă, aú venitú și boierii țerei

de s'añ împreună cu Împăratul, și le-añ diredă Împăratul cu mâna lui tuturor câte un păhar de vin. Împărătesa și cu Dóma și cu giupănesele ce se tēplase în Iași, încă ședea la masă în casa cea mică, de se cinstia. Împăratul era om mare, mai înalt mai de cât toți ómenii, érá nu gros, rotund la față și cam smad, ócheșu, și cam arunca câte odată din cap, fluturându, și nu cu mărire multă și cu pohvală mare ca alți Monarhi, și ámbla de multe ori fie cum, și numai cu două trii slugi de erau de grija trebilor, și ámbli pe giosu fórá de alaiu, ca un om prost; érá atáta dragoste aráta Împăratul către Dimitrașco Vodă, unde vėduse că s'añ închinat de bună voia lui, că se tindea cu amēdouē mánile și cuprindea pre Dimitrașco Vodă de grumaz, și'l u sáruta pe față, pe cap și pe ochi, ca un părinte pre un fiu alu seú. Acesta era când s'añ împreună în casa cea mică; că atunce, fiind în Iași în curțile domnesci, într'o di de diminēță, numai ce au eșit pre pórtă despre grajduri, pe giosu, numai cu trii slugi ofițari, și au mers până în mōnăstirea Triisfetite totu pe giosu; și intrându în biserică de o au vėdută, îndată au sositu careta Împărătescă cu totu alaiulu, pre obicei; și eșind din biserică din Triisfetitele, au purcesu de au mersu de au vėdutu și cele-alte mōnăstiri tóte, precum mai susu s'añ scrisu. Atunce, Iordaki Rusetu Vornicul, și cu o samă de rude a le séle, cu Dimitrașco Racociță Hatmanulu, și cu Savilu Zmucilă Banulu, au început a aglunge cu clevertiri asupra lui Dimitrașco Vodă, dicēdu că nu este bine sē fie Domnu vecinicu pre nému în Moldova, ce este bine sē se schimbe după cum va pofti țera, adecă precum sunt și acum domniile de la Turci. Deci Împăratulu, oblicind de acēstă poftă a lor, au învățat pre Golovkinu și pre Rogojinski de au chemat pre toți boierii cei mari a țerei Moldovei la gazda lor, în casele Dediului Spatarulu, lângă curțile domnesci, și au început a le spune Golovkinu cuvēntulu Împăratulu cătră boierii Moldovei, cum, Marele Împăratu șilesc sē scótă acēstă țeră din robie de subt mâna Turcilor, și nu'i trebuie nimică de la dēnsa sē iee, ce'i este voia sēși facă pomană, fiindu Chreștinii mâncați de păgân, și domniile sē nu se schimbe într'ēnsa, sē se facă cheltuélă ca la Turci, și alte multe cuvinte de adevēriță cu milă ca aceste. Și auidind boierii aceste cuvinte, toți s'añ închinat și au mulțamiti; érá Iordaki Rusetu Vornicul cu ceta lui, precum mai susu s'añ scrisu, érá au început a strigare că nu'i bine sē fie totu de unu nému Domnu, ce, sē se schimbe Domni. Deci, o samă de boieri țineau în partea lui Dimitrașco Vodă, și diceau că nu'i bine sē se schimbe Domni, ce, sē fie pre nému, sē esă zavistia și cheltuéla din țeră; érá Rusetu Vornicul totu dicea și striga că este bine sē se schimbe Domni; și se priciau ei în de ei, înaintea lui Golovkinu, și nu socotiau că este lucru cu rușine. Atunce le au răspuns Golovkinu că într'altu chipu nu se póte; și au eșit boierii cu acestu răspuns, și s'añ dusu pre la gazdele séle; atunce au priceput Golovkinu pre boierii Moldovei, ce felu de ómeni pismătariți sunt, și cum nu se iubesc. Sculatus'a atunce Savilu Zmucilă Banulu, carele era învoitu cu Iordaki Rusetu Vornicul, și s'añ dusu la Dimitrașco Vodă și la Împăratulu, și au pritu pre Iordaki Rusetu Vornicul, și i-au spusu tóta țana; deci Împăratulu s'añ mániatu, și au fă cutu surgunu pre Iordaki Rusetu.

Vorniculă la Soroca; *eră pre Savilă Banulă Zmucilă, 'l-au făcută Dimitrașco Vodă Postelnică mare. Eră după ce s'au întorsă Moskalii la țera loră, au luat și pre Iordaki Vorniculă de la Soroca, și 'l-au dusă la Kiovă, și au fostă la închisore doi ani; și pôte fi acolo ară fi perită la închisore, numai, au avută norocă și parte de Brâncovanulă Vodă, fiindu'î cuseru lui Iordaki, și au stă-tută tare pentru dânsulă la Pörtă, și au agiunsă la Kihafa Vezirului, și au poroncită Kihafa soliloră Moskicesci, cari erau atunce la Pörtă, anume feciorulă lui Șeremetă, și au scrisă feciorulă lui Șeremetă la tată-său la Kiovă, și cu acestă mijlocire 'l-au slobođită Moskalii de la închisore. Eră gupăneasa lui, tēmplându-se de au fostă fugită la acea vreme în țeră Ungurască, acolo s'au tēmplată de au murită, împreună și cu o fică a sa care încă era logodită. Căutați, fraților, acum, cum nu trece osinda pre sluga aceea ce se rădică asupra stēpânului său; că Dimitrașco Vodă mare bine 'î făcuse lui Iordaki, că 'l-au scosă de la închisoreă lui Nicolai Vodă din *beciă, unde pôte ară fi perită acolo, eră Dimitrașco Vodă trimițendă înainte 'l-au slobođită și 'l-au pusă Caïmacamă, și apoi 'și-au dată și o nepotă de soră după ună fecioră a lui, anume Constantină, și 'l-au și pusă Paharnică mare, fiindă încă copilă, nu de vērștă la boierie mare. Ce, este lucrulă de mirată pentru Iordaki, ce nu'î agiungea de se puneă împotiva lui Dimitrașco Vodă. Nu dică nimică; numai, socotescă dōră de era cu învățatura Brâncovanului Vodă, avēndă Brâncovanulă Vodă pismă vechie pre Dimitrașco Vodă, de cândă luase pre fata lui Șerbană Vodă din țeră Ungurască, că făcuse Munteniă legătură sē nu'și dee fetele după Cantimiresci, sau dōră gândia Iordaki că 'i-ară aduce pre Mihai Vodă din Țarigradă de 'l-a face Domnă aice în țeră, sē fie era elă alpha și omega, după cum era. și mai înainte vreme, de stăpâniă Domniă de la Turci; au, cine'lă scia ce gândia? — Împērăția Turcului, înțelegēndă de Moskală că vină mulțime, tare s'au îngrijită că se va rēdica tōtă Creștinătatea de tōte părțile asupra lui; și au și trimisă de olacă de au chiebată pre sfinția sa Prēsfințitulă părinte Chiră Hrisantosă, Patriarhulă Ierusalimului, și i-au dīsă ca sē scrie o carte la Brâncovanulă Vodă, Domnulă Muntenescă, sciindă Împēratulă că avea prieteșugă Patriarhulă cu Brâncovanulă Vodă, și Brâncovanulă Vodă eră avea prieteșugă vechiă cu Moskalii, și sē scrie Brâncovanulă Vodă, și sē trimiță ună omă a lui la Moskală sē facă pace, și va lăsa Turculă hotară Moskulă Dunărea; și pre acea vorōvă au trimisă Brâncovanulă Vodă pre Makedonă Comisulă, aice în Iași, la Împēratulă Moskulă, pre socotēla Turculă; ce, n'au primită nici de cum Împēratulă Moskicescă sē facă pace, nesciutoră gēndulă omului la ce îlă aduce, stāndă virtosă Toma Cantacuzină Spatarulă și Dimitrașco Vodă sē nu facă Împēratulă pace, mai multă în pisma Brâncovanului Vodă.

Toma Spatarulă Cantacuzino, fiindă vēră primare Brâncovanului Vodă, îlă ținea Brâncovanulă Vodă ca pre ună fiu ală său, și'lă făcuse și Spatară mare în țera Muutenescă, și multă milă și dragoste și cinste arăta cătră dânsulă, țindulă mai în frunte de cătă pre toți boierii săi; eră elă au lăsată pe Brâncovanulă Vodă, și au fugită aice la Iași, la Împēratulă Moskicescă, socotindă că a fi elă Domnă în țera Muntenescă, în loculă Brâncovanului Vodă, și au

începută cătră Împăratul a pîrîre tare pre Brâncovanul Vodă, dîcîndu că trii sute de pungî de banî ce aî trimisî Împăratul la Brâncovanul Vodă să facă ôste, și să cumpere pâne, și să eșă întru întîmpinarea oștii Moskicesci la Fălciî, să se lase Împăratul de acea nădejde, că nu suntî nici unele din acele ce se adevăresce, că âmb_lă cu vicleșugū, că nici ôste face, nici pâne cumpără, nici elū va să vie înaintea oștii la Fălciî. Ce, sfatulū lūi este: de a vede că batū Moskaliî pre Turci, elū să se închine cu tōtă țera lūi la Nemți. Deci, Toma, vîdîndū acelū sfatū a Brâncovanulū Vodă că este așa, s'aū vorovitū cu unchiū lūi, cu Constantin Cantacuzino Stolniculū, și cu Mihaî Cantacuzino Spatarul, și cu alți boferi de țără, să vie elū înainte să dee scire Împărăției tēle; că tōtă țără este bucurōșă să se închine la Împărăția ta; numai Brâncovanulū Vodă nu primesce, și face pedică tuturorū. Și optspredece mîi de Sērbî, ce suntū în capulū țerei Muntenesci, vra să vie la Împărăția ta, și i-aū popritū Brâncovanulū Vodă, și nu lasă p_re Sērbî, de cei ce slujescū la Nemți, să vie. Și aū cerșutū Toma Spatarul la Împăratulū ôste s'îi dee, ca să mērgă să lovēscă Brăila să o iee, și atunce aū dîndū Munteniū, și ôstea Brâncovanulū Vodă, toți orū alerga la dēnsulū la Brăila, și Brâncovanulū Vodă va rămānē singurū; și a strānge bucate multe, și a eși înaintea Împărăției la Fălciî cu tōtă ôstea Muntenescă și cu zahara. Și așa, aū stătutū și Dimitrașco Vodă întru agiutor Tomiū, la aceste vorbe, în pisma Brâncovanulū Vodă ca s'îi facă rēū; și nu socotia că mai multū își face lūi rēū, că și rēșchirā ôstea, și la greū n'a avea cu ce să se bată, care multū amū zisū eū lūi Dimitrașco Vodă, în taînă, să lasē pisma Brâncovanulū Vodă, și să nu și rēșchire ôstea, că pre urmă multū se va căi, și nimică nu va putē folosi, precumū dîce filosofulū: «Căințele cele de pre urmă întru nimica sîntū.» Deci, Împăratulū îndată aū poroncītū de aū alesū ôste, care era mai frunte de Moscali, și unū polcū de Moldoveni, cu Renū Generalulū, și cu Cropotū Brigadirulū, și i-aū pornītū cum mai în grabă; și i-aū dīsū Împăratulū Tomiū, că de nu se va închina Brâncovanulū Vodă, ilū va face pre dēnsulū Domnū în țera Muntenescă; ēră de se va închina Brâncovanulū Vodă, pre dēnsulū atunce ilū va face Generalū de nu va asculta nici se va teme de Brâncovanulū Vodă. Așa aducū tinerețele pre omū cāndū aū prea multă voie și desmerdăciune la unū stăpānū, precum aū avutū și Toma Spatarulū la Brâncovanulū Vodă; că la cea de apoi, s'aū înstrēinatū de nēmulū sēū și de binele sēū celū multū, și aū muritū în țērî strēine.

Dupre aceste, Împăratulū a triea-đi aū purcesū din Iași la Prutū la ôstea sa și aū poftītū și pre Dimitrașco Vodă să vie cu dēnsulū, și să și iee cu dēnsulū cinsprezece boferi, pre cari i vorū plăcē lūi s'îi cinstēscă acolo; și să mērgă și Mitropolitulū țerei să slujēscă acolo liturgia, în biserică de cortū; și aū pusū de aū cumpăratū și cāteva vase de vinū, să fie de cinstītū oșteniū, că atunce era mai înainte cu doă đile de sērbătōrea de đioa sfinților Apostoli Petru și Pavel, în postū, să facă în locū de praznicū, cum se dîce la noi; și fiindū și numele lūi Petru, avea obiceiū elū de făcea și într'alți anî slujitorilorū lūi masă.*) Deci, Dimitrașco Vodă s'aū sculatū a doa-đi, și i' aū alesū boferi pre

*) În 27 de đile a lunēi lūi Iunie în đioa sfāntulū Samsonū priimitoriulū de strāini, tēmplānduse întru acea đî de aū fostū preslāvita isbāndire asupra Șveđilorū la Poltava, și luānd

cine au socotit, împreună cu Mitropolitul Gedeon, și s'au dus la obuz, și au slujit Mitropolitul liturgie, în biserică de cort; ăra ăstea era strânsă, și era făcută ca un ocol mare, mai mare de câtă cuprinde curtea domnescă din Iași, mai ca pe de două ori de cum îi curtea domnescă; așa era acel ocol. De o parte era Drăgăneasa, și de o parte tot pușcele cele mari înșirate. Deci, dacă au slujit liturgia Mitropolitul, au început a slobozire pușcele cele mari pre rîndu toate, câte una, până în cincideci și două, că atâtea avea luate Împăratul cu sine. Apoi au început a slobozire drăgăneasa flintele, însă nu totu-odată, ce, începuse a slobozi de o parte, mergîndu focul slobozîndu din om în om împregiur, ca cum ar merge fulgerul, așa mergea focul împregiur; și era cinci rînduri totu dragul de dragul. Apoi au mersu la conac, și acolo au întinsu vr'o cinci-șese corturi, unul lîngă altul, de se țineau totu unul, și au pus masă suptu acel cortu gîsă pre pămînt, și au săpatu șanțu de slobozitu piciorile în gîsă, și au ședut Împăratul și cu Dimitrașco Vodă și cu toți Generalii cîți erau, și Brigadirii, și Polcovnicii, și Căpitani; și pre de o parte, de la alu cincile boieri Moskicesci mai gîsă, ședeau și cei cinsprezece boieri Moldovenesci, totu de-a-rîndul, cîșă duple cîștea și boieria sea. Și era într'o Miercuri, în post; și au mîncat toți carne pentru libovul Împăratului creștinesc, și i-au cîștitu Împăratul prea bine și frumos, și mai pre urmă ne au închinat singur Împăratul cu nîșe vinu a lui de la Franțu, care îndată cum au bîut cum au mîrmurit toți de beți, bîndu de acel vin; și n'au mai știut cum au dormit într'acea nîște și Domnul și boierii.

A două s'au tocmit și boierii cu Dimitrașco Vodă, și Mitropolitul, și i-au făcutu toți scrisori la mîna, și au iscălit toți, și singur Împăratul, și au purcesu la Iași Dimitrașco Vodă, și Sinior Sava Rogojinski, și au strînsu și pre alți boieri și arhierii cari nu se tîmplase la cîște la Prutu, și au intrat în biserică Domnescă pre pîrtă, și au cîștat unu paraclis; și după paraclis au cetit cîștăstihul celu de tocmală ce au făcutu lui Dimitrașco Vodă, și au priimitu toți și cei-lalți boieri, cari nu se tîmplase la Prutu, și au iscălit toți, totu pre pîcturile cele ce le au triimis Împăratul pre Luca Visternicul, precum s'au pomenit mai sus.

Așa era sfatul să mergă totu cîșinelu zăbîvind, dîră se va întîrce și Toma de la Brăila cu ceea ăste cu Renu Generalu, și voru veni și Leșii din sus, și oru mai strînge și vite, că trimesese slujitori pîș țîră de luau a cuș gîșă vite, și fîră de voia lor, și, le dau bani; dîră în scurtă vreme, au și venit veste de la Lupul Vornicul că au trecut Vezirul Dunărea și vine în sus. Deci, Împăratul întîș se cumpîșă să întîrcă ăstea înapoi, să iee pre la Iași la Siretu în gîsă la Focșeni; apoi au vîșut că nu i da mîna, că obuzul lui Șeremetu agîșnese în gura Jijiei; ce, s'au lăsat de acel sfat, și au trecut Prutul totă ăstea în cîșta parte, și au luat în gîsă cum mai de sirgu să

de atunce obiceiul la Rusia cea mare și cea mică, dau laudă lui Dumneșeu, mulțămîndu pentru biruința ce au dat Dumneșeu Împăratului asupra vrăjmașilor săi, împodîbindu acea sfîntă și cu canoane, și cu totă slujba bisericeșă; și pîșu acel obicei și până astăzi acum în zilele nîștre. — Adaos în copia Postelnicului Hurmuzaki.

agiungă la Fălci. Atunci au vădută Împăratul că s'au greșit unde au trimis pe Toma, și 'și au împărțit șteea, și au răpețit se se întorcă; ce n'au apucat, că Toma agiungea atunci la Brăila. Țăra Toma, dupe ce au agiunsu la Brăila, a triea-ți au și luat cetatea Brăilei, și au început a strângere zahara se o pornescă la Fălci; și au început a veni la densusul multă ște, precum se apucase Toma cătră Împăratul. Și au scris cărți inapo la Împăratul de i-au făcut scire; numa, Lupul Vornicul au prinsu acele cărți, și le-au trimis la Vezirul, ca un împiedecător de binele creștinilor; și Moskali nu sciau nimică că au luat Ren General cu Toma, Brăila. Brâncovanul Vodă încă, după ce au audit că au dat Moskali ște Tomi, și merge la Brăila, s'au mîniat, și n'au vrut se se mai pogore în gios, și zahareaoa ce o pornise înainte Moskalilor la Fălci au poprit'o; și după ce s'au bătut Turci cu Moskali și s'au împăcat, apoi au trimis'o oști Turcesci; și bani ce'i trimisese Împăratul Moskicescu Brâncovanul Vodă, se facă ște și zahara, precum s'au pomenit mai sus, după ce s'au întors Moskali la țera lor, le au trimis Brâncovanul Vodă bani.

Pre aceea vreme se rădicase doi boeri Sărb de la marginea Bosnei, și strânsese ca la două-deci de mii de ște și mai bine, totă Sărbimea cu îndemnăturile Moskalilor, și multă răutate făceau Turcilor despre aceea parte de loc; numa, n'au ținut mult, și n'au apucat a se întemeia; că, după ce s'au bătut Turci cu Moskali atunci, la Stănilesci, și după ce s'au împăcat, apoi au și răpețit Vezirul nisce Pași al lui, și au spart pre cea ște. Țăra boerilor acei pre urmă s'au dus la Petriburg la Împăratul Moskicescu, neputend trăi la locul lor, și i-au miluit Împăratul, și le-au dat sate se trăiescă acolo la Mosku.

Împăratul Moscului, nesciind rîndul locului acestuia, așijdere și Dimitrașco Vodă nu scia, fiind de copil mic în Țarigrad, și cu venitul la Iași și cu cele cinsti și teferici multe se hămeise de nu se putea se se mai gri-jască nimică; și precum este firea Moskalilor temătoare de viclesug, cu nime nu se sfătua din boerii Moldovei, numa cu Dimitrașco Vodă. Așijdere și Dimitrașco Vodă, vedendu-se în cinte mare de la Moskali, se vâtnosise, și cu nime nu se mai sfătua, ce ținea pre Turci istoviți de tot de Moskali. Ca cum aru lua ore cine cărpa unei femei din cap, așa țineau ei, că oru lua și oru bate puterea Împărăției Turcesci; și au purcesu șteea netocmită în gios cari cum puteau; șteea Moldovenescă de la tefericia cea din Iași, gîmătate împrăstiet pre la bejenii se se mai grijescă de bucate, alții pentru jacul, precum sunt Moldovenii gata la jacuri.

Atunci s'au făcut trei obuzuri: un obuz, ca vr'o șapte mii de ște, mergea înainte ușor cu Ianăși Genelă. Alu doile obuz, ca vr'o cinsprezece mii de ște, mergea cu Împăratul și cu Șeremet și cu Dimitrașco Vodă. Alu treele obuz, mai pre urmă, cu totă greimea pedestrime, mergea Repnin Generalul. Și așa mergea de departe un obuz de altul, cale ca de două césuri. Țăra din gura Jijiei până în gura Sărăței, pe Prutu, se tēmplase acelu loc, totu mîncată erva de locuste, câtu era numa pămîntul. de nu aveau ce mîncă cai. Deci, cele două obuzuri ce erau mai ușore a Împăratului și a

lui Ianôşu Generalulü, s'aü depărtatü înainte, ca să agîungă la gura Sărăţei, unde era erbă, şi silîaü să agîungă acolo şi să aştepte greimea; decî, rămăsese obuzulü celü cu pedestrima departe înapoi de cele două obuzuri, fiindü östea leşinată şi bolnavă, şi ca vr'o sută de care pline de ömeni bolnavi, şi pre alţii îi mîna cei mai sănătoşi de'napoi ca pre vite. Atunce östea Moskicéscă, cum mergea înşirată pre de céstă parte de Prutü, érá Tătărimea era pre de ceea parte, trecusé de códa öştiî Moskicesci în susü pre câmpü. Se vedeau focurile ca stelele, şi nu treceau Tătarii din ceea parte la Moskalî dincóce, nici Moskalîi cestia dincóce nu treceau la Tătari la cefalî dincolo, nici făceau zăhăclă nimică unii altora. Érá östea Moskicéscă arăta preste sémă de multă, fiindü care multe, şi Tătarii încă aşteptau de orü bate Moskalîi pre Turci, se se închine şi ei la Moskalî. Decî, cum aü sositü Ianôşu Generalü, într'o Sâmbătă spre amédă-đi, în luna lui Iulie în şese đile împotiva gurei Sărăţei, lîngă o baltă, de aü descălecatü ca în laturî de Prutü, érá Turciî aü şi sositü şi ei împotiva lorü la Prutü, şi aü şi făcutü trei poduri, şi aü începutü a trecere Prutulü în céstă parte. Decî Ianôşu Generalü aü scrisü la Impăratulü, se păzescă se vie mai tare, se se afe până în điuă tótă östea la unü locü, seü elü se se întórcă înapoi la nópte, că Turciî suntü mulţi, şi n'a puté elü se le stea împotivă cu câtă öste are, se'y sprijinéscă, şi póte se'lü spargă. Impăratulü după ce aü vëdütü scrisorile lui Ianôşu Generalü, aü socotitü că elü cu obuzulü lui, ce este lîngă dënsulü, póte se agîunga la nópte, dérá pedestrima este departe înapoi, nici o doa-đi n'a agîunge, că era pe la Răbîie; érá Impăratulü era în gura Pruteşului la casele Banului. Decî, aü socotitü şi aü scrisü la Ianôşu se se rădice la nópte, se vie înapoi la obuzulü lui. Decî, Ianôşu Generalü, cum aü vëdütü scrisorile Impăratului, că'y scrie se se întórcă înapoi, cum aü înoptatü, la două-trei césuri de nópte, aü şi purcesü înapoi; érá Turciî, auđindü huetulü carelorü 'şi-aü şi făcutü spaîmă, şi aü şi începutü se fugă; érá unü Paşă aü đisü Vezirului că vuetulü se pare că se duce, érá nu vine. Decî, fiindü unü Buluchaşă, de nêmulü seü Sêrbü, turcitü, de la Bosna, anume Colcégü, şi'lü trimisese se mérgă se vadă, şi cum s'aü dusü aü şi luatü limbă ca fuge obuzulü; şi așa, aü încetatü Turciî de a fugi, şi vëtosü aü începutü a trecere Prutulü tótă nóptea. Érá Colcégü, dintru acea jimbă, aü agîunsü cu vreme de este acum Paşă la Hotinü. Decî, obuzulü lui Ianôşu Generalü, întru acea nópte aü mersü cu pace, şi aü sositü până în điuă la obuzulü Impăratului, în gura Pruteşului, la casele Banului. Érá Turciî a doa-đi, Duminică diminéţa, în luna lui Iulie în şapte đile, veniaü care cum puteau în puterea cailorü; atunce aü scosü Moskalîi afară din obuzü vr'o patru miî de Moskalî mai glosü pe lîngă balta Pruteşului, ca trei-patru pistrele de săgétă, şi aü eşitü şi Moldovenii împotiva celorü patru miî de Moskalî, alătore, mai pre despre câmpü şi cu Dimitraşco Vodă, şi cu puřintei Donţi şi Căzacî, alătore cu Moskalîi. Decî, Turciî aü şi începutü întëiü cu Moldovenii a'şî da palme şi a se hărăři; ce, până aü începutü Turciî a se îngloti, staü öre-ce bine şi bieři Moldoveni, macarü că era öste de strănsură, negrijiři bine, şi föră de arme, şi neinvățaři la războiü, că ei nu avusese öste de de multü; érá apoi înglotindu-se Turciî multime, nu mai puteau se řie războiulü, că Turciî aveau totü focü şi cai

bun. Érá Moskalî cǎlǎri cu focú deŋapoia Moldovenilorú sǎ'î rátuéscǎ nu eráu; cá, cǎlǎrimea cea cu cai bunî, o trimisese Impǎratulú cu Toma la Brǎila; ce, le áu cǎutatú numái a dare dosú asupra obuzului. De miratú era încă şi câtú státuse de s'áu bǎtutú; ce putincioşi eráu ei sǎ se batǎ cu óste Turcǎscǎ! Atunce Turciî, vedǎndú cá Moldoveniî áu dositú la obuzú, áu începutú a dare návalǎ asupra celorú patru miî de Moskalî ce eráu afarǎ de obuzú, şi a Donţilorú; decî, áşa le daú návalǎ, câtú se párea cá orú trece Turciî cu caii peste dǎnşii; érá Moskalii î sprijinǎu tare din focú; érá pre Donţi şi pre nisce Cǎzacî, îi purtaú totú vârtejú prin pregiurulú Mockalilorú, numái şǎ'î deslipéscǎ de lúngǎ Moskalî; ce, aveáu norocú de balta Pruteþului, cá era de o parte de dǎnşii, cá i-arú fi deslipitú de lúngǎ Moskalî. Atunce, vedǎndú cá Turciî totú se adaogú, le áu cǎutatú numái şi acelorú patru miî de Moskalî de áu venitú érá la obuzú, şi cu acei Donţi şi puţini Cǎzacî. Decî, pâná în sarǎ, întru acea þi Duminicǎ, totú venǎu Turciî virtosú din gîosú, şi se aşedase pre cóstǎ la delú, érá Tǎtǎrimea totú trecea în susú spre Huşi, dreptú pradǎ, pre la bejeniî, ca lupiî; cum arú trece nisce lócuste, áşa treceáu de mulţi. Ce, cum daú Turciî câte odatǎ návalǎ la obuzú, dérǎ îi împroşcaú Moskalii, şi obuzulú şedea pre lúngǎ balta ce se chǎmǎ Pruteþulú, alǎture, óste înşirátǎ; eşiáu hǎrǎþi din óstea moskicǎscǎ, şi de la noi Moldoveniî, şi de la Turciî, de se hǎrǎþiaú, pâná ce áu înseratú. Érá obuzulú celú mare moskiceskú áu totú venitú la unú locú, sǎ se împreune cu obuzulú Impǎratului, şi n'áu pututú într'acea þi sǎ aglúngǎ, ce numái pâná la Stǎnilescî áu venitú. Érá Impǎratulú, vedǎndú cá nu mai vine obuzulú celú mare, pedestrima tare s'áu îngrijitú. Atunce m'áu chǎematú pre mine, fiindú Hatmánú, şi 'mí-áu þisú: Cuteza-voiú eú cu doǎ sute de Draguni şi cu o sutǎ de Moldoveni sǎ'lú scotú pre Mǎriea sa şi pre Impǎrǎtesa, cá va puté merge calare, sǎ'î scotú în þera Ungurǎscǎ; — cá în þera Leşǎscǎ nu cutezaú, cá'î scriea Impǎratului Kneazulú Dalhoruki din þera Leşǎscǎ, cá Leşiî îi suntú neprietenî, şi áu strǎnsú óste nu ca sǎ'î dee aglutorú, ci ca sǎ'î stee împrotivǎ, — şi sǎ lese pre Şeremetú şi pre Dimitraşco Vodǎ în urmă cu obuzulú ca sǎ se batǎ cu Turciî? Ce, eú i-am răspunsú cá este unú lucru prea cu grijǎ mare a ispiti; cáci, astǎþi tótǎ þioa áu vedutú Mǎria sa cum áu trecutú Tǎtǎriî şi Turciî totú în susú, ca cum arú merge nisce lócuste; cine îi scie câtú locú orú fi cuprinsú în susú. Şi noi, în céstǎ nópté, saú omú puté sǎ eşimú din trǎnşii, saú ba. Apucǎndu-ne þioa este unú lucru prea cu primejdie sǎ lǎsǎmú óstea cea multǎ, şi sǎ mergemú cu o mânǎ de ómeni. Mǎria sa este Impǎratú, şi este unú lucru fórte cu grijǎ sǎ nu cadǎ la vre-o primejdie; cá, de arú fi unú omú mai de-gîosú, de s'arú tǎmpla şi primejdie, n'arú fi atǎta lucru mare. — Decî, Impǎratulú, aúðindú aceste cuvinte a le mele, áu socotitú şi elú cá'î þicú bine, şi nu s'áu cutezatú. Şi îndatǎ s'áu rádicatú Impǎratulú cu obuzulú lui de acolo, de lúngǎ casele Banului, şi áu purcesú nóptea în susú prin întunericiú, de nu se vedé mânǎ, şi áu mersú tótǎ nóptea, şi pâná în þioǎ áu aglúnsú la Stǎnilescî suptú dealú. Érá de focurile Turcilorú şi a Tǎtǎrilorú era cuprinsǎ tótǎ costişa pâná pre subt pǎdure, totú câmpulú acela, pâná în Huşi; érá Turciî şi Tǎtǎriî de la focuri aúðiaú hreamétulú obuzului, şi nimicǎ nu se clintiaú de la focuri, ca

cum ară fi fostă nisce ômenî morţi, până în răversatulă doriloră. Êră când aă fostă în răversatulă doriloră, de începuse a se lumina de dîoă, Lunî, .a-
tunce s'aă tîmpinată Împăratulă cu totă greimea pedestrimă ce era la obuzulă
lui Repnină Generală, în sată în Stănilăscă; decă, îndată cum s'aă tîmpinată,
aă şi începută pedestrimă a se înşira cu pîrcanele în spate, ună rîndă pre
de o parte a taberei, altă rîndă pre de altă parte; êră obuzulă Împăratulă
totă păzia de intra în mişlocă în cela-l-altă obuză, în pedestrimă. Ce, n'aă
apucată a intra tôte carele Împăratulă în cela-l-altă obuză, în pedestrimă
să se încheie pîrcanele, şi aă şi lovită Turcî şi cu Tătariî denapoi obuzulă;
şi aşa aă făcută ună chiotă mare, şi aă dată o năvală straşnică, câtă aă
rumpătă vr'o sută de care şi le-aă luată, cari care nu apucase a intra în pîr-
cane; şi într'acele care ce aă luată Turcî, s'aă tîmplată de aă luată şi vr'o
trei căruţe pline de bani Împărătescî.

Maî dat'aă şi alţi năvală în cîtele obuzulă din gîosă, şi alţi în cîtele
obuzulă din susă; ce, aceia n'aă putută strica nimică, maî multă 'şi-aă stri-
cată loră, că erau pîrcanele înşirate şi tocmită bine. Decă, cum aă dată nă-
vală Turcî, êră Moskalî aă şi slobođită pîrcanele la pămîntă, şi aă slobo-
đită toţi o dată foculă întrînsă; şi aşa cădeaă Turcî ca când ară căde nisce
pere cîpte dintr'ună pîră când îlă scutură ômenî. Êră bieţi Moldovenî, câtă
să putuse ţine la ună locă de stăguri de nu se răsipisă nîptea prin o-
buzură, ei mergeaă înaintea obuzulă afară din pîrcane; decă, Turcî, vedîndu'i
afară din pîrcane, aşa le aă dată o năvală ca o năjă de lupi într'o turmă de
oi; ce, Moldovenî, neputîndu'i sprijini, aă şi plecată fuga înapoi asupra o-
buzulă; êră Turcî gonindu'i, pre cari cum îi agîungeaă îi luaă în sulîte
şi îi omorîa; şi se făcea mare chiotă. Decă, agîungîndă Moldovenî în frun-
tea obuzulă, êră Moskalî n'aă vrută să le deschidă pîrcanele ca se între în
lăuntru în obuză, ce, le-aă făcută semnă de aă purcesă alătore cu obuzulă a
fugire, şi la gîumătate de obuză, le aă deschisă pîrcanele de le aă făcută pîrtă,
şi aă începută Moldovenî a intrare prin cîtele obuzulă în obuză. Êră Turcî
totă îi gonîa, ca nisce lupi, pre lungă obuză, êră Moskalî staă de'i priviaă până
s'aă apropiată Turcî aprîpe, şi aă intrată Moldovenî maî toţi în obuză; atunce
Moscalî, aflîndă vreme, odată aă slobođită foculă din pîrtă ce o făcuse până în
fruntea obuzulă, şi aşa aă oborită pre Turcî, ca cum 'i-ară mătura cu o mătură.
Apoi, Turcî s'aă speriată a maî da năvală la obuzulă moskicescă, ce mergeaă
pre departe, ca la o mie şi maî bine de paşi bărbătescî, fîră câtă numai ce
eşiaă de se hărăpiaă câte doi-trei, şi de la noi aşijdere, de se loviaă cu dînşii,
şi din ofîteriî Moskicescî şi din Moldovenî; că ofîteriî Moskicescî mergeaă
totă pre din afara pîrcaneloră, cineşă dreptă stăgulă sîu; êră pre din lăuntru,
alătore cu pîrcanele, mergeaă câte cincă rîndură de draguni pedestri, şi în
mişloculă loră, carele şi altă ôste. Êră în cîda obuzulă denapoi se tot băteaă
vîrtosă cu Turcî, că începuse a agîunge şi pedestrimă Turcescă, Enicerî; decă,
mergeaă câte puşinelă, şi êră staă de aşteptaă pre cei din urmă că cei din urmă
aveaă greă mare, bătîndu-se neconţenit, şi când sta obuzulă, Moskalî aveaă câte o
puşcă mare pe la stăguri; şi unde vedeaă câte ună bulucă de Turcî, câte deşe-cinci-
spredece la ună locă, ei şi întorceaă câte o puşcă cu căruţa şi daă în Turcî; şi

aşa îndreptau puşca de bine cât nu era nici o dată să nu lovască, ori calul ori omul. Deci aşa au mersu luni totă ziua până în vremea chindiei, de la Stănilesci de subţ delu până la Prut. Şi dacă au sosit la Prut au mai răsuflatu ore ce la apă; că totă ziua nu băuse apă, nici ei nici caii lor. Era Turcii în scurtă vreme au început a se înmulţire preste samă; şi au agiunsu şi Vezirul cu totă puterea; şi de ceea parte de Prut încă au început a sosire ôste Turcască, şi Leşii a lui Voevoda Chiovski; şi era unu delu mare împotriva obuzului moschicesc de ceea parte de Prut, şi nu pute ôstea Turcască să se pogore la vale, să se apropie de Prut, de reul puşcilor moskicesci, căi improşcau Moskalii prea tare. Norocul Moskalilor era, că nu aveau Turcii de ceea parte puşce mari, acei din delu împotriva obuzului, că ar fi stricatu rău obuzul moskicesc; era de cesta parte să pusesse Turcii în dosul unor spinii, şi făceau stricăciune Moskalilor de după spinii. Împăratul au poroncit de au eşitu din obuz toţi Moldovenii de au dată navală Turcilor la spinii, şi i-au gonitu pre Turci de la spinii, şi s'au mai măritu părcanele de au cuprinsu spinii înăuntru în obuz.

Atunce au prinsu şi pre unu turcu viu, şi 'l au dusu la Împăratul; şi acel turcu au spus Împăratului căta ôste Turcască este, o sută douăzeci mii de Eniceri pedestrime, şi două sute şi cinceci de mii Spahii călărime, şi patruzeci de mii Sirdengisti, cari sunt giuraţi de mergu înaintea războiului; aşijdere şi Hanul din Krim, şi cu Sultanul din Bugégă cu Tătarimea, şi Voevoda Chiovski cu Leşii şi cu Şveşii, căi oru fi de mulţi nu şie. Şi au mai spus că au venit cărţi de la Împăratul Turcesc, scriindu la Vezirul, de a socoti că nu va pute birui pre Moskali, să caute să facă pace, şi ce aru cere Moscalii să le dea, să nu se bată.

Deci, Împăratul Moskicesc, înţelegendu vorba celui turcu, au pus pre Şeremetu de au scris o carte de la dănsul la Vezirul într'acesta chip: «Pre-cum noi am avut pace cu voi, şi voi v'aţi potrivit Craiului Şvedului, de aţi trimesu pre Hanul şi pre Sultanul de au prădatu astă ernă în ţera noastră fără de nici o vină; şi încă n'au agiunsu cu atâta, şi te ai sculat acum şi Măria ta cu totă puterea de vii asupra noastră. Deci, Împăratul nostru, oblicindu de această faptă, m'au alesu pre mine cu această ôste să esu înainte întru întem-pinarea Măriei tale, ca se sta să vorovescu cu Măria ta, şi să punem la o cale pentru această pradă ce ne aţi făcutu, ca să facem pace; că noi nu suntem bucuoşi ca să stricăm pacea, că noi ţinem pace. Era Măria ta cum ai vedutu ôstea mea, cum ai prinsu a bate, şi nu stai să vorbim. Pentru acesta te poftescu să mi faci scire, să şii cum oi scrie la stăpănul meu, la Împăratul; căci, eu n'am venit pre batae, ce, pre pace.» Într'acesta chip au scris cartea cu numele lui Şeremet, tănuindu-se Împăratul Moschicesc că nu i în obraz; şi au dat o la celui turcu, şi aşaşi atunce Luni sara 'l au trimis la Vezirul. Turcii atunce sara au făcutu dova după cum 'li-i obiceiul de strigă cu toţi tare când facu dova, adică se rogă lui Dumnezeu; era Împăratul Moskicesc, dacă au auditu aşa, în grabă au săritu, gândindu că au dată navală Turcii, de 'i-au spartu obuzul, şi întreba ce este. Era Dimitraşco Vodă au spus că faci Turcii rugă la Dum-

nedeu; érá Impăratul s'aũ zimbîtu a ride, și aũ ȑisũ : «macarũ cã suntũ păgãni, dérã se rógã și ei tare lui Dumnezeu.»

Deci, cum aũ istovitũ Turciĩ dova, s'aũ și apucatũ a dare nãvalã de triĩ-patru părți in obuzulũ Moskicescũ; și așa se bâteaũ, cãte unũ cėsũ și mai bine ținea nãvala; érá Moldoveniĩ ședeau acolo in miȑloculũ obuzului, ca cum arũ ședé la casele lorũ, așa nu aveaũ nici o griã; cã puscele turcesci nu le meșterșugula bine, și treceaũ preste obuzũ; și aruncaũ Turciĩ și cumbarale de cele mari, și suindu-se susũ, nu apucaũ sã cadã josũ și se spãrgeaũ; și, deși cădea vre una, cădea in laturĩ, și nu nemeria in obuzũ. Și când sta cãte o datã bãtea, atunce și incepeaũ trãmbițele Moskicesci a ȑicere; și pre atãta cunoscémũ cã n'aũ spartũ Turciĩ obuzulũ Moskicescũ; și așa tótã nóptea s'aũ bătutũ. ȑicea Impăratulũ Moskicescũ cã are și elũ doã cumbarale de cele mari făcute cu altũ meșterșugũ, cu otravã, care ilũ ținea una cãte cinzeci pungi de bani, și se căia cã n'aũ luatũ mai multe; cã acum arũ arunca și elũ vre una; dérã n'are la cine arunca, cã ordia Turcilorũ încã nu era strãnsã sã fie aședatã la unũ locũ; cã acelũ felũ de cumbarale, suntũ nu numai hĩerele ce suntũ într'ãnșele sã fie otrãvite, ce și mirosul pre cine agiunge cade de móre. Ce, orĩ cum, diminéțã dintr'acele doã cumbarale a arunca una unde a vedea ordia Turcilor strãnsã.

Dimitrașco Vodã își lãsase dómna in Iași cu unũ polcũ de Moskali și cu vr'o doã sute de Cãzacĩ, ȑicendũ și Impăratulũ cã'și va lãsa Impăratésa'și in Iași, érá apoi n'aũ lãsãto, ce aũ luat'o cu dẽsulũ; érá dómna aũ rãmasũ in Iași. ȑisu'i-aũ atunce cãți-va boierĩ sã nu'și lase Dómna in Iași; și mai virtosu i-amũ ȑisũ eũ sã o trimițã la Hotinũ sãu la Camenițã, cã fiindũ vreme de nepace, și de s'a tẽmpla vr'o primejdie, îi va fi cu greũ, cã nu va avea nici vezetei, nici slugĩ, și cine scie cum s'a tẽmpla; érá de va fi pre voia creștinilorũ, lesne 'i va fi a se întórce sã vie la Iași. Érá Dimitrașco Vodã s'aũ mãniatũ și mĩ-aũ rãspunsũ sãmĩ iaũ eũ mulțerea, de mẽ temũ, sã o trimitũ unde mĩ'ĩ voia; érá elũ pre Dómna din Iași n'a clãti'o nicãiri. Érá apoi, dupẽ ce aũ vȑdutũ cã aũ încungĩuratũ Turciĩ obuzulũ, elũ tare s'aũ spãriatũ cã arũ fi trimisũ Turciĩ niscaĩ óste Turcescã la Iași, și'ĩ vorũ lua Dómna și coconiĩ; și plãngea și întreba in tótã óstea cine s'arũafia unũ voinicũ sã esã pre furisũ sã se slobodã la Iași, sã deede scire Dómnei sã fugã, și'ĩ va da pentru acea slujbã o sutã de galbini de aurũ, sãu și doã; și nime nu cuteza sã se apuce sã mẽrgã. Apoi, Dimitrașco Vodã, vȑdendũ cã nu se pãsesce nime, se ispitã elũ singurũ sã mẽrgã, și cu Brahã, Cãpitanũ de dãrãbanĩ, și își gãsise și cealmale și haĩne Turcesci sã se imbrace sã esã nóptea din obuzũ sã între in óstea Turcescã, ca dórã arũ putẽ strẽbate la Iași la Dómna sã o iee și sã fugã. Ce, din obuzũ nu putea eși nime, cã nu'ĩ lãsa Moskaliĩ la pãrcane fõrã de ucazũ; și s'aũ dusũ Dimitrașco Vodã și la Impăratulũ de i-aũ spusũ ce va sã facã, și aũ cerșutũ ucazũ; ce, Impăratulũ n'aũ vrutũ sã'ĩ deede ucazũ; și i-aũ ȑisũ cã pôte sã'lũ prindã Turciĩ, și 'l-orũ omori; érá la Iași, sãu orũ fi mersũ Turciĩ, sãu ba; érá așa daca 'l-orũ prinde, 'l-orũ omori și pre dẽsulũ, și orũ merge apoi și la Iași; și sã nu se tẽmã, cã de orũ și merge Turciĩ la Iași, nimicã n'orũ strica. Ce, elũ avea griã și mare jẽle, și nu numai elũ, ce și noi cu toți, cãți ni erau casele in Iași.

Rugămŭ pre Dumneavóstră, iubítorŭ cetitorŭ tinerŭ, sê luați sêma acestei scrisori; cã, de s'arŭ tẽmpla vre odatã sê mai vie nisce lucruri ca aceste în țera nóstră a Moldovei, sê vê sciți chivernisi, sê nu pățiți și voi ca și noi.

Moskalii la Turci nici odatã nãvalã nu mai da, ce totŭ Turcii daŭ nãvalã la Moskali, pãnã își istovia foculŭ, și apoi érá se daŭ înapoi; érá Moskalii, totŭ cãtinelŭ dupê dẽnșil mergeaŭ; și se lãrgise șiragurile cele de Moskali în laturî; cãtŭ alergai cu calulŭ, atãta se lãțise Moskalii de la carele lorŭ. Érá cândŭ aŭ fostŭ Marți diminéța, Turcii s'aŭ strãnsŭ toți departe, și acolo și-aŭ fãcutŭ meterezŭ, și și'aŭ aședatŭ tóte puscele cele mari, și aŭ începutŭ a se batere pré vrãjmașŭ, cãtŭ nu se vedeaŭ razele sórelui, și se întunecase lumea de nu se vedea omŭ cu omŭ, ce numai se vedea para cum eșia din pusce ca cum arŭ arde nisce stuhŭ mare, trestie, pe nisce vẽnțŭ mare, așa se vedea foculŭ eșindŭ din pusce. Numai, ce voiŭ sê dicŭ, póte fi, Dumneđeŭ feresce la rêsboiŭ, cã dintr'o mie de sinețe abia se tẽmplã de lovesce unŭ omŭ; cã de arŭ fi nemeritŭ totŭ foculŭ cãtŭ slobođia, n'arŭ fi mai rẽmasŭ nici la Turci, nici la Moskali, omŭ de poveste; dupê cum đice unŭ cuvẽnțŭ Mironŭ Logofetŭlŭ: «mare este omulŭ, érá la rêsboiŭ micã fi este ținta.» Đis'aŭ atunce Dimitrașco Vodã Impêratulŭ, sê lege tóte carele la unŭ locŭ a taberei, și sê lase pre Migorodski Polcovniculŭ cu cinci-șese miŭ de Cãzacŭ ce avea, și doãtril polcurŭ de Moskali sê rãmãie sê apere carele de cãlãrimea Turculŭ, de orŭ vrea sê le dee nãvalã; érá cu cealaltã óste Moskicescã, cu soldațiŭ, sê dee nãvalã asupra Enicerilorŭ la meterezŭ, cã orŭ bate pre Enicerŭ, și orŭ lua și puscele Turcesci, și atunce orŭ fugi și cei-alți, cãlãrime; cã așa li este obiceiulŭ; đicẽndŭ cã elŭ aŭ vẽnțutŭ cândŭ aŭ bătutŭ Nemțiŭ pre Turci la Vãradinŭ, cã dupê ce aŭ bătutŭ Nemțiŭ pre pedestrima Turcescã, pre Enicerŭ, érá cãlãrimea Turculŭ aŭ și purcesŭ a fugire care cum putea. Érá Impêratulŭ aŭ și rêsponsŭ lui Dimitrașco Vodã đicẽndŭ-i: «ți se pare, și ai vrê și ai pofti, ticãlóse óme, sê fie pentru binele tẽn; dérã de oiŭ și bate pedestrima, cãlãrimea este multã, și n'amŭ cu cine o goni.» Cã sta cãlãrimea cum arŭ sta pãdurea împregiurulŭ obuzulŭ, de nu'i agiungea pușca; sta și privea cum se batŭ; și Impêratulŭ totŭ nãdãjduia cã'i va veni rêsponsŭ la ce scrisese nóptea, precum s'aŭ pomenitŭ mai susŭ. Și Vezirulŭ nu'i fãcea rêsponsŭ, și totŭ pãzia de se bãtea. Intru acea vreme, cândŭ se bãteau, venit-aŭ unŭ nou-rașŭ camŭ micŭ și stropia de plóie, și avẽmŭ grijã sê nu dee atunce nãvalã cãlãrimea Turcescã, și orŭ perde atunce Moskalii foculŭ. Érá Moskalii nici se mĩraŭ, și ne îmbãrbãtaŭ, și ne điceaŭ cã mai pre mari ploŭ se bãteau ei cu Șvedii; cã aveaŭ mantale în spate, și țineau flintele subt mantale; și mai greŭ era de foculŭ turcescŭ, de cãtŭ de celŭ moskicescŭ. Și n'aŭ ținutŭ multŭ acelŭ nou-rașŭ, ce numai ca giumetate de cĩfertŭ de cėsŭ, și aŭ și lucitŭ sórele cu mare ferbințelã, cum fi în luna lui Iulie.

Moskalii cei din rêsboiŭ trãgeaŭ atunce mare greŭ de sete, cã n'aŭ obiceiŭ ca Turcii, sê le care apă cu sacalele; decŭ, Impêratulŭ aŭ poroncitŭ la Moldoveni, sê le care apă cu polobóce, cu plosce, cu fedeleșe, cu ce orŭ putê; decŭ, s'aŭ pornitŭ cu toțiŭ de cãraŭ apă. Vẽrsaŭ mĩedurile și vinurile de prin polobóce de cãraŭ apă, și duceaŭ la soldațiŭ, și'i scriaŭ comisariŭ împêrãtesci la

isvodă, și le dau banii aceloră ce cărau apă. A doa, mai trăgeau greu Moskali că Inicercele Turcilor erau mai lungi și de feră mai bună, și băteau mai departe de câtă flintele Moskalilor; și Enicerii nu se prea apropiau de Moskali, și sloboșiau Inicercele; dăra Moskali, fiindu-le flintele mai scurte și mai slabe la feră, nu le slujia focul de departe să agiungă focul pre Enicerii; éra de le ară fi venită loră pre îndămână să le bată puscele departe, ca a Turcilor, n'ară fi putut ține Enicerii atăta de lungă răsboiul; séu, de ară fi dată vre o dată Moskali năvală, încă n'ară fi putut ține Turcii răsboi; dăra ei nu dau nici o dată năvală, ce stău numai de se apărau.

Acum venise Moskali de se apropiase de meterezul Turcilor și de puscele unde erau aședate pré multă, de erau ca o sută și cinzeci de pași de departe Turcii de Moskali. Și era un General Némțu, anume Vitman; acesta s'au dusă la Impăratul, și au început a-lă mustrare tare pre Impăratul, și i dăcea: «Ce este acesta, Impărate, de âmbălămu toți, nisce ómeni hămeiți, și nu ne căutămă orându-la răsboiului, după cum îlă scimă că se cade? Că eu în multe războe a Némțului amă fostă, și sciă leacul Turcilor ce trebuesce; ce'mă dă comanda oștii în mâna mea, că eu în doă-trăi césuri oiă face ce sciă, și oiă curăți pre Turci de nu îi vedă pre aice.» Decă, Impăratul, auzindă așa, i-au dată ukază a-celu Generală ca să i fie tótă comanda oștii în sama lui, și să asculte toți Generalii, precumă li va poronci.

Éra acelu Generală, cumă au luată comanda oștii în sama lui, au și pusă ómenii lui de au âmblată împregiurul obuzului, dândă scire tuturor slujitorilor, cum îi comanda oștii în sama Generalului Vitman, să fie gata toți de năvală. Și au luată câte ună rândă de soldați din códă, și i-au mai îndesit în fruntea obuzului unde era răsboiul; éra în códă unde erau mai supțiri rândurile soldaților, împotrivă pe lăngă care, au mai pusă pre lăngă soldați Moldoveni și Căzaci. Și așa era socotela lui să facă: să se rumpă Moskali de la ună locă, rândurile cele mai gróse, și să deă năvală asupra meterezului turcesc, și să lă încungture; éra rândurile cele mai supțiri să apere, de oră năvală asupra careloră nisca-va călărime turcescă. Decă, gătindă óstea într'acesta chipă, mers'au la temeiul oștii unde se bătea, și au mersă și Impăratul cu dănsul, să vadă ce va face. Éra acelu Generală, cumă au vădută pre ună porucnică Moskicesc, că âmbălă ferindu-se, l-au și junghiată cu șpaga sa; și au și trecută înainte, ca ciupredece pași, în fruntea răsboiului cu șpaga gólă în mână, și au începută a striga: stupai, să păsescă mai iute înainte, și să fie gata de năvală; și i îmbărbăta, și a dăce grenadiriloră să începă a arunca combaralele în Enicerii. Decă, cumă au purcesă soldații a păși iute înainte, și Grenadirii începândă a sloboși combarale, atunce Turcii au și începută a îndărăptare și a intrare în metereză; éra unii începuse să se apuce de pușce să le tragă să fugă. Atunce, într'acelu césu ce era numai să deă năvală, l-au și nemerită o pușcă mare Turcescă pre acelu Generală, și au cădută mortă la pământă; așidere și pre altă Generală, pre anume Volkovski, totă o dată l-au lovită cu o iniercă prin peptă și au eșită pre subtă subșioră; ce, n'au murită, mai pre urmă s'au tămăduită. Și Impăratulă încă, de multă vėrsare de sânge ce vedea atunce, au amățită de milă;

și s'au dusu la cortu de 'l-au udatu Impărătesa cu nisce apă și s'au tresvitut. Soldații atunce, perindu-le capulū, s'au părăsitū de năvală, și au mai contenitū foculū; dără și Turcii încă au stătutū, și s'au lasatū de a mai facere năvală. Decī, Vezirulū au poroncitū sē mai dee Eniceriī năvală încă doă cēsuri; și de orū vede că nu potū face nimică, sē'i lase și sē se întorcă inapoī, și sē rădice toți Bugegeniī sē'i trecă Dunărea în ceea parte. Și mergendū zapciiī Enicerilorū de 'i silia ca sē mai dee năvală, așjderea și călărimea Turcilorū sē gătia sē mai dee și ei năvală; ără Eniceriī au începutū a se sfădire cu zapciiī lorū, și a strigare că ei nu mai potū sē dee năvală, că dōră de fī voia Vezirulū sē se prăpădescă toți Eniceriī; că nu era multū acmu, de arū fi năvalitū Moskaliī cumū purcesese, niči unū Enicerū n'arū fi remasū. «Ce, mai bine sē faci pace, după cumū este poronca Impăratulū; că noi amū peritū mai bine de giumătate, și căți și amū scapatū suntemū mai toți rāniți, și n'omū mai merge.» Decī, înțelegendū Vezirulū că gālcevescū Eniceriī, și Moskaliī nu ca altă-datā au începutū a se bate, socotit'au și elū pre urmă sē nu greșescă mai reū, și au alesū pre Cerkezū Mehmetū Pașa Imbrihorulū, și 'l-au trimisū la Impăratulū Moskulū cu cuvēntū de pace. Atunce au stătutū de āmbe părțile armele de a se mai batere.

Atunce Șeremetū și Generaliī Moskicesci, și alți boierī Moskicesci, li părea bine că dōră s'arū împăca cu Turciī, că li se supērase de căți anī se băteau mai înainte cu Șvedī; și îndemnaū pre Impăratulū sē facă pace; așjdere și Impărătesa, iarāși ilū îndemna sē facă pace. ără Generaliī cei străini Nemțiī, nu primaū, și diceau Impăratulū sē nu facă pace, că se va căi pre urmă. Așjdere și unū dascalū alū Impăratulū, Moskalū, și acela nu primia pace, și striga în gura mare sē nu credă pre păgāni; și ținē reū și pre boierī și pre Generaliī moskicesci pentru ce îndemnā pre Impăratulū sē facă pace cu păgāniī. Așjdere și Dimitrașco Vodā cu boierī Moldovinesci încă căutaū reū, și grālaū și ei sē nu facă pace; dără nu'ī mai asculta nime; căci, Moskalilorū tuturorū li era voia. Cădu't'au boierī Moldoveniī, și ei, cu rugāmintē la acelū dascalū sē stee tare la Impăratulū sē nu facă pace; și sta Impăratulū în cum-pene; numaī, n'au pututū, că sta Impărătesa virtosū numaī sē facă pace. Impăratulū Moskicescū au alesū trei boierī, anume pre Șēferū Ministrulū, și pre feciorulū lui Șeremetū, și pre Sava Rogojinski, și 'l-au trimisū la Vezirulū; și se temea Sava că'lū vorū cunōsce Turciī, că mai înainte vreme trăise la Ragusa cu neguțitorī, dōră apoī nu 'l-orū cunōsce. Decī, mergendū la Vezirulū, au tăgāduitū că nu este Impăratulū în obuzū, ce este inapoī; ce în obuzū este numaī Șeremetū. Atunce au cerșutū la Vezirulū pentru prada ce făcuse Tătariī în țerile Moskicesci, sē dee Turciī Dunărea hotarū Moskalulū, după cumū au venitū și solū, carele 'l-au trimisū Brāncovanulū Vodā cu poronca Porțiī la Moskalī, anume pre Makedon Comisulū, precumū s'au scrisū mai susū. ără Vezirulū au risū și au răspunsū că atunce au fostū unū tērgū, ără acumū este altulū. «Că Tătariī au prădatū, că de multū n'au luatū cojōce de la voi, precumū erați tocmiți cu dēnșii de le dați câte trei-deci de miī de cojōce pe anū, ca sē nu ve prădé în țerile vōstre; ce, acumū eū voiū se cerū de la voi, ără nu voi de la mine». Atunce au ăisū Vezirulū sē lase pre Craiulū

Șvedului se mîergă cu pace la țera lui, și se'î dea ce i-a' luat, locu și cetățî. Ce, Moskali' n'a' primitu ca se'î dee înapoi nimică, fôră cîtu se'lă lase se mîergă cu pace cu trei'deci mi' de ôste prin țera Leșescă la țera lui; și după ce va merge acolo, oru sta la pace, fiindu și alți Crai megieși la mi'dlocu, se socotescă și se judece. Deci Vezirulu a' lăsatu se fie așa, că nu se prea silia nici Vezirulu pentru Șvedu, căci Șvedulu se ținea de fire, și n'a' vrutu se vie la Vezirulu, ce elu gîndia că a merge Vezirulu la dînsulu. Noroculu Moskaliloru, că n'a' venit Șvedulu atunce de la Tighiné, că n'arū fi scăpatu picioru de Moskalu, că elu arū fi sciutu ce arū fi făcutu.

Cerșut'a' Turci' pe Dimitrașco Vodă se li'lă dee; érá Moskali'a' dîsu că din răsboiulu d'intéu nu se scie ce s'a' făcutu, perit'a', a' fugitu? Că noi amū gînditu că a' venit la voi. Érá vezirulu a' dîsu: «pentru unu ghiaurū ce se ne sfădimu noi nisce Impărății, lasă'lă că se va sătura elu de ce a' poftitu. Elu singurū, de bună voia lui, a veni la noi». Atunce Impăratulu a' luat pe Dimitrașco Vodă și l'a' ascunsu într'o butcă a lui de cele cu doă rôte, de nu'lă scia nici unu Moldovanu, fôră numai eu, Iónu Neculce Hatmanu, și vr'o dou-trei copii de casă; și a' ședutu acolo ascunsu în butcă până ce a' trecut obuzulu Moskicescu dincoace de movila Răbăii.

Ma' cerșut'a' Turci' Azaculu, și s'a' apucat Moskali' se'lă dee cu totu venitulă și hotarulă lui.

Dis'a' Turci' Moskaliloru se strice o cetate ce se chiamă Troița, dîcîndu că'î făcută pe hotarulă Turcescu; și, macarū că era cetatea cu bună și multă cheltuélă făcută, s'a' apucat Moskali' că oru strica-o; érá cândă s'arū ma' tocmi vr'odată cetatea, atunce și pacea se fie stricată.

Cerșut'a' și biru se le dee, și cheltuéla oștî; ce, biru n'a' primitu, érá cheltuéla oștî, o mie de pungi de banî, s'a' apucat că oru da.

Dis'a' Turci' se ma' strice și alte pălănci, ce sîntu pre marginea hotarulu, pre lîngă Zaporojenî, și la pragurile Niprulu: anume, Camenū, Zatonî și altele; și s'a' apucat că le oru strica. Ma' dis'a' Turci' și pentru Ucraina, dincoace de Nipru, că a' luat-o din hotarulă Leșiloru, se o dee șe o ție érá Leșii; și a' primitu Moskali' se se rădice se fie érá Leșescă. Tocmitus'a' și pentru ôstea din cetatea Brăila se ésa și se mîergă cu pace; atunce, a' oblicitu Moskali' că a' fostu luat Moskali' ce' cu Toma cetatea Brăila. Ma' dis'a' Vezirulu: de oru fi intratu și in Crimū oști Moskicesci, se ésa, că nici vezirulu nu scie ce oru fi făcutu.

Aceste tôte a' primitu Moskali' se dee Turciloru, și altele multe, carele nu le pôte tôte înșira condeifulă me'î; și a' dat Moskali' și zălogu la Turci pre Șeferu și pre feciorulu lui Șeremetu, până ce voru plini aceste tôte; și așa se aușia atunce se fie dat Moskali' și Vezirulu optu sute pungi de banî. Și a' stătu obuzulu pe locu trei zile închisū, până s'a' aședatu tôte aceste, și apoi a' mersu soli' în ordia Turcescă; și obuzulu Moskicescu s'a' pornitu în susu pe Prutu, și cu Ceauși se nu'î învăluéscă nime. Atunce, de cum era leșinată ôstea Moskicescă, încă și ma' rău leșinase, fiindu închisî atâte zile; că, ma' înainte vreme, de nu avea pîță, avea carne; că le ducemu ceređi de vite multe; érá după ce s'a' închis obuzulu, a' luat ceređile Turci', și nu

aveau nici carne nici pită; și caii încă hămnese, și veniau Turcii aproape de ohuză, și le aruncau pită; erau caii se bălegaă totu apă, că altă n'avea ce bălega; și după ce s'au pornit obuzul, mulți Moskalii fugeau la Turci de fome. Așa se auzea atunci, se fi peritu Moskalii, cu la bătae cu totu, ca treizeci de mi; erau Turci se fi peritu o sută și douăzeci de mi, pe număr; și așa socotescă că, de ar fi fostu Moskalii toate obuzurile strânse la unu locu, se nu'i fi răschiratu într'atâte părți cându s'au pornit înainte asupra Turcilor, pôte ar fi biruitu pre Turci. Așijdere și Turcii, după ce au zăbovit cu pace pre Moskalii trei zile, se nu fi ținutu pace, pôte ar fi bătutu pre Moskalii, precum flămândise și ei și caii lor. Numai, ce vomu se dicem, voia lui Dumnezeu au fostu de nici Moskalilor nu le au datu Dumnezeu chinisela ca se biruască pre Turci. așijdere și Turcilor nu le au luat Dumnezeu mintea de nu s'au prăpăditu Moskalii de totu. Nu bată cei mulți pre cei puțin, nici cei puțin pre cei mulți; ce numai cum va Dumnezeu.

Deci Moskalii au purcesu pe Prutu în sus și au mersu până în seră, și noptea până la miez-nopte, totu cu tabăra legată, și cându au statutu se se odihnescă, care pre unde i-au apucat vremea așa au statutu, cu caii înhamati, totu la unu locu, până în ziua. Apoi erau au începutu a mergere până la vreo două césuri de zi, apoi au începutu a rădicare pârcale, și au începutu a eșire oșteea cea slobodă afară, și au începutu a'și adăpa caii, și a mulțami lui Dumnezeu că au eșitu din pârcale, mai tare de câtu că au scăpatu de la Turci. Și au purcesu pe câmpu pedestre, pre de laturea obuzului. Atunci oșiau Tătarii de prin păduri bulucuri cu vite, cu robii; deci, Moldovenii se slobodiau la Tătari ca se'și scotă robii, erau Tătarii îi lua în gonă de' gonia până de' tăiau, că erau caii Moldovenilor leșinați de'și dau în capu. Atunci Șeremetu au poroncitu Moldovenilor se le dee pace Tătarilor, se nu se bată cu densesi, că ei au făcutu pace, și nu le oru da agiutoru, și oru petrece reu cine se va mai bate cu Tătarii. Deci Moldovenii au începutu a strigare și a'lu blăstămăre și a dicere, cum n'oru merge ei se se bată, că ei își vedu părinții, și femeiele și feciorii lor robii la Tătari, de' auzea cu urechile cum îl blăstămau; erau elu le dicea se nu bage samă că'i va scote Impăratulu, și care va merge cu densesi, le va da Impăratulu moșii la Mosku; și nu'i era și rușine a grăi ce nu i se cădea, unu omu mare ca acela.

Atunce, mergendu câțiva Moldoveni depărțitoru înainte obuzului, s'au tălinitu cu vre o sută de Tătari viindu câțiva robii despre Iași, și le era caii obosiți și a lor. Deci lovindu Moldovenii foră de veste în gura Jijiei, i-au tăiatu pre Tătari mai pre toți, și i-au datu și în Prutu de s'au înecat, și au scosu pre acei robii pre toți; și într'acei robii s'au fostu templat de au fostu robitu și pre unu Capitanu, atunce purcesu din Iași, pre anume Tudosi Ciohoranulu; și acela au spus atunce că altă oște foră de acei Tătari la Iași n'au mersu. Atunce, auzind, toți s'au învioso, și spuindu lui Dimitrașco Vodă au datu laudă lui Dumnezeu. Atunce toți Moldovenii au purcesu în răsipă carii cum puteau, pre la bejeniile lor; atunce și Moskalii au datu lui Dimitrașco Vodă două sute de Draguni Moskalii de s'au dus în Iași ca se'și apuce Dômnă și se eșă înainte Moskalilor mai sus, pe Prutu.

Dimitrașco Vodă, sosindă în Iași, aș odihnită doă zile până s'aș gătitt, ne-avendă nică de unele cele ce'i trebuia, nică avea cu cine, cã iși căutaă ômenii atunce cineși nevoia sa de fugău. Atunce erau și căți-va Turci Balgi în Iași și mulți Moldoveni din cei ce jecuisse pre Turci îndemnaă pre Dimitrașco Vodă ca s'ei tale și pre acei ce mai rămăsese și erau la închisore; dicendă cã de voră scăpa Turcii acei, ei n'aș putere sē trăescă în țeră, cã Turcii sciă totă cine ce aș jecuită. Eră Dimitrașco Vodă n'aș priimită acelă lucru s'elă facă ca s'ei tale, ce, aș socotitt cã, macară cã suută păgâni, dera ei nu suntă vinovați, cã suntă neguțitorii, și le agiunge loră câtă i-aș jecuită, de aș rămasă saraci, și cãtă pedeapșă de fôme aș trasă la închisore. A doua, iarăși a mai socotitt cã, de'i va tăia pre Balgi, apoi elă nu va avea cu cine va merge la Moscă, cã slujitorii și jacași cari jecuisse pre acei Balgi, n'ară fi mersă cu dănsulă, cē ară fi rămasă toți în țeră. Decă, cu acestă sfată, aș pôte fi norocirea loră, aș scăpată de môrte. Și purcedendă din Iași Dimitrașco Vodă aș trecută Jijiea pe la Popricau, și s'aș tălnitt la Prută la Zagarance, de cēta parte, cu obuzulă Moskicescă.

Domnită Dimitrașco Vodă țera numă nouă luni, în anulă 7218. și aș eșitt din Iași Iulie în 16 zile. Eră Moskali aș făcută răsboiă atunce la Stănilescă în luna lui Iulie în 11 zile.

Decă, de la Prută Dimitrașco Vodă aș purcesă în susă dinpreună cu Moskali, și aș trecută pre la Ștefănescă Prutulă în ceea parte, și de acolo aș mersă dreptă la Movilă la Nistru. Decă, căți boieri, și alții mai de giosă din Moldoveni, ce aș eșitt cu Dimitrașco Vodă din Iași, și aș purcesă cu obuzulă, așia cã aș ertată Turcii pre cei greșiți, dera nu mai puteă sē se întorcă înapoi, saș sē fugă într'altă parte din obuză, cãci cã prădaă Donții și Căzaciă lui Mihorodski și a lui Tanțski pre cine găsiaă în latură de obuză, de'i lăsaă numă cu sufletele; ce nu avea puțină sē se ducă într'altă parte, ce, le-aș căutată numă sē se ție cu obuzulă cu Dimitrașco Vodă; cã, cândă aș venită Împărăția, avea ucașă ôstea de nu strica nimenui nimică; eră la întorsă stricaă totă ce găsiaă. Sosindă obuzulă la Movilă, la Nistru, se luase nisce Tătari, ca vre'o doă sute, în urma obuzulă, și pe cine găsiaă totă luaă, și aș dată preste dănsii Ivanenco Polcovniculă și cu Tanțski cu slujitorii loră Moldoveni ce erau la stăguri, și i-aș tăiată pre Tătari și aș prinsă vii vr'o cincșese, și i-aș dusă la Împăratulă; și aș pusă de i-aș spăndurată în malulă Nistrulă încalțați îmbrăcați. Eră după ce aș trecută Moskaliă Nistrulă în ceea parte, aș scrisă Împăratulă Moskulă la Turci cã, de n'oră porni pre Craiulă Șvedulă până în doăspredece zile, și 'l-oră mai ține acolo la Tighiné, elă încă a strica pacea, n'a ține-o.

Dimitrașco Vodă aș făcută căutare tuturoră Moldoveniloră, căți erau cu dănsulă, și i-aș întreată: Merge-voră cu dănsulă la Moscă, aș ba? Ce, toți aș priimită, cã într'altă chipă nu aveaă cum dice; cã nu aveaă cum merge într'altă parte, de rēulă tălhăritulă; și i-aș scrisă Dimitrașco Vodă pre toți într'ună isvodă, și 'l-aș dată la Împăratulă de 'l-aș iscălită cu mână lui. Eră boierii și slujitorii acestii erau, anume:

1. Ioan Neculce, Hatmanu.
2. Savilü Zmucilä, vel Banü.
3. Georgiță, vel Paharnicü.
4. Iordaki Aristarhü, vel Ușerü.
5. Pavelü Ruginä, vel Comisü.
6. Mogälde, Sardarü.
7. Ilie Abäza Vornicü despre Dómha.
8. Dimitrie, Aga.
9. Iónü Miresculü, Polcovnicü.
10. Iónü Bănarulü, vel Căpitanü.
11. Brahă, Căpitanü de Darabanü.
12. Moșokü, Jiknicerulü.
13. Iónü Zêrulü, vatavă de copii.
14. Nourü Zêrulü, Postelnicü.
15. Constantinü Zêrulü, Medelnicerü,
16. Vasili Zêrulü, tijî Medelnicerü.
17. Mekiki, Stolniculü.
18. Antiohü, Camarașü.
19. Constantinü Părcălabulü, Medelnicerü.
20. Dima, Bașü-buluchășü.
21. Ciute, Căpitanü.
22. Apostolü, Căpitanü.
23. Toaderü Miresculü, Căpitanü.
24. Pavelü Miresculü, Căpitanü.

Toți aceștii și alții mai proști și mai de gîosü slujitorî, cariî aice nu s'aü pututü înșira anume, i-aü scrisü Împêratulü în visteria lui, de s'aü dusü cu Dimitrașco Vodă; și atunce aü datü Împêratulü lui Dimitrașco Vodă doă miî de ruble sê'î fie de cheltuélä lui și Moldovenilorü, și 'l aü rînduitü sê meargă sê erneze la Harkovü, preste Nipru. dincolo de țera Căzăcêscă, în Slobođie, a-prope de Azacü; că acolo se cerșuse și elü, lăudându'î unî din Moldovenî cariî sciaü, dicëndü că este locü bunü. Și aü poronicitü Împêratulü lui Apraksinü Cnézulü și Guvernatulü de Azacü, sê dee lui Dimitrașco Vodă ernaticü bunü, lui și Moldovenilorü lui, dându'î și doă sute de Dragunî sê mérgă cu dënsulü.

Êră lui Renü Generalü, și Tomiî Spatarü, le aü scrisü Împêratulü Moskicescü, și aü trimisü cu cărțile pe unü omü a lui, și d'impreună cu unü omü a Vezirului, sê lasê Brăila și sê vie după dënsulü în susü. Decî, Toma Spatarulü, cum aü auđitü, cum aü fugitü în țera Ungurêscă, de 'șî aü mai apucatü câte-ceva de acolo, și pre urmă aü mersü la Împêratulü la Petriburgü cu câțiva Muntenî ce aü fostü cu dënsulü la Brăila, și 'l aü făcutü Împêratulü Generalü, și'î da pre anü leafă câte cincî miî de ruble; și cu vreme 'șî aü adusü și giupăneasa în țera Muntenească și i-aü datü sate în țera Moskicească, de chiverniseala vieței lui; și trăindü Toma acolo câțî-va anî, în têrgü în Periaslavü, că'î didesê și acelü têrgü, suptü stăpănirea Împêrăției Moskului, s'aü

schimbată și elă din vieța acésta luméscă; érá giupănésa lui aú rămasă și până acmu, și cu ună copilă, de trăesce cu pace pre acele moșii ce i-aú dată Impărăția.

Érá Renă Generală s'aú rădicatú de la Brăila cu tótă óstea, și aú purcesă în susă pre Siretú pre la Cernăuți, totú stricându și mănăcându ce găsia prin țéră; și țéra fugise de la câmpú la munte, și dacă aú auditú că vine Renă Generală pre acolo, se mira încotro vorú mai fugi. Decí, Renă de la Cernăuți aú trecutú Nistrulú în ceea parte pre la Hotinú, și aú agiunsă obuzulú celú mare ce era cu Șeremetú acolo la Polona. Érá Impăratulú Moskulul de la Movilău 'și aú luatú două sute de Draguni, și aú purcesă în susă pe Nistru pre la Cameniță, și acolo s'aú despărțitú de obuzulú celú mare; și de la Cameniță aú luatú în susă prin țéra Leșéscă, dimpreună cu Impărătesa lui, Eca-terina, până la Varșavă la scaunulú Crăescú, unde aú găsitú pre Avgustú Craiulú Leșescú, de s'aú sfătuitú, și s'aú odihnitú vre o trii-patru zile. Și atunce 'l-aú cinstitú Craiulú Avgustú; și ședéndú la masă Impăratulú cu Impărătesa, și Craiulú cu Crăésa și cu mulți domni Leșesci; între acei domni, fost'aú și Adamú Sinavski, Hatmanú, și cu Hătmănésa lui; și între alte voróve multe, camú cu glumă, dis'aú Hătmănésa lui Sinavski către Impăratulú Moskicescú aceste cuvinte: «Multú mă mirú de voi Impărății și Craii cum de nu vė țineți de cuvântú, și ne amăgiți pre noi. Că mai anțărti ne-aú disú noé tuturorú Leștelorú, Craiulú Șvedulú, se ne gătimú cu toți se mergemú se ernămú în Stolița Moskicescă împreună cu dănsulú; și noi, cândú ne gătiāmú se mergemú, pre cuvântulú lui, elú ne-aú amăgitú și n'aú mersú în Stoliță, ce s'aú dusú la Tighiné. Și acum, Impărăția ta ne-ai disú, să ne gătimú se mergemú la Țarigradú, și noi pe bucurasemú tare că omú merge de omú vedé Țarigradulú; și când noi ne gătiāmú, Măria ta n'ai vrutú, și te-ai întorsú înapoi.» Érá Impăratulú atunce aú risú, și cu toți căți erau la masă, și i-aú disú: «Păcatú că nu ești tu bărbatú se te chiami Sinavski; că de ai fi tu bărbatú, se nu fii femeie, adevăratú cu tine așú merge la Țarigradú; érá bărbatulú tău aú zăbăvitú oștile, și nu le-aú trimisú mai în grabă. Pentru aceea nu m'am dusú în Țarigradú.»

De la Craiulú Avgustú aú purcesú Impăratulú la Riga, unde era Menjicú cu oștile lui, carií staú împotiva Șvedulú; érá de acolo de la Riga s'aú dusú la Petriburgú la scaunulú său de ernă. Érá Șeremetú cu obuzulú și cu Dimitrașco Vodă aú mersú de la Movilău până la Șargorodú, și de acolo s'aú despărțitú de Dimitrașco Vodă, și aú purcesú prin țéra Leșească cu tótă óstea lui, câtă mai rămăsese, de o mai satura pre la Nijiboje; și de la Nijiboje, la cetatea Polona, de aú deșertat-o de óstea moskicească și de pușcele cele mari, și de alte lucruri ce erau, că o stăpânaú Moskalii; și apoi aú rădicatú toți ómenii de prin téguri și de prin sate căți erau în Ucraina, și i-aú trecutú pre toți preste Nipru în hotarulú moskicescú; și aú trecutú și elú Niprulú cu tótă óstea, de aú aședat-o la ernaticú în țéra Căzácéscă; érá Șeremetú și cu curtea lui s'aú aședatú la ernaticú în tégú în Prelupca. Érá Dimitrașco Vodă de acolo de la Șargorodú, după ce s'aú despărțitú de Șeremetulú aú purcesú dreptú la Kiovú, pre la Nemirova, printr'ună câmpú pustiiú, numa,

cu cele două sute de Draguni Moskalî, şi cu Moldovenii câţi erau cu densulă, că mai fusese şi nisce Căzaci cu Polcovnicul Migorodski şi cu Sava Rogojinski, şi 'l au lăsat în urmă pe Dimitraşco Vodă, şi acei s'au dus înaintea. Deci, Dimitraşco Vodă rămânând mai în urmă numai cu acele două sute de Draguni, precum mai sus s'au scris, nu era multă s'lu iee Zaporojenii de grumază, împreună cu Tătarii, că prinsese limbă, şi luase şleavulă să meargă după densulă s'lu prindă, şi cale numai de unu cîfertă de ceasă nu 'l au agiunsă s'lu iee de grumază cu toţi omenii lui; că era ca la o mie de Zaporojenii şi mai bine, împreună cu Tătarii amestecaţi. Ce, norocul lui au fostă, că au apucată de au agiunsă în tîrgă în Bilaţerkievă, şi acolo în tîrgă, era cetate şi puşce, şi oste Moskicească; şi vedîndă Zaporojenii că au agiunsă în Bilaţerkievă, s'au întorsă înapoi. Era Dimitraşco Vodă nimică de acăsta nu scia; mai pre urmă au oblicită. Şi de acolo de la Bilaţerkievă au mersă în Kiovă de s'au odihnită două săptămîni, dîndu'î Moskalii de toate cele ce'î trebuia; nimică nu'î lipsa. Şi cîndă au vrută să purcăde de acolo din Kiovă, mulţi Moldoveni au vrută să rămăe acolo şi nu vreau să mai meargă cu Dimitraşco Vodă înlăuntru, şi încă şi eu, Ioană Neculce Hatmanulă, nu vroiamă să mai mergă cu densulă, gîndindă că dora ne-oră lăsa din Kiovă de ne vomă întorce la pămîntulă nostru. Era Dimitraşco Vodă n'au vrută să ne lasă să rămănemă, ce au mersă la comandantulă de Kiovă, şi i-au arătată isvodă cu iscălitura Impăratulă de câţi boierii erau într'acelă isvodă ce'lu făcuse la Movilă, dicîndă că sîntemă daţi pre mîna lui, şi nu ne va lăsa să ne ducemă la Turci să facemă vre unu vicleşugă, că elă a vră să deă samă la Impăratulă pentru noi. Deci, Comendantulă vedîndă aşa, i-au dată pre toţi pre mîna lui Dimitraşco Vodă, şi i-au dusă cu vartă (cu caraulă) până la Harcovă. Şi acolo încă după ce au trecută ţera Căzăcască, era încă până la Harcovă cale de două zile, ună câmpă pustiuă pîntre Harcovă şi pîntre ţera Căzăcască; şi acelu câmpă este slăvelă Tătariloră cîndă pradă de la Crimă, şi era cu grijă şi cu multă spaîmă au mersă până au agiunsă la Harcovă. Era Luca Visterniculă, şi cu Sandulă Şturza Stolniculă, venise mai pre urmă în ţera Leşescă după noi, la Kiovă, şi ne vrîndă ei să meargă cu Dimitraşco Vodă, nu i-au putută lua, nici Comendantulă nu i-au dată, nefiindă ei în isvodulă Impăratulă, şi gîndindă că'î voră lăsa Moskalii să se întorcă înapoi. Deci, Moskalii nu'î lăsaă să se întorcă înapoi, că venise şi Cneazulă Galicină mai pre urmă în Kiovă de ţine drumulă tare închisă, de nu lăsa pre nime să esă din Kiovă încôce; că era ună omă reă, şi nici proviantă, nici de cheltuělă nu le da. Şi s'au ispitită într'ună rîndă să fugă, şi i-au prinsă, şi i-au ținută închişă o lună, şi apoi i-au dată pre chizăşia Tomii Generalulă, şi apoi i-au slobođită. Şi au şedută acolo ună ară în Kiovă, până au cheltuită ce au avută, şi apoi cu fuga au scăpată din Kiovă încôce de au venită în Moldova. Şi alţi Moldoveni câţi s'au tîmplată în Kiovă, totă aşa cu fuga au scapată; şi câţi scapăă din Kiovă, încă cu multă grijă venăă până a agiunge spre Cameniţă, că rămăindă loculă pustiuă era tîlhărită multă; şi Leşii aveă pismă pre Moldoveni căci se închinase de bună voia loră la Moskalii, şi pre câţi Moldoveni îi prindeăă Leşii, îi totă jeculaă, şi pre unii îi şi omoriaă, era pre alţii îi puneă la poprélă. Număi, Adamă

Sinavski Hatmanu se pune pentru Moldoveni, si pre cari'i oblicia ca suntu inchiși, trimité de'i scoté și'i miluia, si pre unii îi pune la stéguri, dându poroncă se le dee pace, și Leși furișu totu îi stricaū.

Dimitrașco Vodă, după ce s'au aședatū la Harcovu, zahara pré multă îi da lui și tuturorū Moldovenilorū, câtū nu puteau birui sē o mănânce; și i-au mai datū și triispredece sate a unui Generalū, ce'lū chîema Sidlovski, pline de pâne și de heleștee, cu pesce, și cu mori, și cu doă-tri sute de ómeni într'unū satū, și bucate, vaci, boi, oi, stupi, odóre, tóte le didese lui Dimitrașco Vodă, sirméoa acelu Generalū, cădéndū elū într'o greșélă. Deci, Dimitrașco Vodă, nu vrea sē ție pre Moldoveni cu dragoste, ca pre nisce streini ce 'și-au lăsatū casele și s'au înstreinatū de moșiile séle pentru dēnsulū; ce, vrea sē'i ție mai aspru de câtū în Moldova, că i se schimbasse firea într'altū chipū, nu precum era Domnū în Moldova, ce precum era mai înainte pre cândū era Beizadé tēnērū, în ȕilele frăține-seu lui Antiobū Vodă, încă și mai reū, și iute la beție, și se scārbia de fie ce, și ușa îi era închisă, și nu lăsa pre Moldoveni nicāiri sē éśă din tērgū afară, foră de ucazulū lui; și cu Căzaciī cei de locū, érá, se învrăjbise reū, că nu'î ținé într'o nimică. Deci, Moscaliī cei mari încă îlū urise, pentru căci îlū iubia Impēratulū și'î didese nume mai susū de câtū alū tuturorū.

Atunce s'au sculatū Savilū Zmucilă Banulū, și multū 'l-au pīritū pe Dimitrașco Vodă, amestecāndū'lū la Șeremetū, ȕicēndū că: «Eū cândū m'amū închinatū la Leși cu Petriceico Vodă, aveau cinste și boierii ca și Domnulū». Și avēndū cărți de la Sobiețki Craiulū ce era pre acele vremi pre atunce, le arăta lui Șeremetū precum au avutū voie boierii, și cândū le au fostū voiea s'au dusū la țera lorū în Moldova; érá Dimitrașco Vodă, va sē'i facă robī în țéră Creștinéscă; și multe ca aceste, care nu le potū scrie tóte cu condeilū meū, după cum suntū firile Moldovenilorū, cariī nu potū nici la casele lorū trăi sē nu se sfădescă, déră încă în țéră streină; că și cândū au fostū cu Petriceico Vodă, érá, destule sfeđi au fostū și atunce, ca și acum, între Domnū și între boieri, cariī mai pre urmă iarăși lorū 'și-au stricatū, ca și acum de la Moskali, care mai înainte se va arăta.

Impēratulū Moskulu după ce s'au aședatū toți la ernaticū, precum mai susū s'au scrisū, scris'au la Șeremetū și la toți Senatoriī și Gubernațiī cei mari, de au mersū toți la Petriburgū la sfatū; atunce au mersū și Dimitrașco Vodă la Impēratulū. Deci, după ce s'au strānsū toți, au începutū Impēratulū a'î întreba pre toți: ține-vorū pace cu Turciī, au ba? și da-orū ce au giuruitū, au ba? Deci, Senatulū celū mare au ȕisū, nimică sē nu dee, și sē se apuce de vară iarăși de resboiū; căci, de s'au întēplatū acum așa smintélă, de acum se va chivernisi într'altū chipū de n'a fi așa, căci bani și óste este de aglunsū; au putere și doăȕeci sau treiȕeci de ani sē se bată.

Atunce Impēratulū, vēdēndū că este sfatulū așa, au și orōnduitū în tóte țērile lui, de treiȕeci de fumuri sē mai facă unū omū de óste gata cu tóte ce arū trebui, sē mai aducă āncă vr'o cinȕeci de miī de óste preste câtū mai avea; și au orōnduitū, până îi va porni în giosū pre Donū, și au mai lungitū flintele soldașilorū și a Dragonilorū sē fie mai lungi de o șciópă de câtū ini-cercele Turcilorū, cum erau āntēiū, ca sē bată mai departe; și au făcutū totū

paloșe simcelate în virf, de amândoa părțile ascuțite, se se bată cu Turcii la năvală, și au lepădatu șpegile; și le-au făcutu soldaților la grumază lăduncî de feru alb; la totu soldatulă câte doă oacă de apă, ca se albă fiecare soldatu apă gata de bëntu la resboi, se nu pată ca la Stănilescî. Și au însurată atunce și pre Șeremetu, dându'i Impăratulă pre o rudă, a sa, dîcendu'i se 'și facă copii, se 'și ulte feciorulă ce era la Turci, netocma călău a scôte elu și pre acela. Și au socotitu atunce se pornescă pre Dimitrașco Vodă înainte cu greimea, se'i dee patruzeci de miî de Moskalî Dragunî călăreți, și patruzeci de miî de Călmăși, și triideci de miî de Donți, și patruzeci de miî de Căzaci cu Hatmanulă lor, și se între în Crimă, se totu taie și se ardă, până va intra și greimea se se apuce de cetăți a le bate și a le lua. Și așa au aședatū sfatulă se facă; și începuse a porni și zaharaoa, și gătise tôte aceste ce scriu mai sus. Era Șeremetu, macaru că se însurase de curându, dără îi era mare jale de fecioră că va peri la Turci, precum s'au peritu; și se totu ruga Senatoriloră, ca dără ară puté strica sfatulă, și ei nu vrea, nici puteau, că apucase de grăise către Impăratulă, și le era rușine se întorcă sfatulă. Deci, oblicindū Impăratulă pentru Șeremetu că'i este jële de fecioră, tare i-au bănuit, și l-au muștratū, aducendu'i aminte când l-au fostu trimisū înainte pre Șeremetu, se mērgă se strice podulă la Dunăre, după cum îi poroncise, și mai pre urmă viindū și Impărăția sa, 'și-arū fi luatū cele doă polcuri Impărătescî a lui cu doăspredece miî de ôste, și cu Dimitrașco Vodă cu Moldoveni, și s'arū fi dusū întinsū la podū fōră de nici o grijă, care polcuri se chiamă Preobrajenski și Semienovski. Și cu acele doă polcuri arū fi bătutū pre Turci; altă ôste nu i-arū fi mai trebuittū, ce arū fi lăsat'o înapoi de arū fi venitū încetū, și arū fi izbânditū. Atunce, mai pre urmă după acelu sfatū, au sositū și umū unchiū a Impăratulă, anume Apracsinū, Cnézulă și Guvernatulă de Azacū, și întrebându'lū și pre dēnsulă Senatulă, au disū că nu'i bine cum au aședatū sfatulă, că este cu greū a se bate în trei părți; că cu Șvedulă suntū câțiva ani de cândū se batū, și dintru unū lucru de nimică s'au începutū sfada; acum și cu Turculă; așijdere și Leșii li suntū vrăjmași. Cu greū le va fi a se bate în trei părți. Numai cu Turcii cum au aședatū așa se lase de odată; și de orū și mai cere, se le dee, până a trece Craiulă Șvedulă; și apoi se stee se se împace cu Șvedulă, și împēcându-se cu Șvedulă, se vorū aședa prea lesne și cu Leșii. Atunce le-orū eși și soli de la Turci ce suntū zălogū. Deci, pré lesne este atunce a strica pacea cu Turcii, și a se bate pré cu ușorū cu dēnsii. Și așa, s'au apucatū și Sava Rogojinski, cum despre Turci, dāndu-le bani, orū face pace. Deci Senatori, pentru voia lui Șeremetu, au mersū la Impăratulă, și dîcēndū aceste cuvinte au lăsatū și elū se fie așa, după Senatulă, și s'au părăsitū a mai face ôste împrotiva Turculă până la o vreme.

Impăratulă Moskulă 'și au strānsū tōtă ôstea, și au ședutū în vase de au trecutū de la Petriburgū marea în ceea parte, la Șvedii, asupra Finiloră ce erau subtu ascultarea Șvedulă, și s'au bătutū acolo doi ani, și au luatū și cetatea Abovulă, care este stoliță Finiloră; și apoi iarăși cu cinste s'au întorsū la scaunulă seū, la Petriburgū. Era pre Șeremetu l-au trimisū la Kievū, și i-au

lăsați douăzeci de mii de ôste, Căzaci și Calmăși, să stee să dee ce a da, să'si scôtă feciorul, și să pörte grijă despre Turci să așede acelü lucru. Așjdere și despre partea Rigăi au lăsatü pre Menjicü, pre Cneazulü Alecsandru Daniilovicü Feldmarșalü, să păzescă despre Șveđii din gîosü.

Érá Dimitrașco Vodă atunce au făcutü puncturi de cerea la Impăratulü țera Harcovulü cu tôte veniturile, dicëndü: că țără au lăsatü, țără să'î dee; și pre toți Moldovenii elü să fie mai mare; ce va fi voia lui, volnicü să fie să facă, și fără ucazulü lui, nime să nu fie volnicü a merge nicăiri, și altele multe ca aceste.

Atunce Impăratulü au datü acele puncturi a lui Dimitrașco Vodă la Senatu să le vadă, și cum orü socoti și ei. Decî, Apracsinü au ăisü către Senatu: «Nu'î bine să'î dați țera Harcovulü ce o cere elü, că macarü eü că amü vre o treifdecî de ravase de la acei Căzaci din Harcovü de jalozele lorü ce au pe Dimitrașco Vodă, și acolo într'acea țără suntü apröpe de optdecî de mii de ôste slujitori; și acum nefindü pace, lesne li este a se rădica, ca să se dee subț ascultarea Turculü, că nu'î departe Azaculü, și cândü omü sta să ne batemü cu streiniü, noi omü vré să ne batemü cu ai nostri.» Atunce și Șeremetü au ăisü: «Adevăratü bine ai ăisü, că așa va fi, și încă este alta și mai mare, că 'mi au spusü unü boierü de ai lui, anume Savilü Banulü Smucilă, că mai înainte vreme s'au mai închinatü din Domniü Moldoveni la creștinü, la Leși, la Unguri, și apoi i-au ertatü Turciü, de s'au dusü la dênșii, și mai pre urmă acei Domni multü rău au facutü creștinilorü, anume acei Domni: Petru Vodă și Grigorie Vodă. Așjdere și acesta de s'a aședa la Harcovü, nu'î departa Crimulü.» Decî Senatulü auăindü, au alesü să dee lui Dimitrașco Vodă o mie de dvoruri în țera Moskulü, care acea mie de dvoruri cuprinde cincideci de sate, și ômeni ca cincispredece mii suntü; și să'î mai dea și câte douăzeci de pungi de bani pre anü, care facü șese mii de ruble, și două părechii de curți frumoșe în Stoliță; érá boierilorü să le dee treispredece sate, ce au fostü a celui Generalü Sidlovski care sate le stăpănia Dimitrașco Vodă. Care boierü a priimi, să'î dee de acele sate; érá care n'a vré, să'î dee ucazü de voia să'si meargă la pământulü seü ca să se așede. Decî Dimitrașco Vodă, eșindu'î ucazü, au și venitü la Harcovü cu multă voia rea că se depărtéză de țără, și s'au rădicatü și s'au dusü în Moskü; și nu multü după aceea, i-au și muritü Dómna Casandra, fata lui Șerbanü Vodă Domnulü Muntenescü, și au îngropat'o în tîrgü în Stoliță, și au rămasü vëduvoiü de au trăitü câtăva vreme, până ce s'au însuratü, care se va scrie mai înainte.

Érá boierii, cariü au vrutü să primescă, le au împărțitü de acele sate a lui Sidlovski, de trăescü unü și până astăzi într'acele sate; érá cariü n'au vrutü să primească, ei au venitü la Kiovü la Șeremetü ca să'î slobódă. Déră Șeremetü nu vrea să'î slobódă, și încă nu numai pre boieri, ce și pre neguțitori, și pre slujitori, și pre toți, că'î ăisese Dimitrașco Vodă, în pisma boierilorü cariü se duceau de la dênșulü, să nu lase nici pre unulü să trecă, până nu'î vorü slobodi Turciü feciorulü. Decî Șeremetü se potrivise lui Dimitrașco Vodă, și nu'î lăsa, de'lü blăstemaü toți, că periaü atăta ômeni; alții nu aveau ce mai

cheltui; alții erau neguțitorii; altora le rămăsese femeile în Moldova; ce bogat blestemul era asupra lui Șeremetul!

De acesta auzind Kihai Vezirului, auzi feciorului lui Șeremetul, pentru ce opresce tatăl său neguțitorii și Moldo venii ce vor să vie de la Kiov încoace; să scrie ca să slobodă. Și așa, pe scrisorile lui, a slobodit Șeremetul neguțitorii și pre alți Moldoveni ce erau acolo. Atunci m'au slobodit și pre mine, Ioan Neculce Hatmanul, cu voia mea, după ce au trecut doi ani și am venit în țera Leșescă cu multă nevoiă, care mai sus s'au scris.

Dimitrașco Vodă, după ce s'au dus la Petriburg, pre boierii Moldoveni n'au vrut să iie cu dânsul la Impăratul, socotind că va isprăvi să nu mai potă scăpa de acolo; și i grăia de rău către Impăratul, dicând că Ioan Hatmanul și cu alții au rămas acolo, și vor să se ducă la Turci; și pentru aceea au trimis de i-au luat cu vartă de i-a dus la Harcov, că oblicise Impăratul de acel lucru, că i-au luat cu silă, și unii din Kiov au și fugit. Era Impăratul a răspuns lui Dimitrașco Vodă, mai vartos pentru mine, Ioan Neculca Hatmanul, dacă nu va să ședă, Dumnezeu să i agiute să meargă unde i voia, că nu mi este rob. Atunci Dimitrașco Vodă n'au căutat bine, unde i-au răspuns Impăratul așa.

Eră când mi am luat dioa bună de la Dimitrașco Vodă, din Harcov, de m'am despărțit, multă mă imbiea să mai șed, și multe se adeveria să mi de, și să mi isprăvesc și de la Impăratul mare milă, și când mi-a fi voia el să mi isprăvesc. Dera eu eram bucuros că au venit acel cės de am găsit vreme să esu dintr'acel norod greu, că sunt nisce omeni foarte necredincioși, și prea cu greu traiu a omenii ce sunt nedepriși cu acel fel de omeni dintr'acele părți. Și aveam mare jale, și Dimitrașco Vodă, și Dómna lui, și boierii, și toți Moldovenii, și mi diceau că nu mi-oiu pute face pace, ce, voi peri de Turci. Dera eu am pus nădejdea la Dumnezeu, și pentru dreptatea mea nu s'au îndurat, și din toate m'au scos; și după ce am venit mai încoace, încă și Șeremetul în câteva rânduri mi-au dis să mă așed acolo și va scrie la Impăratul să mi dea jaloanie și sate; dera totu n'au priimit, că este un norod unde nu sunt omenii slobodi să meargă unde li este voia, nici la Impărăție, fără ucazu, și ucazu nu vor să facă, ca pentru să nu facă cheltuella Impărăției. Și la Impărăție vr'o curte mare ca aceea cu dvorebnici mulți nu este, macar precum este la domnia țerei noastre, sau altă crăie și domnie; ce, foarte este un lucru puțin, numai oșteni sunt mulți de agiuns. Deci, de viața mea imi era cum imi era, dera mai mult imi era pentru copii mei la ce vor rămăne; că numai dora soldați să fie, era la alte boierii nu incap feciorii unora ca acestora.

Ce, fraților Moldoveni, rogu-vă să luați aminte să vă învățați, și să vă păziți. Ori cât fi în cinst la vre un domn, bine este să i slujesc cu dreptate, că și de la Dumnezeu ai plată. Era cu Domnul nici o dată să nu pribegesc, macar cum aru hi; și nu numai în țera străină, ce nici în Țarigrad cu dânsul să nu mergi, fiind tu Moldovenul, ce, să i slujesc în țera ta. Căci, străinii caută numai pre Domn să l miluască și să l cinstască, era pre boierii ce sunt pribegi cu Domnul, într'o nimică sunt; și altă cinst are boi-

erulă când este singur pribagă, și alta este cându'i cu Domnulă sêu. Și apoi Domnulă se visêză că este totu puternicū ca la țera lui, când este Domnū, și va sê ție așa, ca sê năcăjescă pre acei boierī, și nu socotesce slujba ce i-au făcutu că s'au înstreinatū, ce nimică învoelă nu'i face. Nădejdea Domnului este ca seninulă cerului, și ca încetulă marel; acum este seninū și se face nourū; acum este marea lină și se face furtună.

Acum, lăsându cele strêine până aice a le scrie de o dată, până eră le a veni rîndulū, sê ne întorcemū eră de unde amū lăsatū scrisū de țera nōstră.

Vezirulū, rămâindū la Stănilescī după ce au purcesū Moskaliī, au și trimisū pre unū pașă, anume Curtū Pașă, sê stee la Iași cu fermanū de ertare tuturorū greșitilorū, cine ce arū fi făcutū; și au trimisū la Lupulū sin Gavrilîță sê'lū aducă de la bējenī, de la Bursucī, și au răpeditū in tōte părțile la vadurile Prutului unde găsia Moldovenī de'i scotea de la robie, și au purcesū Vezirulū de la Stănilescī cātinelū spre Dunăre sê mērgă la Țarigradū.

Curt Pașă, după ce au agiunsū in Iași, pre cine găsia din căpiteniile țerei, au și începutū a-i boieri, cum boieresce Domnulū Moldovei; și sedē in curțile domnescī. Eră atunce era unū boierū, pre anume Darie Donicī, ce fusese Sardarū, carele mai pre urmă la alți Domnī, acelū boierū, au agiunsū de au fostū și Logofētū mare, eră la Moskalī au fostū Polcovnicū, mergendū la Curtū Pașă, 'l-au pusū Hatmanū; așjidere și pre unū Grecū, Bozagiulū, ilū pusese Postelnicū mare și pre alții ce mergeau la dēnsulū totū îi boierīa. Și au începutū Curtū Pașă a ămbla cu binișorū, ca sê'lū poftēscă acei boieri ca sê scrie la Vezirulū sê rămăe elū in Iași, dēră n'au pututū isprăvi nimică.

Eră Lupulū Vorniculū, duple ce au mersū la Vizirulū, multū 'lau mūsfratū pentru căci s'au hainitū țera; eră elū au datū samă către Vizirulū, cum nu suntū ei vinovați: adecă nici boierīi nici țera; ce, este vinovată Pōrta, că pre Domnī cel bunī îi mazilesce fōră de voia boierilorū și țerei; și pune Domnū pre care nu'lū scie țera, și dāndu'i Pōrta sabie face in țēră ce îi este voia. Precum și pre acesta, pre Dimitrașco Vodă, 'l'ai pusū Măria ta fōră scirea țerei, și au făcutū ce i-au fostū voia. Eră mai înainte vreme era obiceiū deși alegeau boierī, și țera Domnū; pre cine poftiau ei, pre acela puneă și Pōrta.

Deci, Vezirulū, audindū acestū rēspunsū, nimică n'au mai rēspunsū și 'l au și îmbrăcatū in caftanū și 'l au trimisū sê fie Calmacam in Iași până a trimite Împērăția unū Domnū in Moldova; și au scrisū și la Curtū Pașă, sê se rădize din Iași. Și au mai pusū Calmacamū și pre unū grecū, anume Mascutū Postelniculū, carele fusese pre lūngă Vezirulū in ôste, Capi-kihaia lui Dumitrașco Vodă, și lū ertasē Vezirulū pre dēnsulū; eră pre soția lui, pre Iano, 'l-au tăiatū, precum s'au scrisū. Și au purcesū Lupulū Vorniculū și cu Macsutū Postelniculū la Iași sê fie Calmacamī. Eră Vezirulū au triimisū de scotea robii de la Tătari; de unde îi găsiau, totū îi aduceau la Vezirulū, și'i întrebă Vezirulū la care Domnū le au fostū mai bine: la Mihaī Vodă sau la Nicolaī Vodă? Eră ei ȕicea că le au fostū mai bine la Nicolaī Vodă, pentru căci le eșia înainte Ioan Vodă, fratele lui Nicolaī Vodă. Deci, Vezirulū au scrisū la Împērăție pentru Nicolaī Vodă, fratele lui Ioan Vodă Terzimanulū, ca sê'lū facă Domnū in Moldova

Éră Impăratulū, vĕdĕndū scrisorile Vezirului, aū și făcutū Domnū pre Nicolai Vodă.

Éră Lupulū Vorniculū, după ce aū agĭunsū lūngă Iași, la Balica*); aū scrisū la Curtū Pașa sĕ éśă din Iași, și i-aū trimisū și cartea Vezirului; éră Curtū Pașa nu vrea sĕ éśă din Iași, că aștepta sĕ'i vie răspunsū ce scrisese sĕ fie elū Pașă. Decĭ, Lupulū Vorniculū 'i aū scrisū sĕ éśă din Iași, că apoi se va întorĕe la Vezirulū și l'a fôrte pâri; că lorū nu le trebuesce Pașă. Atunce Curtū Pașa s'aū spĕriatū, și aū eșitū din Iași de aū purcesū după Vezirulū.

Atunce Lupulū și cu Macsutū aū intratū în Iași Calmacamĭ; éră Antiohū Jora bivū Hatmanū, auĕindū că este vĕru-seū, Vorniculū Lupulū, Calmacamū în Iași, aū alergatū și elū la verū-seū Lupulū sĕ fie și elū Calmacamū cu dĕnsiș, gāndindu-se ticălosulū că i se va uĭta vina lui, cea de aū fostū cu Moskaliĭ, de'i chĕma, care mai susū s'aū scrisū. Numai, osĭnda lui Dumneĕcū prea pe rarū omū de'lū trece; că Lupulū, cum aū sositū în Iași, ca unū lupū nesățiosū, aū și începutū a prindere pre slujitorĭ și pre Căpitanĭ cariĭ fusese cu Moskaliĭ, și'i închidea și'i bătea, și le lua pungi de banĭ, dĭcĕndū că aū agonisitū din jacurile Turcilorū; și aū luatū léfă, și aū și pusū banĭ pre târgū, pre neguțitorĭ, și pre alĭ breslași, și aū pusū de totū omulū bejenarū sĕ dee câte doi lei, și ómenĭi n'aveaū ce mânca, că era săcușorulū de făină câte cinspredece lei, și încă nu se nici găsĭa.

Decĭ, óre-cariĭ dintre aceĭ pătimași de reū, fiindū Vezirulū încă nedusū din țĕrá, aū mersū de aū jăluitū la Vezirulū; și cum aū auĕitū Vezirulū, îndată tare s'aū mâniatū, și aū mânatū pre Iónū Vodă Terzimanulū, sĕ șĕdă în Iași Calmacamū, până a veni frate-seū Nicolai Vodă în Iași, și sĕ chivernisĕscă țĕra cu îmblāndĭre. Și aū mai trimisū și unū Capegi-bașa împreună cu Iónū Vodă de aū prinsū pre Lupulū Vorniculū, și pre Antiohū Jora Hatmanulū, și pre Macsutū Postelniculū, cariĭ eraū Calmacamĭ, și i-aū pusū în obeĕe, de i-aū dusū la cetate la Varna, preste Dunăre, surgunĭ, de aū șĕĕutū acolo doi anĭ la pedĕpsă. Pentru fratele Lupulū aū trasū și cei-lalĭ pedĕpsă; și s'aū plinitū atunce unū cuvĕntū prostū ce dĭce: cu érba cea uscată arde și cea verde.

Ioan Vodă, după ce aū venitū în Iași, era bunū și blāndū tuturorū, și aū chivernisitū țĕra, până aū venitū frate-seū Nicolai Vodă în scaunū aice în Iași; și lāsāndū Ioan Vodă pre frate-seū în Iași, elū s'aū întorsū la slujba sa în Țarigradū la Terzimānie.

Dimitrașco Vodă Cantemirū, ce s'aū dusū la Moskaliĭ, acolo aū muritū, cu patru fecĕorĭ: Mateĭ, Constantinū, Șerbanū și Antiohū; și ce vorū fi, vremea viitóre va arăta.

*) Unde suntū acum curțile domnescĭ, la Frumósa. — Adaosū in copia Post. Hurmuzaki.

CAP. XX.

A doa Domnie a lui Nicolai Voevoda Mavrocordatü, în anulü 7220.

Nicolai Alecsandru Voevoda Mavrocordatü, după ce aü venitü în Iași, a triea-di, pre obiceiü, aü boieritü. Pus'aü pre Nicolai Costinü, vel Logofetü; pre Gavrilü Miclesculü, vel Vornicü de țera de gîosü; pre Ilie Catargiulü, vel Vornicü de țera de susü; pre Iónü Buhușü, ce fusese Logofetü mare, 'l-aü pusü Hatmanü; pre Ramadanü, vel Postelnicü; pre Iónü Paladi, vel Spatarü; pre Georgiță Mitre, vel Banü; pre Constantinü Rusetü, vel Paharnicü; pre Grigorașcu Jora, vel Visternicü; pre Constantinü Costaki, Stolnicü mare; pre Manolaki Hurmuzaki, Comisü mare. Aceștil eraü boierii lui Nicolai Vodă; érá chiverniséla și tóte trebile eraü mai alesü după Ramadanü, vel Postelnicü.

Atunce Nicolai Vodă își lăsase firea cea sumetă, cum era în domnia din-tetü; ce, multü se mai lăsasé, și trăia bine cu boierii, în dragoste; că eraü unii din boieri fugiți în țera Ungurésca, alții în țera Leșésca, alții la Moskü, și cu dênșii și din cei mai proști mulți eraü duși, și avea grijă că pentru numele lui celü strașnicü n'orü mai veni. Decî, arăta către toți blăndețe; érá boierii toți s'aü întorsü la pămëntulü seü; numai cei de la Moskü nu veniaü, că nu puteaü de oști, și nu'i lăsaü Moskalii, precum mai susü s'aü scrisü; și carii boieri cum veniaü din străinătate, daü vina către Nicolai Vodă totü pre cei de la Moskü, și ei își curățiaü obrazele, cum n'aü sciutü nimică, și așa se îndreptaü. Érá Nicolai Vodă macarü că'î pricepea și'î scia, déră lăsa și elü tóte precum diceaü ei, căci era bucurosü sê fie cum scie, numai sê vie în țera.

Țera atunce era stricată reü de Tătari, și de Moskali, și de tálhăritü; așij-dere și Turcii Balgii făceaü multă gâlcévă și supărare lui Nicolai Vodă la divanuri, pentru frații și rudele lorü ce perisê atunce cândü aü fostü Moskalii în țera, și pentru jacuri ce'î jăcuise unii și alții, și le făcea și năpăști mai multü de câtü eraü adevérate. Érá Nicolai Vodă făcea multă chiverniséla, pre unii camü rarü îi da platnicii Turcilorü, érá nu deplinü pre câtü cereaü ei; érá pre unii îi inchidea până la o vreme, și apoi îi șlobođia; érá a mai mulți Turci nu le ține în samă, și se indrepta sciindü rîndulü Porții. •D'ântetü la giudecată se făcea a ține cu Turculü, érá pre urmă eșia giudecata dréptă Moldovanului. Noroculü țerei aü fostü atunce, că s'aü tēplatü de aü venitü Nicolai Vodă; érá de arü hi venitü altü Domnü mai prostü, arü hi fostü prea reü de Moldoveni; macarü că unii aü trasü la Nicolai Vodă greü mare, și multă inchisóre, cumü aü fostü feciorii lui Manoli, și Toader Armașulü, că tălesê nisce neguțitorii Turci Balgii de la Roman fîră de poronca nimerui; și'î pîrtaü nisce frați a-celorü neguțitorii Turci cu fermanü de la Pörtă, pre carii într'altü chipü nu putea sê'i isbăvescă.

Atunce, Nicolai Vodă, pe poronca Vezirului, aü gătitü câteva căruțe cu cai

Într'acea vreme, sosit'ă și Osman'ă Kihaiaoa Vezirul'ă la Împărătu'ă cu cărți de la Vezirul'ă, s'ă iee colac'ă cum'ă a'ă bătut'ă pre Moskal'ă; și spuind'ă Împărătu'ă cum'ă a'ă încungiurat'ă pre Moskal'ă cât'ă nu mai av'ău nici o putere, numa' ce striga'ă: aman'ă! dec'ă, noi v'ăd'ându'ă că strigă aman'ă, ne-a'ă căutat'ă numa' a face pace, și i-am lăsat'ă de s'a'ă dus'ă la ț'era-lor'ă. Ț'ără Împărătu'ă a'ă dis'ă: «Vo'ă a'ă căutat'ă căci strigă aman'ă, și nu i-a'ă luat'ă de grumaz'ă; nu era lucru mic'ă acela s'ă v'ă uita'ă vo'ă la aman'ă. Ce, an'ă înțeles'ă e'ă faptele v'ostre!» Și îndată a'ă poroncitu'ă de i-a'ă tălat'ă capul'ă, și a'ă trimis'ă de a'ă omorit'ă și pe Vezirul'ă. Dec'ă, Șvedul'ă a'ă mai rămas'ă într'ă acea Ț'ără, și preste v'ără, tot'ă la Tighin'ă, și solii Moskicesci tot'ă sta'ă la Ț'arigradu popriți. Ț'ără Moskalii a'ă dat'ă Azakul'ă Turcilor'ă, și alte cetăți a'ă f'ermat'ă, după cum'ă s'a'ă aședat'ă la pace. Ț'ără Șvedul'ă tot'ă punea pricin'ă, și nu vrea s'ă purc'edă de la Tighin'ă, d'ic'end'ă că până nu se va duce Șeremet'ă cu oște din ț'era Căzăc'escă, nu va merge; că Șeremet'ă stă s'ă'ă ț'ie calea. Dec'ă, P'orta a'ă aședat'ă cu solii Moskicesci s'ă se r'edice Șeremet'ă cu tot'ă oște din ț'era Căzăc'escă, și s'ă se ducă în ț'era lor'ă, la Mosku; și ei s'ă porn'escă pre Șved'ă de la Tighin'ă cu Tătari și cu o samă de Turci s'ă'ă ducă prin ț'era Leș'escă până la ț'era lui. Dec'ă, Șeremet'ă, cum'ă a'ă v'ăd'ut'ă cărțile solilor'ă, precum'ă a'ă aședat'ă la anul'ă, t'ómna, după bătae, s'a'ă r'edicat'ă din ț'era Căzăc'escă și s'a'ă dus'ă la Smolentska cu t'ôte oștile lui. Ț'ără Vezirul'ă a'ă trimis'ă pre Ismail-Efendi cu vre o tri'deci de mi'ă de oște Turci, și Hanul'ă cu Tătărimea, s'ă iee pre Șved'ă s'ă'ă ducă la ț'era lui. Ț'ără Șvedul'ă într'acea vreme a'ă prins'ă nisce Tătari ómenii lui, scriind'ă Hanul'ă la Șeremet'ă s'ă stee gata la Smolentska, că ei vor'ă s'ă purc'edă acum'ă cu Șvedul'ă, și l-or'ă duce în ț'era Leș'escă până la un'ă loc'ă, și l-or'ă lăsa; Ț'ără Șeremet'ă s'ă'ă e'să înainte s'ă'ă iee de grumaz'ă, și s'ă dee o sută și cinzeci de pungi de bani Hanului, precum'ă s'a'ă aședat'ă.

Scris'ău Paşa de Thighiné şi Ismail Efendi la Udriiū la Impăratulū şi la Vezirulū, mutēndu-se Impărăția atunce acolo, cumū că aū gătitū pre Şvedū, şi ôstea, şi tôte suntū gata, şi elū totū nu va sē purcēdā; şi în doă-trîi rōndurī ū-aū scrisū, şi elū totū nu vra sē purcēdā; până, de la o vreme, māniin-

du-se Impărăția pe Șvedu, aū poroncitu numai sē'lū pornescă cu sila, dacă n'a vrea de bună voiă. Decī, gătindū ōste, aū mersū sē'lū iee cu deasila; éră elū s'aū închisū în curțile lui la Varniță, unde ședeă; și s'aū apucatū sē se bată cu Turciī, sē nu se dee. Și Eniceriī țineau ōre-cumū în partea Șvedului, și nu vreaū sē'i facă rușine; că nici vreaū sē dee Șvediī cu sinețele în Eniceri, nici Eniceriī în Șvedi; ce, staū împregiurulū curților Eniceriī, la gazda Șvedului. Și se mira Pașa și cu Iismail-Efendi cumū orū face poronca Impărătescă, că se temea Pașa sē nu facă zorba Eniceriī și asupra lui; și strigau Eniceriī dicēndū: pentru ce sē facemū noi rușine acestui Craiū ōspe ce aū venitū la noi?

Éră Pașa aū chīematū pre unū Agă a lui de Eniceri, și 'l-aū trimisū sē grăescă cu Craiulū sē nu se apuce de gālcēvā cu o Impărăție; că apoi, pōte sē pīee; și 'l-aū invētatū pre acelū Agă în taină, vēdēndū că nu priimesce Craiulū, cândū va eși de la Craiulū afară sē dică către Eniceri: «Noi Eniceriī ținemū cu dēnsulū; éră elū mai tare ne suduesce pre noi de cātū pre Pașa, și dicē că suntemū nisce ōmenī blāstemați, și nu se miră elū de noi!» Și făcēndū acelū Agă așa, cumū aū auditū Eniceriī acea vorová, s'aū și mānīatū, și aū începutū a slobođire foculū în Șvedi; éră Șvediī, de odată staū, gāndindu-se că li suntū prietenī, nesciindū vicleșugulū ce făcuse Aga de Eniceri; căci, Craiulū nu suduise pre Eniceri. Decī, de la o vreme, s'aū închisū Șvediī în casă de se băteaū, până ce aū datū focū caselorū; și ardēndū casele, așa 'l-aū prinsū și pre Craiulū; și până a'lū prinde, elū aū omoritū cu māna lui vre o ciīcī șese Eniceri, și elū încă se rānisē; numai, aū invētatū Pașa pre cātīva Turci sē'lū apuce sē nu'lū omōre Eniceriī, că de 'l-arū fi lāsātū 'l-arū fi omoritū. Și așa, apucāndulū, 'l-aū dusū în curțile Pașii, de 'l-aū ținutū acolo cu vartă, până aū venitū răspunsū de la Impărăție de la Udriiū.

Atunce aū venitū poronca și la Nicolai Vodă pentru Șvedi și Leși ce ernēzā pin țēră, sē'i scōtā și sē'i gonēscă din țēră; éră Șvediī, audindū, s'aū închisū cātīva în curțile de la Prigoreni, în ținutulū Cārligăturei; și se apărau din casă de nu le puteau strica nimicā calarașii Moldoveni ca să'i scōtā; și aū trimisū calarașii īnapoi la Nicolai Vodă de aū īntrebatū, cā īntr'altū chipū nu potū sē'i scōtā, ce numai dōrā sē dee focū caselorū; dērā Vodă n'aū priimitū sē'i lasē sē aprīnđā casele, ce, le-aū ȑisū sē stee pe departe de dēnșii. Dupē acēsta curāndū aū venitū răspunsū de la Pōrtā sē le dee pace. Așījdere aū mai trimisū Nicolai Vodă pre Hatmanulū cu mulți slujitori, totū atunce, la Cernăuți, cā era ōstea lui Voevoda Chiovski așēdatā acolo la ernaticū, și făcea multā stricăciune locuitorilorū, ca sē'i scōtā și pre acei din țēră. Éră ei s'aū strānsū la unū locū sē se apuce de rēsboiū, temēndu-se sē trecā în țēră Leșescă. Decī, Hatmanulū, vēdēndū că se apucā de gālcēvā, aū și rēdicatū ținutulū Hotinului, și a Cernăuților, și i-aū strānsū pre toți la unū locū; éră Leșiī, vēdēndū că s'aū strānsū atāta omū, căđutāu cu rugāminte la Hatmanulū, și multe daruri i-aū dārūtū. Atunce aū și nimeritū răspunsū de la Pōrtā și de la Nicolai Vodă sē le dee pace. Atunce aū trimisū Impēratulū la Tighinē de aū pornitū pre Craiulū Șvedului la Udriiū, īmpreună cu toți Șvediī lui, și

'l-aŭ aşędatŭ acolo la unŭ tęrgŭ aprŭpe de Udriiŭ, anume Demirdaş ; şi nu 'l aŭ mai lăsatŭ la Tighinę sę facă amestecături.

Aşjdere, totŭ atunce la acea vrajbă, aŭ venitŭ şi Craiulŭ Stanislavŭ Leşcinski din Pomerania, teptilŭ prin ţera Unguręscă ; aŭ eşitŭ în Moldova la Comănesci, pe Trotuşŭ, şi aŭ venitŭ pre la Băcău la Mărgineni, pe la Stefăniţa Rusetŭ Vorniculŭ, cu puţinţei ōmenŭ ; şi de acolo aŭ mersŭ în Iaşi la Nicolai Vodă, şi i-aŭ făcutŭ mare cinste, şi aŭ trecutŭ la Tighinę.

Ēră Craiulŭ Şvedulŭ aŭ piritŭ pre Hanulŭ şi pre Ismail-Efendi, şi pre Paşa de Tighinę, şi aŭ datŭ şi cărţile ce le trimisęse Hanulŭ la Moskalŭ. Decŭ, Imperatulŭ, vędęndŭ aĝa, aŭ şi mazilitŭ atunce pre Vezirulŭ şi pre Hanulŭ ; ěră pre Ismail-Efendi şi pre Paşa de Tighinę i-aŭ omoritŭ, şi aŭ pusŭ Vezirŭ atunce pre Gin-Ali-Paşa, şi încă 'l aŭ făcutŭ şi ginere. Atunce acelŭ Vezirŭ îndată aŭ şi închisŭ pre solii Moskicesci în Edecule, şi i-aŭ pusŭ la mare pedępsă, cătŭ nu lăsa pre nime sę între la dęnşii, nici până la îmblătŭre nu'ŭ lăsa sę ęsă, ce şi acolo, cu păzitori, ce, mai multŭ se scărnăviaŭ într'unŭ ciubărŭ şi daŭ afară. Şi pre câţi din slugi eraŭ Moldoveni, Munteni sau Sęrbi, pre toţi i-aŭ datŭ la catargă.

Atunce aŭ eşitŭ şi Lupulŭ Vorniculŭ, şi cu Antiohŭ Jora Hatmanulŭ de la închisŭre din Varna, cu miĝloculŭ Hanulŭ, giuruindŭ nişce sate acolo pe Prutŭ, ĝicęndŭ că sŭntŭ a lui ; şi mai multe eraŭ ominesci*). Şi aŭ mersŭ de acolo în ţera Muntenęscă, şi aŭ stătutŭ Hanulŭ de i-aŭ făcutŭ pace de la Nicolai Vodă, sę'ŭ dee moşile boŭerilorŭ celorŭ ce sŭntŭ la Moscŭ, şi alte lucruri multe, că se temea Nicolai Vodă, că începuse Lupulŭ a'ŭ amesteca, din ţera Muntenęscă la Pŭrtă, şi avea şi pre Hanulŭ agiutorŭ, şi i-aŭ căutatŭ numaŭ sę'ŭ facă pre voŭă sę vie în ţeră, sę nu mai âmble amestecândŭ şi făcęndŭ cheltueală ţereŭ. Decŭ, dupę ce aŭ venitŭ în ţera, Lupulŭ, îndată 'lŭ aŭ pusŭ Vornicŭ mare şi i-aŭ dăruitŭ şi optŭ pungŭ de banŭ ; şi nu i-aŭ agiunsŭ atăta, ce, aŭ cerşutŭ şi satele boŭerilorŭ ce eraŭ pribegi la Moskŭ ; şi i le-aŭ datŭ, de odată. Ēră dupę ce aŭ venitŭ Luca Visterniculŭ i le-aŭ luatŭ, şi ěră le-aŭ datŭ Lucăŭ ; ěră mie, lui Iŭnŭ Neculce Hatmanŭ, imŭ sta mare pedecă, ca sę nu potŭ veni în ţeră, sę'mŭ ŭie elŭ moşile ; şi nu se temę de osinda lui Dumneĝeŭ, ca sę'ŭ aducă aminte câte pedepse şi urĝii, de la domni, pre la închisori, în câteva rŭnduri aŭ trasŭ, care mai pre-urmă aŭ giudecatŭ Dumneĝeŭ, că 'mŭ amŭ făcutŭ şi eŭ pace la domnia lui Mihaŭ Vodă, şi, cu giudecata Mitropolitulŭ Gedeonŭ şi a totŭ divanulŭ, 'mŭ amŭ luatŭ şi eŭ moşile de la feciorulŭ Lupulŭ, de mi le-amŭ stăpănitŭ.

Ēră Şeremetŭ, din Smolętsca, dacă aŭ înţelesŭ că ěră aŭ închisŭ pre solii cei Moskicesci, s'aŭ şi întorsŭ cu ōstea la Kiovŭ, şi venŭa şi ĝi şi nŭpte ; şi cum aŭ agiunsŭ de aŭ intratŭ în Kiovŭ, înaintea ōştilŭ sęle, ěră Tătariŭ aŭ şi sloboĝitŭ unŭ ceamburŭ din Bugęĝŭ de aŭ lovitŭ foră-de-veste, numaŭ în cincŭ ĝile, şi aŭ agiunsŭ până suptŭ Kiovŭ, şi aŭ tălatŭ şi aŭ robitŭ, şi aŭ luatŭ doăĝeci de miŭ de robi, şi s'aŭ întorsŭ înapoi cu pace, că n'aŭ avutŭ cine li sta împrŭtivă, ne fiindŭ ęste în Kiovŭ ; că de arŭ fi fostŭ macarŭ vrŭo doă miŭ,

*) De la Greceni. — Adaosŭ în copia Post. Hurmuzaki.

n'arū fi scăpatū nici unū Tătarū, că le stătuse caîl de mergeaū pe gîosū, căŭi rēmăsese pre urmă pre slēvū, și eșiaū Rușii de prin bălŭi și de prin păduri de'ī ucideaū. Țăra la acea vreme se tēmplasē numaī Ivanenco Polcovniculū și cu Tanŭski, fōră de slujitori, și aū eșitū și ei cu vr'o doădeci de ômeni din Kiovū de o lature, și aū găsitū vre o cinspredece Tătari, și i-aū luatū de grumazū de i-aū dusū la Șeremetū în Kiovū. Țăra altă ôste ȃra de ceea parte de Nipru; noroculū Tătarilorū, că nu puteaū Moskaliī trece, că nu'ī ŭine gîața, nici puteaū trece prin apă.

Țăra cāndū aū fostū de primăvară în alū doile anū a domniei lui Nicolai Vodă, făcut'aū Turciī sfatū și cu Șvedulū și cu Stanislavū, dîcēndū Stanislavū Craiulū că pre dēnsulū ilū primescū toŭi domniī Leșesci sē le fie Craiū, și a da și Camenița Turcilorū, și le va da și birū, și cāteva fete mari*) pre anū; numaī sē'ī dee ôste sē mērgă sē'lū puie Craiū în loculū lui Avgustū; și atunce a trece și Șvedulū cu pace prin țera Leșescă; și apoi se vorū scula cu toŭi asupra Moskului. Deci, Turciī s'aū ispititū sē facă și acelū lucru, și aū orōnduitū pre Abdi-Pașa cu cāte-va miī de ôste Turci și cu Tătari, și cu Nicolai Vodă, și aū pornitū și pre Stanislavū Craiū de la Benderū, dāndū'ī Impērația și o sută și cīneci de pungi de banī de cheltuēlă, sē se puie Craiū în țera Leșescă. Și aū venitū Stanislavū Craiū pānă la Zagarance cu tōtă ôstea, și elū aū mai rēmāsū acolo sē vedă cum a mai fi. Țăra Abdi-Pașa aū mersū pānă la Hotinū, și aū trimisū la Kiovū la Șeremetū solū, pre unū turcū, de i-aū dīsū, cum, sē silēscă elū la Impēratulū Moskului, sē nu se puie elū a da agiutorū lui Avgustū Craiū, și sē lasē ca sē puie ei Turciī Craiū pre Stanislavū, și apoi orū lāsa și ei pre feciorulū lui Șeremetū de la Țarigradū. Țăra Șeremetū aū rēspunsū acelui turcū solū: «că elū de feciorulū lui s'aū lāsātū de cāndū s'aū datū pre māna lorū; dēră elū n'are nici o putere sē facă acelū lucru, că elū este o slugă, și pānă acum i-aū venitū patru cārŭi de la Impēratulū Moskului, cum a vedē că intră Turci în țera Leșescă, sē se pornēscă și elū cu oștile de la Kiovū împrotiva lorū. «Și iar aū dīsū Șeremetū:» cum că pōtē ei face acestū lucru, că Craiulū Avgustū are pre Nemŭi cu treideci de miī, și pre Veneticū cu treideci de miī, și pre Prusū cu treideci de miī, și pre noi cu treideci de miī. Toŭi acesti Monarhi sūtū giuraŭi sē'și dee agiutorū unulū altuia cāte cu treideci de miī de ôste; Țăra cāndū arū vedē vre unū greū, și cu tōtă puterea sē'și dee agiutorū unulū altuia. La noi nu este obiceiū ca la voi sē se mazi-lēscă Craiī și Domniī, cum faceŭi voi. Ântēiū Papa de Rōmū dacā arū aūdi, că veniŭi voi sē le faceŭi acestū lucru, tōtă Creștinătatea arū sili asupra vōstră sē se rădice. Numaī Craiulū Șvedului are pismă pre mine, că 'l-amū bātutū în multe rōnduri, și imi amestecă feciorulū. Dēră voi nu trebuie sē vē potri-viŭi unorū ômeni nebuni». Și cu acestū rēspunsū s'aū întorsū solulū lui Abdi-Pașa de la Kiovū la Hotinū.

La acea vreme, cāndū aū sositū solulū de la Abdi-Pașa la Kiovū, ce mai susū s'aū scrisū, la Șeremetū, atunce se tēmplase de făcea Șeremetū prazniculū Impēratului, adecă dîoa sfântului Petru Apostolū, și se strānsēse la curtea

*) Cīcīdeci, dīce copia Post. Hurmuzaki.

lui Șeremetu s'î cinstescă, la vr'o trei patru mese, și era plină ograda de generali și de ofițeri, totu împodobiți cu haine de sirmă; și fripsese unu boû întregu, și vr'o trei berbeci întregi, și cu córnel poleite. Érá slujitorii draguni Moskali, și cu puscele cele mari, staû pe delû de slobođiaû foculû, pentru sănătatea Împăratului; așjdere mai glosu, la Pecersca, alte pusce erau scóse, cu alți slujitori, de slobođiaû foculû; așjdere mai glosu de Kiovu staû Căzaciî cu vr'o douăzeci de miî de óste cu pusce de slobođiaû foculû. Deci veldëndu solii acele lucruri, se miraû și ei; și întorcându-se înapoi, au avutu ce spune lui Abdi-Pașa.

Atunce, Craiul Leșescu Avgustu, oblicindû de Voevoda Ruski că este agiunsu cu Stanislavû Craiû ca sê dee Camenița, 'l-au prinsu Craiul și 'l-au făcutu surgunû la Sacsonia, de au ședutu câțiva ani acolo până 'l-au slobođitu; și au trimisu altă óste și zaheré în Camenița, cum mai în grabă, și au făcutu surgunû și pre generalulû ce era în Camenița, fiindu agiunsu cu Stanislavû, viindû Turciî, ca sê o dee.

Deci Abdi-Pașa, veldëndu acestu răspunsu de la Șeremetu, și veldëndu că s'au adaosu óste în Camenița, și s'au schimbatu generalii, au făcutu scire la Pórtă. Deci, Pórtă au veldutu că n'au putere sê facă aceste lucruri ce sfătuisse, ca sê schimbe pre Avgustu Craiû și sê puie în țera Leșescă pre Stanislavû, s'au spériatu, sê nu se rădice tótă Creștinătatea Evropei, și 'și arû perde Turciî împărăția; și s'au lăsatu de acelû lucru; și au socotitu într'altu chipu, de au scrisu la Abdi-Pașa de i-au făcutu răspunsu sê se așede la Hotinû, fiindu-le rușine sê se întórcă fórá ispravă înapoi. Dicu unii că arû fi sfătuitu Șvedulû și Voevoda Chiovski, sê se așede Hotinulû, și sê le fie lesne de acolo sê mérgă la Kiovû; că totu nădêjduia Șvedulû că va mai puté sê'și dee palme cu Moskalulû; érá unii dîcu că arû fi sfătuitu Nicolai Vodă, temêndu-se că nu va puté sedé în Iași de Dimitrașco Vodă; érá alții că Nicolai Vodă au gîruiutu Împărăției o sută de pungi de bani, ca sê nu facă Hotinulû. Ce, adevêrulû nu se scie; sciû că de primăveră, au luatû și ținutulû Hotinulû de 'l-au făcutu olatû cetăței Érá la anulû, au luatû și ținutulû Cernăuțilorû, din Prutu în coló, s'êlû facă totu olatû, dîcêndu că totu de Hotinû au fostu. Érá lui Stanislavû i-au venitû poroncă sê mérgă la Benderu, și s'au întorsu.

Atunce Șeremetu nu puté sci nimică de feciorulû lui, că pusese Voevoda Chiovski strajă de ai lui, de nu putea nime nici merge nici veni; și pre cine trimitea Șeremetu, îi totu prindé Voevoda de'i tăia, sau îi închidé. Érá Șeremetu au datû o sută de galbinî unui Moldovanû de 'și-au băgatû capulû, cu cărți, pentru voia banilorû, și au făcutu cum au pututu, și au mersu la Pașa de Tighiné; și atunce s'au tēmplatu de au slobođitu solulû celû de la Mosku de la închisóre din Tarigradû, și l'au întorsu pre acelû slujitorû Moldovanû, anume Cîrjă, și cu dece turci, de au datû veste de pace la Kiovû; și încă totu s'au mai zăbovitû, precum va arăta mai înainte.

Pre acele vremi era greû în țeră, nu de birû, ce de alte supărări, că Turcilorû li era calea totu prin țeră, mergêndu și viindû la Hotinû; unii vineau pre la Focșeni de mergeau pre Siretû, pre la Botoșeni, cariî veniau despre Bosna; alții, pre Bârladû și pre la Iași; alții, pe la Prutu; și, ca nisce oșteni

păgâni ce erau, totu stricăciunii făceau, cu felu de felu de risuri și batjocuri a fete feciore, și a femeii înțelepte.

Prutulă, pusese Nicolai Vodă, avându poroncă de la Pórtă, pre Constantină Costaki vel Stolnică, împreună cu unu Pașă, de'lă curăția, cu multe sute de ómen, de copaci și de plavii; alții trăgeau șeicele cu pâne până la Țuțora, și de acolo le încărcău în care de le porniau la Hotină; și făcuse și hambare de puneau pânea la Țuțora, de sta, câtu nu o putea rădica prin care. Déră macarú câtú greú și supărare era, și mare cheltuélă lui Nicolai Vodă, déră încăși vedéndu atunce slujba mazililorú, aú făcutú milă cu dênșii, și cu sfintele rugi, cu mônăstirile, de le-aú rădicatú unú obiceiú spurcatú, ce era asuprá, de stingerea caselorú boieresci, și a sfințelorú mônăstiri ce se făcuse; de daú desetină de stupl și de mascuri, țărănesce. Érá Nicolai Vodă aú ertatú sê nu mai dee desetină țărănesce, precum n'aú fostú dândú și mai înainte la alți Domni; numai de la domnia a doa lui Mihaí Vodă li se făcuse acestú obiceiú.

Atunce pre acea vreme, cu căți-va ani mai înainte, se tot bătea Franțuzulú cu Némțulú pentru țera Spaniei, care de care sê o íee sê o stăpánescă, neavéndú Craiú; și totú biruía Némțulú pre Franțuzulú, căci îi mai daú și alții agiutorú, fără de electorií lui. Íi mai da Anglia patru-deci de mií de óste, și Olandia treí-deci de mií. Apoi, supărându-se Franțuzulú de atâta ani de bătae, sta sê se împace; și Némțulú nu primia, vedéndú că biruesce. Deci, s'aú lăsatú Anglia și Olandia a-í mai dare agiutorú, și începuse a batere Franțuzulú pre Némțú. Deci, Némțulú, vedéndú așa, stătut'aú și alții mediatorí și le-aú făcutú pace, împărțindú țera Spaniei dreptú în doá; și pre unde le-aú venitú hotarele, răsipit'aú cetăți și téguri de le-aú stricatú, și aú făcutú pace. (?) Pre atunce aú trecutú și unú solú mare de la Leși la Pórtă, anume Voevoda Mazovețki, de aú aședatú cu Turcii acele amestecături multe; și întorcându-se de la Pórtă aú mersú la Avgust Craiulú, și apoi 'lú aú trimisú Craiulú și la Petriburgú, la Impératulú Mosculú. Atunce aú trimisú și Impératul Turcescú la Leși solú pre unú Șerinú, din Crimú, anume Șeferbei, de aú făcutú pace lui Voevoda Chiovski și lui Stanislavú Craiú; și întorcându-se Șeferbei de la Leși, s'aú și rădicatú Voevoda Chiovski și cu Șente Ianoșu Bițnovețki, și cu alte capite anume: Staroste Raavski, și s'aú dusú la loculú lorú în țera Leșescă la Avgust Craiulú de s'aú împreunatú, și n'aú avutú nici o nevoie.

Așjidere și Stanislavú Craiú, încă aú púrcesú de la Turci prin țera Ungurescă, și aú trecutú la Pomerania, și nu s'aú încređutú sê mérgă la Craiulú Avgustú, ce s'aú aședatú în nisce téguri, în hotarele Imperatului Nemțescú.

Vrut'aú atunce Impărăția Turcului sê dee galióne Șvedului sê'lú pornescă și pre dênsulú pre marea Albă, pâna la Franțuji, și de acolo ori sê'í dee vase Franția, ori sê vie vasele lui. Și n'aú primitú; ce, aú đisú că elú pre uscatú aú venitú, pre uscatú se va duce. Și se miraú și Turcii ce orú mai face cu dênsulú, că nu'í mai puté intra în voia, și elú arăta cartea Impératului Turcescú, ce'í trimisese când aú venitú la Tighiné, că nu'lú va lăsa și'í va da óste. Elú acea nădejde căuta și o aștepta.

Érá când aú fostú în alú treile anú a domniei lui Nicolai Vodă, în anulú

7222, mazilit'au Turcii și pre Brâncovanulă Vodă, trimițându pre Buiuc-Imbrihorulă de la Țarigradū, adecă Comisulă celū mare, de 'lū aū prinsū cu mare meșteșugū, că 'lū aū înșelatū unchiū lui de aū mersū de la Târgoviște în Bucuresci, fiindū unchiū lui agiunși cu Mihaī Vodă de staū de'lū pîrēū, gândindū că va fi elū Domnū. Eră dupe ce 'lū aū prinsū, aū scosū Imbrihorulă fermanū de la Impărăție, scriindū la țēră: «de orū priimi pre Mihaī Vodă, bine; eră de nu, sēși rădice Domnū dintre dēnși pre cine orū vrē». Decī, unchiū Brâncovanulă Vodă, anume Constantinū Stolniculū, și Mihaī Spatarulū, decă aū vędutū că'ī lasă Pōrtă în voia lorū, s'aū lăsatū de prieteșugulū lui Mihaī Vodă, și 'și aū rădicatū Domnū dintre dēnși, pre Stefanū Cantacuzino Spa arulū, fiulū lui Constantinū Stolniculū. Eră pre Brâncovanulū, 'lū aū dusū la Pōrtă cu mare pază și cu multă avere, scrisă totū de Imbrihorulū, și 'lū aū închisū în Edecule cu mare grijă, și pre dēnsulū, și pre Dōmna'si, și pre cuconiū sēi, și pre tōte slugile lui; că era acelū Vezirū atunce Gin-Ali-Pașa, unū păgānū rēu peste samă, de nu folosia nimēruī dare. Decī, atunce aū începutū pre Brâncovanulū Vodă și solī Moskicesci a'lū pārire, și Șvedulū, și de tōte părțile, cum este mânia lui Dumneđeū; macarū că cele mari pomeniri și multe, și cei prietenī harnici, și avere ce avē, sosindu'ī atunce cēsulū morții, nimicū nu i-aū folositū; precum ȑice scriptura: «Nu va folosi averea în ȑiua urgiei.» Pōte va fi și osinda Moldovei, căci totū schimba Domniū adese și'lū blāstema tōtă țēră; aū, pōte fi osinda și a unchi-seū, a casei lui Șerbanū Vodă; aū, dōră și a Moskalilorū chiemare; și apoi mai pre urmă, viclesugū; că multū sânge creștinescū s'aū vērsatū, și de multe orī 'lū aū fostū blāstemāndū Impēratulū Moskului, și ȑicea: «Iuda Brâncovanulū m'aū vëndutū, de amū rēpusū ōste, și amū pățitū acēsta!» Decī, i-aū scosū și aū tălatū capetele a patru cuconi ai sēi, și apoi și a lui, și a căți-va boierī slugi ai lui; eră pe Dōmna, și pre alte slugi, i-aū ȑinutū încă vr'o doi ani la închisore, și i-aū sloboȑitū apoi. Atunce, când i-aū fostū tăindū feciorii, aū fostū ȑicēndū unulū sē se turcēscă se nu'lū tale; dēră tată-seū Brâncovanulū Vodă, 'lū aū îmbărbatatū tare sē nu'și lase legea. Numai unū copilașū, nepotū de fiū Brâncovanulă, aū scăpatū, că 'lū aū luatū la saraiulū Impērătescū ca sē'lū turcēscă; eră mai pre urmă 'lū aū scosū īma Impēratului, și 'lū aū datū la maică-sa, care mai pre urmă istoria lui va arăta la rōndū. Precum se ȑice, Domnū bogatū și fōră de sfatū, adevēratū că atunce Brâncovēnulū Vodă aū fostū fōră de sfatū, dacă s'aū mānīatū Dumneđeū pre dēnsulū; eră mai īnainte, în vr'o treȑzeci de ani, totū cu sfatū aū fostū, că ȑinė Dumneđeū cu dēnsulū, și'ī erta osinda; eră acum n'aū vrutū sē'lū mai rabde. Și când 'lū a'ī tălatū, aū adusū pre toȑi solī de'lū privēū solī Moskicesci, solululū Nēmȑului, și solulū Franȑuzului, solulū Englezului, solulū Veneȑianului, și solī Flemengului și alū Leavului, și alū Șvedului.

Dupre aceea, aū pornitū și Craiulū Șvedului prin țēra Ungurēscă, și aū trecutū, cu pace până la țēra lui la Pomerania. Atunce aū sloboȑitū și pre solī Moskicesci din Țarigradū sēși mērgă la pāmēntulū sēū, la Moskū; și'ī aștepta Șeremetū cu mare bucurie. Eră când aū aglunsū feciorulū lui Șeremetū pre la Nemi-rova, nu se scie ce 'lū aū lovitū, că aū muritū, și n'aū apucatū tată-seū sē'lū vadă viū. ȑicū unī sē fi māncatū ciuperce, și aū muritū; eră unī ȑicū sē'lū fi otrăvitū

Sultanulă la Tighiné, pentru să se mănîe tată-seu și să strice pacea cu Turcii, căci Tătarii purure ară pofti să fie óste; érá uniî díceaă că dintre dên-șii s'îlă fi otrăvită.

Craiulă Șvedescă, după ce aă întrată în Pomerania, strânsu-și-aă óstea ce aă mai putută din țără, avëndă nădejde că'î va da și Franțuzulă ajutoră, și aă începută să se bată érá cu Moskalulă, vârtosă. ca s'îlă scótă loculă și cetățile ce'î luase. Decă Moskalulă, și Avgustă Craiă cu Sașii, și Craiulă Daniei, și Prusulă, toți acestii s'aă învoită la ună locă cu legături, și aă începută a se bate cu Craiulă Șvedului; uniî se băteaă pe apă, alții pre uscată s'aă dusă în Pomerania, și aă totă bătută pre Craiulă Șvedului, până ce i-aă luată tótă țera Pomeraniei cu tóte cetățile. Număi ce i-aă rămasă o cetate unde era stolița Pomeraniei, anume Stetinulă, și se închisese acolo de se bătea cu cei alți Crai; și aștepta Craiulă s'îlă vie agătoră de la Franțui pre apă. Atunce, noroculă lui celă prostă, că aă murită Craiulă Franțuzescă celă bătrână, anume ală 14-le Ludovică; și nemerindă acea veste la Avgustă Craiulă Leșescă, stândă cu óste prin pregătură cetăței Stetinului, aă pusă ună trômbițeră a lui, dândă veste din trômbiță că aă murită Craiulă Franțuzescă, ca să audă Craiulă Șvedului din cetate unde era închisă. Érá Craiulă Șvedului, dacă aă înțelesă din trômbița lui Avgustă Craiă că aă murită Craiulă Franțuzescă, pusă și elă altă trômbițeră ală lui de aă răspunsă înapoi din trômbița lui Avgustă Craiă, dicëndu'î așa: «De aă murită Craiulă Franțuzescă, érá Craiulă nostru. unulă din cei doispredece Monarhi ai Evropei este sănătosă, și nu se teme de nimică.» Érá cândă aă fostă preste două-triă zile, aă lăsată Craiulă cetatea și aă fugită cu nisce vase pre mare la țera lui, la Stocholmă. Atunce Moskulă și ceilalți Crai aă luată tótă țera Pomeraniei; érá pre Muskală nu 'l-aă lăsată Prusulă să stăpănescă acolo în Pomerania, fiindă acolo loculă ală loră de moșie; ce i-aă dată câteva pungi de băni pentru cheltueala oștilă, și aă rămasă Pomerania a celoralți Crai, precum mai susă s'aă scrisă.

Érá Craiulă Șvedului, după ce s'aă dusă la Ștoculă (Stocholm), aă începută a punere mediatoră să facă pace cu Moskulă, și cu Craiulă Prusescă, și cu Avgustă Craiulă Leșescă, și aă începută a contenire de a se mai batere. Érá Craiulă Daniei nu'ă primă pre Șvedă la pace, și ilă totă bătea de ceea parte de mare, unde are și Dania locuri.

Turciă, dacă s'aă curățită de Șvedă și de solii Moskicesci, și de aceste de tóte câte mai susă s'aă scrisă, rădicatu-s'aă Impărăția cu tótă puterea, și s'aă dusă la Frânci la țera Moreei ce o ținea Veneticii, și aă luată o cu tóte cetățile ce erau într'acea țără Moreea; și aă aședată prin tóte cetățile Pașalăcuri, precum mai fusese mai nainte vreme érá a Turcilor, și se desvătuse ei de la Turci, cândă se bătuse Turciă cu Nemții la Beciă. Si luândă Turciă Moreea de ală doile rîndă, s'aă întorsă înapoi iar la Udriă; atunce aă prinsă Turciă și pre ună Domnă, sfetnică țerei Moreei, care era și doftoră vestită, a nume Likinie, și fusese acelu doftoră și aice în țără, la domnia d'antăiă a lui Antiohă Vodă; și apoi ducëndu-se la moșile lui acolo la Moreea, căduse de era sfetnică. Decă cunoscëndu'ă Turciă de la Țarigradă, îndată 'l-aă spențurată.

Eră de érnă aũ începutũ a se învrăjbire Turciĩ cu Nemȝĩ sã strice pacea din ȝricina Moreeĩ, și aũ trimisũ Impãratulũ Turcescũ de aũ mazilitũ pre Stefanũ Cantacuzino Vodă, feciorulũ lui Constantinũ Stolniculũ din țera Muntenescă; și cum 'l-aũ dusũ la Pórtă, îndată 'l-aĩ și sugrumatũ și pre tată-seũ pre Constantinũ Stolniculũ neplinindũ doi ani cu domnia în țera Muntenescă; și aũ agiunsũ și ei osinda Brâncovanului Vodă, căci ilũ vënduse ei pre dẽnsulũ cu înșelăciune, precum mai susũ s'aũ scrisũ; și aũ rẽmasũ lui Stẽfanũ Vodă doi feciori: unulũ slujesce la Nemȝĩ și altulũ la Moskũ. Eră în loculũ lui aũ pusũ Domnũ pre Nicolai Vodă; în loculũ lui Nicolai Vodă, în Moldova, aũ pusũ Domnũ pre Mihai Vodă Racoviță. Decĩ Nicolai Vodă, gătindu-se de aice din Moldova cu tóte conacele, aũ purcesũ în țera Muntenescă; și atunce, la purcesulũ lui Nicolai Vodă din Iași, multe voróve ce nu s'aũ căđutũ aũ grăitũ Lupulũ Vorniculũ lui Nicolai Vodă, împrotivă. În locũ cinstea și mila ce aũ avutũ de la acestũ Domnũ, elũ îi mulțami cu voróve próste, după cum este firea acestui nẽmũ, a Gavrilițescilorũ, de nu suntũ ȝicĩ unui Domnũ mulțamitorĩ, ce pre urmă totũ cu năpăscĩ le mulțamescũ; care în scurtă vreme 'și-aũ rẽsplătitũ Nicolai Vodă acẽstă gălcévă de către Lupulũ Vorniculũ, că pentru sumeția lui, 'și-aũ pusũ ticălosulũ capulũ, precum istoria înainte va arăta. Eră în țeră aũ venitũ Domnũ Mihaiũ Vodă cu a trẽia domnie.

CAP XXI.

A trẽia Domnie a lui Mihaiũ Racoviță Voevoda, în anulũ 7224.

Mihai Racoviță Voevoda, viindũ la scaunũ în Iași, érna, bucuratu-s'aũ tótă țera, fiindũ elũ pământénũ, și mai vėrtosũ nẽmulũ seũ, că era multũ; și d'ântẽiũ se arăta cu mare dragoste și blãndete țereĩ. Țera încă se bucura, căci era Moldovanũ, și li era pré lesne la divanurĩ a grăi cu dẽnsulũ, căĩ giudeca dreptũ și blãndũ; și ușa îi era pré deschisă, și nu cu mărire multă. Si dupre obiceiũ, aũ boieritũ a trẽia-đi pre acești boieri cariĩ scriũ mai giosũ. Pus'aũ pre Ilie Catargiu, vel Logofetũ; pre Lupulũ Costaki, vel Vornicũ de țera de glosũ; pre Iónũ Sturza, vel Vornicũ de țera de susũ; pre frate-seũ Dimitrașco Racoviță. Hatmanũ; pre Constantinũ Ipsilanti, vel Postelnicũ; pre cumnatu-sẽ Iónũ Paladi, velũ Spatarũ; pre Dimitri Makri, vel Banũ; pre Constantinũ Rusetũ velũ Paharnicũ; pre Constantinũ Costaki, vel Visternicũ; pre cumnatu-sẽ Costandaki, vel Stolnicũ; pre cumnatu-sẽ Iordaki Cantacuzino Delẽnũlũ, vel Comisũ. Acești erau boierĩ lui Mihai Vodă la a trẽia domnie, și nu era-ȝicĩ unulũ mai de cinste de câtũ altulũ, că erau mai totũ unũ nẽmũ; numai Constantinũ Postelniculũ era óre ce mai în cinste, avẽdũ unũ frate Capihihae la Pórtă, a nume Manolaki Kiurcibașa.

Lui Mihai Vodă atunce îi vra fi lesne și îndămãnă a domni, că de neprietenĩ lui, de Muntenĩ, se curățise de toȝĩ; boierĩ cei bẽtrãni cariĩ îi mai staũ împrotivă, érá, murise; la Țarigradũ Domnĩ mazili pre atunce nu erau, că

era numai Duca Vodă și Antiohă Vodă, și nu aveau acești Domni obrază la Pôrtă; și lui Antiohă Vodă, preste doi-trei ani i s'au tēplată de au murit. Și adusesse Mihai Vodă și câți-va Greci cu dēnsul, cari fusese din casa Brâncovanului Vodă; ce, éráși acei Greci 'l-au adusă la stricăciune, precum se va arăta înainte. Și elă încă se învățase a domni, nu ca în cele două rōnduri de'ntēi: de era o turmă și ună păstoră. Numai nu avea norocire, că nu era pace. Dōmnă avea de trébă, bună și milostivă; cuconă cinci, și cucōne trei; și 'i era casa cam grea. Duoi cuconă îi ținea zălogă la Pôrtă, Turci; pre rōndă îi schimbă.

Pre acele vremi, gătindu-se Turci să purcēdă asupra Nēmțului să ia Varadinul, érá Nicolai Vodă făcea nisce rēutăți mari în țera Muntenescă în boieră; pre unii îi închidea, pre alții îi tăia, pre alții îi jēcua, de le luaă tōte averile loră ce aveau, și 'i pîria la Pôrtă că suntă haină, și ag unși cu Nēmți; și pre câți nu 'i omoră elă, îi trimitea la Pôrtă de 'i omoră. Atunce au perit și Mihai Spatarulă Cantacuzino. Atunce și-au adusă aminte Nicolai Vodă și de gâlcēva ce i-au făcută Vorniculă Lupulă, cândă au trecută din Moldova în țera Muntenescă, și 'l-au pîrită la Vezirulă Gin-Ali-Pașa, cum că este haină, agunsă cu Moskali.

Deci, Gin-Ali-Pașa Vezirulă, cum au înțelesă, au și trimisă ună Capegi-bașa de 'l-au pusă în obeze pe Lupulă, de aice de la Mihai Vodă; și, agiungēdă pre Vezirulă pe drumă, la Dunăre, nici 'l-au mai giudecată, numai ce 'l-au scosă, și acolo în câmpă au pusă de i-au tăiată capulă; érá trupulă lui au rēmasă neîngropată, de 'l-au mâncată paserile; așa au perită Lupulă Vorniculă, din pîra lui Nicolai Vodă. Nici ună boieră n'amă vēdută procopsită din cei ce se pună în price cu Dōmnulă. Și atunce cu Lupulă au mai perită împreună și doi boieră Sērbesci, o dată cu Lupulă. Érá în loculă Lupulă au pusă Mihai Vodă pre Darie Dōnici. Deci, Vezirulă, ducēdu-se la ôste la Varadină, eşitu-i-au Nēmți înainte cu Evghenie Priucipulă, și 'și-au dată rēsboiă de âmbē parțile fōrte grōznică, și i-au biruită pre Turci Evghenie, cu Nēmți, de au fugită Turci care încotro au putută; și le au luată și urdia tōtă. Atunce au perită și spurcatulă Gin-Ali-Pașa Vezirulă, în rēsboiă.

Acestă Gin-Ali-Pașa era ună păgână răă, turbată și mare sorbitoră de sânge asupra creștinilor; nu 'i trebuia lui daruri sēu rugămintē; acesta au omorită pre Brâncovanulă Vodă cu cuconă lui; acesta au omorită și pre Stefană Vodă, și pre tată-sēu Constantină Stolniculă, și pre Mihai Spatarulă Lupulă Vorniculă, și pre alții mulți; acesta au omorită și pre vre o patruzeci de Pași, totă aleși, fruntea Turciloră, de stîrpisē Impērăția de capete; acesta au stricată și mōnăstirea Mavramură de la Țarigradă; și 'i era gândulă lui de a birui pre Nēmți, să puie Pași și în Moldova și în țera Muntenescă. Numai, nu i-au agiutată Dumneleă, că 'și-au luată și elă plata; că i-au luată tată-sēu, diavolulă, sufletulă.

Érá Nēmți, decă au bătută pre Turci, s'au mai pogorită de au luată cetatea Timișyarulă de la Turci, cetate alēsă și vestită, cu tōte olatele ei, și s'au aședată acolo la ernatică.

Atunce Munteni cari erau fugiți în țera Ungurescă de răulă lui Nicolai Vodă, s'au rădicată cu catane și au luată pre Nicolai Vodă din Bucuresci în

robie, și 'l-au dusu în țera Ungurască de 'l-au ținut până la anul, până ce au făcutu Turcii pace cu Nemții; și au luatū Nemții și din Oltū încolo cinci ținuturi a țerei Muntenesci. Destule răutăți au fostū și pe acolo de Turci și de Catane, care mai pre largū înainte istoria va arăta.

Eră in loculū lui Nicolai Vodă venit-au frate-sēu Iōnū Vodă Tărzimanulū, Domnū; ce, departe era firea lui Nicolai Vodă de a lui Iōnū Vodă; că Iōnū Vodă era minunatū de omū bunū, câtū nici acum nu potū uita Muntenii bunătața lui.

Eșit-au atunce cātane și în Moldova, pre subț munte, la Cașinū și la cetațe la Némțū, și la Câmpulū-lungū, și cuprinsesē țera până în Siretū. După cum suntū Moldovenii gata la jacū, îndată s'au datū la dēnșii; erau și cam asupriți de Mihaī Vodă, că scosese hārtii pre țēră, și pre mazilī dājdī grele, și desetinā pre mazilī, țērānescă, obiceiulū celū rău de stingerea mazililorū nu vrea s'elū mai părăsescă. Decī, cāți omeni și cāte case boieresci erau dincolo de Siretū, țineau toți cu Cātanele, și se făcuse nisce tâlhăritū multū preste sēmă; și Mihaī Vodă stăpānia nūmai pre lūngă Iași, și la Orheiū puțințelū; eră încolo totū podghézuri de Cātane amestecați cu Moldovenii agțineau de pradaū tēgurile, pre la Fālcii și pre la Bārladū; eră Hotinulū și Cernăuțiī fi țineau totū Turcii; și se mirau ce va face și de ce se va apuca, că domnia fi era noă, și nu avea banī sē plătescā sē se strāngă slujitorī, și'i era cu frică, și se mūtase în Cetățuie, și mai nici în Cetățuie nu mănē, ce, mănē cāte la unū locū de nūlū scia nime; că și boierii încă nu erau drepti, ce mulți dintre dēnșii se agținse cu Cātanele.

În cetatea Némțului era unū Căpitan capū Cătanelorū a nume Frența, și mai erau și cāți-va mazilī Moldoveni cu dēnsulū acolo; decī, au făcutū sfatū sē mērgă cu podghézū sē ia pre Mihaī Vodă; eră Mihaī Vodă, oblicindū sfatulū lorū, trimis'au pre Makri vel Banū, și pre Constantinū Costaki vel Visternicū, sē aducă vr'o doă-triī miī de Tătari, ca sē mērgă sē'i lovēcă āntēiū elū pre dēnșii, de câtū ei pre dēnsulū. Și mergēndū acei boieri la Tătari, s'au și rădicatū cāți-va Mărzaci sē vie, încă și mai mulți de cāți poftise Mihaī Vodă; și viindū cu dēnșii până din glosū de Movila lui Constantinū Vodă, i-au lāsātū Constantinū Visterniculū pre Tătari supuși în valea lui Aronū Vodă, și au venitū sē spuie lui Mihaī, Vodă că era lucru cu taină, de nu scia nime că vinū Tătarii. Atunce Constantinū Visterniculū, mergēndū la Cetățuie sē spuie lui Mihaī Vodă de Tătarii că au sositū, nu 'l-au gāsītū în Cetățuie, și au purcesū sē vie la Iași la Mihaī Vodă; atunce și cātanele sosisē în Iași fōră de veste, și câtū ai rumpe unū pērū din capū de n'au luatū pre Mihaī Vodă de grumazū din curțile domnesci; că strējile ce avea la tēgulū Frumosū, și la podulū Ilōei, și mai lūngă Iași, la cārșma ce se chīamă la Stati, nime din strēji nu scăpase sē'i dea scire, cā'i prinsese Cātanele pre toți.

Ayusese scire Mihaī Vodă mai înainte vreme că au eșitū Frență și cu Velicico cu podghézū din Némțū, și fusese eșitū Mihaī Vodă din Iași afară, pre Bahluii în susū; dēră apoi vēdēndū că nu'i nemică, s'au întorsū înapoi în Iași; că podghézulū se zăbovisē, că venia becișnicesce cu zăbavă, că au venitū pre la Pășcani, și de la Pășcani la Cotnarū, și apoi au venitū la Iași, Decī, Mihaī

Vodă, au apucat numai de a încălecat cu doi-trei copii din casă, și au plecat fuga la Cetățuie, și Cătanele după dânsul; era la podul cel domnesc ce este preste Bahluiul, puținel ore ce s'au mai propitu, fiindu-l calea Cătanele lui Mihaï Vodă, era Mihaï Vodă au luat mai pre din gîsă de pod și au trecut Bahluiul pre ghiță, și au apucat de a intrat în Cetățuie; și norocul lui că nu l-au știut că este el Mihaï Vodă, că i-ar fi ținut calea pre dincolo de Bahlui, și pôte l-ar fi prins. Era Constantin Visternicul cum au auzit de Cătane, n'au apucat a spune lui Mihaï Vodă de Tătari, că n'au apucat a veni în Iași, ce au și fugit în stuh din gîsă din Balica; era Mihaï Vodă nu scia de Tătari nemică că au fost venit la Aron Vodă, nici Tătarii de Cătane. Atunce Frență Căpitanul venia cu Cătanele pre sub delu. cu vre o două sute de Nemți; era Velicco Sulgerul cu Moldovenii, și cu Cătanele, lovise înainte în tîrgu, și sloboșise și temnețele, și cuprinsese acum și Cetățuia; numai, nu se putea lipi, că i' improșcau din Cetățuie. Deci, Frență și cu Cătanele au lăsat coșul ce au avut în șes, unde este acum hălăștele la Frumosa, și după ce au lăsat coșul, s'au suit la delu la Cetățuie, și căuta loitre și prepelece ca să dea navală la Cetățuie să saie preste zid; și alerga unii și din tîrgu de le duceau loitre. Era Mihaï Vodă atunce se temea tare să nu-l ia din mănăstire; și totă boierimea se sperie. Numai ce au apucat de a sloboșit o pușcă mare, și au început a tragere și clopotele cele mari; era Tătarii de la Aron Vodă, cum au auzit pușca și clopotele, ore cum s'au fost îndoit dîntelui să nu fie vre un viclesug; era apoi, unde s'au pornit a veni ca vîntul; era Cătanele, cum au vedut că vin Tătarii, cum au lăsat Cetățuia și au alergat la coș la cai; ce, până a se găti ei, Tătarii încă au sosit.

Deci, au și purces Cătanele pre lungă pîrful Cetățuiei asupra Hlinei a se spărie, și Tătarii a'i incongiura din toate părțile, de le dau navală să-i spargă. Atunce au eșit Mihaï Vodă cu Siimenii și cu Ștreliții, adică cu vîntorii ce avea, întru întimpinarea lor la Hline, și au început a strîngere și din tîrgu slujitori cine era. Deci, Ștreliții au început a'i batere forțe rău cu sinele pre Cătane și a'i strica; până ce au înopțat au tot mers de la Hline în sus pre pîrî alături. Era de la o vreme hăgându-se la strimtori, vrîndu să treacă pîrîl în cea parte spre câmp, n'au mai putut ține războiul, ce au început a'i răsi, și au început Cătanele a căde acolo în pîrî, fiindu țermuros, cari pre puțin au scăpat. Norocul lor au fost că au înopțat; și atunce la acel pîrî au prins și pre Frență Căpitanul, viu nevătămat, un tatar, și l-au cumpărat Mihaï Vodă de la acest tatar. A doua zi, ducându-l la curtea domnescă în divan la Mihaï Vodă, și multu muștrîndu-l au poruncit de i-au tăiat capul; și pre alții pre câți au mai prins din Moldovenii vii, tot i-au omorît, și mai pre urmă le au strîns capetele tuturor și trupurile, și au făcut o movilă și o cruce mare de pîră, și cerdacă iarăși de pîră deasupra crucii, ca să fie de pomenire, acolo la fîntînă la Parasca, sub delul Cetățuiei, pre unde au fost războiul hătăliei, lung drumul cel mare ce merge la Țarigrad. Și n'au fost mai mulți de trei sute de Cătane, cu Nemți cu Moldovenii cu tot; era Tătarii au fost mai

bine de cinci mii, mai la șesă mii. Atunce Mihaï Vodă mâniindu-se, în grabă aș spînduratî pre Cuza Spatarulî; neprecestuitî, încălțatî, îmbrăcatî, dîndu'î vina. că aș scrisî elî la feciorîi lui avîndî acolo la Cătane, ca sî vie sî prindă pre Mihaï Vodă din Iași; ce, nu se scie îintru adevîrî, aș ba; numai în pismă 'l-aș omoritî, că i-aș fostî năpaste, că n'aș scrisî. A doă și Tătarîi aș cerșutî la Mihaï Vodă deșe pugî de bani, sî se întorcă înapoi, érá Mihaï n'aș avutî, aș n'aș vrutî sî le dea, și le aș datî voiă sî prăde țéră din Siretî încolo spre munte, dîcîndî că suntî totî hainî cu toțiî, Cătane; numai dincoace de Siretî sî nu robescă.

Deci, aș și purcesî Tătarîi pe Bahluiî în susî, pre la Tîrgulî-Frumosî, și dela Siretî încolo, aș și slobođitî ceambururî a prăda câtî aș pututî cuprinde ținutulî Némțului pînă în Hangî, și pînă în Ceahlău aș agînsî, de aș prădatî și aș robitî; și s'aș întorsî plini de robî în Bugégî. Érá Cătanele, cetatea Némțului aș lăsat'î plină de bucate, și aș fugitî la alte Cătane ce érá la Cașinî. Scris'aș Mihaï Vodă atunce și la Pórtă de isbînda ce aș făcutî; și n'aș scrisî cum aș fostî, ce; aș scrisî că aș fostî mulțime, și i-aș bătutî. Pentru aceea și-aș agonisitî mare credință și laudă, și nume de vitézî de la Turci, precum și-aș fostî făcutî nume de vitézî și Cantemirî Vodă, mai în trecuțiî ani, cândî s'aș bătutî cu Leșîi la Boianî, pe Prutî.

Atunce totî îintru aceliî anî, Șvedulî totî se bătî cu Craiulî Danielî din ceea parte de mare, precum s'aș scrisî mai susî, dîndî năvală 'lî aș lovitî dintr'î pușcă și aș mai trăitî trei-patru zile și aș muritî.

Rădicat'aș Șvedîi în loculî Craiului pre o soră a lui, și atunce aș aședatî totă vrajba oștîrei, și s'aș împăcatî cu toți Craiî ce s'aș scrisî mai susî; și aș lăsatî cine ce aș luatî sî fie luatî, precum va arăta mai înapoi istoria lorî: fără câtî, numai totă Livonia, pre de acésta parte de mare, și cu Crăia Finiei ce este de ceea parte de mare, și cu doăzeci și patru de cetăți, totî alese, de frunte, aș rămașî sî fie totî a Moskulî. Și atunce, aședîndî pace, aș slobođitî Moskalîi pre toți Generalîi Șvedescî, și slujitorîi căți érá robiți de la Poltava, și de printr'alte rîsbóe, pre toți i-aș slobođitî, de s'aș dusî la țéra lorî la Svedia. Așîjdere și Șvedîi, căți Moskalî aș fostî robiți la dînșîi, pre toți i-aș slobođitî de aș venitî la Mosku. Dintr'acele capete moskicescî érá și Trubeșcoî, Cnézulî, robî. Și atunce, eșîndî aceliî Cnézî de la robie, avea trei fete mari frumóse; atunce aș dîsî Impératulî Moskulî lui Dimitrașco Vodă sî și alégă dintr'acele fete una care îi va plăcé sî i o dea sî i fie Dómnă: și alegîndî și una, i-aș dat'î Impératulî; și aș făcutî nuntă cu dînsa, duple obiceiî, și s'aș cununatî; și aș pusî Impératulî pre aceliî Cnézî gubernatî la Kiovî, în mare cinste.

Totî îintru aceliî anî érá în țéra Leșescă multă óste de Sași, de a Craiulî Avgustî, de mîanca țéra; érá óstea leșescă nu avea nici o plată pentru slujba ce slujia. Deci, cum sta obuzulî celî leșescî pre marginile Nistrului, s'aș și buzurluitî unî obuzî și aș scosî pre capetele lorî, și și aș alesî capî din zvonicî, cum s'arî dîce la noi din zorba, pre unî Porucinicî, anume Branilî, sî fie elî capî tutulorî slujitorilorî. Deci, cum aș stătitî aceliî Porucnicî capî, cum aș începutî a scrie cărți pre la cele-alte obuzuri, și pe

la slujitorii ce erau împrăştieţi, şi în scurtă vreme s'au strânsu toate obuzurile la unu locu, şi au scrisu cărţi la Hatmanii loră se vie şi ei la obuză se se scóle asupra Sasiloră, că de n'oră veni, n'oră mai fi Hatman. Érá óstea Litfeî, cum au auditu, cum s'au strânsu la unu locu. Aşijdere şi Mazilimea, şléhta, şi ei au rădicatu capu pre unu boieru, a nume Ledihovski, şi s'au strânsu şi elu la unu locu cu slujitorii, şi au scrisu Ledihovski cariî din Şléhticiî nu voru încáleca; voru fi podani, şi le-oră mânca satele; şi așa s'au strânsu cu toţiî şi au purcesu asupra Sasiloră; şi pre unde îi găseaî totu îi omoraî, şi au peritu mulţi Sasi până au apucatu de s'au strânsu la unu locu; érá după ce s'au strânsu Sasiî la unu locu, nu le putéu strica Leşiî nimică, că Sasiî aveau focu multu. Deci Leşiî, vedéndu că nu le potú strica nimică, sfátuiaî uniî se rădice şi ţera, totă mojicimea, asupra Sasiloră, seî impresóre mulţimea noroduluî. Déră Ledihovski, care era capu pre mazili (pre şléhta), au datú sfatú că nuî bine se rădice ţera, se se înveţe mojiciî la răsboiú, că suntú mai mulţi Ruşi pravoslavnicî de câtú Leşi Catolicî; şi dacă îi voru ridica pre toţi, voru fi mai mulţi, întunericú de ómeni, şi orú bate pre Sasi, şi póte ne-orú bate şi pre noi, şi ne voru lua moşile; şi ei s'orú închina* la Mosku, că suntú totú de o lege, şi a fi mai réu, că ne-orú lua mojiciî ţera. Ce, mai bine fraţilor, noi se ne vârsamú sângele; érá mojiciî lasăî se şedă ca nisce mojici. Si așa, au státutu Leşiî câtáva vreme de se totú băteaî cu Sasiî.

Craiulú Avgustuşedé în Sacsonia, că se temé a veni în ţera Leşescă. Érá pre Hatmanii Leşesci cu meşesugú i-au prinsu pre tuspátru la mână slujitorii, de prin târgurile ce şedeau; şi erau numai seî taie, şiî suduiaî totú de faţă, şi le âmbila pre dinainte cu sâbiile góle, şiî mustra şi le dicea: «Voi ne-aî stricatu volnicia nóstră, şi ne-aî pusteitú satele, şiîndú cu Craiulú şi cu Moskaliî, de aducú oştile lorú de ne mănâncă satele, şi ne-aî stricatu obiceiurile cele vechi!» Si i-au dusú deî ţineau la vartă slujitoréscă, deî pădiaî slujitorii. Érá Hătmănésa Hatmanuluî Adamú Sinavski, ce era la acea vreme Hatmanú Coroniî, au scrisu către capetele obuzuluî şi către toţi şléhticiî, adecă maziliî: «Sé nuî pîee bărbatulú, că apoi mai pre urmă ilú voru căuta cu luminarea, şi nuî voru afla.» Ce, Hatmanii n'au peritu, precum nainte la rîndú istoria va arăta.

Fraţilor, boieriî Moldoveni cariî sunteţi Musaipi, sfetnicî la Domni, şi faceţi obiceiuri care n'au mai fostú în ţera nóstră a Moldovei, vă poftimú se vă aduceţi aminte cetindú acestú punctú deasupra, se vedeţi ce au păşitu atunce acei Hatmanî pentru obiceiuri nouă ce începuse a facere în ţera Leşescă.

Atunce Împératulú Moskului, vedéndu atâta calabalicu în ţera Leşescă, trimis'au pre Dolgoruki Cnézulú cu treideci de miî de óste în ţera Leşescă, ca se sté seî impace; şi au venitú Cnézulú Dolgoruki la Liublinú, şi au státutu de le au făcutú pace. Atunce au venitú şi Avgustu, Craiulú din Sacsonia, la Liublinú, şi au făcutú pace într'acestú chipú: Sasiî toţi se se rădice se se ducă din ţera Leşescă, fórá câtú numai Craiulú seî dé o mie de slujitori seî fie de paza curţii lui. Óstea se rămăe cu léfă numai cinzeci de miî, érá ceealtă óste se o gonéscă că acum este pace, nu trebuie mai multă; şi se le dé léfă se se cheltuésă, érá nu se şedă prin sate la ernaticú se pustiéscă sa-

tele. Domniî Leşesci sê ție numai câte unû stégû de slujitorî, érá nu câte doă-treî, și alțiî nici câte unû stégû; slujitorî sê şedă prin sate și prin têrguri crăesci, érá nu printr'a mazililorû, orî vara cu obuzuri, orî érna prin têrguri; și nimică sê nu le dé pre unde orû şedé, numai lemne și apă și grajduri de cai. Craiulû sê facă Seimû în anulû alû treilea, pre obiceî; că acestû Craiû Avgustû nu mai făcé nici odată Seimû. Pentru Voievoda Chiovski sê'î întorcă tôte pagubele ce aû avutû în pribegie, și sê'î strângă veciniî lui, orî în ce têrgû saû satû i-arû găsi, pentru căci aû pribegitû, pentru sê nu'şi pérdă volnicia lorû; decî, trebuie sê nu rămăie păgubaşû. Aşa facû și boierîi nostri dacă pribegesce vre unulû, érá cei-alți stau cu feluri de feluri de năpăști și piri, ca sê'lû istovescă de totû și sê'î la moşiile! Pre Hatmanî i-aû giuratû sê fie dreptî țerei, érá sê nu mai ție de acumû înainte cu alțiî străini; și așa i-aû slobođitû de la varta lorû, și i-aû lăsatû sê fie érá Hatmanî cumû aû fostû. Aşa s'aû aşedatû pacea între dênşî; póte orû fi însemnândû sê fie și mai multû la istoriile lorû. Decî, aşedândû pace, s'aû redicatû și Dolgoruki Cnézulû și s'aû întorsû la țera sa, la Moskû.

Érá cândû aû fostû în alû treile anû a domniei lui Mihaî Vodă, s'aû gătitû Turciî sê mERGă sê se bată érá cu Nemțiî la Beligradû; și atunce aû venitû și Craiulû Rakoți de la Françuji, și aû trimisû Mihaî Vodă, cu poronca Vezirulû, de aû adusû și pre Bercinû, Hatmanulû lui Rakoți, din țera Leşescă, fiindû pribagû în Jolkva, și cu alți capete de ai lorû, Unguri, de i-aû trimisû la Udriiû, sê mERGă și ei în ôste cu Turciî la Beligradû, dându-le Turciî și ôre ce bani de aû făcutû puțină ôste, Moldoveni, pre cine aû pututû; și aû mersû în ôste cu Vezirulû. Érá Mihaî Vodă aû purcesû cu Tătariî și cu slujitorî de ai lui de s'aû dusû la Kaşin, și la mônăstire la Mira, de aû mai bătutû pre nisce Cătane ce erau acolo cuibû de tâlhăritû, de i-aû spartû și i-aû gonitû în țera UngurESCă; și pre cariî tâlhari pre unde i-aû prinsû, cu rele și gróznice morți i-aû omoritû. Érá Tătariî prin țERă, pre unde 'şi aû agîtsû, aû totû prădatû și aû robitû.

Apoi, înțelegendû Pórta de acea isbândă a lui Mihaî Vodă, venit'aû poroncă sê incalece cu Sultanulû de Bugégû, și cu ôstea de la Hotinû, cu Colcégû, și cândû a agîunge Vezirulû la Beligradû, atunce și ei, pre taină, sê între în țera UngurESCă sê prăde, și sê se tâlnescă cu Vezirulû în țera UngurESCă. Decî, pre acea poroncă s'aû gătitû Mihaî Vodă și aû purcesû, și Tătariî încă aû trecutû Prutulû pre la Zagarance; și s'aû tâlnitû Mihaî Vodă cu Sultanulû și cu Colcégû la Botoşeni, și aû intratû prin Câmpul-Lungû, și aû eșitû la Bistriță în țera UngurESCă. Ce, Sultanulû aû și slobođitû Tătariî în pradă, a ardere și a prădare satele, și a le robire. Érá Mihaî Vodă și cu Colcégû, acolo lûngă Bistriță aprópe de cetate, aû și prinsû unû omû cu cărți, viindû de la Generalulû de Sibiiû la Comendantulû de Bistriță, scriindu'î precumû aû bătutû pre Vezirulû, și aû luatû Nemțiî și Beligradulû, și preste trii-patru țile i-a veni și la dênsulû ôste. Decî, Mihaî Vodă și cu Colcégû, prindendû acele cărți, aû și răpeditû la Sultanulû de i-aû făcutû scire sê se întorcă, și aû și păzitû Mihaî Vodă și cu Colcégû de s'aû întorsû înapoi. Érá Sultanulû, mai zăbovindû vre o doă-trii țile, aû eșitû mai cu greu, că le țineau Sécui

calea; numai, pre Tătari îi rătuiau nisce Căzaci Zaporojeni, că erau cu Sultanul vre o cincî sute. Dără arî fi eşitî forţe cu greû; şi aû trecutî preste munte Tătariî, şi s'aû dusû la Bugégû cu caiî stătuţi, şi mai mulţi pe gîosû.

Êră pre Turci i-aû bătutî Nemţiî prea răû, şi aû luatî Beligradulû, şi 'şi aû mai lătitî olatul multû şi preste Dunăre, aprôpe de Filipi; şi s'aû dusû Nemţiî sê intre şi în Bosna, ce, n'aû pututî; că în Bosna era unû Paşă, anume Kipruliulû, forţe omû harnicû, şi fiindû loculû tare n'aû pututî isprăvi nimică, ce încă s'aû întorsû cu ruşine de la Bosna. Françuzulû, cum aû vedutî că se bate Némţulû cu Turculû, a şi începutî a scornire şi elû gâlcévă cu Némţulû, şi a se batere la Ispania, ca sê impede pe Némţû.

Atunce aû isprăvitî şi Mihaî Vodă fermanû de la Pórtă şi aû trimisû pre Constantinî Costaki, vel Visternicû, şi pre Stefanû Luca biv Visternicû, de aû mersû în Bugégû, şi aî cercatî de aû scosû robii de la Tătari, ce'i luase Tătariî atunce când aû scosû Cătanele din ţeră; şi pre cine aû găsitî neascunşi şi nedepărtaţi pre toţi i-aû scosû.

Impăratulû Moskulû, vedëndû că 'şi-aû aşedatî pace despre Şvedû, şi vedëndû pre Turci că se batû cu Nemţiî, dusu-s'aû şi elû atunce tocma la Françujî, ca dóră arî face sê se scôle şi Françujii asupra Turcilorû, şi sê se rădice şi elû, şi pentru vase ca sê aibû voiă şi a lui sê âmble pre mare, cum âmblă şi a le altora, sê nu stea pricină Françujulû. Ce, atunce era Craîulû tēnērû, numai de vre o şese ani; că Craîulû celû bētrānû, Ludovicû, murise. Numai, măcarû cum era de micû Craîulû, dără totî i-aû eşitî înainte, şi i-aû făcutî oraţie; êră Impăratulû cu epitropulû Crăiei aû vorovitû, şi i-aû răspunsû că el cu Turcii nu potû sê se bată, că lorû din ţera Turcescă li este agoni-sita; şi i-aû disû şi Impăratulû sê fie pacea ce aû făcutû, sê nu o strice. Êră pentru vase 'l-aû posvositû sē'i âmble.

Êră întorcēdu-se Impăratulû înapoi, găsit'aû în ţera lui alte sfaturi, asupra lui, făcute de o samă de boierî, şi de fiu-sēu Alecsi Petrovicî. Decî, fiu-sēu, dacă aû aşedatî acelû sfatû, s'aû dusû la Nemţi, şi le-aû disû acelorû boierî, cum, dacă vorû omori pre tată-seû, pre Impăratulû, sê trimită sē'lû chiemie pre dēnsulû sê le fie elî Impăratû, că aşa îi este ruşine de lume, sê se afle faţă; şi dacă îl vorî pune Impăratû sē'şi ia Moskalîi êră portulû lorû celû vechiû, şi oşteniî, êră, cum aû fostû mai de demultû, şi sê dea şi Şvedulû totî ce i-aû luatû, şi cu Turcii şi cu Leşii sê se aşede, şi sē'şi lepede şi puşci, şi tôte, totî în mare, şi sê trăescă cum aî trăitû mai înainte, că acesta Impăratû îi va istovi de totû.

Decî, Impăratulû cum aî venitû aû şi înţelesû acestî sfatû, şi aû şi începutû aî prindere şi a le facere felû-de-felû de cazne, şi aî omorire; şi aû trimisû şi la Impăratulû nemţescû de aû cerşutî pre fiu-sēu cu parola. Decî, Némţulû 'l-aû datû pre parolă ca sê nuî facă nimică; êră după ce 'l-aû dusû la Stoliţă, aû poroncitû Impăratulû de aû venitû toţi Senatoriî şi Cnezii cei mari moskicesci, şi toţi Mitropoliî şi Episcopiî, şi făcēndû Impăratulû divanû în biserica cea mare, ce se chiamă Soborna, aû judecatî pre fiu-sēu, d'impreună cu toţi Senatoriî, şi cu soborulû de Arhierei; şi multû 'l-aû muştratû Impăratulû pre fiu-seû, până ce aû disû fiu-seû cum că este greşitû şi nu este vrednicû de Impăraţie, ce

să se milostivescă tată-seu s'el' erte. Érá Impăratul și cu Senatorii, d'impreună și cu soborul Arhierilor, așa au ales judecata fiului Impăratului, ca s'el' bată singur Impăratul cu mâna sa, și pentru viața fiu-seu, iarăși, cum se va milostivi Impăratul. Decî Impăratul au bătut pre fiu-seu cu cnutul, și neplinind trei zile au murit. Érá dupre aceea au coronit Impăratul pre un fiu a seü mai mic, pre anume Petru Petrovici, care era făcut cu împărătesa cea de pre urmă, cu Ecaterina, ca să fie el Impărat după mórtea lui. Érá auzind de acésta Impăratul Némțului, fórte s'au scărbit pre Impăratul Mosku, și era numai să se bată, nefind Némțului voe să fie cel mai mic la Impărăție, că Alecsi Petrovici, fiul Impăratului Moskicesc cel mai mare, era cumnat cu Impăratul Nemțesc. Și după aceea au judecat Dumneș, că au murit și fiul Impăratului Moskicesc cel mai mic, Petru Petrovici, cel coronat. Atunce Impăratul Mosku au omorît și pre un Mitropolit de la cetate de la Rostov, carele fusese duhovnic împărătesei cel d'ânteu a Impăratului, cu carele s'au fost sfătuit împărătesa, și cu fiu-seu Alecsi Petrovici, și cu alți din Cnezii Moskicesci, cu viclesug asupra Impăratului ca s'el' omóre.

Érá pre acele vremi era Namesnic Patriarhie Mosku părintele Kiriokir Stefan Iavorski, Mitropolitul de Rezan; decî tēplāndu-se de s'au pristăvit, n'au mai pus Patriarh, nici namesnic Patriarhie, și au socotit Impăratul și au făcut Sinod, adecă Sobor, puind doispredece Arhier să fie în locul Patriarhului, să fie purtător de grija biserică.

Érá în anul 7226 érá au mers Turcii la Beligrad, și cu Ión Vodă Domnul țerei Muntenesc, și au stătit la pace, cine ce au luat să fie luat. Timișvarul, Beligradul, cu toate olatele lor până unde vor ajunge, și din Olt încolo în sus cinci ținuturi, din olatul țerei Muntenesc, să fie totu Nemțesc. Atunce au pus Nemțul pre fiul lui Șerban Vodă, pre Georgie Beizadé, ca să fie el general gubernat mai mare preste Olt pre acele cinci ținuturi. Érá pentru Hotin n'au mai pomenit nimic; fără cât au dîs pentru țera Leșescă, să sté după cum este aședată mai înainte vreme, cându s'au fost făcut pace la Carloviț; și atunce, cându au fost făcut pace la Carloviț, scria pentru Hotin să nu'l facă Turcii, nici alte cetăți, nici Pașă în Moldova să nu fie. Decî, stă de atunce Hotinul așa îngăimat până acum, virtos șede: nu scim de acum înainte ce a vré Dumneș să mai lucreze, mai stoa, au ba; au pôte și câtă țară au rămas s'o iee. Vremea viitoare va arăta, cine va ajunge să trăescă.

Atunce și Franșul s'au împăcat cu Némțul; și pre Nicolai Vodă l-au scos atunce din robie și au mers la Țarigrad; érá frate-séu Ión Vodă au mers la scaunul séu în țera Muntenescă, și neplinind anul au murit Ión Vodă cel bun. Oh! oh! oh! unde or mai găsi Muntenii Domn bun ca Ión Vodă. În locul lui au venit iar Nicolai Vodă, pedépsa lor.

Lui Miha Vodă i-au venit poroncă de la Pörtă să strice cetatea Némțului, și Cașinul, și Mira, și le-au stricat zidurile, érá nu fórte de totu.

Fost au pre atunce și o fómete mare în țară, cât ajunsesse de se vindea

merța de pâne în Iași câte dece lei; că numai din țera Leșescă, și din țera Ungurască, și din țera Turcască, aduceau ômenii pâne.

Ără la anul după fômete, 7227, scornitu-s'au și unû omorû mare de ciurmă, și au ținutû unû anû, și au agiunsû și până în Podolia în țera Leșescă. Atunce au trimisû Mihaî Vodă boierii de au jăluitû la Pôrtă pentru ținutulû Cernăuțilorû, și au arătatû și ispisôce pentru moșiile lorû ce au avutû; și 'l-au datû Pôrtă ținutulû Cernăuțilorû ără Moldovei; și au trimisû Turcii de au hotăritû ținutulû Hotinului și a Cernăuțilorû, sê se scie câtû orû ține Turcii; și au ertatû și birulû pre giumătate, până în trii anî; și au isprăvitû de au mersû unû Capegi-bașă de au hotăritû și Bugégulû cu Moldova, și au desbătutû și bucata cea de locû, ce o închinase Lupulû Vorniculû Hanului, de o au datû iarăși țerei. Atunce și mie mi s'au ieprăvitû fermanû de la Pôrtă de pace, și amû venitû la pământulû meû, zăbôvindû în streinătate uouă anî, doi anî la Moskû, și șapte anî în țera Leșescă, cu multe valuri și supărări, carele nu le potû înșira cu condeilû meû; și viindû la Mihaî Vodă, tôte moșiile ce'mî luase Lupulû mi s'au datû înapoi, și amû trăitû la casa mé până astădîi, și înainte câtû mî-a mai lungi Dumnedeû viața.

Pre acele vremi s'au rădicatû unû beiu Turcû despre partea Indiei, și au încêputû a se batere cu Persii în câțiva anî, alû căruia nume era Mirveizû, și mai cuprinsese tótă țera Persului, că'lû totû bătea Mirveizû pre Persû, până și pre Impêratulû Persilorû 'l-au prinsû viû, și i-au scosû ochii. Numai unû feciorû a lui au scăpatû, și din câtû puté totû se băté; și se mărise numele aceluî Mirveizû pré multû, câtû și Impêrăția acéstă a Țarigradului începuse a se îngriji de dênsulû, că se închinase Turcii și Arabii mai pre giumătate de slujia la dênsulû. Și într'acele bătăi multe, apropiindu-se și de hotarulû Moskicescû, de Astrahanû, au fostû ucisû și câțiva neguțitorii Moskicesci.

Deci Petru, marele Imperatorû a Moskului, făcendu'și atunce pace de către alții, nefiindû cuprinsû de oștire, îi era uritû sê ședă așa fără de oștire; ce, au trimisû pentru acei neguțitorii la Impêratulû Turcescû alû Țarigradului, dicendû cum elû nu pôte răbda acestû lucru, ce, se va scuła asupra Persilorû, avêndû strâmbătate și pentru hotarû.

Deci, Turculû, i-au datû răspunsû sêși cerce strâmbătatea, că elû n'are acolo amesticû, fiindû bucurosû sê se începă gâlcévă acolo, și elû sê albă pace sê se odihnescă. Ără Impêratulû Moskului, vêdendû că răspunde Turculû așa, s'au și gătitû și au și purcesû cu tótă puterea lui tocma la Persi; și au luatû și pe Dimitrașco Vodă atunce cu dênsulû, și i-au datû o sêmă de ôste în mâna lui, și 'l au pornitû preste nisce munți, de-a dreptulû, pre uscatû. Ără Impêratulû cu greimea au încungiuratû pre apă, până s'au telnitû la unû locû; ce, până a se telni cu Impêratulû, au avutû răsboiû cu nisce Cumuci, și i-au biruitû Dimitrașco Vodă. Și împreunându-se oștirea la unû locû, cei de pre apă cu cei de pre uscatû, purcegândû pre unû câmpû otrăvitû, au încêputû a le muri caii, câtû se spêriése că nu vorû mai rămâne nici cu unû calû, până de la o vreme, luându'și sêma că aceluî câmpû este otrăvitû, își puneau traistele în capetele cailorû, ca sê nu apuce érbă, că, cari cum apucau

cum muriaă; și așa au mersu vre o două zile, câtă și pușcele au lăsată înapoi, neavându cu ce le trage, că le murise călă.

Deci, intrându puțină într'acea țară le au eșit Cumuci înainte, de le-au camă stătuț impotiva Moskalilor; apoi, vedându că n'au nici o putere, s'au închinat, și au trimis Cumuci pre urmă de au adus și pușcele Moskalilor; și le-au fostu spuind Cumuci că n'au știut pre unde voru veni, că acea bucată de locu este otrăvită, de nu trăesce pe dânsa dobitocă. Și de acolo au mersu mai înainte, și au mai dobândit vre o două-trei țărișore; și pre urmă s'au împăcată Moskulă cu Persulă, și încă i-au mai dată o bucată de locu Persulă Impăratulă, ca să ție cu dânsulă săl dea agiutoră asupra lui Mirveiz; și au zăbovită acolo spre acele părți de locu mai vre o doi ani, și apoi s'au întorsă ăra la țara loră Impăratulă împreună cu Dimitrașco Vodă; ăra acolo au lăsată oști cu generali prin cetățile ce dobândise. Și după ce au venită la Stoliță, la anulă ăra au mai trimisă oști acolo, spre acele părți de locu.

Dimitrașco Vodă încă, după ce au venită de la Persia, n'au trăită prea multă, și săl au plătită și elă datoria acestei lumă cea strămoșescă, și s'au dusă către părinții sel; ăra copilă lui au rămasă supt mila Impărătescă, aflându-se în slujbele Impărătesci, de trăescă și până astăzi. ăra Impăratulă Moskulă își didese o fată a lui după Csenje-Hană Holštinski, care era nepotă de soră Craiului Șvedescă; și Craiulă Șvedulă, cândă au murită, au lăsată dieată de Craie soră-sel care este acum vie; ăra de a muri ea, să rămăle Craia Șvedescă lui Csenje-Han Holštinski, că lui i se cade Craia, fiindă dintr'altă soră a Craiului Șvedescă. Deci, Impăratulă Moskulă dicea gineri-selă lui Csenje-Han Holštinski, cum vei aștepta tu Craia până va muri mătușe-ta? Și gătia oste săl de să mērgă, să iee Craiea de la mătușe-sa, și apoi să se pogore în giosă în țara Leșescă, d'impreună cu Impăratulă și cu Craiulă Avgustă, cu Sasi, să supue pre Leși după voia loră; și așa să se pogore cu toți asupra Turcilor. Și așa, începuse să pornescă oste; numai, pôte fi, n'au vrută Dumneșă, săl mai lase să se verse atăta sânge, și atunce la acea gătire s'au rēbolită marele Impărată Petru Alecsievici ală Moskulă și au murită, în anulă 7233, în luna lui Februarie în 5 zile (?). În loculă lui au rămasă Impărătesă Ecaterina singură stăpănitore.

Impăratulă Turcescă de la Tarigradă, vedându că Moskali au luată o bucată de locu de la Persi, și Mirveiză au luată ăra mai bine de giurătare, trimisă și elă oste la Persi, și au luată și elă o bucată de locu, și câteva cetăți mari și vestite; și Persulă rămăsese ună lucru slabă, mai cu nimică. ăra mai pre-urmă, mai încoce, târzie vreme după aceea, îndreptatu-s'au Persulă, și au începută a batere pre Mirveiză; și așa, din bătae l-au bătută Persulă pre Mirveiză, și lă au rēsită, și săl au scosă tôte țările câte îl luase, și lă au gonită pre dânsulă ăra la India de unde venise, de nu s'au mai știută ce s'au făcută, de au perită pomenirea lui cu sine. După acēsta s'au apucată Persulă a se batere cu Impăratulă Turcescă, pentru cetățile ce au luată Turci de la dânsulă, și o samă de cetăți săl au scosă, și se totă bate până în acestă ană 7241. ăra Moskali totă țină cu pace ce au luată de la Persi.

Lăsăudă cele străine, să ne întorcemă a scrie ăra pentru Moldova noastră.

În țera noastră, după ce s'au aședatū acelū lucru ce mai susū scriū, s'au făcutū pace bună, și boierii cei pribegii din țera Ungurască 'și au făcutū pace, și au venitū toți în țeră; numai ce au rămasū Vasili Cîaurulū, și cu Velicko Sîlgerulū, că nu s'au încredutū sē vie în țeră, și au mersū din țera Ungurască în țera Muntenască. și acolo au și muritū amēdoii; ēră moșiile Cîaurulū le-au datū Mihai Vodă altorū boieri străini, ēră nu nēmului sēū, dicēndū Mihai Vodă: «Cei ce au pribegitū cu Moskalii, au venitū o Impērăție, și s'au hainitū cu Domnū cu totū; deci, li se cade sē li se dee moșiile, în'orcēndu-se la mila Impērăției. ēră acești ce s'au închinatū la cātane, cātanele au fostū nisce tâlhari.» Și pentru aceea li s'au luatū moșiile, și le au datū altora. Precum se va alege mai înainte, vremea va arăta.

ēră în alū optule auū alū domniei-lui Mihai Vodă, dat-ăū Dumneđeū o fortună grea, și s'au aprinsū tērgulū Iașii, și multe curți boieresci, și mōnăstiri au arsū, și din mōnăstiri au săritū foculū și în curțile domnesci, și până au alergatū ōmenii din tērgū au arsū de totū; care atunce multe lucruri au arsū de a lui Mihai Vodă, că nu puteau ōmenii și slujitorii nimică sē scōtă din curte, de furtună mare ce era. După acēsta s'au apucatū Mihai Vodă de au făcutū curțile de isnovă, cu doă părți mai frumoșe duple cum erau întēii; că întēii erau mai prōste; și au datū și de la Pōrtă șesedece de pungi de bani milă, rădicēndū din birulū țerei că sē se facă curțile domnesci. ēră domnia până a gāti curțile domnesci, s'au mutatū în nisce curți boieresci, anume în casele lui Iōnū Păladi biv Spatarū, și a lui Constantinū Costaki vel Spatarū, că erau aceste curți amēdoă alătore.

Dupē acēsta, scōse Mihai Vodă pre țeră desetină țerānescă îndoită, de stupi și de mascuri, și au plătitū totū omulū, și boierū, și mazilū, și țeranū; și foră zăbavă, trecut'au preste giurāmētū, și au stricatū legătura sfințiilor Patriarhi, și au scosū vācăritū, de i-au rămasū multū blāstemū până acmu, că 'l-au scosū și alți duple aceea. Și au scosū și de mōră câte doi ug. (galbin), și de prisacă câte doi ug, și țigănitū de totū țiganulū câte doi ug; dēră apoi de țigănitū au făcutū legătură sē nu mai dea. Așijdere pre vecinii boieresci și călugăresci, încă nu'i da lesne stăpānilorū sei, cu price dicēndū: că i-au adusū pre unii din rae, ēră altorū vecini le diceau că suntū moșteni. Fōrte pré rarū de avē boierulū pré mare dovadă, și scrisori de'i da; și dicē sēși caute țeranulū giurători sē se îndrepteze; și așa fōrte bine se îndreptau ōmenii, eșindū din vecinătate. Ce, de la o vreme, maziliu nu se mai pīrău cu vecinii lorū sē'i tragă, ce țeraniū trāgeau pre stăpāniū lorū, pre mazili, la giudecată. Aceste tōte obiceiuri au remasū în țeră; învechindu-i-se domnia, nu se mai temē că'i va mai strica nime nimică.

Țera se întemeiase în dīlele lui, și se lățise satele; că era omū fōrte chivernisitorū bunū; pāne se făcē în dīlele lui fōrte bună; stupii în doi ani s'au făcutū buni, ēră în cei lalți veri s'au făcutū mai proști; vitele erau bolnave mai în toți anii, de muriau; finū și vinū multū în toți anii era; bani mulți în țeră la neguțitorii erau, de dau ōmenilorū de'si prindeau nevoile; zlotașii nu vindeau vitele din ținutū, că nu'i sîrguiau cu zapci pentru istovulū bani-

lorū. Țăra din prostime, pre cine îl scia că are câte ceva, îi și găsla vre o pricină și-l închideau și-l lua trei patru sute de lei, și mai mult.

Domna lui era foarte milostivă; multe mănăstiri și biserici le au dăduse, le au tocmit și le au acoperit, și pre omenii scăpați și săraci îi miluia, și pre fete sărace le grijă, le înzestra și le mărita. Țăra în zilele lui Mihai Vodă omenii cei vinovați, cum s'arū dice furii, tâlharii, nu aveau nici o trecere sau milă de ertare, ori cât de mică i-arū fi fost greșala. Pusese patru farci mari de le bătuse înaintea porții, unde-i acmu fântâna, de sta acolo aședate, și mai în toate zilele spândura tâlharii de picioare, sau de sușiori, cu capetele în glos, cu pelea golă; și pune pre calan de-i bătă cu puha, cât nu puteau merge boierii la curte de țipetele lor. Și pre o parte făcă și bine, că se stărpise tâlhăritul. Țăra mulți peria și drepti; că ave un Armaș mare Grecu, Panaioti, ce au fost crășmaru în Țarigradu, lacom și fără suflet, și pe gura aceluia mulți pătimiau.

Țemplatus au atunci Grecii cari erau a lui Mihai Vodă Capi-kihae la Țarigradu, și alții ce slujiau la dănsul, de au început a se sfădire ei în de ei, și s'au făcut două cete, și se pârău la Mihai Vodă să-și mănânce capetele unii altora. Într-o cetă era Constantinu Ipsilantă vel Postelnicu, și cu fiu-seu Enaki Aga, și cu Manolaki Chiurciubașa Impărătescu, și cu alte rude a lor; ăra într'altă cetă era Tudoraki Capi-kihae, și cu un doftor ginere lui, și cu Iosufaki Aga, și se pârău o cetă pre alta la Pôrta, cum că au mănăcat sute de pungi de ban din țără; că Mihai Vodă tălase și acestu obicei de nu mai trimitea boieri la Pôrta, pentru nevoile țerei, să vadă ce se cheltuesce acolo; că credea numai pre Greci; și acum nu numai la Pôrta nu mergeau boierii, ce și la Visterie nu mai intrau să scie, cându eșiau nevoile țerei, să orânduască ei; ce, cându vră să scotă ceva, numai cu Grecii se sfătuia, și pornea boiernașii lui cu taină, scii, ca cum arū porcede un ceamburu tătareșcu în pradă, noptea cu taină, în toate părțile; și boierii cei mari de țără nu sciau nimică.

Deci, pôte fi, fiindu voia lui Dumnezeu ca să greșescă, au lepădat pre cetă Grecilor cea de frunte, și i-au gonit de la dănsul, de s'au dus la Țarigradu, și au primit lungă sine pre cei mai blăstemați, de se sfătuia cu dănsii. Și așa, primind pe acei Greci, încă și numele cel bun de ușă deschisă celă ave de către toți, de intra și copiii, l-au stricat acei Greci blăstemați, alăturându-se pre lungă dănsul și ședându totu cu dănsii de se sfătuia, și pre nime nu lăsa să intre în casă să-și plângă jalobele seale.

Atunce, la acea vreme, fugise și câțiva boieri din țera Muntenescă aice în Moldova, jăluind de Nicolai Vodă, și se ruga lui Mihai Vodă să scrie la Pôrta să pîrască pre Nicolai Vodă, și să fie elă Domnă țerei Muntenesc.

Totu pre atunce, la acea vreme, găsit s'au și un copil de creștin muncit de bedzaconicii jidovi, în chipul muncilor Domnului Isus Hristos; ăra acelu copil au fost din sat din Onițcani, de la ținutul Orheiului. Deci, au prins pre câțiva jidovi și i-au pus la închisore. *) Și nu i-au judecat ca

*) Făcându și un ocol mare de latură țergului, și aducându paie multe spăriindu-i căi va arde. — Adaos în copia Post. Hurmuzaki.

pre nisce jidovi, mai în grabă se facă ce li va face, ce, i-au ținut la închisore; gândind dă rău lua de la densii bani mulți; și încă au scris și la Pórtă, la Vezirul, ca se apuce și pre jidovi. Cel de la Țarigrad, se ia și Pórtă o samă de bani. Deci, cum au oblicitu solul lui Antihristu, Bazarghidenu lă jidovul cel mare de la Țarigrad, au și început a cheltuire bani și a amestecare pre Mihai Vodă; și au și trimis Vezirul pre un Agă alu se, și au sloboțit pre jidovi cari erau aice la închisore în Iași, și au scris se le dea pace.

Așijdere și Nicolai Vodă, după ce au oblicitu că au pribegit boierii Muntenesci aice, și lă amestecă la Mihai Vodă, s'au mâniat și au stricat logodna ce făcuse cu feciorul lui și cu fata lui Mihai Vodă, și au dat multe pungi de bani la Pórtă, și au pîrit el mai tare pre Mihai Vodă; și au isprăvit de au trimis Vezirul un Capegi-bașa se iee pre boierii pribegi se'i ducă în țera Muntenescă. Era boierii Munteni nu erau în Iași, că i trimisese Mihai Vodă în Hangu în munți, la straja Ungurască, cu socotelă că acesta, că ce va mântui de către Vezirul că nu sunt în țera lui. Deci, viindu'i doă-tri poronci aspre numai ca se'i dea pre boieri, s'au căit căci i-au trimis acolo la margine, temându-se că nu i va pute prinde, se'i dea pre mâna Capegi-bașei; și au trimis pre Constantin Rusetu Vornicul ca se'i amăgescă cu îmblândire, cum că au venit de la Pórtă răspuns, se'i împace Mihai Vodă cu Nicolai Vodă. Era dupe ce au purces Constantin Rusetu, au și răpedit în urma lui o sută de Siimeni călări, nóptea din Iași, ca se'i prindă pre boieri se'i dea pre mâna Capegi-bașei, răpedându și la Câmpul Lungu se prindă Câmpu-Lungeni tóte poticele, se nu scape nici unul. Cé, Munteni, avendu iscode în Iași, au prins de veste mai înainte și au trecut în țera Ungurască, și s'au întors ómenii lui Mihai Vodă, fără de nici o ispravă, și n'au avut pre cine se dea pre mâna Capegi-bașei. Deci, întorcându-se Capegi-bașa la Pórtă, au mers pre la Nicolai Vodă, și lă au umplut Nicolai Vodă de daruri și de bani; și mergendu la Pórtă, au pîrit pre tare la Vezirul pre Mihai Vodă, că n'au băgat în semă fermămul, și n'au vrut se dee pre boierii Munteni. Aceste audind Vezirul, tare s'au mâniat pre Mihai Vodă; deci, Nicolai Vodă și cu Constantin Postelnicul Ipsilantu, și cu frate-seu Manolaki Chiurci-bașa, ce avé cinste la Vezirul, și cu Pazarghidenu lă jidovul, s'a făcut totu una, au cheltuit multe pungi cu bani, și au mazilit pre Mihai Vodă, și au pus Domn pre nepotul lui Nicolai Vodă, pre anume Grigorie Ghica Terzimanul; era Terzimanu au rămas fratele lui Grigorie Vodă, pre anume Alecsandru. Așa lă au adus pre Mihai Vodă păcatele, de s'au lepădat de slugile lui cele puternice și s'au potrivit minciunilor celor blăstemați.

Deci, îmbrăcându caftanu de la Pórtă Grigorie Vodă, au trimis pe un Capegi-bașa cu mazilia la Mihai Vodă aice în Iași, împreună cu Enaki Aga, feciorul lui Constantin Postelnicul, și cetindu ferman de mazilie, Duminică în 26 de zile a lui Septemvrie, în anul 7235, pus'au Calmacam pre Constantin Costaki vel Spataru, și pre Sandul Sturza vel Banu. Și lă au grijit bine ca pre un Domn cu de tóte cele ce i-au trebuit, și a patra zi, jo în trei-deci de zile a lui Septemvrie, au eșit Mihai Vodă din scaun din

Iași, cam pre o bură de plôie, petrecându-lă toți cu mare cinste. Vrut'au atunce o samă de mazili să'i facă gălcévă să lege știubee deșerte să i le spên-
dure pe lângă drum, pe unde era să trecă Mihaï Vodă, pentru căci le-au ră-
masă de la dânsul obicei de desetină, de stingerea caselor. Numai, Caïma-
camii n'au lăsat să'i facă acea ocară, scriind Grigorie Vodă de la Țarigrad; așijdere și Constantin Postelnicul învățase pre fiu-seu, Enaki Aga, să nu
scie că face cineva vre ună supără lui Mihaï Vodă; măcar că el le-au făcut
lor necinste când au purcesă din Iași, dără ei nu trebuia să'i facă lui, că
le-au fostă stăpân.

Templatus'au atunce, la mazilia lui Mihaï Vodă, de au fostă cam de grabă
și au rămasă boierii plini de datorii; că didese banî împrumut, și nu apucase
să iee, că'i pună Mihaï Vodă pre boierii zlotăși, și'i făcă de istovia înainte
cu banî Turcesci; luaă banî noi, și dau vechi, și au rămasă mazili stinși. A-
șijdere și Turcii Balgi, încă împrumutase pre Mihaï Vodă cu banî noi să ia
vechi, și didese banî pe cără, pe mîere, pentru dobînda lăcomiei, de au dat
mulți banî, și atunce la mazilie au rămasă și neguțitorii Balgi stinși; și au
domnită țera Moldovei Mihaï Vodă, în rîndul alu treile, unspredece an
fără de trei luni.

CAP. XXII.

**Domnia lui Grigorie Vodă Ghica nepotă de fiu lui Grigorie Vodă, Domnulă
Muntenescă, strănepotă lui Grigorie Ghica Voevoda celui bătrână ce au
fostă la noi; în anul 7235.**

Dupre ce au purcesă Grigorie Vodă de la Țarigrad, eșitu-i-au totă boieri-
mea înainte la Galați; ăra Grigorie Vodă, după ce au agiunsă la Brăila, n'au
venită pre uscată, ca alți Domni, ce, de la Brăila au ședută în doă săici, și
au venită totă pre apă cu multă pobvală, dicendă din trîmbițe și din naiuri,
și dândă și din pușce, până ce au agiunsă la Galați; și s'au împreunată toți
boierii cu dânsul, după obicei. Și de la Galați au purcesă cu totă boerimea,
până aprăpe de Iași; eșitu-a înaintă Caïmacamii cu totă slujitorimea, și cu
orășeni, și 'lă au dusă cu mare cinste până în sfântul Nicolai, tîmpinându-lă
și Arhierei cu totă clirosulă bisericei, și 'lă au încununată spre domnia Mol-
dovei Părintele Georgie Mitropolitul. Și de acole eșindă au intrată în curțile
domnesci.

A treea-ăi, pre obicei, au boierită boierii. Pus'au pre Gavrilă Miclesculă,
vel Logofătă; pre Darie Donici, vel vornică de țera de gîosă; pre Constantin
Rusetă, vel Vornică de țera de susă; pre Constantin Costaki, Hatmană; pre
Constantin Ipsilantă, vel Postelnică; pre Sandulă Sturza, vel Spatară; pre
Iordaki Cantacuzino Delénulă, vel Bană; pre Tóder Paladi, vel Visternică; pre
Iordaki Costaki sîn Lupulă, vel Stolnică; pre Andronaki Vlasto, cumnată-seu,

vel Comisă. Aceștia erau boierii lui Grigorie Vodă, mai toți rudele lui Mihai Vodă, cari fusese și la Mihai Vodă; erau toate treburile erau după Constantiu Postelnicul, și după dănsul era Sandul Sturza Spatarul, fiind Moldovan, și ore-ce și nămă lui Grigorie Vodă. Deci, alți boieri ce mai rămăsese de atâta vreme, de așteptau pre Grigorie Vodă cu bucurie ca să încapă și ei, vedându că i-au apucat erau cei-alți boieri înainte și acum, căutau rău. Atunci la banii stégului n'au mai scos altă dajde; numai, găsindu obiceiul gata de la Mihai Vodă vâcăritul, au scos și el atunci vâcărit, de ce potronici de cal și șese potronici de vită. Era de primăvară au scos cîverturi, pe puțină, și de toamnă hărtii, erau ușoare și fôră de năpăscă.*) Au scăduț și desetina, și țigănaritul, și morăritul, și prisăcăritul, și cărcimăritul, care le scornise Mihai Vodă; aceste le au ertat Grigorie Vodă de'ntăiu.

Era cîndu au fost de toamnă, s'au hănit un boier, anume Dimitrașco Racovița Hatmanul, fratele lui Mihai Vodă; fiind mazil la țară, au început a scrie cărți la frate-său, la Mihai Vodă. Deci, oblicind Grigorie Vodă, au trimis la dănsul s'ălu prință; era el simțind au fugit la Tătari în Bugégă, și cu dănsul au fugit și ginere-său Iordaki Stolnicul.

Era în scurtă vreme s'au burzului Adligeri Calga Sultanul de Bugégă, asupra lui Medligeri Hanul din Crimă, și au încălecat cu totu Bugégul; era pricina era așa: Mai înainte vreme cu câțiva ani fugise un Bahtigeri, ce'l dăcă Deli-Sultan; acesta fugind spre Calmăși și făc multe amestecături pentru Hănia Crimului, că se agiungă cu Șerimii din Crimă, și făc de scoté Pôrta mai totu-d'a-una pre Han. Deci, Pôrta au ales pre acest Han, anume Medligeri, de om rău, ca dora va pute supune pre Șerimii și pre Mărzaci. Deci, luând Hănia, mulți Șerimii și Mărzaci au tăiat; până și nisce nepoți ai lui de soră; și vedendu acest Sultan de Bugégă, n'au mai putut răbda a vidă atâte capete perind, precum el nu mai avusese acest obicei să pără Mărzacii. Ce, au și încălecat atunci toți Bugegenii cu zorba, și au scris la Pôrta ceredu Han, anume pre un frate a lui, pre Cazagherei, și Pôrta nu vră s'ălu facă Han pre acela, dăcîndu: că totu așa s'au învățat de schimbă Hăni, și nu le mai pot intra în voia. Atunci s'au făcut mare spaime în toate țările de prin prețuri; și s'au bejenit țera Moldovei, temându-se încă și raăoa Tighinei și a Hotinului, și țera Românească, și încă și preste Dunăre, și țera Ungurească, și țera Leșească, de încălecare a celui Sultan cu totu Bugégul, că nu sciau alte țări și olate adevărul, ce voru să facă. Măcaru că dăceau ei că nu le trebuie Medligeri Hanul, că le strică obiceiurile, de le taie Șerimii și Mărzacii ca un casap, și scria la Pôrta să le dea pre Cazagherei să le fie Han, dăcă totu nu puteau omeni crede, așa este, au altă ceva voru să facă; și multu au âmblat prin Bugégă, după ce au încălecat, apoi au trecut Nistrul, și s'au dus în câmpii aproape de Cehrinu de ședea acolo cu multe vorove și spaime acestor țări prin prețuri,

*) Dăcîndu Grigorie Vodă către boieri și acestu cuvîntu, că omeni se rogă lui Dumnezeu să'i izbăvescă de năpaste; deci nu trebuie năpăstuiți, și au rădicat năpăstiele hărtiilor.—
Adaos în copia Post. Hurmuzaki.

ce scriu mai sus. Atunce, cu câteva luni mai înainte, se tîmplase de hotărîse Grigorie locul țerei despre Tătari, și stricase Capegi-bașa de la Pórtă, ce venise cu fermanu, câte-va cășle Tătăresci, împreună cu ómenii lui Grigorie Vodă. Decî, Tătarii vîdîndu-se toți la unu locu, se fôrte lăuda asupra lui Grigorie Vodă, și asupra țerei, dîcîndu că le au arsă mulțime de robi și de copii, și le au stricat și câte-va geamii. Decî, și boierii pribegî ce erau acolo, Dimitrașco Racoviță Hatmanul și cu ginere-său Iordaki Stolnicul, făceau și ei multe amestecături la Sultanul și la Mărzaci cu vorbe rele, și îndemnături asupra lui Grigorie Vodă. Grigorie Vodă, înțelegîndu că se laudă Sultanul și Mărzaci asupra lui, avé mare grijă și Grigorie Vodă și tótă boierimea; și țera încă se bejenise. Și era Grigorie Vodă în curți în Iași închis cu slujitorii, în totu césul aștepta să-l lovască; și trimitea la Sultanul ómenii săi cu daruri totu-d'a-una, ca să-l împace, și nu-lu puté sătura nici cu unu felu de daruri.

Era și giupănesele boierilor pribegî aice la poprelă în Iași de Grigorie Vodă. Trimis-au Sultanul unu Agă alu său la domnie să le lase să mîergă la boierii lor în Bugégü, și îndată le au sloboditu de s-au dus cu totu ce au avut, în Bugégü, la boierii lor.

Éra pre urmă n-au cutezat Grigorie Vodă ca să ședă în Iași, ce, s-au dus la Botoșeni de au ședut câte-va zile acolo; și pre Dómna'si au trimis-o la Hotin, de au ședut pînă s-au împăcatu lucrul. Auđind Pórtă Impărăției de atâte amestecături acelu Sultan, au orînduit unu Sarasker cu câte-va mii de óste turcască, și pre Grigorie Vodă, și pre Nicolai Vodă Domnul Muntenesc, și pre Colcégü-bei cu Lipcani, și cu spahii de Hotin, să mîergă toți în Bugégü, asupra acelu Sultan și a Bugegenilor. Decî, acelu Sarasker au venit cu óste la Smil, așteptîndu să se strîngă și alții acolo; Nicolai Vodă încă au venit pînă la Galați.*) Colcégü-bei încă au purcesu de la Hotin, și au trecut pe Prutu la Smil. Éra Grigorie Vodă s-au pogorit de la Botoșeni pe la Cotnar, și au venit éra la Iași, și au ședut cu corturile și cu tótă óstea lui în câmpu la Balica vr'o două săptămâni, în postul Crăciunului, și de la Balica au trecut codrul la Scînteia și au mersu în gîosu pe Bârlad pînă la Roșieci, și de acolo au mersu la Fălci și au trecut Prutul, și au mersu la codrul Kigheciului, și au ședut acolo vr'o două-trei săptămâni.

Decî, Saraskerul oștilor au scris cărți la acelu Sultan să-și plece capul să mîergă la Pórtă, că nu va avé nici o nevoie, éra pre Hanul, acésta dată Impărăția nu va să-lu mazilască. Decî, Sultanul, vîdîndu acelu răspuns de la Saraskerul, și înțelegîndu că și Hanul vine cu óste din Crimă, și alți megiesi pre dincoace, și-au plecatu capul și au mersu la Saraskerul la Smil, și de la Smil au purcesu de s-au dus la Pórtă la Țarigradu fără de nici o grijă, și nu i-au făcutu Impărăția nimică. Éra Iusuf Mărza, cu vre o doi-trei Mărzaci, au pribegit în țera Leșască, de au trăit acolo câtă-va vreme. Éra

*) Și din Galați isprăvindu-și s-au întors la scaunul său în Bucuresci. — Adaos în copia Postelnicului Hurmuzaki.

Hanulău aŭ stătuŭ de aŭ ernetă în Bugégŭ până în primă-veră cu multă cheltu-
elă și silă Bugegenilor de Crimeni. Atunce aŭ scosŭ mai marii Bugégulŭ și
ei văcăritŭ de aŭ datŭ mulŭi bani Hanulŭi, mai susŭ văcăritulŭ de cum este
la noi.

Ėră Grigorie Vodă, după ce s'aŭ aședatŭ pace între dênșii, aŭ venitŭ de la codru
întinsŭ în Iași; și câtŭ aŭ ședutŭ în codru, finŭ, grăunŭte, totŭ de la Tătari aŭ
măncatŭ tótă ôstea; și la purcesŭ aŭ pusŭ de aŭ făcutŭ și o movilă mare în co-
dru, ca să rămie întru pomenire. Atunce și Grigorie Vodă, după ce aŭ venitŭ
la Iași din ôste, trimis'aŭ arzŭ de jalobă la Împărăție, pentru stricăciunea ce
aŭ făcutŭ Tătarii țerei, și pentru boierii pribegŭ ce suntŭ rude lui Mihaŭ Vodă
cum aŭ făcutŭ atâte amestecături la Tătatŭ, fiindŭ și cu îndemnarea lui Mi-
haŭ Vodă de s'aŭ făcutŭ aceste. Decŭ, Pôrta aŭ bănuitŭ tare lui Mihaŭ Vodă
și aŭ făcutŭ fermanŭ la Hanulŭ pentru acei boieri pribegŭ, s'ŭi dee pre mâna
lui Grigorie Vodă, și tôte pagubile țerei și cheltuélă ce arŭ fîfăcutŭ Grigorie
Vodă cu ôstea, s'ŭ-o plinască de la Tătari. Atunce aŭ trimisŭ Grigorie Vodă
la Hanulŭ pre Darie Donici vel Vorniciŭ, și pre Sandulŭ Sturza vel Visterniciŭ,
cu fermanulŭ Porŭii și cu isvodŭ de pagube. Decŭ, pre boierii pribegŭ nu i-aŭ
datŭ, că Iordaki Stolniculŭ aŭ fugitŭ în Crimŭ la unŭ Sultanŭ, feciorŭ Hanu-
lui; éră Dimitrașco Hatmanulŭ aŭ fugitŭ teptilŭ, preste Dunăre, trăgându-se
la Țarigradŭ la frate-séu Mihaŭ Vodă. Ce, frate-séu nu vré s'ŭlŭ primască,
temându-se de la Pôrta să nu oblicască că este la dênșulŭ; ce, âmbra mistu-
indu-se pre Dobroge din locŭ în locŭ. Ėră pagubile de la Tătari i-aŭ plinitŭ
tôte, șepte sute de pungi de bani gata i-aŭ adusŭ în Iași, cu nisce cămări cu
caŭ; care lucru era de miratŭ, unde aŭ isprăvitŭ Grigorie Vodă, de aŭ întorsŭ
Tătarii pagubile Moldovenilorŭ, că avé mare trecere la Pôrta. Însé, acești
bani nu i-aŭ luatŭ toŭi Grigorie Vodă; ce, gŭmêtate i-aŭ datŭ Hanulŭi, și o
samă aŭ datŭ și ômenilorŭ celorŭ cu pagubile. Dupre acésta, mergându Con-
stantinŭ Postelniculŭ la Pôrta, aŭ oblicitŭ pre Dimitrașco Hatmanulŭ, că este
în Dobroge, la unŭ satŭ, teptilŭ; și fiindŭ aprôpe de calea lui Constantinŭ
Postelniculŭ, aŭ âmblatŭ cum aŭ pututŭ și 'l-aŭ prinsŭ; și făcându scire lui
Grigorie Vodă aŭ și trimisŭ de 'l-aŭ ferecatŭ în obeđi, și 'l-aŭ adusŭ în Iași,
și 'l-aŭ pusŭ la gré închisóre câte-va luni, până aŭ datŭ câte-va pungi de bani.
Și apoi, ertându'lŭ 'l-aŭ slobođitŭ, și ducându-se la satulŭ lui, la Feresci, aŭ mai
trăitŭ trei-patru zile și aŭ muritŭ.

Ėră în alŭ treile anŭ alŭ domniei lui Grigorie Vodă, s'aŭ făcutŭ de către tôte
părțile bună pace, și s'aŭ apucatŭ de aŭ acuperitŭ mônăstirea Balica*) cu ôle,
și o aŭ tencuitŭ pre din afară, și i-aŭ făcutŭ și tindă, și o aŭ zugrăvitŭ preste
totŭ pe din lăuntru, și zidŭ împregiurŭ, și clopotniță, și curŭi de pétră, și o
aŭ înzestratŭ o cu de tôte: veșminte, odóre, și bucate, și robŭi și moșii, și vii,
ca pre o mônăstire deplinŭ. Așjdere aŭ mai făcutŭ curŭi scumpe, și heleșteŭ
mare la Frumôsa, să fie de plimbare domnilorŭ. Făcut'aŭ și turnŭ fôrte înaltŭ
în curtea domnescă pre pôrtă, și ceasornicŭ mare; așjdere și doă cișmele, fôn-
tânŭ aduse pre ôle cu multă cheltuélă, una dinaintea porŭii curŭii domnesci, și

*) Sveti Arhanghelŭ la Frumôsa. — Adaosŭ în copia Postelniculŭ Hurmuzaki.

una dinaintea feredeului; aşijdere şi feredeul 'l-au mai tocmiţu. Mai tomit'aŭ şi câte-va case în curţile domnesci, şi odăile Siimenilor, şi la grajduri; ce era stricatŭ totŭ aŭ tocmiţu. Făcut'aŭ case frumoşe şi în Galata, şi aŭ tocmiţu chiliile la Bărnova; aşijdere şi la Bărboiu aŭ făcutŭ turnŭ, şi aŭ acoperi'to; şi alte multe sfinte biserici aŭ dresŭ şi aŭ tocmiţu.

Eră cândŭ aŭ fostŭ în alŭ patrulă anŭ alŭ domniei lui, răposat'aŭ şi Nicolai Vodă, Domnul Muntenescŭ, în anŭ 7238, unchiulŭ lui Grigorie Vodă, şi 'l-aŭ îngropatŭ în mănăstirea ce este de dănsulŭ zidită, la Văcărescŭ; eră în loculŭ lui aŭ rădicatŭ Muntenii pre fiu-său Constantinŭ Vodă.

Eră în scurtă vreme făcutus'aŭ mare zorba în Țarigradŭ, rădicându-se Inicerii asupra lui Sultanŭ Ahmetŭ, de 'l-aŭ scosŭ de la Împărăție, şi aŭ pusŭ Împăratŭ pre unŭ nepotŭ a lui, anume Sultanŭ Mahmutŭ; şi într'acea zorba multe capete aŭ peritŭ, şi mulţi Veziri s'aŭ mazilitŭ; şi se cam potolŭa zorbaoa şi eră se scornia. Atunce mazilindŭ pre Vezirulŭ, găsit'aŭ multă avere la dănsulŭ; eră mai multă avere aŭ găsitŭ la Kihaeoa Vezirulŭ, că aŭ aflatŭ mai bine de patruzeci de mil de pungi de bani, fără de drugŭ de aurŭ sleiţi, şi alte odóre, că atunce didese voiă de beaŭ mai toţi Turcii vinŭ. Pentru aceea s'aŭ făcutŭ zorba de s'aŭ schimbatŭ Împăraţi.

Atunce şi Mihaŭ Vodă, aflândŭ vreme, aŭ mazilitŭ pre Constantinŭ Vodă din țera Muutenescă, de n'aŭ plinitŭ încă bine luna cu domnia, după mórtea tătăne-său.

Atunce aŭ mazilitŭ şi pre Medligeri, Hanulŭ Tătărescŭ, fiindŭ Împărăția nouă, şi aŭ pusŭ pre Kazageri Hanŭ, pre carele şi'lŭ poftise ei mai înainte; şi aŭ eşi'tŭ atunce din Țarigradŭ şi Adligeri Sultanŭ, carele fusese cu zorbaoa. Atunce zorbalele aŭ găsitŭ pre unŭ caşapŭ Sărbŭ, anume Buţukaki, prietenŭ alŭ lorŭ, şi ducându'lŭ la Vezirulŭ celŭ nou 'l-aŭ făcutŭ fără de voia lui de 'l-aŭ îmbrăcatŭ în caftanŭ, să fie Domnŭ în Moldova; şi îmbrăcându'lŭ, nu i-aŭ datŭ fermanŭ s'elŭ trimită aice mai în grabă. De acēsta oblicindŭ Grigorie Vodă spus'aŭ tuturorŭ boferilorŭ, şi s'aŭ sculatŭ toţi boferii de aŭ scrisŭ la Pórta, cum, nu le trebuie acela Domnŭ; şi s'aŭ gătitŭ să fugă; şi fiindŭ aice şi unŭ Turcŭ mare ce venise cu caftanŭ, mers'aŭ toţi boferii la acestŭ Turcŭ de i s'aŭ rugatŭ. Şi spuindŭ turculŭ la Țarigradŭ pofta boferilorŭ, mânietus'aŭ Împăratulŭ şi Vezirulŭ; şi pre mulţi de acel cu zorbaoa i-aŭ tălatŭ, de i-aŭ mai impuţinatŭ, şi aŭ tălatŭ atunce şi pre acelŭ domnişorŭ, Buţukaki Vodă, încă nepurcesŭ din Țarigradŭ, iarăşi aŭ trimisŭ altŭ caftanŭ de domnie lui Grigorie Vodă.

Totŭ atunce aŭ mersŭ Mărzacŭ câţiva la Țarigradŭ de aŭ pîritŭ pre Hanulŭ celŭ mazilŭ, pentru câte răutăţi le aŭ făcutŭ, şi aŭ jăluitŭ şi pre Grigorie Vodă de banii ce le aŭ luătŭ, şi de alte multe strimbătăţi ce aŭ avutŭ. Deci, Pórta aŭ orânduitŭ acēsta la Paşa de Tighine, trecendŭ Kazageri Hanŭ pre acolo, să ia sama, şi s'elŭ aşede. Atunce aŭ venitŭ şi Iusuf Mărza din pribegie de la Leşi, şi viindŭ prin Iaşi, 'l-aŭ dăruitŭ Grigorie Vodă fôrte bine, ca s'elŭ facă prietenŭ, pre unŭ căne, şi mergendŭ la Hanulŭ 'l-aŭ primitŭ bine, şi încă 'l-aŭ şi dăruitŭ.

Eră înaintea acestorŭ zarve, făcutu-s'aŭ pace şi Iordaki Sfolniculŭ de cătră Grigori Vodă; şi viindŭ din Crimŭ 'l-aŭ primitŭ Vodă şi 'l-aŭ ertatŭ de tôte

greșelele lui, și încă i-au făcută și un rîndu de haine, și i-au dat și din bucate, și era ilu luase în dragoste. Socotind că și va părăsi năravul, și a fi cu bine domniei și cu priință, 'l-au trimis la Tighină pentru acei Mărzaei ce pîrse pre Grigorie Vodă la Pórtă, ca să sté la Sultanul și la Mărzaei să așede acestu lucru, sciindu'lu că se scie cu dênșii. Éra Iordaki Stolnicul, după ce au agiunsu la Tighină, n'au căutat spre slujba lui Grigorie Vodă, și s'au apucat éra de alte amestecături să facă, mai mari de câtu cele d'intéi; și la Grigorie Vodă scria într'unu chip éra către alți boieri de aice din țera scria într'altu chip, cum că este gata domnia lui Constantin Duca Vodă, dată de la Pórtă, potrivit-se și elu minciunilor Tătarilor. Éra boierii la cari scria, erau anume: Constantin Costaki Hatman, și frate-seu Gavrilu vel Paharnicu, veri primari cu Iordaki Stolnicul, Iónu Paladi, vel Vornicu și cu fiu-seu Tóderu vel Banu, și Tóderu Costaki Stolnicul, și cu Iardaki Cantacuzino Spatarul, și alții mulți, s'au făcutu toți la unu cuvântu, pre scrisorile lui Iordaki Stolnicul, feciorul Lupulu, și se sfătuisă ca să fugă la Sultanul să sté pricină Ducăi Vodă, să nu fie Domnu, și să rădice ei pre unul dintre dênșii Domnu. Și așa au âmblatu cu acestu sfat câtăva vreme, nici se ducé, nici spuné lui Grigorie Vodă; éra unii dintre dênșii diceau să fugă, éra alții diceau să spue lui Vodă; până au oblicitu Grigorie Vodă ce voru să facă ei, cum giurua Hanulu țera, din Prutu în colo să fie locu Tătărescu, numai să le isprăvescă acestu lucru pre voia lor, să rădice Domnu dintre dênșii pre cine oru socoti ei. Deci, au și prinsu pre acei boieri ce erau în Iași, și i-au închis, și au răpeditu și la cei de la țera de i-au prins; și ferecându'i i-au adus și i-au pus la închisore, pre unul într'unu locu pre altu într'altu locu. Éra pre Iordaki Stolnicul, feciorul Lupulu, nici 'l-au mai dus la Grigorie Vodă să 'lu giudece; ce, cum 'l-au adus în Iași, 'l-au închis la Siimeni, și preste doă-trei césuri 'l-au scos, și 'l-au dus dinaintea porții curții, la cișmé, și au poronicu de i-au tăiatu capul. Éra pre cei alți i-au mai ținutu ore-ce închisi și i-au ertatu, puindu'i pre unii la giurământu, éra pre unii și foră de giurământu.

Atunce au pus pre Constantin Rusetu vel Vornicu de țera de giosu, éra pre mine Iónu Neculce biv Hatman, vel Vornicu de țera de susu, pre Sandulu Sturza Hatman, pre Costaki Razulu Spataru mare, și pre Andrieșu Rusetu Visternicu mare; și așa s'au potolitu acele calabăfur.

Fugit'au atunce Gavrilu Paharnicul la Bugégă și multe vorbe rele au grăitu către Sultanul și către Hanulu, pentru Grigorie Vodă. Éra pre urmă 'l-au datu Hanulu pe Gavrilu în mânele lui Grigorie Vodă de grumazu; ce, Grigorie Vodă 'l-au ertatu, și nu i-au făcutu nici unu reu, nici s'au uitatu la ocările ce'i făcuse și la puncturile ce'i scrisese Gavrilu.— Uitați-vé acum, fraților, câtă ocară au avutu Grigorie Vodă de la acesti boieri atunce; éra elu i-au ertatu, și foră zăbavă încă pe unii i-au și boieritu de au fostu la cinstea d'ântéiu. Unu Domnu streinu, și câtă milă au arătat! Éra după aceea au trimis Grigorie Vodă pre alți boieri de au stătu la giudecată cu Tătarii, la Tighină; și multă cheltuélă au făcutu până s'au aședatu, mai îndoit de câtu luase

Grigorie Vodă de la Tătari, și au luat și o bucată de loc de a Moldovei din hotarul vechi, cale de un césu.

Eră pre atunci cu acele schimbări multe a Vezirilor și cu calabalicul Tătarilor, și cu amestecăturile acelor boieri, căduse țera și Grigorie Vodă la gré și la o mare datorie.

Têmplatus'au într'acești doi anî 7239 și 7240 de au fost și timpurile prôte, de nu s'au făcut pâne din Iași în sus, și era și cam fomete, déră nu pre mare, agiunsese merța de mălaiu patru lei, subt munte; déră Grigorie Vodă, avêndu mălai multu la Fălci și la Chișinău, strânsu din ușor, da acelor ômenî de la ținuturile de sus, câte de ce potronici (șesezeci de bani) merța, și'i aștepta de bani până tómnă; și încă au căutat câte-vacare cu chirie, de au încărcat pâne și au trimis'o pre la târgurile din sus, la Romanu, la Némțu, la Botoșeni, la Sucevă și la Cernăuți, de o da ômenilor fără de bani; numai chiria își plăt, ci și chiria cu păsuélă, dându ântêiu domnia acei șesezeci de bani chirigiilor, apoi cu vreme scoté de la acei ômenî.

Eră totu întru aceștia anî 7240, arătat'au Dumneđu greu banatú asupra Creștinilor, pentru multe păcatele și fără de legile noastre, că fără lipsa de pâne ce era, au mâncat și lupi ômenî pre subt munte, la ținutul Némțului, și la Suceva. Ce, curându au întors Sfinția sa mânia sa și au trimisú norodulu seú liniște de către acele fere selbatice, déră se speriese ômenî.

Constantinú Vodă, fiulú lui Nicolai Vodă, după ce 'l-au mazilitú Turcî, și 'l-au dusú în Țarigradú, n'au plinitú anulú mazilú, și érá au eșitú Domnú în țera Muntenescă, în anulú 7240; că atunci încă totu era Pórta neaședată, și s'au tēplatú de au pusú Impărătia pre unú Vezirú de'i dicé Topal-Pașa, prietenú lui Constantinú Vodă și dușmanú lui Mihaí Vodă. Decí, cum au pusú pre acelú Vezirú Topal-Pașa, au și piritú boierii Munteni pre Mihaí Vodă la acelú Vezirú; sciindú pre Vezirulú că'i este neprietenú, pentru multe supere ce le au făcutú Mihaí Vodă, dicêndú că le au stricatú obiceiurile, ca și cându au fostú în Moldova, și le au luatú mari some de bani. Decí, Vezirulú 'l-au și mazilitú, și trimisése s'ei taie și capulú, numai, nisce prietenî a lui Mihaí Vodă au agiunsú de au datú scire Impărătiei; și așa au scăpatú și 'l-au dusú în Țarigradú viu și 'l-au închisú; déră pre acelú prietenú a lui Mihaí Vodă Grecú, anume Ventura, ce au datú scire Impărătiei pentru Mihaí Vodă, oblicindu'lú Vezirulú i-au tăiatú capulú. Și totu n'arú fi scăpatú și Mihaí Vodă, că trimisese Vezirulú de venise câți-va boieri din țera Muntenescă de'lú pîrfaú; numai, norocirea lui atâta au fostú că s'au tēplatú de s'au mazilitú Vezirulú; déră numai trei-patru zile de arú fi mai fostú Vezirú Topal-Pașa, era baralamulú Turcilor, și atunci póte arú fi peritú și elú. Numai, vrêndú Dumneđu, au eșitú de la închisóre de o dată. Constantinú Vodă, Domnulú Muntenescú, viindú la scaunulú seú în Bucuresci, s'au aședatú cu bună pace de către toți boierii, și le-au datú tóte în mânele lorú se chivernisescă, și trăiaú toți cu linisce, nu ca la tatá-seú Nicolai Vodă, ce într'altú chipú, fórte cu bună îmblândire de către Domnie. Scris'au Constantinú Vodă la veru-séu Grigorie Vodă, Domnulú Moldovei, ca s'ei caute o fată de boierú din Moldova se 'lú logodescă, ca se 'i fie Dómnă. Decí, Grigori Vodă cu bucurie au priimitú,

și căutându-l aflat o cucună, fată. feciără a lui Constantin Rusetu vel Vornicu, foarte frumoasă și înțeleptă, anume Ecaterina, de bună născu și laudată; și a făcut și logodnă, și a trimis-o mai pre urmă cu părinții săi și cu alți boieri rudenii a ei tocmai la Bucuresci, și a făcut mare și frumoasă nuntă Domnescă, în anul 7241, Noemvrie în 12. După acesta a scris Constantin Vodă cu mulțămite la Grigorie Vodă de slujba ce i-a făcut.

Mihail Vodă, schimbându-se Vezirul, ședea la Țarigrad cu pace, și ore-cum și cam cu nădejde de lauda asupra Muntenilor, făcându și un arzu viclen, dicându că este de la nisce boieri Munteni. Deci, Vezirul a trimis să vie boierii să stee față cu dânsul; erau acei boieri, auzindu, au și fugitu, unii în țera Ungurescă, alții în Moldova, vedându că-i chiamă la Pörtă, și a datu scire la Țarigrad, cum totă țera auzindu de Mihail Vodă, că era este să vie Domn în țera Muntenescă, s-au încercatu să fugă. Era Impărăția auzindu s-au măniatu și a făcutu pre Mihail Vodă surgun la Mitili, precum va arăta mai înainte vremea; și a cheltuitu atunce Constantin Vodă o mie pungi bani ca să omore pre Mihail Vodă; și Turcii bani au lătu și nu l-au omoritu. Totu intru acestu an, îndemnatu-s-a Grigorie Vodă, anume că merge la primblare la Prigoreni, la mine Vornicul Iónu Neculce, și la Ruginosa la Hatmanul Sturza; era de la Prigoreni au trecut la Roman, și de la Roman au mersu la mănăstirea Némțulu, și a scosu Icóna din mănăstire, și s-au închinatu foarte frumosu, câtu se mira omeni lui Grigorie Vodă, și Turcii ce erau cu Grigorie Vodă, și călugării de la mănăstire diceau că nici o dată nu s-au închinatu acea Sfântă Icónă ca atunce așa de frumosu. Era de la mănăstirea Némțulu au mersu Vodă la mănăstirea Săculu, de o au vedutu, și de la Săculu s-au întorsu pre la cetatea Némțulu, și de acolo la Baie, și de la Baie la mănăstirea Slatina, și de la Slatina la Șerbanu Cantacuzino vel Stolnicu, la Horodniceni, și de la Horodniceni la mănăstire la Sveti Ilia, și de acolo la mănăstire la Dragomirna, și de la Dragomirna s-au întorsu la Sucéva, și au âmblatu prin cetatea Sucevei de o au vedutu; și din Sucéva purcagându au mersu pre la Foresci pre la Solomonu Botezu; și de acolo la Pobrota, apoi la Pășcani și la Ruginosa; apoi s-au pogoritu prin Tergulu-Frumosu la Iasi. Și așa, într-o săptămână au âmblatu de au vedutu mănăstirile, locurile și satele boieresci, ca să scie cine cum se ține; măcaru că celoru proști și neagănuși de minte nu le plăcé, dera acea primblare era de mare lauda și folosu; că pôte fi de aru mai fi zăbovitu ceva întru acel an cu domnia, aru fi arătat milă cu mănăstirile și cu casele boieresci; că au strânsu cu cărți pre toți Igumenii de pre la mănăstiri la Boboteza, de le-au făcutu căutare de câte moși au, și cine le stăpânesc moșiile, și a datu poroncă să nu scie că le sunt moșiile pre la boieri, ce, să și le stăpânesc ei. Și a datu acel isvod la vel Logofetu, să le pörte de grijă; și li se adeveria că le va pune la o cale și pre mănăstiri și pre satele lor.

Totu intru acestu an erau mulți oameni din țera Românescă și din Moldova strânși la Milcovu; și cându era nevoie dincoace, ei fugeau dincolo la Munteni; era cându era nevoie dincolo la Munteni, ei treceau dincoace; totu așa âmblau cu viclesug. Era Grigorie Vodă, auzindu de Bucuresci că este

têrgü mare, și vrëndü sê facă și Iașiü sê fie ca Bucurescîi, trimis'aü pre Enaki Aga, feciorü lui Costantinü Hatmanulü Ipsilantü, Lazü de felulü lui, și cu mulți slujitorî, făcëndü veste că merge în gîosü la vadrăritü; și așa, într'o ȕi, fôră de veste i-aü lovitü și i-aü prinsü pre toți; și rădicändu'î de acolo i-aü adusü în Iași de i-aü aședatü, ca la vre o doă miî de ômenî. Decî, atunce fiindü de cu tómnă frigü, mulți copii și ômenî bêtrânî, bolnavî, aü muritü pe drumü de fôme și de frigü; și după ce i-aü adusü în Iași, mulți fugeaü, și trimité Grigorie Vodă de'î prindé și'î da pe uliță ca sê'î sparie sê nu fugă. Și multü greü aü trasü bejenariî preste iarnă, că căduse o iarnă pré mare și gré, de la 6 ȕile a lui Dechemvrie aü ninsü, și aü ținutü până la doădecî de ȕile a lui Martie; érá și până la Sfeti Georgie totü frigü aü fostü. Și sfêrșise ômenîi nutrețele, de agiunsesse stogulü de finü ȕece lei, și câte doispreȕece lei, și încă nu se găsîa. Perit'aü atunce multe vite a lócuiitorilorü, érá a bejenarilorü așași aü peritü mai de totü, fiindü ei nisce ômenî neaședatî și strêmutatî de la locurile lorü.

Érá cândü aü fostü în luna lui April în 13 ȕile, în anulü 7241, sosit'aü veste de la Alecsandru Terzișmanulü la frate-seü Grigorie Vodă, precum Impêrăția aü îmbrăcatü pre Capi-kihaelele lui cu caftanü, ca sê se mute cu domnia în țera Românescă, și Constantinü Vodă, Domnulü Muntenescü, sê vie cu domnia aice în Moldova; și cum i-aü venitü acea veste, cum aü și răpeȕitü pre Enaki Aga în țera Muntenescă, ca sê apuce scaunulü și banîi hârtiilorü, înțelegëndü că aü fostü scosü acolo hârtiî pre țeră; și totü pentru lăcomie n'aü mai asceptatü ca sê vie Turculü Aga de la Pörtă, cum aü așteptatü vëru-sëü Constantin Vodă; și rămășițele de aice aü începutü a stränge tare. Érá bejenarilorü le-aü datü voiă sê se ducă érá la urmă la Focșeni; decî, bieȕii ômenî, sâracî, cum aü auditü acea voiă, cum aü și purcesü, cariî cum aü pututü, uniî numai cu croșna și cu copii în brațe, ca vai de ei; și multü blăstemü și lacrimi vërsaü asupra aceluî Enaki Aga, ce le făcuse acea strêmutare, și asupra celorü ce arü fi datü aceluî sfatü; și câtü aü agiunsü la margine, nimică n'aü zăbovitü, ce añ și trecutü în țera Românescă; că Grigorie Vodă în deadinsü îi sloboȕise ca sê trecă în țera lui, vëȕlëndü că se duce și elü acolo Domnü; și aü pusü și Caîmacamî în Iași, a-nume pre Constantinü Costaki vel Logofëtü, și pre Constantin Rusetü vel Vornicü, socrulü lui Constantinü Vodă; și încă Turculü de la Pörtă totü nu venise, nici la Grigorie Vodă, nici la Constantinü Vodă. Lucru de miratü pentru Grigorie Vodă, omü grabnicü la socotéla lui, a'și scorni singurü în țeră că nu'î Domnü. Nu se temé că'și va aduce vre o primejdîe capulü sêü și țerei, fiindü elü împismuluitü și cu Tătariî. Ce, aceste aduce cea grabă și mândreȕile. Érá cândü aü fostü în șapte ȕile, la sêptemăna, sosit'aü și Capegi-lar-Kihaesi Impărătescü de la Tarigradü cu caftanü la Grigorie Vodă, sê mérgă sê fie Domnü în țera Românescă; și Constantinü Vodă, Domnulü Muntenescü, sê vie aice în Moldova. Decî, Grigorie Vodă i-aü eșitü înainte cu alaiü și cu toȕi boieriî, la Valea-Adâncă, și împreunându-se aü venitü până la Iași, și aü cetitü fermanulü în divanü, și i-aü pusü caftanulü în spate. Însê, boieriî n'aü mersü sê'î sêrute mâna, nefiindü Domnü aice; ce, nnmai către Turculü s'aü închinatü, după ce aü cetitü fermanulü. Și eșindü Grigorie Vodă din divanü, aü

intrat în casele din lăuntru, d'împreună cu Capegi başa turculu, şi acolo s'aû împreunat şi boierii cei mari cu turculu, mulţămîndu Impărăţiei. Êră a triea-đi aû pornit pre Capegi-başa turculu, şi cu totu agărlicul ce aû fostu mai greu pre Bârladû; êră Grigorie Vodă, Lunî, în đioa de Sveti Georgi, s'aû pornit din Iaşi, pre la Têrgul-Frumosû pre Siretû, cu de tôte cele ce i-aû trebuit, la tôte conacele, până la Focşeni; şi aû trecut în ceea parte la gazdă, în casele căpitănesci. Aşijdere şi Constantinû Vodă s'aû rădicat din Bucuresci, şi viindû până la Focşeni, aû trecut în cêta parte, la gazdă, la o mănăstire, care este de tată-sêu Nicolai Vodă zidită, totu într'o đi Lunî, Aprilie în treideci de đile. Êră Dómna Rucsanda, muma lui Grigorie Vodă, aû mersû în gazdă osêbi, la o mănăstire a socru-sêu, a lui Grigoraşcu Ghica Vodă bătrănul. Decî, Constantinû Vodă aû mersû de s'aû împreunat cu mătuşă-sa, Dómna Rucsanda; aşijdere şi Grigorie Vodă, sciindû de Constantinû Vodă, aû mersû şi elu la gazda măică-sa; şi acolo s'aû împreunat Domniî amêndoî; apoi, a doua-đi, aû mersû şi unul la altul, de aû vorovit ce le-aû trebuit de tôte, apoi aû făcutu şi divanuri cinesi în ţera lui; şi Joi, în đioa de Ispasû, Mai în trei đile, aû purcesu cinesi către scaunul sêu. Domnit'aû Grigorie Vodă ţera Moldovei în domnia d'ântêiu, şese ani şi şapte luni.

Era acestû Domnû, Grigorie Vodă, la statû camû micû şi suptire, la faţă uscatû. Numai, era cu tône; la unele se arata pré harnicû, bunû şi vrednicû, milostivû şi răbdătorû; déră era şi camû grabnicû la mânie; déră apoi curândû se întorcé. Şi în vieţa lui era totu în primblări, şi totu cu mese mari, şi cu cântări, şi cu feluri de feluri de muđici. În tôte đilele, pré de avé vre o trebă mare se nu esă la câmpû, ca se facă veselii cu naiuri, şi cu cântice hagimesci, şi cu mulţi pelivani măscărici; şi pre boieri îi poftia totu-dêuna se fie cu dênsul la primblări. Şi decă eşiă la câmpû era fôrte lascavû şi darnicû.*) Êră pre une locuri i se arăta lucrurile de blestemăciune, că se potrivía unor boieri, sfetnici a lui, cari avé, doi Greci şi unû Moldovanû, anume Constantinû Psiolu Hatmanû şi cu fiu-sêu Ênaki Aga, Lazî de nêmulu lorû, ômenî tirani şi curvanî; êră din Moldoveni avé pre Sandulû Sturza Hatmanû, omû viclênû şi închisû la inima lui, şi lacomû.

Acesta îndemna pre Grigorie Vodă totu la luatû, şi pre toţi boierii Moldoveni îi sârăcia şi'i depărta de către mila domnescă, ca se fie numai elû frunte şi de cinste; care faptă a Sturzii trecêndu-se la Grigorie Vodă, multe bunătăţi a Domnului întuneca şi le strica; stinsese mazili şi ţera, şi mănăstirile de totu, cu obiceiurile ce găsise în ţeră, scôse de alţi Domni mai înainte de dênsul. Şi acei Domni, de şi le scornise, la ţineau câte unû anû-doi şi le părăsiu; êră Grigorie Vodă, aflându-se în ţeră, tôte le grămădisi la unû locû; şi scoté vâcăritû, hârtii grele, vâdrăritû, desătină, ciferturi mari. Într'unû anû aû scosû şi pre ڳigani hârtii grele. Scos'aû o dată şi pe preoţi unû birû ce'i đicé mucaré, de agiungé pre preotû, câtû de sârăcû, trei galbini; êră pre cei mai

*) De aice copia lui Hurmuzaci tace, şi se mărginesce a đice numai: Êră cândû venise de la Țarigradû d'ântêiu era ômenilor cam greu la divanuri la judecăţi, pentru că nu înţelegé bine limba Moldovenescă; êră dacă aû învăţatû limba Moldovenescă bine, s'aû îndreptatû, şi le ţera ômenilor mai lesne la judecăţi.

de frunte și optu galbinii i-au agiunsu. Dintru care nu puțin blăstemu i-au rămasu, și nimăru rădicătură nu făcea. Lua sume mari de bani în toți anii domniei lui de la sāraca de țeră, ca la o mie cincî sute și mai bine pungi de bani pre anu, de au rămasu mazilii și țera stinși, din sfatul acestorî trei boierî. Într'unu rōndu ertase Grigorie Vodă pre mazilii și pre mōnăstiri de dajdie, și au învățatū pre Sturza sē facă ispisocū de întăritură. Eră Sturzii, neplăcēdu' acēstă milă de ertarea mazililorū, ca unū lacomū de fire, au făcutū unū ispisocū și au pusū numai giumătate, de mazilii, eră pe giumătate au datū la țērānie, pentru ca sē facă vrajbă în mazilii. Și așa, cu acēstū miqillocū făcēndū vrajbă între mazilii, s'au măniatū Grigorie Vodă și au rumptū ispisoculū, și au întunecatū Sturza acēstă bună faptă și milă domnēscă asupra mazililorū, ca sē nu se îndrepteze, sē fie totū sāraci, sē pōtă a le cuprinde moșiile și ocinile, și sē puie nume rēu Domnului. Și așa ilū sfātuiaū și ilū purtaū ei, că cui se cādē sē dee, elū îi lua, și cui se cādē sē ia, elū îi da. Era acēstū Domnū curvarū; multe țitōre fete mari ținē, și apoi le înzestra și le mărita cu halne, cu odōre, ca pre nisce fete de boieri. Numai, nu se amesteca la fete de casē mari, ce, de cāpitenii mai de giosū; și avē Dōmnă și cuconii, și nu se rușina, deși făcē casa de ocară, unū omū mare ca acesta. Precum și omenii lui: Constantinū Hatmanū cu fiu-seū Enaki Aga, așijdere făceaū, încă și mai multū; și alți Greci a lui toți. Și la tōte era desfrānatū; curtea lui poftia sē fie totū îmbrăcată; pre nime din boieri sē nu'i auđă jăluindu-se că'i scăpātātū, saū olecāindu-se că suntū timpurile rele, și nu s'au făcutū rōdă, că se fōrte mânia; și la mânia era fōrte grabnicū. Și nici sfetnicii lui nu îndrāsniaū, cāndū era mănlosū; dēra se întorcē curāndū. La judecată îi pără că judecă fōrte bine; și cum îi pără așa remānē; și pre urmă, de și vedē că au greșitū, nu întorcē; ce, așa dāndū carte de rămasū, remānē, cātū, de la o vreme, părăsise omenii a mai veni la divanū. De era vre unū țērānū îngreuiatū la birū nu'lū mai scādē, ce așa da până istovia totū ce avē. Da sume mari de bani la Pōrtă și Turcilorū Agi ce veniaū de la Pōrtă cu trebii; căruia eră sē dee o pungă de bani, îi da cincî-șēse, totū ca sē'lū laude la Pōrtă; eră de sāraci țērīi nu'i era milă. De se clintia până afară din tērgū, s'au până la vre unū boierū, totū cu căruța cea de cupārie după dēnsulū, că preste totū cēsulū bē, orī vinū cu pelinū, orī vutcă; și încotro mergē totū cu glōtă, ca doă-trei sute de slujitorii, și alții, sē fie cu dēnsulū. Cu pușca da pré bine. Grecii mulți adusesē în țeră, de mâncaū lefi totū din Visterie; și cāte dregătorii la margine, totū Grecii le țineaū. Eră boierii de țēr erau numai cu numele, că la nimică nu'i mai întreba. Numai cu sfatulū acelorū trei boieri, ce vra sē facă făcē. Dēră avē și trecere mare la Pōrtă, cātū pre Turcii balgiū din țeră fōrte îi înfrānase, și se temeaū de dēnsulū, de nu puteaū face zaptū întru nimică. Pociū qice că Grigorie Vodă, precum îi era firea, de arū fi avutū niscaī omenii cu frica lui Dumneđeū pre lūngă dēnsulū sfetnicii, arū fi fostū de mirare și de pomenire Grigorie Vodă, în Domniī cei de frunte și de laudă, eră nu cu cei de hulă.

Eră cāndū au trecutū Grigorie Vodă din Moldova în țera Muntenēscă, mulți feciorii de boieri au luatū cu dēnsulū, de i-au dusū la Munteni, qicēndū că'i

suntă dragi Moldovenii, și va să-și facă pomană cu dênșii; că auăise că moșu-său Grigorașco Vodă, cândă au fostă Domnă în țără Muntenescă, încă au fostă luată feciori de boieri din Moldova de au fostă prin oști cu dênșulă, cumă se pomenesce că au fostă Cantemiră Vodă ceașă Spatarescū, si alții.

Să vorbimă acum de altele de pin țări străine, ce s'au lucrată în țările lui Grigorie Vodă.

Până într'acestă ală șesele ană a domniei lui Grigorie Vodă, în țera Moskului este pace, și ține samoderjavia, adecă: singură stăpânirea Împărăției, o nepotă de frate a lui Petru Alecsievici Împărată, anume Anna, fiica lui Iónă Împărată. Despre Leși, iarăși pace; silia Avgustă Craiulă până era viă, vându-se bătrănă, ca să-l coronescă Leșii feciorulă, să fie Craiă în loculă lui, ce, Leșii n'au priimită, măcară că multe giuruințe le adeveria Craiulă Leșiloră, dera țera n'au vrută. Murit'au și câțiva domni Leșesci întru acești șese ani a domniei lui Grigorie Vodă, totă capetele cele vestite, și tuspătru Hatmanii Leșesci. Deci, Craiulă încă dacă au vându că nu priimescă Leșii să-l coronescă feciorulă, în loculă lui, nici elă n'au vrută să puie Hatman, și șede și acmu oșteă Leșescă fără Hatman, numă ună Reimentară de pörtă grija oștiloră, pre anume Poniatovski. Éra în anii 7241, Dechemvrie în douăzeci și trei de țile, murit'au și acestă Craiă Leșescă, anume Avgustă, și l'au îngropată cu mare cinste la scaunulă său la Varșava. Ce se va mai face, va arăta vremea viitoare.

Trecut'au și ună solă mare Leșescă la Pörtă, dera nu prin Iași, ce de la Hotină au mersă dreptă pe Prută, și i-au trimisă Grigorie Vodă conacă, și boieri întru întimpinare-lă, la Țuțora, dicendu acelă solă că merge pentru întemeiatulă păcei la Pörtă, fiindă Împărăția noastră; și numă preste érnă au zăbovită, éra de primăvară éra s'au întorsă înapoi, și éra pe Prută au mersă; și i-au trimisă Grigorie Vodă conacă cu Sandulă Sturza Hatmanulă; numă, cândă s'au întorsă solulă, acmu murise Craiulă.

Despre Perși, Împărăția Țarigradulă totă au oște pentru acele țerguri ce le luase mai înainte, cândă se băteau Perșii cu Mirveză. Acum, Perșii de Mirveză s'au mântuită, cu Moskali s'au împăcată, éra cu Turcii încă totă nu s'au aședată. Ce, toate ce se voră mai lucra, vremea viitoare va arăta..

CAP XXIII.

Domnia lui Constantin Vodă Mavrocordat, în anii 7241, Mai 7.

După ce au purcesu Constantin Vodă de la Focșeni, venit'au totă boierimea și Mazili țerei Moldovei, împreună cu Domnul, din conac în conac, cu pace și cu cinste, și cu multă glotă; și agiungându aproape de scaun, eșitu-i-au înainte Calmacarii, cu toți boierii, și cu mulți orășeni, la Valea-Adîncă, și s'au împreunatu, după obicei, aducându'lu cu frumoasă politie, până la sfântul Nicolai, unde 'l-au tîmpinat Mitropolitul țerei, Kir Antonie, cu alți Episcopi, și cu totu klirosali bisericescu; și, intrîndu în biserică, 'l-au blagoslovitu spre domnia Moldovei. Și, eșind din biserică cu totu senatul, au intratu în curțile domnesci și au ședutu în scaun.

A-treia di, după ce s'au aședatu la scaun, boierit'au pe acesti boieri cari scrie mai giosu. Pus'au pre Constantin Costaki iarăși vel Logofet; pre Sandul Sturza, ce fusese Hatman, 'l-au pus Vornicu mare de țera de giosu; pre Iordaki Cantacuzino Delenul, vel Vornicu de țera de susu; pre Constantin Rusetu Vornicul, ce era socru Domnului, 'l-au pus Hatman; pre Mihalaki Rusetu ce era veru primare cu Domnul, 'l-au pus Postelnicu mare; pre Andriesu Rusetu, Spataru mare; pre Iordaki Cantacuzino Pașcanul, Banu mare; pre Iordaki Rusetu Cilibiulu, Paharnicu mare; pre Toderu Paladi, vel Visternicu; pre Ion Bogdanu, vel Stolnicu. Acesti erau boierii lui Constantin Vodă d'antăiu; însă, nu toți după orînduia la lor, cum se căde, s'au pus, ci mai mulți după mită; fiindu Domnul tîneru, și nesciind rîndulu țerei, au apucat unu cu dări la Musaii. Și, aședându-se aceste boierii, lasat'au Domnul Visteria și chiverniséla țerei în sêma boierilor, sê chiverniséscă ei, cum voru sci, nevoile țerei, după obiceiul vechiu cum au fostu mai de demultu, nu cum era la Grigorie Vodă sê chiverniséscă numai Sandul Sturza cu doi Greci, ce, au lasatu în sêma tuturilor; ce, pre câtu a tiné, va arăta vremea viitoare. Venit'au cu acestu Domnu și mai mulți Greci de câtu la Grigorie Vodă.

Atunce la domnia noastră, la banii stégului, găsind boierii hărtiile gata de la Grigorie Vodă, au scos hărti fruntea de patru ug, mișlocul de trei ug, și de doi ug, coda de unu ug, fără năpăști. Era după acesta au scos cîverturi. Era la divanuri, ori cum, se pare că se pricepe de câtu Grigorie Vodă, a giudeca, și se ispitia sê se puie și improtiva boierilor, unde socotia că giudecă strâmbu boierii; și în toate diminețile avé obicei de chiema boierii de le da café, și nu numai celor cu boierii mari, ce și la o sêma de boieri mazili cari au fostu boieri mari, îi chiema de le da café, și le arăta politică și cinste mare. Dêră așa în scurtă vreme, peste două-trei luni, și nascu zavistia și lăcomia, după cumu fi obiceiul lumei aceste; că din boierii noștri, din Moldoveni, începuse unu a se lipi cu îmbunături pîntre Greci, a arăta drumuri și

căli de răutăți cu ce ară lua bani mai mulți din țără; și au stricat obi-
ceiul și legătura ce făcuse Grigorie Vodă, de dau boierii și mănăstirile de
cece stupi unu leu; érá acmu făcură de au datú țărănesce de cece stupi
22 potronici. Și s'au tēplatú de s'au făcutú și stupii rēi intru acelú anú, și
pentru acesta s'au mahnitú inimile boierilorú despre dēnsulú. Érá de tōmnă
au scosú vácăritú și vădrăritú totú o dată, și de érnă cīverturí și hărtii; érá
de primăveră, pogonăritú și cunițe, câte optú potronici de vită, ca și vácări-
tulú. Aceste tóte nevoi într'unú anú le-au luatú; și începuse de aici, ca și la
Grigorie Vodă, de nu mai întreba pe alți boieri din țără; numai cu unú Mol-
dovanú și cu Grecii se sfătuia, a nume Tóderú Páladi vel Visternicú, de făcé
cum îi era voia. Și se învrăjbiră și Domnii fórtē tare, fiindú verí primari, și
ámbla Constantinú Vodă se fie iarăși Domnú în țera Muntenescă, și aice în
Moldova se puie pre vėru-seú Mihalaki Postelniculú. Érá Grigorie Vodă, sim-
țindú faptele lui Constantinú Vodă, silia s'ľú scótă și se puie pre Mihaí Vo-
dă, Domnú în Moldova, în loculú lui Constantinú Vodă, că Mihaí Vodă, după
ce i s'au plinitú unú anú, 'ľú au scosú din surgunie, și ședé în Țarigradú, în
casa lui; numai, elú nu se pré trăgé în Moldova, vėđendú că se sfădescú
Domnii amēndoi, socotindú ca dóră va apuca domnia în țera Romănescă¹⁾.

Vai de aceste doe țeri creștine cu acești Domni streini, ce de amarú de bani
dau pentru vrăjbele cele ticăite a lorú. Paladi Tóderú vel Visternicú, fiindú nepotú
lui Mihaí Vodă, și cu atâte rude, îi pária bine de aceste vorbe că suntú între

¹⁾ Copia Post. Hurmuzaki, în locú de critica ce face Ioan Neculce asupra faptelorú și
caracterului lui Constantinú Mavrocordatú Voevodú, au adăogitú următórea bucată lăudătóre
pentru acestú domnú :

«Constantinú Vodă oblicindú acēsta, au lăsatú tóte lucrurile pre voia boierilorú, se facă
cum orú vra ei, și lăsa și la giudecăți, de giudeca precum socotia ei, după voia lorú îi lăsa
ca se nu fugă la Grigorie Vodă în țera Muntenescă, până au apucatú de-și au tocmitú tre-
bile de au luatú iarăși domnia țerei Muntenesci, érá nevoi au fostú cam multe, pentru că
gāndulú mării se era ca se mērgă în țera Muntenescă. Acestú domnú Constantinú Vodă,
era omú bunú, blāndú, mersele mării se era cinstite; cazne, bātăi rele, morți gróznice la ó-
mení nu s'au făcutú în zilele mării se era, multú îi era dragă invěțătura și respundenția din
tóte țerile strēine poftia se aibă, pré silitorú spre vesti, ca se scie ce se facú printr'alte
țeri, și pre boieri fórtē îi cinstia, érá ciocoli n'au avutú trecere în zilele mării se era.

Constantinú Vodă oblicindú de îndemnările lui Grigorie Vodă către boierii din Moldova ca
se fugă la elú, au lăsatú pre boieri în voia lorú, la tóte, se făcé a nu'i vedé, ca se nu fie
vre o pricină se fugă în țera Muntenescă, și s'au agľunsú Constantinú Vodă cu tóte cape-
tele Turci de pre Dunăre, de au piritú pre Grigorie Vodă la Pórtă pentru cășle adecă: o-
dăile lorú ce le strica Grigori Vodă de pe hotarulú țerei Muntenesci, și atunce fiindú unú
Vezirú noí, pre anume Ismailú Pașa, și ne avēndú trecere la Pórtă, au isprăvitú Musaipi
cei Impērătesci din lăuntru, iarăși domnia lui Constantinú Vodă, se mērgă se fie Domnú în
țera Muntenescă. Érá Grigorie Vodă au venitú cu domnia iarăși în Moldova, și până a se a-
ședă domnii în scaune, s'au schimbatú și acelú Vezirú Ismailú Pașa, și au pusú Vezirú pe
Silihtarulú; deci aședēdu-se domnii pre la scaunele lorú, au și începutú a se sfădi, și a se
piri la Pórtă în vedelă, că Constantinú Vodă, cum i-au venitú veste se mērgă se fie Domnú
în țera Muntenescă, cum au și trimesú la Hotinú de au adusú unú Cadiú la Iași, și 'și au
făcutú mărturie de la boierii Caímacamí, și de la alți boieri cum că au fostú bunú țerei, și
n'au luatú nimică mai multú de câtú au fostú obiceiulú și birulú țerei; și făcēndú mărturie
de la boieri, au pusú de o au cetitú inaintea Cadiulú, și vėđendú Cadiulú mărturia boieri-
lorú, au făcutú și elú mărturie lui Constantinú Vodă, precum au mărturisitú boierii inaintea

Domni, și mai multă îndemna la jacuri și la vrăjbi, făcându-se prietenă Domnului, și cunoscându-l Domnul gândia că-i este prietenă; dăra elă altele socotia în inima lui, că dăra s'arū sparge țera și se se audă la Pôrtă, s'șî dee Domnul în capū, se vie Mihaî Vodă Domnū, fiindu-i unchiū; și era cu doă fețe, arătându-se cătră boieri că'su vinovați Grecii. Grecii, precum s'aū scrisū că erau mulți în tôte boierile și pârcălăbiile, și vâmișile cele de pe margini, cu agonisitū, totū ei le cuprinsese de le-aū luatū; éra boierii de țera nu puteaū încapē la nimicū. Și toți aveau lefi mari de la Visterie; și vr'o dece ții-tori măritate a tătâne-sēū, bărbații lorū totū cu lefe și cu boierii erau. Așjidere unū frate a lui, a nume Iancu Beizadé, cu mare cheltuélă, că avé câte dece cinci-spre-dece lei lēfă pe ȕi, fôra altele; și maștibă-sa iarăși cu mare cheltuélă, că avé gré casă, cu multe rôbe de le îmbrăca și le mărita totū cu cheltuēla țerei, și osēbitū și lēfă, pe ȕi 15 lei.

Și tēmplându-se de era vrajbă între Leși cu Moskalii, veniaū mulți Turci la Hotinū și la Domnū, și tutulorū le da daruri câtū nu li se cādē, orī cu trébă, orī fôra trébă; măcarū că și Grigorie Vodă da la Turci multū, și fāsuse obiceiū multū, nu ca alți Domni a da mai înainte; éra acesta da îndoitū de cum da Grigorie Vodă. Care, Dumneđeū scie ce de greū era pe acēstă țera! totū ca s'ēlū laude Turcii la Pôrtă că-i bunū, ca se apuce iarăși Domnia la Munteni; éra denainte vreme, alți Domni, cândū venia unū Agă pré mare, de-i da unū povodnicū și o pungă de bani, multū doă; éra la cei alți mai de giosū le da câte unū postavū, și unora câte unū atlazū, și altora câte 100 lei, câte 150. Éra mai mulți bani nu mai da la câți venia cu trébă la dēnsulū; éra cândū treceaū, nu li da nimică. Și boierii Moldoveni totū-d'a-una mergeaū la Pôrtă de jāluiaū nevoile, și luaū sama Capi-kihailorū, și nu se făcé nici a patra cheltuélă câtū se face acmu.

lui pentru Constantinū Vodă, precum s'aū scrisū. Éra Grigori Vodă viindū pe drumū, cum aū înțelesū de acelu lucru, s'aū mâniațū, și aū scrisū cu mare scirbă și urgie la Caïmacamī, și le aū poronciti sē strângă pe câți boieri orū găsi în Iași, și sē mērgă la Cadiū și sē întôrcă vorba într'altū chipū, sē pîrēscă pe Constantinū Vodă, și s'ēlū grăiască de rēū, că de nu vorū face așa și vorū āmbla amintirea, și nu'lū orū pîri, cu capetele orū da samă. Decī se miraū și boierii Caïmacamī, și alți boieri ce orū face, că grăise āntēiū de bine pe Constantinū Vodă, către Cadiū, și apoi s'ēlū grăiască de rēū și s'ēlū pîrēscă, socotia cu ce o-brazū; și sta tare zapcii pentru acēstū lucru, Panaioti Aga, și Stavro Clucerulū, și ȕicē boierilorū, că carele din boieri n'arū merge sē pîrēscă pre Constantinū Vodă la Turcū la Cadiū, 'lū orū pune în fēre și 'lū orū trimete înainte lui Grigorie Vodă. Decī boierii Caïmacamī aū strānsū și pre alți boieri, și pre mulți din cei proști, și aū mersū și de nevoie la Cadiulū de aū pîritū pre Constantinū Vodă, și multe aū grăitū, carele nu li s'aū cādutū. Éra Cadiulū aū priceputū că'lū pîrescū pre pismă, pre Constantinū Vodă, socotindū că va fi cu învēșătura lui Grigorie Vodă, și nimică în sēmă nu le aū ȕinutū, nici aū isprăvitū nimică. Éra mai pre urmă sosindū și Capeci-bașa, Skimni Aga, aū mersū boierii Caïmacamī, și cu alți boieri împreună și la Skimni Aga, de aū jāluitū pre Constantinū, și éra în sēmă nimică nu le aū ȕinutū. Așjidere venitū aū poroncă de la Grigorie Vodă la Caïmacamī, de aū trimesū țera la Hotinū, cu Constantinū Silionū Medelnicerulū, de aū făcutū jalobă asupra lui Constantinū Vodă, și iarăși nimică n'aū isprăvitū; așjidere aū pîritū și la Tighinē, la Benderū, și la Baba, la Saraskerlū, că le aū pustitū Constantinū Vodă țera, și i aū jācuitū, și iarăși nu le aū ȕinutū în samă nimică.

Agiuns'au osinda pe biata Moldovă, că totu le dice că nu se mai satură de Domni; érá acmu, de cându au stătitu Domni streini, li agiunge, de nu le vine și altu amarū și mai cumplitū; numaī, cum a fi mila lui Dumneđeū! La atâta au rămasū; érá altă puțință nu mai este; că boierii la Pórtă nu vorū să mērgă, că nu'ī lasă Domni. Capi-kihățele fiindū Greci, câtū dīcū că au cheltuitū, atâta li dau, și n'are gură cine-va să li dīcă ceva, să le ia sēma ce dīcū, că sute de pungi și miī au cheltuitū. Turcii ce vinū totū belacóse, ceasornice de aurū, fuzăi, cai cu șele cu rafturi, sute de lei, miī de ug. li dau. 1700 pân la 1900 de pungi de bani se iaū din țēră acmu; érá mai înainte, la Domni trecuți, mai multū de 400 sēu 500 pungi nu se lua; și altū felū de țēră era întemeiată, nu ca acmu. Oh, oh, oh! Vai, vai, vai de țēră! Ce vremi cumplite au agiunsū, și la ce cumpănă au cădūtū. Dórá Dumneđeū de a face milă! Precum au făcutū cu Israiliteni, cu Moisei Proorooulū, de au despīcatū marea Roșie, așa să facă și cu tine, sēracă țēră! la ce obiceiuri ai agiunsū, ca să scape dintr'aceste obiceiuri spurcate.

Domnulū încă după ce s'au cruntatū într'aceste lucruri, cari s'au pomenitū mai susū, și ușiie și-au încuiatū și hirea, și divanurile și-au schimbatū într'altū felū. Érá la alū doile și alū treile anū a Domniei lui Constantinū Vodă scotia câte doă văcărituri pe totū anulū, și bărtii, și civerturi mulțime. Numaī, desătina pe boieri, iarăși au lăsat'o, mai pe urmă, să fie din ȋcece unū leū, precum era și la Grigorie Vodă. Așjdere au făcutū testamentū mōnăstirilor, preoților din țēră, și mazelilor de le au rădicatū dajdia să nu dee nimică. Și au începutū a arēta și dragoste și milă cătră mazi, și a le rădica câte cevași din văcăritū, temēdu-se ca să nu fugă în țēra Muntenescă la Grigorie Vodă; că Grigorie Vodă totū trimitē la boieri și la mazi de'ī chiea să vie în țēra Muntenescă, ca să dee pricină că se sparge țēra, ca să mazilescă pre Constantinū Vodă. Constantinū Vodă, oblicindū acestū lucru, au începutū a slăbi, pe mazi din dăjdi, și boierii a'ī tinē mai bine, pentru ca să nu fugă. Érá pe țēră ce putē totū lua, și trimitē la Pórtă mulțime de bani, de da Musai-pilorū Impērătesci. Și s'au agiunsū Constantinū Vodă cu tóte căpiteniile Turci de pe Dunăre de au pīritū pre Grigorie Vodă la Pórtă; și atunce fiindū unū Vezirū noū, ilū numia Smailū Pașa, neavēndū trecere la Pórtă au isprăvitū cei din lăuntru iarăși domnia lui Constantinū Vodă, să mērgă în țēra Muntenescă, că au datū 1400 pungi; érá pe Grigorie Vodă n'au pututū sē'lū mazilescă, ce, l-au mutatū iarăși în Moldova. Și până a se așēda Domni în scaune, s'au schimbatū și acela Vezirū, ș'au cădūtū altulū, Silihtarulū, Vezirū; deci, după ce s'au așēdatū în scaune, au și începutū a se sfădi, și a se pīri la Pórtă unulū pre altulū în vedélă. Că Constantinū Vodă, cum i-au venitū veste să mērgă Domnū la Munteni, cum au și păzitū de și-au făcutū mărturie de la unū Cadī de Hotinū ce se tēmplase atunce la Iași, și de la boieri, cu nume că au fostū bunū și n'au luatū nimică de la țēră. Érá Grigorie Vodă, viindū pe drumū, în menutulū ce au înțēlesū de acelū lucru cum au răpēditū cu scārbă la Caimacamī; și Caimacamī, vēdēndū așa, îndată au răpēditū țēră la Hotinū, la Tighiné, la Baba la Saraskerulū, de au pīritū pīri pre Constantinū Vodă că i-au pustiitū cu dăjdiile; pentru care, la vremea viltóre s'orū scriē.

la rîndul sîu.   r   Capegi-ba  a care venise   nt  i   să se chimbe Domnii, n'   apucat   s   m  rg   la P  rt  , ce    venit   alt   Capegi-ba  a de la Vezirul   cel   nou, de 'l-   pus   în h  re,   i i-a luat   darurile ce'   didese Domnii,   i    adus   alt     noire Domnilor  ;   i    luat     i   ce  ta alt   poclon  . Era   bogate conace   i   nv  luitur   în biata   ter  ;   i mut  ndu-se Domnii, n'   vrut   să se t  mpine ca   nt  i  , ce,    p  zit     i    trecut   Grigorie Vodă pe Siret  ,   i Constantin   Vodă pe B  rlad  .

Intr'  ce  ti doi   ni pol   ce    fost  , la Constantin   Vodă bi  ugur   n'   fost   nici în p  ne nici în stup  , nici v  ndare în nimic  ;   i m  rte în vite încă era de muriau vitele,   i v  c  rit   pe vitele m  rte încă lua. Numai la mazilia lui viile   u rodit   bine.

Constantin   Vodă, merg  nd   în   tera Munten  sc  , n'   mers   îndată la Bucure  ci, ce    a  teptat   pre Capegi-ba  a pe drum  ; pentru că venise numa un   Capegi-ba  a la am  ndoi Domnii, precum s'   scris   mai sus  .   r   Capegi-ba  a după ce   u a  e  at   pre Grigorie Vodă în scaun   în Ia  i,   u purces   de   u mers   la Constantin   Vodă în   tera Munten  sc  ,   i 'l-   dus   de 'l-   a  e  at   la scaunul   se   în Bucure  ci.   i   u domnit   Constantin   Vodă   n Moldova doi   ni   i   ese luni. Acest   Domn  , Constantin Vodă, era un   om   pr   mică de stat  ,   i de făptură prost  ,   i c  nt  tura   ncruciat  ,   i vorba lui   ne-cat  ; d  r   la hire era naltă. cu m  ndrie vr   să se ar  te; d  r   era   i omileni  ; cazne, b  t  i rele la   omeni nu f  c  , nici la s  nge nu era lacom  ,   i r  bd  tor   mult  .   i era drag     nv   tura; coresponden  ii din t  te   terile streine s   aibă, pr   silitor   spre vești, ca să scie ce se face printr'alte   teri, ca să dob  nd  sc   nume l  dat   la P  rt  . Minciunile   i era pr   drag   a le asculta; numai, nu era pr   grabnic   a face re   Giuruia pr   mult   onora   i altora; d  r   la mai mul  i nu da dintre cele giuruin  te. Era om   de'  u   ntorce     i al  ii.

Așa socotesc  , acest   Domn  , de n'ar   hi avut     ce  t   casă grea a t  t  ne-se  , cu mul  time de m  nc  i,   i să nu'   hi fost   g  ndul   cu pismă s   sc  t   pe v  ru-se  , pe Grigorie Vodă, din   tera Munten  sc  , n'ar   hi fost   at  ta jac   în   ter  ; că pe m  n  stiri   i pe popă   i ertase de d  jde,   i s'ar   hi pomenit   numele lui în numele Domnilor   celor   huni   i aleși. Numai, zavistia lăcomiei pentru ca să m  rg     r   în   tera Munten  sc  , fiind   acea   ter   mai hogat  ,   i s  '  i isb  nd  sc   inimi   asupra vărului se  , lui Grigorie Vodă,   i mult     ndemn  ndu'     i ma  tih  -sa, D  mna t  t  ne-se  ,   i Musai  ii lui fiind   mul  i, că nu se p  te chivernisi intr'  ce  t     ter   a Moldovei, fiind   slab  , ce sta   de   i de n  pte asupra lui, numai să m  rg   în   tera Munten  sc  ;   i a  a   u r  mas   nemul   amit   despre   tera Moldovei. Ce mai pre urmă merg  nd  , precum va hi   i   cestei   teri, viind   la v  rsta b  tr  ne  elor  , vremea viitóre va arăta; că mai mul  i Domn  , din bună se facă rei;   r   din rei să se facă bun  , pu  ini se află.

S   l  s  m   de aice pre Constantin   Vodă,   i s   scriem   de cele streine ce s'  u f  cut   în 2   ni pol   în   ilele lui.

Dupre ce   u murit   Craiul   Avgust  , stătut'  u Le  ii vr'   giu  m  tate de   n   la sfat  , pre cine ar  u socoti să puie Crai  . Dec   un  i alege  i dintre d  ns  i,

din cinci Domni să puie pe unul Craiū, érá alții diceau să aducă pre Leșcinski de la Franțuzi s'elū pue Craiū, dicēdū că este socru Craiulū Franțuzescū, și le giurnesce mulțime de bani domnilorū, și mulțime de lefe slujitorilorū de câți-va ani trecuți, care se chiamă Leșesce zasluga; socotiau că le va fi de folosū, că le va da agiutorū Franțuzulū de orū sta împotriva Moskalilorū și a Nemțilorū, cândū orū vré sē le strice volnicia, și orū avé agiutorū și pre Turcū, că Turculū este la o legătură cu Frauțuzulū. Érá de orū pune dintre dēnșii, nu vorū avé agiutorū de la nime, și'i vorū strica Moskalii și Nemții, cândū nu se vorū gândi ei, și le vorū strica și volnicia. Și la acestū sfatū, sē puie Craiū pre Leșcinski, era îndemnătorū Iosefū, Voevoda Kiovski, fiindū vērū primare cu Craiulū Stanislavū Leșcinski, și cu totū nēmulū lui, Potocesci. Érá altă samă de domni Leșesci se agiunsese cu Moskalii, și cu Nemții, și trăgeau sē puie pre Fridericū, feciorulū Craiulū Avgustū, și diceau că dintre dēnșii nu'i bine sē fie Craiū, că suntū săraci, și de orū vré sē se scōle asupra lorū cine-va, nu va avé cine le agiuta. Pre Leșcinski érá nu'i bine s'elū puie Craiū, că Franțuzulū este departe, și Moskalulū și Nēmulū nu'lū primesce, fiindū Leșcinski prietenū Turculū, și orū veni oști Moskicesci și Franțuzesci și orū face mare stricăciune țerei. Așjdere și Craiulū Prusescū a Brandeburgulū, agiungia la Leși, și giuruia multe miliōne de bani domnilorū Leșesci, și slujitorilorū lefe, ce se dice zasluga, și le adevēria că se va face catolicū, numaī s'elū primescă sē le fie Craiū, și țera lui cea Prusescă a Brandeburgulū sē o facă sē fie totū una cu țera Leșescă; érá Leși nicī de cum n'au priimitū, socotindū că se va face o monarhie pré mare Crăiea Leșescă, cu aceste doă țeri, cu țera Leșescă, și țera Prusescă a Brandeburgulū, și făcēdu-se monarhia stăpânire mare, va face Craiulū ce'i va fi voia, și le va strica volnicia. Decī, stândū așa multū la sfatū, era și solulū Moskicescū și solulū Nemțescū la Varșava, și era și ôste Leșescă multă strinsă acolo. Érá Iosefū Voevoda Kiovski, și cu nēmulū seū Potocesci, au scrisū pre taină la Craiulū Franțuzescū, și la Stanislavū Leșcinski, și l-au adusū pe Lișcinski fōră de veste în Varșava, și numa într'o di nu 'lau arătatū; érá a doa di au și eșitū în videlă, și au și încēputū Potocesci a striga și a i se închina lui Leșcinski, și a dice: Craiū noū, Craiū noū, Craiū noū! și au încēputū a slobodi pușcele cele mari și a striga: vivatū, vivatū, vivatū! și a dice în trōmbițe, și cu toții au încēputū a i se închina lui Leșcinski în grabă, și a'lū priimi Craiū.

Érá solulū Moskicescū au și eșitū din Varșava, și au purcesū asupra Litvei, și au și răpeșitū la ôstea Moskicescă, că sta gata în Smolențska; și îndată au și trecutū ôste, de au intratū în Litva. Érá domni și boieri din Litva au și încēputū a fugi din Varșava, și a alerga la ôstea Moskicescă și a ține cu Moskalii, împotriva Craiulū Leșcinski. Érá domni și boieri de țera Leșescă, vēdēdū că se despartū de dēnșii boieri de Litva, s'au și făcutū în trii părți: Unii alergau la Moskali; alții s'au datū în préjma Hotinulū, nădejduindū că le-orū veni Turci sē le ajute; érá o samă de domni și cu Craiulū Leșcinski s'au dusū de au intratū în cetatea Danța, așteptāndū sē le vie într'agiutorū ôste de la Franțuji. Dérá Moskalii au umplutū țera Leșescă; unii au intratū în țera Le-

șescă de la Smolentska, alții de la Kiovă, unii de la Riga, alții cu vase de la marea Balticum, și s'au dus la Danțka; și mergându la Danțka, s'au tâlnit cu câteva mii de Franțuji, și i-au bătut pre Franțuji. A poi au mers de ce mii de Moskalii la Danțca, și apropiindu-se de cetate, la portă, au și aprinsu din cetate un lagum, și au peritu mai toți acei Moskalii. Era după aceea, vedându Moskalii tabăra lor, s'au și gătitu cu temeiulă oștei întemeiată, patruzeci de mii, și au mersu tinsu la Danțca, și au început a bate cetatea cu combarele, și au fărmatu cetatea pre rău; era cei din cetate s'au spăriat, socotind că nu voru puté se ție cetatea, ce, le-au căutatū numai a face ponturi de pace, și a se închina, și cu multă dare, pentru oștile Moskicesci ce perise; însă, și domni Leșesci cari erau în cetate se n'au bă nici o nevoie despre Moskalii, și se mērgă se se închine Craiului Fridericu. Și cu acēstă tocmelă au și deschisū porțile, și au intratū Moskalii în cetate. Era Craiul Leșcinski, mai înainte, când se băteau de era Gdanțca încungiurată de Moskalii, au făcutū meșesugū cu unū pescarū, că au mersū acelu pescarū cu pesce la Generalulū Leis, carele era mai mare preste oștile Moskicesci, și 'și au făcutū ucazū de la Leis Generalulū ca se pōtă âmbra cu doi ômenī pe mare se prindă pesce Generalulū Leis; și cređendu'lū Generalulū, i-au datū ucazū de volnicie, se âmbra la pesce. Decī, Craiul Leșcinski s'au și îmbrăcatū în haine prōste, împreună cu pescarulū, și au purcesū pe apă cu o luntre, făcēdu-se a prinde pesce, până ce au eșitū din străjile Moskicesci, și eșindū la margine la uscatū, la unū satū, au și nemeritū nisce Cazaci de Donți, âmblandū pentru hrană. Era Leșcinski s'au suitū pe unū cuptōrū, și făcēdu-se că'i bolnavū; era Căzaci, auzindū gemēdu, n'au vrutū nici în casă se între, temēdu-se de bōlă. Era Leșcinski au făcutū cum au pututū și au mersū până în hotarulū prusescū; și agiungēdu în horulū Prusescū, n'au mai pututū se se mai tănuescă, ce, au căutatū numai a se spune; și oblicindū Craiulū Prusescū, 'lū au și luatū la sine în dragoste, și de tōte ce'i trebuia îi da, și ca pe unū Craiū ilū ținē numai, în pază sta, ca se nu scape nici într'o parte, căci Craiulū Prusescū este colegatorū Nēmțului, și prietenū Moskalului, și au rēmasū Craiulū Leșcinski acolo la Craiulū Prusulū; precum va mai fi vremea va arēta.

Era Moskalii, după ce au luatū Danțca, au lăsatū ôste puțină pe margine, de voru veni niscal Franțuji se se pōtă apăra; era cee-altă ôste s'au întorsū iarăși în țera Leșescă asupra Leșilor, și pe unde găsia obuzuri leșesci se totū băteau și 'i biruiaū pre Leși. Atunce și Craiulū Fridericu s'au coborītū din Sacsonia cu ôste ca la treizeci de mii de Sași, la Varșava; era pre ôstea Moskicescă capete mai mari erau acești Generali, anume: Leis, și Berro, și Zagratki, și Hesemburg, și Cotușū-Meninū, și Masurlis, și Vejbach. Acești Generali erau, cineșu cu obuzulū sēu, câte cu cincisprezece doăzeci de mii de Moskalii la unū obuz, osēbitū de Căzaci, și de Donți și de Sași. Era Leși, până la o vreme totū âmblaū din locū în locū, și nu se închinaū Moskalilorū, nădēduindū ca dōra li-arū veni agiutorū de la Franțuji și de la Turci; și pre unii din Leși boțindu'i Moskalii au trecutū și olatulū Hotinului. Era Turcii nu le daū agiutorū, pentru căci se băteau cu Cazilbași, orī nu se putea încrede cu Leșii, fōră câtū au trimisū puținēi Spahii, și unū Sultanū, la margine la

Hotinū, de sta de pază sē nu facă Leșii vre unū meșteșugū cetăței Hotinului. Și așa au stătut lucrurile amestecate doi ani; și vedēndū Leșii că n'au nici o nădejde de agūtōrū, nici de o parte, au începutū a se închina, până s'au închinatū toți la Craiulū Fridericū, și 'lū au priimitū Craiū. Eră pre Craiulū Leșcinski 'lū au trimisū cu tocmelā Prusulū, pe apă, la ginere-seū la Franțuzū. Decī, Craiulū Fridericū, au primitū pre boierī cu dragoste, dacă s'au închinatū și i-au boieritū pre cariī nu erau boieriți; pus'au pre Iosefū, Voevoda Kiovski, Hatmanū vielki Coronei, care era temeifulū zorbalei celū mai mare, și pre Branițki Hatmanū Polni; eră Hatmanū vielki Litovski, pre Radgivil; eră Hatmanū Polni Litovski, pre Vișnovetki; și au rēmasū lucrurile acum așa, până la létū 7244 Fevruarie 1.

Moskaliū au rēmasū ca la treideci de miī, și Sasi ca la doădecī de miī de ôste, în țera Leșescă; eră alți Moskali s'au dusū în glosū la Poltava, în prejma Azacului, că Hanulū se fusese rădicatū, și au fostū purcesū din Crimū cu totā puterea, sē mērgă pre la Cerchezī sē trecă munții asupra Cazilbașilorū, pre la Derventū; și prindēndū de veste Cazilbașii nur i-au lasatū sē trecă, și au zăbovitū totā erna acolo pe la Cerchezī; și câtū au zăbovitū la Cerchezī, au și începutū a face mestecături și turburări în órdele cele ce suntū subt ascultarea Moscului, ce suntū la Cazanū și la Astrahanū, a le pune Hani și Bei. Și apoi s'au întorsū Hanulū iarăși înapoi la Crimū; eră Moskaliū încă stau mulți boțiți la margine în prejma Tătarilorū. Numai, Hanulū, de tōmnă când au fost trecutū spre Cerchezī, au fostū cam stricatū Tătariī nisce sate Moskicesci, trecēndū. Eră Moskaliū, după ce au sositū la margine și au vedutū acea stricăciune de Tătari, și acele amestecături și turburări, ce au fostū începutū a face în Haniile lorū, n'au mai pututū răbda, ce, au lovitū și ei vre o doădecī și mai bine de sate Tătăresci, care trăiau pe de încolo de Azacū, și i-au pusū pre toți subt sabie. Apoi s'au pornitū o samă de Moskali cu Căzacī sē mērgă în Crimū, și pe câmpii Crimului i-au apucatū o ernal grē, cu mare viscolū, și le-au peritū mulți cai și ômeni, și n'au mai pututū să mai mērgă, și s'au întorsū înapoi la marginea țerei lorū, pre la Poltava, pre la Harcovū, de ernēză până în primăveră. Ce se va mai alege de primăveră, vremea va arăta.

Cazilbașii încă, întru acesti doi ani și șese lunī a domniei lui Constantinū Vodă, s'au totū bătutū cu Turcii pré rău, până în anulū 7242, și au bătutū Cazilbașii pe Turci, căi încungiurase la o margine, și de o parte era tērgulū Bagdatulū, și de altă parte era apa Efratului, de nu puteau sē fugă Turcii nici între o parte, căi încungiurase de tôte părțile Cazilbașii, și puținī au scăpatū din Turci. Atunce au peritū și Topalū Pașa, și alți Pași câți-va; eră aceliū Topalū Pașa fusese mai înainte Vezirū, și atunce era Saraskerū pre acea ôste. La velētulū 7243 rădicatus'au Turcii cu mulțime de ôste, ca la trei sute de miī, și au purcesū iarăși asupra Cazilbașilorū, și au pusū Sarascherū pre Chiu-pruliulū și cu vr'o trizeci de Pași cu mulțime de tunuri; eră Cazilbașii s'au aședatū cu urdia lorū pe unū șesū, între doi munți, și au făcutū doă meterezuri, nu departe unulū de altulū, câtū sē pōtă agiunge cu sinețele, și au făcutū lagumū în meterezulū din frunte, eră în celū din napoi n'au făcutū lagumuri; și s'au tocmitū ôstea Cazilbașilorū, pedestrima, în meterezulū celū

din frunte cu lagumuri, și au rânduit o samă de ôste, călărime sprintină, pre de amendoă părțile munților supuși. Érá Turcii, cum au vădută pre Cazilbași, s'au și slobodit cu mare năvălire asupra lor; déră Cazilbași s'au făcutu a fugi înapoi, de au lăsat meterezul cel din frunte cu lagum, de au intrat Turcii întrânsul; érá Cazilbași au intrat în meterezul cel din năpoi; și așa, cum au început a se bate, s'au și aprinsu lagumurile, îndată, și au început a arunca pre Turci; și după ce s'au potolit lagumurile, îndată s'au și slobodit Cazilbași în Turci, a'i omori, pre cari mai scăpase de lagumuri; érá cari plecase fuga din urdie îi prindeau Cazilbași cei supuși de pe sub munți, de'i luau de grumazi; și dintr'atâta samă de ôste ce fusese, abia de au scăpatu vr'o una doă mi. Și au perit și Sarascherul Chiupruliul, și toți Pași căi au fostu într'acea ôste; și au luat și vre o doă sute de tunuri. Cetățile toate ce le luase Turcii în trecuți ani de la Cazilbași, acum le au luat Cazilbași toate înapoi, și acmu âmbă Turcii de se rogă să facă pace; déră încă nu s'au aședat până acmu; ce, precum va mai lucra, vremea va arăta la rîndul se.

Fost'au datu Împărătesa Moscului, pe taină, agiutoru patruzeci de mi de Moskali Cazilbașilor cu Generalul Leis, și cu portul schimbatu Cazilbanesce, și Turcii nu sciau nimică de acel agiutor; și mai mult Moskali spargeau temeiul Turcilor, pedestrimea; érá pe călărimea Turcilor, Cazilbași îi bătia mai rău. Și multu s'au învățat Cazilbași la focu de la Moskali a da.

Franșuzul, vădend că nu primesce Moskali și Nemți pre socru-seu Leșcinski Craiu în țera Leșescă, și-au datu cotu cu Turculu, se începă elu gâlcévă la Nemți, și Turculu se dee agiutoru Leșilor împotriva Moskalilor. Deci, Franșuzul au și sculat pre Craiul Șpaniei fără veste cu ôste, și s'au corborit în Italia, de au luat câte-va cetăți din Anapoli, cari le ținé Némțulu. Déră, Franșuzul au și pornit ôste asupra Némțului, ca se mérgă în Sacsonia, și n'au putut merge, că nu l-au lăsat Némțulu, și s'au și lovit o samă de ôste în câte-va rînduri; și une-orî băt Némțulu, și une-orî băt Franșuzul; déră, totu băt mai mult Némțulu; numai, temeiul oștilor nu s'au lovit nici odată, că nu cuteza nici ceea parte, nici ceea.

În anul 7243, mers-au și Moskali treizeci de mi, agiutoru Némțului, ôste forte bună și alésă, cu Generalul Leis, care făcuse și la Cazilbași, și dându război singuri Moskali, s'au bătut cu o samă de Franșuji, și i-au bătut pre reu pre Franșuji, la care ôste capetele Franșuzesci, vădendă acea gróznică bătaie, au scris cărți la Craiul Franșuzesc să facă pace să nu se mai bată, că ôstea Moskicéscă este un norod pre tare, și nu pot cu densii să prindă nimic la război, și, de se vor mai bate, pôte să istovéscă de tot ôstea Franșuzescă. Ce, acmu stă Papa de Roma, și cu alte crâi tare, ca să împace pre Némțu cu Franșuzul; ce, precum s'a alege, vremea viitoare va arăta.

Aceste toate s'au făcut în doi ani și șese luni, în zilele lui Constantin Vodă; érá ceea ce s'ar mai alege înainte, se va scrie la rîndu, la domnia lui Crigorie Vodă.

CAP. XXIV.

A doa domnie a lui Grigorie Ghica Vodă, în anul 7244, Septemvrie 15.

După ce au venit Grigorie Vodă în Iași, se arăta veselă către toți boierii, cu dragoste; numai, i se cunoscă fața că-i pare rău, și-i rușina unde fusese scosăse veru-seu din țera Muntenescă, și au și învățat de au mersă totă boierimea la gazda Capegi-bașei carele venise de-lu pusese în scaun, de i-au făcut mare jalobă, cum că au pustiit țera Constantin Vodă, cu Grecii lui, făcând multe obiceiuri rele. Eră a treia și au și pornit pe Capegi-bașa în grabă, de au mersă de au pusă și pre Constantin Vodă în scaun în Bucuresci, că venise numai un Capegi-bașa la amândoi Domni, se i mute și se i așede; și Constantin Vodă aștepta pre Capegi-bașa pe drum, nu intra în Bucuresci, până a nu sosi Turcul, se-lu puie în scaun. Cum au pornit pe Capegi-bașa din Iași, n-au trecut patru-cinci césuri și au și închisă pre doi boieri, anume: pre Sandul Sturza Vornicul, carele fusese pre dragă lui Grigorie Vodă în domnia d'intăi, și-lu ținuse la mare cinste, și pre Toderă Păladi Visternicul. Decă, Visternicul Păladi îi da pricină, pentru castăjele țerei și isvodele, căci le luase toate Constantin Vodă, și n'ave pe ce îi lua séma; eră Vornicul Sturzii era mai mare și mai gră închisărea și scirba, arătându-i vină că-i este rudă, și l-au ținut că este a lui, și l-au împodobit în domnia d'intăi, și l-au cinstit mai mult de câtă pre alții, și l-au avut de bună credință; eră el, când i-au scris Grigorie Vodă, din țera Muntenescă, la dănsul și la alți boieri Moldoveni, se fugă în țera Muntenescă, și i-au poronică într'atâte rânduri, el n'au vrut se primăscă se fugă ca alții, se încă au stătit el pricină și altora se nu fugă. Și-i dică Grigorie Vodă Sturzii: «de ai hi fostă tu îndemnător, și n'ai hi fostă pricină se i popresă, și pre alți boieri, și de a'i fi fugit, eu astăd n'ai hi fostă mazilă din țera Muntenescă, și ai hi și acumă Domnă acolo; și Constantin Vodă ară hi fostă mazilă, dă nu e, că în Moldova era se vie Miha Vodă.» Decă, Sturza rămăsese la mare gră și greă; i se apropiase cumpăna vieții; numai, s'au tēplată, norocul lui, un Patriarhă mazilă de la Țarigrad, anume Paisie, de venise cu Grigorie Vodă aice în Iași, și au stătit de și de nopte cu rugămintă; și cu mare greă, după ce au trecut o săptămână, lu au ertat. Socotiă acum, fraților boieri, hirile Domnilor se potrivește cu linul mărilor și cu seninul cerului: când nu gândesc se tulbură mările, și cerul năureză. Așa sunt și hirile Domnilor; când trage omul nădejde de hucurie, atunce vine la scirbă. Precum era macară acest Sturza: la domnia d'intăi mare și tare, ca un leu asupra tuturor; ce vra el și ce dică el, aceea făcă și Grigorie Vodă; eră acumă la câtă venise; care se pomenescă puterea lui ce ave la domnia lui Grigorie Vodă înapo.

Ără a pătra ȕi, pre obiceiă aă boierită boierii. Pus'ăă pre Constantină Costaki sin Gavrilăă iarăă cum aă fostă vel Logofătă; pre Iordaki Cantacuzino Delénulă, vel Vornică de țera de giosă; pre mine, Iónă Neculce, iarăă vel Vornică de țera de susă; pre Constantină Psiolus (Ipsilantă) Hatmaă; pre Grigorașcu, vel Postelnică; (Grecă Țăigrădénă, din toăi Grecii acestii a doă domni, celă mai bună și mai înțeleptă și celebiă; numaă, totă hire de Grecă; precum este hirea mai alesă de lupă de cătă de dulăă, așa și elă nu este lupă, de cătă se pricepe mai multă dulăă de cătă de lupă. Numaă, nu avă pre multă trecere la stăpână; după cum îi era slujba bună și omenia). Pus'ăă pre Iordaki Cantacuzino Pășcanulă, vel Spatară; pre Gavrilă Costaki Gavrilăă, vel Bană; pre frate-săă Toderășcu, vel Paharnică; pre Costaki Razulă, vel Visternică; pre Lupulă Geuca, vel Stolnică; pre Aristarhă, vel Comisă. Acestii erau boierii lui Grigorie Vodă la domnia a doă.

Ără după ce s'ăă aședată boierii, și s'ăă mai curățită calabalicurii, aă scosă banii ștégului, grei bani, pe toăă țera, și aă scosă dăjdă pe boieri mazăli, și pe popă, și pe mănăstiri, și aă stricată testamentulă ce făcuse Constantină Vodă cu blăstēmă; și aă scosă și cărcimărită, căte cincă lei de cărcumă în toăă țera, și ăă aă stricată blăstēmulă ce era făcută de mai înainte să nu dee. Și aă alesă boieri și i-aă pornită pe la ținuturi cu banii ștégului, din ȕi ântăă a lui Genarie, cu mare sirguélă și grabă de bani; și bine n'ăă trecută Genarie să istovăscă zlotăă banii ștégului, aă și păzită în lună lui Fevruarie de aă scosă văcărită, căte ună leă de cală, și căte ună zlotă de vită, ăă cu mare grabă.

Atunce se tēmplase Constantină Costaki Gavrilăă, ce se poroclia Negelă că avă ună negelă în nasă din nascere, ce era Logofătă mare, de era cu zlotăria la Sucăva, și mergendă la mănăstire la Suceviăă, sosindă într'o Sâmbătă sēra la mănăstire, în 28 de ȕile a lui Fevruarie. aă ședută de aă mănăcată bucate cu Egumenulă și cu alăi boieri, și diminăta sculându-se de năpte să mērgă la biserică, și eșindă afară, 'lă aă lovită o ametělă, ce se ȕice Dambă, de aă cădută în mijloculă mănăstirei, și luându'ă feciorii în braăe de abia 'lă aă dusă până la chilie, și până în doă-trei cēsuri aă și murită; apoi 'lă aă dusă la Iaă, și i-aă eșită Vodă înainte cu toăă boierimea, și 'lă aă îngropată la Mitropolie, afară, lūngă ușa bisericei, c'asaă aă poftită elă, să nu 'lă îngrope în biserică; și mare cinste i-aă făcută domnia la îngropare, și mulă din norodă strigaă: Dumneăă să 'lă erte! de cătă să nu 'lă erte; că macară că era omă măniosă și zavistnică asupra unora, după cum îi pismatirăă nēmăulă Gavrilesiloră, dēă avă unele și lucruri bune; că era omă harnică, nică mitarnică, saă lacomă. Și era și omă libovnică, ospătătoră. Dragăă era cinstea; și mai alesă de cătă toăe era cea mai bună, că se pună tare în price cu Domni și cu alăi pen ru țeră, că sta de se pricea ca să nu o jăcuăscă. Pentru aceea norodulă mai multă striga : «Dumneăă să 'lă ierte!» Și noă încă ni se cade, celoră ce omă ceti, de vreme că sta pentru țeră cu bine, să ȕicemă : Dumneăă să 'lă ierte! Că boierulă care sta cu bine pentru țeră, de se pune, macară de ară veni și la primejdia vieăei, î se cade de la cea țeră și de la pământeni aă da mai multă cinste de laudă, de cătă de hulă.

Făcutu-i-au și giupănésa lui, unde 'lă au îngropat, mormântu de pētră frumos, ca să rămăie de pomenire. Êră în loculul lui aș pusă pre Darie Donicî Logofetă mare, care fusese și mai în trecutîl anî. Êră când aș fostu în luna lui Aprilu în 16 zile, în săptămāna cea mare în postu, la Pasci, n'apucase a istovi nici baniî stēgului, nici vācāritulū bine, și aș și scosū și hārtiî grele, de nu puteāu ōmenîi nici la biserica sē mērgă, sē'și caute de sufletu, sē se pricistuescā, sau la Pasci sē pāscuescā; ce, pāscuiā prin pāduri cu ferele sēlbaticē, acunđendu-se, sāraciî, de hārtiî Eșit'aū atunce salahori și care la Voziā, și caî împērātescî, în doā rōnduri, cāte patru sute de caî, și s'aū rōnduitu totu atunce ōmeni sē tăie lemnū și sē'lū scōtā sē'lū ducā la Cartalū, pe Dunāre, sē facā podū, cā începuse a āmbli Moskaliî sē strice pacea cu Turciî, precum aratā mai înainte; și aceste nevoi, totu într'acele cinci luni se grāmădisē pe țērā; și era prē cu greū ōmenilorū, cā de érnā vitele le murise, și de pāne multe locuri duceāu lipsā, cā nu rodise anulū trecutū; și ne-guțitorîi cu datorie simțindū, de nepace, nu daū nici unū banū nimēruî cu datorie.

Êră peste varā, viindū Vezirulū la Dunāre la Cartalū, eșit'aū grele ialovițe pe țērā, de 2 ug. ce era în visterie la baniî stēgului o ialoviță, și chile de pāne și de orzū, în doā-trei rōnduri, și le-aū dusū la Vezirulū la Cartalū și la Hotinū, și aū scosū cinci civerțuri întru acelu anū. Êră Vezirulū, viindū la Cartalū, trimis'aū bani la Grigorie Vodā sē facā ōste Moldoveni; și aū trimisū Grigorie Vodā pe subt munte, la Sucēva, la Cāmpu-lungū, la Nēmțū, la Băl-țātescî, și la Grumāzescî, la Bacăū, la Comānescî, de aū strānsū ōste tineri, cu sinețe, ca vr'o trei-patru sute, de le da bani lēfā, și tainū, de i-aū ținutū la Iași tōtā vara.

Grigorie Vodā totu nu uita țēra Muntenescā, și cerca la Vezirulū și la Pōrtā ca sē mērgă iarāși Domnū în țēra Muntenescā, și'i venē vești bune de la frate-sēu Terzimanulū, și de la Vezirulū, cā'i va fi pre voiā; și i-aū venitū poroncā de la Vezirulū, sē mērgă Grigorie Vodā la Cartalū la Dunāre, la Vezirulū, dīcēndū către boieri, cālū chiamā Vezirulū la sfatū; dērā nādejde avē pin adeverință, cā de acolo de la Cartalū va merge Domnū în țēra Muntenescā; și s'aū gātītū îndatā cu bucurie și aū purcesū de aū mersū la Vezirulū. Êră Constantinū Vodā, simțindū de lucrurile lui Grigorie Vodā, aū și răpeditū pe vēruse-sēu, Mihalaki Spatarulū, la Țarigradū la Muftiulū, și la Cāzlarū-Aga, și la alțiî din curtea Împērātescā, și'și aū tocmitū tōte trebile de la Împērāție, și aū trimisū și alți boieri la Vezirulū, cu pīre asupra lui Grigorie Vodā, și la Hanulū. Êră cândū aū sositū Grigorie Vodā la Cartalū la Vezirulū, i aū schimbatū bucuria în voiā rea, gāsindū lucrurile stricate, și încă și în scīrbā mare despre Hanulū și despre Vezirulū, care cu multā cheltuēlā, de marī some de bani aū datū Vezirulū și Hanulū, și abia 'și aū aședatū lucrurile despre amēndoā părțile, de aū venitū iarāși înapoi la scaunu'și în Iași; și i-aū poroncītū Vezirulū lui Grigorie Vodā sē'și caute țēra Moldovei sē o stēpānescā bine, sē nu o rēsipescā, érā de țēra Muntenescā sē se așede sē nu mai āmble mes-tecāndū, cā apoi nici în Moldova n'a hi, și va petrece multā urgie. Așa sūntū prieteșugurile Turcilorū; cine dā mai multū, acela'i mai prietenū și mai bunū.

Constantin Voda, încă fiindu Domn aice în Moldova, și înțelegându de Miha Voda că'l este giuruită domnia la Munten de Vezirul, au âmblatu la Miha Voda, și au scrisu de s'au legatu cu prieteșugă, și au logoditu pre o soră a lui cu unu fecioru a lui Miha Voda ce era mișlociu, anume Ștefăniță Beizade; érá pre de altă parte au âmblatu Capi-kihăile lui Constantin Voda la Căzlar-Aga și la Muftiulu; și cându s'au trezitu 'Miha Voda au fostu numai cu giuruința, că Constantin Voda 'l au amăgitu, și au luatú domnia țerei Muntenesci, și Grigorie Voda au venitú Domn aice în Moldova, precum mai susu, s'au scrisu. Érá Constantin Voda, după ce au mersu în țera Muntenescă, scrija la Miha Voda, cum că nu'l pricina de smintelă despre densusu, și este despre Grigorie Voda, și elu, se ține de acea logodnă cu soră-sa, și se găteză de nuntă, și au pornitu boieri la Țarigradu să aducă pe feciorulu lui Miha Voda, pe Ștefăniță, în țera Muntenescă, să facă nuntă, să dee pe soră-sa.

Érá Grigorie Voda de aici din țera nu s'au lăsatú cu atăta, ce, au totu păzitu de au scrisu pe taină la Miha Voda, de au stricatu logodna cu sora lui Constantin Voda, și au luatú Ștefăniță pre o fată a lui Constantin Hatmanulu, Psioluș, (Ipsilantu), și au mai făcutu și altă logodnă cu fata lui Miha Voda cea mai mare, se o dee după feciorulu lui Grigorie Voda celu mai mare, după Șcarlatu, și feciorulu lui Grigorie Voda era de cincisprezece ani, și fata lui Miha Voda de douăzeci și cinci de ani.

Deci, cându au agiunsu boierii Muntenesci la Țarigradu, pre uliță, érá nunta feciorulu lui Miha Voda giuca, și au luatú fata Hatmanulu Constantin Ipsilantu. Deci Constantin Voda au rămasu la mare rușine; apoi nu s'au lăsatú, ce au jăluitu la Pórtă pre Miha Voda, și i-au întorsu chieltuéla, optzeci de pungi de bani, și încă au îndemnatú și pre nisce datornici a lui Miha Voda de 'l au piritu; și îndată au închisú pre Miha Voda, de au rămasu și la închisóre. Ce s'a mai lucra, vremea viitoare va arăta.

De mișratu lucru este de Miha Voda, Domnă bētrēnū, și cu ce minte și hărnicie ilu sciamu că era; și acum de ce ani, de cându s'au mazilitu, i au stătuțu noroculu, săraculu, totu împrotivă, de au rămasu totu amăgitu și de o parte și de alta; érá mai înainte era elu putinciosu să amăgescă pre alții, érá nu alții pre densusu. Numai, póte Dumnezeu s'au mâniau de i au luatú darulu; déră Dumnezeu cum s'a îndura, cu mila se va face. Dice Hristos la Evangelie, că, dacă s'arú imputi sarea, bucatele cu ce s'arú săra. Trebuindú se socotimú și noi acésta, că de vreme că cei mari stēpāni ai noștri âmbli amăgiundu-se unulu pre altulu, pentru lăcomia și cinstea acestei lumi, și calcă pravilele și legăturile cu giurământu, cele adeverate, déră noi cesti micí, vēdēndu pre cei mai mari, cum le vomu ținé, séu cum ne va da Dumnezeu bine, séu sporu, séu bilșugă? Iarăși înainte cum a fi mila Sfinției se le ne a îndrepta.

*Să lăsăm de acmu domnia a doă a lui Grigorie și să scrimă din cele străine
ce s'aũ lucratũ în ȝilele lui.*

În anii de la facerea lumei 7244, Mart, pornitu-s'aũ Moskalii, o samă, la Astrahanũ și la Cazanũ, și asupra altorũ órde, și hãniĩ, ce suntũ subț ascultarea Moskului, înțelegẽndũ de acele fapte ce făcuse Hanulũ Crimului, de s'aũ burzuluitũ asupra Moscului; și i-aũ bătutũ, și i-aũ supusũ iarãși se fie subț ascultarea Moskului. Eră o sémă de óste, Moskali, și Căzaci, și Calmășii, aũ purcesũ cu Leis Generalulũ asupra Azacului; eră o sémă de Moskali, și cu Căzaci și cu Zaporojeni, cu Menihũ Generalulũ, s'aũ pornitũ asupra Crimului. Deci, cei Moskali cariĩ mersese la Azacũ aũ încugiuratũ Azaculũ, și aũ începutũ a se bate, și Căzaciĩ, și Calmășii, cariĩ mersese cu Moskaliĩ, a bate și a tăia pre Nohaiĩ cariĩ trăia pre dincolo de Donũ. Eră Turcii, înțelegẽndũ, aũ și pornitũ pre Căpitanũ-Pașa cu câteva galióne, și cu Levinĩ, ca se apere Azaculũ; și apropiindu-se de Azacũ, i-aũ eșitũ unũ Sultanũ cu Nohaiĩ cariĩ erau de ceea parte de Donũ, și s'aũ sfătuitũ Sultanulũ cu Căpitanũ-Pașa de aũ eșitũ Levinĩĩ afară din galióne pre uscatũ, și aũ purcesũ asupra Moskalilorũ, dimpreună cu Sultanulũ. Și dându'și rėsboiũ, așa aũ bătutũ Moskaliĩ pre Turci și pre Nohai, câtũ abia aũ scãpatũ puținei de aũ fugitũ în Crimũ cu Căpitanũ-Pașa; eră Tătarii de peste Donũ, câĩ n'aũ peritũ, s'aũ rėsipitũ, unĩ s'aũ închinatũ la Moskali. Și apoi, loculũ celũ din ceea parte de peste Donũ, câtũ ilũ țineau Tătarii, 'l-aũ supusũ Moskaliĩ totũ; și apoi Leis Generalulũ aũ stãtutũ prin pregiurulũ Azacului pãnã în luna lui Iulie; și, vėdẽndũ Turcii și Tătarii, și Pașa de Azacũ, cã nu le mai vine agiutorũ, aũ închinatũ cetatea, Moskalilorũ; eră Moskaliĩ aũ slohoditũ pre Turci de s'aũ dusũ la Țarigradũ cu pace.

Eră Leis, Generalulũ Moskicescũ, dupė ce aũ luatũ Azaculũ, aũ aședatũ o samă de óste Moskicescã în Azacũ, eră pre Tătari i-aũ aședatũ în olatulũ Azacului; și s'aũ sculatũ împreună cu Hanulũ Calmășescũ, și s'aũ dusũ la Crimũ la cei Moskali. Menihũ feld-marșalũ s'aũ sculatũ de la Poltava, cu câte-va miĩ de Moskali, și de Cazaci, și de Donĩ, și aũ purcesũ și ei asupra Crimului, arãși în luna lui Martũ. Eră Hanulũ cu tótã Tătãrimea și cu Turcii ce erau în Crimũ, le-aũ eșitũ intru întẽmpinare pre câmpii Crimului; și așa, le daũ nãvalã Tătarii Moskalilorũ în tóte ȝilele, eră Moskaliĩ nici se miraũ, numã se apăraũ din tunuri, pãnã ce aũ începutũ a se apropiė de pórtã Crimului (Orulũ); eră cândũ aũ fostũ la pórtã Crimului, așa le-aũ datũ Tătarii unũ chiotũ cu mare nãvalã, câtũ pãria cã vorũ trece preste Moskali; și aũ peritũ mulțime de Tătari acolo. Apoi Tătarii, neputẽndũ sprijini foculũ Moskalilorũ, le-aũ căutatũ numã a'ĩ lãsa în Orũ pre Moskali. Eră Moskaliĩ aũ începutũ a hate Orulũ din pușce și din cumbarale în indese doã ȝile. Eră cândũ aũ fostũ atriea-ȝi nóptea, Moskaliĩ totũ daũ virtosũ nãvalã la pórtã, și aũ aruncatũ o sutã și optzeci de cumbarale; eră o samă de Moskali s'aũ furatũ nóptea, și aũ sãritũ peste șanțũ, din cotro nu se pãzėũ Tătarii și Turcii; și în faptulũ ȝilei, așa i-aũ lovitũ Moskaliĩ pre Tătari pre dincolo, și alții pre dincoace, și aũ dobãnditũ cetatea Orulũ, în luna lui Maiũ în doãzeci și șese de ȝile; și aũ peritũ atunce multã mulțime de Turci și de Tătari.

Țăra după ce au luat Moskali cetatea Orulă, au intrat în lăuntru, și au început a lua și alte țerguri și cetăți, și a arde, și a prăda. Țăra pre urmă, precum mai sus s'au scris, venit'au Generalul Leis, și cu Hanul Calmășescu în Crimă, de prăda și ardea și el; Țăra pre unde găsea robi, pre cei bătrâni îi sloboția, Țăra pre cei tineri îi făcea oșteni; și mai bine de cincizeci de mil de robi au scos de la Tătari. Țăra Hanul cel Tătărăscu, au fugit cu o samă de Tătari, cu câți au putut scăpa, în lăuntru departe, și n'au vrut să se închine la Moskali; și cu cine mai pute strânger Turci și Tătari, și tot zăhăia câte o aripă de oște Moskicescă de nu se pute lăși. Țăra Menih feld-marșalul au trimis o samă de oște Moskali, din Crimă, la cetate la Combur; Țăra Tătari din Bugăgă, fiind strânși toți pre câmpii Voziei, de ceta parte de Nipru, au ales o samă de Mărzaci și cu douăsprezece mil de Tătari, de au trecut de ceea parte de Nipru, și i-au învățat să meargă în prejma porții Orului, dora ară găsi niscal zaheré moskicescă, să o strice, nesciind că vin Moskali la Combur; și purcând Tătari pre câmpii Orului, și nu departe de Combur, au vedut coborîndu-se într'o vâlce vre o trei sute de Căzaci, cari mergeau înaintea oștii Moskicesci. Și nesciind Tătari nimic de cee-altă oște moskicescă, s'au și sloboțit să'i ia în unghi, ca nisce uli, pre acei puțin Căzaci. Țăra acei Căzaci au început a se apăra, până s'au ivit și Moskali cei mulți de peste delu; și cum au vedut pre Tătari, cum s'au și sloboțit asupra lor, a'i goni și a'i tăia, până la Combur, Căzaci pre Tătari; Țăra Tătari dau unii în notă în Nipru, și se înneacă, alții amblău să intre în vase să treacă să scape, și se înneacă și aceia, că'i boțise Căzaci dinapoi și'i tot tăia, până au sosit și Generalul cu Moskali, și au poroncit să nu'i mai taie; și i-au luat pre toți de grumazi, pre cari mai scăpase de nu perise, și le-au luat armele toate, și haine, și au făcut o movilă de armele lor și le-au dat foc. Țăra pre Tătari i-au petrecut pre supt sabiile a doi Moskali, și i-au sloboțit să meargă în Bugăgă, să spuie celor alți Tătari. Ca la vre-o mie două mil i-au lăsat vii; Țăra cei-alți au perit toți, cu tăiat cu înecat; că dintr'acei ce au dat în Nipru în notă, mai mult de un Tătar n'au scăpat, Țăra cei-alți toți s'au înecat. Apoi, apropiindu-se Moskali de Combur au început a bate cetatea din tunuri, și au aruncat bombe, și îndată s'au închinat cei din cetate; și cum s'au închinat Turcii, cum au căutat vase, și i-au sloboțit Moskali pre toți cu pace de au trecut la Vozia, zicând Moskali: «Noi cu voi Turcii avem pace, Țăra cu Tătari avem gâlcă; așa se spune Pașii de Vozia, să ședă în cetate fără de grijă.» Și s'au apucat Moskali de au tocmit Comburul, și ave răspundere Generalul de Combur cu Pașa de Vozia, și trimite unul la altul daruri.

Țăra când au fost în luna lui Avgust, lovit'au o marte rea pre Moskali cei din Crimă, de mură câte trei patru sute pre di, și se bolnăvise pre rău; Țăra unii dăcă se le fie otrăvit Tătari apele, cât n'au putut să mai ședă oștea în Crimă, și lăsând Crimă au eșit o samă spre Nipru, și s'au așezat între Nipru și între Buhă; Țăra o samă spre Poltava; și au eșit și cei din Combur, și s'au dus și aceia la cei de la Buhă. Și stau până acum, la

Noemvrie, totu pre marginea țerei lor: unii pre la Poltava, unii pre la Harcovu, unii pre la Săciu; érá din Azacı n'aú eșitu Moskalii, ce, totu ilu tinu.

Érá Turcii se spărieșe pré tare; multă vreme aú stătuțu hămeiți, și se temea, Împărăția se nu facă Enicerii zorba. Apoi s'aú pornitu Vezirulu de aú eșitu la Udrii, și de acolo aú venitú la Dunăre, la Cartalu, și aú trecutú o samă de óste cu Eniceru Aga, și cu unu Saraskeru, și aú mersu la Tiginé; érá o samă de Turci la Hotinu. Érá Vezirulu aú ședutu de ceea parte de Dunăre, până la Noemvrie, și âmbლა se facă pace, agiungendu Turculu la Némțu și la Franțuzu, și nu s'aú pututu așeđa, că Moskalulu cerea la Turcu Dunărea hotarú, și Turculu nu vré se lase nici Azaculu cu olatulu lui. Érá la Noemvrie, vedendu că nu se potú așeđa de pace, aú lungitu se stee oștile peste érnă cu pace, până la Maiu, și apoi, ori se facă pace, ori se se bată. Și Vezirulu póte arú fi datú Dunărea botarú, precum ceréu Moskalii, dérá Enicerii nu priimiaú se dee.

Érá după ce aú eșitu Moskalii din Crimú, trimis'aú Vezirulu de aú schimbatu pre Cazageri Hanulu celú bêtrănu, și aú pusú Hanu pre unu fecioru alú lui Adligeri celú reu; numaí, aú ședutu în Bugégú, că în Crimú n'aú pututu se mérgă, că se temé de Căzaci se nu'i éșă înainte, ce, ședé în Bugégú. Érá pre solulu celú Moskicescu 'l-aú slobođitu din Țarigradu de aú mersu cu pace la țera lui. Vezirulu încă aú mersu se erneze la Baba până în primăvară, la Maiu.

Érá la acea vreme, așeđendu-se Nemții cu Franțujii, făcendu pace, aú răspunsú Némțulu Turcului, că de n'orú face pace cu Moskalii, macarú că ei aú pace cu Turcii, déra agiutorú Moskalilorú orú da, după cum aú datú și Moskalii agiutorú Nemțilorú cândú s'aú bătutu cu Franțujii; și s'aú strânsú multă óste Nemțescă peste Oltú la Dunăre, de sta gata acolo.

Némțulu, împăcându-se cu Franțuzulu, câteva cetăți din Anapoli aú datú Némțulu Franțuzulu, și aú datú și Cnezia Lotaringei; érá Franțuzulu, luându Cnezia Lotaringei, o aú datú socru-séu, Craiulu Stanislavú Leșcinski, ca se o stăpânescă; érá Leșcinski se dee pace Craiei Leșesci, se o stăpânescă Craiulu Fridericu cu pace. Leșii aú făcutú iarăși Săimú, la luna lui Maiu; și așa, făcendu Săimú, aú priimitú pre Fridericu se le fie Craiu, și Craiulu Fridericu încă aú priimitú pre boieri cu dragoste, și pre cari nu erau boierii i-aú boieritu, precum mai susú s'aú scrisú, și așa aú eșitu tóte oștile stréine din țera Leșescă, Moskalii și Sasi. Érá Craiulu Fridericu, vedendu așa, aú disú Leșilorú la Săimú pentru oștire, ca se se rădice asupra Turcilorú; și aú răspunsú Craiulu domniú Leșesci că ei cu Turculu aú pace și nu vorú strica pacea, pentru că țera lorú este aprópe de Turci, și se nu'i prădé, nu potú se se bată. Craiulu Fridericu, vedendu așa, s'aú dusú la Sacsonia, avendu trebile lui. Érá Hatmaniú Leșesci, amendoí cei mari, Hatmanú Coronei, și Hatmanú Litovski, s'aú dusú cu tóte oștile spre Ucraina de staú se erneze acolo; că, vrendu Tătarii se mérgă se prădé Kiovulu, și vedendu că nu potú răzbi de Moskali, aú fostú prădatú multe sate din Ucraina, Leșesci; și Căzaci de la Siciu érá făcuse tálhăritú, vr'o-mie doă de Căzaci, și nu mergéu la Bugégú, se prădé, ce, prădaú Ucraina Leșescă, pre la Nemirova. Deci, Hatmaniú Leșesci, vedendu

și întru aceste patruzeci de mii de ôste turcescă au fostu mai aleși doispredece Bei, cu douăspredece mii de ôste, ômeni totu aleși și viteji de la Bosna, și toți acolo au perit; și au făcutu o movilă foarte mare de trupuri mörte.

Pre urmă au venit și Minihü feld-marșalul de au tocmit cetatea Vozia, și Comburul, cu dece părți mai bune și mai frumoșe de cum au fostu întâi, cu feluri de feluri de meșteșuguri și tabii; și au lăsat șapte mii de Moskalii, și două mii de Căzaci într'ênsa. Așijdere au lăsat ôste și la cetate la Comburul, de cea parte de Nipru; era cu cee-altă ôste au purcesu și au mersu de s'au aședat între Nipru și între Buhü, și au ședut totă vara acolo. până în toamnă la luna lui Noemvrie, așteptându se facă solii pace la Nemirova. Era solulu Nemțescu au scrisu la Vezirulu că nu pôte se facă pace cu Moskulü; deci, se scie că și Impăratulu Némțului au stricat pacea cu Turculü.

Era pre acea vreme, la luna lui Iunie, s'au pornit și Nemți, sub gine-rile Impăratului nemțescu, Duca de Lotaringa, au purcu cu obuzulu celü mare, ca la șeptedeci-optzeci de mii de ôste, asupra Bosnii, și au luat cetatea Nișulü, și au intrat pin țera Arbănașilor, și au început a o bate și a o prăda, și pre Bosna iarăși așa. Altü Generalü, anume Valisü, și cu alți Generali de la Sibiiü, cu o samă de ôste, au purcesu a bate Vidinulü, alți au venit prin țera Ungurască, și s'au coborît în țera Muntenască, la Bucuresci, și pre sub munte, ca vre o cinci-șese mii. Era Badani Generalul de Brașovü, și cu alți doi Generali, cu cinci mii de ôste, au eșit preste munte la Comănesci și la Oituzü în Moldova, și în Câmpulü-Lungü, nisce Căpitani cu vr'o șapte sute de Cătane, și au ședut acolo pre sub marginea munților vre o două luni și mai bine. Stricăciune n'au făcutu nimică în țeră, totu cu bani cumpărau ce li trebuia; numai pre Turci îi căuta; și bucatele unde le găsia le lua cu de-a-sila. Numai vr'o doi-trii boieri ce li erau casele pre sub munte, se închinase la Nemți, anume: Ștefăniță Rusetü Vorniculü, și cu feciorii lui, și Răducanulü Racoviță Stolniculü, și Constantinü Balșü Medelnicerulü, și Ștefanü Catargiulü Sulgerulü. Era țărănimea ce era pre sub munte nu asculta de domnie. Era altă boierime și mazilime s'au strânsu toți pre lângă Grigorie Vodă; și Grigorie Vodă de o dată au eșit cu tabăra la Frumôsa, dera apoi pré multu n'au zăbovit acolo; că se temé se nu'lü lovescă Nemți s'elü ia, și nu credea nici pre boierii de țeră, se nu'l facă vre unü viclesugü cu Nemți; și s'au mutat la Țuțora, între Prutü și între Jijia; și au și răpeșit la Hotinü, de olacü, de au venit patru sute de Lipcani, cu Sara-Mehmetü Pașa, și la Vezirulü de i-au trimis doi Pași, anume: Mahmutü-Pașa, și Vasli-Pașa, cu vre o șese sute de Spahii; și i-au trimis Vezirulü cinzeci pungi de bani se mai facă ôste, și i-au trimis bani și de pâne, și de ialo-vițe, și de finü, și de orzü. Dau bani Turcii lui Grigorie Vodă, și elü mânca banii toți, și cei de lăfa și cei-alți toți, și lua tôte aceste ce scriu mai susu din țeră, de făcé trebile Impărătesci foră bani. Numai atâta câtü da Moldovenilor carne pe orzü. Și după ce au strânsu Grigorie Vodă câtă-va samă de ôste, Moldoveni, Turci și Lipcani, și alți, ca la cinci-șese mii de ôste, și au mai eșit frica lui Grigorie Vodă de Nemți. Și de frica Vezirului, și de rușine, s'au întorsu era la Galata, și au făcutu hendekiü împregiurulu tabe-

reî, și au pus strêji bune pe la Bacău, pe la Romanu, în toate părțile, și au ședut acolo totă vara, până la Sămedru.

Eră Constantin Vodă, Domnul Muntenesc, cum au auditu că au eșitu Nemții în țera Muntenescă, și au purcesu să mergă la București, socotind să nu'i facă Muntenii vr'unu viclesug, precum făcuse părintelui se, cum au și fugitu preste Dunăre. Boierii și slujitorii 'l-au petrecutu doă-tri césuri, și 'și-au luat dîoa bună, și 'l-au lăsat cu toți, și s'au întorsu la București, ce, nu numai boierii, ce și slugi de ai lui ce au fostu la tată-seu 'l-au lăsat toți. Nemții, viind la București, au luat pre boieri pre toți, și i-au trecut cu case cu totu în țera Ungurască, pre unii cu voiă, eră pre unii și cam fôră-de-voiă. Împăratul, Turcul, și Turcii, vedëndu aceste, tare s'au spăriat, nu numai de Moskali și de Nemți, ce și de óstea lui, se nu facă zorba asupra lui; și au păzitu de au schimbatu pre Vezirul și au tăiat și pe Kihae, dicëndu că s'au agiunsu ei cu Moskali de au datu Vozia, dupre cum li'i hirea de dulău, de le dicu că'su dulăi; adevăratu decă vedu că nu pot isprăvi, ei dau vina capetiloru. Și au pus Hanu nou pre Medligeri celu rău, carele mai fusese Hanu în domnia d'ântăii a lui Grigorie Vodă, la carele se făcuse zorba asupra lui, precum s'au scrisu mai înainte; înțelegëndu că acela au peritu în Crimă; care șede la Tighine până acmu, că la Crimă nu pôte se margă.

Atunce au trimis Impărăția de au luat pre Manolaki Kiurci-bașa Psiolu, fratele Hatmanului Constantin, ce este aice în Moldova, și 'l-au dusu la Țarigradu la Impărăție, și dându'i pricină că este agiunsu cu Moskali, i-au datu gré muncă, cinc-șese zile, până ce au spusu totă averea ce au avutu, câte-va pungi de bani, ca la trii mi, și odóre; și nu numai a lui avere i-au luat, ce și a frăține-său, a lui Constantin Hatmanului, și a fiu-său, Enaki Aga, și a altor rude a lui, gineri, și alții, totu ce au găsit i-le-au luat; și apoi 'lu au spëndurat în mijlocul uliții unde se vëndu blanele în tîrgu, și i-au pus o blană în capu, dându'i pricină că elu aru fi sfătuitu pre Kihai Vezirului se închine Vozia la Moskali. Atunce 'lu au agiunsu osânda țerei Moldovei și țerei Muntenesci, și a negușitorilor, ce le făc cu faptele și cu amestecăturile lui la Pörtă, de făc multe pagube negușitorilor, luându-le negótele fôră de preț, fiindu elu Kiurci-bașa la Impărăție; și altor omeni le făcea alte supărări. Eră și mai înainte vreme, când s'au făcutu zorbaoa la Țarigradu, de s'au schimbatu Impărăția, fiindu Vezir Ibrahim Pașa, căduse acestu Manolaki Kiurci-bașa la mare urgie, și atunce au scăpatu și totu nu s'au lăsat de răutăți; eră acmu n'au pututu scăpa de urgie, după cum se dice, că nu sunt în toate zilele Pascile. Așa se dice că mai multu despre Constantin Vodă se'f fie fostu pira, avëndu pismă pre dînsul, ș'au scos fermanu se omóre pre ginere-său Ștefăniță Beizadé, feciorul lui Miha Vodă, care ține fata Hatmanului Constantin; numai, norocul lui, că au prinsu de veste de s'au ascunsu la casa solilor; multă vreme până s'au îndreptat.

Reiz-Efendi, solul Turcescu de la Nemirova, vedëndu aceste lucruri ce se pörtă, și Moskali nu priimescu bani să facă pace, ce, ceru Dunărea cu Crimă cu totu, și Nemții ceru Bosna și altă samă de bani chieluella oștii, și robii ce'i luase Turcii, au făcutu isvóde de aceste de toate ce cereau Moskali și

Nemți, și au dat mult daruri solilor nemțești și moskicesci, și lui Minihi feld-marșalul moskicescu, ca să mai aștepte trei-deci de zile, să nu pornescă oștile, până or trimite la Împăratul Turcescu să vadă ce aru priimi; de a priimi, bine; érá de n'a priimi, s'orú bate; totú ca să se mai lungescă să trecă vara, cu amăgele, după cum este natura Turcilor; că se spărieșe pré rău. Ce, după cum îi rânduéla acestei lumi lacome, au întunecatú mintea solilor nemțești și moskicesci de au priimitú să aștepte cele trei-deci de zile, până a veni răspunsu de la Pórtă; și au și răpedítú Reiz-Efendi cu acele scrisori pre Alecsandru Terzimanulú, fratele lui Grigorie Vodă, să ámble într'acele trei-deci de zile de olacú, să aducă răspunsu cum a fi: ea pace, ea nepace. Și au purcesú Terzimanulú și au venitú pe la Grigorie Vodă, la Galata, și 'l-au benchetuitú o di cu mare cinste, și 'l-au mai învățatú și elú meșesugurí de a lui ce au mai știutú, că avé Grigorie Vodă mare jéle și frică c'orú lua creștinii țera; ce, nu numai elú, ce și Grecii lui, și n'orú avé ce stăpáni și ce mânca. Și la trei-deci de zile s'au întorsú iarăși la Nemirova la soli cu răspunsu, că nu primé Turcii să deé nimicá, numai să fie bătae la anulú. Și așa, soli s'au dusú cineși pre la țările lorú; și purcegéndú și Reizú-Efendi, trimis'au Grigorie Vodă pre Aga Enaki Greculú, cu șese sute de slujitori, de i-au eșítú înainte la Movilău, teméndu-se de Cazaci să nu'ú lovescă; și 'l-au petrecutú până la Tighiné.

Érá Vadani, Generalulú de Brașovú, decă au eșilú la Oituzú cu óste, au și poroncítú lu Grigorie Vodă să deé pace ómenilorú de birú, din Siretú în colo spre munte; și s'í trimitá o sutá și cindecí de pungi de bani, decă îi este voiá să șédá cu pace în Iași, până la o vreme. Decí, Grigorie Vodă era la Frumósa și n'apucase să strângá óste, nici să se ducá la Prutú; și au trimisú pre Toderășco Páladi vel Spatarú, și pre Alecsandru Sêrbulú Treti-Logofétú, cu daruri și cu cărți la Generalulú, de la dênsulú și de la boierí, scriindú Generalulú s'í fie milá de țérá, să nu o strice, fiindú creștiní. Și au mersú la dênsulú la Oituzú, și i-au primitú cu dragoste, și s'au adeverítú cu bine. Numaí Grigorie Vodă nu s'au încređutú, ce, s'au dusú la Prutú, după cum mai susú s'au scrisú, de 'și-au strânsú óste. Așjdere nici pe Páladi Spatarulú nu'lú credé, fiindú Moldovanú, să nu'í facá vre unú meșesugú, și de ce au trimisú și pre Alecsandru Duca, Logofétú alú treile, Sêrbulú, fiindú omú de casa lui, ca să nu pótá face vr'unú meșesugú cu Generalulú asupra lui. Turcii, până a ámbila Terzimanulú la Pórtă aceste trei-deci de zile, érá Împărâția au și pusú Saraskerú pe Kiupruliulú, și au și rădicatú óste din Țari-gradú, ca la o sutá și doá-deci de mií, și i-au trimisú la Bosna asupra Nemțilorú; érá Vezirulú, de la Cartalú, au trimisú pre Meniș-Pașa cu doá-deci de mií de óste, și au purcesú de la Cartalú pre marginea Dunărei, de au mai strânsú óstea ce au mai pututú, și s'au dusú la Vidinú, asupra lui Valisú Generalulú de Sibiu, carele báté cetatea Vidinulú, și au gonitú pre Nemți de la Vidinú; déră totú nu i-au bătutú pré rău, numai câtú i-au gonitú de la cetate. Și au datú Turcii și lui Constantinú Vodă, Domnulú Muntenescú, vre o doi-trii Pași cu óste de au gonitú pre Nemți din țera Muntenescá; că erau puține, numai vre o doá-trii mií, și au făcutú Turcii multe réutá, și prădaú

în țera Muntenescă, că au luat muniile în cap, și pre unde au găsit bejenii, au totu pradat și au stricat; și au spart și Mitropolia de la Tîrgoviște, și au găsit multă avere a boierilor Muntenesci, și o au luat totă; și nu numai într'unu rîndu au pradat, ce în câte-va rînduri au âmblatu prădându și stricându biată țera.

Constantin Vodă, Domnul Muntenescu, iarăși s'au aședat în Bucuresci, cu vre o doi-trii Pași, și Turcii au făcut reă pradă în Bucuresci, și Mitropolia au făcut o mecetă de se închina Pașii într'ensă. Era Constantin Vodă au pus totu boieri de cei de giosu de i-au boieritu, că boierii cei mari erau duși cu toții în țera Ungurescă. Era Generalulu cel mare de la Sibiu, anume Valisă, care mersese la Vidin, vedendu că nu pôte sta împotiva Turcilor, că are ôste puțină, au scris la Vadni, Generalulu de Brașov, carele eșise în Moldova cu ôste, de au trecut muntele înapoi în țera Ungurescă, de i-au mersu agiutoru la Vidin; numai ce au rămasu vre o cinci sute de Nemți de straje la Comănesci. Era cei-alți, măcaru că s'au dusu la Vidin, totu n'au pututu isprăvi nimică împotiva Turcilor. Deci, Generalulu Valisă, vedendu că au greșitu de au împrăștiat ôste prin Moldova și prin țera Muntenescă, neputendu isprăvi nimică la Vidin s'ălu iee, ori de ciudă, ori de rușine, ori de frica Împăratulu, au mâncat otravă singuru de au muritu.

Maî ispititu-s'au Turcii, și cu doi Sultani cu Tătarii, s'ă mergă prin țera Muntenescă preste munte în țera Ungurescă; era Nemții s'au păzitu bine, că după ce au intrat în munte le au ținut calea și dinainte și dinapoi, și au peritu unu Sultan și cu Tătarii lui maî toți; era unu Sultan au scăpatu cu puținei Tătari, neapucându s'ă intre în munte, și s'au întorsu de la Câmpina, prădându și ardendu, și au lovit prin Bucuresci, fiindu Domnul în scaun, și au pradat tîrgulu totu, cu mănăstiri cu totu. Și Domnul n'au pututu s'ă isprăvescă nimică s'ă nu lase s'ă prade; ce, au găsit boierii cei pribegi și nepribegi, și a neguțitorii pin hanuri, totu au luat. Acestu războiu au fostu maî pre urmă, la velétu 7246, la Noemvrie. — S'ă lăsăm acmu țera Muntenescă, de om scrie înainte la rîndulu său. — Grigorie Vodă, ședendu la Galata cu tabăra, și înțelegendu că s'au dusu Nemții cei maî mulți, și au rămasu numai ca vre o cinci sute de Nemți de straje, la Comănesci, și vedendu că se gătēja Tătarii și cu Turcii de la urdia Vezirulu s'ă mergă la Nemți, au scris la Vezirulu s'ă nu mergă nici Turci nici Tătari, s'ă nu strice țera; că puținei Nemți ce au rămasu de straje, a trimite ôste de a lui și i'a goni. Deci, Vezirulu îndată au și opritu s'ă nu mergă, că era de la Gălați până la Bârlad totu Tătari, cu doi Sultani, de au ședutu totă vara de au mâncat pre bieții ômenii, de rămăsese numai cu sufletele.

Deci, Grigorie Vodă au alesu din ôstea lui ca la o mie și cinci sute de slujitorii Moldoveni, și două stéguri de Căzaci, cu Turci și cu Lipcani, și au trimis pre Constantin Hatmanulu, fratele Kiurci-bașii, și pre Tóderu Păladi Spatarulu, s'ă mergă pre la gura Oituzulu, și la Comănesci, s'ă astupe poteciile și s'ă strice pălăncile ce le făcuse Nemții. Și mergendu acolo la Comănesci, numai ce au și datu preste acei cinci sute de Nemți ce rămăsese de straje. De mirat lucru este, că au datu Dumnezeu o spaimă Nemților, cătă n'au

Totû pre acea vreme, mers'au Kiupruliulû la Nişû, unde luase Nemţii, şi au încungiurată cetatea Nişulû, şi n'au pututû sê sprijinescă Nemţii, şi s'au închinatû, că au fostû numai cinci-şese miî de Nemţi, cu unû Generalû; êră pre Generalû şi pre Nemţi i-au slobođitû cu pace; êră pre raie au pus'o pre toţi subt sabie, că se burzuluise totă creştinătatea de ţinê cu Nemţii: Sêrbii, Arbănaşii, şi alţii ce erau prin pregiurû. Şi de acolo au purcesû Kiupruliulû asupra Nemţilorû ce băteau Bosna; decî Nemţii nu puteau lua Bosna, fiindû locurile tari, şi Raiaoa încă ţinê totû cu Turcii, nu vrê sê se închine la Nemţi. Numai ce au apucatû Nemţii de au luatû vre o doă-trii cetăţi în marginea Bosnei, şi au şi sositû Kiupruliulû cu ôstea lui agiutorû Bosnenilorû, şi s'au lovitû în vre o doă-trii rînduri, şi au totû cam zeticnitû pre Nemţi, şi nu s'au pututû alege. Aceste tôte s'au făcutû în anulû 7245. Êră în anulû 7246, în luna lui Octomvrie, totû într'acéstă tîmna, vîđîndû Turcii că le-au mersû cam biîşorû asupra Nemţilorû, că Nemţii nu făcuse gătire prea bună în grabă, au şi pornitû ôste de la Cartalû şi de la Tighinê câtă era strânsă, ca la o sută de miî de Iniceri şi de Spahii, cu unû Sarascherû, şi cu Medli geri Hanulû celû noû, şi cu totă Tătărimea din Bugégû, ca la şesedeci de

mił, și cu doi Sultanı, mai camu cu tótă puterea turcescă ce era la Cartalı; și au purcesu și de la Tarigradu, pre apă, vre o doădecı de mił, se mERGă se ia Vozia de la Moskalı, înțelegendü că Minihü feld-marșalü s'au depărtatü cu oștile moskicescı la ernaticü la Perevolocina, după ce s'au dusü solı de la Nemirova. Și înțelegendü că suntü numai șepte mił de Moskalı, și doă mił de Căzacı, noă mił de tótă óstea, au socotitü că orü lua Vozia pré pe lesne, și decı orü trece și orü lua și Comburulü, și orü trece și în Crimü asupra celor-alți Moskalı, și orü duce și pre Hanulü celü noü, pre Medligeri; și au luatü și vre o șeseđecı de pus e marı din Tighiné, și patru sute de care moldovinescı, de au dusü gebhanaoa. Și după ce au agiunsü acolo la Vozia, au începutü a bate cetatea, și o au bătutü doă sEptEmanı și n'au pututü se o ia; și așa, dau Turciı felurı de felurı de năvalırı strașnice asupra cetăței, și s'au spartü vre o doădecı de puscı marı Turcescı, încercându-le mai multü, preste măsură, ca să agiungă la cetate, și iarăși pre dEñșıl fı omoria. Făcut'au Turciı unü meșterșugü cu nisce secrie, nópte, ca se se 'apropie de cetate; érá Moskalıı au făcutü altü meșterșugü de s'au luminatü ca ziua, cu făcliı, și au îndreptatü puscele de i-au făcutü fărime. Făcut'au Turciı doă lagumurı, și s'au strânsü acolo mulțime se dee năvală; érá Moskalıı le-au găsitü unde le pusese Turciı, și le au bătutü bine despre dEñșıl, ca se dee inapoı spre Turci; și au făcutü și Moskalıı doă lagumurı, din cele turcescı alătore, și cu gaurı din cele turcescı la a lorü; și cândü s'au strânsü mulțime de Turci la lagumurı, și au datü focü, érá lagumurile au datü inapoı, și s'au aprinsü și cele moskicescı, câtü. au peritü mulțime de Turci; și atunce au eșitü și Moskalıı cu Căzacıı afară din cetate, și au începutü a'ı tăia și ei pre căți nu'ı omorise lagumurile. Așjdere, sculatus'au Turciı cu zorba asupra Hanulü, dicendü că gálceva despre dEñșıl s'au începutü ântEiü, și ei dau năvală de pierü, și Tătariı nu pierü; ce umblă pre delaturı. Decı au luatü Hanulü pre Tătariı, și împreună cu Turciı, și carăle cele moldovinescı le-au umplutü de stuhü, și au începutü a pune pre Moldovenı de impingeau carăle, și Turciı cu Tătariı după dEñșıl cu puscele, ca se se apropie de cetate se bată cetatea. Érá Moskalıı așa au începutü a'ı improșca din cetate, și au eșitü și afară, și au datü o năvală Turcilorü, câtü au peritü mulțime, și au luatü și o samă de pusce. Așjdere, era o zămculiță delature de cetate, și sedeau nisce Moskalı, puțineı, și au îngropatü și Moskalıı unü lagumü acolo, și s'au făcutü a fugi spre cetate; érá Turciı au și intratü într'acea zămculiță, și au găsitü lagumulü Moskalilorü, și l-au scosü. Moskalıı, vEđendü că au găsitü Turciı lagumulü lorü, au și îndreptatü puscele în zemculiță a o bate, și au peritü și acolo mulți Turci, și căți n'au peritü le-au căutatü a eși din zămculiță, că nu puteau se șadă, că'ı improșcaü din cetate.

Așjdere, venit'au Turciı, cu vase pre apă, și Moskalıı încă aveau vase; ce, Turcilorü nu le-au sporitü nicı cu acelü felü, că cumü au fostü dândü Moskalıı din tunurı de pe apă, orı din cetate, se și afundaü vasele turcescı de se innecaü, câtü n'au rămasü nicı unulü; érá moskicescü nicı unulü nu s'au innecatü. Mai pre urmă s'au sculatü Turciı cu mare năvală asupra cetăței, vEđendü că au eșitü o samă de Moskalı din cetate; așa s'au pornitü Turciı asupra Moskalilorü se'ı ia în unghı; érá Moskalıı s'au făcutü a fugi asupra vaselorü și au

lăsată porța cetății deschisă; érá Turcii, cum au vădută porța cetății deschisă, au și lăsată pre Moskali de aî mai gonire, și au și alergatū la cetate, și au începutū a intra în cetate; érá Moskali i-au lăsatū de au intratū, ca vr'o patru-cinci mi, și au și slobođitū porțile cetății de i-au închisū. Și așa Moskali, fiindū supuși în cetate, au și începutū a le slobođi foculū și din frunte și din cōdă, și au începutū a arunca și bōmbe, până i-au potopitū de totū pre toți; că vré sē dee înapoi, și porțile cetății erau închise, si căți n'au peritū i-au luatū pre toți de grumazi. Érá Turcii cei ce rămăsese afară, de nu apucase se între în cetate, i-au și aruncatū lagumulū; atunce Moskali cei din afară ce se făcuse a fugi spre vase, s'au și întorsū înapoi în Turci a-î omori căți mai scăpase de lagumū; așijdere și Moskali a'î bate și de pe apă, și de pe uscatū, câtū au potopitū de au peritū ca la treideci-patru-deci de mi de Turci, și mai bine. Érá în scurtă vreme, au și sositū veste de la Sultanulū la Saraskerulū la Vozia, care Sultanū era de strajē între Nipru și între Buhū, cum că vinū Moskali pré mulți pre apă de la Minihū feld-marșalū, intru agiutorū cetății; și așa, s'au făcutū spaimă în óstea Turcescă, și căți Turci rămăsese vii. neperiți, au și fugitū preste nópte și au lăsatū cetatea de a o mai bate; érá trei-patru țile de arū mai fi zăbovitū Turcii pre locū, toți arū fi peritū; că au și datū Dumneđeu unū viscolū mare, și cum erau Turcii răniți pre giūmătate, așa dicū că într'acelū câmpū, trei-patru părți arū fi peritū, și o-parte de arū fi scăpatū bine arū fi fostū. Fost'au cerșutū Căzaciū la Feld-marșalū sē'i lase pe călărime, auđindū că vinū Turcii la Vozia; și n'au vrutū Feld-marșalulū sē'i lase, fiindū cu oștile la Perevolosnă; și au greșitū că nu i-au lăsatū, că nici unū turcū sau tătărū n'arū fi scăpatū. Deci, acelū Sultanū ce era de strajē la Buhū, văđendū că fugū Turcii de la Vozia, slobođit'au și elū ceambururī pre marginea Ucrainei Leșesci de au prădatū satele; că așa ținū și ei prieteșugulū, ca lupulū cu óia și ca cănele Vinerea.

Grigorie Vodă, văđendū că s'au dusū Nemți din Moldova, scris'au cu giurământū la boierii cei pribegi și la țeră, ce erau haini, sē se întorcă la locurile sēle, și sē nu pōrte nici o grijă, și i-au ertatū pre toți, numai sē nu m i fugă și alții, ca să ia bani. Deci, s'au întorsū toți la locurile sēle, și nimică nu le-au făcutū; numai pre Constantinū Balșū Medelnicerulū, avēndū mērazū pe dēnsulū, 'l-au bătutū la talpe, și apoi 'l-au slobođitū; făcut'au și acestū obiceiū Grigorie Vodă, de se bătēu boierii cei mari la talpe, turcesce. Și pre Stefăniță Rusetū Vorniculū, fiindū mai bătrānū, 'l-au făcutū surgunū o lună de țile la mōnăstire la Dobrovēțū, și apoi 'l-au adusū la Iași, și 'l-au ertatū, și i-au măritatū și o fată ce avē, cu cheltuēla domnēscă, dāndu-o după Skarlataki Comisulū, feciorulū Lupulū Costaki Vorniculū. Érá pre Raducanulū, fiindū nepotū lui Mihaï Vodă, și agiungēndū cu cărți la Grigorie Vodă de'i făcē scire ce facū Nemți, și ce li este sfatulū lorū, cāndū erau Nemți la casa lui la Grozesci, pe Oltuzū, pentru aceea mai multū, 'l-au boieritū de 'l-au făcutū Paharnicū mare.

Pus'au Turcii pre feciorulū lui Racoți, anume ca sē fie Craiū în țera Un-

guréscă, și i-au făcută coronă de aur de multă preț, cu diamanturi, și i-au dat și cinci mii pungi de bani să i fie de cheltuie, și să își facă oște, oșbitu de ce i-au rânduie Turcii și Tătarii; și deci l-au pornit din Țarigrad de au venit la Brăila, deși strânge oște, și se gătează. Ispititu și-au norocul cu doi Sultani și cu Turci, de i-au trimis în țera Ungurească, ca să trecă pre la Câmpina, prin țera Românească; ce, nu i-au slujit norocul, că au petrecut rău, precum mai susu s-au scrisu patima lor.

Împăratul Nemțesc, înțelegându de Racoți, au strânsu toate capetele cele de frunte, pre boierii Unguresci, și i-au dus pre toți la Beciu de i ține acolo, și le dă de toate ce le trebuiesce; ce s'a mai alege, vremea viitoare va arăta.

Porța Turcescă, înțelegându de ce s-au lucrat la Vozia, trimis-au de au luat pre Vezirul la Țarigrad, la sfat, și nu numai pre Vezirul, ce și pre toate capetele Turcesci. Aceste toate s-au făcutu într'acești doi ani a domniei lui Grigorie Vodă, până la velétu 7246, la istovul lui Noemvrie.

Dupre aceste, aședându-se Grigorie Vodă la scaun în Iași, precum mai susu s-au scrisu, pus-au în Iași și patru stéguri Turci și cu patru de Lipcani să erneze cu dânsul în Iași, necredându pre Moldoveni; bogate nevoi și rușini făceau acei Turci și Lipcani bieților omeni, cari erau locuitori în Iași, și la țără, că luați femei, și fete mari, și copii, cu sila, deși făceau rău, și la drumuri își rideau, și prădau pre omeni. Era de erna, aședându-se Grigorie Vodă în Iași, în luna lui Decemvrie, scos-au hărtii, fruntea de trii ug. mișlocul de 2 ug. coda de unu ug. și cărcimăritu tijă câte cinci lei de cărcimă, și au scos și care pe țără, de cărau finu și lemne la oște în Iași. și finu nu se găsia pe aproape, că lău măncașe oștea de cu vară, și lua și orzu a cui și găsia, fără de bani; și tabere de care duceau la Siretu de măcinau, că pe aproape nu puteau să biruiescă morile; și cărau finu de pe la Botoșeni; și fiindu erna mare, li era forte cu greu căraușilor, că le căduse boii pe drumuri, și luați boii a cui și găsiau, și care, și era mare supărare omenilor, că se închisese drumurile de rău căraușilor; și au început și ciuma a se ațita în Iași, și au ținut vre o lună de zile acel omor. Oh! oh! oh! săracă țera Moldove și țera Muntenescă, cum vă petreceți și vă desmerdați cu aceste supărări la aceste vremi cumplite, și fără de milă de stăpâni nostri, cari singuri noi i-am pofțit și i-am aflat*). Nu ne saturem de Domni de

*) Eu, Vornicul Aleco Beldimanu, întorcându-mă către tine, Istoriografule, care cu atata patimă vorovesci asupra Grecilor, îți voi cere ertăciune mai întâiu, și după acesta voiți dice că vorovesci cu patimă și că te rătăcesc întru cele ce ții cu totul; căci în cursul istoriei cronografului acestuia, am văditu domni rămeneni cari au făcut mai multe crimi și prădări, au desbrăcat țera fără cea mai mică mustrare de cuget, luându hrana din gura pământenilor, și puind cușitul în senul patriei sale, fără de milostivire stricând pronomiile patriei și a patrioților spre îndestularea lăcomiei lor; mă plec a huli pre acei răi și îndărătnici din Greci, dără nici de cum totu nămulu lor, căci cu acesta apoi hulesc și totu nămulu Moldovenesc, avendu îndestulă pildă de ocărnuirea rea a domnilor Moldoveni. Eu mă plec a erta unu Grecu care vremelnicesce este aici, și nu i pasă de patrie fiindu i străină; dără unu pământenu, pământenu patriotu, fiul patriei acestiea, a prăda pe măica-sa, a prăda și a nu i fi milă de frați și patrioți săi, acesta nici de cum nu voiți pute-o erta. Ertă-mă te rog, cetitorule, și mă giudecă de amu avutu dreptate a mă împotivi la dăsele istoriografului.

țeră, nici de măritată fetele după pământeni; ce dicem că s'au proști și săraci; și alergați la cei străini Greci de'i apucați care de care se v'au fie gineri, că s'au cilibii și bogați, și li dați moși, și i puneți în capul mesei; ecă la ce am venit. Aceste adevărat că ne-au făcut cilibii la toate, cu lacrimi pe obraz, și cu suspinuri la Dumnezeu strigându; era altă putere, fără a, suspina la Dumnezeu, n'au rămas. Ia priviți pre țerile megieșilor, cum țin pre cei străini; li dau de mâncat, era la sfat sau în capul mesei nu i pun, nici îi amestecă; și pentru aceea trăesc prostimea lor până acum necălcată. Deși dau vr'o fată după vre un străin, prea cu greu; dă moșan nu l'au priimesc nici la sfat; și pita ce-o mănâncă, cu v'ersare de sânge și cu multă osteneală, și grije, și slujbe, o mănâncă streinii printr'alte țeri.

De ce s'au mai lucrat peste erna de acum de la Noemvrie, la velétu 7246.— Vezirul, cum au sosit la Țarigrad, cum l-au și mazilit, și au pus Vezir pre altul; și cum l-au pus pre acel Vezir, cum au și început a rându oște la Hotin, și la Tighin, și printr'alte părți pre unde erau cetăți, și au început a face mare gătire, trecându Turcii prin țeră la Hotin, și alții de la Hotin în gios la Tighin; și făceau mare stricăciune omenilor, și posne pre unde lovia; unii treceau pe Bărlad, unii pe Siret; și în Iași încă au ernați trei-patru mii de Turci; și acia încă destule răutăți făceau; și era o scumpete mare de pâine și de fin, cât, ajunsese carul de fin, cu doi boi, câte patru lei; și alte nevoi erau multe pe țeră; care, chile, ialovițe, văcărit, și adăoșagii preste văcărit câte un tult de vită.

Așijdere și în țera Muntenescă, Turcii și Tătarii au ernați, și multă pradă au făcut trecându prin țeră la Olt, de se băteau cu Nemții. Era de erna Nemții și Moskalii au ședut în pace pe la ernatec, pre marginile țărilor lor, făcându mare gătire; era Hanul din Bugég s'au sculat în luna lui Genarie, și s'au dus la Crim, nefiind Moskalii în Crim, și de acolo s'au sculat, și au strâns oște pe cine au putut, ca la 80,000, amestecați Tătari și Turci; și s'au dus în pradă la Slobozie spre Harcov, și i-au telnit Moskalii pe drum, și i-au biruit, și abia au scăpat Hanul, cu vre o patru-cinci mii de oște; era Moskalii li-au luat toți robii ce i luase de la densii, că le stătuse cai în ceambur, și i-au tot gonit până în Crim.

Mihail Vodă pre acea vreme era la închisore, că l'au p'ria. Muntenii se de 7000 pungi de bani; și au ședut la închisore unsprezece luni; și apoi, fiindu acesta Vezir, ce mai sus s'au scris, fiindu prieten l'au scos de la închisore. Era la acea vreme fiindu și Dmna lui Grigorie Vodă la Țarigrad, cu fiu-seu Scarlat Beizadé, au făcut nuntă, și au luat pre o fiică a lui Mihail Vodă, care mai sus s'au pomenit că au fost logodită; și în luna lui Genarie, la Boboteză, au făcut nunta. Era Grigorie Vodă au făcut veselie pentru fiu-seu în Iași o săptămână cu toți boierii. Aceste toate s'au făcut până la di întâiu a lui April.

Era când au fost în luna lui Mai în trei-deci și una de zile, într'o Mercuri, la patru césuri de di, s'au făcut un cutremur mare, și au ținut mai ca un cvert de césu acel cutremur, și au cădut în Iași mănăstirea Golia, și multe case și mănăstiri au cădut atunci în gios: Răchitosa, și alte

mănăstiri la Focșeni și pre aiure; și s'au cutremurat pământul în câteva rînduri, și au ținut acel cutremur mai vre o lună de zile; numai, s'au cutremurat mai cîtineli; și s'au început în Iași mare omor de ciumă, și au ținut totă vara și toamna, până la luna lui Dechemvrie.

Eră Grigorie Vodă au eșit din Iași la Socola în fundul văii, de au ședut acolo totă vara cu corturile, cu ordia, și au început și în ordie a pica câte un om de ciumă, și deci s'au mutat și Vodă, despre toamnă, cu ordia la Țuțora, ca se se mai recorască de bôlă.

Vezirul s'au rădicat cu mulțime de ôste, trei sute de mi, și au purcesu spre Nișu asupra Nemților, și au făcut ôste în trei părți: pre unii i-au pornit cu Racoți pe Dunăre în susu, și cu Tătarii, de au luat țera Oltului, și alte pălânci ce erau pre Dunăre; și se siliau să trecă în țera Ungurască, și n'au putut să răsăcă de Nemți; și s'au apucat a bate cetatea Rușava. Alții ședeau improtiva taberei cei mari Nemțesci, și au bătut-o totă vara, și nu puteau să o dobîndască, și periau Turcii; ca frunza pica de pre Dunăre în giosu, de le aduce Dunărea trupurile pre la Brăila, pre la Galați, pre la Smilău, și i prindeau ômenii morți, de le lua borfele de pre dîșii; că, fiind Rușava în ostrovul Dunărei, și dîndu Turcii năvală pre apa Dunărei, eră Nemții diu cetate în totu prăvăliau de se ineca în Dunăre; și câte-va mi de Turci au perit atunce la această cetate. Eră despre toamnă, vedîndu Nemții cei din cetate, că agiutorii lor alți Nemți nu le mai vin de nicăiri, și bucatele li se sfîșiau, și Dunărea încă scade, și totă greimea Turcilor sta prin pregiurul cetății, s'au închinat cu o mie și cinci sute de Nemți: atîta Nemți au fost numai, în Rușava. Și eșind Generalul din cetate l'au îmbrăcat Vezirul cu caftan, dîcîndu-l Vezirul: «aferim, slugă bună și creștă, macar de s'ar afla om harnic și drept ca tine și la Impărăția noastră; cu puțină ôste se stee să se bată cu atîta putere, atîta vreme!» Și, făcîndu-l mare cinste Generalului, l'au slobodit dinpreună cu toți ômenii lui, de s'au dus la tabăra cea mare Nemțescă, cu surle și cu dobe. Eră după ce au mers Generalul în ôstea cea Nemțescă, încă mai mare cinste au dobîndit. Dîcî unii cum se fie dat Vezirul bani Generalului să se închine, și să fie fost cu scirea Impăratului Nemțesc, și Vezirul încă se și facă obrazu despre Impăratul Turcesc. Eră tabăra cea mare Nemțescă era între nisce bălți, la locuri tare; eră Turcii nu cutează să margă la dîșii; și Nemții așijdere, nu cutează să margă la Turci; și așa au ședut oștile până în toamnă, fără cîtu se lovia câte o strajă. Eră despre toamnă s'au dus Vezirul la Țarigrad cu acea isbîndă, și s'au împrăștiat la ernațicu oștile, și cele Turcesci și cele Nemțesci. Eră dincoace, despre Moskali, au rînduit într'acea vară pre un Sarasker cu ôste la Tighine, și altă ôste au mers de la Hotin și de aiurea, ca la optzeci de mi, și cu Tătarii Bugăgului, ca la șeszeci de mi de ôste, de stau pe Nistru de aștepta pre Moskali. Eră Moskali s'au făcut în două părți: o samă, cu Leis Generalul, s'au dus în Crimă, o sută mi ôste, și s'au bătut acolo cu Hanul Crimului și cu șeszeci mi de Turci ce erau cu Căpitanu Pașa; și i-au totu bătut pre Turci și pre Tătari, și au prădat Crimul și l'au ars în vre o patru luni, și apoi au eșit din Crimă, și au lăsat Crimul

mul, și s'au dusă la cee-altă ôste la Perevolosna, unde era Minihă feld-marșalū; și s'au făcută ca la trii sute de mił de ôste, și au totă ședută tótă vara, și apoi s'au pornitū, pre la Sânt-Ilie, spre Nistru pré încetū. Êră Tătariī și cu o samă de Turcī, călărimi. le-au eșitū înainte și'ī totū zăhăiaū, prin pregiurulū oștīl, de le luaū ômenīl de pre la érbă; êră sē le stee improtivă, nu puteau. Se ispitiau câte o-dată, și picaū ca perele Turcī și Tătariī; și așa, s'au apropiatū cale de patru césuri de Nistru, tabăra cea mare; êră fruntea oștīl, ca doă-đeci de mił de ôste, Moskalī, și cu o samă de Căzacī, au agiunsū la Nistru, la Calanca, din gîosū de Rașcovū, unde era de acéstă parte și Saraskerulū cu tótă enicerimea. Și au începutū Moskalī a'ī improșca tare din pușci, și din bombe, de piste Nistru, câtū nu puteau Turcī sē se mistuésca nicăiri pre de acéstă parte de Nistru; și așa au fostū oștile patru đile, Marți, Mărcuri, Gioi, Vineri, Moskalī de ceea parte de Nistru, și Turcī dincóce de Nistru. Êră apoi, Vinerī nópte spre Sâmbătă, le-au și venitū Moskalilorū okázū de la Minihă feld-marșalū sē se întórcă înapoi, și s'au și întorsū nópte la obuzulū celū mare, unde era și Minihă feld-marșalū; și au purcesū Moskalī iarăși înapoi cu toți, la Buhū. Și murindu-le caii și boii, fiindu'ī tótă vara în ferbintélă la Buhū, nu aveau cu ce trage pușcele cele mari și proviantulū; și au îngropatū acolo în câmpū cincī sute de care de glonțuri, de pușci și de comburale, osēbitū de făină și de posmagi, și de alte bucate, ce le-au lepădatū pre câmpū; și după ce au agiunsū la Buhū, au triimisū Minihă feld-marșalū, și au rădicatū și ôstea ce era în Vozia, și i-au datū focū și Comburulū iarăși, și au venitū la dēnsulū, și au purcesū cu toți la ernaticū la Perevolosna.

Êră Turcī Enicerī vreaū sē trecă sē agiungă pre Moskalī; êră Saraskerulū nu'ī lăsa sē trecă Nistrulū, neavēndū fermanū, câtū începuse Enicerī cu zorba, precum li este obiceiulū lorū, ca sē omóre pre Saraskerulū. De miratū lucru este, cum așa lesne se întórseră Moskalī înapoi și stricară și Vozia și Comburulū, și Saraskerulū încă nu lăsa sē trecă Enicerī după dēnsiī sē'ī gonésca; unīl đicū sē fie fostū datū Saraskerulū mulți bani lui Minihă, de s'au întorsū; êră alțiđ đicū că s'au temutū Minihă de ciumă, sē nu i se ample ôstea, că dincoace muriau de ciumă; êră alțiđ đicū că suntū faptele Franțuzulū, fiindū unū feciorū a lui Minihă la Craiulū Franțuzescū de slujia; êră unīl đicū că'ī era grijă lui Minihă pentru țera Moldovei, sē nu iee Turcī și Tătariī pre Moldoveni în sabie și în robie; că așa se lăudaū Turcī, și se cereau și la Saraskerulū sē le dee voiă, cum vorū vedē că trecū Moskalī Nistru în cóce, și de nu le vorū putē sta improtivă Moskalilorū, și nu'ī vorū putē sprijini, sē și slobódă pradă în țera. Êră pentru Vozia, acéstă pricină au fostū, đicēndū Minihă cum că unū anū de cândū au fostū luatū Vozia și ciuma dintr'ēnsa n'au fostū mai eșitū, câtū, mai bine de doă-đeci de mił de ôste s'au topitū într'ēnsa; și pentru aceea o au stricatū și au scosū ôstea dintr'ēnsa. De nu'sū niscal fapte cu viclesugū a lui Minihă, vremea viitóre va arăta adevērulū.

Impēratulū Turcescū înțelegēndū de acestū lucru, cum că n'au fostū vrēndū Saraskerulū sē lase pre Enicerī sē gonésca pre Moskalī, s'au măniatū fôrte rēu pre Saraskerulū și 'l-au făcutū surgunū, și au pusū pre altū Saraskerū, pre anume Veli-Pașa, vestitū de vitēzū bunū, că au fostū arătatū mare îndrăz-

nire la Moskalî; şi au tăiat Impărăţia atunci patru Paşi, şi au mazilit şi pre Sultanul de Bugégü, căci n'au mers după Moskalî să'i gonască peste Nistru, că ei au fost bucuroşi că s'au dus Moskalî şi s'au fost temându-se nu facă vre-un meştersugă să se întorcă.

Tot într-un acelaşi an 7246, la Noemvrie, murit'au şi Racoşi, feciorul Craiului Unguresc, de care s'au pomenit mai sus, la Dunăre, pre carele îl pusese Turcii la Udrii să fie Craiu în ţera Ungurască; dără nu i-au slujit noroçirea.

Tot într-un acelaşi an 7246, de toamnă, venit'au Capegilar-Kihaesi de la Impărătie cu poroncă la Grigorie Vodă ca să margă la Nistru să rădice puşcele ce le îngropase Moskalî să le iee să le ducă la Tiginé; şi s'au dus până la Nistru, şi au trimis de au încărcat tot, cu mare frică, să nu'i lovască Cazacii; dără n'au avut nici o primejdie; şi au încărcat cinci sute de care de glonţuri, şi de cumbarale, precum mai sus s'au scris. Grigorie Vodă au ambulat pe la Soroca, pre la Raşcovă, pre de această parte de Nistru, şi pre la Orhei, de s'au primblat să vadă locurile ţerei; şi pre urmă de la Orhei n'au venit în Iaşi, că mureau pre rău de ciună; ce, au trecut la sat la Deleni, în ținutul Hărlăului, la Vornicul Iordaki Cantăczino Delenul, şi au şedut acolo până în şi antei a lui Dechemvrie; şi apoi, înţelegându că au mai potolit Dumneşul focul ciunei, s'au dus la Iaşi la scaun. Eră nevoi în ţeră erau multe, de chile, de ialoviţe, de care, şi de alte nevoi nespuse, tot eşite pe catastizile banilor hărtilor ce fusese de primăvară, ca şi la Duca Vodă cel bătrân, ce eşia pre bani hărtilor, aşa şi acum au fost. Omenii, de vară, se bejenise la munţi, la păduri, de frică să nu prade păgânii ţera.

Leşi au avut pace pre acele vremi; numai în Ucraina, pre unde au fost şlevul Tătarilor, au avut ore-ce ştricăciune de Tătari. Franşului i-au tot ambulat omenii lui să facă Turcilor pace despre Moskalî şi despre Nemţi. Cazilbaşi încă au avut pace într-un acelaşi an cu Turcii. Aceste toate s'au lucrat într'acest an, de la Noemvrie, la velét 7246, pără la istovul lui Noemvrie la velét 7247; şi ce s'a mai lucra, s'a scrie la rëndul lui.

Eră acum am început a scrie, că în anul 7247, după ce au mers Grigorie Vodă în Iaşi, ciuna s'au potolit; nevoi tot au ținut în ţeră, precum scrie mai sus. Pre Hanul şi pre Vezirul i-au chiamat la sfat la Tarigrad; ei, pre Vezirul l-au schimbat, şi au pus Vezir pre altul; eră pre Hanul l-au trimis de au şedut totă erna în Bugégü, până în primăveră; eră de primăveră s'au dus în Crimă şi au mers şi un podghéz Tătăresc la Moskalî, dără puţină pagubă au făcut; mai mulţi au perit ei, Tătarii. Eră de primăveră au purces Vezirul cu câtă putere au avut, ca la trei sute de mi de oşte şi mai bine, şi s'au dus asupra Nemţilor la Beligrad; şi Nemţii încă au strâns tabăra lor acolo, ca la noădec-o-sntă de mi de Nemţi, mai departe de Beligrad, şi au făcut şanţu, şi stau acolo de aşteptă pre Turci, cale de şapte-opt césuri de la Beligrad. După ce s'au apropiat Turcii de oştea cea Nemţescă, eră Nemţii au ales optspredece mi de Nemţi oşte din tabăra lor, şi i-au trimis să lovască pre Turci nóptea fără de veste să'i spargă, înţelegându că nu sunt Turci mulţi.

Eră Turcii au fostu prinsu limbă că vinu Nemții, și au fostu stându gata; și cum au sositu Nemții, cum i-au și impresoratu Turcii, fiindu mulți; deci, Nemții, vădându așa, au mai alesu doăspredece mi de ôste, și au trimisü după cele optspredece mi ca se le dee agiutorü; dără nu le-au fostu nici de unü agiutorü, că, cându au sositü ei, au și începutu Turcii a'î sparge; și așa, au purcesü Turcii asupra taberei cei mari Neimțesci, bătându'î pre Nemți până ce i-au băgatü în tabără, dără pre puținü au scăpatü. Și așa, dându năvală Turcii și taberei cei mari, n'a pututu se stee împotriva Turcilorü, numai ce le-au căutatü de au lăsatü șanțulu, și s'au supusü sub cetatea Beligradulu de se apărau de Turci, că'î incungiurase Turcii pre Nemți de tôte părțile; și nu le venia agiutorü de nicăiri. Eră mai pre urmă le-au fostu venitü Nemților agiutorü de la Colegatori cinzeci-șesedece de mi de ôste; numai, fiindu ciună, nu cuteza cee-altă ôste de la Colegatori se mERGă la ôstea cea Nemțescă, ce sta mai departe, cale de doă-trei țile. Și așa, câte-va țile apărându-se Nemții de sub cetate, au stătu soli la pace, că nu sciau Nemții că au fostu luatü Moskali la acea vreme Hotinulu și ce se lucrase în ceste părți, fiindu incungiurați de Turci, și se temeau Nemții se nu mERGă Turcii și în țera UngurESCă se nu se turbure și Ungurii asupra lorü.

Așjidere și Vezirulu, viindu'î veste dincoace, despre Moskali, că au luatü Hotinulu, au tănuitü, și au făcutü mare veselie cum că au bătutu Turcii pre Moskali la Hotinü. Și auzindu Nemții, au făcutü pace; eră precum s'au făcutü pacea, s'a scrie la rōndulu seü. Moskali, de primăvară, cu Leis Generalulu, cu optdeci mi ôste, și cu Calmăși, și cu Căzaci; și cu Moskali, s'au dusü asupra Crimulu, și au avutu acolo în Crimü în doă-tri rōnduri rēsboiü cu Turcii și cu Tătarii, și s'au rănitü și Hanulu și au muritü acolo în Crimü. Și Turcii, acim de ernă, după ce au făcutü pace, au pusü pre altü Hanü. Eră Moskali s'au întorsü din Crimü inapo ne stăpânindü nici o cetate din Crimü, ce numai au stricatü Crimulu pre rău întru acesti patru ani ce mai susü scrie.

Minihü feld-marșalü, de primăvară, au purcesü de la Kiovü pin țera LeșESCă, dreptü asupra Hotinulu pre la Neji-boje, și pre la Camenița, cu o sută și doădeci de mi de ôste moskicESCă, cu Douți, și cu Calmăși, și cu Cătane, și au venitü pre încetü tōtă vara până la Hotinü, din țera CăzăcESCă, prin țera LeșESCă; și numai la Nistru au zăbovitü mai bine de doă săptămâni, și au trecutü Nistrulu pre din susü de Hotinü, prin ținutul Cernăuțilorü, pre la unü satü ce se chiamă Giansăulu, pre la Vasileu, și pre la altü satü mai pre din giosü, ce se chiamă Mitcăulu. Purces'au și pre dincoace Veli-Pașa Sarakerulu, și cu doi-tri Pași, și cu vr'o doădeci de mi de ôste Turci, și Sultanulu cu vre o treideci de mi de ôste Tătari, și erau și la Hotinü vr'o șapte optü mi de Lipcani, și erau și câte-va mi de Spahii; și era și Capegilar-Kihaesi Impărătesc cu Bostangii, și Colcégü Pași cu Inicerii cetății Hotinulu. Și până a trece Moskali Nistrulu, le-au eșitü și Tătarii cu Turcii înainte peste Nistru, asupra cetății Cameniței; de n'au isprăvitü nimică, că i-au bătutu Moskali prea rău.

După ce Moskali s'au pornitü de la Nistru asupra Pratulü, pre la unü satü ce se chiamă Zestavna, și pre la altü satü ce se chiamă Sobranețü, Turcii

și cu Lipcanii le-au totu datu năvală Moskaliloru; déră au peritu Lipcanii mai toți; și câtu s'au zăbovită Turcii pe acolo, érá Căzaci, și cu Calmășii, și cu Cătanele, au prădatu marginea țere Leșesci, și aceste tîrguri, anume: Horodica, Snetinulă, Cuturile, Tesmenița, și până la Stanislavă au agiunsu de au prădatu. Și purcegendu Moskalii de la Sobranețu, au luatū în giosu pe Prutu, și agiungendu la unu satū ce se chiamă Giuşca, au trecutū codrulū pre la Stanihorci, pre diu susū de unu satū ce se chiamă Boianulū, și s'au întorsū pe subt codru pre la Rărence, și acolo iarăși au avutū răsboiū Moskalii cu Turcii, și iarăși au bătutū Moskalii pre Turci; și de acolo de la Rărence, au purcesū Moskalii totū pe subt codru, pre la unu satū ce se chiamă Groznița, și de la Groznița, totū în giosu pe subt codru, până la ordia Turcescă, unde era Saraskerulū Veli-Paşa cu pedestrima și cu călărimea, cu câtă putere avé. Și agiungendu Moskalii acolo, în şeptespredece zile a lui Avgustu, în anulū 7147, într'o Vineri, cum s'au tîmpinatū Moskalii cu Turcii și au începutū a se hărăți și a se lovi oștile. N'au pututū Turcii a sprijini foculū Moskalilorū, și s'au și spériatū, și au începutū a fugi Turcii cari încotro au pututū. Beli-Paşa Saraskerulū, și cu o samă de Turci, și cu Sultanulū cu Tătarii, au fugitū în giosu pre Prutu; érá Colcégu Paşa au intratū cu o samă de Turci în cetate. Érá Minihū feld-marșalū n'au vrutū să lase pre Moskali să gonéscă pre Turci, temendu-se să nu facă Turcii vr'unū meștersugū, și au ședutū Moskali tótă dioa intru acelu locū unde bătuse pre Turci. Érá Turcii din Hotinū, decă au vedutū că i-au bătutū, și i-au totū scosū muierile și copii, cari cum au pututū, într'acea di, și s'au dusū în giosū asupra Tighinei. Decī, a trei-zi, Minihū feld-marșalū, apropiindu-se de Hotinū, în nouăspredece zile a lui Avgustu, într'o Duminică, i-au și eșitū Colcégu Paşa înainte, și i-au închinatū cetatea Hotinul; și au purcesū feld-marșalū Minihū și cu Colcégu Paşa împreună, și au intratū în cetate în Hotinū, și au luatū pre toți Turcii robi; érá pre Pășoea lui Colcégu Paşa au slobođit'o și au purcesū de s'au dusū în giosū. Érá pre Colcégu Paşa și pre alți Turci pre toți i-au pornitū la Mosku, robi; și au zăbovitū Moskalii câte-va zile la Hotinū, și au întorsū și câte-va mi de oște inapoī, întelegendu că se turbură Șveđii și Leșii asupra lorū. Și dupre aceea au purcesū Moskalii în giosū pe Prutu. Érá Grigorie Vodă încă era rînduită de la Pórtă, cu Sară-Mehmetū-Paşa să mērgă la Cernăuți, să ție calea Moskalilorū la Nistru, să nu'i lasē să trecă despre acea parte; și au făcutū și patru-cinci mi de oște Turci și Moldoveni, și s'au dusū în susū până la Levărda, din susū de Botoșeni. Apoi, întelegendu că nu'i putință a'i sprijini pre Moskali, au mersū la Prutu la Bogdănesci; și apropiindu se Moskalii de Hotinū s'au întorsū la Drăgșani, de au ședutū acolo până ce au luatū Hotinulū, și au trecutū și Saraskerulū în giosū. Atunce au venitū și Grigorie Vodă la Iași, la Gălata, cu urdia, puindū strēji bune; apoi, prindendu veste din strēji că s'au pornitū Moskalii în giosū pe Prutu, au pusū Caimacamī pre Sandulū Sturza vel Logofētū, și pre Iordaki Cantacuzino Delenulū velū Vornicū de țera de giosū; și elū au purcesū în giosū cu căți boieri s'au tîmplatū cu dēnsulū.

Érá Minihū, după ce au agiunsū la Ișnovētū, au pornitū oșteă cea ușoră călărimea, Donți, Calmăși, Catane, și cu o samă de Draguni, doă-trii polcuri,

înainte, cu Constantin Cantemir și cu Dimitrașco Cantemir, feciorii lui Antioh Vodă, fiindu acolo la Moskali înstrăinați. Deci, au și purcesu pin țără strângându proviantu și bucate turcesci; unde găsiau, luaș și cai de a cul și găsia, turcesci și boieresci, pre toți îi luaș, că le slăbise caii. Deci, Dimitrașco Beizadé, Maior, au luat pe sub munte, pre la Sucevă și în giosu muntele a prăda, până la Bacău, și s'au întorsu la Iași cu multu duimă. Era frate-său Constantin Cantemir, ce era Brigadir, au luat de la Ișnovăț Jijia în giosu și pre la Botoșeni, și au răpeditu podghéză doă mi de ôste, se prindă pre Grigorie Vodă; și au mersu podghézul pe Bahlui în giosu, au trecut Bahluiul pre la Căcărăzeni, și au luat pre la Șanta, și au trecut codrul la Vaslui, și de acolo s'au întorsu înapoi, că se temé de Tătari. Grigorie Vodă, luându veste din Roșieci, s'au dus în giosu spre Galați. Deci, Constantin Beizadé au venit totu jăcuind până în Iași, și au intrat în Iași în anul 7248, Septemvrie în doă zile, într'o Duminecă; și i au eșitu înainte Mitropolitul și cu Caimacamii, și cu alți boieri cari se mai tēplase, și cu călugări, și cu neguțitori, cu toți i-au eșitu înainte delaturea tērgului, despre Muntenime (despre Copoi), și i-au închinat chiăile țerei, și stēgurile slujitorilo; și s'au împreunat cu mare bucurie, mergēdu prin Iași, petrecēdu lă boierii până la Frumosa, și s'au aședat acolo cu ôstea.

Era Minih feld-marșal au trecut Prutul pre la Ișnovăț în cēta parte, și au totu venit pre Prutu în giosu, făcēdu ocopuri, cale câte de cinci-șese cēsuri unul de altul; și de la podul lui Ghermanu, au lăsat obuzul cel mare se trecă Prutul era în ceea parte; și elu, cu vre o dece mi de ôste, au venit drept în Iași. A doa zi Lună, Septemvrie în trii zile, au intrat în Iași, și i-au eșitu înainte Mitropolitul Antonie, și cu Caimacamii, și cu alți boieri cari se mai tēplase, făcēdu i mare cinste, până l-au adus în curțile domnesci; și au ședut în Iași o săptămână; și cât au ședut în Iași, în tôte zilele chiăma pe Mitropolitul, și pre Caimacamii, și pre alți boieri; și i puné la masă de i cinstia; și au âmblat giurū impregiurul tērgului de au ales locu de cetate, și au pus semne, și au rōnduit soldați și salahori de au început a săpa, de au făcut șanțu și tabii (băști de pământ), numai, n'au apucat a le găti; și au lăsat pre un General maior, pre anume Petri Șipon, și cu un Polcovnicu cu vre o doă-trii mi de ôste, ca se fie de paza tērgului; și au rōnduit și pre alt general, anume Levendal, se mērgă la gura Jijiei se facă și acolo ocop; și n'au apucat a lă face.

Așjdere și în Tērgul-Frumos, și în Romanu, iarăși au lăsat ôste, și au făcut ocopuri, și n'au apucat a le face nici acele se le gătēscă.

Și au dat și aceste puncturi Moskali, țerei, și au pus pre Sandul Șturza Logofetul și pre Iordaki Cantacuzino Delenul Vornicul, iarăși ei se fie Caimacamii, mai mari Senatori până se va alege cum va mai fi.

Poncturile ce au dat Minih feld-marșalul, țerei.

I. Să fie Moldovenii credincioși cu totă inima Impărăției Rusiei.

II. Să nu aibă Moldovenii respundenție cu neprietenii Impărăției Rusiei.

III. Boierii pribegi cu Grigorie Vodă se se întorcă toți până într'unu an; ăra carele nu s'arū întorce până la anul, se nu aibă ertare.

IV. Doădecî de miî de ôste se erneze țera, și se o hrăneze și se ședă prin tîrguri pre unde s'arū socoti.

V. Trei miî de salahori se nu lipsescă peste toți anii, se lucreze pe la cetăți la ce arū trebui.

VI. Pentru ômenii de ôste ce vorū fi bolnavi, se chiețuescă cu dîșii la ap-tică, se le dee oțetū și usturoiū.

VII. Ofițerilorū ce vorū fi cu acele doădecî de miî de ôste, iarăși se le dee ce le-arū trebui.

VIII. Moskalū, Grecū, seū alți ômeni străini, se nu încapă nici la o ăiregătorie în țeră; ce numai cu neguțtorie.

IX. Uați boieri și căpi slujitori ce n'orū fi la vre o ăiregătorie, se încalece se margă cu toții la ôste, și lăfă se le dee Impărăția. ăra birulū și nevoia țerei ce le-arū fi partea seși dee.

X. Noădecî de pungi de bani se dee poclonulū lui Minihū, acmu.

XI. O sută de pungi de bani se dee, *masa* lui Minihū, în toți anii; cariî bani făceaū doăspredece miî de galbini de aurū, Unguresci. Galbēnulū âmbra patru lei pre acestă vreme.

XII. Nime se nu tăgăduescă bucate, saū haiue, saū bani, Turcesci saū Grecesci, că cu capulū vorū da samă.

Aceste puncturi au datū Minihū boierilorū, și le au ăisū, că, de nu vorū priimi așa, a da focū tîrgului; și i-au făcutū cu de-a-sila de au iscălitū că se tēmplase și boierii de nu se învoiaū, și au iscălitū toți. Care mai pe urmă veți vedē la ce au venitū cinstea lui Minihū, că vinulū celū Ungnrescū dulce, s'au făcutū veninū amarū, și risulū plănsū, și voia cea bună, grōză și frică. Și oh! oh! oh! bogăția sărăcie, și lipsă, și blăstēmū, și osinda vecinică neuitată și neînchiegată!

ăra Minihū feldū-marșalū, purcegēndū din Iași, Lunī, Septemvrie în ăece ăile, au poftitū pre boieri și pe Mitropolitulū, de 'l-au petrecutū până piste Prutū, la Zagarancea, și acolo au tocmitū ôstea șiraguri, de o au vēdūtū boierii, și Mitropolitulū au făcutū osfeștanie, și au blagoslovitū ôstea și au stropit' o cu aghiazmă, și au datū și din tunuri, și s'au dusū la corturi; și i-au cinstitū tōtă ăiua, dāndū din tunuri, și le au ăaruitū Caimacamilorū cāte doă sute ug. de aurū (galbini de aurū Unguresci), și Mitropolitulū trei sute. Și apoi s'au întorsū boierii și Mitropolitulū la Iași.

ăra Minihū au rōnduitū alū doile rōndū pre Dimitrașco Beizadē cu Căta-nele și cu Căzacii, și cu Moskalii, se margă se prindă pre Grigorie Vodă, de la Șerbănesci cei de pe Siretū, înțelegēndū că este acolo; și au purcesū și s'au dusū totū pre Siretū în giosū până aprōpe de Șerbănesci.

ăra Grigorie Vodă, prindēndū de veste, au trecutū Siretulū cu mare spaimă, nōptea pre o plōe, și au fugitū spre Brăila. ăra Dimitrașco Beizadē n'au cūtezatū se'lū gonescă, ce s'au întorsū înapoi, și au lovitū Focșeni, și cei de cēsta parte, și cei de ceea parte, de i-au prădatū, de au rēmasū ômenii cu pieile, numai cu sufiețele; și au lovitū și pre la Mira, de au luatū pre Lupulū

Aga, și pre socru-său Mitropolitul Nikifor Sîdisu, și au dusu pre Lupul la Minihü feldü-marșalü, avëndü elü respundenție mai înainte vreme cu Minihü, cândü era Sărdarü la Ohreiü, cu poronca lui Grigorie Vodă.

Eră pre Constantinü Beizadé 'l-au rînduitü cu ôste cătane, asupra Hușilorü, ca se stee în préjma Tătarilorü. Eră Minihü, de la Prutü au purcesü asupra Tighinei și au trecutü codrulü, și au eșitü în fundulü Biculuï, și au luatü în giosü pre lîngă Bărăsanü, ce ședü călărași intru acelü satü; și acolo 'l-au agiunsü cărți de la solii Franțuzesci că au făcutü pace; decî, se se întorcă înapoi. Eră în Tighiné, din Turci mai nime nu rămăsese, și totü fugeau; și Tătarii încă erau morți de frică, și începuse a agiunge se se închine.

Eră Minihü, întorcëndu-se cu obuzulü înapoi, scria la Caimacamî că s'au întorsü înapoi, că se apropie érna; pace nu s'au făcutü, ce, se pörtă de grijă pentru ôstea ce este în Iași și la Romanü, și în Tergulü-Frumosü, că elü merge la Hotinü și pe marginea țerei Leșesci se erneze. Și au și întorsü pre atanulü Donțilorü și cu vahmistru; și mergëndü prin Romanü au luatü și pre cealaltă ôste care s'au făcutü ca vr'o optü mil de ôste; și au purcesü în giosü spre Focșeni, și au trecutü în țera Muntenescă, prädändü și jăcuindü până la Câmpina; și de acolo n'au cutezatü se vie înapoi, se nu le éșă Turcii înainte de la Brăila, ce au trecutü în țera Ungurésă.

Eră Minihü au totü mersü în susü, până la Hotinü, și au ședutü câte-va zile la Hotinü, și totü scria cărți cu scîrbă la Caimacamî se pörte de grijă pentru proviantü se nu se mai potrivésă lui Grigorie Vodă că nu este pace. Și scria și la Petri Șiponü Generalulü, ce era în Iași, se zapciésă pre Caimacamî pentru baniî poclonului lui.

Trimis'au Grigorie Vodă atunce pre unü Postelnicü cu carte la Caimacamî, cu scire că s'au făcutü pace. Eră Generalulü, din Iași au trimisü pre acelü Postelnicü, cu carte la Feldü-marșalü, la Hotinü; eră Feldü-marșalulü 'l-au pusü la caraulü, și s'au mâniațü și au trimisü de au stricatü casele domnesci de la Frumósă, și au cădütü și Caimacamii în mare prepusü despre Minihü; eră mai mare prepusü era pre Vorniculü Iordaki Cantacuzino Delénulü, făcëndulü șalvirü cu doă fețe. Decî, și Caimacamii se spérieșe, și se miraü ce orü face, că pusese bani pre negușitori, și pre alte bresle, și pe țera, și nu puteau scôte; și pin țera nu puteau âmbla se strängă banii, că țera era bejenită și plină de tâlhari, de ôste, și cariî încotro vreaü merge, trimiși de Caimacamii veniaü desbrăcăți și jăcuți de oșteni, și uniî și tăiați; eră din ținuturile d'n giosü nu puté se ia bani de Grigorie Vodă.

Venit'au atunce și Constantinü Beizadé de la Huși la Iași, se fie și elü împreună cu boierii Senatorü, și au lăsatü acolo la Huși o sană de cătane strajé; eră Tătarii i-au lovitü, și au peritü vre o tril sute de cătane, și mai bine. Eră mai apoi, veldëndü Generalulü ce era în Iași că nu plinescü boierii Caimamî baniî poclonului și a mesei lui Minihü, au pusü zecuție câte patruzeci de soldați pre la gazdele Caimacamilorü de'i strējuia, și cândü vreaü merge boierii Caimacamî la Generalü său aiurea, totü cu saldați de caraulü mergeau.

Eră mai pre urmă, venit'au poroncă de la Minihü la Generalulü Petri Șipon se se rădice din Iași cu ôste, și de pintr'alte tîrguri, se vie la Hotinü, și se ia și

pre boierii Caimacamii cu caraulă, de nu voră fi plinită banii. Și s'au gătită și ău purcesă din Iași, și ău începută Moskalii, la purcesă, a căuta în toate mănăstirile bani și odore, și n'ău pre găsită; ăra haine n'ău luată; ăra grecesci, turcesci, ău luată de pre unde ău găsită, și a unora ce erau slugă lui Grigorie Vodă. Mai multă Constantină Beizadă le lua elă; ăra pre la țera ău prădată totă, și ău jăcuiță și bucate și borfe; și s'au pornit Moskalii o samă din Iași Octomvrie în trispredece zile. ăra bieții omeni săraci erau închiși prin mănăstiri și cu atăta gróză; numai Dumneđeă totă nu s'au îndurată de istovă, că ău și sosită ăste de la Grigorie Vodă, cu Tóderă Păladi vel Visternică, și cu Sară-Mehmetă-Pașa, cu Lipcanii, trimiși înainte de Grigorie Vodă, din Braniste; și cum ău sosită, cum ău începută a năvăli și a intra în țergă, și ău începută a'i prinde pe cătane, și a'i lua cu caișurile de grumazi, pe lăngă cai, și'i făcă să plătescă ce ău bėută; și oca cea de vină, se întorsese în sânge și în bătae, și ău sărită și omenii de agiuta Lipcanilor a'i prinde.

ăra Generalulă Petri Șiponă, vėdėndă că ău prinsă mulți Moskalii Tătarii, încă și pe ună Porucnică, ău scrisă la Pașa și la Păladi, să'i slobodă omenii, că ne slobodindu'i, s'ă întorče cu totă obuzulă înapoi, și apoi a da focă țergulă, și a sparče mănăstirile, și a pune totă subt sabie, că acmu este pace. Și ău trimisă pe Ioniță Sturza, fecioră Sturzei Logofetului, și pe Iónă Bănarulă Căpitănulă cu acele cărți.

Deci ău stăută Pașa și ău strănsă pre toți Catane, Moskalii, pre toți căți ău găsită, dimpreună cu acelă Porucnică, i-ău trimisă la Generalulă cu Jicnicerulă Vasili Buzilă, și ducėndulă pre acelă Porucnică și cu unspredece saldați, ău mersă și ună stėgă de Lipcani cu dēșii pentru paza loră. Apoi și Moskalii s'ău rădicată cu totă obuzulă de pre lăngă Iași de pe valea Căcăinei de unde poposisă, că ău ședută și a doa di până i-ău adusă pre acelă Porucnică și cu acei unspredece saldați; și s'ău dusă spre țera loră. ăra Tătarii încă s'ău dusă după dēșii, și ău scosă multe vite, duiumă ce le luase din țera, și le-ău adusă la Iași, ăra omenii viindă pre urmă carii își cunoșteau vitele, da Tătariloră câte ună leă de vită și își scoteau vitele; și de ară fi lăsată Pașa pre Tătari, să mērgă dupe Moskalii până la Hotină, puțini ară fi mersă din Moskalii cu dobândă mai mulți fōră de dobândă; că'i lovise ună vișcolă mare cu ninsōre de își sta Moskalii de capetele sēle.

Apoi Grigorie Vodă sosindă la scaună în Iași a triea di după ce s'ău pornit Moskalii, ău scrisă cărți la Minihă feldă-marșală, să slobodă pre boierii Caimacamii și pre Mitropolitulă Antonie de la Hotină; și ău arătată milă de ău ertată pre toți cine erau greșiți. Deci Minihă i-ău cinstită pre boierii Caimacamii la masă vre o doă zile și nu le ău mai cerută banii ce rēmăsese rēmășiță din poclonulă lui, și i-ău slobodită; și ău venită la Iași. ăra Mitropolitulă Antonie n'ău vrută să se întorcă la Iași; s'ău temută de Grigorie Vodă să nu oblicescă că ău fostă agiunsă și elă mai nainte vreme cu Moskalii; ău fostă serisă cândă ău fostă luată Moskalii Hotinulă ca să vie la Iași. Temėndu-se de Grigorie Vodă s'ău dusă și elă la Moskă.

Atunce și Minihă cu obuzulă lui cu totă ăstea ău trecută Nistrulă în ceea parte; numai ce ău lăsată pre ună Generală anume Levendali, în Hotină cu

trei mił de 6ste; și pusese Minihũ de făcuse torũ găurĩ pe subt cetatea Hotinului sã puie lagumuri sã'lũ spargã; dẽrã apoi nu 'lũ aũ spartũ. Și atunci la purcesulũ lui Minihũ trimis'aũ de aũ robitũ mulți 6menĩ din ținutul Hotinului, și de pe marginea Cernãuțilorũ, și i-aũ trecutũ cu femeĩ ou copii la Moskũ, și'ĩ împãrția pre 6menĩ ca pre dobitoce; unũ lua bãrbații, alții femeile, alții copii, și'ĩ vindeaũ unũ la alții fãrã de l�cũ de milã, mai rẽu de cãtũ Tãtariĩ, și era vreme de ernã. Bogate și multe lacrimi era, cãtũ se auđia glasurile la cerũ.

Decĩ Grigorie Vodã dupẽ ce aũ sositũ la Iași a patra đĩ, i-aũ și venitũ veste de la Cãmãrașiĩ de Ocnã, cã Vacmistru și cu Atamanulũ Donțilorũ cu optũ mił de 6ste, ese pe Oituzũ din țera Ungurẽscã; cã Nemțĩĩ nu i-aũ lãsatu sã mẽrgã, in țera Ungurẽscã; și eșindũ pe Oituzũ aũ luatũ in susũ pre subt munte pe Bistrițã pre la Roznovũ, pre la Nẽmțũ, pre la Sucẽvã, pre la Cernãuți pãnã aũ trecutũ Nistru, totũ prãdãndũ cu ce le-aũ fostũ in calea lorũ. Aceștiĩ mai rẽu aũ prãdatũ de cãtũ cei d'ãntẽiũ, cã ce mai scãpase de la ceilalți aũ luatũ aceștiĩ totũ.

Trimis'aũ și Grigorie Vodã pre Alaĩ-beĩ cu Turci și cu Lipcanĩ, de aũ mersũ totũ in prejma lorũ pãnã aũ trecutũ Nistrulũ. Decĩ in scurtã vreme aũ trimisũ Grigorie Vodã pre Sarã-Mehmetũ-Pașa la Hotinũ cu Lipcanĩ cu poronca P6rțĩĩ, și sedẽ Generalulũ Levendalũ in cetate, și Sarã-Mehmetũ-Pașa a-farã de cetate. Și aũ ședutũ așã vre o lunã de đile și mai bine așã ca lupulũ cu 6ia, deși cãutaũ intr'ochĩ.

6menĩ de la Moskũ și a Craiului Franțuzescũ, totũ ãmblala P6rtã, și de la P6rtã in Moskũ, pãnã de la o vreme aũ venitũ poroncã, de aũ eșitũ Moskaliĩ din Hotinũ și s'aũ dusũ, și aũ datũ cetatea pre mãna Pașiĩ. Eã dupẽ aceea in trei sãptẽmãni aũ venitũ poroncã de la P6rtã la Grigorie Vodã, cum cã i-aũ datũ ținutulũ Hotinului in sama lui; și in cetate in Hotinũ sedẽ Pașa, eã den afarã n'avẽ trebã macarũ o palmã. Și aũ trimisũ Grigorie Vodã pe Lupulũ Sardarulũ Pãrcalabũ la Hotinũ. *) Și la đĩ ãntẽiũ a lui Dechemvrie aũ datũ hãrtiĩ; și la Fevruarie aũ scosũ vãcãritũ totũ una dupẽ alta, și s'aũ tẽmplatũ de aũ cãdutũ ernã pre mare pãnã la brũ, și aũ cãdutũ de la Vinerea mare și aũ ținutũ pãnã la Sveti Georgie; și pereau vitele 6menilorũ cãte mai scãpase de Moskaliĩ, și intrasẽ și bolã in vite și in oi, vẽrsatulũ, de se potopia cu totulũ; cã fin'ĩ nu putuse 6menĩ face la cãmpũ de 6ste și de ploĩ multe, și era, și cãtũ și fusese inçã, ilũ mãncase Moskaliĩ pãnã a se ințorce inapoi, și agiunsẽse stogulũ de finũ. cinci-spredece lei, și nu se putẽ gãsi nicãiri; și vadra de vinũ unũ leũ. Socotiți frațilorũ cetitori cum este osinda și mânia lui Dumneđeu pe țara acẽsta. Cã și Grigorie Vodã i se schimbase firea in datã; cã boierĩ eraĩ toți in prepusũ, și n'avẽ nici o credințã. Orbitũ in lãcomie, judecãți eraũ multe de jacurile ce se făcuse; și eraũ judecãțile cu fãțãrie; cã cei drepti eraũ in urgie, și mulți din cei vinovați eraũ

*) Și aũ ținutũ Grigorie Vodã vre unũ anũ ținutulũ Hotinului de 'lũ aũ stẽpãnitũ, eã apoi schimbãndu-se Vezirulũ, aũ gãsitũ vreme Lipcanĩ, și aũ grãitũ la P6rtã și aũ luatũ iarãși ținutul Hotinului in sama lorũ, sã fie subt ascultarea lorũ, sã fie iarãși Raiẽ, precumũ fusese și mai inainte vreme pãnã a nu veni Moskaliĩ, Raiẽ Turcẽscã. — Adaosũ in copia Postelnic. Hurmuzaki.

în cinste. Trimis'au Grigorie Vodă atunce la Țarigradū, de 'și au adusū dómna și Beizadelile, și pre noru-sa fata lui Mihaï Vodă*) cu mulțime de Greci, și Grecii dobândise mândrie și obrazū, că clevetia și foră rușine asupra bieților boierī, și cu nebăgare în samă întru nimică pre Moldoveni. Că pe Vorniculū Iordaki Cantacuzino Delénulū, decă au venitū de la Hotinū nici 'l-au priimitū Vodă sē se împreune cu dēnsulū, și au pusū pre Bașcihodarū cu cinzeci de ómenī Siimenī de 'l-au străjuitū la gazda lui câte-va țile; și apoi 'l-au por-nitū la țară la Delenī la casa lui nici sē'lū vadă în ochi, și era sē'lū călugă-réscă; numai noroculū lui au fostū că era cumnatū cu Mihaï Vodă, și Gri-gorie Vodă era cuscru cu Mihaï Vodă, și pentru voia lui Mihaï Vodă 'l-au lăsatū a casă; și era sē'i risipescă și casele din Iași, numai Spatarulū Aristarhū, fiindu-i ginere, s'au rugatū lui Grigorie Vodă sē nu'i rāsipescă casele dicēndū că i le-au datū lui acele case de zestre, și arū fi fostū pățitū și mai reū; că au fostū înțelesū Grigorie Vodă că au fostū scrisū la Moskalī, și au fostū pecetluitū cu cēră roșie cândū au fostū Caimacamū la Iași, și Vodă era fu-gitū la Galați, și alte multe pricinī ca aceste aflāndū vreme de'lū pīrse cio-coiī; ce la câtū va veni pe urmă acestū boierū, vremea viitóre va arāta. Așij-dere și pre mine Iónū Neculce Vornicū, tēmplāndu-mē de amū fostū în vre-mea Moskalilorū în Iași. m'au amestecatū ciocoiī și cu alți neprietenī la Gri-gorie Vodă, și m'au închisū la Bașbulbașū câte-va țile; și copiiī mei se as-cunsese în laturī; și au trimesū unū Postelnicelū de i-au căutatū în tótă țara; dāndu'mī și mie pricină că amū bātutū unū ciocoiū la vremea Moskalilorū; socotindū că amū fostū și eū amestecatū la niscai-va fapte. Dēră pre urmă au aflatū că n'amū fostū, și m'au slobođitū și pre mine la țēră. Și atunce la acea primejdie am cheltuitū mulți banī, care dee samă la Dumneđeū cine m'au a-mestecatū. Ce la cea de pe urmă și pentru mine, și pentru alțiī, vremea vii-tóre va arāta.

Ėră Grigorie Vodă trimis'au la Țarigradū de au făcutū afurisenie lui Antonū Mitropolitulū, căci s'au dusū cu Moskalī și n'au vrutū să mērgă inapoī în țēră, ce au mersū la Kiovū, și i-au datū Moskalī o eparhie în țēra Căzăcēcă peste Nipru, făcēndu'lū Mitropolitū de Cernigovū.**)

Ėră în Moldova în loculū lui Antonū, au pusū Grigorie Vodă Mitropolitū pre Nichiforū, Grecū fiindū nēmulū lui de la Peloponisū.

Ėră totū întru acestașū anū 7248 de vară, mers'au Moskalī și Turci de au hotărītū despre partea Voziei și a Crimului despre hotarulū Moskicescū, din Iuhurlucū dreptū la Buhū în giosū Turcescū, éră în susū Moskicescū până în fundulū Iuhur'uculū, și din fundulū Iuhurluculū dreptū în Buhū, și din Buhū în giosū apa Buhu-lui hotarū până în Nipru, și din Nipru în giosū apa Niprului hotarū până

*) Dēmna avē mai bună trecire de câtū în domnia d'antēiū, că pe tóte rudele câte le-au avutū, i-au miluitū, i-au căutatū, i-au cinstitū, și i-au boieritū, și i-au îmbogățitū, cariī au rēmasū de orū fi unii bunī până ce orū fi. — Adaosū în copia Post. Hurmuzaki.

**) Și s'au dusū Mitropolitulū Antonie de au trăitū acolo doi ani, éră de acolo tēmplān-du-se de s'au schimbatū Impărăția, i-au datū Impărătesa altă eparhie, o Mitropolie anume cetatea Bilagorodū în țēra Moskicescā, de au mai trăitū cealaltă vreme a vieții lui încă cinci ani. — Copia Post. Hurmuzaki.

lângă Vozia, cale de patru césuri de la Vozia în sus, și au tăiatu dreptu la Donu cale de patru césuri din mare, și au pusu și semne; érá din Donu în ceea parte au lăsatu sê fie a Moskaliloru hotarú, cu Azacú și cu totú olatulú cetății Azaculú sê fie Moskicescú; numai din Orú cale de patru césuri până la Vozia, au lăsatu sê fie locu a Crimeniloru. Și au trecutú și solú mare moskicescú anume Romianțovú la Pórtá, cu mare glótá de ómeni, ca la o mie și cinci sute și mai bine; și solú mare turcescú la Moskalí cu aședéméntulú păcii; și n'au apucatú a agiunge la Pórtá solulú celú moskicescú, nici celú turcescú la Petriburgú, și i-au agiunsú vestea pe drumú c'au muritú Impărátésa Ana cea Moskicescă la velétú 7249 Octomvrie în 26. Și au státutú pe drumú améndoí solii, care unde i-au agiunsú vestea, câte-va zile de au așteptatú răspunsú. Și peste câtú-va viindu-le răspunsú, s'au pornitú de s'au dusú și cela la Tarigradú, și celalaltú la Petriburgú. Precum orú așéda vremea va aráta.

Érá intru acestú anú 7248, murit'au și Carolú Impératulú Nemțescú; și se strângú Craii și Electorii la térgulú Hamburgú la elecție; cela ce s'a alege vremea va aráta.

Totú intru acestáșu anú 7248, rédicatus'au Persii cu tótá puterea lorú, și au mersú asupra unuí Impératú Indianú, și dându'și răsboiú tare, au biruitú Persii, și au prinsú pe Impératulú anume Honorú viú nevătămatú, și i-au luatú tóte țérrile, și apoi pre urmă 'l-au sloboditú sê fie birnicú, și s'au ámplutú Persii de multá avere. Érá totú intru acestáșu anú 7248 luna lui Avgustú în doădeci și noá de zile, în díoa de táerea cinstitulú capú a sfántului Iónú Botezătorulú, cădút'au o brumá mare, de au stricatú pánele cele mici, și stricase și pánile cele mari care era mai tárdie, cá nu putuse ómenii ara de tómná, fiindú vremea oștirei, și de primávará éráși nu puteau sê are de vreme, fiindú boii slábii de érná. și se scumpise pánéa fórté în țérá, și vinulú, cá rămásese viile de cu tómná neingropate, neputéndú ómenii sê le lucreze de óste și de érná cá căduse de vreme, și fiindú érna mare se uscascé vița, de le-au tăiatú viile primávára din páméntú, și pentru aceea era vinulú scumpú. Áșijdere vitele încă se scumpise cá murise de érna cea mare multe vite, și venia neguțitorii de tóte părțile de le cumpára, din Crímú, din țéra Leșescá, și din țéra Ungurésca, și agiunsese și până la optdeci de lei, și până la o sutá de lei párechia de boi buni, și vaca câte cinspredece lei, și câte optspredece lei și câte doădeci de lei; érá pîntr'alte părți de locú și mai cu prețú s'au fostú véndéndú bucatele; tóte aceste s'au făcutú în anulú 7248.

Érá Impărátésa Anna la mórtea ei au lăsatú pe unú copilú micú de vre o doá-trii luni sê fie Impératú cândú va veni la virstá de optsprezece ani; érá până atunce sê fie epítropú Impărăției Bironú Csenje de Curlanda, d'inpreună cu alți Cnezii. Și după aceea, n'au trecutú doá-trii luni, și după ce s'au strânsú Cnezii toți, n'au suferitú să fie Bironú capú Impărăției și 'l-au și făcutú surgunú la Sibirú, dându'í priciná cá este Luterú, și au rémasú epítropii Impărăției Moskulú íma (muma) aceluí copilú, pre anume éráși Anna, nepóta de sorú Impărátéséi cei bătréne, și cu bárbatu-séu anume: Antoni Csenje de Lunenburgú, și cu unú Némpú anume Isterhazú, și cu vre o doá-trii Cnezii Moskalii. Érá pre Minihú 'l-au mazilitú sê nu mai fie elú Feld-marșalú. Érá pre alți Luteri căți au

fostu oșterî, i-au gonitū pre toți, și le-au luatū moșile ce le dedese și a' rēmasū sē fie iarăși Impērătescî.

Ēră totū intru acestū anū 7249 a' începutū a face gâlcēvā Craiulū Șvedu-lui, ginerile lui Petri Impērātū, dîcēndū cā nu i se cade Impērăția aceluî copilū micū, ce se cade Impērăția feciorului lui cā este făcutū din fata lui Petri Impērātū, saū Elisavetei fetiî lui Petri care era fatā mare atunce la Mosktū; și a' și începutū a scōte oște Șvedescā fiindū îndemnatū de Franțuî, adeverindū cā le-a da agiutorū Șvedilorū și bani cu îndemnătura Turcului; ce și Moskaliî după ce a' simțitū a' trimesū oște improtiva oștîi Șvedescî. și i-au bătutū prea rău pre Șvedi.

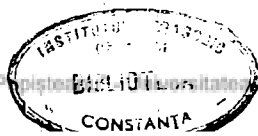
Totū intru acestū anū 7249 după ce a' agiunsū solulū moskicescū la Pōrtā, pentru ore care pricinî neputēdu-se așeđa, a' pusū Impērăția și a' tăiatū capulū lui Alecsandru Terzimanulū fratele lui Grigorie Vodā; ēră pre alți Turci cariî fusēso la aședēmētulū pāciî la Nemirova, dimpreună cu Terzimanulū, pre unî i-a' făcutū surgunî, ēră pre alții i-a' și omoritū, dîcēndū cum cā a' făcutū viclesugū de a' viclenitū Impērăția și a' invoitū creștinilorū.

Ēră piste șese lunî după aceea, în anulū 7250 Septemvrie 13 dîle, a' venitū și lui Grigorie Vodā mazilia, și 'l-a' dusū la Pōrtā cu cinste; ēră în loculū lui a' venitū domnū, Constantinū Vodā, fiulū lui Nicolai Vodā din țera Muntenescā, carele a' mai fostū aice în Moldova domnū. Ēră în țera Muntenescā a' mersū Mibaî Vodā Racoviță celū bătrēnū.

Atunce a' trimisū Turciî în țera Muntenescā de a' tăiatū capulū unui doctōrū anume: Testabuza, care aceluî Testabuza a' fostū mai iuante vreme credinciosū la Pōrtā, și cādēndū în prepusū cum cā se agiungē cu creștinii a' fugitū vre o doi-triî ani la Veneția, și amāgindu'lū Turciî cu fermanū de ertare așa 'l-a' prinsū și i-a' tăiatū cupulū.

Acestū domnū Grigorie Vodā era fōrte grabnicū și nāselnicū; și în dîlele lui se îmbogățise ciocoii, cā lua slujbele cu dāri și cu mite de la Greci. Ēră boieriî maziliî nu aveau cāutare, și rēmēsese la sārācie; și începuse a' și boieri pre ciocoî. cā se mândria socotindū cā n'a mai avē sfîrșitū. Ēră Dumneđē este tūtulorū judecātorū dreptū.*)

*) Iōnū Neculce viță din familiile cele mari a țerei, ocupāndū în vieța sa cele mai însemnate posturi a Statului, vedē cu părere de rău la sfîrșitulū dîlelorū sēle cā Grigorie Vodā începuse a boieri pre Ciocoî. Copia însă a acestuiași Letopisețū scrisū pentru Post. Hurmuzaki, pōte de vre unulū din acesti ciocoî boieriî, nu ia parte la pornirea lui Neculce asupra lui Grigorie Vodā. Din potrivă, recunoscētorū pentru drumulū ce acestū domnū deschisēso și omenilorūnuoi ce nuse puteau fāli în strēmoșii lorū, acestū copistū lāsāndū deoparte cuvintele ocāritōre a Hronicarului, laudā domnia lui Ghica și sfîrșeste așa: „Acestū domnū Grigorie Vodā, multā ostenēlā și supārare a' avutū la vremile iuți și cumplite, de multe oști ce era impresuratā țera de tōte părțile; dērā Dumneđē i-a' ajutatū și 'l-a' feritū de nu s'a' primejdutū, și a' chivernisitū și a' apārātū țera de robie, cā n'a' fostū oște numai de uuū felū de limbă, saū numai de o parte, ce de multe limbi și de multe părți, și încotro arū fi gōnditū omulū să fugā, totū piste oști da. Ce de tōte de aceste oști ce mai susū s'a' scrisū, 'l-a' pāzitū Dumneđē cu darulū Sfinții sēle, și a' domnitū mēria sa Grigorie Vodā în a doa domnie șese ani fārā de trei lunî. — Adaosū în copia Post. Hurmuzaki.

CAP XXV.

A doa domnie a lui Constantină Vodă Mavrocordat, în anii 7250 Octomvrie I.

Dupe ce a venit aice Constantină Vodă eşitu-î-a totă boierimea înainte cu multă bucurie, sciindu-lă din domnia d'ântei că este om bun şi blând; şi preste trii-patru zile a boierit boierii pre obicei. Pus'a pre Sandul Sturza iarăşi vel Logofet, pre Costaki Razul ce era Hatman vel Vornic de ţera de gios, pre Iordaki Ruset Celibul vel Vornic de ţera de sus, pre Enaki ce a fost Spatar mare în ţera Muntenescă, fratele domnei lui Nicolai Vodă, 'l-a pus Hatman, pre feciorul lui Adămiţă ce era cumnatul lui Constantină Vodă 'l-a pus vel Postelnic, pre Andrieş Ruset vel Ban, pre Manolaki Costaki vel Spatar, pre Stefăniţă Ruset vel Paharnic, pre Toder Pă-ladi vel Visternic, pre Ion Bogdan vel Stolnic, pre Chiriţă Dracul vel Comis, pre Iordaki Ruset feciorul lui Stefăniţă Vornicul, vel Medelnicer, pre Dimitraşcu Pă-ladi vel Clucer. Şi după ce a boierit pre acesti boieri, a scos banii stégului pe ţeră, de tot omul câte o sută şi cinci parale; era acele cinci parale să fie a boierilor ce or strânge banii, era o sută de parale să mergă la Visterie; şi a aşedat să fie patru cîverturi într'un an să de de tot omul căsaşu câte o sută şi cinci parale la cîvert; era holtei cel cu părinţi, să de câte cînce şi cinci de parale, şi le-a datu peceti tuturor tipărite anume, feţele lor, numele, şi porecele lor; şi după ce s'a cisluit le-a dat zlotaşii isvode, şi la Visterie le-a scris la condică; şi a făcut obicei zlotaşii pe omeni, pe ţerani, să nu'i supere nimic, ce dintr'acele cinci parale săşi cumpere bucate; şi alte obicei multe ce era mai înainte să nu fie nici de unele de acele; şi n'a fost nici văcărit, nici pogonărit, nici cuniţe, nici adăoşaguri, nici jacuri de ciocoii să amble prin omeni mîncându'i. Şi ţerei de gios le mergé pré bine; era ţerei de sus, fiindu prădaţi de Moskali, şi fiindu lipsiţi de pâne, le mergé mai greu. Camu fugeau din cei săraci; era cei mai cu putinţă erau mulţami. Dat'a şi strânsore mare de cerca pre omeni de peceti, şi pre unde îi afla în bătă, şi pe vornicii cari tăgăduiau pre omeni de nu vrea să'i spuie, îi da pe uliţe şi'i trimité la ocne.

Mai adevérit'a că de'i va eşi somă bună să pôtă rădica poroncile împăratesci, va rădica boierilor mazili şi mănăstirilor desetina şi vădrăritul; şi așa toţi a priimit şi s'a bucurat; numai unii din boieri nu le plăceau, şi cio-cailor cari jecuiă ţera, că la acei boieri să strânsese mulţi omeni pin satele lor; şi alţi nu rămăsese mai cu nime. Şi camu sta împedecare acesti boieri ca să strice acestă socotélă, déră nu puteau isprăvi nimic. Dat'a şi boierilor celor mari câte cînce şi câte şesedeci de omeni de scutélă; altora boieri mazili câte douăzeci, câte cincisprezece, câte cinci. Aşjdere a dat omeni de

scutelă și la jupănese sărace câte dece, câte cincispredece, careși duple boierie. Și mergându unii din boierii cei mari cu zlotăria cu bani stégului, socotit'au Domnul și au făcut și altă orânduélă, că au pus din boierii mazili, pre mine Iónu Neculce biv vel Vornic, și pre Iordaki Dulgheriul biv vel Postelnic, și pre Aristarh biv vel Ban, se fie judecatori aice în Iași dinpreună cu boierii cei mari la toate trebile, și judecățile, și sfaturile se fie nelipsiți; și le-au făcut și nafaca, lésă, câte cindeci de lei de boieru pre lună*). Așjdere au mai alesu câte unu boieru din boierii mazili, și au pus la toate ținuturile Ispravnici, și le-au dat ținuturile cu slujbe în sama lor; și le-au alesu răsura se ia glumătate mai mult de cât soțiile lor. Așjdere au alesu pre alți boieri mazili cari nu încăpuse la boierii și la Ispravnici, și fusese cu boierie vel, sau feciori de boieri vel, și pre aceia i-au rânduítu s'ei pue pre rându pe toți la slujbe, și le-au rădicat dăjdile se nu dee nimic, nici ei, nici feciorii lor. Era pre alți mazili cari au fostu mai de giosu i-au pus dăjdi ușore de da cineși pe putința sa. Așjdere au rădicat dajdea tuturor mănăstirilor, și tuturor preoților, și le-au făcut și testamentu, se nu dee nimic. Și câte judecăți se făceau, toate scria la condice, și boierii cei mari din Iași, și Ispravnici de pre la ținuturi; și cându făce Constantin Vodă divanuri, multe judecăți le rânduia la boierii cei mari și la Ispravnici de pre la ținuturi de le făceau; era decă nu plăce omenilor judecata boierilor; venia la divan cu mărturie de la boieri, și vede Domnul mărturia, și precum îi pare așa le curma judecata. Așjdere alesese vre o cincisese logofeti de taină, de stau de cetia răvașele și le făceau omenilor răspunsuri de jalobe ce aveau: și punea Logofetulu alu tutei pecetea domnească în răvașe, și le scria toate răvașele la condică. Și era și unu Izbașa, omu de curte a lui Vodă, de stringe toate răvașele de pre la omeni, și le scotia răspunsu fără de nici o cheltuélă; numai câtu da dieciloru câte două-tri parale de scrisu răvașele. Isposocele de moși câte mergeau la divan toate le scria la condică. Boieriloru și maziloru le-au făcut obicei se lucreze cu omeni cari voru sedé pre moșiile lor, câtu le-a fi voia și câtu oru puté, insé numai acei omeni ce voru sedé pre moșiile lor se lucreze; era pe alte moși a altor omeni se nu se întindă a'i stăpâni. Mănăstirilor le au făcut obicei vecinicu, lor se le lucreze precum le-au lucrat și mai înainte vreme; era alți omeni străini cari

*) Și au fostu așa vre o două-trei luni, până au venit boierii cei mari de pre la ținuturi, era decă au venit boierii, au lăsat Domnul judecățile, se fie iarăși în sémă boieriloru celor mari cu boieria, precum fusese și mai înainte vreme. Numai boierii cei mari cu judecățile care le judecau ei, la Iași, nu puneau pecetea domnească în cărțile cele de jucăți, ce numai se iscăliau boierii cu iscăliturile lor. Numai cându vrea judeca domnul singur și aleg judecata, atunci pune pecetea domnească și iscăliau și boierii cu iscăliturile lor ca se se cunoască judecățile de cine sunt făcute, de oru fi bune de oru fi rele; nu precum era mai înainte vreme, că de se tēpla niscari judecăți prôte, se pomenia numele Domnului că ză judecatu, fiindu în cărțile pecetea domnească; și domni de une judecăți pôte nu știau nimic, și mulți se jēluiau din vremile trecute că aru fi avut strāmbătate. Deci mări sa Constantin Vodă, vēdēndu cărți domnesci, nu vra se le strice; ce rânduia la Mitropolitulu și la boierii cei mari, și la Egumeni, se alegă acele judecăți ce se jēluiau omenii că au avut strāmbătate; și așa împreună cu toții alegeau judecățile. Numai totu se temeau ale alege domni ce ce era la Farigradu mazili, cari făcuse acele judecăți.—Adaosu în copia Post. Hurmuzaki.

voră şedé pre moşile lor, se le lucreze câte doăspredece zile într'ună ană şi se dee şi de a dece.

Têmplatus'aŭ atunce de aŭ venitŭ unŭ Turcŭ de la Pórtă, cu fermanŭ sê ia pe Lupulŭ Sardarulŭ feciorulŭ lui Anastasie Vorniculŭ, pîrindulŭ Turcii şi Lipcaniŭ de la Hotinŭ; cum că în zilele lui Grigorie Vodă când aŭ venitŭ*) Moskaliŭ în ţeră în Moldova, acelŭ Lupulŭ Sardarul sê fie fostŭ âmblatŭ agiungêndu-se cu Moskaliŭ, şi dupê ce s'aŭ dusŭ Moskaliŭ, 'l-aŭ pusŭ măria sa Grigorie Vodă Ispravnicŭ pe ţinutul Hotinului, şi l-arŭ fi jêcuit pre Turci şi pre Lipcani fiind vreme turburată, şi este hainŭ şi este bogatŭ de are mulţime de banŭ. Şi fermanulŭ scria la măria sa Constantinŭ Vodă, să caute sê'lŭ trimată pre Lupulŭ Sardarulŭ, şi sê'lŭ scrie totŭ ce va avé. Êră măria sa Constantinŭ Vodă nu s'aŭ înduratŭ, nici s'aŭ grăbitŭ sê'lŭ trimată, ce aŭ chiămatŭ pre boierii cei mari, şi pre alŭi boierŭ mazili, şi pre călugêri, pre egumenŭ, şi pre neguţitorŭ, şi pre balgiŭ, şi i-aŭ întreatŭ pre toŭi pentru Lupulŭ Sardarulŭ, cum şciŭ? fost'aŭ hainŭ? Decŭ boierii şi călugêrii egumenŭ, şi neguţitorŭ, şi Turciŭ balgiŭ, aŭ mărturisitŭ cu toŭi cumŭ nu'lŭ sciŭ pre Lupulŭ Sardarulŭ sê fie fostŭ hainŭ. Şi aŭ făcêndŭ mărturie de la toŭi, măria sa Constantinŭ Vodă aŭ triimesŭ la Pórtă scriindŭ la prietenŭ măriei sêle, cum că'lŭ este năpaste Lupului Sardarului; şi aŭ isprăvitŭ de l-aŭ datŭ pace. Numai aŭ chiełtuitŭ o sută de pungi de banŭ, şêptedecŭ pungi aŭ datŭ Lupulŭ Sardarulŭ, êră doădeci şi cincŭ de pungi aŭ datŭ măria sa Constantinŭ Vodă şi boierŭ, şi 'l-aŭ scosŭ. Êră mai pre urmă aŭ datŭ Lupulŭ Sardarulŭ şi acele doădeci şi cincŭ de pungi de banŭ, şi aŭ plinitŭ o sută de pungi de banŭ de aŭ datŭ şi aŭ hălăduitŭ.

Totŭ întru aceastaŭ anŭ 7250 de primăvară, venit'aŭ câte-va havalele asupra țerei de la Pórtă, sê facă optŭ sute de salahori, şi o sută şi cindecŭ de care la cetate la Vozia sê o zidêscă din noŭ sê o facă; așjdere şi câte-va miŭ de chile sê le cumpere şi sê le trimită la Țarigradŭ. Așjdere şi câteva pungi de banŭ sê dee la omulŭ lui Casap-başa, sê cumpere oi pentru sulgeria Impêrătêscă, așjdere şi solulŭ Moskicescŭ s'aŭ pornitŭ de la Țarigradŭ sê margă la Petriburgŭ, la Moscŭ; şi agiungêndŭ la Tighiné, din ôre care pricinŭ aŭ ședutŭ vre o triŭ luni de zile de aŭ ernatŭ până în primăvară; şi aŭ rînduitŭ măria sa Constantinŭ Vodă, pre dumniului Costaki Razulŭ vel Vornicŭ de țera de giosŭ, de aŭ purtatŭ de grijă pentru totŭ conaculŭ de bucate ce'lŭ-aŭ trebuitŭ; că aŭ era poronca de la Pórtă. Şi făcuse ţinutulŭ Orheiului şi ţinutulŭ Lăpuşnei, ca vre o triŭ sute de care de staŭ pentru trêba solului, că era ca la o mie şi cincŭ sute de ômeni şi mai bine cu solulŭ; şi purcegêndŭ de primăvară din Tighiné, 'l-aŭ dusŭ până în hotarulŭ Leşescŭ. Şi tâlnindŭ pre solulŭ celŭ turcescŭ, 'l-aŭ adusŭ şi pre acela totŭ cu chiełtuêla țerei până 'l-aŭ trecutŭ Dunărea la Galaţi; care aŭ cuprinsŭ aceste havalele câte-va sute de pungi de banŭ. Şi nimică belicuri în țeră nu s'aŭ făcutŭ, ce totŭ cu banŭ aŭ plătitŭ măria sa Constantinŭ Vodă din sema civerturilorŭ; numai înglotindu-se chiełtu-

*) De aice înainte lipsescŭ filele la manuscrisulŭ originalŭ a lui Neculce; şi amŭ urmatŭ copia Post. Hurmuzaki.

ela, n'a'au fostu numai patru civerturni în anul d'ânteiu, ce a'au fostu șese civerturni.

Zăbava solului moskicescū ce a'au zăbovitū la Tighinē, n'a'au fostu altă pricină, fără de câtū la Petriburgū tēmplāndu-se de scoteaū epitropiī Impērăției ōstea cea mare, polcurile cele Impērătescī, care se chiamă Preobrajenski polcū, și Simionovski polcū, ca sē margă asupra Șvedilorū; și era fōrte cu supărare mare oștenilorū fiindū vreme de ernal. Și eșindū tōtă ōstea din Petriburgū afară, și aședēdu-se cu obuzulū, a'au trimesū pre taină la Elisavetū, fata luī Petru Impēratū, care era fată mare, ca sē margă la ōste sē o rădīce sē le fie Impērătesă. Decī și ea fiindū supărată de epitropiī, și vedēndū că āmblă lucrurile prostū și improtivă, s'a'au sculatū de la casa ei pre taină într'o nōpte, și s'a'au dusū de a'au intratū în oștile Impērătescī. Țră oștile Impērătescī vedēndu-o fōrte s'a'au bucuratū, și îndatā i s'a'au închinatū și a'au priimit'ō cu mare bucurie rădicāndu-o sē le fie Impērătesă. Țră Impērătesa Elisavetū, a'au poroncītū de a'au schimbatū tōte vārțile pre la tōte porțile, și a'au și trimisū cāte doātriī sute de slujitorī, și cāte cu unū oșterū capū, și sosindū la porțile cetăței le-a'au și deschisū îndatā cei din lāuntru; și așa a'au mersū pre la toți epitropiī, și i-a'au prinsū pre la gazdele lorū. Țră mergēndū și la Minihū și vrēndū s'ēlū prindă, a'au începutū a se pune improtivă, și până a'lū prinde a'au peritū vre o cincī-șese Moskalī, și a'au peritū și din ōmenī luī Minihū vre o cincī-șese. Și așa prindēdu'ī pre toți epitropiī i-a'au închisū într'unū turnū de pētră. Și sculāndu-se și impērătesa Elisavetū, totū intru aceeași nōpte cu tōtă ōstea a'au purcesū și a'au mersū la curțile Impērătescī, și a'au cuprinsū curțile de tōte părțile, și a'au prinsū cu taină tōte vārțile, de n'a'au sciutū nīme nīmică, până ce a'au sositū la ușele curților Impērătescī; decī nu s'a'au pututū apuca de nīmică și intrāndū în curțile Impērătescī Impērătesa Elisavetū, a doā đī a'au și trimesū surgunū pre Impērătesa Anna, și pre bărbatulū sēu Antoni Csenje de Lunenburgū, și pre copilulū lorū Iōnū Antonievici, la țera lorū la Lunenburgū; și așa pornindu'ī a'au începutū a trage clopotile, și a'au slobođitū puscele cele marī și a'au începutū a đice în trōmbițe și a striga vivatū, vivatū, vivatū, și a đice: intru mulți ani sē trāescă Elisavetū. Decī Impērătesa Elisavetū mergēndū la biserică și coronindu-o sē fie Impērătesă Moskulū, dupre ce a'au luatū samoderjavia, adecă stăpānirea Impērăției, a'au cīnstītū pre toți oșterī și pre toți slujitorī.

Așjdere mārīa sea Constantinū Vodă a'au mai socotitū, pre unī din feciorī de boierī cariī nu putea sē încapă la boierie, și erau feciorī de boierī marī, și începuse acum unī și a îmbātrāni, și nu mai încăpeaū la boierie, că de la o vreme încōce erau totū unī, Țră mārīa sa Constantinū Vodă a'au socotitū de a'au făcutū dreptate, și a'au începutū a'ī boierī și pre acia ce era căđuți din cīnste. Mai socotit'a'au mārīa sa Constantinū Vodă pentru scōle de învățatură de le-a'au mai întārit, scōlele cele Elinescī, și cele Slovenescī. Așjdere a'au mai făcutū scōle de învățatură, Lătinescī și Arăpescī; și a'au dat'ī scire tuturorū mazelilorū în tōtă țera, ca s'ēși aducă copii la învățatură la scōlă, ca sē învețe orī ce limbă le-arū fi voia, pentru ca sē se afe ōmenī învățați și în pāmēntulū nos ru altū Moldovei, precumū suntū și pīntr'alte țeri și părți de loci; Țră dascalilorū li

se da plată din visteria domnescă. Aşijdere au dată poroncă la totă boierimea să-şi aducă scrisori ce orău avé pe moşile loră să le scrie la condică, ca să se mai curme gâlcevele. Socotit'au măriia sa Constantină Vodă şi pentru părcălăbiile de pre la tîrguri, avîndu obiceiă părcălăbii, de luaă, osăbită de cei douăzeci de bani şi câte două ocă de vină de bute de vină, sau de borilcă ori ce felă de băutură ară fi fostă, şi părcălăbii nu luaă numai acele două ocă precumă era obiceiulă, ce luaă nisce tidve mari câte de patru-cinci ocă, de jăculaă omeni şi neguţitorii spărgându-le buşile. Êră măriia sa Constantină Vodă, au stricată acelă obiceiă rău să nu mai fie, să nu mai iée părcălăbii tidve şi oce de viuă şi de horilcă; ce numai să iée părcălăbiile dreptă pre obiceiă, câte doi potronici de cară, êră mai multă să nu supere omeni şi neguţitorii. Aşijdere tôte mănăstirile le-au dată să fie în sama Mitropolitului, şi a Episcopiiloră pre la eparhiile loră, ca să le ia sama egumeniloră şi călugăriloră să nu le prăpădescă veniturile moşiiiloră şi a bucateloră ce orău avé fără de ispravă, precumă făceau mai înainte vreme.

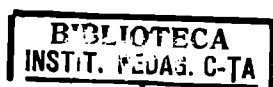
Făcut'au milă şi întăritură la Patriarhia Alecsandriei de au închinată mănăstirea Hangulă ca să fie câte de ceva agiutoră, pentru că această mănăstire o au fostă închinată mai înainte vreme răposatulă părinte a măriii sale Nicolai Vodă; şi avîndu Patriarhia şi hrisovă, au socotită şi măriia sa Constantină Vodă de o au închinată, iarăşi la Patriarhia ce mai susă s'au şisă la Alecsandria. Êră în şilele măriii sale lui Constantină Vodă venit'au şi presfinţitulă părinte, Kirio kir Partenie Patriarbulă ală sfinţei cetăţi a Ierusalimuluiă şi a totă Palestina, şi primindu'ă măriia sa Constantină Vodă cu bme, şi osăbită de milă ce au făcută măriia sa, de au dată şi au întărită Sfântulă Mormentă a Domnului nostru Iisusă Hristosă, au închinată şi aceste patru mănăstiri anume: Tazlăulă, Caşinulă, Sobeja, şi Pobrota, care dintru aceste mănăstiri, Tazlăulă, Caşinulă şi Pobrota, mai fusese închinată şi mai înainte vreme la Sfântulă Mormentă; şi la vreme de nepace le-au fostă dată de bună voia Patriarhulă de Ierusalimă, iarăşi pre sama călugăriloră Moldoveni; êră aşedându-se pace, şi fiindă mănăstirile câte cu ceva venită, au socotită măriia sa că este lucru cu cale, să fie închinată mănăstirile iarăşi la Sfântulă Mormentă a Domnului nostru Iisusă Hristosă, să se ajutoreze şi să se întărescă Sfântulă Mormentă, carele este de folosulă mîntuirii a totă Crestinătatea.

Suntă şi alte multe bunătăţi a le lui Constantină Vodă cu carele au înfrumuseţată patria, pămîntulă Moldovei, cu giudecăţi drepte, şi cu obiceiuri bune Crestinesci, şi fiesce căruia îi era cu bună dreptate după cinste şi după vrednicia sa.

Êră cândă au fostă în anulă 7251, în luna lui Iulie în 6 şile, venit'au veste şi lui Constantină Vodă de mazilie; că tîmplându-se la Ţarigradă de au luată domnia Ionă Vodă Mavrocordată, fratele lui Constantină Vodă, trimis'au omulă său aici în Iaşi la boieri cu cărţi, puindă Caimacamă pre Sandulă Sturza Logofetă, şi pre Vorniculă Costaki Razulă. Êră preste două săptămîni, sosit'au şi Capegi-başa Turculă, şi cetindă fermanulă celă de mazilie, Iulie în 20 de şile, şi odihnindu-se Constantină Vodă încă 10 şile, şi

grijindu'lu bine ca pre unŭ domnŭ, cu tŭte cele ce i-aŭ trebuitŭ pre la tŭte conacele, purces'aŭ in ȕi ȃntŕiŭ a luŭ Avgustŭ, ŝi aŭ mersŭ la Țarigradŭ cu cinste; ŝi neplinindŭ anulŭ mazelŭ, aŭ luatŭ iarăŝi domnia țerei Muntenescŭ. Țră aice la noi in Moldova aŭ venitŭ domnŭ Iŭnŭ Vodă Mavrocordatŭ, fraatele luŭ Constantinŭ Voevoda Mavrocordatŭ.

Sfârșitulŭ Letopisefuluŭ luŭ Iŭnŭ Neculce.

20096

SCARA TOMULUI ALŢ DOILE

NECULAŢ COSTIN

	Pag.
De domniea lui Evstratie Dabija Vodă. . .	2
De domniea Ducăi Vodă dintăi . . .	5
De domniea lui Ilieaşi Alecsandru Vodă	6
De a doa domnie a Ducăi Vodă éráşl la Moldova	7
De domniea lui Stefan Vodă Petriceico . .	8
De domniea lui Dumitraşco Vodă Cantacuzino .	10
De domniea lui Antonie Rusetu Vodă .	14
De a triea domnie a Ducăi Vodă	17
De domniea a doa a lui Stefan Vodă Petriceico . . .	30
De a doa domnie a lui Dumitraşco Vodă Cantacuzino .	33
De domniea lui Cantemir	35
De domniea lui Dumitraşco Vodă . . .	39
De domniea lui Constantin Duca Vodă	40
De domniea lui Antiohu Vodă, fecioru lui Cantemir Vodă .	42
De a doa domnie a lui Constantin Duca Vodă .	45
De domniea lui Mihaş Vodă Racovişă .	48
De a doa domnie a lui Antiohu Vodă	52
De a doa domnie a lui Mihaş Vodă Racovişă	56
<i>Istoria pentru Craiulu Şvedulu Carolu XII. cându s'aş sculatú asu-</i> <i>pra Impératulu Petru Alecevicu</i>	57
<i>Résboiulu ce s'aş întéplatú la Poltava, Şvedulu cu Mosculu .</i>	5

<i>Isvodulū în vremea răsboiului de la Poltava, câtă 'sumă s'aū luatū robī din Șveḑī și câte lucruri a le oștiī</i>	63
<i>Aice amū scrisū altū isvodū câtă ôste Șveḑescă s'aū închinatū la Moscalī, cândū îi aū ajunsū la Perevolocīna lângă Nipru, și câtă artilerie s'aū luatū de la dēnșīī, și standarte, și stégurī, și altele.</i>	64
<i>Aice se scrie isvodulū, câtă ôste de a Moskulū la bătea de la Poltava s'aū ucisū și s'aū rănitū</i>	66
<i>Domniea lui Nicolai Alecsandru Vodă</i>	70
<i>De domniea lui Dumitrașco Vodă Cantemirū</i>	89
<i>Răsboiulū lui Petru Impēratulū Moskulū, cândū s'aū lovitū cu Turcī pe Prutū din giosū de Hușī la Stānilescī</i>	106
<i>Cândū aū luatā Moscalī cetatea Brāila</i>	108
<i>Aice scriemū cândū aū venitū Curtū Mehmetū Pașa în scaunulū țerei Moldovei, pe urma lui Dumitrașco Vodă</i>	111
<i>Aice scriemū precumū aū cămăcămītū Lupulū Vorniculū și cu Bekir Aga Veșirulū, și agoi cumū aū petrecutū</i>	114
<i>Aice scriemū precumū aū venitū la scaunulū țerei episcopū Iōnū Vodă frate mai micū a lui Nicolai Vodă</i>	117

ACSINTI URICARULŪ.

<i>De a doa domnie a lui Nicolai Alecsandru Vodă</i>	121

IÓNŪ NECULCE.

<i>Precuyētare</i>	177
<i>O samă de cuvinte ce nu se află în Letopisițele Costinescilorū.</i>	179
<i>CAP I. Domniea Dabijeī Vodă</i>	192
<i>CAP II. Domniea āntēiū a Ducāi Vodă celui bătrānū</i>	195
<i>CAP III. Domniea lui Iliasi Vodă feciorulū lui Alecsandru Vodă</i>	196
<i>CAP IV. Domniea a doa a Ducāi Vodă celui bătrānū</i>	197
<i>CAP V. Domniea lui Petriceico Stefan Vodă</i>	201
<i>CAP VI. Domniea lui Dumitrașco Vodă Cantacuzino</i>	206
<i>CAP VII. Domniea lui Antonie Vodă Rusetū</i>	210
<i>CAP VIII. Domniea a tria a Ducāi Vodă celui bătrānū în țera Moldoviī.</i>	214
<i>CAP IX. Domniea a doa a lui Petriceico Vodă de la Leși</i>	223
<i>CAP X. Domniea a doa a lui Dumitrașco Vodă Cantacuzino</i>	224
<i>CAP XI. Domniea lui Conștāntinū Cantemirū Voevoda</i>	230
<i>CAP XII. Domniea lui Conștāntinū Vodă feciorū Ducāi Vodă celui bătrānū.</i>	246
<i>CAP XIII. Domniea d'āntēiū lui Antiohū Voevod sin Cantemirū Vodă.</i>	256
<i>CAP XIV. Domniea a doua a lui Conștāntinū Duca Vodă.</i>	269
<i>CAP XV. Domniea āntēiū a lui Mihai Vodă Racovița</i>	280
<i>CAP XVI. A doua domnie a lui Antiohū Vodă sin Cantemirū Voevoda.</i>	284

	<u>Pag.</u>
CAP XVII. Domniea a doua a lui Mihaï Voevoda Racovița	288
CAP XVIII. Domniea întâiă a lui Nicolaï Voevoda Mavrocordatü . .	295
CAP XIX. Domniea lui Dimitrașco Cantemirü Voevoda	302
CAP XX. A doa domnie a lui Nicolaï Voevoda Mavrocordatü . .	341
CAP XXI. A tria domnie a lui Mihaï Racovița Voevoda	350
CAP XXII. Domniea lui Grigorie Vodă Ghica	364
CAP XXIII. Domniea lui Constantinü Vodă Mavrocordatü	376
CAP XXIV. A doua domnie a lui Grigorie Ghica Vodă	385
CAP XXV. A doua domnie a lui Constantinü Vodă Mavrocordatü . .	416

Sfârșitul Tomului alii doile.

